

Александър Дюма
20 ГОДИНИ ПО-КЪСНО

ПЪРВА ЧАСТ

I. СЯНКАТА НА РИШЕЛЬО

В една стая на познатия ни вече кардиналски дворец, край маса с позлатени ъгли, затрупана с книжа и книги, седеше мъж, обхванал глава с двете си ръце.

Зад него в просторната камина гореше силен огън и пламтящите главни падаха с трясък на дебелията позлатена решетка Светлината на това огнище осветяваше отзад великолепно облекло на тоя замислен човек, а лицето му се осветяваше от пламъка на восъчните свещи в един канделабър.

И това червено расо с богати дантели, и това бледо, обременено от мисли чело, и самотата на тоя кабинет, и тишината на съседните зали, и равномерните стъпки на караула по площадката на стълбището – всичко навеждаше на мисълта, че сянката на кардинал дьо Ришельо беше още в стаята си.

Уви! Това беше наистина само сянката на великия човек. Отслабналата Франция, разклатената кралска власт, дворяните, станали силни и буйни, неприятелят, прекрачил отново границите, всичко показваше, че Ришельо не е вече жив.

Но най-доброто доказателство, че червеното расо не е на стария кардинал, беше уединението, което, както вече казахме, подхождаше по-скоро за един призрак, отколкото за живо същество; бяха коридорите без придворни, дворовете, пълни със стража; бяха подигравките, които долитаха от улицата през прозорците на тази стая, разтърсвана от дъха на цял град, въстанал срещу министъра; бяха най-последните шумове и непрекъснатата пушечна стрелба, която, за щастие, се водеше без цел и без резултат, само за да покаже на караула, на швейцарските наемници, на мускетарите и на войниците, заобиколили Пале Роял (сега и кардиналският дворец беше сменил името си), че народът е също въоръжен.

Тая сянка на Ришельо беше Мазарини.

Но той беше сам и се чувствуваше слаб.

– Чужденец! – мърмореше той. – Италианец! Ето голямата им дума! С тая дума те убиха, обесиха и изядоха Кончини; ако им дадох възможност, те също щяха да ме убият, да ме обесят и да ме изядат като него,

макар че не съм им направил никакво зло – освен че само ги попритиснах малко с данъци. Простаци! Те не разбират, че неприятел им е не тоя италианец, който говори лошо френски,

—
1 Кончино Кончини – италианец авантюрист, който бил любимец на кралица Мария Медичи; министър на Луи XIII; убит през 1617 г. – Б. пр.

а по-скоро ония, които имат дарбата да им казват изящни изрази с най-чист и най-добър парижки изговор.

– Да, да – продължаваше министърът с тънка усмивка, странна гостенка на бледите му устни, – да, вашият ропот ми казва колко е несигурна участта на фаворитите; но ако знаете това, вие трябва да знаете също, че аз не съм обикновен фаворит! Граф д'Есекс имаше разкошен пръстен с диаманти, подарък от царствената му любовница; а аз имам прост пръстен с вензел и дата¹, но тоя пръстен е благословен в придворния параклис на Пале Роял – те няма да ме сломят, колкото и да ме заплашват. Те не забелязват, че с вечния им вик „Долу Мазарини!“ аз ги карам да викат ту да живее господин дьо Бофор, ту да живее господин принцът, ту да живее парламентът! Но господин дьо Бофор е във Венсен, господин принцът ще отиде в най-скоро време също там, а парламентът ...

Тук усмивката на кардинала доби такъв израз на омраза, каквото не можеше да се очаква от кроткото му лице.

– Е добре, парламентът... ще видим какво ще направим с парламента; за нас са Орлеан и Монтаржи. О, няма да бързам! Но ония, които викат сега „долу Мазарини“, накрая ще почнат да викат „долу“ на всички тия хора. Всеки ще мине по реда си. Ришельо, когото мразеха, докато беше жив, и за когото приказват непрекъснато, откак умря, е бил и ползе от мене; той бе изгонван много пъти, а още по-често се е страхувал, че ще бъде изгонен. Мене кралицата няма да ме изгони никога и ако бъда принуден да отстъпя пред народа, тя ще отстъпи заедно с мене; ако аз бягам, ще бяга и тя, и тогава ще видим какво ще правят бунтовниците без своята кралица и без своя крал. О, ако не бях чужденец, ако бях французин, ако бях благородник!

И той пак се замисли дълбоко.

Наистина, положението беше трудно и изтеклият ден го усложни още повече. Подбуждан вечно от мръсната си алчност, Мазарини смазваше народа с данъци и тоя народ, на когото беше останала само душа в тялото, както

1 Известно е, че Мазарини, който не е бил нито в един от ордените, забраняващи да се влиза в брак, се е оженил за Ана Австрийска. (Виж Мемоарите на Лапорт и на принцеса Палатинска.)

казваше заместник-главният прокурор Талон, и то само защото не можеше да се продаде душата на търг, народът, когото се мъчеха да задоволят с шума на спечелените победи и който намираше, че лаврите не са месо за ядене¹, народът беше започнал да роптае отдавна.

Но това не беше всичко. Докато роптае само народът, дворът, отделен от него с буржоазията и благородниците, не чува тоя ропот; но Мазарини беше имал неблагоприятното да засегне съдебното ведомство! Той продаде дванадесет патента за длъжността парламентски докладчици, а тъй като чиновниците плащаха много скъпо за местата си и появата на тия дванадесет нови другари трябваше да намали доходите им, те се бяха съединили и заклели в евангелието да не допускат по никой начин нови докладчици и да се съпротивяват на всички преследвания от страна на двора; те си бяха дали дума помежду си, че ако някой от тях загуби мястото си поради това разбунтуване, ще съберат помежду си стойността на патента и ще му върнат парите.

И тъй, ето какво беше предприето от двете страни:

На 7 януари седемстотин-осемстотин парижки търговци, възмутени от един нов данък, с който искаха да обложат собствениците на къщи, се събраха и изпратиха десет избрани депутата при херцог д'Орлеан, който по стар навик се представяше за привърженик на народа. Херцог д'Орлеан ги прие и те му заявиха, че са решили да не плащат тоя нов данък, дори ако се наложи да се защищават с оръжие в ръка срещу хората на краля, дошли да го събират. Херцог д'Орлеан ги изслуша много любезно, даде им надежда, че данъкът ще бъде намален, обеща да поговори за това с кралицата и ги изпрати с вечното обещание на принцовете: „Ще видим“.

От своя страна докладчиците дойдоха на 9-ти при кардинала и един от тях, като говореше от името на всички други, се изрази така твърдо и смело, че кардиналът остана смаян; но и той ги изпрати с думите на херцог д'Орлеан: „Ще видим“.

Тогава, за да се в и д и, се свика съвет и изпратиха за главния финансов надзорник д'Емери.

—

1 Госпожа дьо Мотвил.

Народът мразеше издън душа тоя д'Емери, първо, защото беше

главен надзорник на финансите и защото всеки главен надзорник на финансите трябва да бъде мразен; а второ, право да си кажем, защото отчасти заслужаваше тая омраза.

Той беше син на един лионски банкер, на име Партичели, който след своя фалит промени името си и започна да се нарича д'Емери'. Кардинал дьо Ришельо, който беше забелязал големи финансови способности у него, го представи на краля Луи XIII под името д'Емери и го нахвали много, тъй като искаше да го назначи за финансов надзорник.

– Чудесно! – отговори кралят. – Много се радвам, че предлагате г. д'Емери за това място, на което трябва да стои честен човек. Казаха ми, че вие тъкмите за него мошеника Партичели, и се страхувах да не ми натрапите него.

– Всемиловичиви господарю, ваше величество може да бъде спокоен – отговори кардиналт. – Партичели, за когото говорите, е обесен.

– А, толкова по-добре! – извика кралят. – Значи ненапрасно са ме нарекли Луи Справедливи.

И той подписа назначението на д'Емери.

Същият тоя д'Емери беше станал главен финансов надзорник.

За него изпратиха от страна на министъра и той дотича бледен, силно разтревожен, като разказа, че днес за малко щели да убият сина му на Дворцовия площад: тълпата го срещнала и започнала да му натяква за разкоша на жена му, която тапицирала апартамента си с червено кадифе и златни ресни. Тя беше дъщеря на Никола Льо Камю, секретар през 1617 г., който бе дошъл в Париж с два

Това не попречи господин заместник-главният прокурор Омер Талон да го нарича винаги господин Партисел, според някогашния обичай да се пофренчват чуждите имена.¹

с петдесет ливри в джоба, а сега, след като беше разделил девет милиона между децата си, бе си оставил за себе си четиридесет хиляди ливри рента.

Наистина синът на д'Емери едва ли не беше удушен: един от бунтовниците бе предложил да изстискат от него погълнатото злато. Тоя ден съветът не реши нищо, защото главата на главния финансов надзорник беше заета изключително с тази случка.

1. Имената в романа са дадени фонетично, както в „Кралица Марго“ от Александър Дюма, биографията на Виктор Юго „Оливио“ от Андре Мора и др.: Луи – вместо Людовик, Анри – вместо Хенрих, Шарл – вместо Карл и т. н. Също тъй тук се употребяват не тиглите „конт“ и „дук“ (както е в „Тримата мускетари“), а „граф“ и „херцог“, които са добили гражданственост и са по-популярни. – Бел. на издателството.

На другия ден първият председател Матьо Моле, смелостта на когото в тия работи, според думите на кардинал дьо Рец, се равняваше със смелостта на господин херцог дьо Бофор и господин принц дьо Конде, тоест на двамата най-храбри мъже във Франция, – на другия ден първият председател беше също нападнат; народът заплашваше да си излее яда върху него за всичките злини, които искаха да му причинят; но първият председател им отговори с обичайното си спокойствие, без да се развълнува и без да се учуди, че ако смутителите не се подчинят на кралската воля, той ще заповяда да издигнат бесилки на площадите и веднага ще обеси най-непокорните. На това му отговориха, че отдавна трябваше да се издигнат бесилки: те ще послужат за избесването на несправедливите съдии, които купуват благоволенията на двора с цената на народната немотия.

Това още не е всичко. На единадесети, когато кралицата отиваше на литургия в Нотър Дам, което правеше редовно всяка събота, след нея вървяха над двеста жени, които викаха и искаха правосъдие. Впрочем те нямаха никакво лошо намерение: искаха само да коленичат пред нея и да пробудят състраданието ѝ; но гвардията им попречи и кралицата ми на надменно и гордо, без да слуша оплакванията им.

Следобед съветът се събра отново; на него решиха да се подкрепи кралската власт: за тая цел парламентът беше свикан за следния ден, тоест за дванадесети.

Тоя ден, от вечерта на който започна нашата нова история, десетгодишният крал, току-що оздравял от дребна шарка, беше събрал своите гвардейци, швейцарци и мускетари и ги беше строил около Пале Роял, по кейовете и на Пон Ньоф под предлог, че иска да се отслужи благодарствен молебен в Нотър Дам по случай оздравяването му. След като изслуша литургията, той отиде в парламента, където неочаквано се състоя тържествено кралско заседание; там не само потвърди предишните укази, но обяви и пет-шест нови, „един от друг по-разорителни“, според думите на кардинал дьо Рец. И дори първият председател, който, както вече видяхме, държеше предишните дни страната на двора, сега заговори много смело срещу тоя начин да се води кралят в парламента, за да изненадва и унищожават свободата на гласоподавателите.

Но най-силно въстанаха срещу новите данъци председателят Бланменил и съветникът Брусел.

След като обяви указите, кралят се върна в Пале Роял. Много народ се трупаше на пътя му; знаеха, че се връща от парламента, но не знаеха защо е бил там: дали да даде правосъдие на народа или да го угнети още

по-силно; ето защо при преминаването му не се чу нито един радостен вик, за да го поздрави по случай оздравяването му. Напротив, всички лица бяха мрачни и неспокойни; някои дори изразяваха заплахата.

Въпреки завръщането на краля войските останаха по местата си: страхуваха се да не избухне бунт, когато стане известен резултатът от заседанието на парламента. И наистина, щом из улиците се разнесе мълвата, че кралят не е намалил, а е увеличил данъците, започнаха да се събират групи и се чуха силни викове: „Долу Мазарини! Да живее Брусел! Да живее Бланменил!“ Народът знаеше, че Брусел и Бланменил са говорили в негова полза; и макар че тяхното красноречие бе отишло на вятъра, все пак това не намаляваше благодарността му.

Поискаха да разпръснат тия групи, да ги накарат да млъкнат, но както става обикновено в такива случаи, групите се увеличиха и виковете се удвоиха. Кралските гвардейци и швейцарците получиха заповед не само да не отстъпват, но и да изпратят патрули по улиците Сен Дени и Сен Мартен, където тия групи, изглежда, бяха по-многобройни и по-взодушевени; но в тоя миг в Пале Роял доложиха, че е дошъл старейшината на търговците.

Приеха го веднага: той беше дошъл да каже, че ако не се прекратят веднага тия враждебни действия, след два часа цял Париж ще грабне оръжието.

Още се разискваше какво трябва да се прави, когато гвардейският лейтенант Коменж влезе с изпокъсани дрехи и окървавено лице. Като го видя, кралицата извика от учудване и го запита какво му се е случило. А беше се случило онова, което бе предвидял старейшината на търговците: като видял гвардейците, народът излязъл от кожата си. Камбаните били завладени и забили тревожно. Коменж не отстъпвал, арестувал някакъв човек, изглежда един от главните размирници, и за пример заповядал да го обесят на кръста дю Траоар. Войниците повлекли арестуванния, за да изпълнят заповедта. Но на пазара били нападнати с камъни и алебарди; бунтовникът се възползувал от тоя миг, за да избяга, дотичал до улица де Ломбар и се скрил в една къща, вратите на която били издънени веднага.

Но нямало полза от това насилие: виновникът не бил намерен. Коменж оставил пост на улицата, а с остатъка от отряда си се върнал в Пале Роял, за да доложи на кралицата за случилото се. По целия път го преследвали виковете и заплахите, много негови хора били ранени от копия и алебарди, а самият той бил ударен от камък, който му разцепил

веждата.

Разказът подкрепи думите на старейшината; нямаха средства да се противят на едно сериозно въстание; кардиналът заповяда да разгласят сред народа, че войските са били строени по кейовете и на Пон Ньоф по случай церемонията и че ще се оттеглят веднага. Наистина, към четири часа следобед те се съсредоточиха към Пале Роял; поставиха пост край бариерата де Сержан, друг – на Кенз Вен и трети – на възвишението Сен Рок. Напълниха дворовете и долните етажи на двореца с швейцарци и мускетари и зачакаха.

Ето какво беше положението, когато въведохме читателите ни в кабинета на кардинал Мазарини – някога кабинет на кардинал дьо Ришелю. Видяхме какво беше настроението на кардинала, като слушаше долитация до него ропот на народа и пушечните гърмежи, отекващи дори в стаята му.

Изведнъж той подигна глава, полунавъсил вежди, като човек, който се е решил на нещо, впери поглед в един огромен стенен часовник, готвещ се да удари десет часа, взе от масата една позлатена свирка, винаги под ръка, свирна два пъти.

Една скрита под тапицерията врата се отвори безшумно; мълчаливо влезе човек в черни дрехи и застана прав зад креслото.

– Бернуен – каза кардиналът, без дори да се обърне, защото знаеше, че при две изсвирвания трябваше да влезе камердинерът му, – кои мускетари са на пост в двореца?

– Черните мускетари, ваше високопреосвещенство.

– От коя рота?

– От ротата на Тревил.

– Има ли някой офицер от тая рота в чакалнята?

– Лейтенант д'Артанян.

– Сигурен, надявам се?

– Да, ваше високопреосвещенство.

– Дайте ми един мускетарски мундир и ми помогнете да се облека.

Камердинерът излезе също тъй безшумно, както и влезе, и след една минута се върна с искания костюм.

Мълчалив и замислен, кардиналът започна да сваля официалния си костюм, който беше облякъл, за да присъствува на заседанието на парламента, и заоблича военния мундир: той го носеше с известна непринуденост още от някогашните походи в Италия. Като свърши тоалета си, каза:

– Повикай тук господин д'Артанян.

Тоя път камердинерът излезе през средната врата, все тъй мълчалив и ням, сякаш беше сянка.

Останал сам, кардиналът се погледна с известно задоволство в огледалото. Той беше още млад – едва четиридесет и шест години, с хубаво телосложение и с малко по-нисък ръст от среден; имаше свежо и хубаво лице, поглед пълен с огън, голям нос, но добре очертан, широко и величествено чело, кестенява, малко къдрава коса, брада малко по-тъмна от косата и винаги добре накъдрена, което му придаваше особено изящество. Той си сложи колана с шпагата, изгледа самодоволно ръцете си, които бяха много хубави и за които полагаше най-големи грижи, отхвърли грубите униформени ръкавици от еленова кожа и си сложи прости, копринени. В тоя миг вратата се отвори.

– Господин д'Артанян – доложи камердинерът. Влезе офицер. Той беше тридесет и девет-четиридесет годишен мъж.

нисък, но строен, слаб, с жив, умен поглед, черна брада и прошарена коса, както винаги става у ония, които са живели много добре или много зле и особено които са силно мургави.

Д'Артанян направи четири крачки напред в кабинета и си спомни, че вече беше идвал веднъж тук по времето на кардинал дьо Ришельо. Като видя в тоя кабинет само един мускетар от своята рота, той впери очи в тоя мускетар и веднага позна кардинала.

Остана прав в почтителна, но пълна с достойнство поза, както подобава на човек от знатен род, който често в живота си се е намирал в присъствието на големи благородници.

Кардиналът впери върху него по-скоро острия си, отколкото дълбок поглед, разгледа го внимателно и след няколко секунди мълчание запита:

– Вие ли сте господин д'Артанян?

– Аз, ваше високопреосвещенство – отговори офицерът. Кардиналът погледна още веднъж тая тъй умна глава и това лице с изключителна подвижност, съдържана от годините и от опитността; но д'Артанян издържа това изпитание като човек, на когото в миналото са гледали много по-остри очи от тия, които го изследваха сега.

– Господине, вие ще тръгнете с мене – каза кардиналът – или по-точно аз ще тръгна с вас.

– На вашите заповеди съм, ваше високопреосвещенство – отговори д'Артанян.

– Бих искал да посетя сам постове около Пале Роял. Как мислите, има ли някаква опасност?

– Опасност ли, ваше високопреосвещенство? – запита д'Артанян учудено. – Че каква?

– Разправят, че народът се е разбунтувал много.

– Униформата на кралските мускетари се ползува с голямо уважение, ваше високопреосвещенство, а в противен случай аз сам с трима другари се наемам да разгоня сто от тия дебелаци.

– Но видяхте ли какво се случи с Коменж?

– Господин дьо Коменж е гвардеец, а не мускетар – отговори д'Артанян.

– Тоест, искате да кажете – продължи Мазарини усмихнато, – че мускетарите са по-добри войници от гвардейците, нали?

– Всеки се гордее с униформата си, ваше високопреосвещенство.

– С изключение на мене, господине – възрази усмихнато Мазарини. – Виждате, че замених униформата си с вашата.

– Дявол да го вземе, ваше високопреосвещенство, това е от скромност! – извика д'Артанян. – Що се отнася до мен, заявявам ви, че ако имах униформата на ваше високопреосвещенство, бих се задоволил с нея и бих се погрижил да не нося никога друга.

– Да, но за излизането тая вечер тя може би не е много сигурна. Бернуен, шапката ми!

Камердинерът донесе униформената шапка с широка периферия. Кардиналът я сложи на главата си, кривна я и се обърна към д'Артанян:

– Вие имате оседлани коне в конюшната, нали?

– Да, ваше високопреосвещенство.

– Тогава да вървим.

– Колко души желае ваше високопреосвещенство да взема?

– Вие казахте, че четирима се наемате да разгоните сто дебелаци; тъй като можем да срещнем двеста, вземете осем.

– Както заповядате, ваше високопреосвещенство.

– Да вървим. Или не, почакайте, по-добре е да минем отгук – продължи кардиналът. – Посветете ни, Бернуен.

Слугата взе една свещ, а кардиналът взе от писмената си маса малко ключе с дупчица, отключи вратата към една тайна стълба и след една минута се намери в двора на Пале Роял.

II. НОЩЕН ОБХОД

След десет минути малкият отряд излизаше от улица де

БонзАнфан, зад театралната зала, построена от кардинал дьо Ришельо за представленията на Мирам¹; сега тук, по волята на кардинал Мазарини, който обичаше музиката повече от литературата, се даваха първите оперни представления във Франция.

Градът издаваше всички признаци на силно вълнение; многобройни тълпи обикаляха улиците и въпреки казаното от д'Артанян, се спираха и гледаха минаващите войници с насмешливо заплашителен вид: това показваше, че обикновеното добродушие на гражданите беше отстъпило място на по-войнствени намерения. От време на време откъм квартала на Халите долитаха крясъци. Пушечни гърмежи се разнасяха откъм улица Сен Дени и понякога внезапно, кой знае защо, по прищявка на тълпата, започваше да бие камбана.

Д'Артанян продължаваше пътя си с безгрижието на човек, който никак не изпада под влиянието на такива глупости. Когато наред пътя стоеше тълпа, той караше коня си право в нея, без да извика дори „пази се!“ И тези, от които тя се състоеше, бунтовници или не, сякаш разбираха с какъв човек имат работа, отстъпваха и правеха път. Кардиналът завиждаше на това спокойствие, което той приписваше на навика към опасности; но все пак той чувствуваше към офицера, под заповедите на когото се беше намерил временно, онова неволно уважение, което и самото благоразумие не отказва на безгрижната смелост.

Когато се приближаваха до поста край барьерата де Сержан, часовят извика:

– Кой е там?

Д'Артанян отговори и след като запита кардинала за паролата, се приближи до часовая; паролата беше Л у и и Ро кро а.

След като си размениха условните знаци, д'Артанян попита дали господин дьо Коменж не командува поста.

—

1 Мирам – трагедия, автор на която е самият Ришельо. – Б. пр.

Тогава часовоят му посочи един офицер, който разговаряше прав с някакъв конник, облегнал ръка върху шията на коня му. Той беше същият, за когото питаше д'Артанян.

– Ето го господин дьо Коменж – каза д'Артанян, като се върна при кардинала.

Кардиналът подкара коня си към тях, докато д'Артанян се отдръпна настрана от скромност; но по начина, по който правият офицер и офицерът на коня свалиха шапките си, той видя, че те бяха познали негово

високопреосвещенство.

– Браво, Гито! – каза кардиналът на конника. – Виждам, че въпреки своите шестдесет и четири години вие сте все същият, бдителен и предан. Какво казвате на тоя млад човек?

– Ваше високопреосвещенство – отговори Гито, – казвах му, че живеем в особена епоха и че днешният ден напомня много един от дните на Лигата, за която толкова съм чувал на млади години. Знаете ли, в улиците Сен Дени и Сен Мартен ставаше дума чисто и просто за барикади.

– И какво ви отговори Коменж, мили ми Гито?

– Ваше високопреосвещенство – каза Коменж, – аз му отговорих, че за да се образува Лига, им липсва само едно нещо, според мене, много съществено – херцог дьо Гиз; но такива неща не се повтарят.

– Наистина, но затова пък те ще създадат Фронда¹, както се изразяват – забеляза Гито.

– Какво е това Фронда? – попита Мазарини.

– Ваше високопреосвещенство, така наричат те своята партия.

– И откъде идва това име?

– Май преди няколко дни съветникът Башомон казал в двореца, че всички причинители на смутове приличат на ученици, които фрондират (хвърлят камъни с прашки) по парижките ровове и се разбягват, щом видят полицаи, за да се съберат отново, след като той отmine. Те подхванали тая дума,

—

1 La fronde (фр.) – прашка. Фронда се наричало дворянското буржоазно движение във Франция срещу засилването на абсолютизма при малолетието на Луи XIV през XVII в. – Б. пр.

както направили брюкселските голтаци, й се нарекли фрондьори (прашкари). От два дни всичко е по фрондьорски – хляб, шапки, ръкавици, маншони, ветрила; но ето, чуйте сам.

Наистина, в тоя миг се отвори някакъв прозорец; един мъж се подаде от него и запя:

Вятър днес задуха, фрондата шепти ни истинска разтуха: „Долу Мазарини!“ Вятър днес задуха, фрондата шепти ни!

– Безсрамник! – измърмори Гито.

– Ваше високопреосвещенство – каза Коменж, който беше в лошо настроение от раната си и само чакаше случай да отмъсти с рана за буцата на челото, – ще позволите ли да изпратя един куршум на тоя чудак,

за да го науча да не пее друг път тъй фалшиво?

И той улови кобура на чичовото си седло.

– Не, не! – извика Мазарини. – Diavolo!² Всичко ще развалите, мили ми приятелю; напротив, работите се развиват чудесно! Познавам вашите французи, като че ли всичките, от първия до последния, са мои създания: те пеят, следователно ще платят. По време на Лигата, за която говореше преди малко Гито, са пели само литургии и всичко е вървяло от лошо към по-лошо. Елате, Гито, елате да видим дали на Кенз Вен караулът е също тъй добър, както на бариерата де Сержан.

И като поздрави с ръка Коменж, той се приближи до д'Артанян, който отново застана начело на малкия отряд. След него тръгнаха Гито и кардиналът, а подир тях – останалите.

– Точно така – промърмори Коменж, докато гледаше как кардиналът се отдалечава, – аз забравих, че на него му трябва само едно: да плащат.

Те тръгнаха по улица Сент Оноре, като разпръсваха непрекъснато тълпите; в тия тълпи се говореше само за новите укази.

—

1 Стиховете в книгата са също превод на Любен Велчев. .

2 Diavolo! (итал.) – По дяволите!

сжालяваха младия крал, който разоряваше народа си, без сам да знае това; хвърляха цялата вина върху Мазарини; говореха да се отнесат до херцог д'Орлеан и до господин принца; превъзнасяха Бланменил и Брусел.

Д'Артанян яздеше безгрижно сред тия тълпи, като че той и конят му бяха от желязо; Мазарини и Гито приказваха съвсем тихо; мускетарите, които най-после бяха познали кардинала, ги следваха мълчаливо.

Пристигнаха на улица Сен Тома дю Лувър, където беше постът на Кенз Вен. Гито повика един младши офицер, който дойде да докладва.

– Е, как е? – попита Гито.

– О, господин капитан – отговори офицерът, – тук всичко е наред; само в тоя дворец, струва ми се, нещо става.

И той посочи с ръка един великолепен дворец, издигащ се на мястото, където по-късно бе построен театър Во-девил.

– В тоя дворец ли? – повтори Гито. – Но това е дворецът Рамбуйе.

– Не зная дали е дворецът Рамбуйе или не – продължи офицерът, – зная само, че със собствените си очи видях как там влязоха много хора, и то подозрителни.

– Хайде де! – извика Гито, като прихна да се смее. – Те са поети.

– Слушай, Гито – каза Мазарини, – бъди така любезен да говориш с по-голямо уважение за тия господа! Сигурно не знаеш, че и аз съм бил поет на младини и съм писал стихове по маниера на господин дьо Бансерад¹.

– Вие ли, ваше високопреосвещенство?

– Да, аз. Искаш ли да ти издекламирам?

– Напразно, ваше високопреосвещенство. Аз не разбирам италиански.

– Да, но разбираш френски, нали, мой мили и храбри Гито? – продължи Мазарини, като сложи приятелски ръка върху рамото му. – И каквото и да ти заповядат на тоя език, ти ще го изпълниш, нали?

—

Бансерад – френски поет от XVII в. – Б. пр.

– Без съмнение, ваше високопреосвещенство, както винаги досега, стига само заповедта да идва от кралицата.

– Да, да! – каза Мазарини и захапа устни. – Зная, че ти си й напълно предан.

– Повече от двадесет години аз съм капитан на гвардията й ...

– Тръгвайте, господин д'Артанян – продължи кардиналът, – тук всичко е наред.

Д'Артанян поведе отряда, без дума да продума, с онова сляпо подчинение, което е характерна черта на стария войник.

Те тръгнаха по улиците Ришельо и Вилдо към възвишението Сен Рок, където беше третият пост. Той беше най-усамотеният, защото почти граничеше с укрепленията, и тук градът беше слабо населен.

– Кой командува тоя пост? – запита кардиналът.

– Вилкие – отговори Гито.

– По дяволите! – изруга Мазарини. – Поговорете сам с него; знаете, ние сме скарани, откак ви се възложи да арестувате господин херцог дьо Бофор; той твърдеше, че тая чест принадлежи по право на него като капитан на кралската гвардия.

– Зная и сто пъти съм му казвал, че греши; кралят не можеше да му даде тая заповед, защото тогава беше едва на четири години.

– Да, но аз можех да му дам тая заповед, Гито, а предпочетох вас.

Без да отговори, Гито подкара коня си напред, каза на часовоя кой е и заповяда да повикат господин дьо Вилкие.

Вилкие се яви.

– А, вие ли сте, Гито? – каза той със своя вечно недоволен вид. – По дяволите, защо сте дошли?

– Дойдох да ви попитам дали тук няма нещо ново.

– Какво искате да има? Викат: „Да живее кралят!“ и „Долу Мазарини!“ Това не е ново; напоследък ние навикнахме на тия викове.

– А вие им пригласяте, нали? – отговори Гито със смях.

– Бога ми, понякога имам голямо желание! Намирам, че те имат право, Гито; на драго сърце бих се отказал от заплатата си за пет години, която и без това не получавам, за да бъде кралят с пет години по-голям.

– Наистина, а какво щеше да стане, ако кралят беше с пет години по-голям?

– Ами това, че кралят, като пълнолетен, щеше да дава заповеди сам, а по-приятно е да се подчиняваш на внука на Анри IV, отколкото на сина на Пиетро Мазарини. За краля, дявол да го вземе, готов съм да умра с удоволствие; но да умра за Мазарини, както днес вашият племенник за малко щеше да стане жертва, никакъв рай на оня свят не би ме утешил, колкото и добро място да ми дадат там.

– Добре, добре, господин дьо Вилкие – каза Мазарини. – Бъдете спокоен, ще доложя за вашата преданост на краля.

После се обърна към отряда си и продължи.

– Хайде да се върнем, господа, тук всичко е наред.

– Я гледай – каза Вилкие, – Мазарини бил тук! Толкова по-добре: отдавна вече имах желание да му кажа в лицето какво мисля за него; вие ми доставихте случай, Гито; и макар че едва ли сте имали най-добри намерения, все пак ви благодаря.

Той се завъртя на токовете си и отиде в караулното помещение, като свиреше с уста една фрондърска песен.

Мазарини се завръщаше дълбоко замислен. Онова, което беше чул от Коменж, Гито и Вилкие, затвърдяваше мисълта му, че в случай на важни събития за него ще бъде само кралицата; а кралицата тъй често изоставяше своите приятели, че поддръжката ѝ се струваше понякога на министъра много несигурна и много съмнителна, въпреки взетите от него предпазни мерки.

През цялото това нощно пътуване, тоест в продължение на около един час, кардиналът, като изучаваше подред Коменж, Гито и Вилкие, не преставаше да наблюдава един човек. Тоя човек, който беше останал невъзмутим пред заплахите на народа и окото на когото не бе мигнало нито при шегите на Мазарини, нито при шегите за сметка на Мазарини,

му се струваше особено същество, закалено достатъчно за развиващите се събития и особено за тях, които можеше да се очакват.

Освен това името д'Артанян не му беше съвсем непознато; Мазарини беше дошъл във Франция едва през 1634– 1635 година, тоест седем-осем години след събитията, разказани в предишната история; но той помнеше, че е чувал това име; беше позабравил подробностите, но помнеше, че д'Артанян е проявил при някакъв случай необикновена смелост, ловкост и преданост.

Тая мисъл толкова завладя ума му, че той реши да си я изясни без никакво отлагане; но сведенията за д'Артанян не трябваше да търси от самия д'Артанян. По някои думи, произнесени от лейтенанта на мускетарите, кардиналът разбра, че той е гасконец; а италианци и гасконци се познават много добре и си приличат много: те няма да си повярват един на друг, ако работата ги засяга лично.

Ето защо, когато се приближиха до стената, която обграждаше градината на Пале Роял, кардиналът почука на една вратичка, която се намираще почти на същото място, където сега е кафене дьо Фoa, поблагодари на д'Артанян, помоли го да почака в двора на Пале Роял и направи знак на Гито да го последва. Двамата слязоха от конете, подадоха юзди-те на лакея, който беше отворил вратичката, и изчезнаха в градината.

– Любезни Гито – каза кардиналът, като се облегна върху ръката на стария гвардейски капитан, – преди малко вие ми казвахте, че вече от двадесет години сте на служба у кралицата, нали?

– Да, вярно е това – отговори Гито.

– И тъй, любезни Гито – продължи кардиналът, – аз забелязах, че освен вашата храброст, която не подлежи на съмнение, и много пъти до-казаната ви вяроност, вие имате превъзходна памет.

– Вие забелязали ли сте това, ваше високопреосвещенство? – каза гвардейският капитан. – Дявол да го вземе, толкова по-зле за мене!

– Как така?

– Без съмнение едно от първите достойнства на придворния човек е умението да забравя.

– Но вие не сте придворен, Гито, вие сте един храбър войник, един от ония неколцина капитани, които са останали от времето на крал Анри IV и които, за съжаление, ще изчезнат скоро.

– Пусто да остане, ваше високопреосвещенство! За това ли ме доведохте, за да ми разкажете моя хороскоп?

– Не – отговори Мазарини със смях, – доведох ви, за да ви попитам дали сте забелязали нашия лейтенант на мускетарите.

– Господин д'Артанян ли?

– Да.

– Няма нужда да го забелязвам, ваше високопреосвещенство, аз го познавам отдавна.

– Тогава кажете, какъв човек е той?

– Какъв човек ли? – извика Гито, учуден от въпроса. – Гасконец!

– Да, зная това; но исках да ви попитам дали може човек да му се довери.

– Господин дьо Тревил го уважава много, а господин дьо Тревил, както знаете, е един от най-добрите приятели на кралицата.

– Бих желал да зная дали е доказал с нещо своите способности.

– Ако ме питате за храброст, мисля, че мога да ви отговоря утвърдително. При обсадата на Ла Рошел, при Сюз, в Перпинян той, както съм чувал, извършил повече, отколкото изисквал дългът му.

– Но вие знаете, Гито, че често ние, бедните министри, имаме нужда понякога от друг вид хора, не само от храбреци. Имаме нужда от ловки хора. Не е ли бил замесен д'Артанян по времето на кардинала в някаква интрига, от която, според мълвата, се е измъкнал много ловко?

– Ваше високопреосвещенство, по тоя повод – каза Гито, който разбра, че кардиналът иска да го накара да заговори, – принуден съм да ви кажа, че зная за това от мълвата не повече от вас. Никога не съм се месил в интриги за самия себе си и ако понякога са ми доверявали тайните на другите, тия тайни не са мои и ваше високопреосвещенство ще се съгласи, разбира се, че аз съм длъжен да ги пазя.

Мазарини поклати глава.

– Ах – каза той, – честна дума, има щастливи министри, които узnavат всичко, което искат да знаят.

– Ваше високопреосвещенство – отвърна Гито, – тия министри не мерят всички хора с една и съща мярка и се обръщат към военни по военни дела и към интриганти за интриги. Обърнете се към някой интригант от времето, за което говорите, и от него ще узнаете всичко, каквото искате... като заплатите, разбира се.

– Ей богу... – възрази Мазарини с гримаса, която се появяваше винаги на лицето му, когато ставаше дума за пари в тоя смисъл, в който ги помена Гито – ще се заплати... ако не може другояче.

– Сериозно ли желае ваше високопреосвещенство да му посоча човек, който е замесен във всички сплетни от онова време?

– Пер Вассо! – продължи Мазарини, който започваше да губи търпение. – От един час вече ви искам само това, твърдоглавецо!

– Има един човек, който е напълно подходящ в това отношение, ако само поиска да говори.

– Това е вече моя работа.

– Ах, ваше високопреосвещенство, не винаги е лесно да накараш човек да каже онова, което не иска да каже.

– Е, с търпение всичко се постига. И така, кой е той?

– Граф дьо Рошфор.

– Граф дьо Рошфор?

– За нещастие той изчезна преди четирипет години и не зная какво е станало с него.

– Аз пък зная, Гито – каза Мазарини.

– Тогава защо преди малко ваше високопреосвещенство се оплакваше, че не знае нищо?

– Значи – каза Мазарини – вие мислите, че Рошфор ...

– Той беше беззаветно предан на кардинала, ваше високопреосвещенство; но предупреждавам ви, че това ще ви струва скъпо; кардиналът беше крайно щедър към своите любимци.

– Да, да, Гито – каза Мазарини, – той беше велик човек, но имаше това недостатък. Благодаря ви, Гито, ще се възползувам от съвета ви, и то още тая вечер.

В това време двамата събеседници бяха пристигнали до двора на Пале Роял; кардиналът поздрави Гито с ръка и

1 Per Vasso! (итал.)

—

– Кълна се в Бакхус.

като забеляза един офицер, който се разхождаше напред-назад, се приближи до него.

Това беше д'Артанян, който чакаше кардинала да се върне, както му бе заповядано.

– Елате, господин д'Артанян – каза му Мазарини с най-сладък глас. – Искам да ви дам една заповед.

Д'Артанян се поклони, тръгна след кардинала по тайната стълба и след малко се намери отново в кабинета, от който беше излязъл. Кардиналът седна край писмената си маса, взе един лист и написа няколко реда на него.

Прав и невъзмутим, д'Артанян зачака без нетърпение и без любопитство: той беше станал военен автомат, действащ като пружина, или по-скоро подчиняващ се на пружина.

Кардиналтът сгъна писмото и сложи печата си.

– Господин д'Артанян – каза той, – ще занесете веднага тая заповед в Бастилията и ще доведете лицето, за което се говори в нея; вземете карета, конвой и пазете грижливо затворника.

Д'Артанян взе писмото, отдаде чест, направи кръгом не по-зле от най-добрия сержантинструктор. излезе и след миг се чу как командува с отсечен и монотонен глас:

– Четири души конвой, една карета, конят ми.

След пет минути колелата на каретата и подковите на конете затракаха по настилката на двора.

III. ДВАМА СТАРИ НЕПРИЯТЕЛИ

Д'Артанян пристигна в Бастилията, когато удари осем и половина часа.

Той заповяда да доложат за пристигането му на коменданта, който като узна, че той идва от страна на министъра и със заповед от него, излезе да го посрещне на външното стълбище.

Тогава комендант на Бастилията беше господин дю Грамбле, брат на прочутия капуцин Жозеф, тоя ужасен любимец на Ришельо, когото наричаха „Сивото преосвещенство“.

Когато маршал дьо Басомпиер беше в Бастилията, където седя цели дванадесет години, и другарите му по нещастие в бълнуванията си за свобода си казваха един на друг: „аз ще изляза едикога си“, „а аз – едикога си“, Басомпиер им отговаряше: „А аз, господа, ще изляза, когато излезе господин дю Трамбле.“ С това той искаше да каже, че след смъртта на кардинала господин дю Трамбле щеше да изгуби непременно мястото си в Бастилията, а той, Басомпиер, щеше да заеме своето при двора.

Предсказанието му едва не се сбъдна, но не така, както си мислеше Басомпиер; след смъртта на кардинала, против всяко очакване, нещата продължаваха да вървят като по-преди: господин дю Трамбле не излезе, а Басомпиер също едва не остана в затвора.

И така господин дю Трамбле беше още комендант на Бастилията, когато пристигна д'Артанян, за да изпълни заповедта на министъра; той го прие с най-голяма учтивост и тъй като се готвеше да седне край масата, покани и д'Артанян да вечеря с него.

– С най-голямо удоволствие – каза д'Артанян, – но ако не се лъжа,

върху плика на писмото е написано много бързо.

– Вярно – отговори господин дю Грамбле. – Хей майор, нека докарат номер 256.

Като влизаше в Бастилията, всеки преставаше да бъде човек и ставаше номер.

Д'Артанян потрепера при дрънкането на ключовете; той остана на коня си, без да пожелае дори да слезе, като гледаше железните решетки, укрепените прозорци, грамадните стени, които беше виждал досега само от другата страна на рововете и които му бяха вдъхвали толкова голям страх преди двадесетина години.

Чу се камбанен звън.

– Трябва да ви оставя – му каза господин дю Грамбле, – викат ме да подпиша пропуската на затворника. До виждане, господин д'Артанян.

– Дявол Да ме вземе, ако повтора желанието ти! – промърмори д'Артанян, като придружи проклятието си с най-сладка усмивка. – Достатъчно е да прекарам пет минути в тоя двор, за да се разболея. Не, не, по-добре е да умра на слама, което навярно и ще ми се случи, отколкото да бъда комендант на Бастилията за някакви си десет хиляди ливри доход.

Едва завърши тоя монолог, и затворникът се появи. Като го видя, д'Артанян трепна от изненада, но веднага се съвзе. Затворникът се качи в каретата, без да покаже, че е познал д'Артанян.

– Господа – каза д'Артанян на четиримата мускетари, – поръчано ми е да пазя най-строго затворника; и тъй като вратите на каретата са без ключалки, ще седна при него. Господин дьо Лилбон, бъдете тъй любезен да водите коня ми за юздата.

– На драго сърце, господин лейтенант – отговори тоя, към когото той се обърна.

Д'Артанян слезе от коня, даде юздата на мускетаря, качи се в каретата, настани се до затворника и каза с глас, в който не можеше да се долови никакво вълнение:

– В Пале Роял, и живо!

Щом каретата тръгна, д'Артанян се възползува от тъмнината под сводовете, през които минаваха, и се хвърли на шията на затворника.

– Рошфор! – извика той. – Вие! Наистина сте вие! Не се лъжа!

– Д'Артанян! – извика на свой ред учуденият Рошфор.

– О, бедни ми приятелю – продължи д'Артанян, – като не ви виждах четирипет години, мислех, че сте умрял.

– Бога ми – каза Рошфор, – няма голяма разлика, струва ми се,

между умрял и погребан; а аз съм погребан, все едно, че съм погребан.

– И за какво престъпление сте в Бастилията?

– Искате ли да ви кажа истината.

– Да.

– Е добре, не зная.

– Рошфор, недоверие – към мен?

– Не, честна дума на благородник! Защото не е възможно да лежа за това, в което ме обвиняват.

– В какво?

– В нощна кражба.

– Вие, нощен крадец! Рошфор, шегувате ли се с мен?

– Разбирам. Това изисква обяснение, нали?

– Признавам си.

– Е добре, ето какво се случи. Една вечер, след гуляй у Ренар, в Тюйлери, с херцог д'Аркур, Фонтрай, дьо Рьо и други, херцог д'Аркур предложи да отидем на Пон Ньоф да смъкваме мантиите на минувачите. Както знаете, това развлечение бе въведено на мода от херцог д'Орлеан.

– Вие сте бил луд, Рошфор! На вашата възраст?

– Не, бях пиан; и тъй като забавата ми се струваше не достатъчно забавна, предложих на кавалера дьо Рьо да бъдем с него зрители, вместо актьори, и за да гледаме представлението от първите ложи, да се качим на бронзовия кон. Речено-сторено. Благодарение на шпорите, които ни послужиха за стремена, ние се намерихме за миг на коня; мястото беше чудесно и всичко виждахме като на длан. Четирипет мантии бяха вече смъкнати е безподобна ловкост, без да гъкне дори някой от ограбените, когато изведнъж някакъв не тъй търпелив глупак се осмели да завика: „Караул!“ и ни домъкна цял патрул стрелци. Херцог д'Аркур, Фонтрай и другите избягват; дьо Рьо иска да направи същото. Аз го задържам, като му казвам, че тук никой няма да ни открие. Той не ме слуша, стъпва на шпората, за да слезе, шпората се счупва, той пада, счупва си крака и вместо да мълчи, започва да вика така, като че го колят. От своя страна аз искам също да скоча, но беше много късно: скачам в ръцете на стрелците, които ме завеждат в Шатле, където заспивам най-спокойно, напълно уверен, че на другия ден ще изляза оттам. Но минава ден, два, седмица; пиша на кардинала. Същия ден идват да ме потърсят и ме завеждат в Бастилията; ето вече пет години, откак съм там. Как мислите, защо? Задето съм извършил светотатство, като съм се качил на коня зад Анри IV ли?

– Не, имате право, мили ми Рошфор, не може да е за това, но

навярно след малко ще узнаете защо.

– А, да, аз и забравих да ви попитам: къде ме водите?

– При кардинала.

– Какво иска от мене?

– Нищо не зная, дори не знаех, че са ме изпратили за вас.

– Невъзможно. Вие, любимец!

– Любимец, аз! – извика д'Артанян. – О, бедни ми графе. Сега съм повече гасконски кадет, отколкото когато ви видях в Мьон, помните ли, скоро ще станат двадесет и две години, уви!

И тежка въздишка завърши думите му.

– Но вие идвате със заповед?

– Защото се намирах случайно в чакалнята и кардиналтът се обърна към мене, както би се обърнал към всеки Друг; но аз съм все още лейтенант на мускетарите и ако не греша, почти от двадесет и една година съм лейтенант.

– Но не ви се е случило никакво нещастие, нали? И това е вече много.

– А какво нещастие искате да ми се случи? В някакъв латински стих, който забравих или по-скоро никога не съм го знаел добре, се казва: „Гърмът не пада в долините“. А аз съм долина, мили ми Рошфор, и то от най-ниските.

Значи Мазарини си е все още Мазарини?

– Повече от когато й да биЛО, мили мой; разправят, че се оженил за кралицата.

– Оженил!

– Ако не се е оженил, с положителност е неин любовник.

– Да устои на един Бъкингам и да отстъпи на един Мазарини!

– Такива са жените! – забеляза д'Артанян философски.

– Жените, да, но кралиците!

– Е, боже мой! В това отношение кралиците са два пъти жени.

– А господин дьо Бофор все още ли е в твора?

– Да. Защо питате?

– Тъй като ми мислеше доброто, той би могъл да ми помогне.

– Вие навярно сте по-близо до свободата; по-скоро вие ще му помогнете.

– Значи война ...

– Ще има.

– С испанеца?

– Не, с Париж.

- Какво искате да кажете?
– Чувате ли тия пушечни гърмежи?
– Да. Е добре?
– Това са мирни граждани, които се забавляват, докато чакат нещо по-сериозно.
– Мислите ли, че с тях може да се направи нещо?
– Ами да, те дават надежда и ако имаха един водач, който да събере всички тия тълпи в една маса ...
– Какво нещастие е, че не съм свободен.
– Е, боже мой, не се отчайвайте! Щом Мазарини изпраща да ви търсят, значи има нужда от вас; а ако има нужда от вас, тогава ви поздравявам. От много години насам никой няма вече нужда от мене; и ето виждате, докъде съм я докарал.
– Оплачете се, съветвам ви!
– Слушайте, Рошфор. Един договор ...
– Какъв?
– Вие знаете, че сме добри приятели.
– Как да не зная! Нося белезите на това наше приятелство: три удари с шпага! ...
– Е добре, ако бъдете отново в милост, не ме забравяйте.
– Честна дума на Рошфор, но при условие че и вие ще направите същото.
– Дадено! Ето ръката ми!
– И така, при първия случай ще поговорите за мене ...
– Ще поговоря, а вие?
– Аз също.
– Тъкмо се сетих, а вашите приятели – и за тях ли трябва да поговоря.
– Кои приятели?
– Атос, Портос и Арамис; нима ги забравихте?
– Почти.
– Какво стана с тях?
– Съвсем не зная.
– Наистина ли?
– О, боже мой, да! Ние се разделихме, както знаете; те са живи – това е всичко, което мога да кажа за тях; от време на време получавам за тях известия по околен път. Но де са, да ме заколите, не мога да ви кажа. Не, честна дума, Рошфор! Остана ми само един приятел – вие!
– А знаменития ... как се казваше тоя момък, когото направих

сержант в пиемонтския полк?

– Планше?

– Да, да. Какво стана със знаменития Планше?

– Той се ожени за една сладкарница на улица де Ломбар, тоя момък обичаше винаги сладкишите; така че сега е гражданин на Париж и по всяка вероятност в тоя момент се бунтува. Ще видите, че тоя хитрец ще стане градоначалник, преди аз да стана капитан.

– Стига, мили ми д'Артанян, не падайте духом! Точно когато човек се намира отдолу на колелото, то се завърта и го издига. От тая вечер съдбата ви може би ще се измени.

– Амин! – каза д'Артанян и спря каретата.

– Какво правите? – попита Рошфор.

– Пристигнахме, а не искам да видят, че излизам от каретата ви; ние с вас не се познаваме.

– Имате право. Сбогом.

– Довиждане; не забравяйте обещанието си. Д'Артанян скочи на коня и тръгна пред конвоя.

След пет минути те влизаха в двора на Пале Роял.

Д'Артанян поведе затворника по голямата стълба, през чакалнята и коридора. Като стигна до вратата на Мазариновия кабинет, той искаше вече да доложи за себе си, когато изведнъж Рошфор сложи ръка на рамото му.

– Д'Артанян – каза Рошфор усмихнато, – искате ли да ви призная за какво мислех по целия път, като гледах тълпите, край които минавахме и които хвърляха огнени погледи на вас и на вашите четирима войници?

– Кажете – отговори д'Артанян.

– Достатъчно беше да извикам „на помощ!“, и вие с конвоя ви щяхте да бъдете разкъсани на парчета, а аз щях да бъда свободен.

– Защо не направихте това? – запита д'Артанян.

– Хайде де! – продължи Рошфор. – А клетвата за приятелство? О, ако ме водеше някой друг, тогава ...

Д'Артанян наведе глава.

„Нима Рошфор е станал по-добър от мене?“ – помисли си той.

И заповяда да доложат за пристигането му на министъра.

– Въведете господин дьо Рошфор – се обади Мазарини с нетърпелив глас, след като чу двете имена – и помолете господин д'Артанян да почака: още имам нужда от него.

Тия думи зарадваха много д'Артанян. Както казваше той, отдавна никой нямаше нужда от него и това настояване на Мазарини му се стори

добро предзнаменование.

А пък Рошфор застана нащрек при тия думи. Той влезе в кабинета и завари Мазарини седнал край масата, в обикновения си костюм, тоест на папски прелат; това беше почти костюмът на абатите от онова време – само чорапите и мантията бяха виолетови.

Вратите се затвориха; Рошфор погледна Мазарини с крайчеца на окоето си и погледите им се срещнаха.

Министърът беше все същият: добре вчесан, добре накъдрен, добре парфюмиран и благодарение на кокетството си младолик наглед. А Рошфор беше съвсем друго нещо: петте години в затвора бяха много застарели достойния приятел на господин дьо Ришельо; черната му коса бе почти побеляла, а бронзовият цвят на лицето бе отстъпил място на почти болнава бледина, признак на изтощение. Като го видя, Мазарини поклати едва забележимо глава, сякаш искаше да каже:

– Ето един човек, който вече не е много годин за работа.

След доста продължително мълчание, което се стори на Рошфор цял век, Мазарини извади от купа книжа едно отворено писмо, показва го на благородника и каза:

– Намерих тук едно писмо, в което искате настойчиво да ви се върне свободата, господин дьо Рошфор. Значи вие сте в затвора?

Рошфор потрепера при тоя въпрос.

– Но, струва ми се – отговори той, – че ваше високопреосвещенство знае това по-добре от всеки друг.

– Аз ли? Съвсем не! В Бастилията има още много затворници от времето на господин дьо Ришельо, на които не зная дори и имената.

– Да, но аз съм друго нещо, ваше високопреосвещенство! И вие ме знаехте, защото именно по ваша заповед бях преместен от Шатле в Бастилията.

– Така ли мислите?

– Уверен съм в това.

– Да, наистина, струва ми се, че си спомням; не отказахте ли на времето да отидете в Брюксел по работа на кралицата?

– А, а! – каза Рошфор. – Значи това е истинската причина? А аз я търся от пет години. Какъв съм простак! И не се досетих!

– Но аз не казвам, че това е причината за вашето арестуване; да се разберем добре, само ви задавам тоя въпрос, нищо повече: не отказахте ли да отидете в Брюксел по служба на кралицата, а се съгласихте да отидете там по служба на покойния кардинал?

– Точно защото бях там по служба на покойния кардинал, аз не

можех да отида повторно по служба на кралицата. В Брюксел ме заведе един ужасен случай. Това беше по времето на заговора на Шале¹. Бях там, за да заловя преписката на Шале с ерцхерцога и тогава, когато ме познаха едва не ме разкъсаха на парчета.

—
1 Шале – любимец на крал Луи XIII; участвувал в заговор срещу кардинал Ришелю и екзекутиран през 1626 г. – Б. пр.

Как можех да се върна там? Щях да погубя кралицата, вместо да й служа.

– Е, сега разбирате как най-добрите намерения се тълкуват зле, драги ми господин дьо Рошфор. Във вашия отказ кралицата е видяла чисто и просто само отказ. При покойния кардинал нейно величество е имала причини да бъде недоволна от вас!

Рошфор се усмихна презрително.

– Аз служих вярно на господин кардинал дьо Ришелю срещу кралицата; именно от това вие трябваше да извадите заключение, ваше високопреосвещенство, че след смъртта му ще служа вярно и на вас срещу всички.

– Господин дьо Рошфор – каза Мазарини, – аз не съм като господин дьо Ришелю, който се стремеше към всемогъщите; аз съм прост министър, който няма нужда от слуги, тъй като сам е слуга на кралицата. И така, нейно величество е много докачлива; тя е узнала за вашия отказ, взела го е за обявяване на война и като е знаела колко сте необикновен и следователно опасен човек, драги ми господин дьо Рошфор, заповядала ми е да ви обезвредя. Ето как сте се намерили в Бастилията.

– Е добре, ваше високопреосвещенство – каза Рошфор, – струва ми се, че ако по погрешка съм в Бастилията...

– Да, да – прекъсна го Мазарини, – разбира се, всичко това може да се уреди; вие сте човек, който може да разбере някои работи, и след като ги разбере, да ги води добре.

– На такова мнение беше и господин кардиналът дьо Ришелю и моето възхищение от тоя велик човек се увеличава още повече, като чувам, че и вие сте на същото мнение.

– Наистина – продължи Мазарини, – господин кардиналът беше голям политик и това го издигаше много по-високо от мене, съвсем прост и искрен човек; аз съм откровен като французин – ето какво ми вреди.

Рошфор си прехапа устните, за да не се усмихне.

– И така, към целта. Аз имам нужда от добри приятели, от верни служители; когато казвам имам нужда, искам да кажа: кралицата има

нужда. Аз действувам само по заповеди на кралицата, разбирате ли? Не като господин кардинала дьо Ришельо, който действуваше по собствена прищявка. Ето защо никога няма да стана велик човек като него; но в замяна на това съм добър човек, господин дьо Рошфор, и се надявам да ви го докажа.

Рошфор познаваше тоя копринен глас, в който от време на време се долавяше нещо като съскане на змия.

– Готов съм да ви вярвам, ваше високопреосвещенство – каза той, – макар че лично съм изпитал малко от това добродушие, за което говорите. Не забравяйте, ваше високопреосвещенство – прибави Рошфор, като забеляза движението, което министърът се опита да потисне, – не забравяйте, че от пет години съм в Бастилията, а през тъмнична решетка нещата се виждат погрешно.

– О, господин дьо Рошфор, казах ви вече, че не съм никак виновен за вашето затваряне. Кралицата ... (гняв на жена и на принцеса, разбирате сами! Но той отминава, както и идва, и после всичко се забравя) ...

– Разбирам, че тя не мисли за това, ваше високопреосвещенство, тя, която е прекарала пет години в Пале Роял. сред празненства и ласкатели; но аз ги прекарах в Бастилията и ...

– О, боже мой, драги ми господин дьо Рошфор, нима си мислите, че в Пале Роял се живее много весело? Съвсем не! Уверявам ви, че и ние си имахме своите главоболия. Но да не говорим вече за това. Аз играя с открити карти, както винаги. Кажете, вие от нашите ли сте, господин дьо Рошфор?

– Разбира се, ваше високопреосвещенство, нищо по-добро не желая, но аз не съм вече в течение на нищо. В Бастилията може да се приказва за политика само с войниците и тъмничарите, а вие нямате представа, ваше високопреосвещенство, колко зле осведомени са тия хора за събитията. Аз съм все още за господин дьо Басомпиер ... Той умря, господине, и това е голяма загуба. Той беше предан на кралицата, а преданите хора са рядкост.

– Не ще и дума, така е! – каза Рошфор. – Когато ги имате вие ги изпращате в Бастилията.

Мазарини запита:

– С какво се доказва предаността?

– С дела – отговори Рошфор.

– Да, да, с дела! – замислено продължи министърът. – Но де да намерим делови хора?

Рошфор поклати глава.

– Те не липсват никога, ваше високопреосвещенство, само че вие търсите зле.

– Аз търся зле? Какво искате да кажете драги ми господин дьо Рошфор? Хайде, научете ме. Тесните ви връзки с покойния кардинал са ви дали възможност да научите много неща. О, той беше толкова велик човек!

– Ваше високопреосвещенство ще се разсърди ли, ако започна да му чета морал?

– Аз ли? Никога! Добре знаете, че на мене може да се каже всичко. Аз се старая да ме обичат, а не да се страхуват от мене.

– Е добре, ваше високопреосвещенство, в моята килия има една пословица, написана на стената с върха на гвоздей.

– И каква е тая пословица? – попита Мазарини.

– Ето я, ваше високопреосвещенство: какъвто господарят...

– Зная я: такъв ислугата.

– Не: такъв и служителят. Това е малко изменено; нение, внесено от преданите хора, за които ви говорех преди малко, за тяхно лично удоволствие.

– Е, какво значи тая пословица?

– Значи, че господин дьо Ришельо умееше да намира; предани хора, и то с дузини.

– Той, прицелът за всички ножове! Той, който цял живот е отбивал нанасяните му удари!

– Но все пак той ги отбиваше, макар че те бяха нанасяни жестоко. Той имаше страшни врагове, но имаше верни приятели.

– Точно това търся аз!

– Аз познавах хора – продължи Рошфор, като помисли, че е дошъл моментът да съдържи думата си, дадена на д'Артанян, – аз познавах хора, които сто пъти измамваха със своята ловкост проникателността на кардинала; със своята храброст побеждаваха неговите гвардейци и шпиони; хора, които без пари, без поддръжка, без кредит закрепиха короната на една коронована глава и накараха кардинала да иска милост.

– Но хората, за които говорите – каза Мазарини, като се усмихна мислено, че Рошфор сам заговори за това, за което беше доведен тук, – тия хора не са били предани на кардинала, щом са се борили срещу него.

– Не, защото иначе те щяха да бъдат възнаградени по-добре; но те имаха нещастieto да бъдат предани на същата тая кралица, за която сега търсите служители.

– А откъде знаете всичко това?

– Зная го, защото по онова време тия хора бяха мои неприятели, защото се бореха срещу мене, защото им причиних зло, доколкото можех, защото те ми се отплатиха, доколкото им позволяваха силите, защото един от тях, с когото особено имах работа, ме рани с шпага преди седем години: тогава той ме рани за трети път... с това се свършиха старите ни сметки.

– Ах! – каза Мазарини с удивително добродушие. – Ако познавах такива хора!

– Е, ваше високопреосвещенство, повече от шест години един от тях стои на вашата врата и от шест години вие смятате, че не е годен за нищо.

– Кой е той?

– Господин д'Артанян.

– Тоя гасконец! – извика Мазарини с отлично изиграно учудване.

– Тоя гасконец спаси една кралица и накара господин дьо Ришельо да признае, че по хитрост, сръчност и политика той е просто ученик пред него.

– Наистина!

– Както имах честта да кажа на ваше високопреосвещенство.

– Поразкажете ми това, драги ми господин дьо Рошфор.

– Много е мъчно, ваше високопреосвещенство – каза благородникът, като се усмихна.

– Тогава той сам ще ми разкаже.

– Съмнявам се, ваше високопреосвещенство.

– А защо?

– Защото това не е негова тайна; защото, както ви казах, това е тайна на една велика кралица.

– И той сам ли извърши тоя подвиг?

– Не, ваше високопреосвещенство, помагаха му трима приятели, храбреци, каквито търсехте преди малко.

– И тия четирима души бяха тясно свързани помежду си, казвате?

– Като че ли тия четирима души бяха един човек, като че ли тия четири сърца бяха в едни гърди. В замяна на това какво не извършиха те четиримата!

– Драги ми господин дьо Рошфор, наистина вие възбудихте любопитството ми до крайна степен. Не бихте ли могли да ми разправите тая история?

– Не, но мога да ви разкажа една приказка, истинска вълшебна

приказка, уверявам ви, ваше високопреосвещенство.

– О, разкажете ми я, господин дьо Рошфор. Много обичам приказките.

– Значи искате, ваше високопреосвещенство? – попита Рошфор, като се мъчеше да отгатне истинското намерение върху това хитро и лукаво лице.

– Да.

– Тогава слушайте! Имало едно време една кралица ... могъща кралица, кралица на едно от най-големите кралства в света, на която един велик министър желяел много зло, защото по-преди ѝ желяел твърде много добро. Не се мъчете, ваше високопреосвещенство! Не бихте могли да отгатнете имената. Всичко това ставало много време преди да дойдете в кралството на тая кралица. И тъй, при двора пристигнал посланик, толкова храбър, толкова богат и толкова елегантен, че всички жени полудели по него; и дори самата кралица имала неблагоразумието да му подари – без съмнение като спомен за начина, по който уреждал държавните работи – някакъв накит, толкова забележителен, че не можел да се замени. Тъй като тоя накит бил подарен от краля, министърът посъветвал краля да каже на кралицата, че иска да я види на близкия бал с накита. Безполезно е да ви казвам, ваше високопреосвещенство, че министърът е знаел от сигурен източник, че накитът бил у посланика, а посланикът заминал много далеч, отвъд моретата. Великата кралица била изгубена, изгубена като последната от поданиците си, защото падала от висотата на своето величие.

– Наистина! – каза Мазарини.

– Е добре, ваше високопреосвещенство, четирима души решили да я спасят. Тия четирима души не били нито принцове, нито херцози, нито могъщи хора, нито дори богати хора: просто четирима войници с възвишено сърце, сигурна ръка и остра шпага. Те тръгнали. Министърът знаел за заминаването им и поставил по пътя им хора, които трябвало да не ги допуснат до целта. Тримата били извадени от строя от многобройните нападатели; един само стигнал пристанището, убил или ранил искащите да го спрат, преминал морето и донесъл накита на великата кралица; тя го сложила на рамото си в определения ден и министърът едва ли не бил изгонен. Какво ще кажете за тоя подвиг, ваше високопреосвещенство?

– Великолепно! – каза Мазарини замислено.

– Е добре, аз зная десет такива истории. Мазарини не отговори: той мислеше. Минаха пет-шест минути.

– Нямате ли повече въпроси към мене, ваше високопреосвещенство? – попита Рошфор.

– Как не, и господин д'Артанян беше един от четиримата, казвате?

– Той водеше цялата работа.

– А кои бяха другите?

– Ваше високопреосвещенство, позволете ми да предоставя на господин д'Артанян да ви каже имената им. Те бяха негови приятели, а не мои; само той може да има известно влияние върху тях, а аз не зная дори истинските им имена.

– Вие нямате доверие в мене, господин дьо Рошфор. Е добре, ще бъда откровен докрай: аз имам нужда от вас, от него, от всички!

– Да започнем от мене, ваше високопреосвещенство, тъй като изпратихте да ме потърсят и съм тук, после ще преминете на другите. Не се чудете на любопитството ми:

когато човек е прекарал пет години в затвор, много му се иска да знае къде ще го изпратят.

– На вас, драги ми господин дьо Рошфор, поверявам особено място; ще отидете във Венсен, където е затворен господин Бофор: ще го пазите, без да сваляте очи от него. Е, какво ви е?

– Вие ми предлагате нещо невъзможно – отговори Рошфор, като поклати разочаровано глава.

– Как, невъзможно? Че защо е невъзможно?

– Защото господин дьо Бофор е един от моите приятели или по-скоро аз съм един от неговите; забравихте ли, ваше високопреосвещенство, че той отговаряше за мене пред кралицата?

– Оттогава господин дьо Бофор е неприятел на държавата.

– Да, ваше високопреосвещенство, възможно е; но тъй като аз не съм нито крал, нито кралица, нито министър, той не е мой неприятел и аз не мога да приема предложението ви.

– Значи ето какво наричате преданост? Поздравявам ви! Вашата преданост не ви обвързва много, господин дьо Рошфор.

– И после, ваше високопреосвещенство, вие сам разбирате, че да се излезе от Бастилията, за да се влезе във Венсен, значи само да се промени затворът.

– Кажете веднага, че сте от партията на господин дьо Бофор, това ще бъде по-открито от ваша страна.

– Ваше високопреосвещенство, аз бях толкова дълго време затворен, че сега съм само за една партия: партията на свободния въздух. Употребете ме за каквото искате друго, изпратете ме с някаква задача,

дайте ми дейна работа, но под открито небе, ако е възможно.

– Драги ми господин дьо Рошфор – каза Мазарини подигравателно, – вашето усърдие ви увлича; вие си мислите, че сте още млад човек, защото сърцето ви е младо; но силите ви изменят. Повярвайте ми: сега ви е необходима само почивка ... Хей, да влезе някой!

– И така, вие не решавате нищо за мене, ваше високопреосвещенство?

– Напротив, рошвор. Бернуен влезе.

– Повикайте един пазач – каза той – и останете край мене – прибави съвсем ниско.

Влезе един пазач. Мазарини написа няколко думи, даде листа на тоя човек, после кимна с глава и каза:

– Сбогом, господин дьо Рошфор! Рошфор се поклони почтително.

– Виждам, ваше високопреосвещенство – каза той, – че ще ме завеждат отново в Бастилията.

– Досетлив сте.

– Връщам се там, ваше високопреосвещенство; но, повтарям ви, грешите, че не се възползувахте от мене.

– От вас, приятеля на моите неприятели!

– Какво да се прави! Трябваше да ме направите неприятел на вашите неприятели.

– Нима си мислите, че сте само вие на тоя свят, господин дьо Рошфор? Повярвайте ми, ще намеря други, не по-лоши от вас.

– Желая ви успех, ваше високопреосвещенство.

– Добре. Вървете, вървете! Тъкмо се сетих, безполезно е да ми пишете повече, господин дьо Рошфор, писмата ви ще бъдат напусто.

– Аз извадих кестените от огъня – промърмори Рошфор, като излизаше. – И ако д'Артанян не остане доволен от мене, когато му разкажа как съм го нахвалил, мъчно ще му се угоди. Но по дяволите, къде ме водят?

Наистина, поведоха Рошфор по малката стълба вместо през чакалната, където чакаше д'Артанян. На двора той видя каретата си и конвоя си от четирима души; но напразно се мъчеше да намери приятеля си.

„А, а! – си помисли Рошфор. – Това съвсем изменя работата! И ако по улиците има все още толкова много народ, е добре, ще се помъчим да докажем на Мазарини, че, слава богу, сме още годни за нещо друго, а не да пазим затворник.“

И той скочи в каретата тъй леко, като че ли беше на двадесет и пет години.

IV. АНА АВСТРИЙСКА НА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ШЕСТ ГОДИНИ

Като остана сам с Бернуен, Мазарини поседя замислен; той знаеше вече много, но още не знаеше достатъчно. Мазарини беше нечестен в играта; тая подробност ни е запазил Бриен¹: той наричаше това „да използва своите предимства“. Той реши да започне играта с д'Артанян само след като узнае всички карти на противника си.

– Нищо ли няма да заповяда ваше високопреосвещенство? – попита Бернуен.

– Напротив – отговори Мазарини. – Посвети ми, ще ида при кралицата.

Бернуен взе един свещник и тръгна напред.

Таен проход съединяваше отделението и кабинета на Мазарини с покоите на кралицата; по този път кардиналт отиваше по всяко време у Ана Австрийска².

Като стигна в спалнята, където водеше този проход, Бернуен среща госпожа Бове. Тя и Бернуен бяха довереници на тая презряла любов; и госпожа Бове отиде да доложи за кардинала на Ана Австрийска, която беше в помещението си за молитва с младия Луи XIV.

Ана Австрийска седеше в голямо кресло, облакътена на една маса и подпряла глава на ръката, и гледаше как царственото дете, лежейки на килима, прелиства една голяма книга за битки. Тя умееше най-добре от всички да скучае величествено сред своето величие; понякога седеше по цели часове в стаята си или в помещението за молитва, без да чете и без да се моли.

Книгата, с която се забавляваше кралят, беше от Квинт Курций³, украсена от гравюри, представящи подвизите на Александър Велики.

—

¹ Анри Огюст Ломени Дьо Бриен френски дипломат, държавник и мемоарист от XVII в. – Б. пр.

² Пътят, по който кардиналт отивал у кралицата майка, се вижда още в Пале Роял (Мемоари на принцеса Палатинска, стр. 331),

³ Квинт Курций Руфт – латински историк от I в. преди и. е. – Б. пр.

Госпожа Бове се появи на вратата и доложи за кардинал дьо Мазарини.

Детето се надигна на едното си коляно, намръщи се и запита, като

гледаше майка си:

– Защо влиза така, без да иска аудиенция? Ана се изчерви леко.

– Необходимо е при сегашните обстоятелства – отвърна тя – един пръв министър да може да идва по всяко време при кралицата с доклад за онова, което се случва, без да възбужда любопитството и тълкуванията на целия двор.

– Но, струва ми се, че господин дьо Ришелю не влезаше така – забеляза неуморимото дете.

– Как помните какво вършеше господин дьо Ришелю? Вие не можете да знаете това, бяхте твърде млад.

Аз и не помня, но питах и ми казаха.

– А кой ви каза това? – продължи Ана Австрийска със зле прикрито раздражение.

– Зная, че никога не трябва да наименувам лицата, които отговарят на въпросите ми – отговори детето, – иначе няма да ми казват вече нищо.

В този миг влезе Мазарини. Кралят стана, взе книгата, затвори я и я занесе на масата, край която остана прав, за да принуди и Мазарини да стои прав.

Мазарини следеше внимателно цялата тая сцена, сякаш чрез нея желаше да отгатне предшествуващата.

Той се поклонил почитателно пред кралицата и направил нисък поклон на краля, който му отговори с доста небрежно кимване на главата; но един поглед на майка му го укори за тая омраза, която Луи XIV хранеше още от детинството си към кардинала, и той прие поздравлението на министъра с усмивка на устните.

Ана Австрийска се мъчеше да прочете върху лицето на Мазарини причината за това неочаквано посещение; обикновено кардиналът идваше при нея само когато всички се оттегляха.

Министърът направил едва забележим знак с глава. Тогава кралицата се обърнала към госпожа Бове.

– Време е кралят да си легне – каза тя. – Повикайте Лапорт.

Кралицата беше казала вече два-три пъти на младия Луи да се оттегли, но детето нежно настоя да остане; този път то не направил никаква забележка, само си прехапа устните и побледня.

След малко влезе Лапорт.

Детето отиде право към него, без да прегърне майка си.

– Е, Луи – каза Ана, – защо не ме прегърнете?

– Мислех, че ми се разсърдихте, всемилостива господарке: вие ме

изпъждате.

– Не ви пъдя: само че току-що прекарахте шарка, все още не сте се оправили и се страхувам да не се уморите, като седите до късно.

– Вие не се страхувахте от това, като ме накарахте днес да отида в парламента и да издам тия лоши укази, от които толкова силно роптае народът.

– Всемиловичиви господарю – каза Лапорт, за да промени разговора, – на кого ще заповядате да дам свещника?

– На когото искаш, Лапорт – отговори детето, – само прибави то с висок глас – не на Манчини.

Господин Манчини беше племенник на кардинала, настанен от Мазарини при Луи XIV като почетно дете, и кралят пренесе и върху него една част от омразата си към министъра.

Кралят излезе, без да прегърне майка си и без да поздрави кардинала.

– Отлично! – каза Мазарини. – Много ми е приятно да видя, че негово величество се възпитава да изпитва отвращение към лицемерието.

– Какво значи това? – попита кралицата почти плахо.

– Но, струва ми се, че излизането на краля няма нужда от обяснения; освен това негово величество не се мъчи дори да скрие колко малко ме обича, което впрочем не ми пречи да му бъда изцяло предан, както съм предан на ваше величество.

– Моля да го извините, кардинале – каза кралицата, – той е дете и още не може да разбере колко много ви е задължен.

Кардиналът се усмихна.

– Но вие сте дошъл сигурно по някаква важна работа – продължи кралицата. – Какво има?

Мазарини седна или по-скоро се отпусна в едно широко кресло и каза с меланхолен вид:

– По всяка вероятност ние ще бъдем принудени скоро да се разделим, освен ако вие не се решите, от любов към мене, да ме последвате в Италия.

– Защо? – попита кралицата.

– Защото, както се казва в операта Тисбе:

Цял свят се е сговорил да ни раздели.

– Вие се шегувате, господине! – каза кралицата, като се опитваше да си възвърне малко от предишното величие.

– Уви, всемиловичива господарке, съвсем не се шегувам! – каза Мазарини. – По-скоро, моля да ми повярвате, готов съм да плача; и има

за какво, защото, както вече ви казах:

Цял свят се е сговорил да ни раздели.

А тъй като и вие сте част от целия свят, вие също ме напускате.

– Кардинале!

– Е, боже мой, нима не видях завчера как най-любезно се усмихвахте на господин херцог д'Орлеан или по-скоро на онова, което ви казваше!

– А какво ми казваше?

– Казваше ви, всемилостива господарке: „Вашият Мазарини е непреодолимата пречка; нека той се махне и всичко ще тръгне като по вода“.

– Какво трябваше да направя?

– О, всемилостива господарке, вие сте кралица, струва ми се!

– Хубава кралска власт, в зависимост от всеки драскач в Пале Роял или всеки дребен дворянин!

– Но вие сте достатъчно силна, за да отдалечите от себе си хората, които не ви се харесват.

– Тоест, които не се харесват на вас! – отговори кралицата.

– На мене!

– Без съмнение. Кой изгони госпожа дьо Шеврьоз, която дванадесет години беше преследвана през миналото царуване?

– Една интригантка, която искаше да продължи срещу мене сплетните, започнати срещу господин дьо Ришельо!

– Кой изгони госпожа дьо Отфор, вярна приятелка, която отблъсна благосклонността на краля, за да запази моята благосклонност?

– Една лицемерка, която всяка вечер, когато ви събличаше, ви казваше, че погубвате душата си, като обичате свещеник, като че ли свещеник и кардинал са едно и също нещо!

– Кой заповяда да арестуват господин дьо Бофор?

– Един размирник, който говореше само, че трябва да ме убие!

– Добре виждате, кардинале – продължи кралицата, – че вашите неприятели са мои неприятели.

– Това не е достатъчно, всемилостива господарке, би трябвало още вашите приятели да бъдат и мои приятели.

– Моите приятели, господине! ... – Кралицата поклати глава. – Уви! Нямам вече приятели.

– Как можете да нямате приятели в щастието, когато сте имали приятели в нещастието?

– Защото в щастието аз забравих тия приятели, господине: защото

постъпих като кралица Мария Медичи, която след завръщането си от първото изгнание презря всички страдали за нея, а после, изпратена повторно в изгнание, умря в Кьолн, изоставена от всички, дори от собствения си син, защото на свой ред всички я презряха.

– Е добре, да видим – каза Мазарини – не можем ли да поправим злото? Потърсете между приятелите си, между най-старите.

– Какво искате да кажете, господине?

– Само това, което казвам: потърсете.

– Уви! Колкото и да гледам около себе си, не виждам никого, върху когото да имам влияние. Братът на краля, както винаги, се води от любимеца си: вчера беше Шоази, днес е Ла Ривиер, утре ще бъде друг. Господин принцът се води от коадютора¹, а коадюторът – от госпожа дьо Гемене.

– Но аз ви казах, всемилостива господарке, да обърнете внимание не на днешните, а на някогашните приятели.

– Някогашните? – повтори кралицата.

– Да, някогашните, ония, които са ви помагали да се борите с господин херцог дьо Ришелю и дори да го побеждавате.

„Накъде ли бие?“ – промърмори кралицата, като гледаше неспокойно кардинала.

– Да – продължи той, – в известни обстоятелства, с по-СИЛеН И ТЪНЪК ум, пРисъщ на ваше величество, и с Приятелите си Вие сте съумявали да отблъснете нападенията на тоя противник.

– Аз! – извика кралицата. – Аз търпях и нищо повече.

– Да – продължи Мазарини – както търпят жените, които си отмъщават. Стига, да преминем на въпроса! Познавате ли господин дьо Рошвор?

– Господин Дьо Рошвор не беше от моите приятели – отговори кралицата, напротив беше от най-ожесточените ми неприятели, един от най-верните на господин кардинала. Мислех, че, знаете това.

– Зная го толкова добре – отвърна Мазарини, – че го затворихме в Бастилията.

– Излязъл ли е оттам? – запита кралицата.

– Не, успокойте се, там е още; но аз заговорих за него само за да стане дума за друг. Познавате ли господин д'Артанян? – продължи Мазарини, като гледаше кралицата в лицето.

Ударът попадна право в сърцето на Ана Австрийска. „Нима тоя гасконец е проговорил?“ – промърмори тя. После прибави високо:

– Д'Артанян? Почакайте, да, наистина, това име ми е познато.

Д'Артанян, мускетар, който обичаше една от моите жени. Нещастна жена, отровиха я заради мене.

– Това ли е всичко? – каза Мазарини. Кралицата погледна учудено кардинала.

– Но, струва ми се, господине – отвърна тя, – че вие ме подлагате на разпит?

– На който, във всеки случай – каза Мазарини с вечната си усмивка и все тъй сладкия си глас – вие отговаряте, както ви хрумне.

– Изкажете ясно желанията си, господине, и аз ще отговоря по същия начин – започна да губи търпение кралицата.

– Е добре, всемилостива господарке – рече Мазарини, като се поклони, – аз желая да споделите с мене приятелите си, както аз споделих с вас бедните си способности и дарби, с които небето ме надари. Положението е сериозно и трябва да се действа енергично.

– Пак! – каза кралицата. – Аз мислех, че свършихме с това, като се отървахме от господин дьо Бофор.

– Да, вие видяхте само пороя, който искаше да отнесе всичко, и не обърнахте внимание на тихата вода. Но във Франция има една пословица за тихата вода.

– Довършете – рече кралицата.

– Е добре – продължи Мазарини, – всеки ден аз търпя обиди от вашите принцове и вашите титуловани слуги, тия автомати, които не виждат, че техните пружини са в ръцете ми, и които не са отгатнали под търпеливото ми спокойствие смеха на разгневения човек, който се е заклел в себе си да стане един ден най-силен. Наистина, ние арестувахме господин дьо Бофор, но от всички тях той беше най-малко опасен; остава още господин принцът ...

– Победителят при Рокроа! Мислите ли?

– Да, всемилостива господарке, и много често; но *patienza!*, както казваме ние, италианците. После, след господин дьо Конде идва херцог д'Орлеан.

– Какво говорите? Първият принц по кръв, чичото на краля!

– Не, не първият принц по кръв, не чичото на краля, но подлият заговорник, който през миналото царуване, подтикван от прищевния си и своеобразен характер, разяждан от жалка скука, разпалван от ниско честолюбие, завиждайки на всички, които го превъзхождат по честност и смелост, раздражен от собствената си нищожност, стана ехо на всички злонамерени слухове, стана душа на всички сплетни, подтикна напред храбрите хора, които имаха глупостта да повярват на думата на един

човек от кралска кръв и от които той се отрече, когато те се изкачиха на ешафода! Не първият принц по кръв, не чичото на краля, повтарям, а убиецът на Шале, на Монморанси и Сен Марс², който днес се опитва да играе същата игра и си въобразява, че ще спечели, защото има работа с друг противник, който не заплашва, а се усмихва. Но той се лъже, той само загуби със смъртта на господин дьо Ришелю и аз нямам никакъв интерес да оставям край кралицата този източник на раздори, с който покойният господин кардинал в продължение на двадесет години е тровил жлъчката на краля.

Ана се изчерви и закри лицето си с ръце.

– Съвсем не искам да унижавам ваше величество – продължи Мазарини с по-спокоен, но едновременно чудно твърд глас. – Искам да уважават кралицата и да уважават министъра и, защото в очите на всички аз съм само неин министър. Ваше величество знае, че аз не съм кукла, дошла от Италия, както казват мнозина. Необходимо е

—
1 P a t i e n z a (итал.) – търпение.

2 Шале, Монморанси и Сен Марс – участници в заговора срещу кардинал Ришелю. – Б. пр.

всички да знаят това така, както го знае ваше величество.

– Е добре де, какво трябва да правя? – попита Ана Австрийска, като се покори на тоя властен глас.

– Трябва да си спомните имената на ония верни и предани хора, които преминали морето въпреки волята на господин дьо Ришелю, като оставяли по целия път следи от кръвта си, за да донесат на ваше величество известен накит, даден от вас на господин дьо Бъкингам.

Ана стана величествено, разгневена, сякаш стоманена пружина я бе накарала да подскочи. Тя погледна кардинала с това високомерие и това достойнство, които я правеха тъй могъща в дните на младостта ѝ, и каза:

– Вие ме обиждате, господине!

– Аз искам най-после – продължи Мазарини, като довършваше мисълта си, прекъсната по средата от движението на кралицата, – аз искам да направите днес за мъжа си онова, което сте направили някога за любовника си.

– Пак тая клевета! – извика кралицата. – А аз мислех, че тя е умряла, че е задушена, защото не ме измъчвахте с нея досега; но ето че вие също я повтаряте. Толкова по-добре! Да разрешим въпроса между нас и

да свършим веднъж завинаги с него, чувате ли?

– Но, всемилостива господарке – забеляза Мазарини, учуден от пробудилата се отново в нея сила, – аз не искам да ми кажете всичко.

– А аз искам да ви кажа всичко – отговори Ана Австрийска. – И така, слушайте. Аз искам да ви кажа, че по онова време наистина имаше четири предани сърца, четири благородни души, четири верни шпаги, които ми спасиха нещо повече от живота, господине, които ми спасиха честта.

– А, вие си признавате – каза Мазарини.

– Нима само честта на виновните се подхвърля на опасност, господине? Нима не може да се опозори някой, особено жена, като се съди само по външността? Да, всичко беше срещу мене и аз щях да бъда опозорена, а при това, кълна ви се, не бях виновна. Кълна се ...

Кралицата потърси нещо свято, в което би могла да се закълне; тя извади от едно шкафче, скрито в тапицерията, малко ковчеже от розово дърво с сребърни инкрустации, постави го на олтаря и продължи:

– Кълна се в тия свещени реликви, че обичах господин дьо Бъкингам, но господин дьо Бъкингам не е бил мой любовник!

– А какви са тия реликви, в които се кълнете, всемилостива господарке? – усмихнато каза Мазарини. – Предупреждавам ви, аз съм римлянин и затова съм недоверчив: от реликва до реликва има разлика.

Кралицата свали от шията си едно златно ключе и го подаде на кардинала.

– Отворете и вижте сам, господине – каза тя.

Учуден, Мазарини взе ключето, отвори ковчежето и намери в него само един ръждясал нож и две писма, едното от които беше изцапано с кръв.

– Какво е това? – попита Мазарини.

– Какво ли, господине? – рече Ана Австрийска със своята кралска осанка и протегна над отвореното ковчеже ръка, която годините не бяха лишили от чудната ѝ красота. – Ще ви кажа какво. Тия две писма са единствените, които някога съм му писала. А това е ножът, с който го уби Фелтън. Прочетете, писмата, господине, и ще видите дали съм излъгала.

Въпреки даденото му позволение Мазарини, подчинявайки се на едно естествено чувство, вместо да прочете писмата, взе ножа, който умиращият Бъкингам беше извадил от раната си и по Лапорт бе изпратил на кралицата; острието беше съвсем разядено от кръвта, превърнала се в ръжда. Той го погледа около една минута и през това време

кралицата побеля като покривката на олтара, на който се беше облегла. А след това с неволно потреперване го постави обратно в ковчезето.

– Добре, всемилостива господарке – каза той, – вярвам на клетвата ви.

– Не, не, четете! – възрази кралицата, като се намръщи. – Четете, аз искам това, аз заповядвам – реших да свършим сега с всичко и да не се връщаме повече на тая тема. Или си мислите – прибави тя с ужасна усмивка, – че съм готова да отворям това ковчеже при всяко от бъдещите ви обвинения?

Покорен от тая енергия, Мазарини се подчини почти несъзнателно и прочете двете писма. В едното от тях кралицата искаше от Бъкингам да върне диамантения накит: това беше писмото, занесено от д'Артанян и пристигнало навреме. В другото тя го предупреждаваше, че искат да го убият; то беше връчено на херцога от Лапорт, но беше пристигнало много късно.

– Добре, всемилостива господарке – каза Мазарини, – няма какво да се отговори на това.

– Не, господине, има какво да се отговори – възрази кралицата, като затвори ковчезето и опря ръка на него. – Трябва да кажа, че винаги съм била неблагодарна към тия хора, които ме спасиха и които извършиха всичко, доколкото им позволяваха силите, за да спасят и него. Че на храбрия д'Артанян, за когото говорехте преди малко, дадох само да целуне ръката ми и подарих тоя диамант.

Кралицата протегна хубавата си ръка към кардинала и му показа един чуден камък, който святкаше на пръста ѝ.

– Както изглежда – продължи кралицата, – той го е продал в тежка минута; продал го е, за да ме спаси втори път – да изпрати човек при херцога и да го предупреди, че се готвят да го убият.

– Значи д'Артанян знаеше това?

– Той знаеше всичко. По какъв начин? Не зная. Но най-после той го е продал на господин дезЕсар; аз видях пръстена на ръката му и го откупих; но тоя диамант е негов, господине: върнете му го от мое име. И тъй като имате щастието да се намира такъв човек при вас, постаарайте се да го използвате.

– Благодаря, всемилостива господарке! – каза Мазарини. – Ще се възползувам от съвета.

– А сега – рече кралицата, сякаш изтощена от преживяното вълнение – имате ли още нещо да ме питате?

– Нищо, всемилостива господарке – отговори кардиналът с най-

нежен глас. – Моля само да ме извините за несправедливите подозрения; но аз ви обичам толкова силно, че не е за учудване ревността ми, дори към миналото.

Неопределена усмивка се мярна по устните на кралицата.

– Тогава, господине – каза тя, – щом няма какво повече да ме питате, оставете ме; вие трябва да разберете, че след такава сцена имам нужда да остана сама. Мазарини се поклони.

– Оттеглям се, всемилостива господарке – рече той. – Ще ми позволите ли да дойда пак?

– Да, но утре; това време едва ли ще е достатъчно, за да се съвзема.

Кардиналът взе ръката на кралицата, целуна я галантно и се оттегли.

Щом излезе, кралицата отиде в стаята на сина си и попита Лапорт дали кралят си е легнал. Лапорт ѝ показа с ръка спящото дете.

Ана Австрийска се изкачи по стъпалата на кревата, допря устни до намръщеното чело на сина си и го целуна внимателно. След това се оттегли все така мълчалива, като само каза на камердинера:

– Постарайте се, мили ми Лапорт, кралят да гледа по-любезно господин кардинала, на когото и той, и аз сме крайно задължени.

V. ГАСКОНЕЦ И ИТАЛИАНЕЦ

През това време кардиналът се върна в кабинета си; на вратата го чакаше Бернуен. Мазарини го запитва дали не се е случило нещо ново и дали не е дошла някаква новина отвън. След като получи отрицателен отговор, той му даде знак да се оттегли.

Щом остана сам, той отвори вратата на коридора, а след това на чакалнята; д'Артанян, уморен, спеше на една пейка.

– Господин д'Артанян! – каза той тихо. Д'Артанян не се помръдна.

Господин д'Артанян! – повтори той по-високо. А Артанян продължаваше да спи.

Кардиналът се приближи до него и го побутна с пръст по рамото.

Тоя път Д'Артанян потрепера, събуди се и скочи на крака като войник под оръжие.

– Тук! – извика той. – Кой ме вика?

– Аз – каза Мазарини с лице, цъфнало в усмивка.

– Моля ваше високопреосвещенство да ме извини – рече д'Артанян, – но бях толкова уморен ...

– Не се извинявайте, господине – прекъсна го Мазарини, – защото вие сте се уморили, докато ми служите.

Д'Артанян остана учуден от любезността на министъра.

– Хм! – процеди той през зъби. – Нима е вярна пословицата, че щастието идва насън?

– Вървете след мене, господине! – каза Мазарини.

– Я виж, я виж – промърмори д'Артанян, – Рошфор е съдържал думата си; само че откъде, по дяволите, е минал?

Той погледна дори в най-скритите ъгълчета на кабинета, но Рошфор го нямаше никакъв.

– Господин д'Артанян – каза Мазарини, като седна и се разположи удобно на креслото си, – аз винаги съм ви смятал за храбър и благороден човек.

„Възможно е – помисли си д'Артанян, – но много време му трябваше, за да ми го каже.“

Обаче това не му попречи да се поклони на Мазарини до земята в отговор на комплимента му.

– Е добре – продължи Мазарини, – дойде време да използваме вашите дарби и вашата смелост!

В очите на офицера се появи светкавица от радост, но угасна веднага, защото той не знаеше накъде клони Мазарини.

– Заповядайте, ваше високопреосвещенство – каза той, – готов съм да ви се подчинявам.

– Господин д'Артанян – продължи Мазарини, – през миналото царуване вие извършихте някои подвизи...

– Ваше високопреосвещенство е много добър, като си спомня това... Вярно е, аз се сражавах не без успех.

– Аз говоря не за вашите военни подвизи – рече Мазарини. – Разбира се, те вдигнаха шум, но не могат да се сравнят с другите.

Д'Артанян се престори на учуден.

– Е добре, защо не отговаряте? – каза Мазарини.

– Чакам ваше високопреосвещенство да ми каже за какви подвизи желаете да говори – поясни д'Артанян.

– Аз говоря за приключението... вие знаете много добре какво искам да кажа.

– Уви, не, ваше високопреосвещенство – отговори д'Артанян съвсем учуден.

– Вие сте скромни, толкова по-добре. Аз говоря за приключението с кралицата, за диамантения накит, за пътуването ви с трима ваши

приятели.

„Е-е, дали това не е клопка? – помисли си гасконецът. – Да се държим здраво!“

И той придаде на лицето си такъв израз на смайване, на който биха завидели Мондори и Белроз, двамата най-добри комедианти по онова време.

– Отлично! – каза Мазарини, като се засмя. – Браво! Добре ми казаха, че вие сте човекът, който ми трябва. Да видим, какво бихте направили за мене?

– Всичко, каквото заповяда ваше високопреосвещенство – отговори д'Артанян.

– Бихте ли направили за мене онова, което сте направили някога за една кралица?

„Положително искат да ме накарат да говоря – си каза д'Артанян, – ама ще видим. Той не е по-хитър от Ришельо, дявол да го вземе!...“

– За една кралица, ваше високопреосвещенство? Не ви разбирам.

– Не разбирате ли, че имам нужда от вас и от вашите трима приятели?

– Какви приятели, ваше високопреосвещенство?

– От вашите трима някогашни приятели.

– Някога, ваше високопреосвещенство, имах не трима приятели, а петдесет – отговори д'Артанян. – На двадесет години всички наричаш свои приятели.

– Добре, добре, господин офицер! – каза Мазарини. – Дискретността е хубаво нещо; но днес бихте могли да се разкаете, че сте били твърде дискретен.

– Ваше високопреосвещенство, Питагор е карал учениците СИ Да мълчат по пет години, за да ги научи на мълчание.

– А Вие мълчахте двадесет, господине. Петнадесет години и Повече от един философпитагореец, което ми се струва достатъчно. Днес вие можете да говорите – кралицата ви освобождава от вашата клетва.

– Кралицата! – извика д'Артанян с учудване, което тоя път не беше престорено.

– Да, кралицата! И за доказателство, че говоря от нейно име, тя ми каза да ви покажа тоя диамант, който, както уверява, ви е познат и който откупила от господин дезЕсар.

И Мазарини протегна ръка към офицера, който въздъхна, като позна пръстена, подарен му от кралицата вечерта на бала в кметството.

– Това е вярно! – каза д'Артанян. – Познавам тоя диамант, който

принадлежеше на кралицата.

– Добре виждате, че ви говоря от нейно име. Затова отговаряйте ми, без да разигравате повече комедии. Казах ви вече и ви го повтарям: става дума за вашето благополучие.

– Наистина, ваше високопреосвещенство крайно необходимо е да се погрижа за благополучието си. Ваше високопреосвещенство ме забрави тъй дълго време!

– Достатъчни са само осем дни, за да се поправи това. И така, вие сте тук, налице, но де са вашите приятели?

– Не зная нищо, ваше високопреосвещенство.

– Как, нищо ли не знаете?

– Не, ние се разделихме отдавна, защото тримата напуснаха службата.

– Но де ще ги намерите?

– Дето и да са. Това е вече моя работа.

– Добре! Вашите условия?

– Пари, ваше високопреосвещенство, толкова пари, колкото бъдат необходими за нашите предприятия. Много добре си спомням колко много понякога липсата на пари ни свързваше ръцете и без тоя диамант, който бях принуден да продам, ние щяхме да останем на сухо.

– Дявол да го вземе! Пари – и то много! – каза Мазарини. – Колко лесно я карате, господин офицер! Знаете ли, че в кралската каса няма пари?

– Тогава направете като мене, ваше високопреосвещенство: продайте диамантите на короната; повярайте ми, не заслужава да се пазарим, големите дела не се вършат с малки средства.

– Е добре – каза Мазарини, – ще се помъчим да ви задоволим.

„Ришельо – помисли си д'Артанян – щеше да ми даде вече петстотин пистола аванс.“

– Значи вие ще бъдете мои?

– Да, ако приятелите ми са съгласни.

– Но ако те откажат, бих ли могъл да разчитам на вас?

– Аз никога нищо добро не съм вършил сам – каза д'Артанян, като поклати глава.

– Тогава вървете да ги намерите.

– Какво да им кажа, за да ги склоня да служат на ваша светлост?

– Вие ги познавате по-добре от мене. Обещайте на всеки в зависимост от неговия характер.

– Какво да обещаю?

– Нека ми служат, както са служили на кралицата, и признателността ми ще бъде безподобна.

– Какво ще вършим?

– Всичко, защото, както изглежда, вие умеете да вършите всичко.

– Ваше високопреосвещенство, когато някой има доверие в хората и когато иска и те да имат доверие в него, той трябва да ги осведомява по-добре, не така както правите вие.

– Когато дойде време да се действа – възрази Мазарини, – бъдете спокоен, вие ще узнаете всичко.

– А дотогава?

– Чакайте и търсете приятелите си.

– Ваше високопреосвещенство, те не са може би в Париж; това е дори вероятно; в такъв случай ще трябва да се пътува. Аз съм само един много беден мускетарски лейтенант, а пътуванията са скъпи.

– Аз съвсем не желая да се появявате с голям шум – каза Мазарини, – моите планове имат нужда от тайна и разкошът би им попречил.

– И все пак, ваше високопреосвещенство, аз не мога да пътувам със заплатата си, защото от три месеца не съм я получавал; не мога да пътувам и със спестяванията си, за Двадесет и две години служба съм натрупал само дългове.

Мазарини се замисли, като че ли в него ставаше силна борба, после се приближи до един шкаф с тройна ключалка, извади от него една кесия, подрусва я два-три пъти в ръката си, преди да я даде на д'Артанян, и каза с въздишка:

– Вземете, ето ви за път.

„Ако вътре има испански дублони или поне златни екю – помисли си д'Артанян, – тогава бихме могли още да работим заедно.“

Той се поклонил на кардинала и мушна кесията в широкия си джоб.

– И така, решено – продължи кардиналът, – вие ще пътувате...

– Да, ваше високопреосвещенство.

– Пишете ми всеки ден, за да бъда в течение на вашите преговори.

– Непременно, ваше високопреосвещенство.

– Много добре. Тъкмо се сетих, как се казват вашите приятели?

– Как се казват моите приятели ли? – повтори д'Артанян с известно безпокойство.

– Да, докато вие ги търсите, аз, от своя страна, ще направя също справки и може би ще науча нещо.

– Господин граф дьо Ла Фер, иначе наричан Атос; господин дю Валон – иначе Портос, и господин кавалер д'Ербле, сега абат д'Ербле –

иначе Арамис.

Кардиналтът се усмихна.

– Млади представители на древни родове – каза той, които са се записали мускетари под измислени имена, за да не излагат семействата си. Дълги шпаги и леки кесии – известна работа.

– Ако бог пожелае тия шпаги да минат в служба на ваша светлост – каза д'Артанян, – осмелявам се да из кажа едно желание: кесията на ваше високопреосвещенство да олекне и тяхната да стане тежка; с тия трима мъже и с мене ваше високопреосвещенство може да разклати цяла Франция и дори цяла Европа, ако му е угодно.

– Тия гасконци съперничат почти на италианците в хвалбите си – каза Мазарини и се засмя.

– Във всеки случай – отвърна д'Артанян и се усмихна също като кардинала – те ги превъзхождат в ударите с шпаги.

И той излезе, след като помоли да бъде освободен, на което Мазарини се съгласи с най-голяма готовност.

Щом се намери в двора, той се приближи до един фенер и погледна бързо в кесията.

– Сребърни екю! – каза той с презрение. – Така си и мислех. О, Мазарини, Мазарини! Ти нямаш доверие в мене! Толкова по-зле! Това ще ти донесе нещастие!

През това време кардиналтът си потриваше ръцете.

– Сто пистола – промърмори той, – сто пистола! За сто пистола се слобих с тайна, за която господин дьо Ришелю би заплатил двадесет хиляди екю. Без да се смята тоя диамант – прибави той, като хвърли любовен поглед на пръстена, който беше задържал, вместо да го даде на д'Артанян, – без да се смята тоя диамант, който струва най-малко десет хиляди ливри.

И кардиналтът се върна в стаята си, извънредно доволен от тая вечер, която му бе донесла такава хубава печалба. Той сложи пръстена в едно ковчеже, пълно с най-различни видове брилянти, и повика Бернуен да го съблече, без да обръща повече внимание на виковете, които продължаваха да разтърсват прозорците му, и на пушечните гърмежи, които все още се разнасяха в Париж, макар че минаваше вече единадесет часа.

В това време д'Артанян вървеше към улица Тиктон, където живееше в странноприемница „Козичка“.

Да кажем няколко думи как д'Артанян беше спрял избора си на това жилище.

VI. Д'АРТАНЯН НА ЧЕТИРИДЕСЕТ ГОДИНИ

Уви, откак в романа ни Тримата мускетари се разделихме с д'Артанян, на улица де Фосоайбор № 12 се бяха случили много събития, а главно – бяха минали много години.

Д'Артанян не изпускаше случая да използва обстоятелствата, но обстоятелствата се стичаха не в полза на д'Артанян. Докато приятелите му бяха с него, д'Артанян не излизаше от сферата на младостта и поезията; той беше една от ония гъвкави и изобретателни натури, които възприемат лесно качествата на другите. Атос му даваше своето величие, Портос – своето въодушевление, Арамис – своята изящност. Ако продължаваше да живее с тия трима мъже, д'Артанян щеше да стане необикновен човек. Но Атос го напусна пръв, за да се оттегли в малкото си имение в Блоа, което беше получил в наследство; втори си отиде Портос, за да се ожени за своята прокурорша; най-после Арамис го остави, за да постъпи в монашески орден и стане абат. От тоя момент д'Артанян, който като че ли беше смесил бъдещето си с бъдещето на тримата си приятели, се почувствува самотен и слаб; той нямаше вече смелост да продължава кариерата, в която, както сам често казваше, можеше да има успех само при условие че всеки от приятелите му би му отстъпил, ако може тъй да се каже, част от електрическия флуид, даден му от небето.

И така, макар лейтенант на мускетарите, д'Артанян се почувствува още по-самотен; той не беше от достатъчно знатен род като Атос, за да се отворят аристократичните домове пред него; не беше достатъчно суетен като Портос, за да уверява другите, че посещава висшето общество; най-после нямаше толкова благородническа кръв като Арамис, нямаше тая вродена изящност, източникът на която е в кръвта на самия човек. Известно време очарователният спомен за госпожа Бонасьо поддържаеше в младия лейтенант поетично настроение на духа; но, както всичко на този свят, тоя тленен спомен изчезна постепенно; гарнизонният живот е гибелен дори за избраните личности. От двете противоположни натури, от които се състоеше личността на д'Артанян, материалната натура постепенно взе надмощие и полека-лека, без сам да забележи, д'Артанян, винаги на гарнизон, винаги на лагер, винаги на кон, стана (не зная как се е наричало това по онова време) това, което в наши дни се нарича истински ветеран.

От това д'Артанян не загуби вродената си острота на ума; съвсем

не. Напротив, може би тая острота се увеличи или поне стана двойно по-забележима под малко грубичката обвивка; но той прилагаше тая острота към дребните неща в живота, не към големите; към материално благосъстояние, към благосъстояние, както го разбират войниците, тоест да има добро жилище, добра трапеза и хубава хазийка.

А всичко това д'Артанян беше намерил от шест години насам на улица Тиктон, в странноприемницата „Козичка“.

Още от първите дни на пребиваването му в тая странноприемница съдържателката, хубава и свежа фламандка на двадесет и пет – двадесет и шест години, се влюби в него; а когато между тях се завързаха близки отношения, на които пречеше много мъжът ѝ, на когото д'Артанян се беше заканвал десетина пъти да го промуши с шпагата си, тоя мъж изчезна в едно хубаво утро, дезертира завинаги, след като продаде тайно няколко бъчви вино и задигна парите и скъпоценностите. Всички мислеха, че е умрял; особено жена му, във възторг от приятната мисъл, че е вдовица, поддържаше смело, че е починал. Най-после след тригодишна връзка, която д'Артанян поддържаше грижливо, като всяка година намираще квартирата и хазийката си по-приятни, защото едното допълваше другото, хазийката изяви прекалената претенция да стане съпруга и предложи на д'Артанян да се ожени за нея.

– Пфу! – отговори д'Артанян. – Двумъжество, мила моя! Хайде де, вие не помислихте за това!

– Но той е умрял, уверена съм в това.

– Той ли? Той обичаше да върши всичко напук и нарочно ще се върне, за да ни избеси.

– Е, добре, ако се върне, вие ще го убиете. Вие сте толкова храбър и толкова ловък!

– Дявол да го вземе! Друг начин да бъда обесен.

– И така, вие отблъсвате предложението ми?

– И още как! Най-решително!

Хубавата съдържателка беше отчаяна. Тя би направила с удоволствие д'Артанян не само свой съпруг, но и свой бог: той беше толкова хубав мъж и толкова храбър воин!

На четвъртата година от тая връзка дойде походът във Франш Конте. Д'Артанян беше също назначен в армията и се приготви за път. Започнаха големи страдания, сълзите се лееха без край, сипеха се тържествени обещания за вяност: всичко това, разбира се, от страна на съдържателката. Д'Артанян беше твърде голяма личност, за да обещае нещо; обеща само да направи всичко възможно, за да увеличи славата на

името си.

В това отношение смелостта на д'Артанян е известна. Той заплати отлично за нея: като настъпваше начело на ротата си, бе пронизан от един куршум в гърдите и се просна на бойното поле. Видяха как падна от коня си, но не видяха да става, и сметнаха, че е убит; а ония, които се надяваха да заемат мястото му, казаха за всеки случай, че е убит. Лесно се вярва на онова, което се желае; и в армията, като се почне от дивизионните генерали, които желаят смъртта на главнокомандувания, и се свърши с войниците, които желаят смъртта на ефрейтора, всеки желае смъртта на някого.

Но д'Артанян не беше такъв човек да се остави да го убият така просто. Цял ден, през време на горещината, той лежа в безсъзнание на бойното поле и дойде на себе си едва от нощната прохлада; добра се до едно село, почука на вратата на най-хубавата къща и бе приет, както навсякъде и винаги се приемат французите, дори и да са ранени; заобиколиха го с грижи, започнаха да го лекуват – и го излекуваха; най-последно, по-здрав откогато и да било, той пое в едно хубаво утро пътя към Франция, после към Париж, а там към улица Тиктон.

Но д'Артанян намери стаята си заета от поставен край стената куфар с всички необходими мъжки вещи с изключение на шпага.

– Значи се е върнал – каза си той, – Толкова по-зле и толкова по-добре!

От само себе си се разбира, че д'Артанян имаше предвид мъжа.

Той се осведоми: нов прислужник, нова слугиня; господарката отишла на разходка.

– Сама ли? – попита д'Артанян.

– С господаря.

– Значи господарят се върна?

– Разбира се – отговори слугинята простодушно. „Ако имах пари – каза си д'Артанян, – щях да си ида; но тъй като нямам, трябва да остана и да последвам съветите на хазайката, тоест да разруша съпружеските планове на този досаден призрак.“

Той свършваше този монолог, който доказва, че при важни случаи няма нищо по-естествено от монолога, когато чакащата на вратата слугиня извика внезапно:

– А, ето и господарката се завръща с господаря! Д'Артанян погледна в далечината и наистина, на завоя на улица Монмартър се появи съдържателката, увиснала на ръката на един огромен швейцарец, който крачеше важно и с това приятно му напомняше Портос.

„Това ли е господарят? – си каза д'Артанян. – О, о, струва ми се, че е много пораснал!“

И той седна в залата на съвсем видно място.

Като влезе, съдържателката забеляза веднага д'Артанян и изпусна слаб вик.

От тоя слаб вик д'Артанян заключи, че са го познали, стана, спусна се към нея и я прегърна нежно.

Швейцарецът гледаше смаян побледнялата като платно съдържателка.

– А, вие ли сте, господине? Какво искате от мене? – попита тя крайно смутена.

– Господинът е ваш братовчед? Господинът е ваш брат? – запитва д'Артанян, като играеше преспокойно ролята си.

И без да дочака отговора ѝ, той се хвърли в прегръдките на хелветеца, който го посрещна съвсем студено.

– Кой е тоя човек? – попита той. Съдържателката отговаряше само с хълцане.

– Кой е тоя швейцарец? – попита д'Артанян.

– Господинът ще се ожени за мене – отговори съдържателката между две спазми.

– Значи вашият мъж все пак най-после е умрял?

– Какфо ви флиса в рапорта тофа? – намеси се швейцарецът със силен немски изговор.

– Флиса ми много в рапорта – отвърна д'Артанян със също такъв изговор, – защото не можете да се ожените за госпожата без мое съгласие и защото...

– И сашото ... – попита швейцарецът.

– И сашото... аз не го давам – каза мускетарят.

Швейцарецът се изчерви като божур; той носеше хубава униформа със златни нашивки, д'Артанян – някаква сива мантия; швейцарецът беше шест стъпки висок, д'Артанян нямаше повече от пет; швейцарецът се чувствуваше у дома си и смяташе д'Артанян за натрапник.

– Ще ислесете ли оттуг? – запитва швейцарецът с обичайния си лош изговор и тупна силно с крак като човек, който започва да се сърди сериозно.

– Аз ли? Съвсем не! – отвърна д'Артанян.

– Но тогава да ида за помощ – каза едно момче, което не можеше да разбере как такъв малък човек оспорва мястото на такъв голям.

– Ей ти – извика д'Артанян, като започна да се разярява и улови

момчето за ухото, – стой на мястото си и не мърдай, защото ще откъсна това, което държа. А вие, славни потомци на Вилхелм Тел, още сега ще направите вързоп от дрехите си, които са в стаята ми и които ми пречат, и ще отидете веднага да потърсите друга странноприемница.

Швейцарецът започна да се смее шумно.

– Ас да оидида? – каза той. – И защо?

– А, чудесно! – отвърна д'Артанян. – Виждам, че разбирате френски. Тогава елате да се поразходите с мен и ще ви обясня останалото.

Съдържателката, която знаеше, че д'Артанян умее да върти добре шпагата, започна да плаче и да си скубе косата.

д'Артанян се обърна към разплаканата хубавица.

– Тогава изгонете го, госпожо – каза той.

– Бре! – възрази швейцарецът, който не разбра веднага предложението на д'Артанян. – Бре, гой зте фие, най-набред, за та ми бретлакате та се борасхотя с фас?

– Аз съм лейтенант на мускетарите на негово величество – отговори д'Артанян – и следователно стоя по-високо от вас във всяко отношение; но тъй като тук не става дума за чинове, а за правото на жилище, вие знаете обичая. Елате да си потърсите вашето право; първият, който се върне тук, ще заеме стаята.

д'Артанян изведе швейцареца въпреки риданията на съдържателката, която всъщност чувствуваше, че сърцето ѝ клони към старата любов, но която нямаше нищо против да даде един урок на тоя горделив мускетар, който я беше обидил с отказа си да се ожени за нея.

Двамата противници тръгнаха право към Монмартърския ров; когато пристигнаха, беше се стъмнило вече; д'Артанян помоли учтиво швейцареца да му отстъпи стаята и да не се връща вече; но швейцарецът поклати глава в знак на отказ и изтегли шпагата си.

– Тогава ще пренощуваш тук – каза д'Артанян. – Жилището е отвратително, но вината не е моя, вие сам го избрахте.

При тия думи той също изтегли шпагата си и я кръстоса с шпагата на противника.

Имаше работа със силна ръка, но ловкостта му превъзхождаше всяка сила. Шпагата на германеца не можеше да улучи шпагата на мускетаря. Швейцарецът получи две рани, преди да усети поради студа; но изведнъж загубата на кръв и предизвиканата от това слабост го принудиха да седне.

– Така! – каза д'Артанян. – Какво ви предсказвах? Дадохте си много труд за нищо, вироглавецо! За щастие отървахте се само с петнайсетина

дни. Останете тук, ще ви изпратя веднага дрехите по момчето. Довиждане. Тъкмо се сетих, настанете се на улица Мойтопгъой, в странноприемницата „При галещата се котка“: там хранят отлично, ако е все още същата съдържателка. Сбогом.

Той се завърна съвсем весел в странноприемницата и изпрати наистина пърту шините на швейцареца по момчето, което го намери да седи все на същото място, където го бе оставил д'Артанян, и все още смаян от самоувереността на противника си.

Момчето, съдържателката и цялото заведение се отнесоха с такова уважение към д'Артанян, с каквото биха се отнесли към Херкулес, ако се върнеше отново на земята, за да извърши повторно своите дванадесет подвига.

Но когато остана насаме със съдържателката, д'Артанян каза:

– Сега, моя хубава Мадам, вие знаете какво е разстоянието между един швейцарец и един благородник. Самата вие се държахте като кръчмарка. Толкова по-зле за вас, защото с това поведение вие изгубвате моето уважение и ме губите като клиент. Аз изгоних швейцареца, за да ви накажа, но няма да остана тук; аз не живея у хора, които презирам. Ей, момче! Занеси куфара ми в странноприемницата „Бъчва любов“, на улица де Бурдоне. Сбогом, госпожо.

Когато произнасяше тия думи, д'Артанян беше навярно величествен и трогателен едновременно. Съдържателката се хвърли в краката му, поиска му прошка и с нежна сила го задържа. Какво повече да се каже? Шишът се въртеше, печката бумтеше, хубавата Мадлен плачеше; д'Артанян почувствува едновременно глад, студ и любов: той прости; и като прости, остана.

Ето как д'Артанян се настани на улица Тиктон, в странноприемницата „Козичка“.

VII. Д'АРТАНЯН Е В ЗАТРУДНЕНИЕ, НО ЕДИН ОТ НАШИТЕ СТАРИ ПОЗНАЙНИЦИ МУ ИДВА НА ПОМОЩ

И така, д'Артанян се завръщаше у дома си, като изпитваше голямо удоволствие, че носи кесията на кардинал Мазарини, и мечтаеше за хубавия диамант, който някога беше негов и които сега за миг блесна върху пръста на първия министър.

– Ако някога тоя диамант падне отново в ръцете ми – казваше си той, – веднага ще го обърна в пари и ще купя някое имение около замъка на баща ми, който е хубаво жилище, но има само една градина, голяма едва колкото гробищата дезИносан; и там в цялото си величие ще чакам някоя богата наследница да се плени от хубавата ми външност и да се омъжи за мене; после ще имам три момчета; първото ще направя голям благородник като Атос; второто – славен войник като Портос; а третото – мил абат като Арамис. Наистина това би било безкрайно по-хубаво от живота, който вода; но за нещастие господин дьо Мазарини е негодник, който няма да се откаже от диаманта си в моя полза.

Какво би казал д'Артанян, ако знаеше, че кралицата беше дала тоя диамант на Мазарини, за да му го върне?

Като стигна на улица Тиктон, той завари там голяма връва; около жилището му се бяха натрупали много хора.

– Охо! – каза той. – Пожар ли има в странноприемницата „Козичка“, или сигурно се е върнал мъжът на хубавата Мадлен?

Не беше нито едното, нито другото; като се приближи, д'Артанян забеляза, че тъпата се беше събрала не пред неговата странноприемница, а пред съседната къща. Кряскаха, тичаха с факли и при светлината на тия факли д'Артанян съзря униформи. Той запита какво се е случило.

Отговориха му, че някакъв гражданин нападнал с двадесетина свои приятели една карета, конвоирана от гвардейци на господин кардинала, но че дошла подкрепа и гражданите били обърнати в бягство. Предводителят им се скрил в съседната на странноприемницата къща и сега тая къща я претърсват.

На младини д'Артанян би се спуснал при униформите и би подпогнал войниците срещу гражданите, но оттогава тая жар беше изстинала; при това в джоба му бяха стоте пистола на кардинала и той не искаше да се излага на опасност в една тъпа.

И влезе в странноприемницата, без да разпитва повече.

Едно време д'Артанян искаше винаги да знае всичко; сега той винаги знаеше достатъчно.

Хубавата Мадлен не го очакваше, като мислеше, както ѝ беше казал д'Артанян, че ще прекара нощта в Лувър; тя го посрещна извънредно мило, зарадвана от това връщане, още повече, че се страхуваше много от това, което ставаше на улицата, и че сега нямаше никакъв швейцарец да и пази.

Тя поиска да завърже разговор с него и да му разкаже за случилото се; но д'Артанян ѝ каза да занесат вечерята в стаята му и да прибавят

бутилка старо бургундско вино.

Хубавата Мадлен беше обучена да се подчинява по военному, тоест по един знак. Тоя път д'Артанян благоволи да говори и заповедта му се изпълни с двойна бързина.

Д'Артанян взе ключа и свещта и се изкачи в стаята си. За да не наърни наема, той се беше задоволил с една стая на четвъртия етаж. Уважението към истината ни принуждава дори да кажем, че стаята се намираще непосредствено под капчука и под покрива.

Това беше неговата Ахилова палатка. Д'Артанян се затваряше в тая стая, когато искаше да накаже с отсъствието си хубавата Мадлен.

Първата му грижа беше да заключи в старата писмена маса, ключалката на която бе обаче нова, кесията си, която нямаше нужда дори да проверява за да узнае каква сума съдържа; после, тъй като след една минута му поднесоха вечерята и бутилката вино, освободи слугата, затвори вратата и седна край масата. Той седна, разбира се, не за да размисля, както би могъл да предположи някой, д'Артанян беше на мнение, че всяко нещо трябва да се върши по реда си, за да се извърши добре. Беше гладен и седна да вечеря; след като се навечеря, легна да спи. Д'Артанян не беше също така от хората, които мислят, че нощта е добра съветница; през нощта той спеше. Но сутрин, напротив, беше съвсем бодър, много съобразителен и му идваше истинско вдъхновение. Отдавна не бе имал случай да мисли сутрин, но нощем винаги спеше.

Призори се събуди, скочи от леглото си с чисто военна решителност и се заразхожда из стаята си, като мислеше.

– В 43 година – каза си той, – почти шест месеца преди смъртта на покойния кардинал, получих писмо от [??? Вероятно липсва текст. Борислав]

Елате откъм улица „Ньов Сент Катрин“; под втория фенер вдясно ще намерите вашия противник. Аз ще бъда с моя под третия.

Изцяло ваш
Арамис

Тоя път нямаше дори и „сбогом“. Д'Артанян се опита да си припомни обстоятелствата: отишъл бе на срещата, намерил бе там посочения противник, чието име никога не узна, нагостил го бе с чудесен удар в ръката, после се бе приближил към Арамис, който идваше към него, свършил вече работата си.

– Готово – му бе казал Арамис. – Струва ми се, че убих тоя нахалник. Е, мили приятелю, ако имате нужда от мене, знаете, че съм ви напълно предан.

След това Арамис му бе стискал ръката и изчезнал под сводовете.

И така, д'Артанян не знаеше къде е Арамис. както не знаеше де са Атос и Портос. Работата започваше да става трудна, когато изведнъж му се счу, че се чупи стъкло в стаята му. Той си спомни веднага за кесията си в писмената маса и се спусна от кабинета. Не се беше излъгал: в момента, когато влизаше през вратата, някакъв човек влизаше през прозореца.

– А, негоднико! – извика д'Артанян, като го взе за крадец, и улови шпагата.

– Господине – извика човекът, – в името на бога, сложете обратно шпагата си в ножницата и не ме убивайте, без да ме изслушате! Аз не съм крадец, съвсем не! Аз съм честен и заможен гражданин, имам собствена къща. Името ми е... Е, но аз не се лъжа, вие сте господин д'Артанян!

– А ти, Планше! – извика лейтенантът.

– На вашите услуги, господине – отговори Планше, възхитен до немай-къде, – ако още ме бива за това.

– Може би – каза д'Артанян. – Но кой дявол те кара да тичаш по покривите в седем часа сутринта през месец януари?

– Господине – каза Планше, – трябва да знаете... Но всъщност може би вие не трябва да знаете това.

– Говори, какво? – възрази д'Артанян. – Но най-напред закрий прозореца с кърпата за лице и спусни завесите.

Планше се подчини.

– И тъй? – каза д'Артанян, когато заповедта бе изпълнена.

– Господине, преди всичко – отвърна предпазливият Планше – в какви отношения сте с господин дьо Рошфор?

– В чудесни. Как така! Рошфор! Но ти знаеш добре, че сега той е един от най-добрите ми приятели?

– А, толкова по-добре!

– Но какво общо има Рошфор с тоя начин на влизане в стаята ми?

– Ето, господине... най-напред трябва да ви кажа, че господин дьо Рошфор е ...

Планше се поколеба.

– Дявол да го вземе – каза д'Артанян, – много добре зная, че е в Бастилията.

– Тоест беше там – забеляза Планше.

– Как „беше“ – извика д'Артанян. – Нима е имал щастието да се спаси?

– А, господине – извика Планше на свой ред, – ако вие наричате това щастие, всичко е наред; в такъв случай трябва да ви кажа, че вчера, изглежда, са изпратили за господин дьо Рошфор в Бастилията.

– Дявол да го вземе! Много добре зная, защото аз сам ходих за него!

– Но за негово щастие не сте го водили обратно; ако ви бях видял в конвоя, повярвайте ми, господине, че твърде много ви уважавам ...

– Свършвай де, говедо! Говори, какво се е случило?

– Е, добре, случи се това, че наскре улица Дьо ла Феронри, когато каретата с господин дьо Рошфор минаваше през тълпа народ и хората от конвоя започнаха да нагрубават гражданите, надигна се ропот; затворникът помисли, че случаят е добър, каза си името и извика за помощ. Аз бях също там, дочух името на граф дьо Рошфор; спомних си, че той ме направи сержант в Пиемонтския полк; завиках, че тоя затворник е приятел на господин херцог дьо Бофор. Тълпата се разбунтува, спря конете и отблъсна конвоя. През това време аз отворих вратичката, господин дьо Рошфор скочи на земята и изчезна в тълпата. За нещастие в тоя момент минаваше патрул, присъедини се към конвоя и ни нападна. Аз отстъпих към улица Тиктон, те вървах по петите ми, скрих се в съседната къща, заобиколиха я, претърсиха я, но напразно; на петия етаж намерих едно състрадателно лице, което ме скри между два дюшека. Останах в скривалището си почти до сутринта и като си помислих, че вечерта могат да подновят търсенето, изложих се на опасност по капчуците, за да търся най-напред вход, а после изход в някоя къща, която не е обградена. Ето историята ми и честна дума, господине, ще бъда отчаян, ако ви е неприятна.

– Не, напротив – каза д'Артанян, – много се радвам наистина, че Рошфор е на свобода. Но знаеш ли какво? Ако паднеш в ръцете на кралските хора, ще бъдеш обесен без милост.

– Дявол да го вземе, как да не зная? – извика Планше. – Именно това ме измъчва и ето защо съм толкова доволен, че ви намерих; ами ако искате да ме скриете, никой не може да го направи по-добре от вас.

– Да, напълно съм съгласен с това – каза д'Артанян, – макар че рискувам направо чина си, ако узнаят, че съм дал убежище на бунтовник.

– О, господине, вие знаете добре, че съм готов да рискувам живота си за вас!

– Ти можеш дори да прибавиш, че си го рискувал, Планше. Аз забравям само онова, което трябва да забравя, а това искам да го помня. Седни там и яж спокойно, защото виждам, че гледаш много изразително остатъците от вечерята ми.

– Да, господине, защото бюфетът на съседката беше много беден откъм хранителни неща и от вчера по пладне съм изял само резен хляб с конфитюр. Макар че не презирам сладките неща, когато са на мястото си, все пак вечерята ми се видя малко лекичка.

– Клето момче! – каза д'Артанян. – Е, хайде, сядай и яж!

– О, господине, вие ми спасявате живота два пъти! – извика Планше.

Той седна край масата и започна да лапа както в хубавите дни на улица Де Фосоайор.

д'Артанян продължаваше да се разхожда назад-напред; той обмисляше каква полза може да извлече от Планше в сегашните обстоятелства. През това време Планше се стремеше с най-голямо усърдие да навакса изгубените часове.

Най-после той въздъхна силно и доволно като изгладнял човек, който си е подложил здравата и се готви да си почине малко.

– Е, – каза д'Артанян, който помисли, че е дошло времето да пристъпи към разпита, – да започнем по ред: знаеш ли къде е Атос?

– Не, господине – отговори Планше.

– Да се не види! Знаеш ли къде е Портос?

– Също не.

– Ай да му се не види! А Арамис?

– Съвсем не.

– Тю, дявол да го вземе!

– Но – забеляза Планше лукаво – зная къде е Базен.

– Как! Знаеш де е Базен?

– Да, господине.

– И де е той?

– В Нотр Дам.

– И какво прави в Нотр Дам?

– Той е клисар.

– Базен клисар в Нотр Дам? Сигурен ли си в това?

– Напълно съм сигурен; видях го и говорих с него.

– Той трябва да знае къде е господарят му.

– Без никакво съмнение.

д'Артанян помисли, после взе мантията и шпагата си и се приготви

да излезе.

– Господине – жално рече Планше, – нима ще ме оставите така? Помислете си, едничката ми надежда сте вие!

– Че никой не ще дойде да те търси тук – каза д'Артанян.

– Но ако дойде някой – забеляза благоразумният Планше, – помислете си, за хората от къщата, които не са ме видели да влизам, аз съм крадец.

– Това е вярно – каза д'Артанян. – Е, говориш ли на някакво местно наречие?

– Нещо повече, господине – отвърна Планше, – аз зная езика; говоря фламандски.

– Че де, по дяволите, си го научил?

– В Артоа, където воювах две години. Слушайте: и той изговори нещо неразбираемо.

– Какво значи това?

– Добър ден, господине! Позволете да се осведомя за състоянието на вашето здраве.

– И той нарича това език! – рече д'Артанян. – Но няма значение, чудесно върши работа.

Д'Артанян се приближи до вратата, повика един слуга и му заповяда да каже на хубавата Мадлен да се качи горе.

– Какво правите, господине – извика Планше, – вие искате да доверите тайната ни на една жена!

– Бъди спокоен, тя няма дума да продума!

В тая минута влезе хазайката. Тя дотича засмяна, защото се надяваше да завари д'Артанян сам; но като видя Планше, отстъпи учудена.

– Мила ми хазайке – каза д'Артанян, – представям ви господин брат ви, който пристига от Фландрия и когото вземам на служба за няколко дни.

– Брат ми! – рече хазайката все повече и повече учудена.

– Поздравете се със сестра си, мастер Петер.

– УНкош, гиз!ег!' – каза Планше.

– Ооейеп йау, Бгоег!2 – отговори хазайката учудена.

– Ето каква е работата – рече д'Артанян. – Господинът е ваш брат, когото не познавате може би, но когото аз познавам; той е пристигнал от Амстердам; вие ще го облечете, докато отсъствам; когато се върна, тоест след един час, ще ми го представите и по ваша препоръка, макар че той не знае нито дума по френски, аз го вземам на служба, тъй като не мога нищо да ви откажа. Разбирате ли?

– Тоест досещам се какво желаете и това ми е достатъчно – каза Мадлен.

– Вие сте безценна жена, хубава хазайке, и се осланям на вас.

След това д'Артанян намигна на Планше, излезе и тръгна към Нотр Дам.

—
1 Здравейте, сестро!

2 Добър ден, братко!

VIII. ЗА РАЗЛИЧНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ, КОЕТО ПОЛОВИН ПИСТОЛ МОЖЕ ДА ИМА ВЪРХУ ЕДИН КЛИСАР И ВЪРХУ ЕДНО ДЕТЕ ЧЕТЕЦ

Д'Артанян тръгна по Пон Нюв, като се поздравяваше, че е намерил отново Планше; всъщност, макар че наглед правеше услуга на почетното момче, той извлечаше полза от Планше. В дадените обстоятелства не можеше нищо да му бъде по-приятно от един храбър и съобразителен слуга. Вярно е, че Планше по всяка вероятност нямаше да остане дълго време на служба при него; но и след като заемеше отново общественото си положение на улица Де Ломбар, Планше оставаше задължен на д'Артанян, който му спаси живота, или почти спаси живота, и д'Артанян нямаше нищо против да има връзка с гражданите, когато те се готвеха да започват война с двора. Това беше една пролука в неприятелския лагер, а за такъв проникателен човек като д'Артанян най-дребните неща можеха да доведат до големи дела.

В такова настроение, твърде доволен от случая и от себе си, д'Артанян стигна до Нотр Дам. Той се изкачи по стълбите пред входа, влезе в черквата, обърна се към ключаря, който метеше един олтар, и го запита дали познава господин Базен.

– Господин Базен, клисаря? – попита ключарят.

– Същият.

– Ето го там, пред олтара на Дева Мария, прислужва при литургията.

Д'Артанян потрепера от радост; струваше му се, въпреки думите на Планше, че никога няма да намери Базен; но сега, когато държеше единия край на нишката, беше уверен, че ще стигне до другия.

Той отиде и коленичи срещу олтара, за да не губи от очи човека си.

За щастие литургията беше без пеене и трябваше да свърши бързо. Д'Артанян, който не помнеше нито една молитва и който не се беше погрижил да вземе молитвеник, използвава свободното си време да разглежда Базен.

Базен носеше костюма си, може да се каже, колкото с величие, толкова и с блаженство. Веднага се виждаше, че е достигнал или почти достигнал върха на своите стремежи и че обкованата със сребро тояжка, която държеше в ръка, му се струваше също тъй почегна, както командирският жезъл, който Конде е хвърлил или не е хвърлил в неприятелските редици във Фрибургската битка. Външността му се беше изменила, ако може да се каже, съвсем аналогично с костюма. Цялото му тяло се бе закръглило и придобило нещо попско. Всички остри линии на лицето му бяха изчезнали. Носът съществуваше, но беше затънал в закръглените се бузи; брадичката отиваше под гърлото; това не беше тлъстина, а някаква подпухналост, която затваряше очите; косата, подстригана под прав ъгъл и като на светец, покриваше челото почти до веждите. Нека побърза да кажем, че челото на Базен, дори съвсем открито, беше високо към четири сантиметра.

Свещеникът свърши литургията в същото време, когато д'Артанян свърши разглеждането на Базен; той каза „амин“ и се оттегли, като благославяше, за голямо учудване на д'Артанян, народа, който приемаше това коленопреклонно. Но учудването му изчезна, когато позна в свещеника самия коадютор, тоест прочутия ЖанФрапса дьо Гонди, който по това време, предчувствайки бъдещата си роля, започваше да си създава голяма популярност чрез раздаване на милостиня. Именно за да увеличи тая популярност, той служеше понякога една от тия утринни литургии, на които обикновено присъства само простият народ. Д'Артанян коленичи като другите, получи своята част от благословията и се прекръсти; но когато покрай него с вдигнати към небето очи минаваше на свой ред Базен, който смирено завършваше шествието, д'Артанян го улови за долния край на черковната дреха. Базен наведе очи и отскочи назад, сякаш видя змия.

– Господин д'Артанян! – извика той. – Махни се от мен сатана!

– Е, мили ми Базен – каза офицерът със смях, – значи така посрещате един стар приятел!

– Господине – отговори Базен, – истинските приятели на християнина са тия, които помагат за спасението на душата му, а не тия, които го отклоняват от пътя на истината.

– Не ви разбирам, Базен – рече д'Артанян, – и не виждам как мога

да бъда непреодолима пречка за вашето спасение.

– Вие забравяте, господине – възрази Базен, – че едва не погубихте завинаги моя беден господар и че не вие сте причината, дето той не заслужи вечното проклятие, оставайки мускетар, когато неговото призвание го влечеше тъй горещо към църквата.

– Мили ми Базен – възрази д'Артанян, – по мястото, където ме виждате, трябва да се досетите, че съм се твърде променил във всяко отношение: е течение на годините човек става разумен; и тъй като не се съмнявам, че вашият господар е на път към спасението си, дойдох да се осведомя от вас де е той сега, за да ме насочи и мене със съветите си към същия път.

– Кажете по-добре, за да го увлечете отново с вас в света. За щастие – прибави Базен – не зная къде е той, защото, тъй като се намираме на свято място, не бих се осмелил да излъжа.

– Как – извика д'Артанян съвсем разочарован. – Вие не знаете къде е Арамис?

– Най-напред – каза Базен – Арамис беше име, означаващо гибел, в Арамис, прочетено отзад напред, се открива Симара, име на демон, и за негово щастие той захвърли завинаги това име.

– Ето защо – рече д'Артанян, решил да се въоръжи с търпение докрай – аз търся не Арамис, а абата Д'Ербле. Хайде, мили Базен, кажете ми де е той.

– Аз ви отговорих вече, че не зная, господин д'Артанян, не чухте ли?

– Чух без съмнение; но на свой ред ви отговарям, че това е невъзможно.

– Обаче това е истината, господине, чистата истина, светата истина.

Д'Артанян видя добре, че няма да измъкне нищо от Базен; ясно беше, че Базен лъже, но лъжеше с такава пламенност и твърдост, че, можеше лесно да се отгатне това, нямаше да се откаже от лъжата си.

– Добре, Базен! – каза д'Артанян. – Тъй като не знаете де живее господарят ви, да не говорим повече за него и да се разделим като приятели; вземете половин пистол да пиете за моето здраве.

– Аз не пия, господине – отвърна Базен, като отблъсна величествено ръката на офицера, – това подхожда за миряните.

– Неподкупен! – промърмори д'Артанян. – Наистина не ми върви.

Увлечен от мислите си, д'Артанян изпусна дрехата на Базен, който се възползува от свободата, за да огстъпи бързо към сакристията, където сметна, че е в пълна безопасност само след като затвори вратата след

себе си.

Д'Артанян стоеше неподвижно, замислен, вперил очи във вратата, която беше сложила преграда между него и Базен, когато изведнъж почувствува, че някой го бута леко с пръст по рамото.

Той се обърна и едва не извика от учудване; но този, който го беше побутнал с пръст, сложи пръста си на устните в знак на мълчание.

– Вие тук, мили ми Рошфор! – каза д'Артанян полугласно.

– Шт! – рече Рошфор. – Знаехте ли, че съм свободен?

– Узнах го от първа ръка.

– Че от кого?

– От Планше.

– Как, от Планше?

– Без съмнение! Именно той ви е спасил.

– Планше... Наистина, стори ми се, че го познах. Това доказва, мили мой, че благодарението не се губи никога.

– И защо дойдохте тук?

– Дойдох да поблагодаря на бога за щастливото си избавление – отговори Рошфор.

– И за какво друго? Предполагам, че това не е единствената цел.

– И за нареждания от коадютора, за да видим дали не бихме могли да направим тъй, че Мазарини да се пръсне от яд.

– Луда глава! Пак ще ви бутнат в Бастилията.

– О, колкото за това, давам ви дума, че ще си отворям очите на четири! Въздухът на открито е чудно хубав! Ето защо – продължи Рошфор, като пое дълбоко въздух – аз се готвя да отида на село, ще пообиколя провинцията.

– Я виж! – каза д'Артанян. – И аз също!

– А няма ли да бъде нескромно да ви запитам къде отивате?

– Отивам да търся приятелите си.

– Кои приятели?

– Същите, за които вчера ме питахте.

– Атос, Портос и Арамис? Вие ги търсите?

– Да

– Наистина ли?

– Какво чудно има в това?

– Нищо. Смешно е. А от страна на кого ги търсите?

– Не се ли досещате?

– Не ще и дума!

– За нещастие не зная де се намират.

– И нямате никаква възможност да узнаете? Почакайте осем дни и аз ще ви дам необходимите сведения.

– Осем дни е твърде много; трябва да ги намеря най-много след три дни.

– Три дни са много малко, а Франция е голяма – каза Рошфор.

– Няма значение, вие знаете думата трябва; с тая дума се вършат чудеса.

– А кога ще започнете да ги търсите?

– Вече започнах.

– Добра сполука!

– А на вас добър път!

– Може би ще се срещнем по пътищата.

– Едва ли.

– Кой знае? Случаят е тъй капризен.

– Сбогом.

– Довиждане. Тъкмо се сетих, ако Мазарини заговори с вас за мене, кажете му, че съм ви поръчал да му съобщите, че скоро ще види дали съм твърде стар за работа, както той казва.

И Рошфор се отдалечи с една от тия дяволски усмивки, които някога тъй често караха д'Артанян да изтръпва; но тоя път д'Артанян го погледна равнодушно и сам се усмихна с меланхолен израз, който можеше да се предизвика само от един-единствен спомен.

– Върви, демоне – каза той, – и прави, каквото искаш. Сега ми е все едно: няма втора Констанс на света!

Като се обърна, д'Артанян видя Базен, свалил църковните си одежди, че приказва с ключаря, когото беше срещнал при влизането си в черквата. Базен изглеждаше много възбуден и бързо размахваше късите си дебели ръце. Д'Артанян разбра, че навярно той препоръчва на ключаря да бъде крайно предпазлив с него.

Д'Артанян се възползува от разговора на двамата църковни служители, измъкна се от катедралата и се спотаи зад ъгъла на улица Де Канет. Той застана така, че Базен да не може да излезе незабелязано.

След пет минути Базен се показа на входа; той погледна на всички страни, за да се увери, че никой не го следи; но не забеляза нашия офицер, на когото само главата се подаваше зад ъгъла на една къща, на петдесет крачки от черквата. Успокоен, Базен тръгна по улица Нотр Дам, Д'Артанян изскочи от скривалището си и пристигна навреме, за да види как той зави по улица Дьо ла Жюнвар, след това По улица Дьо ла Каландр, и влезе в една къща с прилична фасада. Ето защо нашият офицер

не се усъмни никак, че достойният клисар живее именно в тая къща.

Д'Артанян не отиде за справки в тая къща; портиерът, ако имаше портиер, беше вече навярно предупреден; а ако нямаше, към кого щеше да се обърне?

Той влезе в една малка пивница на ъгъла на улица Септ Елоа и улица Дьо ла Каландр и поиска чаша ипокрас¹. Това питие не можеше да се приготви по-рано от половин час; през това време д'Артанян можеше да следи Базен, без да буди никакво подозрение.

В пивницата той забеляза един дванадесет-петнадесет одишен хлапак с будно лице, който, както му се струваше, беше видял преди двадесет минути в костюма на дете чегец. Започна да го разпитва и тъй като бъдещият дякон нямаше никакъв интерес да се прикрива, д'Артанян узна, че от шест до девет часа сутринта той е четец в черквата, а от девет часа до среднощ служи в пивницата.

Докато те приказваха, пред вратата на Базеновия дом докараха един кон. Конят беше оседлан и с юзда. Една минута след това Базен излезе.

– Я гледай! – каза детето. – Нашият клисар смята да пътува.

—

¹ Ипокрас – вино, варено със захар в канела.

– А къде отива? – попита д'Артанян.

– Отде да зная.

– Половин пистол, ако можеш да узнаеш – каза д'Артанян.

– За мене? – рече детето със светнали от радост очи. – Ако мога да узная къде отива Базен? Това не е мъчно. Не се ли подигравате?

– Не, честна офицерска дума, на, ето половин пистол.

И той му показа съблазнителната монета, но без да му я дава.

– Аз ще го попитам.

– Точно така няма да узнаеш нищо – каза д'Артанян. – Почакай да тръгне, а после питай, разпитвай, разузнавай. Това е вече твоя работа, половината пистол е тук.

И той сложи обратно монетата в джоба си.

– Разбирам – рече детето с лукава усмивка, присъща само на парижките хлапаци. – Е, добре, ще почакаме!

Те не чакаха дълго време. След пет минути Базен тръгна в ситен тръс, като караше коня с чадъра си.

Базен имаше винаги обичай да употребява чадър вместо камшик.

Щом зави зад ъгъла на улица Дьо ла Жюневри, детето се спусна като хрътка по следите му.

Д'Артанян зае отново мястото си край масата, напълно убеден, че най-много след десет минути ще узнае каквото му трябва.

И наистина детето се върна по-рано.

– Е? – попита д'Артанян.

– Е, узнах – отговори момчето.

– Къде отиде?

– А ще ми дадете ли половината пистол?

– Без съмнение. Отговаряй!

– Покажете монетата. Искам да видя да не е фалшива.

– Ето я.

– Слушайте, стопанино – рече детето, – господинът иска да му се развали половин пистол.

Съдържателят беше на тезгяха си. Той даде дребни пари и взе половината пистол.

Детето мушна парите в джоба си.

– А сега кажи, къде отиде? – попита д'Артанян, който гледеше със смях номерата на момчето.

– В Ноази.

– Отде знаеш?

– Е, голямо чудо! Познах коня на месаря, който от време на време го дава под наем на господин Базен. И тъй, аз си помислих, че месарят няма да даде коня си току-тъй, без да запита докъде ще го карат, макар че според мене господин Базен не е способен да преумори един кон.

– И гой ти отговори, че господин Базен ...

– Отива в Ноази. Но изглежда, че това му е навик – той отива там два-три пъти седмично.

– А познаваш ли Ноази?

– Разбира се, там живее моята кърмачка.

– Има ли манастир в Ноази?

– И то чудесен! Йезуитски манастир.

– Добре – каза д'Артанян. – Сега всичко е ясно!

– Значи сте доволен?

– Да. Как ти е името?

– Фрике.

Д'Артанян си записа името на детето на адреса на пивницата.

– Господин офицер – каза детето, – че може ли да се спечели още половин пистол?

– Може би – отговори Д'Артанян.

И тъй като узна всичко, каквото искаше да знае, той заплати

ипокраса, до който не се беше допрял, и тръгна бавно към улица Тиктон.

IX. КАК Д'АРТАНЯН, КАТО ТЪРСЕШЕ МНОГО ДАЛЕЧ АРА МИС, ЗАБЕЛЯЗА, ЧЕ ТОЙ СЕДИ НА КОНЯ ЗАД ПЛАНШЕ

Като се върна, д'Артанян видя, че край камината седи някакъв човек: това беше Планше; но благодарение на старите дрехи, оставени от избягалия мъж, той се беше преобразил толкова много, че самият д'Артанян едва го позна. Мадлен му го представи пред всички слуги. Планше се обърна към офицера с красноречива фламандска фраза, офицерът му отговори с няколко думи на несъществуващ език и сделката бе сключена. Братът на Мадлен постъпи на служба при д'Артанян.

Д'Артанян имаше вече готов план: той не искаше да пристигне в Ноази през деня, тъй като се страхуваше, че ще го познаят. Значи имаше достатъчно свободно бреме: Ноази беше само на три-четири мили от Париж, по пътя за Мо.

Той започна с това, че закуси здравата – може би лошо начало, ако се готвиш да действуваш с главата, но отлично, ако искаш да действуваш с тялото; след това промени костюма си, като се страхуваше, че мундирът му на мускетарски лейтенант ще вдъхне недоверие; после взе най-добрата и най-здравата от трите си шпаги, която вземаше само във важни случаи; сетне, към два часа, заповяда да оседляят двата коня и излезе през градската врата дьо ла Билет, последван от Планше. В къщата до странноприемницата „Козичка“ все още търсеха най-усърдно Планше.

На една левга и половина от Париж д'Артанян видя, че в нетърпението си беше тръгнал много рано, и се спря, за да си починат конете; странноприемницата беше препълнена с твърде подозрителни наглед хора, които като че ли се готвеха за някаква нощна експедиция. На вратата се показва един мъж, загърнат с мантия; но като видя чужд човек, той направи знак с ръка и двама от пиещите излязоха, за да приказват с него.

А пък д'Артанян се приближи безгрижно до съдържателката, похвали виното ѝ – ужасно монтьройско вино, – зададе няколко въпроса за Ноази и узна, че в селото има само две забележителни сгради: едната

принадлежеше на негово преподобие парижкия архиепископ и сега в нея живееше племенницата му, госпожа херцогинята дьо Лоигвил; другата, йезуитски манастир, беше собственост, както е прието, на почтениите отци; грешка не можеше да има.

В четири часа д'Артанян потегли отново на път, като караше коня бавно, защото искаше да пристигне късно през нощта. Когато човек върви бавно с кон, през зимен ден, в мрачно време, сред еднообразна местност, най-добре е да прави, както казва Лафонтен, като заека в дупката си: да мечтае. И така д'Артанян потъна в мечти. Планше също. Само че, както ще видим, мечтите им бяха различни.

Една дума на съдържателката даде особена насока на д'Артаняновите мисли; тая дума беше името на госпожа дьо Лоигвил.

Наистина госпожа дьо Лонгвил притежаваше всичко, което можеше да събуди мечтите: тя беше една от най-знатните дами в кралството, една от най-хубавите: жени при двора. Омъжена за стария херцог дьо Лонгвил, когото не обичаше, тя минаваше най-напред за любовница на Колини, убит по-късно заради нея на дуел наред площад Роял от херцог дьо Гиз; след това говореха за твърде нежното и приятелство с принц дьо Конде, брат и, приятелство, което беше възмутило прекалено благочестивите придворни души; най-после, разправят, че след приятелството последвала истинска и дълбока омраза и сега херцогиня дьо Лонгвил според слуховете имаше политическа връзка с принц дьо Марсийак, първороден син на стария херцог дьо Ларошфуко-, от когото тя се мъчеше да направи неприятел на херцог дьо Конде, нейния брат.

Д'Артанян си мислеше за всичко това. Спомняше си, че в Лувър често виждаше да минава покрай него, лъчезарна и ослепителна, хубавата госпожа дьо Лонгвил. Мислеше за Арамис, човек не по-знатен от него, а при това някога любовник на госпожа дьо Шеврьоз, която при предишния двор играеше същата роля, каквато госпожа дьо Лонгвил играеше при сегашния. И се питаше защо на тоя свят има хора, които постигат всичко, каквото желаят, било в честолюбие, било в любов, докато други остават наред път в постигането на всичките си надежди, било по вина на случая, било поради зла орисия, било по естествени вродени недостатъци.

Той беше принуден да си признае, че въпреки целия си ум, въпреки цялата си сръчност той беше и навярно щеше да остане винаги между тия последните, когато Планше се приближи до него и му каза:

– Обзалагам се, господине, че мислите за същото, за каквото мисля и аз.

– Съмнявам се, Планше – усмихнато каза д'Артанян. – Но за какво мислиш ти?

– Мисля за тия подозрителни мутри, които пиеха в странноприемницата, където влязохме да починем.

– Предпазлив си както винаги, Планше.

– Това е инстинкт, господине.

– И какво ти казва твоят инстинкт в тоя случай?

– Господине, моят инстинкт ми казва, че тия хора са се събрали в странноприемницата с лоши намерения, и сега разсъждавах за това, което инстинктът ми казваше, в най-тъмния ъгъл на конюшните, когато в същата конюшня влезе един човек, загърнат с мантия, последван от други двама.

– Аа! – каза д'Артанян, като видя, че разказът на Планше съвпада със собствените му наблюдения. – И после?

– Единият от тях каза: „Той трябва да бъде навярно в Ноази или трябва да пристигне там довечера, защото познах слугата му“. – „Уверен ли си в това?“ – попита човекът с мантията. – „Да, ваше височество.“

– Ваше височество ли? – прекъсна го д'Артанян.

– Да, ваше височество. Но слушайте по-нататък. „Ако той е там, тогава какво да правим с него?“ – каза вторият. „Какво да правим с него?“ – повтори принцът. „Да. Той не е такъв човек, който да се предаде доброволно; ще заиграе шпагата му.“ – „Е, тогава ще трябва и вие да направите същото. Но помъчете се да го уловите жив. Имате ли въжета, за да го вържете, и кърпа, за да му запушите устата?“ – „Всичко имаме.“ – „Внимавайте; той ще бъде навярно преоблечен като кавалер.“ – „О, да, да, ваше височество, бъдете спокоен.“ – „Впрочем аз ще бъда там и ще ви ръководя. – Вие отговаряте, че правосъдието ...“ – „Отговарям за всичко“ – каза принцът. „Добре, Ние ще извършим своето.“ И след това те излязоха от конюшните.

– Е, добре – каза д'Артанян, – че какво ни засяга туй? Нещо обикновено, което се случва всеки ден.

– Уверен ли сте, че не е насочено срещу нас?

– Срещу нас? Че защо?

– Ех, спомнете си разговора им: „Познах слугата му“ – каза единият; това напълно може да се отнася до мене.

– Понататък?

– „Той трябва да бъде сега в Ноази или да пристигне там довечера“ – каза другият; това напълно може да се отнася до вас.

– После?

– После принцът каза: „Внимавайте, той ще бъде навярно преоблечен като кавалер“ – тук вече, струва ми се, няма какво да се съмняваме, защото вие сте облечен като кавалер, а не като мускетарски офицер. Е, какво ще кажете за това?

– Уби, мили ми Планше! – каза д'Артанян с въздишка. – Ще кажа, че за нещастие мина за мене онова време, когато принцовете искаха да посегнат на живота ми. А, славно време беше то! Бъди спокоен, тия хора съвсем нямат нас предвид.

– Сигурен ли сте, господине?

– Отговарям за това.

– Добре тогава; да не говорим повече.

И Планше зае отново мястото си зад д'Артанян с онова всеотдайно доверие, което изпитваше винаги към господаря си и което съвсем не беше отслабнало след петнадесетгодишната раздяла.

Така изминаха около една левга.

Към края на тая левга Планше се приближи отново до д'Артанян.

– Господине – каза той.

– Какво?

– Погледнете, господине, на тая страна. Не ви ли се струва, че там, в мрака, се движат някакви сенки? Слушайте, май че се чува конски тропот.

– Не може да бъде – отговори д'Артанян, – земята се е размекнала от дъждовете; но, както казваш, струва ми се, че виждам нещо.

И той се спря, за да гледа и да слуша по-добре.

– Ако не се чува тропотът на конете, чува се поне тяхното цвилене. Слушайте!

И наистина, нейде от мрака до ушите на д'Артанян долетя далечно цвилене на кон.

– Нашите хора са потеглили в поход – каза той, – но това не ни засяга; да вървим по пътя си.

И те тръгнаха отново.

След половин час достигнаха първите къщи на Ноази. Беше към осем и половина – девет часа вечерта.

Според селския обичай всички вече спяха и в цялото село не се виждаше никаква светлина.

Д'Артанян и Планше продължиха пътя си.

Отдясно и отляво върху тъмносивия фон на небето се виждаха още по-тъмните очертания на покривите и на къщите; от време на време

събудено куче залайваше зад някоя врата или разтревожена котка се спускаше бързо от средата на улицата към куп съчки, откъдето уплашените ѝ очи горяха като въглени. В селото като че ли нямаше други живи същества.

Почти наред селото, на главния площад, се издигаше мрачна грамада, отделена от другите постройки с две улички. Пред нея огромни липи протягаха сухите си ръце. Д'Артанян разгледа внимателно постройката.

– Това трябва да е замъкът на архиепископа – каза той на Планше, – жилището на хубавата госпожа дьо Лонгвил. Но де е манастирът?

– Манастирът ли? – попита Планше. – Той е накрай селото, зная го.

– Тогава карай галоп дотам – рече д'Артанян, – а пък аз ще затегна ремъка на седлото, и се върни да ми кажеш дали не свети някой прозорец у йезуитите.

Планше се подчини и изчезна в тъмнината, а д'Артанян слезе от коня и започна да затяга, както каза, ремъка на седлото.

След пет минути Планше се завърна.

– Господине – рече той, – свети само един прозорец, който гледа към полето.

– Хм! – каза д'Артанян. – Ако бях фрондъор, щях да почукам тук и щях да бъда уверен, че ще пренощувам добре; ако бях монах, щях да почукам там и щях да бъда уверен, че ще се навечерям добре; а сега много е възможно да пренощуваме между замъка и манастира, на голата земя, умирайки от глад и жажда.

– Да – прибави Планше, – като знаменитото Буриданово магаре, А сега искате ли да почукам?

– Шт! – рече д'Артанян. – Светлината на единствения осветен прозорец тук угасна.

– Чувате ли, господине? – попита Планше.

– Наистина, какъв е тоя шум?

Това беше сякаш глухо бучене на приближаващ ураган; в същата минута две групи конници, всяка от по Десетина души, изскочиха от двете улички покрай замъка, отрязаха пътя и заобиколиха д'Артанян и Планше.

– Охо! – каза д'Артанян, като изтегли шпагата си и се закри зад коня си, докато Планше вършеше същата маневра. – Нима ти беше прав и те наистина нас имат предвид?

– Ето го, в ръцете ни е! – извикаха конниците, като се спуснаха към д'Артанян с голи шпаги.

– Да не го изпуснете! – се обади някакъв гръмлив глас.

– Няма, ваша светлост, бъдете спокоен. Д'Артанян помисли, че е време и той да се намеси в разговора.

– Хей, господа! – извика той с гасконския си изговор. – Какво искате, какво желаете?

– Сега ще видиш! – изреваха конниците в хор.

– Стойте, стойте! – извика тоя, когото бяха нарекли ваша светлост.

– Стойте, казвам ви, това не е неговият глас.

– Какво е това, господа – каза д'Артанян, – да не би случайно всичките в Ноази да са побеснели? Само внимавайте, предупреждавам ви: първият, който се приближи до шпагата ми – а тя е дълга, – ще бъде изтърбушен.

Предводителят се приближи.

– Какво правите тук? – запита той с високомерен глас, сякаш навикнал да заповядва.

– А вие сам какво правите тук? – отговори д'Артанян.

– Бъдете учтив или ще ви начешат здравата; макар и да не желая да кажа името си, изисквам да се отнасяте с уважение към ранга ми.

– Вие не искате да си кажете името, защото ръководите засада – рече д'Артанян. – Но аз, който пътувам спокойно със слугата си, нямам никакви причини да крия името си.

– Стига, стига! Как се казвате?

– Ще ви кажа името си, за да знаете къде да ме намерите, господине, ваша светлост или ваше височество, както ви е угодно да ви наричат – каза нашият гасконец, който не желаше да числят, че е отстъпил пред заплаха, – познавате ли господин д'Артанян?

– Лейтенанта на кралските мускетари ли? – попита непознатият.

– Същият.

– Да, разбира се.

– Е, добре – продължи гасконецът, – тогава навярно сте чували, че той има здрава ръка и остра шпага, нали?

– Вие сте господин д'Артанян?

– Да, аз съм.

– Тогава вие сте дошъл да го защищавате, а?

– Гого?... Кой е тоя го?...

– Тоя, когото търсим.

– Аз мислех, че идвам в Ноази – продължи д'Артанян, – а изглежда, че съм попаднал в царството на загадките.

– Отговаряйте де! – каза същият високомерен глас. – Него ли

чакате под тия прозорци? За да го защищавате ли сте дошли в Ноази?

– Аз не чакам никого – отговори д'Артанян, който започваше да губи търпение – и никого не се готвя да защищавам освен себе си. Но себе си ще защищавам здравата, предупреждавам ви.

– Добре – каза гласът. – Заминавайте оттук и ни освободете мястото!

– Да замина оттук? – каза д'Артанян, чиито планове се разстройваха от тая заповед. – Това не е лесно, тъй като съм капнал от умора, конят ми също; освен ако не сте тъй любезен да ми предложите вечеря и място за пренощуване някъде в околностите.

– Безделник!

– Е, господине, подбирайте думите си, моля ви се – рече д'Артанян, – защото, ако кажете още една от тоя род, дори да сте маркиз, херцог, принц или крал, ще ви я вкарам с шпагата си в корема, чувате ли?

– Хайде, хайде, тук не може да има грешка – каза предводителят, – веднага се вижда, че говори гасконец, и следователно не е тоя, когото търсим. Тая вечер не успяхме, да се оттеглим. Ние ще се видим пак, началник д'Артанян – прибави предводителят, като повиши глас.

– Да, само че вече не с тия – предимства за вас – насмешливо отговори гасконецът, – защото, когато ме намерите, може би ще бъде.

– Добре, добре! – каза гласът. – На път, господа! И мърморейки и ругайки, групата изчезна в мрака по пътя за Париж.

Д'Артанян и Планше постояха още малко в отбранително положение; но тъй като шумът се отдалечаваше все повече, те сложиха шпагите си в ножниците.

– Добре виждаш, глупако – спокойно каза д'Артанян на Планше, – че те не търсеха нас.

– Но кого тогава? – попита Планше.

– Честна дума, не зная! И малко ме интересува. Сега ме интересува как да влезем в йезуитския манастир. И така, на конете! И да почукаме там. Да става каквото ще, по дяволите, те няма да ни изядат!

И д'Артанян се качи отново на коня.

Планше направи същото и веднага почувствува, че зад него падна нещо тежко върху коня, който приклегна на задните си крака.

– Ей, господине – извика Планше, – зад мене седна някакъв човек.

Д'Артанян се обърна и наистина видя две човешки фигури върху коня на Планше.

– Май че сам дяволът ни преследва! – извика той, като изтегли шпагата си и се приготви да нападне новодошлия.

– Не, мили ми д'Артанян – отговори непознатият, – не е дяволът, а аз, Арамис. В галоп, Планше, и в края на селото карай вляво.

И Планше с Арамис зад гърба препусна в галоп, последван от д'Артанян, който започваше да мисли, че всичко това е фантастичен, несвързан сън.

Х. АБАТ ДЕРБЛЕ

В края на селото Планше зави наляво както заповяда Арамис, и спря под осветения прозорец До зида. Арамис скочи на земята и плесна три пъти с двете си ръце.

веднага прозорецът се отвори и се спусна стълба.

– Мили мой – каза Арамис, – ако обичате да се качите, ще ми бъде много приятно да ви приема.

– А – каза д'Артанян, – така ли се влиза при вас?

– След девет часа вечерта по неволя се налага, дявол да го вземе! – отговори Арамис. – Уставът на манастира е много строг.

– Извинявайте, мили ми приятелю – рече д'Артанян, – струва ми се, че казахте „дявол да го вземе!“

– Наистина ли? – отговори Арамис със смях. – Възможно е; не можете да си представите, мили мой, колко лоши навици се придобиват в тия проклетни манастири и колко лоши маниери имат всички тия църковници, с които съм принуден да живея! Но защо не се качвате?

– Вървете напред, аз ви следвам.

– Както казваше покойният кардинал на покойния крал: „За да ви показвам пътя, ваше величество“.

Арамис се изкачи леко и за миг се намери на прозореца.

Д'Артанян се изкачи след него, но по-бавно; виждаше се, че тоя род пътувания не му бяха тъй присъщи, както на приятеля му.

– Извинете – каза Арамис, като забеляза неловкостта му, – ако знаех, че ще имам честта да ме посетите, бих поръчал да донесат стълбата на градинаря, но за мене е достатъчна и тая.

– Господине – рече Планше, когато видя, че д'Артанян почти се изкачи, – това е удобно за господин Арамис, подхожда за вас, ще бъде подходящо в краен случай и за мене, но двата коня не могат да се изкачат по стълбата.

– Закарайте ги под оня навес, приятелю мой – каза Арамис, като показа на Планше някаква постройка сред полето, – там ще намерите

слама и овес за тях.

– А за мене? – попита Планше.

– Върнете се под тоя прозорец, плеснете три пъти с ръце и ще ви спуснем храна. Бъдете спокоен, дявол да го вземе! Тук не се умира от глад. Вървете!

И като изтегли стълбата, Арамис затвори прозореца.

Д'Артанян разглеждаше стаята. Никога не беше виждал по-войнствено и едновременно по-изящно помещение. Навсякъде се виждаха трофеи от оръжия, всякакъв вид шпаги, а четири големи картини представяха в пълно бойно въоръжение кардинал дьо Лорен, кардинал дьо Ришельо, кардинал дьо Лавалет и архиепископа на Бордо. Наистина извън тях нищо не показваше, че това е жилище на абат; тапетите бяха от дамаска, килимите бяха алансонски и особено креватът с дантелената гарнитура и пухкавото одеяло напомняше по-скоро кревата на млада кокетка, отколкото на човек, който е дал обет да придобие царството небесно чрез въздържание и умъртвяване на плътта.

– Вие разглеждате килията ми – каза Арамис. – А, мили мой, моля за извинение. Какво да се прави! Живеея като монах отшелник. Но какво търсите с очи?

– Гледам кой ви спусна стълбата; тук не виждам никого, а стълбата не се спусна сама.

– Не, спусна я Базен.

– Аа! – рече д'Артанян.

– Но Базен е добре дресиран – продължи Арамис. – Като е видял, че не се връщам сам, той се е оттеглил от скромност. Седнете, мили мой, и да си поприказваме.

Арамис приближи до д'Артанян едно широко кресло, в което гостът се изтегна и облакът.

– Най-напред вие ще вечеряте с мене, нали? – попита Арамис.

– Да, ако желаете – отговори д'Артанян. – и дори с голямо удоволствие, признавам си; от пътя съм изгладнял като вълк.

– О, бедни ми приятелю! – забеляза Арамис. – Вечерята ще бъде оскъдна, не ви чакахме.

– Дали не ме заплашват пак крехкьорскният омлет и въпросната божя трева? нали така наричахте едно време спанака?

– О, трябва да се надяваме – отвърна Арамис, – че с помощта на бога и на Базен ще намерим нещо по-добро в килера на почтените отци йезуити! ... Базен, приятелю мой! – извика той. – Базен, елате тука!

Вратата се отвори и влезе Базен, но като видя д'Артанян, той

изпусна един вик, подобен на вик от отчаяние.

– Мили ми Базен – каза д'Артанян, – много ми е приятно да видя с каква възхитителна самоувереност лъжете дори в черква.

– Господине – възрази Базен, – аз научих от почтените отци йезуити, че е позволено да се лъже, когато се лъже с добро намерение.

– Добре, добре, Базен, д'Артанян умира от глад, а и аз също; донесете ни колкото се може по-добра вечеря, а главно – хубаво вино.

Базен се поклони в знак на подчинение, въздъхна тежко и излезе.

– Сега сме сами, мили ми Арамис – рече д'Артанян, като обърна погледа си от жилището към обитателя и заразглежда дрехите му, – какжете ми откъде, дявол да го вземе, паднахте на коня зад Планше?

– Е, пусто да остане! – отвърна Арамис. – Виждате добре: от небето!

– От небето? – повтори д'Артанян и поклати глава. – Нямате вид да идвате оттам или да отивате там.

– Мили мой – каза Арамис със самодоволство, каквото д'Артанян не беше виждал никога у него през онова време, когато той бе мускетар, – ако не идвах от небето, най-малко излизах от рая, а това е почти едно и също.

– Най-после учените ще разрешат този въпрос! – извика д'Артанян. – Досега те не можеха да се споразумеят за точното положение на рая: едни го поставяха на планината Арарат; други между Тигър и Ефрат, изглежда, че са го търсили много далеч, докато той бил съвсем близо. Раят е в Ноазильо-Сек, в замъка на парижкия архиепископ. Оттам се излиза не през вратата, а през прозореца; слиза се не по мраморните стъпала на стълбището, а по клоните на една липа, а пазещият го ангел с огнен меч, струва ми се, си е променил небесното име Гавриил с по-земното име принц дьо Марсийак.

Арамис прихна да се смее.

– Вие сте все такъв весел събеседник, мили мой, и вашето гасконско остроумие не ви е напуснало – каза той. – Да, в това, което казвате, има известна истина; само не мислете, че съм влюбен в госпожа дьо Лонгвил.

– Пусто да остане! Надявам се! – рече д'Артанян. – След като толкова дълго време бяхте влюбен в госпожа дьо Шеврьоз, вие няма да отдадете сърцето си на смъртната й неприятелка.

– Да, наистина – равнодушно забеляза Арамис, – да, едно време аз много я обичах, тая бедна херцогиня, и трябва да й отдадем справедливост, тя ми беше твърде полезна. Но какво да се прави! Наложил се да

напусне Франция. Опасен противник беше тоя проклет кардинал! – продължи Арамис, като погледна портрета на бившия министър. – Той заповяда да я арестуват и да я отведат в замъка Лош; и кълна се в честта си, той би заповядал да и отсекаат главата, като на Шале. Монморанси и Сен Марс; тя се спаси, преоблечена като мъж, заедно с камериерката си, бедната Кети; чувах дори, че преживяла необикновено приключение в някакво село, с някакъв свещеник, от когото поискала гостоприемство; той имал само една стая и като взел херцогинята за мъж, предложил ѝ да я раздели с него. Тя носеше чудно хубаво мъжко облекло, таи мила Мери. Познавам само една жена, която го носи също тъй добре; ето защо за нея съчиних тая песничка:

Лабоасиер, кажи ми...

Знаете ли я?

– Не, не я зная; изпейте я, мили мой. И Арамис запя съвсем свободно:

Лабоасиер, кажи ми... добре ли съм в костюм на мъж? – По-хубаво от всички нас иней яздите нашир и длъж.

Навред е тя посред бойците, във полка на стрелците като кадет.

– Bravo! – извика д'Артанян. – Вие пеете все тъй чудесно, мили ми Арамис, и виждам, че литургията не ви е повредила гласа.

– Мили мой – каза Арамис, – знаете ли... когато бях мускетар, ходех колкото се може по-рядко караул; сега, когато съм абат, се мъча да служа колкото се може по-малко литургии. Но да се върнем на бедната херцогиня.

– На коя? На херцогиня дьо Шеврьоз или на херцогиня дьо Лонгвил?

– Мили мой, казах ви, че няма нищо между мене и херцогиня дьо Лонгвил: флиртуване може би и нищо повече. Не, говорех за херцогиня дьо Шеврьоз. Виждахте ли я след завръщането ѝ от Брюксел, след смъртта на краля?

– Да, разбира се, и тя беше все още много хубава.

– Да – каза Арамис. – И аз я видях по онова време; дадох ѝ отлични съвети, но тя не се възползува от тях; доказвах ѝ с всички сили, че Мазарини е любовник на кралицата, а тя не искаше да ми вярва; казваше, че познава Ана Австрийска, че тя е много горда, за да обича такъв негодник. После, в очакване, тя се хвърли в интригата на херцог дьо Бофор и негодникът арестува господин херцог дьо Бофор и прати госпожа дьо Шеврьоз в изгнание.

– Знаете ли, че е добила позволение да се върне?

– Да, и дори че се е върнала... Ще направи пак някоя глупост.

– О, но тоя път може би ще последва съветите ви.

– О, тоя път не съм я виждал – рече Арамис. – Тя се е променила много.

– Не е като вас, мили ми Арамис; вие сте си все същият; все същата хубава черна коса, същата стройна снага, същите женствени ръце, които са станали чудесни, Прелатски ръце.

– Да – каза Арамис, – наистина, грижа се много за външността си. Знаете, приятелю, остарявам вече; скоро ще навърша тридесет и седем години.

– Слушайте, мили мой – рече д'Артанян с усмивка, – щом сега се срещнахме, да се разберем за едно: на колко години ще бъде всеки от нас занапред.

– Как така? – попита Арамис.

– Да – продължи д'Артанян. – Едно време бях по-малък от вас с двестри години, а ако не се лъжа, аз вързах вече четиридесетте.

– Наистина! – каза Арамис. – Тогава аз греша, защото вие бяхте винаги отличен математик. Значи по вашата сметка съм на четиридесет и три години! Пусто да остане, приятелю! Не казвайте това в двореца Рамбуе – ще ми напакости.

– Бъдете спокоен – рече д'Артанян, – не ходя там.

– Хайде де! – извика Арамис. – Но какво прави това говедо Вазен? Базен! По-скоро, господин чудако! Умираме от глад и жажда!

Базен, който влизаше в тая минута, вдигна към небето ръцете си, въоръжени с по една бутилка.

– Най-последно! – рече Арамис. – Готово ли е вече?

– Да, господине, ей сегичка! – отвърна Базен. – Трябваше ми време да изкача всичките...

– Защото все си въобразявате, че сте с клисарското расо – прекъсна го Арамис, – и непрестанно чистите дрехата си. Но предупреждавам ви, че ако от много лъскаме на черковните утвари се отучите да лъскате шпагата ми, ще наклада голям огън от всичките ви утвари и ще ви изпека на него.

Възмутен, Базен се прекръсти с бутилката, която държеше. А пък д'Артанян, повече от когато и да било поразен от тона и обноските на абата Д'Арбле, които се различаваха толкова много от тона и обноските на мускетаря Арамис, гледаше опулено приятеля си.

Базен постла бързо масата с покривка от дамска и върху нея нареди толкова добре изпечени, сладко миришещи и апетитни яденета, че

Д'Артанян съвсем се изненада.

– Но значи вие чакахте някого, а? – попита офицерът.

– Хм! – отвърна Арамис. – Аз винаги очаквам някого; после знаех, че ме търсите.

– Кой ви каза това?

– Базен, който ви взел за дявола, мили мой; той побърза да ме предупреди за опасността, която заплашва душата ми. ако попадна отново в лошото общество на мускетарски офицер.

– О, господине!... – умолително промълви Базен със скръстени ръце.

– Хайде, без лицемерие! Вие знаете, че не го обичам. Я по-добре отворете прозореца и спуснете хляб, пиле и бутилка вино на приятеля ви Планше, който от един час се трепе да пляска с ръце.

И наистина, след като даде слама и овес на конете, Планше се завърна под прозореца и вече два-три пъти повтори уговорения сигнал.

Базен се подчини, върза на края на едно въже трите посочени пакета и ги спусна на Планше, който не желаше нищо повече и веднага се оттегли под навеса.

– А сега да вечеряме – каза Арамис.

Двамата приятели седнаха край масата и Арамис започна да разрязва пилетата, младите яребици и шунката със сръчността на истински гастроном.

– Дявол да го вземе! – рече д'Артанян. – Добре се храните!

– Да, доста добре. За постните дни господин коадюторът ми издайствува разрешение от Рим поради разклатеното ми здраве; после взех за готвач бившия готвач на Лафолон, знаете, стария приятел на кардинала, тоя прочут чревоугодник, който вместо молитва казваше след обяда: „О, господи, благослови храносмилането ми, както благослови храната“.

– И все пак това не му попречи да умре от преяждане – забеляза д'Артанян със смях.

– Какво да се прави – смирено каза Арамис, – никой не може да избегне това, което му е писано!

– Но извинете, мили мой, искам да ви задам един въпрос – продължи д'Артанян.

– Моля ви се! Вие знаете добре, че между нас не може да има церемонии.

– Значи сте забогатели?

– О, боже мой, не! Получавам годишно дванадесет хиляди ливри,

без да смятам малкия доход от хиляда екю. който ми издействува господин принцът.

– А как изкарвате тия дванадесет хиляди ливри? – попита д'Артанян. – С вашите поеми ли?

– Не, отказах се от поезията; само от време на време по изключение съчинявам някоя Бакхусова песен, някой любовен сонет или невинна епиграма. Аз пиша проповеди, мили мой.

– Как, проповеди?

– О. но чудни проповеди! Поне според мнението на другите.

– И вие ги произнасяте?

– Не, продавам ги.

– На кого?

– На тия мои събрата, които се стремят да станат велики оратори!

– Наистина ли? А вас самия славата не ви ли съблазнява?

– Разбира се, съблазнява ме, но моята природа надделя. Когато съм на амвона и случайно ме гледа хубава жена, и аз я гледам; ако тя се усмихва, и аз се усмихвам. Тогава обърквам конците; вместо да говоря за мъките на ада, говоря за блаженствата на рая. Ето например такова нещо ми се случи един ден в черквата „Сен Луи“ а Маре... Един кавалер ми се изсмя в лицето. Аз прекъснах проповедта и го нарекох глупак. Народът излезе да събира камъни; но през това време аз така настроих присъстващите, че камъните полетяха по кавалера. Наистина, на другия ден той се яви при мене, като си мислеше, че има работа с най-обикновен абат.

– И каква беше последицата от това посещение? – попита д'Артанян, като се превиваше от смях.

– Последицата беше тая, че на другия ден вечерта се срещнахме с него на площад Роял. Е, дявол да го вземе, вие знаете горе-долу какво стана!

– Да не би да ви бях секундант на дуела с тоя нахалник? – попита д'Артанян.

– Точно на него. Вие видяхте как го наредих.

– И умря ли той?

– Съвсем не зная. Но във всеки случай му дадох опрощение на греховете, защото Достатъчно е да се убие тялото, без да се убие душата.

Базен направи знак на отчаяние, който показваше, че той одобрява може би тоя морал, но никак не одобрява тона, с който е изказан.

– Базен, приятелю мой, вие не забелязвате, че ви виждам в огледалото, и забравяте, че веднъж завинаги съм ви забранил всякакви знаци

на одобрение или неодобрение. Бъдете тъй добър да ни донесете испанско вино и да се оттеглите в стаята си. Освен това моят приятел д'Артанян има да ми каже нещо тайно. Нали, д'Артанян?

Д'Артанян кимна утвърдително с глава и Базен се оттегли, след като постави испанското вино на масата.

Като останаха сами, двамата приятели поседяха мълчаливо известно време един срещу друг. Арамис като че ли чакаше да му се смели приятно храната. Д'Артанян приготвяше встъпителната част на речта. Всеки от тях поглеждаше крадешката другия, когато той гледаше нейде встрани.

Пръв прекъсна мълчанието Арамис.

ХІ. ДВАМА ХИТРЕЦИ

– За какво мислите, д'Артанян? – запита той. – Каква мисъл ви кара да се усмихвате?

– Мисля си, мили мой, че когато бяхте мускетар, все гледахте да станете абат, а сега, когато сте абат, май че гледате с четири очи да станете мускетар.

– Това е вярно – отвърна Арамис със смях. – Както знаете, мили ми д'Артанян, човекът е чудно животно, съставено само от противоречия. Откак станах абат, бълнувам само за сражения.

– Това се вижда по наредбата на стаята ви: тук имате всички видове шпаги, които могат да задоволят най-изтънчения вкус. Все така добре ли фехтувате?

– Че аз фехтувам, както вие фехтувахте едно време, дори по-добре може би. По цял ден се занимавам с това.

– С кого?

– Тук намерих един отличен учител по фехтовка.

– Как, тук?

– Да, тук, в тоя манастир, мили мой. В един йезуитски манастир има всичко.

– Тогава вие сяхте да убиете господин дьо Марсинак. ако беше ви нападнал сам, а не с двадесет души?

– Непременно – отвърна Арамис, – дори а с неговите двадесет души, ако мога да се бия, няма да ме познаят.

– Какви години помилуй Господи! – съвсем тихо рече д'Артанян. – Май че той е станал по-голям гасконец от мене.

След това каза високо:

– Е, мили ми Арамис, вие ме питаете защо ви търсех?

– Не, не ви питах – лукаво забеляза Арамис, – но чаках сам да ми кажете.

– Е, добре, аз ви търсих, за да ви предложа едно-едничко средство да убиете господин дьо Марсийак, когато намерите за добре, па макар и да е принц.

– Я виж ти! – рече Арамис. – Това е добра идея.

– И ви съветвам да се възползвате от нея, мили мой. Вие получавате като абат хиляда екю и от продажбата на проповедите изкарвате дванадесет хиляди ливри. Но кажете: богат ли сте? Отговорете откровено.

– Аз ли? Беден, съм като Йов; тук няма да намерите и сто пистола, дори да преровите всички джобове и сандъци.

„Ай да му се не види, сто пистола“ – помисли си д'Артанян. – „И той нарича това беден като Йов! Ако винаги ги имах подръка, щях да се мисля за богат като Крез.“

След това прибави високо: – Честолюбив ли сте?

– Като Анселада!

– Е, добре, приятелю мой, аз ви нося средство да станете богат, силен човек; средство да вършите всичко, каквото ви хрумне.

Сянка на облак мина по челото на Арамис бързо, както през месец август минава по житните ниви; но колкото и да беше бърза, д'Артанян я забеляза.

– Говорете – каза Арамис.

– Най-напред още един въпрос. Занимавате ли се с политика?

Светкавица мина в очите на Арамис, също като сянката, минала по челото, но не тъй бърза, че д'Артанян да не я види.

– Не – отговори Арамис.

– Тогава всяко предложение ще бъде прието благосклонно от вас, тъй като засега само господ ви е господар – каза гасконецът със смях.

—

1 Анселада – в античната митология един от героите, който се борил за власт срещу Юпитер. Б. пр.

– Може би.

– Спомняте ли си понякога, мили ми Арамис, за тия хубави дни на нашата младост, когато се смеехме, пиехме и се биехме?

– Да, разбира се, и неведнъж съм съжалявал за тях. То беше щастливо време, каза Арамис!

– Е, добре, мили мой, тия хубави дни могат да възкръснат, това щастливо време може да се върне! Поръчано ми е да намеря моите другари и реших да започна с вас, душата на нашето съдружие.

Арамис се поклони по-скоро от учтивост, отколкото от благодарност.

– Да се впусна отново в политиката? – каза той с умиращ глас, като се облегна назад в креслото си. – Ах, мили д'Артанян, вижте колко редовно и хубаво си живея. А вие знаете, – че изпитахме неблагодарността на големците!

– Вярно е – отвърна д'Артанян, – но може би големците се разкайват, че са били неблагодарни.

– В такъв случай това е друго нещо – каза Арамис. – Хайде де! За всяка грешка има прошка. Освен това в едно сте прав, а именно: ако имаме отново желание да се месим в държавните работи, мисля, че сега му е времето.

– А отде знаете това, вие, който не се занимавате с политика?

– Е, боже мой, аз не се занимавам лично с политика, но живея в свят, който се занимава с нея. Като се занимавам с поезията и се отдавам на любовта, свързах се с господин Саразен, който е привърженик на господин дьо Конти, с господин Воатюр, привърженик на коадютора, и с господин дьо БоаРобер, който, след – като се раздели с господин кардинал дьо Ришельо, – не е привърженик на никого или е привърженик на всички, както искате; така че политическото движение не ми е – съвсем чуждо.

– Така си и мислех – рече д'Артанян.

– Впрочем, мили мой, не вземайте всичко това, което ви казах, за думи на скромен монах, на човек който говори като ехо, повтаряйки чисто и просто онова, което е чул – продължи Арамис. – Аз чувах, че в тоя момент кардинал Мазарини е силно обезпокоен от хода на работите. Както изглежда, заповедите му се изпълняват, но не с онова уважение, както заповедите на нашето бившо плашило, покоен кардинал, портретът на когото е пред вас: есе лак, каквото и да казваме, трябва да признаем, мили мой, че той беше велик човек.

– Няма да си противореча на това, мили ми Арамис; ами че той ме направи лейтенант.

– В мислите мнението ми беше напълно в полза на кардинала: министърът, казвах си, никога не е обичан, но с умения, които приписват на тоя, той ще възтържествува над неприятелите си и ще ги накара да се страхуват от него, което според мене е може би още по-добре,

отколкото, ако накара да го обичат.

Д'Артанян кимна с глава в знак на съгласие с тая съмнителна максима.

– Ето какво беше първото ми мнение – продължи Арамис. – Но тъй като съм пълен невежа в тия неща и смириенето, към което се придържам, ме задължава да не се осланям на собственото си мнение, поразпитах. Е, мили ми приятелю ...

– Е, какво? – попита д'Артанян.

– Е, трябва да смиря гордостта си, трябва да призная, че съм се излъгал.

– Наистина ли?

– Да; аз се осведомих, както ви казах, и ето какво ми отговориха много лица, съвсем различни по вкус и честолюбие: господин дьо Мазарини съвсем не е такъв гений, за какъвто го мислех.

– Хайде де! – рече д'Артанян.

– Не. Той е нищожен човек, който е бил слуга на кардинал Бентиволио, който се е издигнал с интриги; парвеню, човек без име, който милее само за себе си, а не за Франция. Той ще натрупа много пари, ще разпилее доходите на краля, ще си плати сам всички пенсии, които покойният кардинал дьо Ришельо раздаваше на всички, но той няма да управлява никога по правото на най-силния, най-великия или най-уважавания. Освен това, както изглежда, тоя министър не е благородник нито по сърце, нито по обноски, той е нещо като шут, като Пулчинело, Панталоне. Познавате ли го? Аз не го познавам.

—

' По онова време така се наричала редовната годишна издръжка, отпускана по усмотрение на краля. Б. пр.

– Хм! – отговори д'Артанян. – В това, което казвате, има малко истина.

– Е, вие ме карате да се гордея, мили мой, ако благодарение на природната ми проникателност мнението ми може да съвпадне с мнението на човек като вас, който живее при двора.

– Но вие говорехте за него лично, а не за парите му и за средствата му.

– Това е вярно. Зад него стои кралицата.

– Все е нещо това, струва ми се.

– Но кралят не е за него.

– Едно дете?

- Дете, което след четири години ще бъде пълнолетно.
- Това е настоящето.
- Да, но то не е бъдещето, а и в настоящето з него не са нито парламентът, нито народът, тоест парите; за него не са нито благородниците, нито принцовете, тоест шпагата.

д'Артанян се почеса зад ухото; той беше принуден да си признае, че това е не само дълбока, но и вярна мисъл.

– Вие виждате, драги ми приятелю, че все още не съм изгубил предишната си проникателност. Може би не трябваше да ви говоря така откровено: вие, струва ми се, клоните към Мазарини.

– Аз? – извика д'Артанян. – Аз? Съвсем не!

– Вие говорехте за някакво поръчение.

– Говорил съм за поръчение? Тогава съм сбъркал. Не, аз си казах също като вас: Работите се заплитат. Е, добре, да хвърлим перото на вятъра, да тръгнем към страната, към която го отнесе вятърът, и да продължим предишния живот, пълен с приключения. Ние бяхме четирима храбри рицари, четири нежно свързани сърца; да съединим отново не сърцата, които са оставали винаги неразделни, но нашата съдба и нашата смелост. Случаят е добър да придобием нещо по-добро от диамант.

– Вие имате право. д'Артанян, винаги сте имали право – продължи Арамис – и доказателството за това е, че ми хрумна същата мисъл. Само че тя ми беше подсказана от другите, тъй като нямам вашето живо и плодовито въображение; днес всички имат нужда от помощници; направиха ми се предложения; подочули са нещо за нашите знаменити някогашни подвизи и ще ви признаят откровено, че коадюторът ме накара да говоря.

– Господин дьо Гонди, неприятелят на кардинала! – извика д'Артанян.

– Не, приятелят на краля – отвърна Арамис, – приятелят на краля, разбирате ли? Става дума да се служи на краля, а това е дълг на всеки благородник.

– Но кралят е с господин дьо Мазарини, мили мой!

– По необходимост, без желание; външно, не от сърце, и в това се състои клопката, която неприятелите на краля готвят на бедното дете.

– Хайде де! Но вие ми предлагате чисто и просто гражданска война, мили ми Арамис.

– Война за краля.

– Но кралят ще бъде начело на армията, където ще бъде Мазарини.

– Но той ще бъде със сърцето си в армията, която ще командува

господин дьо Бофор.

– Господин дьо Бофор? Той е във Франция.

– Нима казах господин дьо Бофор? – забеляза Арамис. – Господин дьо Бофор или някой друг, господин дьо Бофор или господин принцът.

– Но господин принцът отива в армията, той е изцяло предан на кардинала.

– Хм, хм! – отвърна Арамис. – Точно в този момент те са се нещо спречкали. Впрочем ако не е господин принцът, тогава господин дьо Гонди...

– Но господин дьо Гонди ще стане скоро кардинал, правят се постъпки за това.

– Нима няма твърде войнствени кардинали? – попита Арамис. – Вижте: ето пред вас са четирима кардинали, които начело на армията бяха не по-лоши от господин дьо Гебриан и господин дьо Гаснон!

– Гърбав генерал!

– Под ризницата гърбицата му няма да се вижда. И спомнете си, че Александър куцаше, а Аннбал беше с едно око.

– Смятате ли, че ще имате големи облаги в тая акция? – попита д'Артанян.

– Ще имам покровителството на могъщите принцове.

– И проскрипцията! на правителството.

– Отменена от парламентите и въстанията.

– Всичко това, би могло да стане, както ако успеят да разделят краля от майка му.

– Може би ще успеят.

– Никога! – извика д'Артанян, като се върна пат на убеждението си. – Вие сам сте свидетел на това, Арамис, вие, който познавате Ана Австрийска не по-зле от мене. Мислите ли, че тя може да забрави и това, че синът ѝ е нейната сигурност, нейният пал, диум, залогът на уважението, щастието и живота ѝ? За това тя трябва да премине заедно с него към страната на принцовете и да изостави Мазарини; но вие знаете по-добре от всеки друг, че тя има сериозни причини да не го напуска никога.

– Може би имате право – замислено каза Арамис. – И така аз няма да се обвързвам.

– С тях – каза д'Артанян, – но с мене?

– С никого. Аз съм свещеник, каква работа зная с политиката? Не чета никакъв требник; имам си малък кръжок от безделни духовита абати и очарователни жени; колкото повече се заплитат работите, толкова по-малко шум ще вдигат моите лудории; значи всичко върви чудесно и

без моята намеса; и решително, мили приятелю, аз няма да се намесвам.

– Е, знаете ли, мили мой – рече д'Артанян, – вашата философия ми харесва, честна дума! И не разбирам какво е това честолюбие, дето ме е обзело. Имам си някакво място, което ме храни; след смъртта на бедния господин дьо Тревил, който старее, мога да стана капитан; това е чудесен маршалски жезъл за един гасконски благородник и започвам да долавям прелестта на скромния, но всекидневен хляб; вместо да се блъскам в приключения, ще приема по-добре поканата на Портос и ще отида на лов в именията му. Знаете ли, че той има имения?

—
1 Тебрин и Гаснон – френски маршали през първата половина на XVII в. Б. вр.

2 Проскрипция – в древния Рим публично обсъждане на политически престъпления, обявяване виновните извън законите и изгонването им от отечеството. Б. пр.

– Как да не зная! Десет левги гори, блата и долини; той е владетел на планини и полета и води дела за феодални права срещу Нойския епископ.

„Добре – помисли д'Артанян, – точно това исках да зная. Портос е в Пикардия.“ И запита високо:

– И е взел предишното си име дю Валон?

– Като е прибавил към него името дьо Брасьо, имение, което е било баронство, бога ми!

– Така че ще видим Портос барон.

– Не се съмнявам. Особено прекрасна ще бъде баронеса Портос.

Двамата приятели избухнаха в смях.

– И така – заговори д'Артанян – вие не искате да станете привърженик на Мазарини?

– Нито вие привърженик на принцовете, нали?

– Не. Тогава да не бъдем привърженици на никого и да останем приятели; да не бъдем нито кардиналисти, нито фрондьори.

– Да – каза Арамис, – да бъдем мускетари.

– Дори с расо – продължи д'Артанян.

– Особено с расо! – извика Арамис. – Това е именно очарователното.

– Тогава сбогом – рече д'Артанян.

– Не ви задържам, мили мой – каза Арамис не, – защото няма де да ви туря да спите, а не мога да ви предложа половината от навеса на

Планше.

– Но оттук до Париж има само три левги; конете са си починали и за по-малко от един час ще се върна.

Д'Артанян си наля последна чаша вино.

– За нашето старо време! – каза той.

– Да – отвърна Арамис, – за нещастие това време мина ... – Хайде де! – каза д'Артанян. – То ще се върне може би. Във всеки случай, ако имате нужда от мен, можете да ме намерите на улица Тиктон, в странноприемницата „Козичка“.

– А мене – в йезуитския манастир: от шест часа сутрин до осем часа вечер през вратата; от осем часа вечер до шест часа сутрин през прозореца.

– Сбогом, мили мой.

– О, няма да ви оставя така; позволете ми да ви изпратя.

И той взе шпагата и мантията си.

„Иска да се увери, че заминавам“ – помисли си д'Артанян.

Арамис свирна на Базен; но Базен спеше във вестибюла върху остатъците от своята вечеря и Арамис се видя принуден да го дръпне за ухото, за да го събуди.

Базен се протегна, потърка очи и се опита да заспи отново.

– Хайде ставай, сънливце, дай бързо стълбата!

– Но стълбата остана на прозореца – отвърна Базен, като се прозина така, че щеше да разчекне устата си.

– Другата, на градинаря: не видя ли, че д'Артанян едва се качи? А ще му бъде по-трудно да слезе.

Д'Артанян искаше да увери Арамис, че ще слезе много лесно, но му хрумна нещо и замълча.

Базен въздъхна дълбоко и излезе за стълбата. След една минута под прозореца стоеше хубава и здрава дървена стълба.

– Ето това се казва съобщително средство! – каза д'Артанян. – Дори една жена ще се изкачи по такава стълба.

Пронизителният поглед на Арамис сякаш искаше да проследи мисълта на д'Артанян до дъното на сърцето му, но д'Артанян издържа тоя поглед с възхитителна наивност.

В тоя миг той беше стъпил върху първото стъпало на стълбата и започна да слиза. За един миг се намери на земята. Базен остана на прозореца.

– Почакай там – каза Арамис, – ей сега ще се върна.

Двамата тръгнаха към навеса; Планше излезе насреща им, като

държеше двата коня за юздите.

– Отлично, ето един деен и бдителен слуга! – каза Арамис. – Не е като тоя ленивец Базен, който не е годен за нищо, откак стана духовно лице. Последвайте ни, Планше; ще отидем пеша до края на селото.

Действително двамата приятели минаха през цялото село, като приказваха за различни неща; когато стигнаха до последните къщи, Арамис каза:

– Хайде, мили приятелю, следвайте кариерата си; щастието ви се усмихва, не го изпускайте: не забравяйте, че то е куртизанка, и постъпвайте според случая; а пък аз оставам при моето смирение и моята леност. Сбогом!

– И така значи, решено – рече д'Артанян, – моето предложение не ви харесва?

– Напротив, то щеше да ми харесва много, ако бях като другите, но, повтарям ви, аз целият се състоя от противоречия: това, което мразя днес, ще го обожавам утре, и обратното. Добре виждате, че не мога да се обвържа като вас например; вие сте човек с определени възгледи.

„Лъжеш, преструвачо – си каза д'Артанян, – напротив, само ти знаеш да си избереш цел и да вървиш сляпо към нея.“

– Значи сбогом, мили мой – продължи Арамис, – и благодаря за добрите намерения, а особено за приятните спомени, които присъствието ви събуди у мене.

Те се прегърнаха. Планше седеше вече на коня. Д'Артанян скочи също на седлото, после те си стиснаха още веднъж ръцете. Конниците пришпориха конете и се отдалечиха по посока на Париж.

Арамис остана прав и неподвижен наред пътя, докато те се изгубиха от погледа.

Но като изминаха дзеста крачки, д'Артанян изведнъж се спря, скочи на земята, хвърли поводите на Планше, извади от кобурите пистолетите си и ги затъкна на пояса си.

– Какво има? – попита Планше уплашен.

– Нищо – отговори д'Артанян, – но колкото и да е хитър, той няма да ме надхитри. Остани тук и не мърдай; само застани отстрани на пътя и ме чакай.

С тия думи д'Артанян прескочи рова край пътя и се спусна пред полето, за да заобиколи селото. Между къщата, в която живееше госпожа дьо Лонгвил, и йезуитския манастир той беше забелязал пусто пространство, заградено само с плет.

Преди един час може би той щеше да намери мъчно тоя плет, но

сега беше изгряла луната и макар че от време на време я закриваха облаци, все пак бе достатъчно светло, за да се намери пътят.

Д'Артанян стигна до плета и се скри зад него. Като минаваше пред къщата, в която се разигра описаната от нас сцена, той забеляза, че същият прозорец е осветен отново; той се убеди от това, че Арамис още не се е зърнал у дома си, а когато се върне, няма да бъде сам.

Действително след една минута чу приближаващи се стъпки и като че ли чу заглушени гласове.

Стъпките се спряха.

Д'Артанян застана на едното коляно, като търсеше най-гъстата част на плета, за да се скрие.

Изведнъж за голямо негово учудване се появиха двама мъже; но скоро учудването му изчезна; той чу нежен, мелодичен глас. Единият от мъжете беше жена в мъжки дрехи.

– Бъдете спокоен, мили Рене – казваше нежният глас, – това няма да се повтори вече; аз открих нещо като подземен проход под улицата: достатъчно ще бъде да повдигнем една от плочите пред вратата – и изходът е открит за вас.

– О, кълна ви се, принцесо – отговори другият глас, в който л'Артанян позна гласа на Арамис, – че ако вашето добро име не зависеше от всички тия предпазни мерки и че ако рискувах само живота си ...

– Да, аз зная, че сте храбър и смел като светски човек: но вие не принадлежите само на мене, вие принадлежите на цялата ни партия. Бъдете предпазлив, бъдете благоразумен.

– Аз се подчинявам винаги, госпожо – отговори Арамис, – когато ми заповядват с такъв сладък глас.

И той целуна нежно ръката ѝ.

– Ах! – извика кавалерът със сладкия глас.

– Какво има? – попита Арамис.

– Но не виждате ли, че вятърът ми отнесе шапката?

Арамис се спусна след отлетялата шапка. Д'Артанян се възползува от случая и намери по-рядко място в плета, през което можеше да разгледа съмнителния кавалер. Точно в тоя миг луната, може би също тъй любопитна като офицера, излизаше иззад един облак и при нейната нескромна светлина д'Артанян позна големите сини очи, златната коса и благородната глава на херцогиня дьо Лонгвил.

Арамис се върна засмян с шапка на глава и с друга в ръката и двамата продължиха пътя си към йезуитския манастир.

– Добре! – каза д'Артанян, като стана и изтупа коляното си. – Сега

си ми в ръцете: ти си фрондър и любовник на госпожа дьо Лонгвил.

XII. ГОСПОДИН ПОРТОС ДЮ ВАЛОН ДЪО БРАСЪО ДЪО ПИЕРФОН

Благодарение на сведенията, получени от Арамис, д'Артанян, който знаеше вече, че семенното име на Портос с дьо Валон, узна сега, че се казваше още дьо Брасьо, по името на имението, което владееше, и че заради това имение води дела срещу Ноайонския епископ.

Следователно той трябваше да търси това имение в околностите на Ноайон, тоест на границата между Илдьо-Франс и Пикардия.

Той начерта бързо пътя си: ще иде до Дамартен, където пътят се разклонява – единият път води към Соасон, а другият към Компьен; там ще запита за имението дьо Брасьо и според отговора ще тръгне направо или ще завие наляво.

Планше, който още не се беше успокоил съвсем относно положението си, обяви, че ще отиде с д'Артанян дори накрай света независимо от това, дали ще тръгне направо или наляво. Само помоли стария си господар да тръгнат вечерта, тъй като на тъмно беше по-безопасно. Тогава д'Артанян му предложи да предупреди жена си, за да не се тревожа поне за него; но Планше отговори с голяма прозорливост, че той е сигурен, че жена му съвсем няма да умре от безпокойство, ако не знае де е той, докато той, Планше, като знаеше дългия й език, щеше да умре от безпокойство, ако тя знае.

Тя доводи се видяха толкова уважителни на д'Артанян, че той не настоя повече и към осем часа вечерта, когато мъглата по улиците започваше да се съгъстява, той тръгна от странноприемницата „Козичка“ и последван от Планше, излезе от столицата през арката Сен Дени.

Посред нощ двамата пътници бяха в Дамартен.

Беше много късно, за да разпитват. Съдържателят на „Лебед на кръста“ вече спеше. Д'Артанян отложи това за следния ден.

На другия ден повика съдържателя. Той беше от тия хитри нормандци, които не казват нито да, нито не, като мислят, че ще се изложат, ако отговорят направо на зададения им въпрос; д'Артанян само предположи, че трябва да върви направо, и тръгна отново на път въз основа на това твърде двусмислено сведение. В девет часа сутринта той пристигна в Нантхой; там се спря, за да закуси.

Тоя път съдържателят беше откровен и добър пикардиец; когато

узна, че Планше му е земяк, той му даде без никакви мъчнотии искани-те сведения. Имението Брасьо беше на няколко левги от Вале Котре.

Д'Артанян познаваше Вале Котре, защото два-три пъти беше придружавал двора дотам – по онова време Вале Котре бе кралска резиденция. Той тръгна за тоя град и отседна, както винаги, в странноприемницата „Златен делфин“.

Там събра изчерпателни сведения. Казаха му, че имението Брасьо е на четири левги от града, но че не там трябваше да търси Портос. Действително Портос имаше разпрания с Ноайонския епископ относно имението Пнерфон, което граничеше с неговото, но като му омръзнаха всички тия съдебни разпрания, от които не разбираше нищо, за да свърши с тях, купи Пнерфон и прибави името му към предишните си имена. Сега той се наричаше дю Валон дьо Брасьор дьо Пьерфов и живееше в новото си имение. По липса на друга слава Поргос се стремеше очевидно към славата на маркиз дьо Карабас.

Трябваше да се почака отново до следния ден: конете бяха изминали тоя ден десет левги и бяха уморени. Наистина можеше да се вземат други, но пътят минаваше през голяма гора, а Планше, както знаен, не обичаше горите нощем.

Планше не обичаше и друго нещо, а именно да тръгва на път с празен стомах: ето защо, когато д'Артанян се събуди, закуската стоеше вече на масата. Нямахме как да се оплаче човек от такова внимание. Затова д'Артанян седна край масата; от само себе си се разбира, че като пое отново старите си задължения, Планше си възвърна старата покорност и не се срамуваше да яде остатъците от храната на д'Артанян, също както госпожа дьо Мотвил и госпожа дьо Фаржи не се срамуваха да ядат остатъците от масата на Ана Австрийска.

И така те не можеха да тръгнат по-рано от осем часа. Невъзможно беше да събъркат: трябваше да вървят по пътя от Биле Котре за Компьен и след като излязат от гората, да завият надясно.

Беше хубаво пролетно утро; птиците пееха по големите дървета, широки слънчеви лъчи се спускаха между клоните и приличаха на завеси от златна прозрачна тъкан.

На други места светлината едва проникваше през плътния свод от листа и стъблата на старите дъбове, по които при приближаването на пътниците се катереха бързо пъргавите катерици, тънеха в мрак. Утринният въздух ухаеше на тревя, цветя и листа, от което душата изпитваше наслада. Д'Артанян, на когото беше омръзнало зловонието на Париж, си каза, че човек с три владелчески имена, нанизани едно до друго, трябва

да бъде много щастлив в такъв рай; после поклати глава и си каза: „Ако аз бях Портос и д'Артанян дойдеше при мене с предложението, с което аз отивам при него, зная какво бих отговорил на д'Артанян“.

А пък Планше не мислеше за нищо, като се наслаждаваше на сития си търбух.

В крайнината на гората д'Артанян забеляза посочения му път, а в края на пътя – кулите на един огромен феодален замък.

– Охо! – промърмори той. – Струва ми се, че тоя замък принадлежеше на старинния орлеански род. Дали Портос не е влязъл в преговори с херцог дьо Лонгвил?

– Бога ми, господине, това се казва добре поддържано имение – забеляза Планше. – И ако то принадлежи на господин Портос, ще го поздравя за това.

– Дявол да го вземе – каза д'Артанян, – недей го нарича Портос, нито дори дю Валон; наричай го дьо Брасьо или дьо Ииерфон. Иначе ще пропадне мисията НИ.

Колкото се приближаваше към замъка, който беше привлякъл най-напред погледа му, толкова повече д'Артанян се убеждаваше, че приятелят му не може да живее тук. Кулите, макар и масивни и като че ли вчера построени, бяха отворени и сякаш изтърбушени. Би казал човек, че някой великан ги е сякъл с брадва.

В края на пътя пред д'Артанян се откри великолепна долина, в дъното на която спеше малко прелестно езеро; над него бяха разхвърлени туктаме няколко скромни къщички със сламени и керемидени покриви, които сякаш признаваха за върховен господар един красив замък с ветропоказатели, построени в началото на царуването на Анри IV.

Тоя път д'Артанян не се усъмни, че пред него е жилището на Портос.

Пътят водеше право към тоя красив замък, който в сравнение със своя дядо, замък на височината, беше същото, каквото с когте от свитата на херцог д'Аншен в сравнение с железен рицар от времето на Шарл VII. Д'Артанян подкара коня си в тръс. Планше се постара да не изостава.

След десет минути д'Артанян навлезе в алея от два реда красиви тополи. Тя стигаше до железна ограда, остриетата в напречните жезела на която бяха позлатени. Насред алеята се виждаше някакъв мъж с господарски вид, облечен в зелено и позлатен като оградата, възседнал охранен жребец. От дясната и лявата му страна стояха двама слуги с галони по всички шевове; пред него тълпа от сиромаси му се кланяше

раболепно.

– А, дали това не е владетелят дю Валон дьо Брасьо дьо Пиерфон? – си каза д'Артанян. – Боже мой, колко се е сгърчил, откак не се нарича вече Портос!

– Не може да бъде той – рече Планше, като отговори на това, което си каза д'Артанян. – Господин Портос беше почти шест фута висок, а тоя е най-много пет.

– Но на тоя господин му се кланят много ниско. Като каза това, д'Артанян се упъти към жребеца, важния човек и слугите. Колкото повече се приближаваше, толкова повече му се струваше, че вижда познати черти.

– Господи Исусе! – извика Планше, който също като че ли го позна. – Господине, възможно ли е да е той?

При тия думи човекът на коня се обърна бавно и с вид на благородник; двамата пътници видяха в целия им блясък кръглите очи, пълното червендалесто лице и красноречивата усмивка на Мускетон.

Наистина това беше Мускетон, много дебел, прациящ от здраве и доволство. Като позна д'Артанян, той – обратно на лицемера Базен – се смъкна от коня и се приближи с шапка в ръка към офицера; и ето тълпата се обърна с поклон към това ново светило, което затъмни старото.

– Господин д'Артанян! Господин д'Артанян! – повтаряше с грамадните си бузи Мускетон, като сияеше от радост. – Господин д'Артанян О, как ще се зарадва моя владетел и господар дю Валон дьо Брасьо дьо Пиерфон.

– Милият Мускетон! Значи господарят ти е тук?

– Вие сте в неговите владения.

– Но колко си разхубавял, колко си напълнял, разцъфтял! – продължаваше д'Артанян, като изброяваше неуморно благотворните промени у някогашния гладник.

– Да, да, слава богу, господине – отговори Мускетон. – Много добре съм.

– Но нищо ли няма да кажеш за приятеля си Планше?

– Приятеля ми Планше! Планше, ти ли си това? – извика Мускетон с отворени прегръдки и сълзи на очите.

– Аз съм – отвърна благоразумният Планше, – но исках да видя дали не си се възгордял.

– Възгордял пред стар приятел! Никога, Планше. Ти не си мислил това или пък не познаваш Мускетон.

– Чудесно, щом е тъй! – каза Планше, като слезе от коня си и на

свой ред тръгна с отворени прегръдки към Мускетон. – Ти не си като ония мръсник Базен, който ме държа два часа под навеса и се престори, че не ме познава.

Планше и Мускетон се прегърнаха тъй горещо, че присъстващите се трогнаха силно и започнаха да смятат Планше за някой преоблечен господар – толкова високо мнение имаха за положението на Мускетон.

– А сега, господине – рече Мускетон, като се освободи от прегръдките на Планше, който напразно опитваше да съедини ръцете си зад гърба на приятеля СИ; – а сега, господине, позволете ми да ви оставя, щото не искам някои друг да съобщи на господаря за пристигането ви; той няма да ми прости, ако дам на някой да ме изпревари.

– Моят мил приятел! – каза д'Артанян, като отбягна да назове Портос нито със старото, нито с новото му име. – Значи той не ме е забравил?

– Забравил? Той! – извика Мускетон. – Ден не е минал, без да чакаме известие, че сте произведен в маршал, или на мястото на господин дьо Гасион, или мястото на господин дьо Басомпиер.

По устните на д'Артанян се мярна една от тия меланхолични усмивки, които бяха оцелели в дъното на сърцето му след разочарованията на младостта.

– А вие, селяндури – продължи Мускетон, – останете при господин граф д'Артанян и му отдавайте чести колкото се може по-добре, докато аз доложа на негова светлост за пристигането му.

И като се качи с помощта на две милосърдни дуе на силния си кон, докато по-пъргавият Планше скочи сам на своя, Мускетон препусна по тревата на алеята слаб галоп, който свидетелствуваше още повече в полза на гърба, отколкото на краката на животното.

– А, началото е добро! – каза д'Артанян. – Тук няма нито тайни, нито мантии, нито политика; смеят се от сърце, плачат от радост, лицата са почти метър широки; наистина, струва ми се, че самата природа прави това, че дърветата вместо с листа и цвят са покрити с малки зелени и розови панделки.

– А пък на мен се струва – рече Планше, – че тук надушвам най-сладка миризма на печено, вижда помощникготвачи, наредени от двете страни по пътя ни, за да ни видят. Ах, господине, какъв готвач трябва да има господин дьо Пиерфон, който обичаше ТОЛКОВА много и тъй добре да яде още когато се наричаше само господин Портос!

– Стига! – извика д'Артанян. – Ти ме плашиш. Ако действителността отговаря на външността, аз съм изгубен. Такъв щастлив човек няма

да запусне никога щастието си и при него ще имам толкова успех, колкото и при Арамис.

XIII. КАК Д'АРТАНЯН, КАТО СЕ СРЕЩНА ОТНОВО С ПОРТОС, ВИДЯ, ЧЕ ЩАСТИЕТО НЕ Е В БОГАТСТВОТО

Д'Артанян премина оградата и се намери пред замъка; той слизаше от коня, когато на външната стълба се появи някакъв великан. Нека бъдем справедливи към д'Артанян: независимо от егоистичните съображения сърцето му заби от радост, когато той видя тоя висок ръст и войнствена фигура, които му напомнях един храбър и добър човек.

Той изтича към Портос и се хвърли в прегръдките му; всички слуги, наредени в кръг на почително разстояние, ги гледаха със смирено любопитство. Мускетон, на първия ред, си триеше очите; горкият момък не преставаше да плаче от радост, откак видя д'Артанян и Планше.

Портос улови приятеля си за ръката.

– О, колко се радвам, че ви виждам отново, мили д'Артанян! – извика той с глас, който се беше превърнал от баритон в бас. – Значи не сте ме забравили?

– Да ви забравя? О, мили дьо Валон, забравят ли се най-хубавите дни на младостта, верните приятели и заедно посрещнатите опасности? Като ви виждам отново, цялото ни старо приятелство минута по минута възкръсва в паметта ми.

– Да, да – отговори Портос, като се мъчеше напразно да засуче нагоре мустака си, увиснал в селската самотия, – да, големи глупости извършихме навремето си и доста неприятности създадохме на клетия кардинал.

И той въздъхна. Д'Артанян го погледна.

– Във всеки случай – мирно продължи Портос – бъдете добре дошъл, мили приятелю, вие ще ми помогнете да се развеселя. Утре ще идем на лов за зайци в полето – великолепно поле имам – или за сърни в горите ми – чудно хубави гори. Аз имам четири хрътки, които минават за най-леките в цялата провинция, и хайка кучета, които нямат равни на себе си на двайсет левги наоколо.

И Портос въздъхна отново.

„Охо! – си каза д'Артанян. – Нима моят юначага не е тъй щастлив,

както изглежда?“

След това каза гласно:

– Но най-напред ще ме представите на госпожа дю Валон, защото си спомням едно писмо с любезна покана от вас, на което в края тя е благоволила да прибави няколко реда.

Трета въздишка на Портос.

– Аз изгубих госпожа дю Валон преди две години – каза той – и още скърбя за това. Ето защо и напуснах замъка си дю Валон край Корбей и се преселих в имението дю Брасьо, а после обстоятелствата ме принудиха да купя и това имение. Бедната госпожа дю Валон! – продължи Портос, като направи печална гримаса. – Тя не беше жена с много отстъпчив характер, но накрая все пак се примири с моите навици и вкусове.

– Значи вие сте богат и свободен? – каза д'Артанян.

– Уви! – отговори Портос. – Вдoveц съм н имам четиридесет хиляди ливри доход. Хайде да закусим, искате ли?

– И то много; утринният въздух ми отвори апетита.

– Да, въздухът ми е чудесен.

Те влязоха в замъка; вътре всичко беше позлатено от горе до долу; позлатени корнизи, позлатена резба, позлатени мебели.

Наредена маса ги чакаше.

– Виждате – каза Портос, – у мен винаги е така.

– Дявол да го вземе, поздравявам ви! Такава маса няма и кралят.

– Да, чувах, че Мазарини го храни много лошо. Опитайте гоя котлет, мили д'Артанян, той е от моите овни.

– Вие имате много нежни овни, поздравявам ви.

– Да, те пасат в моите ливади, а ливадите са ат ХВОНН.

– Дайте ми още.

А, Не, вземете по-добре от гоя заек; убих го вчера в едно от моите пасища за зайци.

– Дявол да го вземе, какъв вкус! – каза д'Артанян. – О, вие с мащерка ли храните вашите зайци?

– А как намирате виното ми? – запита Портос. – Приятно е, нали?

– Превъзходно е.

– А при това е местно.

– Наистина ли?

– Да, от южния склон на планината ми; това лозе дава двайсет бъчви.

– Но това е истински гроздобер!

Портос въздъхна за пети път. Д'Артанян броеше въздишките му.

– Но слушайте, мили ми приятелю – каза той, като любопитствуваше да проникне в тая загадка, – май че нещо ви опечалява. Да не би да страдате случайно?.. Да не би здравето ...

– Отлично е, мили мой, по-добро е от когато и да било; мога да убия с юмрук вол.

– Тогава семейни неприятности ...

– Семейни? За щастие съм сам-самичък на света.

– Но тогава какво ви кара да въздишате?

– Мили мой – каза Портос, – ще бъда откровен с вас: аз не съм щастлив.

– Вие не сте щастлив, Портос? Вие, който имате замък, ливади, планини, гори; вие, който най-последно имате четиридесет хиляди ливри доход, вие не сте щастлив?

– Мили мой, наистина имам всичко, но съм сам сред всичко това.

– А, разбирам: вие сте заобиколен от сиромаси, което е унижително за вас.

Портос побледня леко и пресуши огромна чаша вино от лозето си на южния склон.

– Съвсем не – каза той, – напротив; представете си, че всички те са селски благородници, които имат някаква титла и се смятат за потомци на Фарамон¹, Карл Велики или най-малко на Юг Капет². Аз се заселих тук след тях, следователно трябваше да отида

—
Фарамон – френски крал – 430–428 г. Б. пр.

Юг Капет – родоначалник на френската кралска династия . Б. пр.

първ при тях, което и направих; но знаете ли, мили мой, госпожа дю Валон ...

При тия думи Портос като че ли се задави.

– Госпожа дю Валон – продължи той – беше от съмнително благородство; първия път тя беше омъжена (струва ми се, д'Артанян, че не е нещо ново за вас) за прокурор. Те намериха, че това е гадно. Точно така казаха: „гадно“. Разбирате, за такава дума мога' да се убият тридесет хиляди души. Аз убих двама; това накара другите да млъкнат, но не ме направи техен приятел. Така че сега съм извън обществото, живея сам скучая, чезна.

Д'Артанян се усмихна; той забеляза слабото място и приготви удара.

– Но най-после – каза той – вие сам сте благородник и жена ви не може да ви отнеме благородството.

– Да, но разбирате ли, тъй като не съм от историческите благородници като Куси, които се задоволяваха с титлата „милостиви господарю“, или Роаношш, които не искаха да бъдат херцози, всички тия хора, все виконтове или графове, са винаги на първо място – в черква, при церемонии, навсякъде – и аз си мълча. О, ако бях поне...

– Барон, нали? – опита д'Артанян, като довърши изречението на приятеля си.

– О! – извика Портос със светнало лице. – О, ако бях барон!

„Добре – помисли си д'Артанян, – тук успехът ми е сигурен.“

После каза високо:

– Е, добре, мили приятелю, днес ви нося именно тая титла, която толкова желаете.

Портос подскочи така, че цялата зала се разтресе; две-три бутилки изгубиха равновесие, изтърколиха се на земята и се счупиха. При тоя шум дотича Мускетон, а зад него, в далечината, се показа Планше с пълна уста и салфетка в ръка.

– Вика ли ме ваша светлост? – попита Мускетон. Портос му направи знак с ръка да прибере счупените бутилки.

– С удоволствие виждан – каза д'Артанян, – че тоя славен момък е още при вас.

– Той е мой управител – отговори Портос. И като повиши гласа си, прибави:

– Оплете си кошницата тоя хитрец, личи си! Но – продължи пониско – той е привързан към мене и няма да ме напусне за нищо на света.

„И го нарича ваша светлост“ – помисли си д'Артанян.

– Излезте, Мустон – каза Портос.

– Вие казахте Мустон? А, да, съкратено: Мускетон е много дълго за изговаряне.

– Да – забеляза Портос, – и при това от една левга Мирише на казарма. Но ние говорехме по работа, когато тоя хитрец влезе.

– Да – рече д'Артанян, – но да отложим разговора за по-късно, вашите хора биха могли да заподозрат нещо; може би има шпиони в страната. Вие разбирате, Портос, става дума за сериозни неща.

– Дявол да го вземе! – каза Портос. – Тогава да се поразходим в парка ми, за да ни се смели храната.

– На драго сърце.

И тъй като бяха закусили достатъчно, двамата тръгнаха да обикалят великолепната градина. Алеи от кестени и липи затваряха едно пространство най-малко от тридесет арпана!; на всеки кръстопът, обграден от гъсти дървета, тичаха зайци, изчезвайки в храстите и играейки във високата трева.

– Честна дума – каза д'Артанян, – паркът не пада по-долу от всичко останало: и ако във вашето езеро има толкова риби, колкото зайци има в зайчарниците ви, вие сте щастлив човек, мили ми Портос, ако не сте престанали да обичате лова и не сте се пристрастили към риболова.

– Приятелю мой, аз предоставих риболова на Мускетон: то е удоволствие за простолюдието; затова пък понякога се занимавам с лов; то ест когато се отегчавам, сядам тук на някоя мраморна пейка, заповядвам да донесат пушката ми, заповядвам да доведат Гредине, любимото ми куче и стрелям по зайците.

– Но това е много забавно! – рече д'Артанян.

– Да, много забавно – отговори Портос с въздишка. Д'Артанян не ги броеше вече.

– После – продължи Портос – Гредине отива да търси и сам ги отнася на готвача; той е дресиран на това.

– О, чудесно животинче! – каза д'Артанян.

– Но да оставим Гредине – продължи Портос. –

—

І А р п а н – стара френска мярка за повърхнина, от 34 до ара.

Ще ви го подаря, ако желаете, защото почва да ми омръзва. Да се върнем сега на нашата работа.

– На драго сърце – рече д'Артанян. – Но предупреждавам ви, мили приятелю, за да не ме укорите после във веруломство, че трябва да промените начина на живота си.

– Как така?

– Трябва да сложите отново, бронята, да опашете шпагата, да се впуснете в приключения и както в миналото да оставяте понякога подире си следи от собствената си кръв; е, знаете, както едно време.

– А, дявол да го вземе! – рече Портос.

– Да, разбирам, вие сте се изнежили, мили приятелю; пуснали сте корем и ръката ви няма вече оная гъвкавост, за която гвардейците на господин кардинала са имали толкова доказателства.

– О, ръката е все още добра, кълна ви се – каза Портос, като протегна ръка, приличаща на овнешка плешка.

- Толкова по-добре.
- Значи ще воюваме?
- Е, боже мой, да!
- И срещу кого?
- Следихте ли политиката, приятелю мой?
- Аз? И през ум не ми е минавало.
- Тогава за Мазарини ли сте или за принцовете?
- За никого не съм.

– Тоест вие сте за нас. Толкова по-добре, Портос, това е най-доброто положение за оня, който иска да си уреди работите. И така, мили мой, ще ви кажа, че идвам от страна на кардинала.

Тая дума подействува така на Портос, като че ли все още беше 1640 година и като че ли ставаше дума за истинския кардинал.

– Охо! – каза той. – Какво желае негово високопреосвещенство от мене?

– Негово високопреосвещенство желае да постъпите на служба у него.

– А кой му е говорил за мене?

– Рошфор. Спомняте ли си?

– дявол да го вземе! Тоя, който на времето ни причини толкова неприятности и който ни накара толкова да тичаме по пътищата; същият, когото три пъти нагостихте последователно с шпага – впрочем падаше му се.

– Но знаете ли, че той стана наш приятел? – попита д'Артанян.

– Не, не знаех това. А, значи той не е злопаметен?

– Вие се лъжете, Портос – аз не съм злопаметен. Портос не разбира много добре; но, както знаем, той не се отличаваше със съобразителност.

– Значи вие казвате – продължи той, – че граф дьо Рошфор е говорил за мен на кардинала?

– Да, а след това кралицата.

– Как, кралицата?

– За да ни вдъхне доверие, тя му дала дори знаменития диамант, помните ли, който продадох на господин дезЕсар и който, не зная как, е попаднал пак в ръцете ѝ.

– Но, струва ми се – забеляза Портос с простия си здрав разум, – че по-добре щеше да направи, ако го беше дала на вас.

– И аз така мисля – отговори д'Артанян. – Но какво да се прави! Понякога кралете и кралиците имат особени прищевки. Най-послед, тъй

като те се разпореждат с богатствата и почестите, те раздават парите и титлите, хората им са предани.

– Да, предани им са! – повтори Портос. – Значи сега вие сте им предани? ...

– На краля, на кралицата и на кардинала. Нещо повече, аз гарантирах и за вашата преданост.

– И казвате, че сте уговорили известни условия за мене?

– Великолепни, мили мой, великолепни! Преди всичко вие имате пари, нали? Четиридесет хиляди ливри додишно, както сам ми казахте.

У Портос се пробуди недоверието.

– Е, приятелю мой – отговори той, – парите никога не са много. Госпожа дю Валон остави едно объркано наследство; самият аз не съм много учен, така че живуркам от ден за ден.

„Той се страхува да не съм дошъл да му искам пари назаем“ – помисли си д'Артанян.

– О, приятелю мой – каза той високо, – толкова по-добре, ако сте притеснен!

– Как толкова по-добре? – попита Портос.

– Разбира се, защото негово високопреосвещенство ще даде всичко, каквото му поискат – земя, пари, титли.

– Ааа! – извика Портос, като опули очи при последната дума.

– При предишния кардинал – продължи д'Артанян – ние не съумяхме да се възползуваме от случая, а можехме; не говоря за вас; вие имате четиридесет хиляди ливри доход и според мене сте най-щастливият човек на земята.

Портос въздъхна.

– Все пак – продължи д'Артанян – въпреки вашите четиридесет хиляди ливри доход, а може би именно по причина на тия четиридесет хиляди ливри доход струва ми се, че една малка коронка ще стои добре на вашата карета, а?

– Е, разбира се – отговори Портос.

– Е, дорбе, мили мой, заслужете я; тя е на върха на шпагата ви. Ние няма да си пречим един на друг. Вашата цел е титлата; моята – парите. Да спечеля достатъчно, за да възстановя Артанян, порутил се след кръстоносните походи, които разорили моите прадеди, и да купя тридесетина арпана земя наоколо – повече нищо не ми трябва. Ще се оттегля там и ще умра спокойно.

– А аз искам да бъда барон – каза Портос.

– И ще бъдете.

– А не помислихте ли също за другите наши приятели? – попита Портос.

– Разбира се! Видях се с Арамис.

– Е, какво желае той? Да бъде епископ?

– Арамис – рече д'Артанян, като не желаше да разочарова Портос, – Арамис, представете си, мили мой, е станал монах н йезуит и живее като мечка: отрекъл се е от всичко и мисли само за спасението на душата си. Предложенията ми не можах да го склонят.

– Толкова по-зле! – каза Портос. – Той беше човек с ум. А Атос?

– Още не съм го виждал, но от вас ще отида при него. Знаете ли де ще го намеря?

– Близо до Блоа, в едно малко имение, което е наследил от някакъв роднина.

– Бражелон. Разбирате ли, мили мой, Атос, който е благороден като император, изведнъж наследява и ние, което му дава право на графска титла! Какво прави с всички тия графства? Графство дьо ла Фер, гра дьо Бражелон?

– И при това няма деца – каза д'Артанян.

– Хм! – рече Портос. – Чувах, че осиновил някакъв млад човек, който много му приличал в лицето.

– Атос, нашият Атос, който беше добродетелен ка Сципион!? Виждахте ли се с него?

– Не.

– Е, утре ще му занеса новини за вас. Страхувам се само, между нас казано, че страстта му към виното го е много състаряла и съсипала.

– Да, наистина, той пиеше много.

– При това той беше най-старият от всички ни – забеляза д'Артанян.

– Само с няколко години – възрази Портос. – Сериозният му вид го състаряваше много.

– Да, вярно е. И така, ако Атос се присъедини към нас, толкова по-добре; ако пък не се присъедини, е, ще минем и без него. Само ние двамата струваме колкото дванайсет.

– Да – отговори Портос, като се усмихна при спомена за миналите подвизи, – но ние четиримата бихме стрували колкото трийсет и шест; още повече, че службата ще бъде тежка, ако се съди по думите ви.

– За новобранци, да; но не за нас.

– А дълго ли ще продължи?

– Ех, може да продължи три-четири години!

– Ще се бием ли много?

– Надявам се.

– Толкова по-добре в края на краищата, толкова добре! – извика Портос. – Не можете да си представите мили мой, откак съм тук, колко ми се ще да се поразтуша! Понякога в неделя, след литургия, препускам с кон по полетата и по именията на съседите, за да се натъкна някое сериозно спречкване, защото чувствавам нужда от него; но нищо, мили мой! Не зная от уважение ли;

—
1 Сципион Назика – древногръцки държавен деец, проявил се със своята добродетел. – Б. пр.

към мен, от страх ли, което е по-вероятно, оставят ме да тъпча с кучетата си люцерните, да газя, когото срещна, и аз се връщам в къщи още по-отегчен, това е то. Кажете ми поне по-лесно ли се бият в Париж?

– Колкото за това, мили мой, просто е прекрасно; няма нито укази, нито кардиналска гвардия, нито Жюсак, нито други копои. Боже мой! Знаете, под фенер, в странноприемница, навсякъде; „фрондър ли сте?“ – изваждаш шпагата, и готово. Господин, дьо Гиз уби господин дьо Колини насред площад Роял и нема никакви последици.

– О, тогава това е повече от прекрасно! – каза Портос.

– Освен това – продължи д'Артанян – в скоро време ще имаме сражения по всички правила, с топове, с пожари; това ще бъде много разнообразно.

– Тогава съм съгласен.

– Давате ли думата си?

– Да, решено. Ще се бия наляво и надясно за Мазарини. Но...

– Но?

– Но той ще ме направи барон.

– Е, дявол да го вземе, това е вече решено! – каза д'Артанян. – Кажете ми и ви повтарям, че гарантирам за вашето баронство.

При това обещание Портос, който не се беше съмнявал никога в думата на приятеля си, зави с него назад към замъка.

XIV. В КОЯТО СЕ ПОКАЗВА, ЧЕ АКО ПОРТОС БЕШЕ НЕДОВОЛЕН ОТ ПОЛОЖЕНИЕТО СИ, МУСКЕТОН БЕ МНОГО ДОВОЛЕН ОТ СВОЕТО

Когато се завръщаха към замъка, Портос плаваше в мечтите си за баронство, а д'Артанян мислеше за жалката природа на човека, вечно недоволен от това, което има, и Желаящ онова, което няма. Ако беше на мястото на Портос д'Артанян щеше да се смята за най-щастливия човек на земята. А какво липсваше за щастieto на Портос?

пет букви пред всичките имена и малка коронка върху вРатичката на каретата.

„Изглежда, че ми е писано – мислеше си д'Артанян – да гледам цял живот наляво и надясно, без да видя нито веднъж напълно щастливо лице“.

В същата минута на тоя философски размисъл providението сякаш поиска да му докаже, че се лъже. Портос тъкмо го беше оставил, за да даде някакви нареждания на готвача, когато забеляза, че Мускетон се приближава към него. Лицето на добрия момък, ако не се смята лекото вълнение, което като летен облак по-скоро го покриваше, отколкото помрачаваше, изглеждаше лице на напълно щастлив човек.

„Ето какво търсех – си каза д'Артанян. – Но уви, бедният момък не знае защо съм дошъл“.

Мускетон се спря на почтително разстояние. Д'Артанян седна на една пейка и му направи знак да се приближи.

– Господине – каза Мускетон, като се възползува от позволениято, – имам една молба към вас.

– Говори, приятелю мой – отвърна д'Артанян.

– Не смея, страх ме е да не помислите, че благоденствието ме е погубило.

– Значи ти си щастлив, приятелю мой? – попита д'Артанян. – Тъй щастлив, доколкото това е възможно, и все пак вие можете да ме направите още по-щастлив.

– Е добре, говори! И ако това зависи от мене, смятай го за направено.

– О, господине, то зависи само от вас.

– Чакам.

– Господине, милостта, за която ви моля, е да ме наричат не Мускетон, а Мустон. Откак имам честта да бъда управител на негова

светлост, аз приех това име; то е достойно и вдъхва на подчинените ми уважение към мен. Вие знаете, господине, колко е необходимо подчинението за прислугата.

Д'Артанян се усмихна; Портос удължаваше имената си, а Мускетон съкратяваше своето.

– И така, господине? – попита Мускетон, като целият трепереше.

– Добре, мили ми Мустон, съгласен съм – каза Д'Артанян. – Бъди спокоен, няма да забравя молбата ти и това ти прави удоволствие, няма дори да ти говоря на „ти“.

– О! – извика Мускетон, почервенял от радост. – Ако ми направите подобна чест, господине, ще ви бъда признателен цял живот. Но може би това би било твърде много от моя страна?

„Уви – помисли си Д'Артанян, – това е съвсем малко в замяна на неочакваните нещастия, които нося на голямата клетка, приел ме тъй добре!“

– А дълго време ли ще останете у нас, господине? – попита Мускетон, лицето на когото, придобило старата си яснота, разцъфна като божур.

– Заминавам утре, приятелю мой – отговори Д'Артанян.

– Ах, господине, няма дойдохте само за да ни огорчите?

– Страхувам се, че е така – каза Д'Артанян тъй тихо, че Мускетон, който се оттегляше с нисък поклон, не можа да го чуе.

Д'Артанян усети, че съвестта започна да го гризе, макар сърцето му да беше много закоравяло.

Той не съжаляваше, че въвлича Портос в път, където животът и богатството му се излагаха на риск, защото Портос рискуваше всичко това на драго сърце за баронска титла, предмет на желанията му в продължение на петнадесет години; но Мускетон желаше само едно: да го наричат Мустон и не беше ли много жестоко да се откъсва от блажения и охолния му живот? Тая мисъл го занимаваше, когато се върна Портос.

– На трапезата! – каза Портос.

– Как на трапезата? – попита Д'Артанян. – Колко е часът?

– Е, мили мой, минава един часа.

– Вашето жилище е рай, Портос; тук забравяш времето. Да вървим, но не съм гладен.

– Елате, ако не може винаги да се яде, може винаги да се пие; това е един от принципите на бедния Атос и аз Се убедих в правотата му, откак започнах да скучая.

Д'Артанян, който като истински гасконец беше умерен По природа, както изглежда, не беше тъй убеден като приятеля си в правилността на

Атосовата аксиома; все пак той се мъчеше да не изостава от домакина.

Но като гледаше как яде Портос и като пиеше усърдно заедно с него, д'Артанян не можеше да се откъсне от мисълта за Мускетон, още повече че Мускетон не прислужваше сам на масата, за да не подбие достойнството си, само се показваше от време на време на вратата и изразяваше благодарността си към д'Артанян, като заповядваше да поднасят най-хубавите и най-старите вина.

На десерта, по знак на д'Артанян, Портос освободи лакеите и двамата приятели останаха сами.

– Портос, кой ще ви придружава в походите? – попита д'Артанян.

– Но Мустон, струва ми се – отговори Портос непринудено.

Това беше удар за д'Артанян; той като че ли вижда вече как благосклонната усмивка на управителя се превръща в скръбна гримаса.

– Но Мустон не е вече тъй млад, мили мой – възрази д'Артанян. – При това той е много напълнял и може би е отвикнал от действителната служба.

– Зная – отговори Портос, – Но навикнал съм на него; а и той сам не ще поиска да ме напусне – обича ме много.

„О, сляпо самолюбие!“ – помисли си д'Артанян.

– Но и у вас самия – продължи Портос – нима не е същият лакей: тоя добър, храбър, умен ... как му бе името?

– Планше. Да, аз пак го намерих, но той не е вече лакей.

– А какво е?

– Е, със своите хилядо и шестстотин ливри, помните хилядо и шестстотинте ливри, които спечели при обсада на Ла Рошел, като занесе писмото на лорд Уингър, той открил малко дюкянче на улица де Ломбар и сега е сладкар.

– А – сладкар на улица де Ломбар! А защо е на служба при вас?

– Извършил някакви магарии – отговори д'Артанян и го е страх от неприятности.

И мускетарят разказа на приятеля си как се беше срещнал с Планше.

– Е, мили мой – каза тогава Портос, – в миналото ако някой ви беше казал, че Планше ще спаси Рошфор и че вие ще го криете за това, какво щяхте да кажете?

– Нямаше да повярвам. Но какво да се прави? Събитията менят хората.

– Съвсем вярно – съгласи се Портос. – Но това, което не се мени, или което се мени, за да стане по-добро, е виното. Опитайте туй,

испанско, което нашият приятел Атос уважаваше много: то е херес.

В тая минута влезе управителят за заповеди относно утрешното меню, а също така и относно предполагаемия лов.

– Каж ми, Мустон, оръжието ми в ред ли е? – попита Портос.

Д'Артанян забарабани по масата, за да скрие смущението си.

– Оръжието ви, ваша светлост, какво оръжие? – запита Мустон.

– Е, пусто да остане! Доспехите ми.

– Какви доспехи?

– Бойните ми доспехи.

– Но да, ваша светлост. Така поне мисля.

– Прегледай ги утре и заповядай да ги излъскат, ако има нужда.

Кой е най-добрият ми бегач?

– Вулкан.

– А най-издръжливият?

– Байар.

– А ти кой кон обичаш най-много?

– Обичам Рюсто, ваша светлост; той е добър кон и се разбирам чудесно с него.

– Силен е, нали?

– Мелез от нормандска и мекленбургска порода; може Да препуска денонощно.

– Тогава ето какво трябва да се направи. Заповядай Да нахранят трите коня и излъскай или заповядай да излъскат оръжието ми; за себе си вземи пистолети и ловджийски нож.

– Значи тръгваме на път, ваша светлост? – попита Мускетон с известно неспокойство.

Д'Артанян, който удряше неопределени акорди, забарабани марш.

– Нещо по-добро, Мустон! – отговори Портос.

– В поход ли тръгваме, господине – попита управителят и розите на лицето му започнаха да се превръщат в лилии.

– Постъпваме отново на служба, Мустон! – отговори Портос, като се опита да засуче войнствено мустака си.

При тия думи Мускетон се разтресе цял и дебелиите му мраморни бузи се разлюляха; той погледна д'Артанян с такъв неизразимо-нежен укор, че офицерът се трогна неволно; след това залитна и каза със задъхващ се глас:

– На служба! На служба в кралската армия?

– Да, и не. Ние ще се сражаваме отново, ще търсим всякакви приключения, с една дума, ще заживеем като по-преди.

Последните думи поразиха Мускетон като гръм. Именно това ужасно по-преди правеше това сега толкова сладко.

– О, боже мой, какво чувам? – извика Мускетон. като хвърли още по-умолителен поглед на д'Артанян.

– Какво да се прави, бедни ми Мустон? – каза д'Артанян. – Съдба

...

Макар че д'Артанян се постара да не му говори на „ти“ и произнесе името според желанието му, все пак Муске тон почувствува удара; а ударът беше толкова ужасен че той излезе съвсем разстроен и забрави да затвори вра та та след себе си.

– Добрият ми Мускетон, той просто не е на себе си от радост! – каза Портос с тона, с който навярно дон Кихот е насърчавал Санчо да оседлае своето магаре за последен поход.

Останали сами, двамата приятели заговориха за бъдещето и започнаха да градят въздушни замъци. От хубавото вино на Мускетон пред д'Артанян се замяркаха купища квадрупли и пистולי, а пред Портос – синята ле та и херцогската мантия. Във всеки случай те спяха на масата, когато дойдоха да им доложат, че леглата са готови.

Но на другия ден д'Артанян утеши малко Мускетон, като му събщи, че по всяка вероятност войната ще се върти постоянно в сърцето на Париж и недалеч от замъка дю Валон, който беше близо до Корбей; недалеч от Бросьо, който беше близо до Мелюн, и от Пиерфон, който беше между Компие и Вале Котре.

– Но струва ми се, че по-преди... – рече Мускетон плахо.

– О! – прекъсна го д'Артанян. – Сега войната не се води като по-преди. Днес играе дипломатията: попитайте Планше за това.

Мускетон отиде да събира сведения при стария си приятел, който му потвърди всичко казано от д'Артанян.

– Само че в тая война – прибави той – пленниците се излагат на опасността да отидат на бесилката.

– Дявол да го вземе! – забеляза Мускетон. – Според мене, обсадата на Ла Рошел е за предпочитане.

А Портос, след като даде възможност на госта си да убие един сърнец, след като го заведе от своите гори в своята планина, от своята планина в своите езера, след като му показа своите хрътки, хайката си кучета, Гредине, с една дума всичко, което притежаваше, след като го нагости с три най-пищни обеда, поиска окончателни нареждания от д'Артанян, принуден да се раздели с него, за да продължи пътя си.

– Ето. мили приятелю! – му каза пратеникът. – Трябват ми четири

дни, за да отида от тука до Блоа, един ден за престой, три или четири дни, за да се върна в Париж. Значи тръгнете след една седмица с всичко необходимо; отседнете на улица Тиктон, в странноприемницата „Козичка“, и чакайте завръщането ми.

– Дадено! – рече Портос.

– Аз отивам при Атос без никаква надежда за успех; но макар и да мисля, че е вече съвсем неспособен за работа, трябва да проявявам внимание към приятелите си.

– Ако дойда с вас, това ще го разсее може би – забеляза Портос.

– Възможно е – каза д'Артанян, – а и мене също; но вие няма да имате време да се приготвите.

– Наистина. Тогава вървете и на добър час! А пък аз горя от нетърпение да се заловя за работа.

– Чудесно!

И те се разделиха на границата на Пиерфонското имение, докдето Портос поиска да изпрати приятеля си.

– Поне – каза д'Артанян, като тръгна по пътя за Вале Котре, – поне няма да бъда сам. Тоя юначага Портос все още пращи от сила. Ако дойде Атос, е добре, ние тримата ще се подиграваме на Арамис, тоя женкар в расо.

Във Вале Котре той написа на кардинала:

„Ваше високопреосвещенство, ще мога вече да Ви предложа един и той ще струва колкото двадесет души. Тръгвам за Блом тъй като граф дьо ла Фер живее в замъка Бражелон, в околностите на тоя град.“

След това той пое пътя към Блоа, като приказваше на Планше, който му беше голяма занимавка през това дълго пътуване.

XV. ДВЕ АНГЕЛСКИ ГЛАВИ

Предстоеше дълъг път, но това съвсем не безпокоеше д'Артанян: той знаеше, че конете му си бяха починали добре край претъпканите ясли на Пиерфонския владетел. така той се впусна смело, последван от верния Планше, в четиридневния или петдневния път, който го чакаше.

Както казахме вече, за да убият скуката по пътя, два мата мъже яздеха един до друг и си приказваха. Полека лека д'Артанян престана да се държи като господар, а Планше съвсем забрави лакейството си. Тоя

голям хитрец, който изведнъж се беше превърнал в буржоа, съжаляваше често за избилните безплатни гощавки по пътищата. а също така за разговорите и бляскавото общество на благородниците. Чувствайки личното си достойнство той страдаше от постоянния допир с ограничени и прости хора, защото смяташе, че по тоя начин се подценява, И така той се издигна скоро до положение довереник на онзи, когото продължаваше да нарича свой госпоДин От много години. д'Артанян не беше откривал сърцето си пред никого. И така стана, че тия двама мъже, срещащи се отново, си допаднаха чудесно.

Освен това Планше не беше съвсем обикновен другар.

когато ставаше дума за разни приключения, той умееше Да дава добри съвети; не търсеше опасностите, но и не отстъпваше, когато ги срещаше, както много пъти д'Артанян беше имал случай да се убеди; най-после той бе войник на времето си, а оръжието облагородява; и което е най-важното: имайки нужда от д'Артанян, Планше сам му беше доста полезен. Така че те пристигнаха в Блезоа почти като добри приятели.

По пътя д'Артанян клатеше глава и се връщаше постоянно на мисълта, от която не можеше да се откъсне:

– Зная добре, че ходенето ми при Атос е безполезно и глупаво, но аз го дължа на моя стар приятел, човек, в който има толкова много благородство и великодушие.

– О, господин Атос беше истински благородник! – каза Планше.

– Нали? – подзе д'Артанян.

– От него парите се сипеха като град от небето – продължи Планше, – а пък за шпагата се залавяше като крал. Спомняте ли си, господине, дуела с англичаните край Кармелитския манастир? О, колко хубав и великолепен беше господин Атос в тоя ден, когато каза на противника си: „Вие настояхте да ви кажа името си, господине; толкова по-зле за вас, защото ще бъда принуден да ви убия!“ Аз стоях край него и чух всичко. Това са точно собствените му думи. А погледът му, господине, когато той прониза противника си, както беше казал предварително, и противникът му падна, без да гъкне. О, господине, повтарям го, той беше истински благородник!

– Да – каза д'Артанян, – всичко това е вярно като евангелието, но един порок е погубил навярно всичките му достойнства.

– Спомням си – рече Планше, – той обичаше да пие или по-точно пиеше. Но не пиеше като другите. Очите му не изразяваха нищо, когато поднасяше чашата до устните си.

– Наистина никога не е имало по-красноречиво мълчание. А пък на мене ми се струваше, че го чувам как мърмори: „Лей се, питие, и разгони мъките ми“. И как чупеше столчетата на чашките и гърлата на бутилките! В това никой не можеше да се сравнява с него.

– И ето каква тъжна гледка Ви чака днес – продължи д'Артанян. – Тоя истински благородник с горд погледд, тоя блестящ воин, на когото винаги се чудеха, че държи проста шпага в ръката вместо командирски жезъл, се е превърнал навярно сега в прегърбен старец с червен нос и съзлививи очи. Ще го намерим легнал на някоя морава, той ще ни погледне с мътни очи и може би няма да ни познае. Бог ми е свидетел. Планше – продължи д'Артанян, – че бих избягнал тая тъжна гледка, ако не исках да докажа уважението си към тая знаменита сянка на славния граф дьо Ла Фер, когото толкова обичахме.

Планше поклати глава и дума не продума: личеше си, че споделя опасенията на господаря си.

– Да – продължи д'Артанян, – тая старческа немощ, защото сега Атос е остарял, сиромашията, може би защото той е занемарил малкото, което имаше, и мръсният Гримо, станал още по-мълчалив и още по-голям пияница от господаря си ... всичко това ми разкъсва сърцето, Планше.

– Струва ми се, че съм вече там и Виждам как едва обръща езика си и залита – каза Планше с жален глас.

– Страх ме е само, признавам си, да не би Атос да приеме предложенията ми в момент на алкохолно опиянение. Това би било за мене и за Портос голямо нещастие и истинско затруднение; но ние ще го оставим още при първото му напиване, и край. Като изтрезнее, той ще разбере.

– Във всеки случай, господине – рече Планше, – скоро ще се изясни всичко; високите стени, червени от залязващото слънце, са сигурно стениите на Блоа.

– Възможно е – отговори д'Артанян, – а островърхите изрязани камбанарийки, които се виждат там долу, наляво в гората, приличат на това, което са ми разказвали за Щамбор.

– Ще влезем ли в града?

– Несъмнено, за да се осведомим.

– Ако влезем в града, господине, съветвам ви да опитате някакви си малки гърненца със сметана, за които съм чувал много да се говори, но които за нещастие не могат да се докарат в Париж и трябва да се ядат на мястото.

– Е, добре, ще ги опитаме, бъди спокоен.

В тая минута една от тежките волски коли, които извозват до пристанищата на Лоара дървета, сечени в хубавите местни гори, излезе от един коловоз на пътя, по който яздеха нашите конници. Край нея вървеше човек, който подкарваше бавните животни с дълъг остен.

– Ей, друже! – извика Планше на воловаря.

– С какво мога да ви услужа, господа? – попита селянинът с тоя чист говор, с който се отличават жителите на тая страна и който би засрамил градските пуристи от Сорбонския площад и Университетска улица.

– Търсим дома на господин граф дьо Ла Фер – каза д'Артанян. – Чували ли сте това име между имената на околиците владетели?

Като чу името, селянинът си свали шапката и отговори:

– Господа, тия дървета, които возя, са за него; сякох ги в бранището му и ги карам в замъка.

Д'Артанян не пожела да разпита тоя човек – неприятно му беше може би да чуе от друг това, което беше казал преди малко на Планше.

– Замъкът! – си каза той. – Замъкът! А, разбирам! Атос не е от търпеливите; навярно той като Портос е принудил селяните си да го наричат ваша светлост, а къщурката му – замък. Той имаше тежка ръка, тоя мил Атос, особено когато си бе пийнал.

Воловете вървяха бавно. Д'Артанян и Планше яздеха след колата: това им омръзна.

– Значи тоя е пътят? – се обърна д'Артанян към воловаря. – И няма опасност да се заблудим?

– О, боже мой, няма, господине! – отговори човекът. – И можете да вървите по бързо, вместо да скучаєте, като се тътрите подир такива бавни животни. След половин левга ще забележите един замък вдясно; от тук той още не се вижда поради мрежата от тополи, която го скрива. Тоя замък не е Бражелон, а Ла Валиер, продължете пътя си; но на три изстрела с мускет, на едно възвишение, заобиколено от грамадни явори, се издига голяма бяла къща с покрив от плочи – това е замъкът на господин граф дьо Ла Фер.

– А дълга ли е тая половин левга? – попита д'Артанян. – Защото в нашата хубава Франция от левга до левга има разлика.

– Десет минути път, господине, за добър кон като вашия.

Д'Артанян поблагодари на коларя и препусна веднага; после, развълнуван неволно при мисълта, че ще види отново тоя особен човек, който толкова го обичаше и който толкова допринесе със съветите и

примера си за благородническото му възпитание, той отпусна постепенно поводите на коня и продължи пътя си замислен, с наведена глава.

Срещата със селянина и държанието му дадоха и на Планше повод за важни размисли. Никога, нито в Нормандия, нито във Франш Конте, нито в Аргаа, нито в Пикардия, области, в която повечето беше живял, той не беше срещал у селяните такава непринуденост, учтивост, такъв чист език. Той беше готов да помисли, че е срещнал някакъв благородник, фропдър като него, принуден да се преоблече, също като него, по политически причини.

Скоро на завоя на пътя пред очите на пътниците се появи, както беше казал воловарят, замъкът Ла Валиер; после, на около четвърт левга след него, бялата къща, заобиколена с явори, се очерта върху фона на масив от гъсти дървета, които пролетта бе покрила със сняг от цветовете.

При тая гледка д'Артанян, който обикновено не се трогваше лесно, почувствува в дъното на сърцето си особено вълнение – толкова силни са през целия живот спомените на младостта. Планше, който нямаше причини да се вълнува така и който забеляза с учудване възбудата на господаря си, поглеждаше ту д'Артанян, ту къщата.

Мускетарят измина още няколко крачки и се намери пред една желязна ограда. Изработена с вкус, с който се отличаваха летите предмети от онова време.

Зад оградата се виждаха грижливо поддържани зеленчукови градини, доста обширен двор, в който няколко лакеи с различни ливреи развеждаха коне, и карета, впрегната в два местни коня.

– Ние се лъжем, или тоя човек ни е излъгал – каза д'Артанян, – невъзможно е да живее тук Атос. Боже мой! Дали ие е умрял и дали това име не принадлежи на някой с неговото име? Слез от коня, Планше, и иди да се осведомиш; признавам си, че нямам смелост да ида сам.

Планше слезе от коня.

– Кажй – продължи д'Артанян, – че един минаващ благородник желяе да поднесе почитанията си на господин граф дьо Ла Фер, и ако останеш доволен от сведенията, тогава кажй името ми.

Планше поведе коня за юздата, приближи се до вратата и позвъни, веднага излезе един прислужник с побеляла коса, който се държеше право въпреки възрастта си.

– Тук ли живее господин граф дьо Ла Фер? – попита Планше.

– Да, господине, тук – отговори прислужникът учтиво на Планше който не носеше ливрея.

– Един благородник, изпуснал службата, нали?

– Точно така.

– И който имаше един лакей на име Гримо – продължи Планше, който с обичайната си предпазливост смяташе, че от повече сведения глава не боли.

– В момента господин Гримо отсъства от замъка – отговори прислужникът, като започна да оглежда Планше от главата до краката, защото не беше свикнал на такива разпити.

– Тогава – извика Планше със светнало от радост лице – той е същият граф дьо Ла Фер, когото търсим. Бъдете тъй любезен да ми отворите вратата, защото бих желал да съобщя на господин графа, че господарят ми, благородник от неговите приятели, е дошъл и желае да му поднесе почитанията си.

– Трябваше да кажете това веднага! – отвърна прислужникът, като отваряше вратата. – Но къде е господарят ви?

– Идва след мене.

Прислужникът отвори вратата и тръгна напред. Планше направи знак на д'Артанян, който с още по-разтуптяно сърце влезе в двора.

Като се изкачи по външните стълби, Планше чу глас в залата на долния етаж, който казваше:

– Е, добре, къде е тоя благородник и защо не го въведат тука?

Този глас, който стигна до д'Артанян, събуди в сърцето му хиляди чувства, хиляди забравени спомени. Той скочи бързо от коня си, докато Планше се приближаваше с усмивка на уста към собственика на къщата.

– Но аз познавам тоя момък! – каза Атос, като се появи на прага.

– О, да, господин графе, вие ме познавате и аз също ви познавам добре. Аз съм Планше, господин графе, Планше, спомняте ли си ...

Но честният слуга не можа дума да продума повече – толкова беше поразен от неочаквания вид на благородника.

– Какво? Планше? – извика Атос. – Нима господин д'Артанян е тук?

– Ето ме, приятелю! Ето ме, мили Атос! – рече д'Артанян, като се запъваше и почти залиташе.

При тия думи явно вълнение се изписа на свой ред по хубавото спокойно лице на Атос. Той направи бързо две крачки към д'Артанян, без да сваля очи от него, и го притисна в прегръдките си. Опомнил се от първото смущение, д'Артанян го прегърна на свой ред сърдечно, с блеснали в очите сълзи ...

Тогава Атос го улови за ръката, стисна я здраво и го заведе в салона, където имаше няколко души. Всички станаха.

– Позволете да ви представя – каза Атос – господин кавалерът д'Артанян, лейтенант на мускетарите на негово величество, мой искрен приятел и един от най-храбрите и най-любезните благородници, които съм познавал някога.

Както е прието, д'Артанян изслуша поздравленията на присъстващите, отговори им колкото се може изискано и се присъедини към обществото, на прекъснатият за минута разговор стана отново общ почна да разглежда Атос.

Чудно нещо! Атос почти не се беше състарил. Големите му очи, сега без тъмни кръгове от безсъница пианството, изглеждаха по-големи и по-светли; лицето му се беше удължило малко и бе станало повелително в замяна на предишната трескава подвижност; ръката му, все още чудно хубава и силна, въпреки изяществото ѝ, светеше от белота под дантелевни маншети, Като да бе рисувана от Тициан или Ван Дайк; той бе построен отпреди; широките му, закръглени рамена говореха за необикновена сила, дългата му черна коса, изпъстрена туктаме с бели косми, падаше изящно по раменете на естествени вълни; гласът му беше още младежки, както когато беше на двадесет и години, а великолепните зъби, бели и неповредени, даваха неизразим чар на усмивката му.

Между това гостите на графа забелязаха по едва доловимата студенина на разговора, че двамата приятели изгарят от желание да останат сами, и се застыгаха да си ходят с цялото изкуство и учтивост на онова време – тая важна грижа на хората от висшия свят, когато имаше хора от висшия свят. Но изведнъж на двора се чу силен кучешки лай и няколко души казаха едновременно:

– А, Раул се връща!

При името Раул Атос погледна д'Артанян, като че ли искаше да зърне любопитството, което при това име трябваше да се изпише на лицето му. Но д'Артанян не разбираше още нищо, още не се беше съвзел от смайването си. Той се обърна почти несъзнателно, когато един хубав петнадесетгодишен младеж облечен просто, но със съвършен вкус, влезе в салона, като си свали учтиво шапката с дълги червени пера.

Тоя нов, съвсем неочакван посетител го поразии В ума му изникна цял свят от нови идеи и му обясни промяната в Атос, която досега му се струваше необяснима. Поразителната прилика на Атос с тоя момък проля светлина върху тайната на възродения живот. Той зачака, като гледаше и слушаше.

– Вие се върнахте вече, Раул? – каза графът.

– Да, господине – почтително отговори младежът, – изпълних

поръчката, която ми възложихте.

– Но какво ви е, Раул? – попита Атос загрижено. – Вие сте бледен и като че ли развълнуван.

– То е, защото с нашата малка съседка се случи нещастие, господине – отговори младежът.

– С госпожица дьо Ла Валиер ли? – живо попита Атос.

– Какво? – запитаха няколко гласа.

– Тя се разхождаше с бавачката си Марселин в заграденото място, където дърварите дялат греди; аз я видях, когато минавах на кон през там, и се спрях. Тя ме видя също, поиска да скочи от гредата, на която стоеше, но бедничката стъпи накриво и не можа да стане. Мисля, че си е навехнала глезена.

– О, боже мой! – извика Атос. – А на госпожа дьо Сен Реми, майка й, съобщиха ли за това?

– Не, господине, госпожа дьо Сен Реми е в Блоа, у херцогиня д'Орлеан. Страхувах се, че не й е дадена първа помощ както трябва, и побързах да дойда, за да ви поискам съвет.

– Изпратете бързо в Блоа, Раул! Или по-добре качете се на коня си и лично идете там.

Раул се поклони.

– Но де е Луис? – продължи графът.

– Доведох я тук и я оставих у жената на Шарло, която й сложи крака временно в ледена вода.

След това обяснение, което даде повод за ставане, гостите на Атос се сбогуваха; само старият херцог дьо Барбе, който действуваше като свой въз основа на двадесетгодишната дружба с дома Ла Валиер, отиде да види малката Луис, която плачеше, но като видя Раул, изтри хубавите си очички и веднага се усмихна.

Херцогът предложи да закара малката Луиза в Блоа с каретата си.

– Имате право, господине – каза Атос, – така тя ще бъде по-скоро при майка си; а пък вие, Раул, сигурен съм, че сте действували безразсъдно и че това е станало по ваша вина.

– О, не, не, господине, кълна ви се! – извика младото Момиче, докато младежът побледня при мисълта, че е може би виновен за това нещастие ...

– О, господине, уверявам ви... – промърмори Раул.

– Вие ще отидете все пак в Блоа – меко продължи графът – и ще поднесете своите и моите извинения на госпожа дьо Сен Реми, а после ще се завърнете.

Руменината се появи отново върху страните на младежа; той погледна графа, сякаш му искаше съвет, след това взе във вече силните си ръце малкото Момиче, разплаканата и усмихващата се глава на което почиваше на рамото му, и го постави лекичко в каретата; после скочи на коня си с изяществото и лекотата на опитен ездач, поклони се на Атос и д'Артанян и се отдалечи бързо, като препускаше наред с каретата и не откъсваше очи от прозорчетата ѝ.

XVI. ЗАМЪКЪТ БРАЖЕЛОН

Д'Артанян гледаше цялата тая сцена със слисани очи и почти с отворена уста: действителността отговаряше тъй малко на очакванията му, че той не можеше да дойде на себе си от учудване.

Атос го улови подръка и го заведе в градината.

– Докато приготвят вечерята ни – каза той усмихнато, – вие не ще имате нищо против, нали, приятелю, да ви разясня малко цялата тая тайна, която ви кара да се замисляте?

– Наистина,; господин графе – отговори д'Артанян, който чувствуваше, че постепенно Атос взема като по-преди надмощие над него с аристократичността си.

Атос го погледна с кротката си усмивка.

– Най-напред, мили д'Артанян – каза той, – тук нЯма никакъв господин граф. Аз ви нарекох кавалер не защото беше само да ви представя на гостите си, за да знаят кой сте; но за вас, д'Артанян, надявам се, съм все още Атос ваш другар, ваш приятел. Или вие предпочитате церемониите, защото не ме обичате както по-преди?

– О, да ме пази бог! – извика гасконецът с един от тия чистосърдечни пориви на младостта, които се срещат тъй рядко в зрялата възраст.

– Тогава да се върнем на старите си навици и най-напред да бъдем откровени. Тук всичко ви учудва, нали?

– Извънредно много.

– Но най-много ви учудвам аз – каза Атос усмихнато. – Признайте си.

– Признавам си.

– Аз съм още млад, нали, въпреки моите четиридесет и девет години все още могат да ме познаят?

– Напротив – отговори д'Артанян, готов да се възползува докрай от откровеността, предложена от Атос, – вие сте просто неузнаваем.

– А, разбирам – каза Атос, като се изчерви леко. – Всичко си има край, д'Артанян, и безумието, като всичко друго.

– При това и благосъстоянието ви се е променило, струва ми се. Вие живеете чудесно; тая къща е ваша, предполагам.

– Да. Това е същото малко имение, което, както ви казах, приятелю мой, ми се падна в наследство, когато напуснах службата.

– Вие имате парк, коне, кучета за лов. Атос се усмихна.

– Паркът е двадесет арпана, приятелю мили – каза той; – двадесет арпана, в които влизат зеленчуковите градини и служебните помещения. Конете ми са два на брой; разбира се, не смятам коня с отрязана опашка на слугата ми. Кучетата ми за лов се свеждат до четири копоя, два зайчара и един пойнтер. А и тоя разкошен кучкарник – прибави Атос усмихнато – не е за мене.

– Да, разбирам – каза д'Артанян, – той е за младежа, за Раул.

И д'Артанян погледна Атос с неволна усмивка.

– Отгатнахте, приятелю мой! – рече Атос.

– И тоя младеж е ваш сътрапезник, ваш кръщелник, ваш роднина може би? Ах, колко сте се променили, мили Ми Атос!

– Тоя младеж – спокойно отговори Атос, – тоя младеж, Д'Артанян, е сирак, оставен от майка си у един беден селски свещеник, аз го отгледах и възпитах.

– И навярно той е много привързан към вас?

– Струва ми се, че ме обича като баща.

– Особено е признателен, нали?

– О, що се отнася до признателността, тя е взаимна! – каза Атос. – Аз съм му толкова задължен, колкото и той на мен; и дори на вас, д'Артанян, ще кажа това, което не съм казал на него: всъщност аз съм му длъжник.

– Как така? – запита мускетарят зачудено.

– Е, боже мой, да! Той е причина за промяната, която виждате у мен. Аз съхнех като жалко, самотно дърво, което нямаше с какво да се държи за земята; само една силна привързаност можеше да ме накара да пусна отново корени в живота. Любовница? Бях твърде стар за това. Приятели? Вас вече ви нямаше. Е добре, в това дете намерих всичко изгубено; като няхах повече смелост да живея за себе си, започнах да живея за него. Наставленията са важни за едно дете, но примерът е още по-важен. Аз му дадох пример, д'Артанян. Аз изкорених пороците си, превърнах се в човек, пълен с добродетели, каквито всъщност няхах. И както ми се струва, прав съм, д'Артанян. Раул трябва да стане такъв

съвършен благородник, каквото нашето обедняло време все още може да създаде.

Д'Артанян гледаше Атос с нарастващо възхищение. Те се разхождаха по прохладна, сенчеста алея, върху която падаха полегатите лъчи на залазващото слънце. Един от тия златни лъчи осветяваше лицето на Атос и очите му, като че ли отразяваха тая мека, спокойна вечерна светлина.

Мисълта за миледи се мярна в ума на д'Артанян.

– И вие сте щастлив? – запита той приятеля си. Острият поглед на Атос проникна до дъното на сърцето на д'Артанян и сякаш прочете там мисълта му.

– Толкова щастлив, колкото може да бъде щастливо едно божие създание на земята. Но довършете мисълта с д'Артанян – вие не я изказахте докрай.

– Вие сте ужасен, Атос, от вас не може да се скрие нищо – каза д'Артанян. – Е да, исках да ви попитам да понякога не изпитвате неочаквани пристъпи на ужас, подобни на ...

– Гризене на съвестта? – продължи Атос. – Довършвам израза ви, приятелю мой. Да и не: не чувствавам гризене на съвестта, защото тая жена заслужаваше, струва ми се, понесеното наказание; не чувствавам гризене на съвестта, защото ако я бяхме оставили жива, сигурно щеше да продължи разрушителното си дело; но с това не искам да кажа, че съм убеден в правото ни да извършим онова, което извършихме. Може би всяка проляна кръв изисква изкупление. Тя изкупи своята; може би и ние ще трябва да изкупим нашата.

– Понякога мисля също като вас, Атос – каза д'Артанян.

– Тая жена имаше син, нали?

– Да.

– Чували ли сте нещо за него?

– Не, никога.

– Той трябва да е на двадесет и три години – промърмори Атос. – Често мисля за тоя млад човек, д'Артанян.

– Чудно! А аз забравих за него.

Атос се усмихна меланхолно.

– А имате ли някакво известие за лорд Уинтъ?

– Зная, че се ползувал с голямото благоволение на крал Чарлз I.

– Навярно споделя участта му, която сега е лоша. Вижте, д'Артанян – продължи Атос, – това съвпада напълно с казаното преди малко от мен. – Той проля кръвта на Страфорт; кръвта изисква кръв. А

кralицата?

– Коя кралица?

– Госпожа Анриет Английска, дъщеря на Анри IV. – Тя е в Лувър, както знаете.

– Да, където е изложена на най-големи лишения, нали? Тая зима през силните студове болната й дъщеря, както ми казваха, била принудена да не става от леглото, защото нямало дърва. Разбирате ли това? – каза Атос, като сви рамене. – Дъщерята на Анри IV трепере от студ по липса на сноп дърва! Защо не се е обърнала към когото и да е от нас, вместо да иска гостоприемство от Мазарини? Тогава нямаше да се излага на никакви лишения.

– Значи вие я познавате, Атос?

– Не, но майка ми я е виждала още като дете. Не съм Ли ви казвал, че майка ми беше почетна дама на Мария Медичи?

– Никога. Вие не обичате да говорите за такива неща, Атос.

– О, боже мой, съвсем не, както виждате – продължи Атос. – Просто не е имало случай.

– Портос не би го чакал толкова търпеливо – каза д'Артанян с усмивка.

– Всеки с характера си, мили ми д'Артанян. Портос е малко суетен, но има отлични качества. Виждал ли сте го оттогава?

– Разделих се с него преди пет дни – отговори д'Артанян.

С присъщия си гасконски хумор той разказа за разкоша на Портос в пиерфонския му замък и като прецеждаше приятеля си, пусна дветри стрели и по адрес на достойния господин Мустон.

– Аз съм във възторг – каза Атос, като се усмихваше на тая веселост, която му напомняше славните им дни, – аз съм във възторг, че едно време ние се сдружихме съвсем случайно, а привързаността един към друг не е изстинала и сега след двадесетгодишна раздяла. Приятелството пуска много дълбоки корени в честните сърца, д'Артанян: повярвайте ми, само злите отричат приятелството, защото не го разбират. А Арамис?

– Видях и него – отвърна д'Артанян, – но стори ми се, че той е поохладнял.

– А, вие се видяхте с Арамис! – подзе Атос, като загледа изпитателно д'Артанян. – Но вие, мили приятелю, извършвате истинско поклонение в храма на приятелството, както биха казали поетите.

– Е да – смутено отговори д'Артанян.

– Арамис, както знаете – продължи Атос, – е студен по природа,

после той е заплетен вечно в интриги с жени.

– Струва ми се, че и сега се е оплел в много сложна интрига – забеляза д'Артанян.

Атос не отговори.

„Той не е любопитен“ – помисли си д'Артанян. Атос не само не отговори, но и промени разговора.

– Вие виждате – каза той на д'Артанян, когато се бяха завърнали почти до замък, – ние обиколихме почти всичките ми владения.

– Всичко тук е очарователно и навсякъде се чувства благородният собственик – отговори д'Артанян.

В тая минута се чу конски тропот.

– Раул се завръща – рече Атос, – той ще ни разкаже какво става с горкото дете.

Действително младежът се показа край оградата и влезе в двора, целият в прах; той скочи от коня си, предаде го в ръцете на някакъв коняр, приближи се и се поклони на графа и на д'Артанян.

– Тоя господин – каза Атос, като сложи ръка върху рамото на д'Артанян – е кавалерът д'Артанян, за когото съм ви говорил толкова често, Раул.

– Господине – рече младежът, като се поклони още по-ниско, – господин графът е произнасял винаги пред мене вашето име, когато е искал да приведе за пример смел и великодушен благородник.

Тоя малък комплимент трогна сърцето на д'Артанян. Той протегна ръка на Раул и му каза:

– Млади ми приятелю, всички похвали по мой адрес трябва да бъдат отправени към господин графа: той е мой възпитател във всяко отнoшение и не е негова вината, ако ученикът се е възползвал толкова зле от уроците му. Но вие ще го възнаградите по-добре, уверен съм в това. Вие ми харесвате, Раул, и вашата учтивост ме трогна.

Не може да се изкаже с думи колко възхитен остана Атос: той погледна признателно д'Артанян и после надари Раул с една от ония чудни усмивки, с които толкова се гордеят децата, когато ги забележат.

„Сега – си каза д'Артанян, от когото не се изплъзна тая няма игра – аз съм уверен в това“.

– Е, надявам се, че случаят не е имал последици? – каза Атос.

– Още нищо не се знае, господине, и лекарят не можа да каже нищо по причина на отока; все пак той се страхува да не е повреден някой нерв.

– И вие не останахте по-дълго у госпожа дьо Сен Реми?

– Страхувах се да не би да закъснея за вечерята, господине, и да ви накарам да чакате.

В тая минута едно момче, полуселянчеполулакей, доложи, че вечерята е сложена.

Атос заведе госта си в съвсем проста трапезария, прозорците на която гледаха от едната страна към градината, а от другата – към цветарник с великолепни цветя.

Д'Артанян погледна масата: съдовете бяха великолепни; виждаше се, че са от старо семейно сребро. На една малка стойка се намираше чудесна сребърна каничка; д'Артанян се спря да я разгледа.

– О, чудна изработка! – каза той.

– Да – отговори Атос, – това е шедьовър на един голям флорентински художник – Бенвенуто Челини.

– А кое сражение е представено на нея?

– Сражението при Маринян. Това е моментът, когато един от прадедите ми дава шпагата си на Франсоа I, който счупил своята. По този случай моят праядо Ангеран дьо Ла Фер бил награден с титлата рицар дьо Сен Мишел. Освен това петнадесет години по-късно кралят – той не бил забравил, че се бил още три часа с шпагата на приятеля си Ангеран, без тя да се счупи – му подарил тая каничка и шпагата, която може би сте виждали едно време у мене и която е също много хубаво златарско изделие. То е било времето на великаните. В сравнение с тия хора ние сме джуджета. Да седнем, д'Артанян, и да вечеряме. А,, тъкмо се сетих – се обърна Атос към малкия лакей, който поднасяше супата, – повикайте Шарло.

Момчето излезе и след една минута се появи същият прислужник, към когото двамата пътници се бяха обърнали при пристигането си.

– Драги ми Шарло – му каза Атос, – особено ви препоръчвам Планше, слугата на господин д'Артанян, през цялото време, докато е тук. Той обича хубавото вино; ключовете на избите са у вас. Той е спал дълго време на гола земя и навярно няма да се откаже от едно хубаво легло; погрижете се и за това, моля ви се. Шарло се поклони и излезе.

– Шарло е също славен човек – каза графът. – Вече от осемнадесет години ми служи.

– Вие мислите за всичко – забеляза д'Артанян. – Благодаря ви за Планше, мили ми Атос.

При това име младежът ококори очи и погледна графа, като не можеше да разбере дали именно към него се обърща д'Артанян.

– Това име ви се вижда чудно, нали, Раул? – усмихнато каза Атос. –

Това беше военният ми прякор по онова време, когато господин д'Артанян, двама храбри приятели и аз вършихме подвизи край Ла Рошел под началството на покойния кардинал и на господин дьо Басомпиер, който умря след това. Господинът е тъй любезен да ме нарича с това приятелско име, както някога, и всеки път, когато го чувам, сърцето ми трепере от радост.

– Това име е знаменито – каза д'Артанян – и вече бе удостоено с тържествени почести.

– Какво искате да кажете, господине? – попита Раул с младежко любопитство.

– Наистина нищо не зная за това – каза Атос. – Вие забравихте бастиона Сен Жерве, Атос, и тая салфетка, която три куршума превърнаха в знаме. . имам по-добра памет от вас, спомням си всичко и ще разкажа това, млади момко.

И той разказа на Раул цялата история на закуската бастиона, както преди това Атос му беше разказал за приключенията на дядо си.

Младежът го слушаше така, сякаш пред очите му се извършваше военен подвиг от обаятелното време на рицарството, един от тия подвизи, за които разказват Тасо Ариосто.

– Но д'Артанян не ви каза, Раул – продължи на свой ред Атос, – че на времето си той беше един от най-добрите фехтовачи: здрави крака като желязо, стоманена ръка, точен окомер и пламенен поглед – това предлагаше той на противника си! Той беше на осемнадесет години, с три години по-голям от вас, Раул, когато за първи път го видях на дело, и то срещу изпитани хора.

– И господин д'Артанян излезе победител? – запита младежът, очите на когото святкаха през време на тоя разговор и сякаш молеха за подробности.

– Убих един, струва ми се! – каза д'Артанян, като питаше Атос с поглед. – А другия обезоръжих или раних, не си спомням вече.

– Да, вие го ранихте. О, вие бяхте опасен противник!

– Е, струва ми се, че все още ме бива! – забеляза Д'Артанян с гасконската си самодоволна усмивка. – И сега наскоро...

Един поглед на Атос му затвори устата.

– Вие смятате, Раул, че владеете изкусно шпагата – продължи Атос, – но за да не се разочаровате жестоко един ден, искам да знаете колко е опасен човек, който съединява в себе си ловкостта с хладнокръвието. Аз не мога да ви приведа по-ярък пример: помолете утре господин д'Артанян, ако не е много уморен, да бъде тъй любезен да ви даде един урок.

– Дявол да го вземе, мили ми Атос, но и вие сте добър учител, особено по отношение на моите качества, които хвалите. Ето и днес Планше ми напомни за знаменития дуел в Кармелитския манастир с лорд Уинтър и другарите му. Ах, млади момко – продължи д'Артанян, – тук някъде трябва да има една шпага, която често съм наричал първа в кралството.

– О, аз навярно съм си повредил ръката с това дете – каза Атос.

– Има ръце, които не се повреждат никога, мили ми Атос, но които повреждат много другите ръце.

Младежът би желал да продължи тоя разговор цяла нощ; но Атос му забележи, че гостът им е навярно уморен и има нужда от почивка. Д'Артанян се възпротивяваше от учтивост, но Атос настоя да си отиде в стаята. Раул заведе госта там. Атос се досети, че той ще остане при д'Артанян колкото се може повече, за да го накара да разкаже за старите им подвизи. След минута се отби лично, за да го вземе и завърши тая хубава вечер, като стисна съвсем приятелски ръката на мускетаря, пожелавайки му лека нощ.

XVII. ДИПЛОМАЦИЯТА НА АТОС

Д'Артанян си легна не толкова за да спи, колкото за да бъде сам и да поразмисли за всичко видяно и чуто през тая вечер.

Тъй като беше добър по природа и още от самото начало бе почувствувал инстинктивна привързаност към Атос, превърнала се по-късно в искрено приятелство, той остана във възторг, когато намери човек с блестящ ум и в разцвета на силите, а не, както очакваше, затъпял пианица, който спи върху някое бунище. Той призна с готовност превъзходството на Атос над себе си и вместо завист и разочарование, които биха опечалили едно не великодушно сърце, той почувствува само искрена, чиста радост, а с това и най-светли надежди.

Стори му се обаче, че Атос не е напълно откровен и ясен. Кой е тоя младеж, осиновен от него, както казваше, и който толкова много му приличаше? Какво означава това връщане към светския живот и тая прекалена въздържаност, която забеляза на трапезата? Още едно, незначително наглед обстоятелство, отсъствието на Гримо, с когото по-преди Атос не можеше да се раздели и дори името на когото не беше произнесено, въпреки че имаше достатъчно поводи – всички тия неща безпокояха д'Артанян. Значи той не се ползуваше вече с доверието на свой

приятел, или Атос е прикован към някаква невидима верига, или пък е предупреден за посещението на стария приятел.

Той си спомни неволно за Рошфор и за това, което чу от него в черквата Нотър Дам. Нима Рошфор го е изпреварил у Атос?

Д'Артанян нямаше време за дълги проучвания. Ето защо реши още на другия ден да пристъпи към обяснение. Ограничеността на богатството, скривана с такава ловкост от Атос, показваше желанието му да блесне и издаваше дремещото му честолюбие, което може лесно да се събуди. Силата на ума и яснотата на идеите правеха Атос по-възприемчив от другите. Той ще участва в плановете на министъра още по-разпалено, тъй като природната му жажда за дейност ще се удвои от нуждата.

Тия мисли не позволяваха на д'Артанян да заспи въпреки умората му. Той обмисляше плана за нападение и макар да знаеше, че Атос е силен противник, реши да открие настъпателните действия на следния ден след закуската.

Но той си каза също, от друга страна, че на такава нова почва трябва да пристъпва предпазливо, трябва да изучи в продължение на няколко дни познатите на Атос, да проследи новите му навици и да си даде сметка за тях, да се опита да извлече от наивния момък, било като фехтуза с него, било на лов, междинните сведения, които му липсваха, за да съчетае някогашния Атос със сегашния Атос. А това навярно няма да бъде мъчно, защото учителят трябва да се е отразил в сърцето и ума на ученика си. Но самият Д'Артанян беше крайно проникателен и разбра веднага колко много ще загуби в случай на непредпазливост или неловкост, ако опитното око на Атос забележи маневрите му.

Най-после, трябва да го кажем, че д'Артанян, готов да прибегне до хитрост срещу лукавството на Арамис и суетността на Портос, се срамуваше да лицемери с Атос, човек откровен и честен. Струваше му се, че Арамис и Портос щяха да го уважават повече, ако го признаят за по-голям майстор в дипломатията, докато Атос, напротив, щеше да го уважава по-малко.

– Ах, защо не е тук Гримо, мълчаливият Гримо? – казваше д'Артанян. – Щях да разбера много неща от мълчанието му. Гримо мълчеше така красноречиво!

Между това всички шумове в къщата утихнаха постепенно; д'Артанян чу как затвориха вратите и капациите на прозорците; после на свой ред замлъкнаха кучетата, след като известно време лаяха в отговор на кучетата в селото; най-после заспа и един славей, загубен в гъстаката от

дърветата, след като известно време бе изливал в нощния мрак мелодичните си песни. В целия замък само над стаята на д'Артанян се чуваше монотонният шумна равномерни стъпки; навярно там беше стаята на Атос.

„Той се разхожда и размисля – помисли си д'Артанян. Но за какво? Точно това е невъзможно да се узнае. Всичко друго може да се отгатне, но не и това.“

Най-после Атос си легна, както изглежда, защото угихна и тоя последен шум.

Тишината и умората победиха задружно д'Артанян; т затвори очи и почти веднага потъна в сън.

Д'Артанян не обичаше да спи много. Едва зората позлати завесите, той скочи от кревата и отвори прозорците. През щорите му се стори, че някой ходи из двора, като се мъчи да не вдига шум. Верен на навика си да не оставя нищо без внимание, д'Артанян погледна предпазливо и познана червената дреха и тъмнокестенявата коса на Раул.

Младежът – тъй като наистина беше той – отвори вратата на конюшната, изведе дорестия кон, който беше я дил предния ден, оседла го и го заюзди с бързината и ловкостта на най-опитен коняр, след това поведе добичето по дясната алея на зеленчуковата градина, отвори една странична вратичка, пред която имаше пътека, изкара коня навън, затвори вратичката след себе си и д'Артанян видя над стената как той полетя като стрела, навеждайки се под увисналите цъфтящи клони на кленовете и акациите.

Още вчера д'Артанян беше забелязал, че тая пътека води към Блоа.

– Охо – каза гасконецът, – тоя юнак вече върши лудории и май не споделя никак омразата на Атос към прекрасния пол: той не отива на лов, защото е без оръжие и без кучета, не изпълнява поръчка, защото се крие. От кого се крие? ... От мене ли или от баща си? ... Защото съм сигурен, че графът му е баща ... Дявол да го вземе! Колкото за това, ще го узная, защото направо ще запитам Атос. Денят настъпваше; всички звуци, които снощи д'Артанян бе чул да замират постепенно, започнаха да се пробуждат един след друг: запяха птичките, залаяха кучетата, забляяха овците; дори вързаните ладии по Лоара сякаш оживяха, като се отделиха от брега и заплаваха по течението на водата. Д'Артанян остана край прозореца, за да не буди никого; после когато чу, че вратите и прозорците на замъка се отварят, той приглади още веднъж косата си, засука мустаците, изчисти по навик с ръкав краищата на шапката си и слезе долу. След последното стъпало на външната стълба той забеляза Атос,

наведен, като че търси загубена монета в пясъка.

– Е, добро утро, мили домакине! – каза д'Артанян.

– Добро утро, мили приятелю. Добре ли спяхте?

– Отлично, Атос; снощната вечеря, креватът, целият ви прием, всичко е отлично. Но какво гледате там тъй внимателно? Да не би случайно да сте станали любител на лалета?

– Дори и така да е, мили ми приятелю, не би трябвало да ми се подигравате. На село вкусовете се променят много и човек сам не забелязва как започва да обича всички тия хубави неща, които божият поглед изкарва изпод земята и които толкова много се презират в градовете. Аз гледах просто ирисите, които бях сложил край тоя басейн и които са смачкани тая сутрин. Тия градинари са най-небрежните хора на света. Идвали са за вода и не са забелязали, че конят стъпва по лехата.

Д'Артанян се усмихна.

– Така ли мислите? – попита той.

И той поведе приятеля си по алеята, където имаше много следи, подобни на тия, които бяха смачкали ирисите.

– Ето същите следи, струва ми се, погледнете, Атос! – каза той равнодушно.

– Наистина, и съвсем пресни!

– Съвсем пресни – повтори д'Артанян.

– Кой е излязъл оттук тая сутрин? – разтревожено се запитва Атос. – Дали не е избягал някой кон от конюшната?

– Не може да бъде – каза д'Артанян, – защото следите са съвсем еднакви и много правилни.

– Де е Раул? – извика Атос. – И защо не го видях досега?

– Шт! – рече д'Артанян, като сложи усмихнато пръста си на устата.

– Какво е станало? – попита Атос.

Д'Артанян му разказа всичко, което беше видял, като следеше лицето на домакина.

– А, сега разбирам всичко – рече Атос и леко сви рамене. – Клетото момче е отишло в Блоа.

– Защо?

– Е, боже мой! За да види как е малката Ла Валиер Спомняте ли си, това дете, което вчера си навехна крака.

– Мислите ли? – запитва д'Артанян недоверчиво.

– Не само мисля, но съм уверен в това – отговорил Атос. – Нима не забелязахте, че Раул е влюбен?

– Хайде де! В кого? В това седемгодишно дете?

– Мили мой, във възрастта на Раул сърцето е тъй пияно, че е необходимо да се излее на нещо, мечта или действителност. Е добре, неговата любов е половина от едното: половина от другото.

– Вие се шегувате! Как, това момиченце?

– Нима не видяхте? То е най-хубавото същество на света: сребристоруса коса и сини очи, още отсега живи и неуморни едновременно.

– А какво казвате за тая любов?

– Нищо не казвам, смея се и се подигравам на Раул, но тия първи нужди на сърцето са тъй властни, тия влияния на любовната меланхолия у младите хора са така сладки и тъй горчиви едновременно, че често носят всички признаци на страстта. Спомням си, че когато бях на Рауловата възраст, се влюбих в една гръцка статуя, подарена на баща ми от добрия крал Анри IV, и че едва ли не полудях от скръб, когато ми казаха, че историята на Пигмалион I е просто басня.

– Това е от безделие. Вие не се занимавате достатъчно с Раул и той сам си търси занимания.

– Точно така е. Ето защо мисля да го отдалеча от тук.

– И добре ще направите.

– Без съмнение. Но това ще разбие сърцето му и той ще страда като от истинска любов. От три-четири години – а тогава той сам беше дете – той свикна да кичи тоя малък идол и да се възхищава от него, а ще свърши с това, че един ден ще започне да го обожава, ако остане тук. Всеки ден тия деца мечтаят заедно и приказват за хиляди сериозни неща като истински влюбени на двадесет години. С една дума, родителите на малката Ла Валиер се усмихваха дълго време на това, а сега, изглежда, започват да се мръщят.

– Детинщина! Но Раул има нужда от разсейване. Отдалечете го по-скоро от тук или, дявол да го вземе, никога няма да направите от него мъж.

– Мисля да го изпратя в Париж.

– А! – рече д'Артанян.

И помисли, че е дошла минутата за неприятелските действия.

– Ако искате – прибави той, – ние можем да устроим бъдещето на тоя младеж.

– А! – на свой ред рече Атос.

– Дори искам да се посъветвам с вас за едно нещо, което ми хрумна.

– Говорете.

– Как мислите, не е ли време да постъпим отново на служба?

– Но няма вие не сте постоянно на служба, д'Артанян?

– Ще се изразя по-точно: на действителна служба. Някогашният ни живот не ви ли съблазнява вече? И ако ви очакваха действителни облаги, не бихте ли се съгласили

—

1 Пигмалион – прочут гръцки скулптор, който изваял прекрасна Жена – Галатея, и я оживил с любовта си. – Б. пр.

да възобновите с мене и с нашия приятел Портос подвизите на младостта ни?

– Значи вие ми правите предложение? – попита Атос.

– Направо и откровено.

– Да се заловим пак за оръжието?

– Да.

– За кого и срещу кого? – внезапно запита Атос, като впери в гасконеца ясният си и доброжелателен поглед.

– Ах, дявол да го вземе! Колко сте нетърпелив!

– Преди всичко съм точен. Слушайте, д'Артанян. Такъв човек като мене може да бъде полезен само на едно лице или по-скоро на една кауза: каузата на краля.

– Точно така – каза мускетарят.

– Да, но да се разберем – сериозно продължи Атос. – Ако под кауза на краля вие подразбирате каузата на господин дьо Мазарини, ние няма да се разберем.

– Аз не казвам това – отговори гасконецът смутено.

– Слушайте, д'Артанян, нека престанем да се надхитряме един други. Вашето колебание, вашите извъртания ми казват от чия страна идвате. Наистина онзи, който е прегърнал тая кауза, не смее да признае всичко това и вербува за нея шепнешката, със смутен глас.

– О, мили ми Атос!

– Е, вие знаете добре, че говоря не за вас, който сте бисер на храбрите, смелите хора, говоря ви за тоя долен италиански интригант, за тоя педант, който се опитва да си сложи на главата корона, откраднатата изпод възглавница, за тая чучула, която нарича партията си партия на краля и която се осмелява да вкарва в затвора принцове по кръв, като не смее да ги убива, както правеше нашият кардинал, великият кардинал; един лихвар, който изрязва покрая златните си екю и все пак крие изрязаните монети от страх да не ги загуби в играта на следния ден, макар и да играе нечестно – най-послед един нехранимайко, който, както

разправят, се отнася грубо с кралицата; впрочем толкова по-зле за нея! След три месеца тоя нехранимайко ще предизвика гражданска война, за да запази доходите си. Такъв господар ли ми предлагате, д'Артанян? Много благодаря!

– Вие сте станал по-енергичен от преди, да ме прости господ! – каза д'Артанян. – Годиците са разпалили вашата кръв, вместо да я изстудят. Кой ви казва, че той е мой господар и че искам да ви го наложа?

„Дявол да го вземе! – си каза гасконецът. – Да не издаваме тайните си на тъй враждебно настроен човек.“

– Но тогава, мили приятелю, какво означават тия предложения? – попита Атос.

– Е, боже мой, нищо по-просто! Вие живеете в имението си и както изглежда, сте щастлив в позлатената си умереност. Портос има петдесет-шестдесет хиляди ливри доход. Арамис има винаги петнадесет херцогини, които се карат за прелата, както се караха за мускетаря; той е още галено дете на съдбата. А какво правя аз на тоя свят? От двадесет години нося ризницата и райтузите, прикован за тоя незавиден чин. без да напредвам, без да отстъпвам, без да живея. Мъртъв с една дума! Е, и когато се представя възможност да възкръсна малко, вие всички ми казвате: „Той е чучула! Той е нехранимайко! Педант! Лош господар!“ Е, дявол да го вземе, аз съм съгласен с вас, но намерете ми друг. по-добър или дайте ми приходи.

Атос помисли няколко секунди и през тия няколко секунди разбра хитрината на д'Артанян, който в началото се беше много увлякъл и сега скъсваше с всичко, за да скрие играта си. Той видя ясно, че направените предложения бяха действителни и щяха да бъдат разяснени докрай, ако беше изказал желание да ги изслуша.

„Добре – помисли си той, – значи д'Артанян е мазаринист“.

От тая минута той стана крайно предпазлив.

Д'Артанян от своя страна поведе играта си съвсем съдържано.

– Но вие казвахте, че ви е хрумнало нещо? – продължи Атос.

– Разбира се. Исках да се посъветвам с всички ви и да намеря средство да направим нещо, защото всеки от Нас Ще липсва винаги на другите.

– Това е вярно. Вие ми говорихте за Портос. Нима го гонихте да търси богатство? Но той и без това е богат.

– Да той е богат; но човекът е създаден така, че винаги Желает нещо.

– И какво желае Портос?

– Да бъде барон.

– А, вярно, забравих това! – каза Атос и се засмя.

„Вярно? – помисли си д'Артанян. – А откъде го е научил? Дали не си пише с Арамис? О! ако знаех това, щях да зная всичко!“

Тук разговорът се прекъсна, защото точно в тая минута влезе Раул. Атос искаше да му се поскара, но младежът беше тъй опечален, че той не посмя да направи това и го попита какво му е.

– По-зле ли е нашата малка съседка? – попита д'Артанян.

– Ах, господине – отговори Раул, като се задавяше почти от скръб, – падането ѝ е сериозно и макар да няма външни повреди, лекарят се страхува, че тя може да остане куца цял живот.

– Ах, това би било ужасно! – каза Атос.

Д'Артанян беше готов да се пошегува, но като видя как се отнесе Атос към това нещастие, се сдържа.

– Ах, господине – продължи Раул, – особено съм отчаян, че аз съм причината за това нещастие.

– Как вие, Раул? – попита Атос.

– Без съмнение, нали тя скочи от купа дърва, за да дотича при мене?

– Остава ви само едно средство, мили ми Раул: да се ожените за нея и по тоя начин да изкупите вината си каза д'Артанян.

– Ах, господине, вие се шегувате с истинска скръб: това не е хубаво – отвърна Раул.

Той чувствуваше нужда да остане сам, за да се наплаче и отиде в стаята си, откъдето излезе едва за закуската.

Съгласието на двамата приятели не се наруши ни най малко от утринната схватка; те закусваха с голям апетит, като поглеждаха от време на време нещастния Раул, Който седеше с влажни очи и натежало сърце и едва ядеше.

Към края на закуската се получиха две писма. Атос ги прочете с най-голямо внимание, при което неволно потрепера няколко пъти. Д'Артанян, който седеше на другия край на масата и имаше великолепно зрение, беше готов да се закълне, че е познал дребния почерк на Арамис. А другото писмо беше написано с женски почерк, развлечен и неравен.

– Хайде да идем във фехтовалната зала, това ще ви поразвлече – каза д'Артанян на Раул, като видя, че Атос желае да остане сам, за да отговори на писмата или да ги обмисли.

Младежът погледна Атос, който му кимна в знак на съгласие.

Двамата отидоха в една ниска зала, където висяха рапири, маски,

ръкавици, нагръдници и други принадлежности за фехтуване.

– Е, как е? – попита Атос, като дойде при тях след четвърт час.

– Ръката му е вече като вашата, мили ми Атос – отговори д'Артанян, – и ако е хладнокръвен като вас, мога само да го поздравя ...

Младежът се чувствуваше малко засрамен. Наистина той беше засегнал един-два пъти д'Артанян в ръката и бедрото, но в замяна бе получил двадесет удара право в гърдите.

В тая минута влезе Шарло и подаде на д'Артанян много бързо писмо, току-що донесено от пратеник.

Сега дойде ред на Атос да поглежда крадешката.

Д'Артанян прочете писмото без никакво видимо вълнение, леко поклати глава и каза:

– Ето какво значи служба, мили ми приятелю, и бога ми, вие сте много прав, че не искате да служите повече: господни дъо Тревил се е разболял и ротата не може без мен; така че отпуската ми пропадна.

– Вие се завръщате в Париж? – запита Атос живо.

– Е, боже мой, да! – отговори д'Артанян. – А вие няма ли да идете там?

Атос се изчерви слабо и отвърна:

– Ако отида, ще ми бъде много приятно да ви видя.

– Ей, Планше! – извика д'Артанян от вратата. – След десет минути тръгваме: дайте овес на конете.

После се обърна към Атос и продължи:

– Струва ми се, че ми липсва нещо тук, и наистина много съжалявам, че ви напускам, без да се види с добрия Гримо.

– Гримо? – каза Атос. – А, вярно! Дори се чудех, че не ме питате за него. Дадох го временно на един мой приятел.

– Който ще разбере знаците му? – запита д'Артанян.

– Надявам се – отговори Атос.

Двамата приятели се прегърнаха сърдечно. Д'Артанян стисна ръката на Раул, накара Атос да обещае, че ще го посети, ако отиде в Париж, и че ще му пише, ако не отиде, и се качи на коня си. Планше, точен както винаги, беше вече на седлото.

– Няма ли да дойдете с мене? – запита той Раул и се засмя. – Аз ще мина през Блоа.

Раул се обърна към Атос, който го задържа с едва забележим знак.

– Не, господине – отговори младежът, – ще остана при господин графа.

– В такъв случаи сбогом на двамата, мили ми Приятели – каза

д'Артанян, като им стисна ръката за последен път, – и бог да ви пази! Както си казахме всеки път, когато се разделяхме по времето на покойния кардинал.

Атос му махна с ръка, Раул се поклони – и д'Артанян и Планше тръгнаха.

Графът ги проследи с очи, облегнал ръка върху рамото на младежа, който беше висок почти колкото него. Но щом се скриха зад стената, той каза:

– Раул, довечера тръгваме за Париж.

– Как! – извика младежът и побледня.

– Можете да отидете да се сбогувате с госпожа дьо Сен Реми от мое и ваше име. Ще ви чакам тук в седем часа.

Младежът се поклони със смесен израз на тъга и признателност и отиде да оседлае коня си.

А д'Артанян, щом се скри от погледа им, извади писмото от джоба си и го прочете още веднъж:

„Върнете се веднага в Париж.

Дж.“

– Писмото е сухо – промърмори д'Артанян – и ако нямаше послепис, може би нямаше да го разбере; но за щастие има послепис.

И прочете тоя знаменит послепис, който го караше да гледа през пръсти сухотата на писмото:

„П. П. – Отбийте се при кралския ковчезник в Блоа. Кажете му името си и му покажете това писмо: ще получите двеста пистола.“

– Положително обичам тоя вид проза – каза д'Артанян – и кардиналът пише по-добре, отколкото си мислех. Хайде, Планше, хайде да направим посещение на господин кралския ковчезник, а после ще вървим.

– Към Париж ли, господине?

– Към Париж.

И двамата препуснаха с най-голяма скорост.

XVIII. ГОСПОДИН ДЪО БОФОР

Ето какво се беше случило и кои бяха причините, които налагаха завръщането на д'Артанян в Париж.

Една вечер, като отиваше при кралицата както винаги, когато

всички се бяха оттеглили, Мазарини минаваше покрай помещението на караулните гвардейци, от което една врата водеше в неговите чакални. Той чу висок говор в тая стая, поиска да узнае за какво приказваха войниците. приближи се с котешки стъпки, както имаше навик, откряна вратата и промъкна глава.

Гвардейците спореха.

– А пък аз твърдя – казваше единият от тях, – че ако Квазел е предсказал това, то е също тъй вярно, както ако се беше сбъднало. аз не го познавам, но съм чувал, че той не е само аструлог, но и магьосник.

– Пусто да остане, мили мой, ако ти е приятел, внимавай Ти му правиш лоша услуга.

– Защо?

– Защото могат да го дадат под съд.

– Хайде де! Днес вече не изгарят магьосниците.

– Не изгарят ли? Но струва ми се, че немного отдавна покойният кардинал заповяда да изгорят Юрбен Грандие. Как да не зная това! аз сам стоях на стража край кладата и го видях как се пече.

– Мили мой, Юрбен Гравдие беше не магьосник, а учен – това е съвсем друго нещо. Юрбен Грандне не предсказваше бъдещето. Той знаеше миналото, а понякога това е много по-лошо.

Мазарини кимна с глава в знак на съгласие; но като желаше да узнае какво е това предсказание, за което спореха, той не мръдна от мястото си.

– аз не ти казвам – продължи гвардеецът, – че Коазел не е магьосник, но ти казвам, че ако той разгласи предварително предсказанието си, тогава – сигурно няма да се сбъдне.

– Защо?

– Много е ясно защо. Ако ние двамата се бием и аз ти кажа: „Ще те ударя в гърдите или в слабините“, естествено, че ти ще отбиеш удара. Също така, ако Коазел каже тъй високо, че кардиналът да го чуе: „Едикою си затворник ще избяга преди едикою си ден“, ясно е, че кардиналът ще вземе предпазни мерки и затворникът няма да избяга.

– Е, боже мой! – каза друг гвардеец, който, изглежда, спеше на пейката, но въпреки привидния си сън не беше пропуснал нито дума от разговора. – Е, боже мой, мислите ли, че човек може да избегне съдбата си? Ако е писано отгоре, че херцог дьо Бофор ще избяга, херцог дьо Бофор ще избяга и никакви мерки на кардинала няма да помогнат.

Мазарини потрепера. Той беше италианец, следователно суеверен; той влезе бързо при гвардейците, които прекъснаха разговора си, щом

го забелязаха.

– Какво казахте, господи? – попита той приветливо. – Че господин дьо Бофор избягал, струва ми се?

– О, не, ваше високопреосвещенство! – отговори невярващият войник. – Засега и през ум не му минава това. Казахме само, че ще избяга.

– А кой казва това?

– Хайде, повторете историята си, Сен Лоран – обърна се гвардеецът към разказвача.

—

1 Юрбен Грандие – свещеник, обвинен в магьосничество и изгорен през 1634 г. Б. пр.

– Ваше високопреосвещенство – каза гвардеецът, – разказвах чисто и просто на тия господи това, което чух за предсказанието на някой си Коазел, който твърди, че колкото и да пазят господин дьо Бофор, той ще избяга преди Петдесетница.

– А тоя Коазел мечтател ли е, луд ли е? – продължи кардиналтът все тъй усмихнато.

– Съвсем не – отговори упорито вярващият гвардеец, – той е предсказал много неща, които са се сбъднали: например, че кралицата ще роди син, че господин дьо Колини ще бъде убит на дуел с херцог дьо Гиз, най-после, че коадюторът ще бъде произведен кардинал. И какво? Кралицата роди не само един син, но след две години и друг, а господин дьо Колини беше убит.

– Да – каза Мазарини, – но коадюторът още не е кардинал.

– Не още, ваше високопреосвещенство – забеляза гвардеецът, – но ще бъде.

Мазарини направи гримаса, сякаш искаше да каже: „Кардиналската шапка още не е в ръцете му“. После прибави:

– Значи вие сте уверен, приятелю мой, че господин дьо Бофор ще избяга?

– Толкова уверен – каза войникът, – че ако ваше високопреосвещенство ми предложи сега мястото на господин дьо Шавини, тоест комендант на замъка Венсен, няма да го приема. О, на другия ден след Петдесетница, то е друго нещо!

Няма нищо по-убедително от силното убеждение; то действува дори на скептиците; а Мазарини не само не беше скептик, но беше дори, както казахме, суевен. Той се оттегли замислен.

– Стипца! – каза гвардеецът, който се беше облегал на стената. –

Престори се, че не вярва на вашия магьосник, Сен Лоран, само за да не ви даде нищо; а щом се върне в къщи, веднага ще се възползува от предсказанието ви.

Наистина, вместо да отиде при кралицата, Мазарини се върна в кабинета си, повика Бернуен и заповяда на другия ден още в зори да доведат тъмничния надзирател, поставен при господин дьо Бофор, и да го събудят веднага, щом пристигне.

Без да подозира, гвардеецът беше се допрял до най-болното място на кардинала. От пет години насам, откак господин дьо Бофор седеше в затвора, ден не минаваше, в който Мазарини да не мисли, че рано или късно той ще излезе оттам. Не можеше да се държи затворен цял живот един внук на Анри IV, особено ако тоя внук на Анри IV е едва на тридесет години. Но както и да излезеше от затвора, колко омраза трябва да е натрупал той през време на затворничеството си срещу оня, който беше виновен за това, срещу оня, който го беше уловил него, богатия, храбрия, славния, любимец на жените, страшилището за мъжете, за да му отнеме най-хубавите години от живота, защото да бъдеш в затвора, не значи да живееш! Между това Мазарини засилваше надзора над господин дьо Бофор. Той приличаше на скъперника от баснята, който не може да спи край съкровището си. Често нощем се стряскаше, сънуваше, че са му задигнали господин дьо Бофор. Тогава той се осведомяваше за него и всеки път чуваше с прискърбие, че затворникът играе, пие и пее до немай-къде; но че и играейки, пиейки и пеейки, той се кълне, че Мазарини ще заплати скъпо за всички тия удоволствия, към които го принуждават да прибягва във Венсен.

Тая мисъл тревожеше силно министъра по време на съня му; ето защо, когато в седем часа сутринта Бернуен влезе да го събуди, първата му дума беше:

– Е, какво? Господин дьо Бофор избягал ли е от Венсен?

– Не вярвам, ваше високопреосвещенство – отговори Бернуен с неизменното си официално спокойствие. – Във всеки случай ще получите ей сега известия за него, защото надзирателят Ла Раме, за когото изпратихте тая сутрин във Венсен, пристигна и чака заповедите ви.

– Отворете и нека влезе – каза Мазарини, като наместваше възглавниците така, че да го приеме седнал в леглото си.

Офицерът влезе. Той беше висок, пълен, бузест и имаше хубав вид. От него лъхаше спокойствие и това обезпокои Мазарини.

„Тоя хубостник ми се вижда голям глупак“ – промърмори той.

Надзирателят стоеше мълчаливо край вратата.

– Приближете се, господине – каза Мазарини. Надзирателят се подчини.

– Знаете ли какво говорят тук? – продължи кардиналът.

– Не, ваше високопреосвещенство.

– Е, добре, разправят, че господин дьо Бофор ще избяга от Венсан, ако не е вече избягал.

Върху лицето на офицера се изписа най-дълбоко учудване. Той отвори едновременно малките си очи и голямата си уста, сякаш желаше да разбере по-добре шегата, с която кардиналът го удостоиваше; после, като не можеше повече да запази сериозен вид при такова предположение, избухна в смях, и то така, че дебелите му членове се разтресоха като от силна треска.

Мазарини остана във възторг от това немного почтително излияние, но при все това запази сериозния си вид.

Като се насмя до насита и си изтри очите. Ла Раме си помисли, че е Бреме най-после да заговори и да се извини за неуместната си веселост.

– Ще избяга ли, ваше високопреосвещенство? – каза той. – Ще избяга? Но значи ваше високопреосвещенство не знае къде е господин дьо Бофор?

– Как не, господине, зная, че е във Венсенската кула.

– Да, ваше високопреосвещенство, в стая със седем фута дебели стени, с решетки на прозорците, където всяка пръчка е дебела колкото ръката.

– Господине – каза Мазарини, – с търпение могат да се пробият всички стени, а с пружина от часовник може да се изпили всяка решетка.

– Но ваше високопреосвещенство не знае значи, че при него има осем пазачи: четирима в преддверието и четирима в стаята му; тия пазачи не го оставят сам нито за минута.

– Но той излиза От стаята си, играе на май¹, играе на топка!

– Ваше високопреосвещенство, тия игри са позволени на затворниците. Но ако ваше високопреосвещенство желае, може да му се отнемат.

—

1 Май – стара игра с дървени топки, които се удрят с пръчки. Б. пр.

– Не, не – отговори Мазарини, като се страхуваше, че отнемайки му тия удоволствия, затворникът щеше да излезе (ако някога излезеше от Венсен) още по-озлобен срещу него. – Само ще попитам с кого играе.

– Ваше високопреосвещенство, той играе с дежуржия офицер, с

мене или с другите затворници.

– Но не се ли приближава никак до стените, когато играе?

– Нима ваше високопреосвещенство не познава тия стени? Те са шестдесет фута високи и се съмнявам толкова да му е омръзнал животът на господин дьо Бофор, че да скочи от такава височина и да се пребие.

– Хм! – рече кардиналът, който започна да се успокоява. – Значи казвате, мили ми господин Ла Раме...

– Че ако господин дьо Бофор не намери начин да се превърне в птичка, отговарям за него.

– Внимавайте, вие сте много самонадеян – продължи Мазарини. – Господин дьо Бофор е казал на гвардейците, които са го отвеждали във Венсен, че е мислил често за възможността да бъде затворен и че изнамерил четиридесет начина да избяга от затвора.

– Ваше високопреосвещенство, ако поне един от тия четиридесет начина беше добър – отговори Ла Раме, – той отдавна щеше да бъде на свобода.

„Хм, не си тъй глупав, както си мислех“ – промърмори Мазарини.

– Освен това, ваше високопреосвещенство забравя, че господин дьо Шавини е комендант на Венсен – продължи Ла Раме, – а господни дьо Шавини не е от приятелите на господин дьо Бофор.

– Да, но господин дьо Шавини отсъства понякога.

– Когато отсъства, оставам аз.

– А когато и вие отсъствате?

– О, когато аз отсъствам, замества ме един такъв човек, който се стреми да стане надзирател на негово величество и който пази до немайкъде добре. От три седмици служи при мене и мога да го укоря само за едно – прекалено строг е към затворника.

– Кой е тоя цербер? – попита кардиналът.

– Някой си господин Гримо, ваше високопреосвещенство.

– Ас какво се е занимавал, преди да постъпи при вас във Венсен?

– Живеел в провинцията, както ми каза този, който ми го препоръча; извършил някаква опасна работа поради твърдоглавието си и сега, струва ми се, не ще има нищо против да избегне наказанието под кралската униформа.

– А кой ви препоръча тоя човек?

– Управителят на господин херцог дьо Грамон.

– Значи мислите, че може да му се има доверие?

– Като на мен самия, ваше високопреосвещенство.

– Не е ли бързив?

– Боже господи! Аз дълго време мислех, ваше високопреосвященство, че е ням: говори и отговаря само със знаци; изглежда, че предишният му господар го е обучил така.

– Тогава кажете му, мили ми господин Ла Раме – продължи кардиналът, – че ако бъде добър и верен пазач, ще се погледне през пръсти на пакостите му, ще му се даде униформа, която ще накара всички да го уважават, а в джобовете на тая униформа ще се сложат няколко пистола, за да пие за здравето на краля.

Мазарини беше много щедър на обещания – пълна противоположност на славния господин Гримо, хвален от Ла Раме, който говореше малко и вършеше много.

Кардиналът зададе още куп въпроси за затворника: как го хранят, как е настанен, кога си ляга. На всички въпроси Ла Раме отговори толкова задоволително, че кардиналът го отпрати почти съвсем успокоен.

После, тъй като беше девет часът сутринта, той стана, напарфюмира се, облече се и отиде при кралицата, за да ѝ съобщи причините, които са го задържали. Кралицата се страхуваше от господин дьо Бофор не помалко от кардинала и беше почти толкова суеверна; тя го накара да повтори дума по дума всичко казано от Ла Раме и всички похвали относно помощника му; след това, когато кардиналът свърши, каза полугласно:

– Уви, защо нямаше по един Гримо при всеки принц!

– Търпение – отвърна Мазарини с италианска усмивка, – може би и това ще стане един ден; а през това време ...

– А през това време?

– Аз ще взема предпазни мерки.

И той писа на д'Артанян да се върне веднага в Париж.

ХІХ. КАК СЕ ЗАБАВЛЯВАШЕ ГОСПОДИН ХЕРЦОГ ДЪО БОФОР ВЪВ ВЕНСЕНСКАТА КУЛА

Затворникът, който плашеше толкова много господин кардинала и който нарушаваше спокойствието на целия двор с начините си за бягство, не подозираше дори, че вдъхва такъв ужас в Пале Роял.

Като виждаше колко добре го пазят, той разбра, че всичките му опити ще бъдат безполезни; цялото му отмъщение се състоеше от голям брой хули и клетви срещу Мазарини. Той се опита да съчинява куплети, но много скоро се отказа от това. Наистина господин дьо Бофор не само нямаше поетична дарба, но дори и в проза се изразяваше с най-голяма

мъка. Ето защо тогавашният съчинител на песни Бло казваше за него:

Блестящ е в битки, храбър – до забравя! На враговете си внушава страх. Обаче почне ли да разсъждава, проваля се и става той за смях.

Гастон¹ противниците не разбива, но да говори сякаш е роден. Защо Бофор за речи го не бива? Защо Гастон от сила е лишен?

Ясно е след това, че затворникът трябваше да се ограничава с клетви и хули.

Херцог дьо Бофор беше внук на Анри IV и на Габриел д'Естре, също тъй добър, храбър, горд и особено

—
1 Има се предвид Гастон Д'Орлеан, чичо на краля. Б. пр.

гасконец като праядо си, но много по-малко образован. След смъртта на Луи XIII той бе известно време любимец, доверено лице, пръв човек при двора най-после, но един ден се видя принуден да отстъпи мястото на Мазарини и да стане втори; и тъй като той има глупостта да се разсърди на това разместване и неблагоприятното да изкаже високо неудоволствието си, кралицата заповяда на другия ден да го арестуват и да го изпратят във Венсен под надзора на същия тоя Гито, с когото се запознахме в началото на тая история и с когото пак ще се срещнем. От само себе си се разбира, че „кралицата“ значи „Мазарини“. По такъв начин не само се избавиха от него и от неговите претенции, но и престанаха да го зачитат, макар че беше популярен принц; и от пет години той живееше в една съвсем не кралска стая на Венсенската кула.

Това време, в което биха узрели мислите на всеки друг, прелетя над главата му, без да извърши някаква промяна в нея. Наистина всеки друг би разсъдил, че ако не беше намислил да се бори с кардинала, да презира принцовете и да действа сам, без всякакви помощници, с изключение, както казва кардинал дьо Рей, на няколко меланхолици, прилични на мечтатели, той отдавна или щеше да излезе на свобода, или щеше да намери защитници. Такива мисли, изглежда, съвсем не минаваха през ума на херцога, а, напротив, дългото затворничество го направи още поупорит. И всеки ден кардиналът получаваше известия за него, които бяха до немай-къде неприятни за негова светлост.

След като претърпя неуспех в поезията, господин дьо Бофор се обърна към живописата. Той рисуваше с въглен чертите на кардинала; но тъй като дарбата му в това изкуство беше посредствена и не му позволяваше да достигне голяма прилика, той, за да не остави съмнение относно оригинала на портрета, пишеше отдолу:

„Ritratto dell' illustrissi-mo facchino Mazarini“. Уведомен за това, господин дьо Шавини дойде да посети херцога и го помоли да се отдаде на друга забава или поне да рисува портрети без подписи. На другия ден стаята беше пълна с надписи и портрети. Господин дьо Бофор, като всички затворници впрочем, приличаше много на дете и упорствуваше само в това, което му се забранява.

Господин дьо Шавини беше уведомен за увеличаването на профилиите. Господин дьо Бофор, като не се надяваше да нарисува главата в анфас, превърна стаята си в истинска изложбена зала. Тоя път комендантът не каза нищо: Но един ден, когато господин дьо Бофор играеше на топка,

—
I Портрет на светлейшия негодник Мазарини (итал.).

той заповяда да изтрият с гъба всички рисунки и да белосат стените.

Господин дьо Бофор поблагодари на господин дьо Шавини, който бе имал добрината да поднови платната; тоя път той раздели стаята си на части и всяка от тях посвети на някакъв епизод от живота на кардинал Мазарини.

Първата трябваше да представя светлейшия негодник Мазарини, когато го бие с пръчка кардинал Бентиволио, у когото бил слуга.

Втората – светлейшият негодник Мазарини, когато играе ролята на Игнатий Лойола в трагедията със същото заглавие.

Третата – светлейшият негодник Мазарини, когато краде портфейла на пръв министър от господин дьо Шавини, който мислеше, че го държи в ръцете си.

Най-после четвъртата – светлейшият негодник Мазарини, когато отказва чаршафи на Лапорт, камердинер на Луи XIV, казвайки, че за един френски крал е достатъчно да се променят чаршафите веднъж на три месеца.

Това бяха големи композиции и надминаваха дарбата на затворника; ето защо гой се беше задоволил само да начертае рамките и да сложи надписите.

Но рамките и надписите бяха достатъчни, за да раздразнят господин дьо Шавини. Той поръча да предупредят затворника, че ако не се откаже от проектираните картини, ще му бъдат отнети всички средства да работи над тях. Господин дьо Бофор отговори, че тъй като са му отнели възможността да добие военна слава, той иска да се прослави в

живописиста, и че като не може да бъде Байар² или Тривюлс³, иска да стане Микеланджело или Рафаело.

Един ден, когато господин дьо Бофор се разхождаше във вътрешния двор, от стаята му бяха изнесени дървата, заедно с дървата и въглищата, а заедно с въглищата и пепелта, така че като се върна, той не намери абсолютно нищо, което да му замести молив.

—
1 Игнатий Лойола – испански католикфанатик през XVI в., основател на йезуитския орден и безмилостен гонител на свободомислещите. – Б. пр.

2 Б а й а р – френски капитан през XVI в., прославил се с подвизите си.

3 Тривюлс – френски военачалник през XVI в. – Б. пр.

Господин дьо Бофор проклина, крещя, бушува, вика, че искат да го уморят със студ и влага, както са уморили Пюилоран, маршал Орнано и великия приор дьо Вандом. На това господин дьо Шавини отговори, че е достатъчно херцогът да даде дума да не рисува повече или да обещае да не рисува вече исторически картини, и веднага ще му бъдат върнати дървата и всичко, необходимо за палене на огън. Господин дьо Бофор не поиска да даде дума и прекара остатъка от зимата без огън.

Нещо повече: като се възползуваха от излизанията на затворника, веднъж изстъргаха всички надписи и стаята стана отново бяла и чиста, без ни най-малки следи от фрески.

Тогава господин дьо Бофор купи от един пазач куче, което се казваше Писташ; тъй като на затворниците не се забраняваше да имат кучета, господин дьо Шавини позволи четириногото животно да промени господаря си. Господин дьо Бофор оставаше понякога по цели часове затворен с кучето си. Подозираха, че през тия часове затворникът се занимава с обучението на Писташ, но не знаеха на какво го учи. Един ден, когато Писташ беше достатъчно дресиран, господин дьо Бофор покани господин дьо Шавини и венсенските офицери на гала представление в стаята си. Поканените пристигнаха; стаята беше осветена с всички свещи, които господин дьо Бофор бе успял да си набави. Представлението започна.

С едно късче гипс, изкъртено от стената, затворникът беше прекарал посред стаята дълга бяла черта, представяща въже. При първата заповед на господаря си Писташ застана на тая черта, изправи се на задните си крака и с една пръчка за изтупване на дрехи между предните крака

започна да ходи по чертата, като правеше всички движения на въжеиграч; после след като мина два-три пъти напред и назад надлъж по чертата, той подаде пръчката на господин дьо Бофор и продължи същите движения, без да балансира.

Умното животно беше наградено с ръкопляскания.

Представлението се състоеше от три части; първата свърши, започна втората.

Най-напред Писташ трябваше да каже колко е часа.

Господин дьо Шавини му показа часовника си. Беше шест часа и половина.

Писташ вдигна и свали крачето си шест пъти и на седмия път го спря във въздуха. От ясно по-ясно, един слънчев часовник не би отговорил по-добре: всеки знае, че той показва часа само докато свети слънцето.

След това Писташ трябваше да познае пред поканените кой е най-добрият тъмничен надзирател във Франция.

Кучето обиколи три пъти всички присъстващи и легна най-почтително в краката на господин дьо Шавини.

Господин дьо Шавини се престори, че намира шегата за очарователна, и се смя с половин уста. Когато престана да се смее, той си прехапа устните и започна да се мръщи.

Най-после господин дьо Бофор зададе на Писташ много мъчен въпрос: кой е най-големият крадец на света?

Тоя път Писташ обиколи стаята, но не се спря пред никого, приближи се до вратата и започна да драще със скимтене по нея.

– Виждате ли, господа – каза принцът, – това интересно животно не намира тук оня, за когото питам, и иска да го търси навън. Но бъдете спокойни, все пак вие ще получите отговор от него. Писташ, приятелю мой – продължи херцогът, – елате тук.

Кучето се подчини.

– Най-големият крадец на света да не е господин кралският секретар Льо Камю, който дойде в Париж с двадесет ливри и който притежава сега десет милиона?

Кучето поклати отрицателно глава.

– Да не е господин главният надзорник д'Емери – продължи принцът, – който даде на сина си, господин Торе, по случай сватбата му триста хиляди ливри доход и един дворец, пред който Тюйлери е къщурка, а Лувър – колиба?

Кучето поклати отрицателно глава.

– Значи не е той – продължи принцът. – Е, да потърсим още: да не е случайно *illustrissimo facchino Mazarini di Piscina*, а?

Кучето заклати отчаяно глава десетина пъти наред в Знак на потвърждение.

– Вие виждате, господа – каза господин дьо Бофор на присъстващите, които тоя път не посмяха да се смеят Дори с половин уста, – *illustrissimo facchino Mazarini di*

че Мазарини е най-големият крадец – поне така казва Писташ.

Представлението продължи.

– Господа – каза херцог дьо Бофор, който се възползува от настъпването дълбоко мълчание, за да обяви програмата на третата част, – вие всички си спомняте, че господин херцог дьо Гиз научи всички парижки кучета да скачат в чест на госпожица дьо Поне, която провъзгласи за първа хубавица на света. Е, добре, господа, това не беше нищо, защото животните се подчиняваха механично и не знаеха да правят разделение (господин дьо Бофор искаше да каже различие) между тия, за които трябваше да скачат, и тия, за които не трябваше. Писташ ще ви докаже на вас, както и на господин коменданта, че той стои много по-високо от събратята си. Господин дьо Шавини, бъдете тъй любезен да ми дадете за малко бастуна си.

Господин дьо Шавини му го подаде. Господин дьо Бофор постави бастуна хоризонтално на един фут от пода.

– Писташ, приятелю мой – каза той, – направете ми удоволствието да скочите за госпожа дьо Монбазон.

. Всички се засмяха: те знаеха, че когато го арестуваха, господни дьо Бофор беше открито любовник на госпожа дьо Монбазон.

Писташ скочи веднага весело над бастуна.

– Но, струва ми се – каза господин дьо Шавини, – че Писташ прави същото, което правеха събратята му, когато скачаха за госпожица дьо Поне.

– Почакайте – каза принцът. – Писташ, приятелю мой, скочи за кралицата.

И той повдигна бастуна шест пръста по-високо. Кучето прескочи почтително бастуна.

– Писташ, приятелю мой – продължи херцогът, като повдигна бастуна на още шест пръста, – скочете за краля.

Кучето се засили и въпреки височината прескочи леко.

– А сега внимание! – продължи херцогът, като свали бастуна почти до пода. – Писташ, приятелю мой, скочете за

ilustrissimo facchino Mazarini di Piscina.

Кучето обърна задника си на бастуна.

– Е, какво значи това? – каза господин дьо Бофор, като описа полукръг от опашката до главата на животното и му показа отново бастуна. – Скочете де, господин Писташ!

Но Писташ направи полукръг като първия път и показа задника си на бастуна.

Господин дьо Бофор повтори същата маневра и същия израз, но този път търпението на Писташ се изчерпа; той се хвърли яростно на бастуна, изтръгна го от ръцете на принца и го счупи със зъби.

Господин дьо Бофор взе двете парчета от муцуната му и ги подаде най-сериозно на господин дьо Шавини, като се извини много и каза, че представлението е свършило, но че ако заповядат след три месеца на друго представление, Писташ ще научи нови номера.

След три дни Писташ беше отровен.

Търсиха виновния, но, разбира се, не го намериха. Господин дьо Бофор поръча да му издигнат паметник със следния надпис:

„Тук почива Писташ, едно от най-умните кучета, които са съществували някога“.

На тая похвала не можеше да се възрази нищо: господин дьо Шавини не се възпротиви на това.

Но тогава херцогът заговори съвсем високо, че на кучето му са опитали отровата, предназначена за него самия; и веднъж следобед той легна в кревата, като викаше, че има колики и че Мазарини го е отровил.

Тоя нов номер стигна до ушите на кардинала и го уплаши много. Венсенската кула минаваше за много нездравословна: госпожа дьо Рамбуе беше казала, че стаята, в която бяха умрели Пюилорен, маршал Орнано и великият приор дьо Вандом, е също като арсеник; тая дума се повтаряше от всички. И така кардиналът заповяда да опитват виното и месото, поднасяни на затворника. Именно тогава офицерът Ла Раме беше поставен при херцога, за да опитва яденето и пиенето пред него.

Но господин дьо Шавини не прости на херцога дързостите, които бяха изкупени вече от невинния Писташ. Той беше любимец на покойния кардинал; говореха дори, че е негов син; значи трябваше да разбира малко от тирания. Той започна да отмъщава на херцога; поръча най-напред да му отнемат всички железни ножове и сребърни вилици и да му дадат сребърни ножове и дървени вилици. Господин дьо Бофор се оплака; господин дьо Шавини заръча да му предадат, че тъй като тия дни кардиналът казал на госпожа дьо Вандом, че синът ѝ е във Венсенската

кула за цял живот, сега той се страхува да не би при тая печална новина затворникът му да направи опит за самоубийство. Петнадесет дни по-късно господин дьо Бофор видя, че отстрани на пътя, който водеше към мястото за игра на топка, са посадени два реда дръвчета, дебели колкото малкия пръст; попита какво значи това, отговориха му, че дърветата са посадени, за да може един ден да си почива в сянката им. Най-после една сутрин при него дойде градинарят и уж да го зарадва, му съобщи, че му е заповядано да посади за него аспержи. Както всеки знае, днес аспержите израстват за четири години, а тогава при не толкова усъвършенствувано градинарство те израстваха за пет години. Тая учтивост вбеси господин дьо Бофор.

Товагава господин дьо Бофор помисли, че е вече време да прибегне към едно от своите четиридесет средства и първо опита най-простото – да подкупи Ла Раме; но Ла Раме, който беше купил мястото си за хиляда и петстотин екю, държеше много на него. Ето защо, вместо да помогне на затворника, той побърза да предупреди господин дьо Шавини; веднага господин дьо Шавини постави осем души в стаята на принца, удвои пазачите и утрои постове. От тая минута принцът започна да ходи като театралните крале: четири души отпред, четири отзад, а след тях цяла опашка.

Най-напред господин дьо Бофор се смя много на тая строгост – тя беше развлечение за него. Той повтаряше колкото се може по-често: „Това ме забавлява, това ме разнообразява“ (Господин дьо Бофор искаше да каже: това ме развлича; но както знаем, той не казваше винаги онова, което искаше да каже). После прибавяше: „Впрочем, ако поискам да се избавя от почестите, които ми отдават, имам още тридесет и девет средства“.

Но най-после това развлечение му омръзна. От самохвалство господин дьо Бофор издържа цели шест месеца; но след шест месеца, като виждаше постоянно, че осем души сядат, когато той сяда, стават, когато той става, спират се, когато той се спира, той започна да се мръщи и да брои дните.

Това ново преследване засили омразата му към Мазарини. Принцът кълнеше от сутрин до вечер и пускаше какви ли не остротии по адрес на Мазарини. Страшно беше да се слуша; кардиналтът, който знаеше всичко, което ставаше във Венсен, нахлупваше неволно кардиналската си шапка чак до шията.

Един ден господин дьо Бофор събра пазачите си и въпреки че нямаше словесен дар, което беше станало пословично, държа им следната

реч, наистина приготвена предварително:

– Господа, ще търпите ли един внук на добрия крал Анри IV да бъде подлаган на премного обиди и низости (той искаше да каже унижението)? Верицата им! – както казваше дядо ми. – Знаете ли, че аз почти царувах в Париж? Цял ден охранявах краля и брат му. Тогава кралицата ме ласкаеше и ме наричаше най-честния човек в кралството. Господа граждани, пуснете ме сега на свобода: аз ще отида право в Лувър, ще извия врата на Мазарини; вие ще ми бъдете лична охрана, всички ви ще направя офицери и ще ви дам добри заплати. Верицата им! Напред, да вървим!

Но патетичното красноречие на внука на Анри IV съвсем не трогна тия каменни сърца; нито един не се помръдна; тогава господин дьо Бюфор им каза, че са негодници, и ги превърна в жестоки врагове.

Понякога, когато господин дьо Шавини идваше да го види (а той идваше редовно два-три пъти седмично), херцогът се възползваше от случая да го заплашва.

– Какво ще направите, господине – казваше той, – ако един хубав ден се появи тук армия от парижани, в брони и с мускети, За да ме освободи?

– Ваше височество – отговаряше господин дьо Шавини с нисък поклон, – на укрепленията имам двадесет топа и тридесет хиляди заряда в запас; ще стрелям по армията, колкото се може по-добре.

– Да, но когато изстреляте вашите тридесет хиляди заряда, те ще превземат кулата и аз ще бъда принуден да им позволя да ви обесят, за мое най-голямо огорчение, разбира се.

И на свой ред принцът се покланяше извънредно учтиво на господин дьо Шавини.

– А аз, ваше височество – продължаваше господин дьо Шавини, – щом някой от тия нехранимайковци стъпи в подземния проход или се изкачи на укреплението, ще бъда принуден за мое най-голямо съжаление да ви убия със собствената си ръка, защото вие сте ми поверен специално и трябва да ви предам жив или мъртъв.

И той се покланяше отново на негово величество.

– Да – продължаваше херцогът, – но тъй като, разбира се, тия храбри хора ще дойдат тук, след като, с извинение, са обесили господин Джулио Мазарини, вие не ще посмеете да посегнете на мене и ще ме оставите жив от страх да не би парижаните да ви разчекнат с четири коня, което е много по-неприятно, отколкото да ви обесят.

Тия кисело-сладки шеги продължаваха десет минути, четвърт час,

двадесет минути най-много, но винаги завършваха така:

– Хей! Ла Раме! – викаше господин дьо Шавини, като се обръщаше към вратата.

Ла Раме влизаше.

– Ла Раме – продължаваше господин дьо Шавини, – препоръчвам господин дьо Бофор на вашето специално внимание: отнасяйте се към него с нужното уважение, подобавашо на името и на ранга му, но не го изпускайте от очи нито за миг.

После се оттегляше, като се покланяше на господин дьо Бофор с иронична учтивост, която всеяваше херцога.

Така Ла Раме стана неизбежен сътрапезник на принца, негов вечен пазач, негова сянка. Но трябва да кажем, че компанията на Ла Раме, човек весел, славен сътрапезник, признат пияч, голям играч на топка, изобщо добряк, имащ в очите на господин дьо Бофор само един недостатък – неподкупност, не само не отегчаваше принца, но дори го развличаше.

За нещастие самият Ла Раме не изпитваше същите чувства. Макар и да ценеше до известна степен честта да бъде затворен с такъв важен затворник, удоволствието да живее свойски с внука на Анри IV не му заменяше радостта, която би изпитвал, ако можеше да посещава от време на време семейството си.

Човек може да бъде отличен кралски тъмничар и същевременно добър баща и добър съпруг. И тъй Ла Раме обожаваше жена си и децата си, които виждаше само отгоре, от крепостните стени, когато те идваха да се разхождат от другата страна на рововете, за да утешат съпружеското му и бащино сърце. Разбира се, това беше много малко за него и Ла Раме чувствуваше, че веселият му нрав, който той смяташе за източник на доброто си здраве, без да знае, че, напротив, той е навярно резултат от него, няма да се запази дълго време при такъв начин на живот. Това убеждение залягаше все по-дълбоко в ума му, когато постепенно, поради изострилите се отношения помежду им, господин дьо Бофор и господин дьо Шавини престанаха съвсем да се виждат. Тогава Ла Раме почувствува, че върху него ляга още по-голяма отговорност; изложените от нас причини го накараха да търси облекчение и той прие твърде горещо предложението на приятеля си, управителя на маршал дьо Грамон, да му даде помощник. Господин дьо Шавини, на когото доложи веднага за това, отговори, че няма нищо против, стига само лицето да бъде подходящо.

Ние смятаме за съвсем безполезно да обрисоваме на читателите

физическия и морален портрет на Гримо. Ако, както се надяваме, не са забравили напълно първата част на това произведение, те навярно са запазили доста ясна представа за тоя достоен човек, у когото не бяха станали никакви промени, с изключение на това, че беше остарял с двадесет години: благодарение ка това той бе станал по-мълчалив и по-затворен, макар че Атос, след станалата в него промяна, му позволи да говори.

Но Гримо, който мълчеше вече от дванадесет-петнадесет години, беше вече толкова свикнал с това, че навикът му се бе превърнал в негова втора природа.

XX. ГРИМО ПОСТЪПВА НА СЛУЖБА

И така, Гримо, с вдъхващата доверие външност, се представи във Венсенската кула. Господин дьо Шавини претендираше, че има безпогрешен поглед; това би послужило за доказателство, може би, че той е наистина син на кардинал дьо Ришельо, който имаше същите претенции. Той разгледа внимателно кандидата и стигна до извода, че ключените вежди, тънките устни, извитият кос и изпъкналите скули на Гримо са признаци, които говорят безспорно в негова полза. Той му каза само дванадесет думи; Гримо отговори с четири.

– Отличен човек, от пръв поглед забелязах това – каза господин дьо Шавини. – Идете да се представите на господин Ла Раме и му кажете, че съм доволен от вас във всяко отношение.

Гримо се завъртя на токовете си и отиде при Ла Раме на много по-строг преглед. Тоя преглед беше по-мъчен, защото господин дьо Шавини знаеше, че може да се осланя на Ла Раме, а Ла Раме искаше да се осланя на Гримо.

Гримо имаше всички качества, които могат да се харесат на един тъмничен надзирател, желаш да има помощник; и така след хиляди въпроси, на всеки от които се даде само по четвърт отговор, Ла Раме остана възхитен от тая умереност в думите, потри ръце и прие Гримо на служба.

– Нареджания? – попита Гримо.

– Ето ги: никога да не се оставя затворникът сам, да му се отнема всичко, което бode или реже, да не му се позволява да прави знаци на хора отвън или да приказва много дълго с пазачите си.

– Всичко? – попита Гримо.

– Засега това е всичко – отговори Ла Раме. – Ако се изменят обстоятелствата, ще се изменят и нарежданията.

И влезе при господин херцог дьо Бофор.

В това време херцогът си решише брадата, която беше пуснал, както и косата си, за да дразни Мазарини, като излага на показ тежкото си положение и лошата си външност. Но преди няколко дни, като гледаше от кулата, му се стори, че позна в дъното на една минаваща карета хубавата госпожа дьо Монбазон, споменът за която му беше все още скъп, и той не пожела да бъде за нея това, което беше за Мазарини; като се надяваше да я види пак, той поиска един оловен гребен, който му бе даден.

Господин дьо Бофор поиска оловен гребен, защото брадата му, като на всички руси хора, беше червеникава; като я решише, той я боядисваше.

Щом влезе в стаята, Гримо видя гребена, току-що сложен от принца на масата; той се поклони ниско и го взе. Херцогът погледна учудено тая необикновена фигура.

Фигурата сложи гребена в джоба си.

– Ехе, какво значи това? – извика херцогът. – Какъв е тоя чудак?

Гримо не отговори, но се поклони още веднъж.

– Ням ли си? – извика херцогът. Гримо поклати отрицателно глава.

– Кой си ти тогава? Отговаряй, заповядвам ти! – каза херцогът.

– Пазач – отговори Гримо.

– Пазач! – извика херцогът. – Само тая обесническа мутра липсваше на сбирката ми. Хей! Ла Раме, или който и да е!

Ла Раме дотича. За нещастие на принца Ла Раме, уповавайки се на Гримо, се готвеше да отиде в Париж; той беше вече в двора и се върна недоволен.

– Какво има, ваше височество? – попита той.

– Какъв е тоя нехранимайко, който взема гребена ми и го слага в джоба си? – попита господин дьо Бофор.

– Един от пазачите ви, ваше височество, напълно достоен човек; уверен съм, че и вие ще го оцените като господин дьо Шавини и мене.

– Защо ми взема гребена?

– Наистина, защо вземате гребена на негово височество? – попита Ла Раме.

Гримо извади гребена от джоба си, прекара пръста си по него, посочи крайния зъбец и се задоволи да произнесе една дума:

– Боде.

– Вярно е – рече Ла Рапе.

– Какво казва това говедо? – запита херцогът.

– Че кралят е забранил да се дават остри предмети на ваше височество.

– А, луд ли сте, Ла Рапе? Но вие сам ми дадохте този гребен.

– И извърших голяма грешка, ваше височество; като ви го дадох, аз сам наруших нарежданията си.

Херцогът погледна разярено Гримо, който върна гребена на Ла Рапе.

– Предвиждам, че този проклетник ще ми дотегне страшно – промърмори принцът.

И наистина в затвора няма преходни чувства. Там всичко, човек или предмет, ви е или приятел, или враг, и там обичат или мразят понякога с основание, но много по-често по инстинкт. И така, Гримо се хареса от пръв поглед на господин дьо Шавини и на Ла Рапе; следователно, много просто, той трябваше да не се хареса на господин дьо Бофор, защото качествата, които той притежаваше в очите на коменданта и на надзирателя, бяха недостатъци в очите на затворника.

Но Гримо не искаше да скъса напълно със затворника още от първия ден; той имаше нужда не от импровизирано отвращение, а от дълбока, упорита омраза.

Той се оттегли и отстъпи мястото си на четиримата пазачи, които бяха закусили и сега идеха отново да заемат местата си при принца.

Между това принцът готвеше нова шега, от която очакваше голямо удоволствие; той си поръча раци за закуска на другия ден и смяташе да направи през деня една малка бесилка, за да обеси най-хубавия наред стаята си. Червеният цвят на варения рак няма да остави никакво съмнение за намека и по този начин той ще има удоволствието да обеси кардинала фигуративно, докато чака да го обесят в действителност, а при това най-много могат да го укорят, че е обесил един рак.

Денят мина в приготовления за това наказание. В затвора всеки става дете, а господин дьо Бофор беше склонен към това повече от всеки друг. Както винаги той отиде да се разходи, отчупи две-три клончета, предназначени да играят роля в намислената забава, и след дълго търсене намери късче стъкло – находка, която му достави голямо удоволствие. Щом се върна в стаята си, той разнищи кърпичката си.

Нито една от тия подробности не се изплъзна от наблюдателния поглед на Гримо.

На другия ден сутринта бесилката беше готова. За да може да я

забие наред стаята, господин дьо Бофор заостряше единия и край с късче стъкло.

Ла Раме го наблюдаваше с любопитството на баща, който мисли, че ще открие може би нова играчка за децата си, а четиримата пазачи гледаха с она празен взор, който до ден днешен е отличителна черта за физиономията на войника.

Гримо влезе, когато принцът сложи късчето стъкло настрана, макар че още не беше заострил края на бесилката; той започна да връзва нишката към другия и край.

Той хвърли на Гримо поглед, в който още се четеше снощното лошо настроение; но тъй като беше предварително уверен в чудесния резултат на новото си изобретение, не му обърна повече внимание.

Като направи моряшки възел на единия край на нишката, а на другия – клуп, херцогът обърна с поглед чинията с раците, избра на око най-величествения и се обърна да вземе късчето стъкло. Но стъклото беше изчезнало.

– Кой ми взе стъклото? – попита принцът и се намръщи.

Гримо направи знак, че той го е взел.

– Как, пак ли ти? А защо ми го взе?

– Да, защо взехте късчето стъкло на негово височество? – попита Ла Раме.

Гримо, който държеше стъклото в ръка, прекара пръст по острието му и каза:

– Реже.

– Вярно, ваше височество! – каза Ла Раме, – Ах, дявол да го вземе, тоя човек цена няма!

– Господин Гримо – каза принцът, – моля ви във ваш интерес да не попадате в обсега на ръката ми.

Гримо се поклонил и се оттегли в края на стаята.

– Шт, шт, ваше височество! – каза Ла Раме. – Дайте ми бесилката си, аз ще я изостря с моя нож.

– Вие ли? – попита принцът и се засмя.

– Да, аз; нали това желаете?

– Без съмнение. Но това ще бъде още по-смешно. Заповядайте, мили ми Ла Раме.

Ла Раме, който не разбра възклицанието на принца, изостри извънредно грижливо крачето на бесилката.

– Така! – каза херцогът. – Сега направете една дупчица в пода, докато аз намеря престъпника.

Ла Раме коленичи с единия крак и издълба дупчицата.

В това време принцът окачи рака на нишката.

После заби бесилката наред стаята и избухна в смях.

Ла Раме също се засмя от все сърце, без да знае защо се смее, а пазачите пригласяха.

Само Гримо не се смееше.

Той се приближи до Ла Раме, показва му рака, който се въртеше на нишката, и каза:

– Кардинала!

– Обесен от негово височество херцог дьо Бофор – продължи принцът, като се смееше още по-високо, – и от кралския тъмничен надзирател ЖакКризостом Ла Раме.

Ла Раме извика от ужас, спусна се към бесилката, изтръгна я от пода, счупи я на малки късчета и я изхвърли през прозореца. Изгубил ума и дума, той искаше да изхвърли и рака, но Гримо го взе от ръцете му.

– Добър за ядене – каза той и го сложи в джоба си.

Херцогът изпита толкова голямо удоволствие от цялата тая сцена, че почти прости на Гримо ролята, която беше изиграл. Но като размисли през деня за намерението на пазача си и като му се видя, че то е лошо, той изпита още по-голяма омраза към него.

Но за най-голямо отчаяние на Ла Раме историята с рака се разнесе не само в кулата, но и извън нея. Господин дьо Шавини, който в дъното на душата си мразеше силно кардинала, се погрижи да разкаже анекдота на двама-трима благонамерени приятели, а те го разгласиха веднага.

Благодарение на това господин дьо Бофор се чувствуваше напълно щастлив в продължение на няколко дни.

Между това херцогът забеляза сред пазачите си един човек с много добродушно лице и започна да го ласкае, още повече, че с всяка минута Гримо му ставаше все по-противен. И така, една сутрин, когато херцогът приказваше от известно време насаме с тоя човек, влезе Гримо, погледна какво става, приближи се почтително до пазача и принца и улови пазача подръка.

– Какво искате от мене? – запита херцогът грубо. Гримо отведе пазача на четири крачки и му посочи вратата.

– Вървете! – каза той. Пазачът се подчини.

– О, но вие сте непоносим! – извика принцът. – Аз ще ви накажа.

Гримо се поклони почтително.

– Господин шпионин, ще ви строша кокалите! – извика принцът раздражен.

Гримо се поклони, като отстъпваше.

– Господин шпионин – подзе херцогът, – ще ви удуша със собствените си ръце.

Гримо се поклони, като продължаваше да отстъпва.

– И без да отлагам, още сега – продължи принцът, като смяташе, че е най-добре да свърши веднага.

И той протегна сгърчените си ръце към Гримо, който се задоволи да избута пазача навън и да затвори вратата след него.

В същото време той почувствува върху раменете си ръцете на херцога, твърди като железни клещи; вместо да вика за помощ или да се защитава, той приближи бавно показалеца си до устните и каза полугласно, с подкупваща усмивка:

– Шт!

Движение, усмивка, дума – това беше толкова рядко нещо от страна на Гримо, че негово височество се смръзна на мястото си от учудване.

Гримо се възползува от тая минута, извади от хастара на палтото си прелестно писъмце с аристократичен герб, което не беше изгубило напълно първоначалното си благоухание, и го подаде на херцога, без да продума.

Още повече учуден, херцогът пусна Гримо, взе писъмцето и като позна почерка, извика:

– От госпожа дьо Монбазон!

Гримо кимна утвърдително.

Херцогът разкъса бързо плика, прекара ръка по очите си, толкова беше заслепен, и прочете следното:

„Мили херцоже,

Можете да се доверите напълно на любезния човек, който ще Ви предаде това писмо. Той е слуга на един предан ни благородник, който гарантира за него, защото е изпитал верността му в продължение на двадесет години служба. Той се съгласи да постъпи на служба при Вашия тъмничен надзирател и да се затвори с Вас във Венсен, за да подготви и улесни Вашето бягство, с което ние се заемаме. Минутата на освобождението наближава; въоръжете се с търпение и смелост и помнете, че въпреки времето и раздялата, всичките Ви приятели са запазили предишните си чувства към Вас.

Изцяло Ваша и неизменно доброжелателна

Мари дьо Монб азон“

П. П. – Подписвам се с цялото си име, защото би било суетност от моя страна да мисля, че след петгодишна раздяла ще познаете мислите ми.

Херцогът остана замаян около минута. Онова, което търсеше напразно цели пет години, тоест, слуга, помощник, приятел, му падаше изведнъж от небето, когато го очакваше най-малко. Той погледна учудено Гримо и след това препрочете писмото от начало до край.

– О, мила Мари! – промърмори той, когато свърши четенето. – Значи нея съм видял в дъното на каретата! Как, тя мисли още за мене след пет години раздяла! Дявол да го вземе! Такова постоянство може да има само в „Астрея“.

След това се обърна към Гримо и прибави:

– А ти, приятелю мой, си съгласен да ни помагаш?

Гримо кимна утвърдително.

– И си дошъл тук за това? Гримо кимна повторно.

– А аз исках да те удуша! – извика херцогът, Гримо се усмихна.

– Но чакай! – каза херцогът. И той затършува в джоба си.

– Чакай! – продължи той, като поднови безплодния си опит. – Такава преданост към един внук на Анри IV не трябва да остане без награда.

По движението на херцог дьо Бофор се виждаше, че той има най-добро намерение. Но във Венсен една от предпазните мерки беше да не се оставят пари на затворниците.

Като видя разочарованието на херцога, Гримо извади от джоба си пълна кесия със злато и му я подаде.

– Ето какво търсите – каза той.

Херцогът отвори кесията и поиска да я изпразни в ръцете на Гримо, но Гримо поклати глава.

– Благодаря, ваше височество – прибави той и отстъпи, – на мен ми е заплатено.

Херцогът изпаднаше от една изненада в друга.

Той му протегна ръка. Гримо се приближи и я целуна почтително. Благородните обноски на Атос бяха преминали отчасти към Гримо.

– А сега какво ще правим? – попита херцогът.

– Сега е единадесет часа сутринта – отговори Гримо. – В два часа нека ваше височество поиска да изиграе една партия на топка с Ла Раме и нека изпрати дветри топки отвъд стените.

– Добре, а после?

– После... ваше височество ще се приближи до

1 ' Астрей – прочут пасторален роман на френския писател Оноре д'Юфре, написан в началото на XVII в. Б. пр.

стените и ще извика на един човек, който ще работи в рововете, да ви ги хвърли обратно.

– Разбирам – каза херцогът.

Лицето на Гримо просия от удоволствие: той беше отвикнал да говори и затова всеки разговор беше труден за него.

Той поиска да се оттегли.

– И тъй, ти не искаш да приемеш нищо? – попита херцогът.

– Бих искал ваше височество да ми даде едно обещание.

– Какво? Говори!

– Когато бягаме, винаги и навсякъде да вървя пръв; ако ви заловят отново, ваше височество, най-много ще влезете пак в затвора си, а ако ме пипнат мене, най-малко ме чака бесилка.

– Точно така е – каза херцогът, – и честна дума на благородник, ще изпълня твоето желание.

– А сега ми остава да помоля ваше височество само за едно нещо: направете ми честта да продължавате да ме мразите като преди.

– Ще се постарая – отговори херцогът. На вратата се почука.

Херцогът сложи писмото и кесията в джоба си и се хвърли на леглото. Всички знаеха, че той прибегва към това средство, когато се отегчава силно. Гримо отвори вратата: беше Ла Раме, току-що върнал се от кардинала след описаната от нас сцена.

Ла Раме погледна изпитателно около себе си, видя същите признаци на антипатия между затворника и пазача си и се усмихна самодоволно.

После се обърна към Гримо и каза:

– Добре, приятелю мой, добре. За вас току-що бе говорено на добро място и скоро, надявам се, ще чуете приятни новини за вас.

Гримо се поклонил колкото се може по-грациозно и се оттегли, както правеше винаги, когато влизаше началникът му.

– Е, ваше височество, значи вие все още се сърдите на тоя беден човек? – запита Ла Раме, като се смееше високо.

– А, вие ли сте, Ла Раме? – извика херцогът. – Бога ми, време беше да дойдете. Аз легнах с лице към стената, за да не се поддам на изкушението да съдржа обещанието си, като удуша тоя злодей Гримо.

– Съмнявам се обаче да е казал нещо неприятно на ваше височество – каза Ла Раме, като правеше духовит намек за мълчаливостта на по-мощника си.

– Не ще и дума, пусто да остане! Ням от Ориента. Уверявам ви, вие се завърнахте тъкмо навреме, Ла Раме; изгарях от нетърпение да ви видя отново.

– Ваше височество е много добър – каза Ла Раме, поласкан от комплимента.

– Да – продължи херцогът, – наистина днес се чувствавам много несръчен, ще имате удоволствието да видите.

– Значи ще играем на топка? – се изтръгна от Ла Раме.

– Ако нямате нищо против.

– На ваше разположение съм, ваше височество.

– Наистина, мили ми Ла Раме, вие сте очарователен човек и бих желал да остана вечно във Венсен, за да имам удоволствието да прекарам живота си с вас.

– Ваше височество – отговори Ла Раме, – мисля, че не кардиналът ще бъде виновен, ако желанието ви не се изпълни.

– Как така? Видяхте ли се с него?

– Той ме повика тая сутрин при себе си.

– Наистина! За да ви говори за мене?

– За какво друго искате да ми говори? Всъщност ваше височество, вие сте му кошмар.

Херцогът се усмихна горчиво.

– Ах, ако вие бяхте приел моите предложения, Ла Раме! – каза той.

– Стига, ваше височество. Ето пак заговаряте за това; но виждате добре, че не сте благоразумен.

– Ла Раме, казах ви и ви повтарям още веднъж, че ще ви позлатя.

– С какво? Преди да успеете да излезете от затвора, вашето имущество ще бъде конфискувано.

– Преди да успее да изляза от затвора, аз ще бъда господар на Париж.

– Шт, по-тихо! Е, приляга ли ми да слушам такива неща? Добър разговор за кралски офицер! Виждам, ваше височество, че ще трябва да потърся още един Гримо.

– Добре, да не говорим повече за това. Значи в разговора с кардинала е ставало въпрос за мене. Ла Раме, ти трябва някога, когато те пови-ка, да ме оставиш да облека дрехите ти. Ще отида вместо тебе, ще го удуша и честна дума на благородник, ако такава е условието, ще се

върна в затвора.

– Ваше височество, виждам, че трябва да повикам Гримо.

– Виноват. И какво ти каза тоя богоугодник?

– Прескачам думата, ваше височество – каза Ла Раме с хитър вид, – защото тя се римува с благородник. Какво ми каза ли? Каза ми да ви пазя добре.

– А защо да ме пазите добре? – неспокойно попита херцогът.

– Защото някакъв аструлог предсказал, че ще избягате.

– А, значи аструлог е предсказал това? – каза херцогът, като потрепера неволно.

– О, боже мой, да! Вярвайте ми, тия глупави магьосници се чудят просто какво да измислят, за да измъчат честните хора.

– И какво отговори ти на светлейшето високопреосвещенство?

– Че ако въпросният аструлог съставя алманаси, не го съветвам да ги купува. ! – Защо?

– Защото, за да избягате оттук, трябва да се превърнете на сипка или мушитрънче.

– За нещастие ти си прав. Хайде да играем на топка, Ла Раме.

– Много се извинявам, ваше височество, но трябва да помоля ваша светлост за половин час отсрочка.

– Защо?

– Защото негово високопреосвещенство Мазарини е по-горд от вас, макар че не е от толкова знатен произход, и забрави да ме покани на закуска.

– Е добре, искаш ли да заповядам да ти донесат закуската тук?

– Не, не, ваше височество. Трябва да ви кажа, че баничарят дядо Марто, който живееше точно срещу замъка.

– Е?

– Продаде преди осем дни заведението си на едни парижки баничар, на когото, както изглежда, лекарите са препоръчали селски въздух.

– Е, какво ме интересува това?

– Почакайте, ваше височество. Тоя проклет бакичар е изложил пред дюкянчето си куп неща, от които могат да ви потекат лигите.

– Лакомник.

– Е, боже мой, ваше височество! Не е лакомник тоя, който обича да яде добре. В природата на адвена е да търси съвършенство в точените работи, както и във всичко друго. И така, тоя мошеникбаничар, трябва да ви кажа, ваше височество, като ме видя да се спирам пред изложениите му стоки, дойде при мене, целият в брашно, и ми каза: „Господин Ла

Раме, трябва да си намеря клиенти измежду затворниците в кулата. Аз купих това заведение от предшественика си, защото той ме уверяваше, че снабдява замъка. И ето, кълна се в честта си, господин Ла Раме, аз съм тук от седмица, а господин дьо Шавини не е купил от мене нито една баничка.“ – „Но – му казах тогава – навярно господин дьо Шавини се страхува, че тестените ви изделия не са добри“. – „Тестените ми изделия не са добри! Е, господин Ла Раме, искам вие сам да прецените това, и то още сега.“ – „Не мога – му отговорих, – трябва да се върна непременно в замъка“. – „Е – каза, – тогава вървете да си свършите работата, защото, както изглежда, много бързате, но се върнете след половин час“. – „След половин час?“ – „Да. Закусвал ли сте?“ – „Бога ми, не!“ – „Е добре, ето тая баница ще ви чака с бутилка старо бургундско...“ И вие разбирате, ваше височество, тъй като не съм турял троха в устата, бих искал с позволението на ваше височество...

Ла Раме се поклони.

– Върви, животно – каза херцогът, – но помни, че ти давам само половин час.

– Мога ли да обещаая на наследника на дядо Марто, че ще му стане клиент, ваше височество?

– Да, само да не слага гъби в баниците си: ти знаеш, че гъбите на Венсенската гора са смъртоносни за семейството ми.

Ла Раме излезе, без да обърне внимание на намека, а след пет минути влезе началникът на стражата под предлог да прави компания на принца, но всъщност да изпълни заповедите на кардинала, който, както казахме вече, препоръчваше „да не се сваят очи от затворника“.

Но през тия пет минути херцогът успя да прочете още веднъж писмото на госпожа дьо Монбазон, което доказваше, че приятелите му не са го забравили и се грижат за освобождението му. По какъв начин? Той още не знаеше това, но се зарече да накара Гримо да заговори въпреки мълчаливостта му. Сега почувствува още по-голямо доверие към него, защото си даде сметка за поведението му и разбра, че всички тия дребни преследвания са измислени от него само за да отстранят от пазачите всяко подозрение за сговор между него и затворника.

Тая хитрина издигна много Гримо в очите на херцога и той реши да му се довери напълно.

XXI. КАКВО СЪДЪРЖАХА БАНИЦИТЕ НА НАСЛЕДНИКА НА ДЯДО МАРТО

След половин час Ла Раме се върна весел и оживен като човек, който добре се е наял и особено добре се е напил. Той намери, че баниците са отлични, а виното – чудесно.

Времето беше хубаво и благоприятствуваше за предполагаемата игра на топка. Във Венсен играеха на открито: следователно нямаше нищо по-лесно за херцога да изпълни съвета на Гримо, тоест да прехвърли топките в рова.

Все пак, докато не ударя два часът, уговореното време, херцогът не играеше много несръчно. Но той изгуби всички партии, което му позволи да се разгневи и както обикновено става в такъв случай, да прави една грешка след друга.

И така, щом удари два часът, топките полетяха в рова за най-голяма радост на Ла Раме, който си отбелязваше петнадесет точки за всяка изхвърлена топка, Най-после несполучливите удари зачестиха толкова, че скоро започна да се чувства липса на топки. Тогава Ла Раме предложи да изпратят някого да ги прибере от рова. Но херцогът забеляза много правилно, че това е излишно губене на време, приближи се до крепостната стена, която на това място, както каза надзирателят, беше най-малко петдесет фута висока, и видя някакъв човек, който вършеше нещо в една от многото градинки, разработвани от селяните на отвъдната страна на рова.

– Ей, приятелю! – викна той.

Човекът вдигна глава и херцогът едва не извика от учудване. Тоя човек, тоя селянин, тоя градинар беше Рошфор, за когото принцът смяташе, че е в Бастилията.

– Е, какво има там горе? – попита човекът.

– Бъдете тъй любезен да ни прехвърлите топките – отвърна херцогът.

Градинарят кимна и започна да хвърля топките: Ла Раме и пазачите се заловиха да ги събират. Една от тях падна в краката на херцога и тъй като очевидно беше предназначена за него, той я сложи в джоба си.

После поблагодари със знак на градинаря и продължи играта.

Но решително тоя ден не вървеше на херцога, топките продължаваха да излитат навън: вместо да се задържат в границите на играта, дветри от тях се върнаха в рова; но тъй като градинарят не беше вече там, за

да ги прехвърли, те пропаднаха. Най-после херцогът обяви, че се срамува от своята несръчност и че не иска да продължава играта.

Ла Раме беше във възторг от такава бляскава победа над принц с кралска кръв.

Принцът се върна в стаята си и си легна: той лежеше почти по цели дни, откак му бяха отнели книгите.

Ла Раме взе дрехите на принца под предлог, че са изпрашени и че трябва да се почистят: но всъщност за да бъде уверен, че принцът няма да се мръдне от мястото си. Ла Раме беше предвидлив човек.

За щастие принцът успя да скрие топката под възглавницата си.

Щом вратата се затвори, херцогът разкъса обвинката на топката със зъби, защото не му бяха оставили никакъв режещ инструмент: той ядеше с ножове, които имаха огъващи се сребърни остриета и не режеха.

Под обвинката имаше писмо със следното съдържание:

Ваше височество,

Приятелите Ви бдят а часът на освобождението Ви приближава: поискайте да Ви донесат други ден баница от новия баничар, който е купил заведението от стария и който не е никой друг, а Ноармон, Вашият управител; отворете баницата само когато бъдете сам; надявам се, че ще останете доволен от съдържанието ѝ. Винаги предан слуга на ваше височество, както в Бастилията, така и навсякъде.

Граф дьо Рошфор

П. П. Ваше височество може да се довери напълно на Гримо: той е много разумен човек и ни е напълно предан.

Херцог дьо Бофор, на когото бяха върнали огъня, откак се беше отказал от рисуването, изгори това писмо, както преди изгори с най-голямо съжаление писмото на госпожа дьо Монбазон, и искаше вече да хвърли в огъня топката, когато му хрумна, че тя може да му послужи, за да предаде отговора си на Рошфор.

Херцогът бе пазен добре: Ла Раме чу шум от движение и влезе.

– Ваше височество има ли нужда от нещо? – попита той.

– Беше ми студено – отговори херцогът – и раздухах огъня, за да дава повече топлина. Вие знаете, мили мой, че стаите на Венсенската кула са прочути със своя студ. Тук би могло да се пази лед и да се събира селитра. Ония, в които са умрели Пюилоран, маршал д'Орзно и великият приор, чичо ми, са в това отношение също като арсеник, както

казваше госпожа дьо Рамбуей.

И херцогът си легна отново, като мушна топката по-дълбоко под възглавницата си. Ла Раме се усмихна леко. Той беше добър по душа, бе се привързал силно към прочутия си затворник и щеше да бъде отчаян, ако му се случеше някакво нещастие. А нещастията, които се бяха случили едно след друго с трите споменати от херцога лица, бяха неоспорими.

– Ваше височество – му каза той, – не трябва да се предавате на такива мисли. Тия мисли убиват, а не селитрата.

– Е, мили мой – отвърна херцогът, – вие сте много любезен: ако можех като вас да ходя да ям баници и да пия бургундско вино при наследника на дядо Марто, това щеше да ме разсее.

– Факт е, ваше височество – каза Ла Раме, – че неговите баници са чудни, а виното му е безподобно.

– Във всеки случай – продължи херцогът – избата и кухнята му са сигурно по-добри, отколкото у господин дьо Шавини.

– Е, а кой ви пречи да ги опитате, ваше височество? – попита Ла Раме, като се улови на въдицата. – Впрочем аз му обещах, че ще ви направя негов клиент.

– Имаш право – каза херцогът, – ако аз трябва да остана тук завинаги, както милият Мазарини има добрината да ми съобщи, трябва да си измисля някакво развлечение за стари години, трябва да стана покломник.

– Ваше височество, послушайте един добър съвет, не отлагайте това за стари години.

„Добре – помисли си херцог дьо Бофор, – небето е надарило щедро с един от смъртните грехове, ано не с два, всеки човек, за да погуби тялото и душата му. Изглежда че нашият Ла Раме е надарен с лакомия. Няма що, ще се възползуваме от това.“

И прибави високо:

– Е, мили ми Ла Раме, другиден е празник, нали?

– Да, ваше височество, Петдесетница.

– Искате ли другиден да ми дадете един урок?

– По какво?

– По лакомия.

– На драго сърце, ваше височество.

– Но един – урок насаме. Ще изпратим пазачите в лавката на господин дьо Шавини, а ние ще си уредим тук една вечеря, ръководенето на която предоставям на вас.

– Хм! – каза Ла Раме.

Предложението беше съблазнително; но Ла Раме, колкото и неблагоприятно впечатление да направи на господин кардинала, беше стар вълк и знаеше всички клопки, които може да постави един затворник. Господин дьо Бофор казваше, че е приготвил четиридесет начина да избяга от затвора. В това угощение не се ли криеше някаква хитрина?

Той помисли малко: резултатът от мислите му беше, че той самият ще поръча яденето и виното, следователно никакъв прах не може да се сложи в яденето, никаква течност не може да се сипе във виното.

Да го напие? Херцогът не можеше да има подобно намерение. Той се засмя само при мисълта за това, после му хрумна нещо, което реши въпроса.

Херцогът следеше с безпокойство вътрешния монолог на Ла Раме, който се отразяваше на лицето му; но най-после лицето на надзирателя се проясни.

– Е какво, прието? – попита херцогът.

– Да, ваше височество, при едно условие.

– Какво?

– Гримо да ни прислужва на масата. Това беше добре дошло за принца.

Но той успя да придаде на лицето си израз на крайно недоволство.

– По дяволите вашия Гримо! – извика той. – Той ще ми развали целия празник.

– Аз ще му заповядам да стои зад ваше височество, а тъй като той не обелва нито дума, ваше височество няма да го вижда, нито ще го чува и с малко добро желание ще си въобрази, че е на сто левги от него.

– Знаете ли, мили мой, какво заключение вадя от всичко това? – запитва херцогът. – Вие нямате доверие в мен.

– Ваше височество, другиден е Петдесетница.

– Е, добре, какво ме интересува, че е Петдесетница? Да не би да се страхувате, че свети дух ще слезе на земята във вид на огнен език, за да ми отвори вратите на затвора?

– Не, ваше височество: но ви разправих какво е предсказал тоя проклет магьосник.

– А какво е предсказал?

– Че преди да мине Петдесетница, ваше височество ще излезе от Венсен.

– Значи ти вярваш на магьосниците? Глупак!

– На това аз не обръщам внимание – каза Ла Раме и щракна с

пръсти. – Но негово високопреподобие Джулио обръща внимание на това: като италианец той е суверен.

Херцогът сви рамене.

– Е, добре, така да бъде – каза той с отлично изиграно добродушие, – приемам Гримо, защото иначе нищо няма да стане: но не искам никой друг освен Гримо; вие ще се нагърбите с всичко. Поръчайте вечеря, каквато намерите за добре; единственото ядене, което определям, е една от тия баници, за които ми говорихте. Поръчайте я за мене, та наследникът на дядо Марго да надмине себе си, обещавайте му, че ще му бъде клиент не само докато съм в затвора, но и когато изляза.

– Значи вие все още мислите, че ще излезете? – попита Ла Раме.

– Ами разбира се! – извика принцът. – Дори и след смъртта на Мазарини: аз съм петнадесет години по-млад от него. Наистина – прибави той с усмивка – във Венсен се живее по-бързо.

– Ваше височество! – каза Ла Раме. – Ваше височество!

– Или се умира по-рано – прибави херцог дьо Бофор, – което е едно и също.

– Ваше височество, ще отида да поръчам вечерята.

– И вие мислите, че ще можете да направите нещо от ученика си?

– Надявам се, ваше височество.

– Ако той ви даде време за това – промърмори херцогът.

– Какво казва ваше височество?

– Наше височество казва да не щадите кесията на господин кардинала, който е благоволил да се нагърби с нашата издръжка.

Ла Раме се спря на вратата.

– Кого желае ваше височество да му изпратя?

– Когото искате, само не Гримо.

– Тогава началника на стражата? – С неговия шах.

– Добре., И Ла Раме излезе.

След пет минути пристигна началникът на стражата и херцог дьо Бофор се отдаде изцяло на сложните комбинации в шахмата.

Чудно нещо е мисълта и какви, преврати извършват в нея един знак, една дума, една надежда! Херцогът беше в затвора от пет години и сега, когато поглеждаше назад, тия пет години, протекли толкова бавно-, му се струаха по-къси от двата дни, от тия четиридесет и осем часа, които му оставаха до минутата на бягството.

Но едно нещо страшно го интересуваше: как ще стане това бягство. Бяха му вдъхнали надежда за резултата, но бяха скрили подробностите и не му бяха казали какво ще съдържа тайнствената баница. Какви

приятели го чакаха? Значи той имаше още приятели след петгодишно затворничество? В такъв случай беше много привилегирован принц.

Той забравяше, че освен приятелите за него си беше спомнила една жена, което е много по-необикновено; наистина тя не му е останала може би напълно вярна, но не го е забравила, а това е вече много.

Всичко това занимаваше силно херцога, ето-защо при играта на шах стана същото, каквото стана при играта на топка: господин дьо Бофор правеше една грешка след друга и на свой ред офицерът го би вчерта, както сутринта го би Ла Раме.

Но тия последователни неуспехи си имаха една добра страна: по тоя начин времето до осем часа мина незабелязано, все пак се спечелиха три часа; после ще дойде нощта, а с нощта – и сънят.

Така поне си мислеше херцогът: но сънят е много прищявно божествено, което не идва точно тогава, когато го викат. Херцогът го чака до среднощ, като се въртеше от една страна на друга в леглото си както свети Лоран на скарата си. Най-после той заспа.

Но на разсъмване се събуди: беше сънувал фантастични сънища: бяха му израснали крила; съвсем естествено той поиска тогава да литне и отначало крилата го носеха отлично: но на известна височина изведнъж почувствува, че не може да се държи във въздуха, крилата му се счупиха и му се стори, че пада в бездънна пропаст; събуди се с пот на челото и съвсем разбит, сякаш наистина беше паднал от високо.

Той заспа отново и пак заскита в лабиринт от сънища, един от друг по-безсмислени; едва затворил очи, въображението му, насочено към една-единствена цел – бягството му, се залови отново да рисува опити да го осъществи. Сега пък друго нещо: сънуваше, че са открили подземен проход и че Гримо вървеше пред него с фенер в ръка: постепенно проходите се стесняваше, но херцогът продължаваше да върви напред; най-после той стана толкова тесен, че беглецът се опитваше напразно да върви по-нататък: стените се сближаваха и го притискаха, той правеше нечувани усилия да върви напред – невъзможно; а Гримо беше далеч напред а продължаваше да върви с фенер в ръка; той искаше да го повика, за да му помогне да се измъкне от теснината, но не можеше дума да продума. Тогава от другия край, откъдето беше дошъл, се чуха стъпките на преследвачите му, те все се приближаваха, той беше открит, нямаше вече надежда да избяга. Стените сякаш се бяха сговорили с неприятелите му и го притискаха толкова по-силно, колкото по-голяма нужда имаше да бяга; най-после той чу гласа на Ла Раме и го видя него самия. Ла Раме протегна ръка и със силен смях я сложи на рамото му; уловиха го

и го заведоха в ниската сводеста стая, където бяха умрели маршал Орпано, Пюилоран и чичо му; трите им гроба бяха там, три купчини, а четвъртият зееше – очакваше още един труп.

Ето защо, когато се събуди, херцогът напрегна всичките си сили да не заспи, както вечерта ги напругаше да заспи: той беше тъй бледен и тъй уморен, че Ла Раме, който влезе при него, го запита дали не е болен.

– Наистина – каза един от пазачите, който лежеше в стаята и не беше спал от зъбобол поради влагата – негово височество прекара много неспокойна нощ и два-три пъти в съня си извика за помощ.

– Какво ви е, ваше височество? – попита Ла Раме.

– Ти си виновен за това, глупако – отговори херцогът. – Вчера ти ми наду главата с твоите бръщолевения за бягство и аз сънувах, че бягам и че си троша врата.

Ла Раме избухна в смях.

– Виждате ли, ваше височество – каза той, – това е предупреждение от небето; ето защо се надявам, че ваше височество няма да извърши никога такива безумия навяе.

– Имате право, мили ми Ла Раме – каза херцогът, като триеше потта, която течеше още по челото му, макар че се беше събудил, – занаят ще мисля само за ядене и пиене.

– Шт! – рече Ла Раме.

И под разни предлози той изпрати пазачите един по един.

– Е, какво? – попита херцогът, когато останаха сами.

– Вечерята е поръчана – отвърна Ла Раме.

– А, и от какво се състои? Говорете, господин домоугтравителю.

– Ваше височество обеща да предостави това на мене.

– А ще има ли баница?

– Надявам се, като кула.

– Направена от наследника на дядо Марто?

– Поръчана е.

– А каза ли му, че е за мене?

– Казах.

– И какво ти отговори?

– Че ще се постарее да угоди на ваше височество.

– Чудесно! – каза херцогът и потри ръце.

– Дявол да го вземе! – забеляза Ла Раме. – Какви успехи правите в лакомията, ваше височество! От пет години не съм виждал нито веднъж такава радост на лицето ви.

Херцогът разбра, че не се владее добре. Но Гримо сякаш

подслушваше на вратата и сякаш видя, че веднага трябва да отвлече мислите на Ла Раме: в същата минута той влезе и направи знак на Ла Раме, че има да му каже нещо.

Ла Раме се приближи до Гримо, който му заговори ниско.

През това време херцогът се овладя.

– Аз забраних вече на тоя човек да идва тук без мое позволение – каза той.

– Трябва да го извините, ваше височество – отвърна Ла Раме, – защото аз го повиках.

– А защо го повикахте, като знаете, че ми е неприятен?

– Ваше височество си спомня условието: той трябва да прислужва на тая знаменита вечеря. Ваше височество забрави вечерята.

– Не. Но забравих господин Гримо.

– Ваше височество знае, че без него няма да има вечеря.

– Хайде, правете каквото искате.

– Приближете се, любезни – каза Ла Раме, – и слушайте какво ще ви кажа.

Гримо се приближи с крайно намръщено лице.

– Негово височество – продължи Ла Раме – ми направи честта да ме покани да вечерям утре с него.

Гримо направи знак, че не разбира какво го засяга това.

– Да, да – продължи Ла Раме, – напротив, това ви засяга, защото вие ще имате честта да ни прислужвате, без да смятаме това, че колкото и големи да са апетитът и жаждата ни, все пак в чиниите и бутилките ще остане нещо, и то ще бъде за вас.

Гримо се поклони в знак на благодарност.

– А сега ще помоля ваше височество да ме извини – каза Ла Раме. – Изглежда, че господин дьо Шавини ще отсъства няколко дни и преди заминаването си иска да ми даде някои нареждания.

Херцогът се опита да размени поглед с Гримо, но очите на Гримо гледаха равнодушно.

– Вървете – каза той на Ла Раме – и се върнете колкото се може по-скоро.

– Значи ваше височество желае да се реваншира за вчерашната игра?

Гримо кимна незабелязано отгоре надолу.

– Да – отговори херцогът, – но пазете се, мили ми Ла Раме, не всички дни си приличат, така че днес съм решил да ви направя на пух и прах.

Ла Раме излезе: Гримо го изпрати с очи, без да се помръдне; но когато вратата се затвори, той извади бързо от джоба си молив и едно четвъртито листче.

– Пишете, ваше височество – каза той.

– Какво да пиша?

Гримо направи знак с пръст и продиктува:

Всичко е готово за утре вечер; бъдете нащрек от седем до девет часа: дръжте два оседлани коня: ще се спуснем от първия прозорец на галерията.

– После? – запита херцогът.

– После, ваше височество? – учудено повтори Гримо. – После се подпишете.

– И това ли е всичко?

– Какво желаете повече, ваше височество? – продължи Гримо, който предпочиташе най-стегнат стил.

Херцогът се подписа.

– А сега – каза Гримо, – ваше височество, изгубихте ли топката?

– Коя топка?

– Тая, в която беше писмото.

– Не, мислех, че може да ни дотрябва. Ето я. Херцогът извади топката изпод възглавницата и я подаде на Гримо.

Гримо се усмихна колкото се може по-приятно.

– Е? – попита херцогът.

– Аз ще зашия листчето в топката, ваше височество – рече Гримо, – а през време на играта вие ще я хвърлите в рова.

– Но може би ще се изгуби?

– Бъдете спокоен, ваше височество, там ще има някой, който да я прибере.

– Градинар? – попита херцогът. Гримо кимна утвърдително.

– Същият, вчерашният? Гримо кимна повторно.

– Значи граф дьо Рошфор?

Гримо кимна три пъти утвърдително.

– Но съобщи ми поне някои подробности за начина, по който ще бягаме.

– Това ми е забранено до последната минута – каза Гримо.

– Кои ще ме чакат от другата страна на рова?

– Нищо не зная, ваше височество.

– Каж ми поне какво ще съдържа тая знаменита баница, ако не исках да полудея.

– Ваше височество, тя ще съдържа два ножа, едно въже с възли и една желязна круша!

– Добре, разбирам.

– Ваше височество вижда, че ще има за всички.

– Ние ще вземем ножовете и въжето – каза херцогът.

– А ще накараме Ла Раме да лапне крушата – прибави Гримо.

– Мили ми Гримо – рече херцогът, – ти не говориш често, но когато говориш, трябва да призная, думите ти са златни.

XXII. ЕДНО ПРИКЛЮЧЕНИЕ НА МАРИ МИШОН

В същото време, когато херцог дьо Бофор и Гримо бяха заети с плановете за бягството, двама души на коне, придружени от лакей, който яздеше на няколко крачки зад тях, влизаха в Париж по улицата на предградиято Сен Марсел. Тия двама души бяха граф дьо Ла Фер и виконт дьо Бражелон.

Младежът идваше за първи път в Париж и Атос не прояви старание в полза на столицата, старата му приятелка, като му я показваше от тая страна. Разбира се, последното село в Турен беше по-приятно наглед от Париж, гледан откъм Блоа. И за срам на тоя толкова хвален град трябва да кажем, че той направя много посредствено впечатление на младежа.

Атос беше като преди безгрижен и спокоен.

Стигнал в Сен Медар, Атос, водач на спътника си в тоя лабиринт, зави в улица де Пост, оттам в улица дьо ла Естрапад, Фосе Сен Мишел и дьо Вожирар. Най-после те навлязоха в улица Феру. Към средата на тая улица

—
1 Желязна круша – усъвършенствуван инструмент за уста във формата на круша; той се разтваря в устата чрез пружина и разтяга челюстите докрай, за да не може човек да вика.

Атос вдигна усмихнато очи, показа една проста наглед къща на младежа и каза:

– Ето в тая къща, Раул, прекарах седем най-щастливи и най-мъчителни години от живота си.

Младежът се усмихна на свой ред и се поклони на къщата. Той благовоееше пред покровителя си и това се проявяваше във всичките му постъпки.

Колкото за Атос, както казахме вече, Раул беше не само средоточие

за него, но с изключение на старите му спомени от полка единственият обект на обичта му. От това може да се разбере колко нежно и дълбоко можеше да обича тоя път Атос.

Двамата пътници се спряха на улица дю Вьоломбие, пред фирмата „Зелената лисица“. Атос познаваше отдавна тая странноприемница, тъй като стотина пъти беше идвал тук с приятелите си: но за двадесет години в странноприемницата бяха станали големи промени, като се почне от съдържателите ѝ.

Пътниците предадоха конете си на слугите и им заповядаха, тъй като животните бяха от чистокръвна порода, да положат за тях най-големи грижи, да им дадат само слама и овес и да им умият гърдите и краката с хладко вино. В тоя ден те бяха изминали двадесет левги. Едва след като се погрижиха за конете си, както подобава на истински кавалеристи, те поискаха две стаи за себе си.

– Вие трябва да се пригответе, Раул – каза Атос. – Ще ви представя на едно лице.

– Днес ли, господине? – попита младежът.

– След половин час. Младежът се поклони.

Не тъй неуморим като Атос, който сякаш беше от желязо, той би предпочел може би да се окъпе в Сена, за която беше слушал толкова много и за която беше твърдо убеден, че стои по-долу от Лоара, и след това да си легне. Но граф дьо Ла Фер беше си казал думата и той се подчиняваше.

– Тъкмо се сетих – каза Атос, – облечете се по-добре, Раул: искам да сте хубав.

– Надявам се, господине – рече младежът усмихнато, – че не става дума за женитба. Вие знаете задълженията ми към Луис.

Атос се усмихна на свой ред.

– Не, бъдете спокоен – каза той, – макар че ще ви представя на жена.

– Жена? – попита Раул.

– Да, и желая дори да я обикнете.

Младежът погледна графа с известно безпокойство; но усмивката на Атос го успокои веднага.

– А на колко е години? – попита виконт дьо Бражелон.

– Мили ми Раул, запомнете веднъж завинаги, че такъв въпрос не се задава никога. Ако можете да прочетете годините на жената върху лицето и, безполезно е да я питате: ако не можете – неучтиво е.

– А хубава ли е?

– Преди шестнадесет години тя минаваше не само за най-хубавата, но и за най-очарователната жена във Франция.

Тоя отговор успокои напълно виконта. Атос не можеше да крои нищо за него и за една жена, която е минавала за най-хубава и най-очарователна във Франция една година преди той да се роди.

Той се оттегли в стаята си и с кокетство, което толкова подхожда на младостта, се залови да изпълнява нарежданията на Атос, тоест да се докарва, доколкото можеше. Благодарение на тоез, което природата беше направила за него, тая задача не беше мъчна.

Когато той се върна, Атос го посрещна с бащинската усмивка, с която едно време приемаше д'Артанян; но сега в нея имаше много по-голяма нежност.

Атос погледна краката, ръцете и косата му – трите белега за благородство. Според тогавашната мода черната му коса беше разделена изцяло и падаше на къдрици, като придаваше матова отсенка на лицето му; възсиви велурени ръкавици, които хармонираха с шапката, очертаваха тънка изящна ръка, а обувките му, със същия цвят като ръкавиците и шапката, стягаха крак като на десетгодишно дете.

„Е – промърмори той, – ако тя не остане доволна от него, мъчно ще ѝ се угоди.“

Беше три часът следобед, тоест време, подходящо за посещения. Двамата пътници тръгнаха по улица дьо Гренел, после по улица де Розие, влязоха в улица Сен Доминик и се спряха пред един великолепен дворец срещу Якобинския манастир, украсен с герба на дьо Люин.

– Тук – каза Атос.

Той влезе с твърди и уверени стъпки, които показваха на вратаря, че дошлият има право да постъпва така. Изкачи се по външната стълба, обърна се към един лакей в разкошна ливрея и попита дали госпожа херцогинята дьо Шеврьоз приема и дали може да приеме господин граф дьо Ла Фер.

След една минута лакеят се върна и каза, че госпожа херцогинята дьо Шеврьоз няма честта да познава господин графа дьо Ла Фер, но при все това го моли да влезе.

Атос последва лакея, който го преведе през дълга редица стаи, и се спря най-после пред една затворена врата. Намираха се в салон. Атос направи знак на виконт дьо Бражелон да остане тук.

Лакеят отвори вратата и доложи за господин граф дьо Ла Фер.

Госпожа дьо Шеврьоз, за която споменавахме толкова често в романа „Тримата мускетари“, без да имаме случай да я изведем на

сцената, минаваше още за много хубава жена. Наистина, макар че сега беше вече на четиридесет и четири – четиридесет и пет години, тя не изглеждаше на повече от тридесет и осем – тридесет и девет; имаше все същата хубава руса коса, големи, живи и умни очи, които толкова често се отваряха в интригата и затваряха в любовта, все същата талия на нимфа, така че погледната отзад, можеше да се вземе все още за младо момиче, скачащо с Ана Австрийска през Тюйлерийския ров, който през 1683 година лиши френската корона от наследник.

Обаче тя беше все същата лудетина в любовните приключения, в които имаше толкова оригиналност, че бяха станали слава за семейството ѝ.

Херцогинята беше в малък будоар, прозорецът на който гледаше към градината. Според модата, въведена от госпожа дьо РамбуЙе, когато е строила къщата си, тоя будоар беше тапициран с някаква синя дамаска с розови цветя и златни листа. За една жена на годините на госпожа дьо Шеврьоз беше голямо кокетство да седи в такъв будоар, и особено да седи така, както седеше в тая минута, тоест полулегнала в един шезлонг и отпуснала глава на тапицираното му облегало.

Тя държеше полуотворена книга в ръка: възглавница поддържаше ръката.

Когато лакеят доложи за граф дьо Ла Фер, херцогинята се понадигна и погледна с любопитство вратата.

Атос влезе.

Той беше облечен във виолетово кадифе със също такива нашивки; акселбантите му бяха от потъмняло сребро, мантията му нямаше никаква златна бродерия и просто виолетово перо обвиваше черната му шапка.

Ботушите му бяха от черна кожа, а на лакирания му пояс висеше шпага с великолепна дръжка, от която тъй често се възхищаваше Портос на улица Феру, но която Атос не се беше съгласил нито веднъж да му заеме. Великолепни дантели образуваха спуснатата яка на ризата му; дантели се спускаха също така към горния край на ботушите му.

От цялата външност на човека, за когото доложиха на госпожа дьо Шеврьоз със съвсем непознато ѝ име, лъхаше такова изтънчено благородство, че тя се понадигна и го покани любезно със знак да седне край нея.

Атос се поклони и седна. Лакеят искаше да се оттегли, но Атос го задържа.

– Госпожо – каза той на херцогинята, – имах смелостта да се явя

във вашия дом, без да ви бъде познат; тя се увенча с успех, защото благоволихте да ме приемете. Сега се осмелявам да ви моля за половин час разговор.

– Готова съм да изпълня молбата ви, господине – отговори госпожа дьо Шеврьоз с най-привлекателна усмивка.

– Но това не е всичко, госпожо. О, аз искам прекалено много, зная това! Разговорът, за който ви моля, трябва да бъде насаме и извънредно много бих желал да не бъдем прекъсвани.

– Няма ме в къщи за никого – каза херцогиня дьо Шеврьоз на лакея. – Излезте.

Лакеят излезе.

За минута настъпи мълчание. Херцогинята и графът, които разбраха от пръв поглед, че са от благороден произход, се разглеждаха един друг без всякакво смущение.

Херцогиня дьо Шеврьоз първа наруши мълчанието.

– Е, добре, господине – каза тя усмихнато, – не виждате ли, че чакам с нетърпение?

– А аз, госпожо – отговори Атос, – гледам и се възхищавам.

– Извинете, господине – продължи госпожа дьо Шеврьоз, – но много бих желала да зная с кого говоря. Вие сте придворен, това е ясно, и все пак не съм ви виждала никога при двора. Да не би случайно да излизате от Бастилията?

– Не, госпожо – усмихнато отговори Атос, – но може би съм на път за там.

– А, в такъв случай кажете ми по-скоро кой сте и си вървете – извика херцогинята с този любезно-шеговит тон, който я правеше толкова привлекателна, – защото и без това съм вече достатъчно компрометирана, за да се компрометирам още повече.

– Кой съм аз, госпожо? Вие чухте: граф дьо Ла Фер. Това име ви е непознато. Едно време носех друго, което може би знаехте, но което сигурно сте забравили.

– Все пак кажете го, господине.

– Едно време се казвах Атос.

Госпожа дьо Шеврьоз отвори широко очи от учудване. Очевидно беше, както ѝ каза графът, че това име не се бе изличило напълно от паметта ѝ, макар че беше потънало между старите спомени.

– Атос? – каза тя. – Почакайте ...

И тя сложи ръце на челото си, сякаш искаше да задържи за миг хилядите мяркащи се мисли, за да види ясно блестящия им и пъстър

орляк.

– Желаете ли да ви помогна, госпожо? – попита Атос усмихнато.

– Да, да – каза херцогинята, уморена вече от това търсене, – ще ми направите голямо удоволствие.

– Тоя Атос дружеше с трима млади мускетари: д'Артанян, Портос и

...

Атос се спря.

– И Арамис – довърши херцогинята живо.

– И Арамис, точно така – продължи Атос. – Значи не сте забравили напълно това име?

– Не, не – отговори тя. – Горкият Арамис! Той беше очарователен благородник, елегантен, дискретен и пишеше красиви стихове: струва ми се, че свърши зле.

– Нещо по-лошо. Той стана абат.

– А, какво нещастие! – рече херцогинята, като играеше небрежно с ветрилото си. – Наистина, господине, много ви благодаря.

– За какво, госпожо?

– Задето пробудихте в мен тоя спомен, един от приятните спомени на младостта ми.

– Тогава ще ми позволите ли да ви припомня друг?

– Във връзка с тоя?

– И да, и не.

– Ей богу, говорете! – каза госпожа дьо Шеврьоз. – С човек като вас рискувам всичко.

Атос се поклони.

– Арамис – продължи той – дружеше с една млада шивачка на бельо в Тур.

– Една млада шивачка на бельо в Тур?

– Да, негова братовчедка, която се казваше Мари Мишон.

– А, познавам я! Същата, на която той писа от обсадата Ла Рошел, като я предупреждаваше за заговора срещу клетия Бъкингам.

– Именно. Ще ми позволите ли да говоря за нея? Госпожа дьо Шеврьоз погледна Атос.

– Да – каза тя, – само ако не говорите много лошо за нея.

– Това би значило да бъда неблагодарен – каза Атос, – а според мен неблагодарността не е недостатък или престъпление, а нещо по-лошо: порок.

– Вие неблагодарен към Мари Мишон, господине? – рече госпожа дьо Шеврьоз, като се опитваше да чете в очите на Атос. – Но как така?

Вие никога не сте я познавали лично.

– Ех, госпожо, кой знае? – продължи Атос. – Една народна пословица казва, че само планина с планина не се среща, а народните пословици са понякога невероятно верни.

– О, продължавайте, господине, продължавайте! – живо каза госпожа дьо Шеврьоз. – Не можете да си представите колко ме забавлява този разговор.

– Вие ме насърчавате – рече Атос. – Ще продължа. Тая братовчедка на Арамис, тая Мари Мишон, тая млада шивачка на бельо най-последно, въпреки неизгодното си положение имаше познати в най-висшите среди; тя наричаше най-видните придворни дами свои приятелки.

а кралицата, колкото и да е горда в двойното си качество на австрийка и испанка, я наричаше своя сестра.

– Уви! – каза госпожа дьо Шеврьоз с лека въздишка и особено, присъщо само на нея движение на веждите. – Оттогава много неща се измениха.

– И кралицата имаше право – продължи Атос, – защото тя й беше много предана, предана дотам, че служеше за посредница между нея и брат й, испанския крал.

– За което днес я обвиняват в голямо престъпление – забеляза херцогинята.

– Така че кардиналт – продължи Атос, – истинският кардинал, другият, реши една хубава сутрин да арестува клетата Мари Мишон и да я изпрати в замък Лох. За щастие това не можа да се извърши тайно; случаят беше предвиден: ако Мари Мишон бе заплашена от някаква опасност, кралицата трябваше да й изпрати един молитвеник, подвързан със зелено кадифе.

– Точно така, господине! Добре сте осведомен.

– Една сутрин принц дьо Марсийак донесе зелената книга. Нямаше време за губене. За щастие Мари Мишон и камериерката й Кети носеха чудесно мъжки дрехи. Принцът им набави кавалерски и лакейски костюм, единият за Мари Мишон, а другият за Кети, даде им два отлични коня и двете бегълки напуснаха бързо Тур, като тръгнаха за Испания и трепереха при най-малкия шум. Избираха околни пътища, защото не смееха да вървят по главните, и търсеха гостопримствозо, когато не намираха странноприемница.

– Наистина, точно така беше! – извика госпожа дьо Шеврьоз, като плесна ръце. – Би било много любопитно ...

Тя се спря.

– Ако проследя двете бегълки до края на пътуването им? – попита Атос. – Не, госпожо, няма да злоупотребявам така със скъпоценното ви време и ние ще ги придружим само до малко лимузенско село между Тюл и Ангулем, до селото Рош л'Абей.

Госпожа дьо Шеврьоз извика от изненада и погледна Атос с такова учудване, че старият мускетар не можа да не се усмихне.

– Почакайте, госпожо – продължи Атос, – защото това, което ми остава да ви кажа, е още по-необикновено от това, което ви казах.

– Вие сте магьосник, господине – каза госпожа дьо Шеврьоз, – готова съм да очаквам всичко от вас: но наистина... все едно, продължавайте.

– Тоя ден те вървяха дълго и се умориха: времето беше студено; бе 11 октомври. В селото нямаше нито странноприемница, нито замък, селските къщи бяха бедни и мръсни. Мари Мишон имаше много аристократични навици и като сестра си, кралицата, беше свикнала на хубави парфюми и изящно бельо. Тя реши да поиска гостоприемство в дома на свещеника.

Атос се спря.

– О, продължавайте – каза херцогинята, – вече ви казах, че съм готова да чужа всичко.

– Двете пътнички почукаха на вратата; беше късно; свещеникът, който си беше легнал, им извика да влязат; те влязоха, защото вратата не беше заключена. В селата доверието е голямо. В стаята на свещеника гореше лампа. Мари Мишон, най-очарователният кавалер на света, бутна вратата, подаде глава и помоли за гостоприемство. „На драго сърце, млади ми кавалере – каза свещеникът, – ако се задоволите с остатъците от вечерята ми и половината от стаята ми.“ Двете пътнички се посъветваха малко: свещеникът чу как те избухнаха в смях: после господарят или по-скоро господарката отговори: „Благодаря ви, господин свещеник, приемам“. „Тогава вечеряйте и не дигайте много шум – отговори свещеникът, – защото аз също бях цял ден на път и нямам нищо против да поспя тая нощ.“

Госпожа дьо Шеврьоз премина очевидно от изненада към учудване, а после от учудване към смайване: лицето ѝ, гледайки Атос, придоби израз, който не може да се опише: виждаше се, че тя иска да говори, но мълчеше, като се страхуваше да не изпусне нито една дума на събеседника си.

– А после? – попита тя.

– После? – повтори Атос. – Точно тук е най-мъчното.

– Говорете, говорете! На мен всичко може да се каже. Впрочем това не ме засяга ни най-малко – това е работа на госпожица Мари Мишон.

– Ах, да, вярно! – рече Атос. – И така Мари Мишон вечеря с камериерката си, а след вечеря, възползувайки се от даденото ѝ позволение, влезе в стаята, където спеше домакинът, а Кети се разположи върху едно кресло в първата стая, тоест в тая, където вечеряха.

– Наистина, господине – извика госпожа дьо Шеврьоз, – ако вие сам не сте демон, не разбирам как сте могли да узнаете всички тия подробности.

– Тая Мари Мишон беше очарователна жена – продължи Атос, – едно от безразсъдните създания, на които непрекъснато минават през ума най-чудновати идеи, едно от съществата, които са родени, за да ни пращат на вечни мъки в ада. И така, като си мислеше, че домакинът е свещеник, на кокетката ѝ хрумна да присъедини към многото весели спомени още един весел спомен за утеха на старини, а именно – да прати един свещеник на вечни мъки в ада.

– Графе, честна дума, вие ме ужасявате!

– Уви! – продължи Атос. – Клетият абат не беше свети Амброаз, а Мари Мишон, повтарям ви, беше същество, достойно за обожаване.

– Господине – извика херцогинята, като сграбчи ръцете на Атос, – кажете ми веднага как знаете всички тия подробности или ще извикам монах от манастира Вьо Огюстеи и ще изгоня злия бяс от вас.

Атос се засмя.

– Няма нищо по-лесно, госпожо. Един час преди вас някакъв кавалер, сам натоварен с важна мисия, поиска гостоприемство у свещеника: повикан при един умиращ, свещеникът напускаше .в същата минута за цяла нощ не само къщата си, но и селото. Тогава божият служител, имайки пълно доверие в своя гост – Впрочем гостът беше благородник, – му предостави къщата, вечерята и стаята. И така Мари Мишон поиска гостоприемство не от самия свещеник, а от госта му.

– И тоя кавалер, тоя гост, тоя благородник, пристигнал преди нея

...

– Бях аз, граф дьо Ла Фер – каза Атос, като стана и се поклони почтително на херцогиня дьо Шеврьоз.

Херцогинята остана около минута вцепенена от учудване. После изведнъж избухна в смях и каза:

– А, наистина, това е много смешно! Тая лудетина Мари Мишон е намерила по-добро, отколкото е предполагала. Седнете, любезни графе, и продължете разказа си.

– Сега ми остава да се обвиня, госпожо. Казах ви вече, че сам пътувах по важна работа; на разсъмване излязох безшумно от стаята и оставих очарователния си другар да спи в леглото ми. В първата стая спеше, с отметната глава върху гърба на креслото, камериерката, напълно достойна за господарката си. Хубавото ѝ лице ме поразих, приближих се и познах малката Кети, която приятелят ни Арамис беше настанил при нея. Ето как узнах, че очарователната пътничка беше...

– Мари Мишон! – бързо довърши госпожа дьо Шеврьоз.

– Мари Мишон – повтори Атос. – Тогава излязох от къщи, отидох в конюшната, където ме чакаше слугата ми с оседлан кон, и ние заминахме.

– И никога ли после не сте минавали през това село? – живо попита госпожа дьо Шеврьоз.

– Минах след една година, госпожо.

– Е?

– Исках да видя отново добрия свещеник. Намерих го силно загрижен от едно събитие, от което не разбираше нищо. Седмица преди това той получил в люлчица едно прелестно момченце на три месеца с кесия злато и бележка, на която било само написано: „11 октомври 1633 година“.

– Датата на това чудно приключение – извика госпожа дьо Шеврьоз.

– Да, но той не разбираше нищо от това; помнеше само, че беше прекарал тая нощ при един умиращ. Мари Мишон бе заминала, преди той да се върне.

– Знаете ли, господине, че когато се върна във Франция през 1643 година, Мари Мишон потърси веднага това дете, което не можеше да остави при себе си през време на изгнанието; но завърнала се в Париж, тя искаше да го възпита сама. .

– И какво ѝ каза свещеникът? – на свой ред попита Атос.

Че някакъв благородник, когото не познавал, се съгласил сам да го възпита, обещал да се погрижи за бъдещето му и го отнесъл със себе си.

– Това е вярно.

– А, сега разбирам! Тоя благородник сте били вие, баща му!

– Шт! Не говорете толкова високо, госпожо: той е тук.

– Тук! – извика госпожа дьо Шеврьоз и стана живо от мястото си. – Тук, моят син, синът на Мари Мишон е тук! Искам да го видя веднага!

– Внимавайте, госпожо, той не познава нито баща си, нито майка си – прекъсна я Атос.

– Вие сте запазили тайната и сте го довели тук, като сте мислели, че ще ме направите много щастлива. О, благодаря, благодаря, господине! – извика госпожа дьо Шеврьоз, като сграбчи ръката му и се опита да я поднесе към устните си. – Благодаря! Вие сте човек с благородно сърце.

– Аз го доведох при вас – каза Атос, като отдръпна ръката си, – за да направите на свой ред нещо за него, госпожо. Досега аз се грижех за възпитанието му и направих от него, струва ми се, съвършен благородник; но сега съм принуден да започна отново скитническия, пълен с опасности живот на партиен привърженик. От утре се впускам в една рискована работа, в която мога да бъда убит. Тогава само вие ще имате възможност да го въведете в светското общество, където по рождение трябва да заеме място.

– О, бъдете спокоен! – извика херцогинята. – За нещастие сега не се ползвам с голямо влияние, но ще направя за него всичко, което е по силите ми. Колкото за богатството и титлата му ...

– За това не се безпокойте, госпожо. Аз записах на негово име имението Бражелон, което получих в наследство и което му дава титлата виконт и десет хиляди ливри доход.

– Кълна се в душата си, господине – извика херцогинята, – вие сте истински благородник! Но изгарям от нетърпение да видя нашия млад виконт. Де е той?

– Там, в салона, ще го повикам, ако позволите. Атос тръгна към вратата. Госпожа дьо Шеврьоз го спря.

– Хубав ли е? – допита тя. Атос се усмихна.

– Прилича на майка си – отговори той.

С тия думи той отвори вратата и направи знак на младежа. Раул се показа на прага.

Госпожа дьо Шеврьоз извика неволно от радост, като видя такъв очарователен кавалер – той надминаваше всички надежди на майчината ѝ гордост.

– Виконте, приближете се – каза Атос. – Госпожа херцогинята дьо Шеврьоз ви позволява да ѝ целунете ръката.

Младежът се приближи с чаровна усмивка, застана на едно коляно с шапка в ръка и целуна ръка на госпожа дьо Шеврьоз.

– Господин графе – каза той, като се обърна към Атос? – Вие искахте навярно да пощадите моята свенливост, като ми казахте, че госпожата е херцогиня дьо Шеврьоз. Не е ли кралицата това?

– Не, виконте – каза госпожа дьо Шеврьоз, като на свой ред го улови за ръката, накара го да седне край нея и го загледа със светнали от

удоволствие очи. – Не, за нещастие аз не съм кралицата, защото ако бях кралицата, веднага щях да направя за вас всичко, което заслужаваше. Но, както и да е – прибави тя, като едва се въздържаха да не допре устни до тъй чистото му чело, – кажете ми, каква кариера желаете да си изберете?

Атос стоеше прав и ги гледаше с израз на неопишуемо щастие.

– Но, струва ми се, госпожо – отговори младежът с мекия си и звучен глас, – че за един благородник има само една кариера – военната. Господин графът ме възпита, изглежда, с намерение да направи от мене войник, и ми даде надежда, че ще ме представи в Париж на някого, който може би ще ме препоръча на господин принца.

– Да, разбирам: за един млад войник като вас е най-добре да служи под командата на генерал като Него; но почакайте, да видим... лично аз не съм в много добри отношения с него поради караниците между госпожа дьо Монбазон, свекърва ми, и госпожа дьо Лопгвил: но чрез принц дьо Марсиак... Да, да, графе, точно така! Господин принц дьо Марсиак ми е стар приятел: той ще препоръча нашия млад приятел на госпожа дьо Лонгвил, а тя ще му даде писмо за брат си, господин принца: брат й я обича толкова нежно, че веднага ще направи за него всичко, което тя пожелае.

– Е, чудесно! – каза графът. – Но смее ли да ви помоля да побързате? По известни причини желая утре вечер виконтът да не бъде вече в Париж.

– Желаете ли да се знае, че вие се интересувате за него, господин графе?

– Може би за бъдещето му ще бъде по-добре, ако не се знае, че се познавам с него.

– О, господине! – извика младежът.

– Вие знаете, Бражелон – каза графът, – че никога нищо не върша без причина.

– Да, господине – отговори младежът, – зная, че вие сте самата мъдрост, и ще ви се подчиня, както винаги.

– Е, добре, графе, оставете ми го – рече херцогинята. – Аз ще пратя за принц дьо Марсиак, който за щастие е сега в Париж, и няма да го пусна, докато работата не се уреди.

– Добре, госпожо херцогиньо, крайно много ви благодаря. Самият аз имам да ходя днес на много места и след като се завърна, тоест към шест часа вечерта, ще чакам виконта в квартирата.

– Какво ще правите довечера?

– Ще отидем у абат Скарон, за когото имам писмо и у когото трябва да се срещна с един от моите приятели.

– Добре – каза херцогиня дьо Шеврьоз, – аз също ще се отбия там за малко: не си отивайте, без да се видите с мен.

Атос се поклони на госпожа дьо Шеврьоз и се приготви да излезе.

– Е, добре, господин графе – каза херцогинята със смях, – нима старите приятели се напускат тъй церемониално?

– Ах! – промърмори графът, като и целуваше ръката. – Ако знаех по-рано, че Мари Мишон е такова очарователно създание! ...

И той се оттегли с въздишка...

XXIII. АБАТЪТ СКАРОН

На улица де Турнел имаше едно жилище, което познаваха всички носачи на столове носилки и всички лакеи на Париж. И все пак това жилище не беше нито на голям благородник, нито на banker. Там не даваха угощения, не играеха никогa и съвсем не танцуваха.

Но то беше сборно място на висшето общество и цял Париж ходеше там.

Това жилище беше на малкия Скарон.

У тоя остроумен абат толкова се смееха, толкова се разказваха новини и тия новини толкова бързо се коментираха, раздробяваха и се превръщаха или в приказки, или в епиграми, че всеки искаше да прекара един час с малкия Скарон, да чуе какво казва и да пренесе чутото на друго място. Мнозина изгаряха също от желание да си кажат думата и ако тя беше забавна, те ставаха желани гости.

Абат Скарон, който впрочем беше абат само защото владееше абатство, а не защото принадлежеше към духовното съсловие, живееше преди в Ман и беше един от най-гиздавите пребендари¹. Веднъж, през време на карнавала, той поиска да развесели прекомерно тоя славен град, на който беше душата; накара слугата си да го намаже с мед, разпори един пухен дюшек, оваля се в пуха и се превърна в най-фантастично пернато животно, каквото можеше да се види. В тоя необикновен костюм тръгна да прави посещения на своите приятели и приятелки: най-напред тичаха след него зяпнали, после засвиркаха по него, носачите го заругаха, децата започнаха да хвърлят камъни по него и той се видя принуден да бяга, за да се спаси от обстрелванията. Но Щом се спусна да бяга, всички го последваха: преследван, притиснат, блъскан от

всички страни, Скарон видя само едно средство да се избави от тая свита – да се хвърли в реката. Той плуваше като риба, но водата беше студена като лед. Скарон бе изпотен, простуди се и когато достигна другия бряг, се схвана.

—
Пребендар – лице, което заема длъжност, свързана с получаването на доход от църковно владение.

Тогава опитаха всички познати средства, за да му върнат подвижността на крайниците: толкова го мъчиха с лекуването, че той изгони всички лекари, като заяви, че предпочита болестта; после се завърна в Париж, където вече се славеше със своя ум. Там си поръча кресло, собствено изобретение, и в това кресло посети една сутрин кралица Ана Австрийска; очарована от ума му, тя го запита дали не желае някаква титла.

– Да, ваше величество, има една титла, която много бих желал да получа – отговори Скарон.

– Коя? – попита Ана Австрийска.

– Титлата „болен на ваше величество“.

И Скарон получи името болен на кралицата с една пенсия от хиляда и петстотин ливри.

От тая минута, спокоен вече за бъдещето, Скарон заживя весело, като ядеше капитала и дохода си.

Но веднъж един пратеник на кардинала Му загатна, че не би трябвало да приема господин коадютора.

– А защо? – попита Скарон. – Нима той е човек от низък произход?

– Напротив, бога ми!

– Нима не е любезен?

– Безспорно е любезен.

– Нима не е умен?

– За нещастие дори е прекалено умен.

– Е, добре, тогава защо искате да престана да се срещам с такъв човек?

– Защото се изказва лошо.

– Наистина ли? За кого?

– За кардинала.

– Как! – каза Скарон – Аз продължавам да се виждам с господин Жил Депрео¹, който се изказва лошо за мене, а вие искате да престана да се виждам с господин коадютора, защото се изказва лошо за друг?

Невъзможно!

С това разговорът се свърши и Скарон, свикнал да върви наопаки, започна да се вижда още по-често с господин дьо Гонди.

И така, сутринта на този ден, за който говорим сега, Скарон, както винаги, изпрати лакея си с разписка

—
1 Има се пред вид по-големият брат на теоретика на класицизма – Никола Боало-Депрео. Б. ттр.

в пенсионната каса, за да получи пенсията за три месеца; но там му отговориха, че „държавата няма вече пари за господин абата Скарон“.

Когато лакеят се върна с тоя отговор, у Скарон седеше господин херцог дьо Лонгвил – той предложи да му дава двойно по-голяма пенсия от тая, която му отнемаше Мазарини; но хитрият болен дори не помисли да приеме. Той направи тъй, че в четири часа следобед целият град знаеше за отказа на кардинала. Това беше точно в четвъртък – приемния ден на абата; при него масово се стекоха хора и из целия град зафрондираха бясно.

На улица Сент Оноре Атос настигна двама непознати благородници, на коне и с лакеи като него, които язدهа в същата посока. Единият от тях свали шапка и му каза:

– Представете си, господине, тоя негодник Мазарини спрял пенсията на клетия Скарон!

– Това е възмутително – отговори Атос, като на свой ред поздрави двамата конници.

– Вижда се, че сте честен човек, господине – продължи същият благородник, който заговори на Атос, – а тоя Мазарини е истински бич.

– Уви, господине, на кого казвате това! – отвърна Атос.

И те се разделиха с много любезности.

– Много добре стана, че точно тая вечер отиваме там – каза Атос на виконта. – Ще поднесем съболезнованието си на клетия човек.

– Но кой е тоя господин Скарон, който развълнува така цял Париж? – попита Раул. – Някой министър в немилост ли?

– О, боже мой, не, виконте! – отговори Атос. – Чисто и просто един малък благородник с голям ум, който е изпаднал в немилост пред кардинала, задето е съчинил някакво четиристишие срещу него.

– Нима благородниците пишат стихове? – наивно попита Раул. – Мислех, че това е унижение за тях.

– Да, мили ми виконте – отговори Атос със смях, – ако стиховете са лоши; но ако са добри, това носи и слава. Например господин дьо Ротру

1. И все пак –

—
1 Ротру – френски поет през XVII в. Б. пр.

продължи Атос с тон, с който се дава спасителен съвет – мисля, че е за предпочитане да не се пишат стихове.

– Значи тоя господин Скарон е поет? – запита Раул.

– Да, и сега сте предупреден, виконте; внимавайте много за себе си в тая къща; говорете само с движения или по-добре само слушайте.

– Добре, господине.

– Аз трябва да водя продължителен разговор с един благородник – приятел: той е абатът д'Ербле, за когото съм ви говорил често.

– Спомням си, господине.

– Приближавайте се понякога до нас, като че ли да се намесите в разговора ни, но не говорете с нас, а главно не слушайте. Тая игра е необходима, за да не ни пречат досадниците.

– Много добре, господине, ще изпълня дословно желанието ви.

Атос отиде да направи две посещения в Париж. После в седем часа те тръгнаха към улица де Турнел. Улицата беше задръстена от носачи, коне и лакеи. Атос си проправи път и влезе, последван от младежа. Тук пръв му попадна пред очите Арамис, който стоеше край едно много широко кресло на колела, покрито с балдахин; в креслото се движеше, завита в брокатена покривка, малка фигура, много млада, много весела, но понякога бледнееща; очите ѝ обаче не преставаха да изразяват нещо живо, духовито и любезно. Това беше абатът Скарон, вечно засмян, шеговит, ласкаещ, страдащ и почесващ се с една пръчица.

Около тая подвижна палатка се притискаше тълпа от кавалери и дами. Стаята беше много чиста и прилично мебелирана. Дълги копринени завеси с цветя, някога с ярки цветове, а сега малко избелели, се спускаха от широките прозорци: тапицерията беше скромна, но с добър вкус. Двама много учтиви и приучени на добри обноски лакеи прислужваха отлично.

Щом забеляза Атос, Арамис се приближи до него, улови го подръка и го представи на Скарон, който с уважение засвидетелствува на новия гост удоволствието си, че го вижда тук, и направи твърде духовит комплимент на виконта. Раул се обърка, защото не се беше подготвил за среща с величието на острия ум. При все това той се поклони с голямо изящество. После Атос прие любезностите на двама-трима благородници, на които го представи Арамис; сетне шумът от появата на графа утихна

полекалека и разговорът стана общ.

След четирипет минути, през които Раул се овладя и направи топографен преглед на обществото, вратата се отвори отново и лакеят доложи за госпожица Поле.

Атос допря ръка до рамото на виконта. – Погледнете тая жена, Раул – каза той, – защото тя е историческа личност; при нея е отивал крал Анри IV, когато са го убили.

Раул потрепера; от няколко дни всяка минута се Надигаше пред него някаква завеса и му откриваше нещо героично. Тази влизаща жена, още млада и още хубава, е познавала Анри IV и е говорила с него.

Всички се струпаха около новата посетителка, която все още беше много на мода. Тя бе висока жена с тънка, гъвкава талия, със златиста коса, каквато обичаше Рафаел и каквато имаха всички Магдалини на Тициан. За тоя жълточервеникав цвят, а може би и за първенството й над другите жени я бяха нарекли „лъвиЦата“.

Нека знаят нашите хубави съвременнички, които се домогват до тая модна титла, че тя не произлиза от Англия, както мислят може би, а от хубавата им и духовита сънародничка госпожица Поле.

Госпожица Поле отиде право при Скарон, без да обръща внимание на шепота, който се понесе от всички страни още с пристигането й.

– И така, мили ми абате, вие обедняхте, а? – каза тя със спокойния си глас. – Научихме това днес следобед, у госпожа дьо Рамбуйе: каза ни го господин Дьо Грас.

– Да, но затова пък сега държавата стана богата – отговори Скарон. – Трябва да умеем да се жертвуваме за отечеството си.

– Сега господин кардиналът ще си купува годишно помади и парфюми за хиляда и петстотин ливри повече – се обади един фрондър, в когото Атос позна благородника, срещнал се с него на улица Сент Оноре.

– Но какво ще каже музата – забеляза Арамис с медения си глас, – музата, която има нужда от златна посредственост? Защото

Si Virgilio puer aut tolerabile desit

Hospitu Caderent omnes a crinibus hydri

– Добре! – каза Скарон, като протегна ръка на госпожица Поле. – Ако изгубя моята хидра, ще ми остане поне моята лъвица.

—

„Ако Вергилий нямаше момче (слуга) и порядъчна кръв, неговата хидра би се лишила от своите пипала“ (лат)

У древните римски поети, не лишени от фигуративност,

съществувало убеждението, че видрата със сто глави или пипала е символ на вдъхновение.

Тая вечер всичко казано от Скарон беше извънредно сполучливо. Това е привилегията на преследваните. Господин Менаж подскачаше от възторг.

Госпожица Поле отиде да заеме обикновеното си място, но преди да седне, тя огледа цялото събрание от височината на величието си и погледът ѝ се спря върху Раул.

Атос се усмихна.

– Госпожица Поле ви забеляза, виконте; идете да ѝ се поклоните. Покажете се такъв, какъвто сте: един откровен провинциалист; но избягвайте да ѝ гозорите за Анри IV.

Виконтът се приближи почервенял до лъвицата и скоро се смеси с кавалерите, които заобикаляха креслото.

Обществото се раздели на две различни групи: едната около господин Менаж, другата около госпожица Поле; Скарон обикаляше от едната до другата, като маневрираше сред гостите с креслото си на колела с такава ловкост, с каквато един опитен кормчия управлява шлепа си сред море, осеяно с подводни скали.

– Кога ще поговорим? – се обърна Атос към Арамис.

– След малко – отговори Арамис. – Още няма много хора и ще привлечем вниманието.

В тая минута вратата се отвори и лакеят доложи за господин коадютора.

При това име всички се обърнаха, защото то започваше да става вече много известно.

Атос също се обърна към вратата. Той познаваше абат дьо Гонди само по име.

Влезе един дребен мургав човек, грозен, късоглед, непохватен, с изключение на изкуството да владее шпагата и пистолета; още с влизането си той се блъсна в една маса и едва не я събори; но при все това в лицето му имаше нещо величаво и гордо.

Скарон също побърза да го посрещне на креслото си; госпожица Поле го поздрави с ръка от мястото си.

– А! – каза коадюторът, като забеляза Скарон, тоест когато почти се блъсна в него. – Значи вие сте в немилост, абате?

Това беше обичайният израз; тая вечер той се повтори сто пъти и Скарон каза вече сто остроти на тая тема; на сто и първия път едва не

засече, но едно отчаяно усилие го спаси.

– Господин кардинал Мазарини благоволи да помисли за мен – каза той.

– Изумително! – извика Менаж.

– Но как ще продължавате да ни приемате? – продължи коадюторот. – Ако доходите ви намаляват, ще бъда принуден да ви назнача каноник в Нотр Дам.

– О, не, не! – възрази Скарон. – Бих ви компрометирал много.

– Значи имате средства, които ние не знаем?

– Ще взема назаем от кралицата.

– Но нейно величество няма нищо свое – се обади Арамис. – Нали имуществото на съпрузите е неделимо?

Кoadюторот се обърна и се усмихна на Арамис, като му направи с края на пръста си приятелски знак.

– Извинете, мили ми абате – му каза той, – вие сте изостанал от модата и трябва да ви направя един подарък.

– Какъв? – попита Арамис.

– Шнур за шапка.

Всички се обърнаха към коадютора, който извади от Джоба си копринен шнур с особена форма.

– А! – извика Скарон. – Но това е прашка!

– Именно! – каза коадюторот. – Сега всичко се прави алафронд. Госпожице Поле, имам за вас две-ри

—

1 Ще напомним, че 1а Ггопйе значи прашка. Б. пр.

ло алафронд. На вас, д'Ербле, ще изпратя моя ръкавичар, той прави ръкавици алафронд; а на вас, Скарон, моя хлебар с неограничен кредит: той прави чудесни хлябове алафронд.

Арамис взе шнура и го завърза около шапката си.

В тая минута вратата се отвори и лакеят доложи високо:

– Госпожа херцогиня дьо Шеврьоз!

При името на госпожа дьо Шеврьоз всички станаха.

Скарон отправи бързо креслото си към вратата. Раул се изчерви. Атос направи знак на Арамис, който се спотай в отвора на един прозорец.

Сред почтителните поздравии, които я посрещнаха при влизането й, херцогинята търсеше явно някого или нещо. Най-последя съзря Раул и очите й заблестяха; забеляза Атос и доби замислен израз; видя Арамис в

отвора на прозореца и трепна леко от изненада зад ветрилото си.

– Тъкмо се сетих – каза тя, сякаш за да разгони налегналите я мисли, – как е клетият Воатюр? Знаете ли, Скарон?

– Как, господна Воатюр е болен? – попита непознатият, който беше говорил с Атос на улица Сент Оноре. – Какво му е пак?

– Играл, като ие се погрижил да поръча на лакея си да му вземе ризи за смяна – отговори коадюторът-, – тъй че се простудил и сега умира.

– Къде се е случило това?

– Е, боже мой, у мен! Представете си, клетият Воатюр беше дал тържествен обет да не играе вече. След три дни не издържал и тръгнал към архиепископията, за да го освободя от обета му. За нещастие в тая млнута имах много важна работа с любезния съветник Брусел в една от най-далечните стаи; Воатюр забелязал маркиз дьо Люин, който седял край една маса и чакал играч. Маркизът го повикал и го поканил да седне. Воатюр отговорил, че не може да играе, докато не го освободя от обета му. Люин гарантира за мене и взема греха върху себе си. Воатюр сяда край масата, изгубва четиристотин екю, простудява се, когато излиза, и ляга, за да не стане повече.

– Нима милият Воатюр е толкова зле? – попита Арамис, полускрит зад завесата на прозореца.

– Уви, много е зле! – отвърна господин Менаж, – И може би тоя велик човек скоро ще ни напусне.

– Е, той да умре! – злобно забеляза госпожица Поле. – Има да чакате! Той е заобиколен от султанки като турчин. Госпожа дьо Сенто е долетяла и му дава бульон. Ла Рьонодо му грее чаршафите и дори нашата приятелка маркиза дьо Рамбуйе му изпраща разни варени билки.

– Вие не го обичате, мила Партени! – каза Скарон СЪС СМЯХ.

– О, каква несправедливост, мили ми болнико! Аз го мразя толкова малко, че с удоволствие бих поръчала литургии за упокой на душата му.

– Не току-така са ви нарекли Лъвица, мила ми – каза госпожа дьо Шеврьоз от мястото си. – Вие хапете силно.

– Струва ми се, че обиждате един голям поет, госпожо – се осмели да забележи Раул.

– Голям поет ... той? ... Хайде, веднага личи, виконте, че идвате от провинцията, както сам ми казахте Преди малко, и че никога не сте го виждали. Той! Голям поет? Е, че той е висок едва пет фута!

– Браво! Браво! – извика един дълъг, сух и мургав мъж с величествени мустаци и огромна шпага. – Браво, прекрасна Поле! Време е най-после да се постави тоя дребен Воатюр на мястото му. Високо заявявам,

че разбирам, струва ми се, от поезия и винаги съм намирал неговата за отвратителна.

– Кой е тоя самохвалец, господине? – се обърна Раул към Атос.

– Господин дьо Скгодери.

– Автор на „Клели“ и „Кир Велики“?

– Половината от които е написала сестра му, която сега приказва с онова хубаво момиче, там, край Скарон.

Раул се обърна и наистина видя две нови, току-що влезли личности: едната крайно очарователна, крайно крехка, крайно печална, с хубава черна коса и кадифени

—
1 Ое=еге огЪет (лат.) – Напуска земята. Б. пр.

очи като лилави цветове на теменуга, сред които блести златна чашка; другата жена, както изглежда, нейна настойница, беше студена, суха и жълта, типична гувернантка или набожница.

Раул се зарече да не излиза от салона, преди да говори с хубавото момиче с кадифени очи, което по някаква странна игра на мисълта, без да има никаква прилика, му напомни неговата бедна малка Луис, оставена от него болна в замъка Ла Валиер и забравена от него за минута сред това шумно общество.

През това време Арамис се приближи до коадютора, който със смеещо се лице му пошепна няколко думи на ухото. Въпреки самообладанието си Арамис трепна неволно.

– Смейте се де – му каза господин дьо Рец. – Гледат ни.

И той го остави, за да отиде да приказва с госпожа дьо Шеврьоз, около която се беше образувал голям кръг.

Арамис се престори, че се смее, за да отклони вниманието на няколко любопитни слушатели. Той забеляза, че на свой ред Атос се беше настанил в отвора на прозореца, където преди малко беше самият той, подхвърли няколко думи наляво и надясно и се озова естествено до него.

Между тях започна разговор, придружен от много движения.

Тогавя Раул се приближи до тях, както му беше поръчал Атос.

– Господин абатът ми рецитира едно рондо на господин Воатюр – каза Атос високо – и според мене то е несравнимо.

Раул постоя малко край тях, а после се смеси в групата на госпожа дьо Шеврьоз, към която се бяха присъединили госпожица Поле, от една-та страна, и госпожица дьо Скюдери, от другата.

– Е, добре – каза коадюторът, – ще си позволя да не се съглася напълно с мнението на господин дьо Скюдери; напротив, намирам, че господин дьо Воатюр е поет, но чист поет. Политическите идеи не са му никак присъщи.

– И така? – попита Атос.

– Утре – отговори Арамис бързо.

– В колко часа?

– В шест.

– Къде?

– В Сен Манде.

– Кой ви каза това?

– Граф дьо Рошфор. Някой се приближаваше.

– А философските идеи? Точно те липсваха на клетия Воатюр. Аз съм съгласен с мнението на господин коадютора: чист поет.

– Да, разбира се, в поезията той беше необикновен – каза Менаж, – но все пак потомството, като му се възхищава, ще го укори за много голяма волност в стиха; той уби поезията, без сам да знае това.

– Уби, точно така – забеляза Скюдери.

– Но какъв шедьовър са неговите писма! – каза госпожа дьо Шеврьоз.

– О, в това отношение той е неоспорима знаменитост – съгласи се госпожица дьо Скюдери.

– Това е вярно – възрази госпожица Поле, – но само когато се шегува, защото в епистоларния, сериозен жанр той е жалък; и ако не се изразява грубо, тогава съгласете се, че се изразява много лошо.

– Но вие ще се съгласите все пак, че в шегата е неподражаем.

– Да, разбира се – отвърна Скюдери, като сучеше мустака си. – Само намирам, че комичното у него е пресилено и че шегите му са доста грубички. Спомнете си неговото „Писмо на шарана до шуката“.

– Без да смятаме, че най-добрите си вдъхновения дължи на дома Рамбуйе. Спомнете си „Зелнд“ и „Ал сидале“.

– А пък аз – каза Арамис, като се приближи до кръга и се поклонил почтително на госпожа дьо Шеврьоз, която му отговори с любезна усмивка, – а пък аз ще го обвиня, че се държи прекалено свободно с големците. Той си позволява често волности с госпожа принцесата, с господин маршал д'Албер, с господин дьо Шомбер и дори с кралицата.

– Как, с кралицата? – извика Скюдери и издаде напред десния си крак, сякаш се приготви за отбрана – Да му се не види! Не знаех това. Какви волности си е позволил по отношение на кралицата?

- Нима не знаете стихотворението му „Аз мислех“?
- Не – каза госпожа дьо Шеврьоз.
- Не – каза госпожица дьо Скюдери.
- Не – каза госпожица Поле.
- Наистина кралицата го е съобщила, мисля, на малцина: но аз го получих от сигурно място.
- И го знаете?
- Мога да си го припомня, струва ми се.
- Да го чуем! Да го чуем! – казаха всички в един глас.
- Ето по какъв случай били казани тия стихове – рече Арамис. – Господин дьо Воатюр бил в каретата на кралицата, която се разхождала насаме с него в гората на Фонтенебло. Той се престорил на замислен, за да го попита кралицата за какво мисли; така се и случило. „За какво мислите, господин дьо Воатюр?“ – попитала тя. Воатюр се усмихнал, помълчал няколко секунди, за да помислят, че импровизира, и отговорил:

Аз мислех: с почести и слава
обсипва ви съдбата днес,
че с право тя ви награждава,
задето страдахте с чест.
С цветя бе пътя ви обкичван,
когато беше той от вас –
не казал бих сега – обичан!...
Но римата тук има власт.

- Скюдери, Менаж и госпожица Поле свиха рамене.
- Чакайте, чакайте – каза Арамис, – те са три строфи.
- О, кажете три куплета – рече госпожица дьо Скюдери. – Това е просто една песничка.

Аз мислех: тоз Амурстрелец,
помагащ ви да победите,
напусна вашия дворец
без своя лък и без стрелите.
И мисля как, Мари, сега
да се домогва до сполука,
щом лоша сте не на шега
със всички верни хора тука?

- О, колкото за последната нападка – каза госпожа дьо Шеврьоз, –

не зная дали в нея са спазени правилата на поезията, но аз ще се застъпя за нея като за истина и госпожа дьо Отфор и госпожа дьо Сенесе ще се присъединят към мене, ако трябва, без да смятаме господин дьо Бофор.

– Хайде, хайде – каза Скарон, – това не ме засяга вече: от тая сутрин аз не съм вече неин болен.

– А последният куплет? – рече госпожица дьо Скюдери. – Последният куплет? Да го чуем!

– Ето го – каза Арамис. – Той има предимството, че назовава хората направо по име, така че не може да има грешка.

Аз мислех (та нали чудато си мисли кой ли не поет) какво ще сторите, когато, сега със дух от плам обзет, да се задава вий съзрете изтънченият Бъкингам? Херцога ли ще изберете или духът от Венсан?!

След последната строфа всички се възмутиха от дързостта на Воатюр.

– Но – каза полугласно младото момиче с кадифените очи – за нещастие аз намирам, че тия стихове са прелестни.

На същото мнение беше и Раул. Той се приближи до Скарон и му каза, като се изчерви:

– Господин Скарон, моля ви се, бъдете тъй любезен да ми кажете коя е тая млада дама, която единствена не е съгласна с мнението на цялото това блестящо общество.

– А, а, млади ми виконте – каза Скарон, – може би желаете да й предложите настъпателен или отбранителен съюз?

Раул се изчерви отново.

– Признавам си – каза той, – че намирам тия стихове за много хубави.

– И те наистина са хубави – отговори Скарон. – Но по-тихо: тия неща не се казват между поети.

—

Отец Венсан е бил изповедник на кралицата. Б. пр.

– Но аз нямам честта да бъда поет – рече Раул – и ви питах...

– Да, коя е тая млада дама, нали? Тя е хубавата индианка.

– Моля да ме извините, господине – продължи Раул, като се изчерви, – но това не ми обяснява нищо. Уви, аз съм провинциалист!

– С други думи казано, вие не разбирате надутия стил, който се лее тук от всички уста. Толкова по-добре, младежо, толкова по-добре! Не се мъчете да разберете, само ще си изгубите времето; а когато го разберете, нека се надяваме, няма да сте тука.

– И тъй, вие ме извинявате, господине – каза Раул, – и ще благоволите да ми кажете кое е лицето, което наричате хубавата индианка?

– Да, разбира се, то е едно от най-очарователните същества на земята, госпожица Франсоаз д'Обинье.

– Да не е от рода на знаменития Агрипа I, приятел на крал Анри IV?

– Тя е негова внучка. Пристига от Мартиника и затова я наричам хубавата индианка.

Раул я погледна с любопитство и погледите им се срещнаха. Младото момиче се усмихна. Разговорът за Воатюр продължаваше.

– Господине – каза госпожица д'Обинье, като се обърна на свой ред към Скарон, сякаш желаше да се намеси в разговора му с младия виконт, – не се ли възхищавате от приятелите на клетия Воатюр? Слушайте как го винят,

—

I Агрипа а'О б и и ъ е Б. пр
френски сатиричен поет (1550–1630 г.)

като го хвалят! Един не му признава здравия смисъл, друг – поезията, трети – оригиналността, четвърти – комизма, пети – независимостта, шести ... Е, боже мой, какво ще оставят на тая неоспорима знаменитост, както се изрази госпожица дьо Скюдери?

Скарон започна да се смее, Раул също. Сама учудена от ефекта, който произведе, хубавата индианка наведе очи и доби отново простодушния си вид.

„Ето едно умно момиче“ – помисли си Раул.

Атос стоеше все още в отвора на прозореца и гледаше с презрителна усмивка цялата тая сцена.

– Повикайте господин граф дьо Ла Фер – каза госпожа дьо Шеврьоз на коадютора, – необходимо ми е да поговоря с него.

– А на мен ми е необходимо да мислят, че не говоря с него – отговори коадюторът. – Аз го обичам и се възхищавам от него, защото зная старите му приключения, някои поне; но смятам да го поздравя едва други ден сутринта.

– Защо именно други ден сутринта? – попита госпожа дьо Шеврьоз.

– Ще узнаете това утре вечер – отвърна коадюторът със смях.

– Наистина, мили ми Гонди, вие говорите като апокалипсис I – каза херцогинята. – Господин д'Ербле – прибави тя, като се обърна към Арамис, – ще бъдете ли тъй добър да ми услужите още веднъж тая вечер?

– Разбира се, херцогиньо – отговори Арамис, – тая вечер, утре,

винаги, заповядайте.

– Тогава идете да повикате граф дьо Ла Фер: искам да поговоря с него.

Арамис се приближи до Атос и се върна с него.

– Господин графе – каза херцогинята, като връчи едно писмо на Атос, – ето това, което ви обещах. Нашето протеже ще бъде прието отлично.

– Госпожо, той е много щастлив, че ви дължи нещо – Рече Атос.

– В това отношение няма защо да му завиждате, защото

—
Апокалипсис („откровение“). Последната книга на Новия завет, която съдържа страшни „пророчества“. – Б. пр.

то аз дължа на вас познанството си с него – възрази лукавата жена с усмивка, която напомни на Арамис и на Атос Мари Мишон.

С тия думи тя стана и поръча да дойде каретата ѝ. Госпожица Поле си беше отишла вече, госпожица дьо Скудери си отиваше също.;

– Виконте – обърна се Атос към Раул, – изпроводете госпожа херцогинята дьо Шеврьоз; помолете я да има добрината да се облегне на ръката ви, когато слиза, и на слизане ѝ поблагодарете.

Хубавата индианка се приближи до Скарон, за да се сбогува.

– Вие си отивате вече? – попита той.

– Отивам си една от последните, както виждате. Ако получите известия за господин дьо Воатюр, особено ако са добри, бъдете тъй добър да ми ги съобщите утре.

– О, сега той може да умре – каза Скарон.

– Как така? – запита младото момиче с кадифените очи.

– Разбира се, хвалебното му слово е готово.

И те се разделиха, като се смееха; младото момиче се обърна, за да погледне още веднъж със съчувствие клетия паралитик, а клетият паралитик я изпроводи с поглед, пълен с любов.

Постепенно тълпата оредя. Скарон сякаш не забелязва ще, че някои от гостите му приказваха тайнствено, че мнозина получаваха писма и че вечерта му имаше; както изглежда, някаква тайнствена цел, която нямаше нищо общо с литературата, макар че вдигаха толкова шум за нея. Но какво го интересуваше Скарон? Сега можеха да фрондират у него, колкото си искат: от сутринта, както каза, той не беше вече болен на кралицата.

Раул придружи херцогинята до каретата ѝ. Тя седна ѝ му подаде

ръката си да я целуне; после, подчинявайки се на една от тия луди прищевки, които я правеха тъй достойна за обожаване и особено тъй опасна, тя улови изведнъж главата му, целуна го по челото и му каза:

– Виконте, дано моите благопожелания и тая целувка ви донесат щастие!

После тя заповяда на кочияша да кара в двореца Люин. Каретата тръгна. Госпожа дьо Шеврьоз махна за последен път с ръка на младежа от вратичката и Раул се върна смутен в салона. Атос разбра какво се беше случило и се усмихна.

– Елате, виконте – каза той, – време е да се оттеглите; утре заминават за армията на господин принца; прекарайте добре последната си нощ на граждани.

– Значи ще бъда войник? – попита младежът. – О, господине, благодаря ви от все сърце!

– Сбогом, графе – каза абат д'Ербле. – Връщам се в манастира си.

– Сбогом, абате – каза коадюторът. – Утре ще държа проповед, а тая вечер трябва да прегледам двадесет текста.

– Сбогом, господа – каза графът. – Ще спя двадесет и четири часа поред, капнал съм от умора.

Тримата мъже се поздравиха, след като размениха последен поглед.

Скарон ги следеше скрито през завесите на салона си.

– Нито един от тях няма да направи онова, което казва – промърмори той с маймунската си усмивка. – Но на добър час, мили благородници! Кой знае дали не работят, за да ми върнат пенсията? Те могат да си движат ръцете, а това е вече много. Уви, аз имам само езика си, но ще се помъча да докажа, че и той е нещо. Ей, Шампеноа! Вече удари единадесет часа. Закарайте ме до леглото... Наистина тая госпожица д'Обинье е просто очарователна!

И нещастният паралитик изчезна в спалнята си, вратата на която се затвори след него. Светлините на улица де Турнел угаснаха една след друга.

XXIV. СЕН ДЕНИ

Съмваше се, когато Атос стана и се облече; по необикновената му бледина и по следите от безсънието върху лицето му можеше да се види лесно, че той не е спал Почти цяла нощ. Тая сутрин във всички движения на тоя обикновено тъй твърд и тъй енергичен човек се чувствуваше

известна отпуснатост и нерешителност.

Той се занимаваше с приготовленията за заминаването на Раул и се мъчеше да печели време. Най-напред изчисти сам една шпага, която изтегли от парфюмиран кожен калъф, и опита дали дръжката е добра и дали острието се държи здраво на дръжката.

След това сложи в чантата на младежа кесия с луидори, повика Оливен (така се казваше слугата, дошъл; с него от Блоа) и му поръча да нареди куфара пред него, като следеше да не се забрави всичко, необходимо за един младеж, който отива на поход.

Най-после, след като употреби почти един час за всички тия занимания, той отвори вратата в спалнята на виконта и влезе тихо.

Лъчистото слънце проникваше вече в стаята през широкия прозорец: Раул, завърнал се късно вечерта, беше забравил да спусне завесите. Той още спеше, сложил красиво глава на ръката си. Дългата му черна коса полу-закриваше очарователното чело, овлажняло от бисерни капчици пот, които се стичаха по бузите на умореното момче.

Атос се приближи, наведе се над леглото и дълго гледа с тиха тъга тоя усмихнат младеж с полузатворени клепачи, закрилян с грижовна обич от своя ангел пазител. Полекалека Атос се увлече в мечти пред тая тъй богата и тъй чиста младост. В него възкръсна собствената му младост, донасяйки му всички тия сладки спомени, които са по-скоро ухания, отколкото мисли. Между това минало и настоящето имаше пропаст. Но въображението лети като ангел и като светкавица; те преминават моретата, където едва не сме претърпели корабокрушение, мрака, в който са изчезнали нашите илюзии, бездната, която е погълнала нашето щастие. Той си спомни, че цялата първа част от живота му бе разбита от жена; помисли си с ужас какво влияние можеше да има любовта и над тая тъй нежна и едновременно тъй силна натура.

Спомняйки си за всичките си страдания, той си представи как ще страда Раул и нежното, дълбоко съжаление на сърцето му се отрази във влажния поглед, който почиваше върху лицето на младежа. В тая минута Раул се събуди без смущение, без неувереност и без умора, както се събуждат крехките натура, както се събуждат птиците. Очите му срещнаха погледа на Атос и той разбра навярно какво ставаше в сърцето на тоя човек, който чакаше събуждането му с израз на безкрайна обич.

– Тук ли бяхте, господине? – попита той почтително.

– Да, Раул, стоях тук – отговори графът.

– И не ме събудихте?

– Не исках да ви лиша от още няколко минути хубав сън, приятелю

мой; вие сте се уморили навярно след вчерашния ден, който продължи до късно през нощта.

– О, господине, колко сте добър! – извика Раул. Атос се усмихна.

– Как се чувствувате? – го попита той.

– Отлично, господине, съвсем отпочинал и бодр.

– То е, защото още расте – продължи Атос с пленителното бащинско чувство на зрял човек към младеж – и защото на вашата възраст умората е двойно по-голяма.

– О! господине, моля да ме извините – каза Раул, засрамен от таково внимание, – аз ей сега ще се облека.

Атос повика Оливен и наистина след десет минути, с тая точност, която Атос, обигран във военната служба, беше предал на възпитаника си, младежът бе готов.

– А сега – каза младежът на слугата – наредете вещите ми.

– Вещите ви са наредени, Раул – рече Атос. – Аз заповядах да наредят чантата ви пред мене и нищо няма да ви липсва. Тя, както и куфарът на слугата трябва да са вече на конете, ако са изпълнили заповедта ми.

– Всичко е извършено по волята на господин графа – каза Оливен – и конете чакат.

– А аз спях! – извика Раул. – Спях, докато вие, господине, сте имали добрината да се занимавате с всички тия дреболии! О, наистина, господине, вие сте прекалено Добър към мене!

– Значи вие ме обичате, надявам се, поне малко? – Попита с умилене Атос.

– О, господине! – извика Раул, като правеше усилие да заглуши своето вълнение. – О, бог ми е свидетел, че Ви обичам и дълбоко уважавам!

– Вижте да не забравите нещо – каза Атос, като се престори, че търси някаква вещ, за да прикрие собственото си вълнение.

– Няма да забравя, господине – рече Раул. Тогава слугата се приближи до Атос с известно колебание и му каза съвсем тихо:

– Господин виконтът няма шпага, защото снощи господин графът ми заповяда да прибера тая, която той носеше винаги.

– Добре – рече Атос, – това е моя работа.

Раул сякаш не забеляза тоя разговор. Той слезе, като поглеждаше постоянно графа, за да види дали не е дошла минутата за сбогуване; но Атос вървеше, без да му трепне окото.

Пред външните стълби Раул видя три коня.

– О, господине – извика той зарадван, – значи вие ще ме придружите?

– Да, ще ви придружа малко – отвърна Атос. Очите на Раул светнаха от радост и той скочи леко на коня си.

Атос се качи бавно на своя, след като пошепна нещо на слугата, който, вместо да ги последва, влезе отново в къщи. Във възторг от това, че ще бъде заедно с графа Раул не забеляза или се престори, че не забелязва нищо.

Двамата благородници поеха по Пон Ньоф, минаха по кейовете или по-скоро по това, което тогава се наричаше ппопоят Пепен. и тръгнаха покрай стените на Гра Шатле. Тъкмо влизаха в улицата Сен Дени, и слугата ги настигна.

Те язدهа мълчаливо. Раул чувствуваше, че приближава минутата на раздялата; предната вечер графът беше дал различни нареждания за днешния ден. Освен това погледът му ставаше все по-благ, а в думите му се долавяше все повече обич. От време на време той изказваше мисъл или съвет, в който проличаваше доброжелателство.

Когато минаха арката Сен Дени и достигнаха височината ле Реколе, Атос погледна коня на виконта.

– Внимавайте, Раул – му каза той, – често съм ви казвал това; не трябва да го забравяте по никой начин, защото е голям недостатък за един ездач. Вижте, вашият кон е вече уморен, целият е в пяна, докато моят като че ли сега излиза от конюшните. Много му дърпате юздата и после не ще можете да го насочвате с необходимата бързина. Спасението на конника понякога зависи от мигновеното подчиняване на коня му. След осем дни вие няма да маневрирате вече в манеж. а на бойно поле.

И изведнъж, за да не придаде много тъжно значение на тая забележка, той прибави:

– Вижте, Раул, каква чудесна равнина: само за лов на яребици!

Младежът запомни урока, като особено се възхищаваше от деликатността, с която беше даден.

– Онзи ден забелязах – каза Атос, – че като стреляте с пистолет, опъвате силно ръката си. Това пречи на точния изстрел. Ето защо от дванадесет пъти три пъти не улучихте целта.

– А вие я улучихте дванадесетте пъти, господине – забеляза Раул усмихнато.

– Защото свихах ръката и в лакътя се получаваше опора за китката. Разбирате ли какво искам да ви кажа, Раул?

– Да, господине; после стрелях сам, като следвах съвета ви, и

постигнах пълен успех.

– А при фехтуването – продължи Атос, – вие нападате твърде много противника си. Зная добре, че това е грешка, присъща на вашата възраст; но движението на тялото при нападението отклонява винаги шпагата малко настрана; и ако имате работа с хладнокръвен човек, той ще ви спре при първата крачка с прост отвод или дори с прав удар.

– Да, господине, както много често правехте вие; но не всички имат вашата сръчност и вашата смелост.

– Какъв хладен вятър! – продължи Атос. – Напомня за зимата. Тъкмо ми хрумна, ако влезете в сражение вие ще влезете, защото сте препоръчан на един млад генерал, който обича много барута, не забравяйте, че единичната борба, както често се случва особено на нас кавалеристите, никога не трябва да стреляте пръв. Моля ви, който стреля пръв, улучва рядко противника си, щото стреля, обзет от страх, че ще остане обезоръжен пред въоръжен неприятел; а после, когато той стреля, изправяйте коня си на задните му крака: тая маневра ми спаси два-три пъти живота.

– Ще се възползувам от нея, най-малко от признателност.

– Е, какво става там? каза Атос. – Май че браконииери. а? Да. наистина... После още едно важно нещо, Раул: ако ви ранят през време на атака, ако паднете от коня си и ако имате още сили, отместете се от пътя на полка ви. Иначе той може да се върне и вие ще бъдете стъпкан от краката на конете. Във всеки случай, ако бъдете ранен, пишете ми веднага или поръчайте да ми пишат. Ние не сме вчерашни и разбираме от рани – прибави той усмихнато.

– Благодаря ви, господине – отговори силно развълнуван младежът.

– А, ето ни и в Сен Дени! – промърмори Атос.

В тая минута те пристигнаха наистина до вратата на града, пазена от двама часови. Единият каза на другия:

– Ето още един млад благородник, който отива навярно в армията.

Атос се обърна – за него беше интересно всичко, което дори косвено засягаше Раул.

– Защо мислите така? – попита той.

– По вида му, господине – отговори часовоят. – А и на възраст е. Той е вторият днес.

– Значи тази сутрин е минал и друг като мене? – попита Раул.

– Да, бога ми, с горд вид и добре облечен, май някой син от личен род.

– Ще ми бъде другар по пътя, господине – каза Раул, като тръгна

отново – Но уви, той не ще ме накара Да забравя този, когото губя.

– Не вярвам да го настигнете, Раул. Защото имам да ви говоря нещо тук, и то ще отнеме може би толкова време, че тоя благородник ще вземе голяма преднина.

– Както обичате, господине.

Като приказваха така, те минаха по улиците, пълни с народ по случай тържествения празник, и стигнаха до старата базилика, в която се отслужваше литургия.

– Да слезем от конете, Раул – каза Атос. – А вие. Оливен, ги пазете и ми дайте шпагата.

Той взе шпагата от слугата и двамата благородници влязоха в черквата.

Атос подаде светена вода на Раул. В някои бащински сърца се крие част от тая услужлива обич, която влюбеният изпитва към любимата си.

Младежът се допря до ръката на Атос, поклони се и се прекръсти.

Атос каза нещо на един от пазачите, който се поклони и тръгна към подземните гробници.

– Да вървим след него, Раул – каза Атос. Пазачът отвори решетката на кралските гробници и се спря на горното стъпало, докато Атос и Раул тръгнаха надолу. Стълбата беше осветена от сребърен светилник, който гореше над последното стъпало. И точно под тоя светилник стоеше, закрыта с широко покривало от лилаво кадифе на златни лилии, катафалка на дъбови стълбове.

Подготвен за тая сцена от тъгата в собственото си сърце и от величието на черквата, младежът слезе с бавни и тържествени крачки и се спря гологлав пред смъртните останки на последния крал, който трябваше да се присъедини към прадедите си само когато наследникът му се присъедини към него самия и който сякаш стоеше тук, за да каже на човешката гордост, понякога тъй лесно екзалтираща се върху трона:

„Земна прах, аз те чакам!“

Настъпи минутно мълчание.

След това Атос вдигна ръка, посочи с пръст ковчега и каза:

– Тая гробница е на един слаб и без величие човек, през царуването на когото станаха обаче велики събития; то е, защото над тоя крал бдеше духът на друг човек, както тоя светилник бди над тоя ковчег и го осветява. Тоя човек беше истинският крал, Раул; другият беше само призрак, в който той влагаше душата си. И все пак у нас величието на монарха е толкова силно, че тоя човек не бе почетен дори с един гроб в краката на оня, за славата на когото той съсипа живота си, защото, не

здравяйте това, Раул, тоя човек сниши може би краля, но в замяна на това издигна кралската власт, а в Лувърския дворец са затворени две неща: кралят, който умира, и кралската власт, която не умира. Това царуване мина, Раул; тоя министър, толкова страшен за господаря си, толкова ненавиждан от него, отиде в гроба, като повлече след себе си краля, когото не искаше да остави в живите сам навярно от страх да не би да разруши делото му, защото един крал гради само когато има край себе си или бога, или духа божий. Тогава обаче смъртта на кардинала беше за всички освобождение и аз сам – толкова слепи са съвременниците – осуетявах понякога намеренията на тоя велик човек, който държеше Франция в ръцете си и по своя воля ту я душеше, ту я оставяше да диша свободно. Ако в страшния си гняв той не ме смаза, мене и приятелите ми, това беше навярно за да мога днес да ви кажа: Раул, умейте да различавате винаги краля от кралската власт; кралят е просто човек, а кралската власт е духът божий; когато се усъмните на кого трябва да служите, отдайте предпочитание на невидимия принцип пред материалната видимост, защото невидимият принцип е всичко. Бог е искал да даде тоя осезаем принцип, като го е въплътил в един човек. Раул, струва ми се, че виждам бъдещето ви като през мъгла. Според мене, то е по-добро от нашето. Ние имавме министър без крал, вие ще имате крал без министър. Вие ще можете да служите на краля, да го обичате и уважавате. Ако тоя крал е тиран, защото всемогъществото може да замае и да повлече към тирания, служете на кралската власт, обичайте и уважавайте кралската власт, тоест нещо непогрешимо, тоест духът божий на земята, тоест тая божествена искра, която прави прахта тъй велика и тъй свята, че ние, благородниците от висок произход, сме също тъй нищожество пред това простряно тяло върху последното стъпало на тая стълба, както това тяло е нищожество пред трона на всевишния.

– Аз ще вярвам в бога, господине – каза Раул, – ще уважавам кралската власт, ще служа на краля и ще се постарая да умра за тях. Добре ли ви разбрах?

Атос се усмихна.

– Вие сте благородна натура – каза той, – ето шпагата ви.

Раул подгъна коляно на земята.

– Тя е била носена от баща ми, един честен благородник. Аз я носих на свой ред и й правех чест понякога когато ефесът беше в ръката ми, а ножницата висеше отстрани. Ако ръката ви е още слаба да я владее, Раул, толкова по-добре: вие Ще се научите да я изтегляте; само когато наистина има нужда.

– Господине – каза Раул, като пое шпагата от ръката на графа, – аз ви дължа всичко; но тая шпага е най-скъпият подарък, който ми правите. Кълна ви се, че я нося с признателност.

И той целуна с благоговение ефеса на шпагата.

– Добре – рече Атос. – Станете, виконте, и да се прегърнем.

Раул стана и се хвърли бурно в прегръдките на Атос.

– Сбогом – промърмори графът, като чувствуваше, че сърцето му се къса, – сбогом и не ме забравяйте!

– О, никога, никога! – извика младежът. – Кълна ви се, господине, че ако ми се случи нещастие, вашето име ще бъде последното, което ще произнесе, споменът за вас ще бъде последната ми мисъл.

Атос се изкачи бързо по стълбата, за да скрие вълнението си, даде една златна монета на пазача, поклони се пред олтара и с големи крачки излезе в преддверието на черквата, пред което ги чакаше Оливен с двата коня.

– Оливен – каза той, като показва презрамника на Раул, – стегнете токата – шпагата виси много ниско Добре. Сега ще придружите господин виконта, докато Гримо се присъедини към вас; тогава ще оставите виконта. Чувате ли, Раул? Гримо е стар слуга, смел и умен, той ще върви с вас.

– Добре, господине – отговори Раул.

– Хайде, на коне! Искам да видя как ще тръгнете. Раул се подчини.

– Сбогом, Раул – каза графът, – сбогом, мое ми дете.

– Сбогом, господине – рече младежът, – сбогом, многообични ми покровителю!

Раул махна с ръка, защото не смееше да говори, и се отдалечи, без да си слага шапката.

Застанал неподвижен, Атос го изпрати с очи, докато той изчезна в завоя на една улица.

Тогава графът хвърли поводите на коня си в ръцете на един селянин, изкачи се бавно по стъпалата, влезе в черквата, коленичи в най-тъмния ъгъл и започна да се моли.

XXV. ЕДИН ОТ ЧЕТИРИДЕСЕТТЕ НАЧИНА ЗА БЯГСТВО НА ГОСПОДИН ДЪО БОФОР

Между това времето течеше за затворника, както и за тия, които се занимаваха с бягството му: само че то течеше много бавно. Обратно на

другите хора, които се залавят пламенно за някое опасно предприятие и изтвиват постепенно, когато се приближава минутата на изпълнението, херцог дьо Бофор, кипящата смелост на когото беше станала пословична и който се беше вкочанял от петгодишното бездействие, той сякаш шибаше времето пред себе си и зовеше неуморимо часа на действието. Самото му бягство, без да излагаме плановете за бъдещето, които, трябва да признаем, бяха още много смътни и много неопределени, съдържаха начало на отмъщение, което подслаждаше сърцето му. Най-напред бягството му беше неприятна история за господин дьо Шавини, когото бе намразил заради дребнавото му преследване; после още неприятна за Мазарини, когото той повече проклинаше, отколкото мразеше, заради злините, които правеше. Виждаше се, че господин дьо Бофор беше разпределил много съразмерно чувствата си към коменданта и министъра, към подчинения и господаря.

После господин дьо Бофор, който познаваше тъй добре вътрешния живот на Пале Роял и знаеше за връзките между кралицата и кардинала, си представяше в затвора какво драматично раздвижване ще настъпи в двореца, когато от кабинета на министъра до стаята на Ана Австрийска се разнесе новината: „Господин дьо Бофор избягал!“ Като мислеше за това, той се усмихваше леко, въобразяваше си, че е вече във от затвора, диша чистия въздух на полетата и горите, пришпорва силен кон и вика високо: „Свободен съм!“

Наистина, когато идваше на себе си, той виждаше отново, че седи между четирите стени и че на десет крачки от него Ла Раме си върти палците един около друг, а в преддверието се смеят или пият пазачите му.

Единственото нещо, което го примиряваше с тая омраза картина – толкова голямо е непостоянството на човешкия дух, – беше намръщено-то лице на Гримо, това лице, което намрази най-напред и което след това стана единствената му надежда. Гримо му се струваше Антиной¹.

Безполезно е да казваме, че всичко това беше игра на трескавото въображение на затворника. Гримо си оставаше все същият. Ето защо той продължаваше да се ползува с пълното доверие на началника си Ла Раме, който сега му вярваше повече, отколкото на себе си: Ла Раме, както казахме вече, чувствуваше в дъното на сърцето си известна слабост към господин дьо Бофор.

За това добрият Ла Раме се радваше предварително на малката вечеря насаме със затворника си. Той имаше само един недостатък – беше лакомник; баниците му се видяха добри, виното отлично. Освен това

наследникът на дядо Марто му беше обещал баница с фазан, вместо с домашни птици, и вино шамберген вместо макон. Всичко това щеше да бъде още по-вкусно в обществото на тоя любезен принц, който всъщност беше тъй добър, който правеше такива смешни номера на господин дьо Шавини и такива хубави шегички срещу Мазарини. Тоя път настъпващата Петдесетница беше за Ла Раме наистина един от четирите големи годишни празници.

Следователно Ла Раме чакаше шест часа вечерта със също такова нетърпение, както и херцогът.

Още от сутринта той се зае с всички подробности и доверявайки само на себе си, посети лично наследника на дядо Марто. Баничарят беше надминал себе си: той му показва една наистина чудовищна баница, украсена отгоре с герба на господин дьо Бофор баницата беше още празна, но край нея лежах един фазан и две яребици, набодени със сланина тъй ситно, че имаха вид на иглени възглавнички. На Ла Раме му потекоха лигите и той се върна в стаята на херцога, като си потриваше ръцете. Като връх на щастието господин дьо Шавини, както казахме вече, уповавайки се на Ла Раме, беше заминал същата сутрин за късо време и по тоя начин Ла Раме стана заместниккомендант на кулата.

— 1 Т^Тиноу – красив роб, любимец на един от римските императори, станал пример на мъжка хубост. – Б. пр.

Колкото за Гримо, той изглеждаше още по-намръщен от когато и да е.

Сутринта господин дьо Бофор игра с Ла Раме на топка. Гримо му направи знак да обръща внимание на всичко.

Вървейки напред, Гримо посочваше пътя, по който трябваше да минат вечерта. Играеха на топка на тъй наречената площадка в малкия двор на кулата. Това място беше доста пусто и тук слагаха часови само когато господин дьо Бофор играеше на топка; а при височината на стените и тая предпазна мярка изглеждаше излишна.

За да се стигне до малкия двор, трябваше да се минат три врати. Всяка от тях се отключваше с особен ключ.

Като пристигна на площадката, Гримо като че ли случайно седна край една бойница и спусна краката навън от стената. Ясно беше, че на това място ще вържат вържената стълба.

Цялата тая маневра, разбираема за херцог дьо Бофор, беше, то се знае, неразбираема за Ла Раме.

Играта започна. Тоя път на господин дьо Бофор му вървеше: той

като че ли слагаше с ръка топките именно там, където искаше да отидат. Ла Раме беше бит напълно.

Четирима от пазачите на господин дьо Бофор бяха дошли заедно с тях и събираха топките. Когато играта свърши, господин дьо Бофор, дразнейки Ла Раме с несръчността му, даде два луидора на пазачите, за да пият за здравето му с останалите четирима другари.

Пазачите поискаха позволение от Ла Раме и той се съгласи да отсъствуват, до вечерта. Дотогава Ла Раме трябваше да излиза по належащи дребни работи и желаше, докато го няма, да не изпускат затворника от очи.

Ако го бяха оставили сам да уреди всичко, навярно господин дьо Бофор нямаше да го направи така сполучливо, както го извърши неговият пазач.

Най-после удари шест часът; макар че трябваше да седнат на масата в седем часа, вечерята беше готова и сложена. На бюфета лежеше колосална баница с герба на херцога и по зачервената ѝ кора се виждаше, че е изпечена великолепно.

Останалите ястия не отстъпваха на баницата. Всички чакаха с нетърпение: пазачите – да идат да пият, Ла Раме – да седне край масата, а господин дьо Бофор – да бяга.

Само Гримо оставаше безстрастен. Като че ли Атос го беше обучил именно за тоя важен случай.

В известни моменти, като го гледаше, херцог дьо Бофор се питаше дали не сънува и дали тая мраморна фигура е наистина негов човек и ще оживее, когато дойде време.

Ла Раме отпрати пазачите, като им поръча да пият; за здравето на принца; после, когато излязоха, той заключи вратите, сложи ключовете в джоба си и показа на принца масата, сякаш искаше да каже: – Когато пожелае ваше височество. Принцът погледна Гримо, Гримо погледна часовника: беше едва шест часът и четвърт, а бягството беше определено точно за седем часа; значи трябваше да се чака три четвърти час.

За да спечели четвърт час, принцът се престори, че много увлечен от книгата, която четеше, и поиска да довърши главата. Ла Раме се приближи и погледна над рамото му, за да види коя книга толкова интересува принца, че той не сяда край масата, когато вечерята е сложена.

Бяха Коментариите на Цезар, които, той, въпреки забраната на господин дьо Шавини, му беше донесъл преди три дни.

Ла Раме се зарече да не нарушава занаяпред правилата на затвора.

Докато чакаше, той отпуши бутилките и помориса баницата.

В шест часа и половина херцогът стана и каза важно:

– Действително Цезар е бил най-великият човек в древността.

– Така ли смятате, ваше височество? – попита Лараме.

– Да.

– добре – Продължи Ла Раме, – а пък аз предпочитам Анибал!

– Че защо, господин Ла Раме? – запита херцогът.

– Защото той не е писал Коментарии – отвърна Ла Раме и се ухили.

Херцогът разбра загатването и седна край масата, като покани със знак Ла Раме да заеме място срещу него.

Надзирателят не дочака да го канят втори път.

Няма нищо по-изразително от лицето на истински лакомник, който седи край добре наредена маса: ето защо, като пое чинията със супа от ръцете на Гримо, по лицето на Ла Раме се изписа пълно блаженство.

Херцогът го погледна с усмивка.

– Поврага, Ла Раме – извика той, – знаете ли, че ако ми бяха казали, че в тая минута във Франция има по-щастлив човек от вас, не бих повярвал!

– И, бога ми, бихте имали право, ваше височество – каза Ла Раме. – Признавам си, че когато съм гладен, за мене не съществува по-приятна гледка от една добре наредена маса; а ако прибавите, че тоя, който прави чест на тая маса, е внукът на Анри Велики, тогава ще разберете, ваше височество, че оказваната чест удвоява насладата.

Принцът се поклони на свой ред и една недоловима усмивка се появи по лицето на Гримо, който стоеше зад Ла Раме.

– Мили ми Ла Раме – каза херцогът, – наистина само вие можете да правите комплименти.

– Не, ваше височество – отговори Ла Раме в изблик на чувства, – не, наистина, аз казвам това, което мисля, а в това, което казвам, няма комплимент.

– Тогава вие сте привързан към мене, а? – попита принцът.

– Тоест – продължи Ла Раме – аз не бих се утешил, ако ваше височество излезе от Венсен.

– Странен начин за изказване на вашата предаденост. (Принцът искаше да каже преданост.)

– Но какво бихте правили на свобода, ваше височество?

—
Анибал – прочут картагенски военачалник, воювал с Рим. – Б пр.

запита Ла Раме. – Ще направите безумие, което би ви скарало с

двора, и ще попаднете в Бастилията вместо във Венсен. Господин дьо Шавини не е любезен, съгласен съм – продължи Ла Раме, като отпи с наслада малко мадера, – но господин дьо Трамбле е нещо още по-лошо.

– Наистина! – каза херцогът, като се забавляваше от този обрат на разговора и от време на време поглеждаше стенния часовник, стрелките на който се движеха отчайващо бавно.

– И какво ще чакате от брата на един капуцин, възпитан в школата на кардинал дьо Ришелю? Ах, ваше височество, повярвайте ми, голямо щастие е, че кралицата, която винаги ви е желала доброто, доколкото поне чувах, се е сетила да ви изпрати тук, където има място за разходка, игра на топка, добро ядене и чист въздух.

– Наистина, като ви слуша човек, Ла Раме, аз съм голям неблагоприятен дарник, заедно дори за миг ми е минавало през ума да изляза оттук.

– О, ваше височество, това е връх на неблагодарността; но ваше височество никога не е мислил сериозно за това.

– Напротив! Трябва да ви призная, макар да е може би лудост, от време на време още мисля за това.

– И все още по един от вашите четиридесет начина, ваше височество?

– Е, да!

– Ваше височество – каза Ла Раме, – тъй като си говорим искрено, кажете ми един от тия четиридесет начина, изнамерени от ваша светлост.

– На драго сърце – отвърна херцогът. – Гримо, подайте ми баницата.

– Слушам – рече Ла Раме.

Той се изтегна в креслото, надигна чашата си, притвори очи и загледа слънцето през рубинената течност.

Херцогът погледна стенния часовник. Още десет минути и щеше да удари седем часът.

Гримо постави баницата пред принца, който взе ножа със сребърно острие, за да свали горната част; но Ла Раме, който се страхуваше да не би да се случи нещастие с това изящно произведение на кулинарното изкуство, подаде на херцога своя нож с желязно острие.

– Благодаря, Ла Раме – каза херцогът, като взе ножа.

– И така, ваше височество, какъв е този знаменит начин? – попита надзирателят.

– Трябва ли да ви кажа начина, на който разчитах най-много, който се готвех да приложа най-напред.

– Да, кажете го.

– Слушайте тогава! – каза херцогът, като опипа баницата с едната ръка и описа един кръг с ножа си в другата. – Най-напред се надявах, че ще ми сложат за пазач добър човек като вас, господин Ла Раме.

– Добре! Вие го имате, ваше височество. А после?

– И аз се поздравявам с това. Ла Раме се поклони.

– Казвах си – продължи принцът, – ако ме пази един добър човек като Ла Раме, ще се постарая някой от приятелите ми, връзките ми с когото са му неизвестни, да му препоръча човек, който да ми е предан и с когото бихме могли заедно да подготвим бягството.

– Е, е, не е лошо намислено! – забеляза Ла Раме.

– Нали? – подзе принцът. – Например слугата на някой храбър благородник, също неприятел на Мазарини, каквото трябва да бъде всеки благородник.

– Те, ваше височество – рече Ла Раме. – Да не говорим за политика.

– И когато този човек бъде при мен – продължи херцогът, – ако той е само ловък и успее да спечели доверието на пазача ми, пазачът ще му се довери и тогава ще получавам новини отвън.

– Да, да, но как ще получавате новини отвън?

– О, нищо по-лесно от това! Например при игра на топка.

– При игра на топка? – попита Ла Раме, като започна да слуша с най-голямо внимание разказа на херцога.

– Да, ето на, аз прехвърлям една топка в рова, там чака човек и я прибира. В топката има писмо; аз го моля от крепостната стена да ми хвърли обратно топката и той ми хвърля друга. В тази друга топка също има писмо. Така ние си разменяме мисли и никой нищо не забелязва.

– Ай да му се не види! – каза Ла Раме, като се почеса зад ухото. – Добре че ми казахте това, ваше височество; ще следя кой събира топките.

Херцогът се усмихна.

– Но в края на краищата – продължи Ла Раме – всичко това е само средство за кореспондиране.

– Това е вече много, струва ми се.

– Но не е достатъчно.

– Извинете. Например казвам на приятелите си: „Бъдете в едикой си ден и в едикой си час от другата страна на рова с два оседлани коня“.

– Е, а после? – попита Ла Раме с известно безпокойство. – Освен ако тези коне не са крилати и не долетят на крепостната стена, за да ви вземат.

– Е, боже мой! – небрежно отговори принцът. – Не става дума конете да са крилати и да долетят на крепостната стена, но аз да слеза от нея.

– С какво?

– С въжена стълба.

– Да – забеляза Ла Раме, като се опитваше да се засмее, – но въжена стълба не се изпраща като писмо в топка.

– Не, тя се изпраща в друго нещо.

– В друго нещо, в друго нещо! В какво?

– В баница например.

– В баница? – повтори Ла Раме.

– Да. Предположете едно – продължи херцогът, – предположете например, че моят домоуправител Ноармон, е наел дюкянчето на дядо Марто ...

– Е? – попита Ла Раме, като затрепера цял.

– Е, Ла Раме, който е лакомник, вижда баниците му, намира, че те са по-добри от баниците на предшествениците му, и ми предлага да ги опитам. Аз приемам при условие че и Ла Раме ще вечеря с мене. За по-голяма свобода Ла Раме отстранява пазачите и оставя само Гримо, за да ни прислужва. Гримо е именно човекът, изпратен от приятеля ми, слугата, който е готов да ми помага във всичко. Бягството е определено за седем часа, И така, в седем часа без няколко минути ...

– В седем часа без няколко минути?... – повтори Ла Раме, по челото на когото започнаха да избиват капки пот.

– В седем часа без няколко минути – продължи херцогът, като придружаваше думите с дела – аз свалям горната част на баницата. В нея намирам два ножа, въжена стълба и желязна круша. Допирам единия нож до гърдите на Ла Раме и му казвам: „Приятелю мой, много съжалявам, но ако мръднеш или извикаш Щете убия!“

Казахме, че херцогът придружаваше думите с дела.

Той стоеше вече прав край него и натискаше острието на единия нож върху гърдите му с такъв израз, който доказваше, че решението му е непоколебимо.

През това време Гримо, както винаги мълчалив, извади от баницата другия нож, въжената стълба и желязната круша.

Ла Раме следеше с очи всеки от тия предмети с нарастващ ужас.

– О, ваше височество! – извика той, като гледаше херцога с такъв смаян вид, че в друго време принцът би избухнал в смях. – Сърцето не ще ви позволи да ме убие!

– Не, ако не се противопоставиш на бягството ми.

– Но ако ви оставя да избягате, ваше височество, ще бъда разорен.
– Аз ще ти върна парите, които си дал за длъжността си.
– И вие сте решили твърдо да напуснете замъка?
– Ай да му се не види!
– И каквото и да ви кажа, няма да измените решението си?
– Тая вечер искам да бъда свободен.
– А ако се защищавам, ако викам за помощ, ако се развикам?
– Честна дума на благородник, ще те убия. Часовникът започна да бие.

– Седем часът – каза Гримо, който досега не беше промълвил нито дума.

– Седем часът – рече херцогът, – виждаш, закъснявам.

Ла Раме се поразмърда, сякаш за да успокои съвестта си.

Херцогът се намръщи и надзирателят почувствува как острието на ножа премина през дрехите му и се готвеше да пронизе гърдите му.

– Добре, ваше височество, стига! – каза той. – Няма да се помръдна.

– Да побързаме – рече херцогът.

– Ваше височество, последна милост.

– Каква! Говори по-скоро!

– Вържете ме добре, ваше височество.

– Защо да те вържем?

– За да не помислят, че съм ви съучастник.

– Ръцете! – каза Гримо.

– Не отпред, а отзад, отзад!

– Но с какво? – попита херцогът.

– С пояса ви, ваше височество – продължи Ла Раме.

Херцогът свали пояса си и го даде на Гримо, който върза ръцете на Ла Раме така, че да го задоволи.

– Краката! – каза Гримо.

Ла Раме протегна краката, Гримо взе една салфетка, разкъса я на ленти и върза краката.

– Сега шпагата ми – рече Ла Раме, – вържете дръжката за ножицата.

Херцогът откъсна една от панделките на панталона си и изпълни желанието на пазача.

– Сега – каза нещастният Ла Раме – желязната круша, искам я: иначе ще ме съдят, задето не съм викал. Натикайте я, ваше височество, натикайте я!

Гримо се приготви да изпълни желанието му, но надзирателят

направи знак, че иска да каже още нещо.

– Говори! – заповяда херцогът.

– Сега, ваше височество – каза Ла Раме, – не забравяйте, че ако пострадам за вас, имам жена и четири деца.

– Бъди спокоен. Сложи крушата, Гримо!

За миг това беше сторено и Ла Раме бе поставен на земята, два-три стола бяха катурнати в знак на борба, Гримо извади от джобовете на надзирателя всички ключове, отключи най-напред стаята, в която се намираха, и завъртя два пъти ключа, когато излязоха. След това двамата тръгнаха бързо по галерията, която водеше в малкия двор. Трите врати бяха отключени и заключени последователно с ловкост и бързина, които правеха чест на Гримо. Най-после стигнаха на мястото за игра на топка. То беше съвсем пусто: нито часови, нито някой по прозорците.

Херцогът изтича на стената и видя от другата страна на рова трима конници с два запасни коня. Той размени знак с тях – те чакаха именно него.

През това време Гримо връзваше въжето за спускане. Това беше не стълба, а кълбо от копринен шнур с пръчка на края, на която се сяда като на кон; кълбото се размотаваше само от тежестта на възседналия.

– Спускай се – каза херцогът.

– Пръв ли, ваше височество? – попита Гримо.

– Без съмнение – отговори херцогът. – Ако ме заловят, излагам се на опасността да вляза пак в затвора, а ако те пипнат тебе, ще те обесят.

– Така е – каза Гримо.

И без да се бави, Гримо възседна пръчката и започна опасното спускане; херцогът го следеше с очи, обзет от неволен страх: внезапно, когато той достигна три четвърти от стената, шнурът се скъса. Гримо полетя в рова.

Херцогът извика, но Гримо дори не изпъшка, макар че навярно беше тежко ранен, защото остана неподвижно на мястото, където падна.

Веднага единият от чакащите се спусна в рова, върза под мишниците на Гримо кран на едно въже и двамата му другари, които държаха другия край, изтеглиха Гримо при себе си.

– Спускайте се, ваше височество – каза човекът в рова. – Остава да се скочат само петнадесет фута, а тревата е мека.

Херцогът беше започнал вече да действа. Неговата работа беше по-мъчна, защото нямаше пръчката, за да се поддържа; трябваше да се спуска със силата на ръцете си, и то от петдесет фута височина. Но, казахме вече, херцогът беше ловък, силен и хладнокръвен; за по-малко от

пет минути той достигна края на шнура; както му беше казал благородникът, до земята оставаха най-много петнадесет фута. Той изпусна шнура и падна на крака, без да се нарани.

Веднага се покатери по склона на рова, в края на който го чакаше Рошфор. Другите двама благородници му бяха непознати. Припадналият Гримо бе вързан върху един кон.

– Господа – каза принцът, – ще ви благодаря по-късно. Сега не бива да губим нито минута. На път! Напред! Който ме обича, да ме последва!

Той се метна на коня си и препусна в галоп, като поемаше дълбоко дъх и викаше с неизразима радост:

– Свободен!... Свободен!... Свободен!...

XXVI. Д'АРТАНЯН ПРИСТИГА НАВРЕМЕ

Д'Артанян получи в Блоа сумата, която Мазарини се реши да му даде за бъдещи услуги, като желаше да го види по-скоро край себе си.

Обикновен конник изминаваше разстоянието от Блоа до Париж за четири дни. Д'Артанян пристигна на третия ден към четири часа следобед на бариерата Сен Дени. Едно време за това му бяха необходими само два дни. Ние видяхме, че Атос, тръгнал три часа след него, пристигна в Париж двадесет и четири часа по-рано.

Планше беше отвикнал от тия ускорени разходки; д'Артанян го укори за изнежеността му.

– Е, господине, четиридесет левги за три дни! – отвърна Планше. – Според мене това е много хубаво за продавач на захаросани бадеми.

– Наистина ли си станал търговец, Планше, и сериозно ли мислиш сега, когато пак се намерихме, да живуркаш в дюкянчето си?

– Хм, само вие сте създаден за деен живот! – възрази Планше. – Вижте господин Атос: кой би казал, че това е същият смел търсач на приключения, когото познавахме едно време? Сега той живее като истински благородник фермер, като истински селски владетел. И наистина, господине, няма нищо по-завидно от спокоен живот.

– Лицемер! – извика д'Артанян. – Вижда се, че се приближаваш към Париж, а там те чакат въже и бесилка!

И наистина тъкмо при тия думи двамата пътници стигнаха пред бариерата. Планше нахлупи шапка, като се сети, че ще минава по улици, където почти го познават, а д'Артанян засука мустак, като си спомни за Портос, който го чакаше на улица Тиктон. Той мислеше как ще го

накара да забрави имението си Брасьо и омировските кухни на Пиерфон.

От ъгъла на улица Монмартър той забеляза на един от прозорците на странноприемницата „Козичка“ Портос с великолепна небесносиня дреха, цялата бродирана със сребро. Портос щеше да си разчекне устата от прозяване и минувачите гледаха с известно почитително учудване този тъй хубав и тъй богат благородник, който изглеждаше толкова отегчен от богатството и величието си.

Щом д'Артанян и Планше се показаха на ъгъла.

Портос също ги позна.

– А, д'Артанян! – извика той. – Слава богу, дойдохте най-после!

– Добър ден, мили приятелю! – отговори д'Артанян.

Много скоро около конете, уловени вече за юздите от слугите на странноприемницата, и около конниците, които разговаряха с вирнати глави, се натрупаха зяпачи; но едно изскрътцване на д'Артанян и дветри заканителни движения на Планше, добре разбрани от присъстващите, разпръснаха тълпата, която започваше да става толкова по-гъста, колкото по-малко разбираше защо се е събрала.

Портос беше слязъл вече на прага.

– Ах, мили ми приятелю – каза той, – колко зле са тук конете ми!

– Наистина – отвърна д'Артанян, – съжалявам от все сърце за тия благородни животни.

– А и аз самият не бях по-добре – продължи Портос – и ако не беше съдържателката – прибави той, като се поклащаше самодоволно на краката си, – която е много любезна и разбира от шегги, щях да потърся друго жилище.

Хубавата Мадлен, приближила се през време на тоя разговор, отстъпи крачка назад и побледня като смърт, щом чу думите на Портос – тя мислеше, че ще се повтори сцената с швейцареца. Но за най-голямо нейно учудване, на д'Артанян не му трепна дори окоото и вместо да се разсърди, той се засмя и каза на Портос:

– Да, разбирам, мили приятелю, въздухът на улицата в тоя квартал е като в Пиерфонската долина; но бъдете спокоен, ще ви дам възможност да дишате по-добър.

– Кога?

– Ей богу, скоро, надявам се.

– А, толкова по-добре!

Това възклицание на Портос беше последвано от слабо и дълбоко изохкване, което идваше от ъгъла при вратата. Тогава току-що слезлият

от коня д'Артанян видя да се очертава на стената огромният корем на Мускетон, от огорчената уста на когото бяха излетели глухите жалби.

– И вие ли, нещастни ми господин Мустон, сте попаднали в тая жалка странноприемница? – попита д'Артанян с присмехулен тон, който можеше да се вземе и за съчувствие, и за подигравка.

– Той намира, че кухнята е отвратителна – отговори Портос.

– Е, добре – каза д'Артанян, – тогава защо не готви сам както в Шантин?

– О, господине, тук няма блатата на господин принца, за да ловя хубавите шарани, нито горите на негово височество, за да ловя с примки младите яребици. Колкото до избата, разгледах я внимателно и право да си кажа, видя ми се доста бедничка.

– Господин Мустон – каза д'Артанян, – наистина бих ви съжалил, ако не бях зает с друга, много по-неотложна работа.

Той отведе Портос настрана и му каза:

– Мили ми дьо Валоп, много се радвам, че сте напълно облечен, защото ще ви заведа веднага при кардинала.

– Хайде де! Наистина ли? – попита Портос, като облещи очи.

– Да, приятелю мой.

– Ще ме представите?

– Плаши ли ви това?

– Не, но ме вълнува.

– О, бъдете спокоен! Това не е предишният кардинал. Тоя няма да ви смаже с величието си.

– Все едно; вие разбирате, д'Артанян, дворът!

– Е, приятелю мой, сега вече няма двор.

– Кралицата!

– За малко щях да кажа: вече няма кралица. Кралицата? Успокойте се, ние няма да я видим.

– И вие казахте, че ще отидем веднага в Пале Роял?

– Веднага. Но за да не закъснеем, ще ви помоля Да ми дадете един от вашите коне.

– Моля; и четирите са на ваше разположение.

– О, засега имам нужда само от един.

– Ще вземем ли слугите със себе си?

– Да, вземете Мускетон, това няма да попречи.

Колкото до Планше, той си има причини да не се явява в двора.

– А защо?

– Хм! Той не е добре с негово високопреосвещенство.

– Мустон – каза Портос, – оседлайте Вюлкен и Баяр.

– А аз да взема ли Рюсто, господине?

– Не, вземете параден кон, вземете Фебюс или Сюпери: ние отиваме церемониално.

– А – каза Мускетон, като въздъхна с облекчение, – значи става дума само за посещение?

– Е, боже мой, да, Мустон, нищо друго. Само, за всеки случай, сложете pistolетите в кубурите; моите са на седлото ми, заредени.

Мускетон въздъхна: той не разбираше много тия церемониални посещения, които се правят с пълно въоръжение.

– Наистина – каза Портос, като гледаше благосклонно стария си слуга, който се отдалечаваше, – имате право, д'Артанян, Мустон е достатъчен – той има представителна външност.

Д'Артанян се усмихна.

– А вие няма ли да се преоблечете? – попита Портос.

– Не, не, ще остана така, както съм си.

– Но вие сте потънали в пот и прах, ботушите ви са съвсем изкаляни.

– Тия белези от пътуването ще докажат на кардинала колко съм бързал да бъда на негово разположение.

В тая минута Мускетон се завърна с трите оседлани коня. Д'Артанян скочи на седлото, като че ли беше почивал цяла седмица.

– Ей! – каза той на Планше. – Дългата ми шпага ...

– А аз взех придворната – рече Портос, като показа една къса парадна шпага с позлатена дръжка.

– Вземете рапирата си, приятелю мой.

– А защо?

– Не зная, но все пак вземете я, повярвайте ми.

– Рапирата ми, Мустон! – каза Портос.

– Но това е стягане за война, господине! – извика Мускетон. – Значи отиваме в поход? Тогава кажете ми го веднага, ще взема необходимите предпазни мерки.

– Вие сам нзаете, Мустон – се обади д'Артанян, – че с нас е Винаги от полза да се вземат предпазни мерки. Или ви е къса паметта, или сте забравили, че нямаме навик да прекарваме нощите си в балове и серенади.

– Уви, това е вярно! – рече Мускетон, като се въоръжи от главата до краката. – Но бях забравил.

Те препуснаха доста бързо и пристигнаха в кардиналския дворец

към седем часа и четвърт. По улиците имаше много хора по случай Петдесетница, всички гледаха с учудване тия конници, единият тъй чист, като че ли излизаше от гардероб, а другият тъй изпрашен, сякаш пристигаше от бойно поле.

И Мускетон привличаше погледите на зяпачите, но тъй като романът „Дон Кихот“ беше тогава много на мода, някои казваха, че той а е Санчо, изгубил господаря си, но в замяна на него намерил други двама.

Като влезе в чакалнята, д'Артанян се намери сред познати. Те бяха мускетари от ротата му, които стояха на караул. Той повика портиера и му показа писмото на кардинала, в което му се заповядваше да се върне, без да губи нито секунда. Портиерът се поклони и влезе при негово високопреосвещенство.

Д'Артанян се обърна към Портос и му се стори, че той трепере. Той се усмихна, наведе се към ухото му и каза:

– По-смело, любезни ми приятелю, не се плашете! Повярвайте ми, орелът е затворил отдавна очи и ние имаме вече работа с прост лешояд. Дръжте се изправено, както на бастиона Сен Жерве, и не се кланяйте много ниско на тоя италианец, иначе ще си състави лошо мнение за вас.

– Добре, добре – отговори Портос. Портиерът се върна.

– Заповядайте, господа – каза той. – Негово високопреосвещенство ви чака.

Наистина Мазарини седеше в кабинета си и беше зает със задраскването на колкото се може повече имена в един списък на лица, които получават пенсии и бенефиции¹. Той забеляза, че д'Артанян и Портос влязоха, и макар че погледът му светна от радост, когато ги видя престо-ри се на изненадан.

—

¹ Бенефиции – доходни места. Б. пр.

– А, вие ли сте, господин лейтенант? – каза той. – Хубаво направихте, че побързахте. Добре дошли.

– Благодаря, ваше високопреосвещенство. На вашите услуги съм, така както и господин дю Валеж, един от старите ми приятели, който криеше благородството си под името Портос.

Портос се поклони на кардинала.

– Великолепен кавалер – каза Мазарини. Портос си обърна главата надясно и наляво и с достойнство размърда раменете си.

– Най-добрата шпага в кралството, ваше високопреосвещенство – каза д'Артанян, – това го знаят много хора, но не го казват, защото не

могат да го кажат.

Портос се поклони на д'Артанян.

Мазарини обичаше почти толкова снажните войници, колкото Фридрих Пруски ги обикна по-късно. Той загледа с възхищение яките ръце, широките рамене и твърдия поглед на Портос. Струваше му се, че вижда пред себе си в плът и кръв спасението на своето министерство и на кралството. Това му напомни, че по-преди съюзът на мускетарите се състоеше от четирима души.

– А другите ви двама приятели? – попита Мазарини. Портос отвори уста, като мислеше, че сега е време и той да каже нещо. Но д'Артанян му смигна.

– Другите ни приятели са възпрепятствувани сега – каза той – Те ще се присъединят към нас по-късно.

Мазарини се покашля леко.

– А господинът е по-свободен от тях и е съгласен да постъпи отново на служба, нали? – попита той.

– Да, ваше високопреосвещенство, и то от чиста преданост, защото господин дьо Брасьо е богат.

– Богат? – повтори Мазарини. Това беше единствената дума, която винаги имаше привилегията да му вдъхва голямо уважение.

—

Бенефиции – доходни места. – Б. пр.

– Петдесет хиляди ливри доход – каза Портос. Това бяха първите му думи.

– От чиста преданост? – продължи Мазарини с тънката си усмивка.

– От чиста преданост значи?

– Ваше високопреосвещенство като че ли не вярва много на тая дума, а? – попита д'Артанян.

– А вие, господин гасконецо? – възрази Мазарини, като се облаксти на масата и опря брадичката си на ръцете.

– Аз ли? – каза д'Артанян. – Аз вярвам на предаността, както на името, дадено при кръщението, което, естествено, трябва да се последва от името на владение. Разбира се, човек е по природа повече или по-малко предан; но винаги в края на една преданост трябва да има нещо.

– А вашият приятел например какво би желал да има в края на своята преданост?

– Е добре, ваше високопреосвещенство, моят приятел има три великолепни имена: дю Валон в Корбей, дьо Брасьо в Соасоне и дьо

Пйерфон във Валоа. И тъй. ваше високопреосвещенство, той би желал едно от тия три имения да стане баронство.

– Само това ли! – каза Мазарини, очите на когото светнаха от радост, когато видя, че може да награди предаността на Портос, без да развързва кесията. – Само това ли? Е, то може да се нареди!

– Аз ще бъда барон! – извика Портос, като направи крачка напред.

– Аз ви казвах – подзе д'Артанян, като го спря с ръка – и негово високопреосвещенство го потвърждава.

– А вие, господин д'Артанян, какво желаете?

– Ваше високопреосвещенство, сега през септември ще се навършат двадесет години, откак господин кардиналт дьо Ришельо ме направи лейтенант.

– Да, и вие бихте искали кардинал Мазарини да ви направи капитан.

Д'Артанян се поклони.

– Е, добре, всичко това не е невъзможно. Ще видим, господа, ще видим. Сега, господин дю Валон, каква служба предпочитате? В града или извън града? Портос отвори уста да отговори.

– Ваше високопреосвещенство – каза д'Артанян, – господин дю Валон е като мене, той обича необикновената служба, тоест предприятия, смятани за безумни и невъзможни.

Тая гасконщина допадна на Мазарини. Той се замисли.

– А аз, признавам си, ви повиках, за да ви дам заседнал пост. Някои неща ме безпокоят. Е, какво е това. – каза Мазарини.

В чакалнята се чу силен шум и почти в същото време вратата на кабинета се отвори; в стаята се втурна един човек, покрит с прах, като викаше:

– Господин кардинала! Де е господин кардиналт? Мазарини помисли, че искат да го убият, и се отдръпна назад заедно с креслото си. Д'Артанян и Портос застанаха между новодошлия и кардинала.

– Е, господине, какво има, та влизате тук като в кръчма? – попита Мазарини.

– Две думи, ваше високопреосвещенство – каза офицерът, към когото се отнасяше тоя укор. – Бих искал да ви говоря веднага и насаме. Аз съм господин дьо Поан, караулен офицер, на служба във Венсенската кула.

По бледното и разстроено лице на офицера Мазарини разбра, че той носи важно известие, и даде знак на д'Артанян и Портос да направят място на пратеника.

Те се оттеглиха в ъгъла на кабинета.

– Говорете, господине, говорете по-скоро! – каза Мазарини. – Какво има?

– Ваше високопреосвещенство, господин дьо Бофор току-що избяга от замъка Венсен.

Мазарини извика, побледня по-силно от офицера, който му донесе тая новина, и се отпусна почти съсипан в креслото си.

– Избягал! – повтори той. – Господин дьо Бофор избягал!

– Ваше високопреосвещенство, аз бях горе на терасата и го видях как бяга.

– И вие не стреляхте по него?

– Куршумът не можеше да го стигне.

– Но какво правеше господин дьо Шавини?

– Той отсъствуваше.

– А Ла Раме?

– Намериха го вързан в стаята на затворника, с желязна круша в устата и нож край него.

– А тоя човек, който му беше помощник?

– Бил съучастник на херцога и избягал с него. Мазарини изпъшка.

– Ваше високопреосвещенство – каза д'Артанян, като направи крачка към кардинала.

– Какво? – попита Мазарини.

– Струва ми се, че ваше високопреосвещенство губи ценно време.

– Как така?

– Ако ваше високопреосвещенство заповяда затворникът да бъде преследван, може би още ще го настигнат. Франция е голяма и най-близката граница е на шестдесет левги.

– А кой ще го преследва? – извика Мазарини.

– Аз, да му се не види!

– И вие ще го заловите?

– Защо не?

– Вие ще задържите херцог дьо Бофор, въоръжен, заобиколен от съучастници?

– Ако ваше високопреосвещенство ми заповяда да улова дявола, ще го хвана за рогата и ще му го доведа.

– И аз също – прибави Портос.

– И вие също? – каза Мазарини, като гледаше учудено тия двама мъже. – Но херцогът няма да се предаде без отчаяна съпротива.

– Е добре, тогава ще се бием! – отвърна д'Артанян и очите му

пламнаха. – Отдавна не сме се били, нали, Портос?

– Ще се бием! – извика Портос.

– И вие се надявате да го настигнете?

– Да, ако конете ни са по-добри от неговите.

– Тогава вземете всички часови, които намерите тук, и препускайте.

– Вие давате заповед ли, ваше високопреосвещенство?

– Дори писмена, с моя подпис – каза Мазарини, като взе един лист и написа няколко реда.

– Прибавете, ваше високопреосвещенство, че можем да вземаме всички коне, които срещнем по пътя.

– Да, да – рече Мазарини, – в служба на краля! Взимайте и препускайте!

– Добре, ваше високопреосвещенство.

– Господин дю Валон – каза кардиналтът, – вашето баронство е на седлото зад херцог дьо Бофор; остава само да го уловите. А пък на вас, мили ми господин д'Артанян, не обещавам нищо, но ако вие го доведете, жив или мъртъв, можете да искате от мене всичко, което желаете.

– На коне, Портос! – извика д'Артанян и улови ръката на приятеля си.

– Готов съм – отговори Портос с непоколебимото си хладнокръвие.

Те слязоха по парадната стълба, като вземаха със себе си всички срещнати по пътя войници и викаха: „На коне! На коне!“

Събраха се десетина души.

Д'Артанян и Портос скочиха, единият на Вюлкен, другият на Баяр. Мускетон яхна Фебюс.

– След мене! – извика д'Артанян.

– Напред! – прибави Портос. И те забиха шпорите в слабините на чистокръвните си коне, които се понесоха като вихър по улица Свети Оноре.

– Е, господин барон – каза д'Артанян, – бях ви обещал упражнение и както виждате, изпълних обещанието си.

– Да, капитане – отговори Портос.

Те се обърнаха. Мускетон, изпотен повече от коня си, се държеше на почтително разстояние. След него галопираха десетте войници.

Смаяни, гражданите излизаха по праговете на вратите си, а уплашените кучета летяха след конниците и лаеха.

При ъгъла на гробищата Сен Жан д'Артанян събори някакъв човек; но това беше много дребно събитие, за Да спре тъй бързащи хора.

Галопиращият отряд продължи Да се носи напред така устремно, сякаш конете имаха крила.

Уви! На тоя свят няма дребни събития и ние ще видим, че това едва не свали монархията.

XXVII. ГЛАВНИЯТ ПЪТ

Те препускаха по цялото предградие Сент Антоан и по пътя за Венсен; скоро се намериха извън града, след това в гората, след това пред тях се откри селото.

При всяка крачка конете сякаш се въодушевяваха все повече и повече и ноздрите им започнаха да се зачервяват като нажежени пещи. Забил шпорите в корема на коня си, д'Артанян препускаше най-много на два фута пред Портос. Мускетон ги следваше на разстояние два коня. Войниците летяха след тях на различни разстояния, според достойнствата на конете си.

От едно възвишение д'Артанян видя група хора от другата страна на рова, срещу крепостта откъм Сен Мор. Той разбра, че от това място е избягал затворникът и че там може да научи нещо. След пет минути беше вече там, където един след друг пристигнаха и войниците.

Всички от групата бяха много заети. Те гледаха шнура, който висеше още от бойницата и се беше скъсал на двадесет фута от земята; измерваха с очи височината и правеха разни предположения. Горе по укреплението ходеха назад-напред изплашени часови.

Отряд войници, командувани от сержант, пъдеше хората от мястото, където херцогът се беше качил на коня.

Д'Артанян се насочи право към сержанта.

– Господин офицер – каза сержантът, – тук е забранено да се спира.

– Тая заповед не важи за мене – отвърна д'Артанян. – Преследват ли бегълците?

– Да, господин офицер; за нещастие те имат добри коне.

– А колко са?

– Четирима здрави и пети, когото отнесли ранен.

– Четирима! – каза д'Артанян, като погледна Портос. – Чуваш ли, бароне? Те са само четирима!

Радостна усмивка освети лицето на Портос.

– А каква преднина имат?

– Два часа и четвърт, господин офицер.

– Два часа и четвърт е нищо, ние имаме добри коне, нали, Портос?

Портос, въздъхна; той помисли какво ги чака клетите коне. – Много добре – каза д'Артанян, – а на коя посока са тръгнали?

– Това е забранено да се казва, господин офицер. Д'Артанян извади листа от джоба си.

– Заповед на краля – каза той.

– Тогава говорете с коменданта.

– А де е комендантът?

– В селото.

Д'Артанян кипна от гняв, челото му се набръчка, слепите му очи се обагриха.

– А, нещастнико! – извика той на сержанта. – Май че ти се подиграваш с мене! Чакай!

Той разви листа и го подаде с едната ръка на сержанта, а с другата извади от кобура един пистолет и вдигна предпазителя.

– Заповед на краля, ти казвам. Чети и отговори или ще ти пръсна мозъка! По кой път тръгнаха?

Сержантът видя, че д'Артанян говори сериозно. – По пътя за Вандо-моа – отговори той.

– През коя врата излязоха?

– През вратата на Сен Мор.

– Ако ме лъжеш, нещастнико – каза д'Артанян, – утре Ще бъдеш обесен!

– А вие, ако ги настигнете, няма да се завърнете, за Да ме обесите – промърмори сержантът.

Д'Артанян сви рамене, направи знак на отряда си и препусна.

– От тука, господа, от тука! – извика той, като се отправи към посочената врата на парка.

Но сега когато херцогът беше избягал, пазачът бе сметнал за уместно да завърти два пъти ключа на вратата. й беше принуден да отключи по същия начин, по който бе принуден и сержантът. Това отне още десет минути.

Превъзмогнал последната пречка, отрядът се понесе с предишната бързина.

Но не всички коне се носеха сега със същата пламенност; някои не можаха да издържат това бясно препускане; три спряха след един час; един падна.

Д'Артанян, който не се обръщаше, дори не забеляза това. Портос му го каза с обикновеното си спокойствие.

– Дано стигнем двамата! – рече д'Артанян. – Повече не ни трябва, те са само четирима.

– Така е – отговори Портос.

И той заби шпори в корема на коня си.

За два часа конете изминаха дванадесет левги, без да се спират, краката им започнаха да треперят, пяната от устата им изпръскваше дрежите на конниците, а потта проникваше под панталоните.

– Да починем малко, за да си отдъхнат тия нещастни животни – каза Портос.

– Да ги уморим, напротив, нека ги уморим, но да стигнем! – отговори д'Артанян. – Виждам пресни следи. Най-много преди четвърт час са минали оттук.

Действително краят на пътя беше изрит от копита. Следите се виждаха на залязващото слънце.

Те се понесоха отново; но след две левги конят на Мускетон се строполи.

– Добре! – каза Портос. – Ето че Фебюс пропадна!

– Кардиналт ще ви плати хиляди пистола за него.

– О! – възрази Портос. – Това не ме интересува.

– Тогава напред! Галоп!

– Да, ако можем.

И конят на д'Артанян отказа да върви по-нататък, дишането му спря; последният удар с шпорите го повали, вместо да го подгони.

– По дяволите! – извика Портос. – Ето и Вюлкен отиде!

– Пусто да остане! – д'Артанян се хвана за главата. – Значи трябва да спрем! Дайте ми вашия кон, Портос ... Е, но какво правите, дявол да го вземе?

– Пусто и върло! – рече Портос. – Падам, по-скоро Баяр пада.

Докато Портос се измъкваше от стремената, както можеше, д'Артанян поиска да накара коня да стане, но видя, че от ноздрите му тече кръв.

– И трите! – каза той. – Сега всичко е свършено! В това време се чу цвилене.

– Шт! – извика д'Артанян.

– Какво има?

– Чувам цвилене.

– Сигурно цвили конят на някой от нашите войници, които ни настига.

– Не, това е пред нас.

– Тогава е друго нещо – рече Портос.

И се послуша на свой ред, като се обърна към посочената от д'Артанян страна.

– Г господине – каза Мускетон, който изостави коня си на главния път и настигна пеша господаря си, – господине, Фебюс не издържа и ...

– Млък! – прекъсна го Портос.

Наистина в тоя миг се чу повторно цвилене, донесено от нощния ветрец.

– Това е на петстотин крачки от тука, пред нас – каза д'Артанян.

– Наистина, господине – рече Мускетон, – на петстотин крачки от нас има една ловджийска къщичка.

– Мускетон, вземи pistolетите си! – каза д'Артанян.

– Те са в ръцете ми, господине.

– Портос, вземете вашите от кобурите.

– Ето ги.

– Добре! – рече д'Артанян, като извади своите. – Сега... разбирате ли, Портос?

– Не много.

– Тръгнаха сме по кралска работа.

– Е?

– За кралската работа ще вземем тия коне.

– Така, така – забеляза Портос.

– Тогава без приказки и почвайте!

Тримата тръгнаха в нощния мрак като привидения. При един завой на пътя те забелязаха светлина между дърветата.

– Ето къщата – тихо каза д'Артанян. – Правете това. Портос, което ще правя аз.

Те се запромъкваха от дърво към дърво и се приближиха на двадесет крачки от къщата, без да бъдат забелязани. Оттук, при светлината на фенера, който висеше под навеса, те видяха четири отлични наглед коне. Един слуга ги тимареше. Край тях лежаха седлата и юздите.

д'Артанян се приближи бързо, като направи знак на двамата си спътници да останат малко назад.

– Купувам тия коне – каза той на слугата. Слугата се обърна учуден, но дума не продума.

– Не чу ли, чудако? – продължи д'Артанян.

– Чух – беше отговорът.

– Защо не отговаряш?

– Защото тия коне не са за продан.

– Тогава ги вземам – каза д'Артанян.

И той сложи ръка върху най-близкия до него кон.

Двамата му спътници се появиха в тоя миг и направиха същото.

– Но, господа – извика слугата, – тия коне току-що са изменили шест левги и ияма дори половин час, откак са разседлани.

– Половин час им стига – каза д'Артанян. – Тъкмо ще бъдат още бодри.

Конярят извика за помощ. Някакъв човек, навярно управител, излезе в същата минута, когато д'Артанян и спътниците му слагаха седлата на конете.

Управителят поиска да ги сплаши.

– Драги приятелю – каза д'Артанян, – ако кажете една дума, ще ви пръсна мозъка.

Той го заплаши с пистолета и веднага сложи оръжието под мишницата, за да продължи работата си.

– Но знаете ли, господине – рече управителят, – че тия коне са на господин дьо Монбазон?

– Толкова по-добре – отговори д'Артанян. – значи са добри коне.

– Господине – продължи управителят, като отстъпваше крачка по крачка и се мъчеше да стигне до вратата, – предупреждавам ви, че ще повикам хората си.

– А аз моите – отвърна д'Артанян. – Аз съм лейтенант на кралските мускетари, десет войника идват след мене. Чувате ли как галопират? Ще видим.

Нищо не се чуваше, но управителят чу от страх.

– Свършихте ли, Портос! – попита д'Артанян.

– Свърших.

– А вие, Мустон?

– Също.

– Тогава на конете и да вървим! Тримата скочиха на конете.

– На помощ! Елате с карабините! – завика управителят.

– Напред! – изкомандува д'Артанян – Ще падне стрелба.

И тримата се понесоха като вихър.

– На помощ, елате! – реवेशе управителят, докато конярят тичаше към съседната сграда.

Внимавайте да не убиете конете си! – отвърна Д'Артанян и избухна в смях.

Огън! – отговори управителят. Блясане подобно на светкавица освети пътя; едновременно с гърмежа тримата конници чуха свиренето

на куршумите, които минаха край тях.

– Стрелят като слуги – каза Портос. – По времето на господин дьо Ришелю стреляха по-добре. Спомняте ли си Кревкьорския път, Мустон?

– А, господине, дясната кълка още ме боли.

– Сигурен ли сте, д'Артанян, че вървим по следите? – попита Портос.

– Ай да му се не види, та не чухте ли?

– Какво?

– Че тия коне са на господин дьо Монбазон.

– Та що?

– Ами господин дьо Монбазон е мъж на госпожа дьо Монбазон.

– Е, и после?

– А госпожа дьо Монбазон е любовница на господни дьо Бофор.

– А, разбирам – каза Портос. – Тя е приготвила коне за смяна.

– Точно така.

– И ние преследваме херцога с конете, които току-що е оставил.

– Мили ми Портос, наистина вие сте чудно досетлив – каза д'Артанян с двусмислена усмивка.

– Ех, такъв съм си! – потвърди Портос.

Така те препускаха един час; конете бяха побелели от пяна, кръв течеше от коремите им.

– А, какво видях? – каза д'Артанян.

– Вие сте много щастлив, ако виждате нещо в такава нощ – забеляза Портос.

– Искри.

– И аз ги видях – се обади Мускетон.

– А, а! Нима сме ги настигнали?

– Я, умрял кон! – рече д'Артанян, като дръпна назад коня си, който беше отскочил встрани. – Изглежда, че и те са капнали от умора.

– Май че се чува шум на отряд конници – забеляза Портос, наведен над гривата на коня си.

– Не може да бъде.

– Те са много.

– Тогава е нещо друго.

– Още един кон! – каза Портос.

– Умрял?

– Не, издъхващ.

– Оседлан или без седло?

– Оседлан.

– Те са.

– Горе главата! Те са в ръцете ни.

– Но ако са много – забеляза Мускетон, не са в ръцете ни, а ние сме в техните.

– Хайде де! – рече д'Артанян. – Те ще помислят, че сме по-силни от тях, защото ги преследваме, ще се уплашат и ще се разпръснат.

– Сигурно – потвърди Портос.

– О, вижте! – извика д'Артанян.

– Да, пак искри – каза Портос, – тоя път и аз ги видях.

– Напред, напред! – се провикна д'Артанян пронизително. – След пет минути ще падне смях.

И те се понесоха отново. Обезумели от болка и надпреварване, конете летяха по тъмния път, на чийто хоризонт все по-ясно почна да се очертава една много по-плътна и по-тъмна маса.

XXVIII. СРЕЩА

Така препускаха още десетина минути.

Ненадейно две черни точки се отделиха от масата, започнаха да се приближават, да се уголемяват и по-лекалека заприличаха на конници.

– Охо! – каза д'Артанян. – Те идват към нас.

– Толкова по-зле за тях – забеляза Портос.

– Кой иде? – извика един прегракнал глас. Тримата препускащи конници нито се спряха, нито отговориха. Чу се само звънтене на изтегляни шпаги и щракане на пистолетни спусъци.

– Юздата между зъбите! – викна д'Артанян.

Портос разбра и също като д'Артанян извади с лявата си ръка един пистолет от кобура и вдигна спусъка му.

– Кой иде? – извика се втори път. – Нито крачка повече или сте загинали!

– Е, де! – отговори Портос почти задавен от прах, като гризеше поводите, както конят му гризеше юздата си. – Е, де! Виджали сме ги такива!

При тия думи двете сенки преградиха пътя и при светлината на звездите се видя как светеха цевите на пистолетите им.

– Назад! – извика д'Артанян. – Или ще загинете!

Два пистолетни гърмежа бяха отговор на тая заплаха; но двамата

нападатели се носеха с такава бързина, че връхлетяха върху противниците си още в същия миг. Разнесе се трети Гърмеж – д'Артанян бе стрелял от упор и неприятелят му падна. А Портос блъсна с такава сила своя противник, че той полетя на десетина крачки от коня си, след като бе отбил насочената към него шпага.

– Довърши го, Мускетон, довърши го! – извика Портос.

И се спусна напред рамо до рамо с приятеля си, който продължаваше преследването.

– Е, какво? – попита Портос.

– Счупих му главата – отговори д'Артанян. – А вие?

– Само го катурнах; но слушай ...

Чу се гърмеж от карабина: Мускетон изпълняваше заповедта на господаря си, без да се спира.

– Напред! Напред! – извика д'Артанян. – Добре върви, засега ние печелим!

– Охо! – каза Портос. – Ето нови играчи.

Наистина двама нови конници се отделиха от главната група и започнаха бързо да се приближават, за да преградят отново пътя.

Тоя път д'Артанян не изчака дори да му заговорят.

– Път! – завика той пръв. – Път!

– Какво искате? – попита един глас.

– Херцога! – едновременно изреваха Портос и д'Артанян.

В отговор се чу висок смях, но той завърши с изохкване: д'Артанян прониза подигравача с шпагата си.

В същото време проехтяха едновременно два гърмежа: Портос и противникът му стреляха един в друг. Д'Артанян се озърна и видя Портос край себе си.

– Браво. Портос! – каза той. – Струва ми се, че го убихте, а?

– Май че улучих само коня.

– Какво да се прави, мили мой? Не при всички изстрели се улучва прицелната точка. И не трябва да се съжاليا, когато се улучи мишената. Ай да му се не види, какво стана на коня ми?

– Конят ви пада – каза Портос и спря своя.

Наистина конят на д'Артанян се спъна и падна па колене, после изхърка и легна.

Куршумът на първия д'Артанянов противник го беше улучил в гърдите.

Мускетарят изгърси такава клетва, от която и небето можеше да се възмути.

– Кон ли иска господинът? – попита Мускетон.

– Пусто да остане! Иска ли питане! – извика д'Артанян.

– Ето ви! – каза Мускетон.

– Откъде, дявол да го вземе, имаш два свободни коня? – запита д'Артанян, като скочи на единия от тях.

– Стопаните им са мъртви: помислих, че може да НИ дотрябват, и ги взех.

През това време Портос зареди отново пистолета си.

– Внимание! – извика д'Артанян. – Ето още двама.

– Хайде де, до утре ли ще се повтаря това? – забеляза Портос.

И действително други двама конници се приближаваха с голяма бързина към тях.

– Господине – обади се Мускетон, – онзи, когото катурнахте, става.

– Защо не се справи с него като с първия?

– Ръцете ми бяха заети, господине, държах конете. Чу се гърмеж; Мускетон извика от болка.

– Ах, господине – каза той, – в другата! Точно в Другата! Тоя изстрел ще бъде еш на оня от Амиенския път.

Портос се обърна като лъв и се спусна върху сваления от коня противник, който се опита да изтегли шпагата си. Но преди да я извади от ножницата си, Портос му нанесе с дръжката на своята шпага такъв страшен удар по главата, че той падна като вол под чука на касапин.

Мускетон се свлече с охкане от коня си – получената рана не му позволяваше да остане на седлото.

Като видя конниците, д'Артанян се спря и зареди отново пистолета си; освен това на седлото на новия кон имаше карабина.

– Аз съм тук – каза Портос. – Да чакаме или да нападаме:

– Да нападаме – рече д'Артанян.

– Да нападаме! – повтори Портос. Те пришпориха конете си.

Конниците бяха вече най-много на двадесет крачки от тях.

– В името на краля! – извика д'Артанян. – Дайте ни път!

– Кралят няма работа тук! – отвърна един мрачен н нощен глас, който сякаш излизаше от облак, защото конникът идваше обвит в облаци прах.

– Добре, ще видим дали кралят не минава навсякъде – възрази д'Артанян.

– Вижте – отговори същият глас.

Почти едновременно се чуха два пистолетни гърмежа; единият беше от д'Артанян, а другият – от противника на Портос. Куршумът на

д'Артанян отнесе шапката на неприятеля му, а другият куршум прониза гърлото на Портосовня кон, той изпръхтя и се строполи мъртъв.

– За последен път, къде отивате? – запита същият глас.

– По дяволите! – отговори д'Артанян.

– Добре! Бъдете спокойни тогава, ще идете при тях. Д'Артанян видя как се насочи към него дулото на един мускет: нямаше време да бърка в кобура. Той си спомни един съвет, даден му някога от Атос. Изправи коня си на задните крака.

Куршумът улучи животното право в корема. Д'Артанян почувствува, че то се свлича, и с чудна пъргавина скочи настрана.

– Хайде де! – каза същият мощен и подигравателен глас. – Това е касапница за коне, а не сражение на мъже. Изтеглете шпагата си, господине, изтеглете шпагата си.

И той скочи от коня си.

– Да изтегля шпагата ли? – каза д'Артанян. – Така да бъде! Това ми е работата.

С два скока д'Артанян се намери срещу противника си и шпагите им се кръстосаха. С обикновената си ловкост д'Артанян пусна в ход любимия си похват.

През това време Портос, коленичил зад коня си, който агонизираше, държеше по един пистолет във всяка ръка.

Боят между д'Артанян и неговия противник започна. Според обичая си д'Артанян го нападна стремглаво, но срещна силна и опитна ръка, която го накара да се позамисли. Два пъти отбит, отстъпи крачка назад; противникът му не се помръдна; д'Артанян излезе отново напред и пак прибягна към похвата си.

Два-три удара бяха нанесени от едната и от другата страна без резултат; от остриетата на шпагите изхвърчаха искри.

Най-после д'Артанян реши, че е време да прибегне към любимия си финт; той го приложи много изкусно и светкавично нанесе удар, който според него беше неотразим.

Но ударът беше отбит.

– Пусто и върло! – извика той с гасконския си изговор.

При тоя вик противникът му отскочи назад, наведе откритата си глава и в тъмнината се Помъчи да види лицето на д'Артанян.

Д'Артанян се страхуваше от финт и се държеше в отбранително положение.

– Пазете се – каза Портос на противника си, – двата ми пистолета са още пълни.

– Толкова по-голямо основание да стреляте пръв – отговори противникът.

Портос гръмна: светкавица освети бойното поле. При тая светлина двамата противници извикаха едновременно.

– Атос! – провикна се д'Артанян.

– Д'Артанян! – се провикна Атос.

Атос вдигна шпагата си, д'Артанян спусна своята.

– Арамис! – викна Атос. – Не стреляйте!

– А, а! Вие ли сте, Арамис? – извика Портос. И той хвърли пистолета си.

Арамис мушна своя в кобура си и вкара шпагата в ножницата.

– Сине мой! – каза Атос и протегна ръка на д'Артанян.

Така го наричаше той едно време в минути на разнеженост.

– Атос, значи вие го защитавате? – каза д'Артанян, като си кършеше ръцете. – А аз се заклет да го заловя жив или мъртъв! О, аз съм обезчестен!

– Убийте ме – рече Атос и оголи гърдите си, – ако смъртта ми е необходима за вашата чест.

– О, тежко ми! Тежко ми! – викаше д'Артанян. – Само един човек на този свят можеше да ме спре и съдбата го изпречва на пътя ми! О, какво ще кажа на кардинала?

– Ще му кажете, господине – отговори един глас, който владееше над бойното поле, – че е изпратил срещу мене единствените, двама мъже, които могат да победят четирима, да се борят на равни начала един срещу друг с граф дьо Ла Фер и кавалера д'Ербле и да се предадат само на петдесет души.

– Принцът! – едновременно казаха Атос и Арамис, като се отдръпнаха настрана, за да могат другите да видят херцог дьо Бофор, докато д'Артанян и Портос отстъпиха крачка назад.

– Петдесет конници! – промърмориха д'Артанян и Портос.

– Погледнете около вас, господа, ако се съмнявате – рече херцогът.

Д'Артанян и Портос се озърнаха: наистина те бяха напълно заобиколени от отряд конници.

– При шума от вашия бой – продължи херцогът – помислих, че сте двама души, и се завърнах с всички, които ме заобикаляха. Дотегна ми все да бягам и ми се прищя да поработя също с шпагата си. Но вие сте само двама.

– Да, ваше височество – каза Атос, – но, както казахте, тия двама струват колкото двадесет.

– Хайде, господа, дайте шпагите си – рече херцогът.

– Шпагите Ни?! – извика д'Артанян, като вдигна глава и дойде на себе си. – Шпагите ни? Никога!

– Никога! – повтори Портос.

Няколко души се раздвижиха.

– Една минута, ваше височество – каза Атос, – две думи.

Той се приближи до принца, който се наведе към него и на когото той прошепна няколко думи.

– Както искате, графе – рече принцът. – Аз съм ви толкова задължен, че не мога да откажа на първата ви молба. Отстранете се, господа – се обърна той към хората от свитата си. – Господа д'Артанян и дю Балон, вие сте свободни.

Заповедта беше изпълнена веднага. Д'Артанян и Портос се намериха в центъра на голям кръг.

– Сега, д'Ербле – каза Атос, – слезте от коня и елате.

Арамис слезе от коня си и се приближи до Портос, докато Атос се приближаваше до д'Артанян. Сега четиримата се събраха отново.

– Приятели – подзе Атос, – съжالياвате ли още, че не проляхте кръвта ни?

– Не – отговори д'Артанян, – съжالياвам, че сега сме едни срещу други, ние, които винаги бяхме заедно, съжالياвам, че сме в два враждебни лагера. А, вече в нищо няма да имаме успех!

– О, боже мой, да, свършено е! – се обади Портос.

– Тогава минете на наша страна! – каза Арамис.

– Мълчете, д'Ербле – спря го Атос, – подобни предложения не се правят на такива хора като тия господа. Ако са влезли в партията на Мазарини, значи че съвестта ги е подтикнала към това, както нашата ни подтикна да вземем страната на принцовете.

– А между това ето ни неприятели – рече Портос. – Пусто да остане! Кой можеше някога да си помисли това?

Д'Артанян не каза нищо, но въздъхна. Атос ги погледна и взе ръцете им в своите.

– Господа – каза той, – тази работа е сериозна и сърцето ме боли, като че ли го пронизахте. Да, Ние сме разделени, ето голямата, печална истина, но ние още не сме си обявили война; може би ще измислим някакви условия; един последен разговор е необходим.

– Що се отнася до мене, аз настоявам за него – рече Арамис.

– Аз го приемам – гордо каза д'Артанян. Портос наведе глава в знак на съгласие.

– Тогава да си определим място за среща, удобно на всички ни – продължи Атос, – и на това последно свиждане да уточним окончателно нашите взаимни отношения, както и поведението, което ще държим един спрямо друг.

– Добре! – отговориха тримата останали.

– Значи вие сте на моето мнение? – попита Атос.

– Напълно.

– Е, добре, къде?

– На площад Роял удобно ли ви е? – запита д'Артанян.

– В Париж?

– Да.

Атос и Арамис се спогледаха. Арамис кимна с глава в знак на съгласие.

– На площад Роял, така да бъде! – каза Атос.

– А кога?

– Утре вечерта, ако искате.

– Ще се върнете ли дотогава?

– Да.

– В колко часа?

– В десет часа вечерта, удобно ли ви е?

– Чудесно.

– Оттам ще произлезе мир или война – Атос. – Но поне честта ни, приятели мои, ще е спасена.

– Уви! – промърмори д'Артанян. – Нашата военна чест загина.

– Д'Артанян – сериозно каза Атос, – кълна се, че вие ми причинявате болка, като мислите за това, докато аз мисля само за едно: че ние кръстосахме шпагите си с вашите. Да – продължи той и поклати тъжно глава, – вие се изразихте правилно: тежко ни. Да вървим, Арамис!

– А ние, Портос – рече д'Артанян, – да вървим при кардинала, за да му отнесем срама си.

– И му кажете преди всичко – извика един глас, че още не съм много стар и че още ме бива за работа.

Д'Артанян позна гласа на Рошфор.

– Мога ли да ви бъда полезен с нещо, господа? – попита принцът.

– Засвидетелствавайте, че ние направихме всичко възможно, ваше височество.

– Бъдете спокойни, това ще бъде направено. Сбогом, господа, скоро ще се видим отново, надявам се, край Париж, а може би и в самия Париж, и тогава ще имате възможност да се реванширате.

С тези думи херцогът поздрави с ръка, препусна в галоп и изчезна, последван от свитата си. Всичко се изгуби в мрака и шумът заглъхна.

Д'Артанян и Портос останаха сами на главния път, с един човек, който държеше два коня за юздите.

Те помислиха, че е Мускетон, и се приближиха.

– Какво виждам! – извика д'Артанян. – Ти ли си, Гримо?

– Гримо! – повтори Портос.

Гримо направи знак на двамата си приятели, че не са се излъгали.

– А чии са конете? – попита д'Артанян.

– Кой ни ги дава? – запита Портос.

– Господин граф дьо Ла Фер.

– Атос, Атос – промърмори д'Артанян, – вие мислите за всичко и сте наистина благородник.

– Чудесно! – каза Портос. – А аз се страхувах, че ще бъдем принудени да се върнем пеша.

И той скочи на коня. Д'Артанян беше вече на седлото.

– Но къде отиваш ти, Гримо? – попита д'Артанян. – Напускаш ли господаря си?

– Да – отговори Гримо, – отивам при виконт дьо Бражелон във Фландърската армия.

Те изминаха мълчаливо няколко крачки по главния път за Париж, но изведнъж чуха охкания, които сякаш излизаха от рова.

– Какво е това? – попита д'Артанян.

– Това ли? – каза Портос. – Това е Мускетон.

– Да, аз съм, господине – се обади жален глас и някаква сянка се изправи от страни на пътя.

Портос се спусна към управителя си, към когото беше наистина привързан.

– Опасно ли си ранен, мили ми Мустон? – попита той.

– Мустон! – повтори Гримо и облещи очи.

– Не, господине, не вярвам; но съм ранен на много неудобно място.

– Тогава ти не можеш да се качиш на кон?

– О, господине, и дума да не става!

– Можеш ли да ходиш пеша?

– Ще се помъча до първата къща.

– Какво да направим? – каза д'Артанян. – Ние трябва да се завърнем в Париж.

– Аз ще се погрижа за Мускетон – се обади Гримо.

– Благодаря, добри ми Гримо! – рече Портос. – Гримо слезе от коня

си и подаде ръка на стария си приятел, който се облегна на нея със сълзи на очите. Но той не можа да разбере с положителност дали тия сълзи бяха предизвикани от радостта, че го вижда, или от болката, която му причиняваше раната.

А д'Артанян и Портос продължиха мълчаливо пътя си към Париж.

След три часа ги задмина един куриер, покрит с прах; той беше изпратен от херцога и носеше на кардинала писмо, в което както беше обещал принцът, се свидетелствува ще за извършеното от Портос и д'Артанян.

Мазарини беше прекарал много лоша нощ, когато получи това писмо, в което принцът сам му съобщаваше, че е свободен и че му обявява непримирима война.

Кардиналът го прочете два-три пъти, след това го сгъна, сложи го в джоба си и каза:

– Д'Артанян изпусна херцога, но все пак ме утешава това, че докато го е преследвал, е смазал Брусел. Положително тоя гасконец е неоценим човек и дори с непохватността си ми принася полза.

Кардиналът загатваше за човека, когото д'Артанян беше съборил край ъгъла на гробищата Сен Жан в Париж и който не беше някой друг, а съветникът Брусел.

XXIX. ДОБРОДУШНИЯТ БРУСЕЛ

Но за нещастие на кардинал Мазарини, на когото по това време вървеше назад, добродушният Брусел не беше смазан.

Наистина той преминаваше спокойно по улица Сент Оноре, когато бясно летящият кон на д'Артанян го блъсна в рамото и го събори в калта. Както казахме вече, д'Артанян не обърна никакво внимание на такава дребно събитие. При това той споделяше дълбокото и презрително безразличие, което по това време благородниците, особено военните, хранеха към гражданите. Ето защо остана напълно безчувствен към нещастieto, постигнало дребния мургав човек, макар че сам беше причина за това. Преди да успее клетият Брусел да извика, въоръжените конници преминаха като вихър. Едва тогава чуха ранения и го вдигнаха.

Дотичаха хора, видяха нещастника, попитаха го как се казва, де живее и какво работи. И щом каза, че се казва Брусел, че е съветник в парламента и живее на улица Сен Ландри, тълпата изпусна страшен, заплашителен вик, който уплаши ранения не по-малко от преминалия над

него ураган.

– Брусел! – викаха в тъпата. – Брусел! Нашият баща! Този, който защитава нашите права срещу Мазарини! Брусел! Приятелят на народа, убит, стъпкан от тия мръсни кардиналисти! Тука! Тука! На оръжие, другари!

За минута тъпата страшно се увеличи; спряха някаква карета, за да настанят в нея малкия съветник, но някой от тъпата забеляза, че движението на каретата може да бъде вредно за ранения, и веднага няколко фанатици предложиха да го отнесат на ръце, предложение, което се прие единодушно и с възторг. Речено-сторено. Народът, страшен и нежен едновременно, вдигна Брусел и го понесе, както във вълшебните приказки великанът носи джудже в ръцете си, като мърмори и го гали.

Брусел се досещаше вече за привързаността на парижаните към него; в продължение на три години той сееше опозиция не без тайната надежда, че един ден ще пожъне любовта на народа. Сегашният случай го зарадва и го преизпълни с гордост, защото му показва силата му; но, от друга страна, някои обстоятелства помрачаваха това тържество. Освен че болката от натъртването беше силна, Брусел все очакваше, че иззад някой ъгъл на улицата ще се подаде ескадрон гвардейци или мускетари и ще разгони тъпата. А тогава какво ще стане с триумфетора в тая бъркотия?

От ума му не излизаше тоя вихър от хора, тоя подкован ураган, който го събори само с едно връхлитане.

Той повтаряше със слаб глас:

– Бързайте, деца мои, защото наистина много страдам.

И при всяко оплакване крясъците и проклятията около него се удвояваха.

Не без труд достигнаха жилището на Брусел. Тъпата изпълваше вече цялата улица; всички жители на квартала се показаха по прозорците и по праговете на вратите. От прозореца на една къща, в която се влизаше през тясна врата, с всички сили викаше стара слугиня, а до нея плачеше друга жена, също възрастна. С явна тревога, макар и изразявана различно, те питаха народа, който им отговаряше само с неразбираеми викове.

Но когато се показва съветникът, носен от осем души, бледен, гледащ с умиращ поглед къщата си, жена си и слугинята, госпожа Брусел припадна, а слугинята с вдигнати към небето ръце се спусна по стълбата да посрещне господаря си, като викаше: „О, боже, боже мой! Поне Фрике да беше тук! Да отиде за доктор!“

Фрике беше тук. Къде не е парижкият хлапак?

Естествено, Фрике се възползува от празника на Петдесетница, за да поиска отпуск от господаря си, който не можеше да му откаже, защото според условието Фрике трябваше да бъде свободен на четирите големи празника в годината.

Фрике беше начело на тълпата. Наистина и на него му хрумна да отиде за лекар; но като разсъди добре, намери, че е много по-весело да вика колкото му глас държи: „Убиха господин Брусел! Господин Брусел, бащата на народа! Да живее господин Брусел!“

отколкото да отиде сам по криви улички и просто да каже на един човек в черно: „Елате, господни докторе, съветникът има нужда от вашата помощ“.

За нещастие Фрике, който играеше важна роля в тълпата, има неблагоразумието да се улови за прозоречната решетка в долния етаж на къщата, за да се издигне над тълпата. Честолюбие го погуби: майка му го забеляза и го изпрати за лекар.

После тя взе болния на ръце и поиска да го занесе на горния етаж. Но в началото на стълбата съветникът стъпи на крака и обяви, че се чувства достатъчно силен да се качи сам. Той помоли Жервез, слугинята си, да се помъчи да отстрани народа. Но Жервез не го слушаше.

– О, клетият ми господар! Милият ми господар! – викаше тя.

– Да, мила Жервез, да – промърмори Брусел, като се мъчеше да я укроти. – Успокой се, това е дребна работа.

– Как мога да се успокоя, когато са ви стъпкали, смазали, осакатили!

– Съвсем не! – възрази Брусел. – Това е нищо, почти нищо.

– Нищо! А от главата до краката сте в кал! Нищо, а по косата ви има кръв! Ах, боже мой, боже мой! Клетият ми господар!

– Млъкни най-после! – каза Брусел. – Млъкни!

– Кръв, боже мой, кръв! – викаше Жервез.

– Доктор! Хирург! Лекар! – реवेशе тълпата. – Съветникът Брусел умира! Убиха го мазаринистите!

– Боже мой – отчаяно извика Брусел, – тия нещастници ще ми запалят къщата.

– Идете на прозореца и се покажете, господарю!

– Уф, за нищо на света! – отговори Брусел. – Крал може да се показва. Кажете им, Жервез, че ми е по-добре. Кажете им, че отивам не на прозореца, а в леглото, и да се разотидат.

– А защо искате да се разотидат? Прави ви чест, че са тук.

– Ох, нима не разбираш, че ще ме арестуват, ще ме обесят за това? – каза Брусел в отчаяние. – Ето, и на жена ми стана лошо.

– Брусел! Брусел! – реवेशе тълпата. – Да живее Брусел! Доктор за Брусел!

Вдигна се такъв шум, че се случи онова, което Брусел предвиди. Един отряд гвардейци разгони беззащитната тълпа с прикладите си. Но при първите викове „Гвардейци! Войници!“ Брусел, който се страхуваше да не го сметнат за подстрекател, се завря облечен в леглото си.

Благодарение на тая намеса от страна на гвардейците старата Жервез успя най-после, след три пъти повторената заповед на господаря си, да заключи външната врата. Но тъкмо я заключи и се върна при господаря си, чу се силно чукане по тая врата.

Свестилата се госпожа Брусел събуваше мъжа си в леглото му и трепереше като лист.

– Вижте кой чука, Жервез – каза Брусел, – и не отваряйте, докато не разберете добре кой е.

Жервез погледна през прозореца.

– Господин председателят Бланменил – каза тя.

– Отворете тогава – рече Брусел. – Няма какво да се стесняваме от него.

– Е, какво са направили с вас, мили Брусел? – попита председателят още от вратата. – Чувам, че за малко щели да ви убият, а?

– По всяка вероятност крояха да посегнат на живота ми – отговори Брусел със стоическа твърдост.

– Клети ми приятелю! Да, те са искали да започнат с вас; но ще дойде и нашият ред; те не могат да ни победят заедно и се мъчат да ни унищожат един по един.

– Ако се отърва сега – каза Брусел, – ще ги смажа на свой ред със силата на словото си.

– Ще се оправите – рече Бланменил – и ще ги накарате да заплатят скъпо за това посегателство.

Госпожа Брусел плачеше горчиво, Жервез беше в отчаяние.

– Какво се е случило? – извика един хубав снажен младеж, като се втурна в стаята. – Татко е ранен?

– Пред вас, младежо, лежи една жертва на тиранията – каза Бланменил като истински спартанец.

– О! – извика младежът, като се обърна към вратата. – Тежко на ония, които са посегнали на вас, татко! – спря го съветникът, – идете по-добре за лекар.

– Чувам виковете на народа – забеляза старата слугиня. – Навярно Фрике води лекар ... Не, карета е.

Бланменил погледна от прозореца.

– Кoadюторът! – каза той.

– Господин коадюторът! – повтори Брусел. – Е, боже мой, чакайте, ще ида да го посрещна!

И забравил раната си, съветникът щеше да се спусне да посрещне господин дьо Рец, ако Бланменил не беше го спрял.

– Е, какво се е случило с вас, мили Брусел? – попита коадюторът още от вратата. – Говори се за засада, за убийство, а? Добър ден, господин Бланменил. На минаване взех лекаря си и ви го вода.

– О, господине, не зная как да ви благодаря! – отговори Брусел. – Наистина зверски ме събориха и ме стъпкаха кралските мускетари.

– Кажете кардиналските – възрази коадюторът, – Мазариновите. Но бъдете спокоен, ние ще ги накараме да заплатят за всичко това. Нали, господин Бланменил?

Бланменил се поклони; в това време вратата се отвори от бързоходец. След него влезе един лакей в разкошна ливрея и доложи високо:

– Господин херцог дьо Лонгвил.

– Как, господин херцогът тук? – извика Брусел. – Каква чест за мен! А, ваше сиятелство!

– Господине, дойдох да поднеса съболезнованията си за нещастие-то на нашия храбър защитник – каза херцогът. – Ранен ли сте, мили съветнико?

– Дори и да бях ранен, посещението на ваше сиятелство щеше да ме излекува.

– Но все пак страдате?

– И то много – отговори Брусел.

– Доведох лекаря си – рече херцогът. – Ще му Позволите ли да влезе?

– Моля ви се!

Херцогът направи знак на лакея си и той въведе един човек, облечен в черни дрехи.

– И на мен ми мина тая мисъл през ума, господин херцог – каза коадюторът.

Двамата лекари се изгледаха.

– А, вие ли сте, господин коадютор? – рече херцогът. – Приятелите на народа се срещат на собствената си територия.

– Слуховете ме уплашиха и аз побързах да дойда; но най-важното е,

мисля, лекарите да прегледат по-скоро нашия храбър съветник.

– Пред вас ли, господа? – уплашено забеляза Брусел.

– Защо не, приятелю мой? Уверявам ви, че искаме да узнаем по-скоро какво е положението ви.

– О, боже мой, какъв е пак тоя шум? – се обади госпожа Брусел.

– Като че ли ръкопляскат? – каза Бланменил и се приближи бързо до прозореца.

– Е, какво има пак? – попита Брусел побледнял.

– Ливреята на господин принц дьо Конти! – отговори Бланменил. – Лично господин принц дьо Конти.

Кoadюторът и господин дьо Лонгвил едва се съдържах да не се изсмеят с глас.

Лекарите поискаха да отвият Брусел. Той ги спря. В тая минута влезе принц дьо Конти.

– А, господа – каза той, като видя коадютора, – изпреварили сте ме. Но не ми се сърдете, мили ми господин Брусел. Щом чух за приключението ви, помислих си, че може би нямате лекар, и се отбих да взема своя. Какво става с вас? Какво е това убийство, за което се говори?

Брусел поиска да отговори, но устата му се схвана: тия неочаквани почести съвсем го смазаха.

– И тъй, драги докторе, прегледайте го – се обърна принц дьо Конти към човека в черно, който го придружаваше.

– Господа – каза единият от лекарите, – значи ще направим консултация?

– Правете, каквото искате – рече принцът, – само по-скоро ме успокойте относно положението на милия съветник.

Тримата лекари се приближиха до леглото. Брусел дърпаше завивката с всички сили; но въпреки съпротивата му те го съблякоха и прегледаха.

Имаше само две натъртвания: на ръката и на бедрото.

Лекарите се спогледаха, като не разбираха как може да се викат трима най-учени доктори на парижкия факултет заради такава дреболия.

– Е, какво? – попита коадюторът.

– Е, какво? – повториха след него херцогът и принцът.

– Надяваме се, че тоя случай няма да има последици – каза единият от лекарите. – Ще се оттеглим в съседната стая, за да определим лекуването.

– Брусел! – викаше тълпата. – Известия за Брусел! Как е Брусел!

Кoadюторът се приближи бързо до прозореца. Щом го видя, тълпата млъкна.

– Успокойте се, приятели мои – каза той. – Господин Брусел не е в опасност. Но раната му е сериозна и му е необходимо спокойствие.

Веднага на улицата се разнесоха викове: „Да живее Брусел! Да живее коадюторът!“

Господин дьо Лонгвил му завидя и се приближи също до прозореца.

– Да живее господин дьо Лонгвил! – завика тълпата.

– Приятели мои – каза херцогът, като поздрави с ръка, – оттеглете се мирно и тихо. Нека враговете ни не се радват на безредието.

– Добре, господин херцог – се обади Брусел от леглото си. – Вие говорите като истински французин.

– Да, господа парижани – прибави принц дьо Конти, като на свой ред се приближи до прозореца, за да получи своята част от поздравлението. – Да, също и господин Брусел ви моли да се оттеглите. Освен това той има нужда от почивка, а шумът го безпокои.

– Да живее господин принц дьо Конти! – завика тълпата.

Принцът се поклони.

Тримата се сбогуваха със съветника и потеглиха, придружени от тълпата, която те бяха разпуснали от името на Брусел. Бяха стигнали вече кейовете, а Брусел все още им се кланяше от леглото.

Старата слугиня гледаше с възхищение господаря си. Съветникът израсна в очите ѝ с цяла глава.

– Ето какво значи да служиш на отечеството си, както ти диктува съвестта – самодоволно каза Брусел.

! След като се съвещаваха един час, лекарите излязоха и предписаха компреси с вода и сол.

Цял ден пред къщата се спираха карети. Цялата фронда се разписа у Брусел.

– Татко, какъв триумф! – извика младежът, който не разбираше истинската причина, тласкаща тия хора при баща му, и простодушно вярваше в привързаността на благородниците, принцовете и приятелите им.

– Уви, мили ми Жак – каза Брусел, – страх ме е, че ще платя доста скъпичко за този триумф! Или силно се лъжа, или в тая минута Мазарини ми пише в сметката всички огорчения, които е изпитал благодарение на мен.

Фрике се върна посред нощ: той не беше успял да намери лекар.

XXX. ЧЕТИРИМАТА СТАРИ ПРИЯТЕЛИ СЕ ГОТВЯТ ЗА СРЕЩА

– Е, какво? – се обърна Портос, седнал в двора на странноприемницата „Козичка“, към д'Артанян, който се завръщаше от кардиналския дворец с кисело и намусено лице. – Е, какво? Лошо ли ви прие, славни ми д'Артанян?

– Ей богу, да! Положително тоя човек е мръсно животно! Какво ядете, Портос?

– Както виждате, топя сухар в чаша испанско вино. Направете и вие същото.

– Имате право. Жимблу, една чаша!

Момчето, наречено с това хармонично име, донесе исканата чаша и д'Артанян седна при приятеля си.

– Разкажете как стана всичко?

– Нали, разбирате, тук няма накъде да се усуква. Влязох – той ме погледна накриво; свих рамене и му казах: „Е, ваше високопреосвещенство, ние излязохме по-слаби.“ – „Да. зная това, но разкажете ми подробностите.“ Вие разбирате, Портос: аз не можех да разкажа подробностите, без да назова приятелите ни, а да ги назова, значеше да ги погубя.

– Пусто да остане, така е!

– „Ваше високопреосвещенство – казах аз, – те бяха петдесет, а ние двама.“ – „Да – отговори той, – но това не е попречило, както чух, да се разменят pistolетни изстрели.“ – „Така е, от едната и от другата страна изразходвахме по малко барут.“ – „И шпагите са видели дневната светлина, нали?“ – прибави той. – „Тоест нощния мрак. ваше високопреосвещенство“ – отговорих аз. „Е, – продължи кардиналтът, – а аз ви смятах за гасконец, мили мой!“ – „Аз съм гасконец само когато имам успех, ваше високопреосвещенство.“ Отговорът му хареса и той започна да се смее. „Това ще ме научи – каза той – да давам на гвардейците си по-добри коне; ако те не бяха изостанали и ако всеки от тях беше извършил колкото вас и вашия приятел, вие щяхте да съдържите думата си и щяхте да ми го доведете жив или мъртъв.“

– Е, но струва ми се, че това не е лошо – забеляза Портос.

– О, боже мой, разбира се, че не е, мили мой, но начинът, по който го каза! Просто невероятно е – прекъсна се д'Артанян! – колко вино попиват тия сухари! Истински гъби! Жимблу, още една бутилка!

Бутилката пристигна с бързина, която доказваше степента на

уважението, с което се ползуваше д'Артанян в заведението. Той продължи:

– Аз се оттеглях вече, когато той ме повика отново и ме запита: „Вие сте имали три коня убити и осакатени?“ – „Да, ваше високопреосвещенство.“ – „Колко струваха?“

– Но струва ми се, че въпросът съвсем не е лош – забеляза Портос.

– „Хиляда пистола“ – отговорих аз.

– Хиляда пистола! – извика Портос. – Охо, много! Ако разбира от коне, сигурно се е пазарил.

– Ей богу, много му се искаше на тая стипца, защото подскочи на мястото си и ме загледа. Аз също го загледах. Тогава той разбра, бръкна в един долап и извади банкови билети от лионската банка.

– За хиляда пистола?

– Точно за хиляда, стипцата му със стипца! Нито един пистол повече.

– И вие ги взехте?

– Ето ги.

– Ей богу, смятам, че е постъпил порядъчно – каза Портос.

– Порядъчно! С хора, които не само са рискували кожата си, но са му направили и голяма услуга?

– Голяма услуга, а каква? – попита Портос.

– Каква! Изглежда, че съм му смазал един парламентски съветник.

– Как! Тоя дребен черен човек, когото съборихте при ъгъла на гробищата Сен Жаи?

– Точно, мили мой. Е, той го е безпокоял доста. За нещастие не съм го направил на пихтия. Изглежда, че ще се оправи и ще го безпокои отново. .

– Я гледай! – извика Портос. – А пък аз отбих коня, който летеше право в него. Друг път ще знам!

– Той трябваше да ми заплати за съветника, дебелакът му нейдн!

– Но щом не сте го смазали напълно ... – забеляза Портос.

– А! Господин дьо Ришельо щеше да каже: „Петстотин екю за съветника!“ Но стига вече за това. Колко ви струваха конете, Портос?

– Ех, приятелю мой, ако клетият Мускетон беше тук, щеше да ви каже точната цена в ливри, су и дение!

– Няма значение! Кажете с приблизителност до десетина екю.

– Бюлкен и Баяр ми струваха по двеста пистола всеки и като сложим и петдесет за Фебюс, мисля, че ще се приближим до сметката.

– В такъв случай остават четиристотин и петдесет пистола – каза

д'Артанян доста задоволен.

- Да – каза Портос, – но остават конските амуниции.
- Наистина, дявол да го вземе. Колко струват те?
- Като сложим сто пистола за трите...

—
1 Екю, пистол, ливра, су и дение – монети с различна стойност, които били в обръщение по онова време във Франция. Б. пр.

– Така да бъде – прекъсна го д'Артанян – Тогава остават ни триста и петдесет пистола.

Портос наведе глава в знак на съгласие.

– Да дадем петдесет пистола на съдържа тел ката за разноските ни – каза д'Артанян – и да си разделим останалите триста.

– Да ги разделим – съгласи се Портос.

– Сиромашка работа! – промърмори д'Артанян, като прибра парите.

– Хм, винаги е така! – каза Портос. – Но я кажете...

– Какво?

– Не спомена ли за мене?

– А, напротив! – извика д'Артанян, страхувайки се да не обезсърчи приятеля си, като му каже, че кардиналът дума не е продумал за него. – Напротив, той каза ...

– Каза? – повтори Портос.

– Чакайте, искам да си спомня точно думите му. Той каза: „Колкото за приятеля ви, кажете му, че може да спи спокойно“.

– Отлично! – каза Портос. – Ясно е като бял ден, че все още смята да ме направи барон.

В тая минута камбаната на съседната черква удари девет часа. Д'Артанян потрепера.

– Аха, наистина, бие девет часа – забеляза Портос, – а в десет, както си спомняте, имаме среща на площад Роял.

– О, моля ви се, Портос, мълчете! – извика д'Артанян с нетърпеливо движение. – Не ми напомняйте, и така това ме измъчва от вчера. Аз няма да ида.

– Защо? – попита Портос.

– Защото ми е много тежко да видя отново тия двама души, които осуетиха предприятието ни.

– Но нито единият от тях не остана победител – възрази Портос. – Пистолетът ми беше още пълен, а вие стояхте един срещу друг с шпаги в ръце.

– Да – каза д'Артанян, – но ако в тая среща се крие нещо...

– О, вие не мислите такова нещо, д'Артанян!

И наистина, д'Артанян не мислеше, че Атос е способен да прибегне до хитрина, но търсеше предлог да не отиде на тая среща.

– Трябва да отидем – продължи гордият владетел на Брасьо. – Иначе ще си помислят, че сме се уплашили. Е, мили приятелю, ние посрещнахме без страх петдесет души врагове на главния път, ще се срещнем без страх и с двама приятели на площад Роял.

– Да, да, зная – каза д'Артанян. – Но те влязоха в партията на принцовете, без да ни предупредят. Атос и Арамис ме изиграха и това ме безпокои. Вчера ние открихме истината. Има ли смисъл да отиваме днес, за да научим друго?

– Вие наистина ли не им се доверявате? – попита Портос.

– На Арамис, да, откак стана абат. Не можете да си представите, мили мой, какъв е станал. Той ни видя на пътя, който трябва да го доведе до епископството, и окото му няма да мигне да ни премахне.

– А що се отнася до Арамис, то е друга работа – забеляза Портос – и това не би ме учудило.

– Господин дьо Бофор може да се опита на свой ред да ни улови.

– Хайде де, ние бяхме в ръцете му и той ни пусна на свобода. Впрочем да бъдем предпазливи, да се въоръжим и да вземем Планше с карабината му.

– Планше е фрондъор – каза д'Артанян.

– Дявол да ги вземе тия граждански войни! – извика Портос. – Човек не може да разчита нито на приятелите си, нито на слугите си. Ех, ако клетият Мускетон беше тук! Ето един, който не би ме напуснал никога.

– Да, докато сте богат. Е, мили мой, не са гражданските войни, които ни разединяват; лошото е, че не сме вече по на двадесет години, че благородните пориви на младостта са изчезнали, за да отстъпят място на гласа на интересите, на дъха на честолюбието, на съветите на егоизма. Да, вие имате право, Портос, да идем, но да идем добре въоръжени. Ако не отидем, те ще помислят, че ни е страх ... Ей, Планше! – извика д'Артанян.

Планше се появи.

– Поръчайте да оседлаят конете и вземете карабината си.

– Но най-напред им кажете, господине, срещу кого отиваме!

– Не отиваме срещу никого – рече д'Артанян, – Това е просто предпазна мярка, ако бъдем нападнати.

– Знаете ли, господине, че са искали да убият добрия съветник Брусел, бащата на народа?

– А, наистина ли? – попита д'Артанян.

– Да, но са отмъстили добре за него: народът го отнесъл на ръце у дома му. От вчера къщата му не остава празна. Посетили са го коадюторът, господин дьо Лонгвил и принц дьо Конти. Госпожа дьо Шеврьоз и госпожа дьо Вандом са се разписали у него и сега, ако той поиска ...

– Какво ако поиска? Планше запя:

Вятър днес задуха, фрондата шепти ни ИСТИНСКА разтуха:

„Долу Мазарини!“ Вятър днес задуха, фрондата шепти ни

– Не ме учудва вече – прошепна д'Артанян на Портос, – че Мазарини би предпочел много повече да съм смазал съвсем неговия съветник.

– Вие разбирате, господине – продължи Планше, – че ако ме каните да взема карабината си за някое предприятие подобно на това, което са кроели срещу господин Брусел ...

– Не, бъди спокоен. Но откъде знаеш всички тия подробности?

– О, от сигурен източник, господине. Чух ги от Фрике.

– От Фрике ли? – повтори д'Артанян. – Това име ми е познато.

Той е синът на слугинята на господин Брусел, юнак момък, който при един бунт, гарантирам ви това, няма да изпусне своето.

– Не е ли едно детечетец в Нотър Дам? – попита Д'Артанян.

Да, той е; Базен го покровителства.

– Аа, зная – каза д'Артанян. – И помага на тезгяха в кръчмата на улица дьо ла Каландър, нали?

– Точно така.

– Какво ви интересува това хлапе? – попита Портос.

– Хм! – каза д'Артанян. – Веднъж ми даде добри сведения и при случай може да ми даде и други.

– На вас, който едва не сте смазали господаря му?

– А кой ще му го каже?

– Вярно.

В това време Атос и Арамис влизаха в Париж през предградието Сент Антоан. Те бяха починали по пъти и сега бързаха да не закъснеят за срещата. След тях препускаше само Базен. Гримо, както си спомня читателят, беше останал да се грижи за Мускетон, а след тона трябваше да настигне младия виконт дьо Бражелон, който отиваше във фландрската армия.

– Сега – каза Атос – трябва да се отбием в някоя странноприемница, да се преоблечем в градски дрехи, да оставим pistolетите и шпагите

си и да разоръжим слугата.

– О, съвсем не, мили графе, в тоя случай позволете ми не само да не бъда на вашето мнение, но и да се опитам да ви склоня на моето.

– Защо?

– Защото отиваме на военна среща.

– Какво искате да кажете с това, Арамис?

– Че площад Роял е само продължение на главния път за Вандомоа и нищо друго.

– Как, нашите приятели ...

– Са станали наши по-опасни неприятели, Атос. Послушайте ме, да не им се доверяваме, особено не се доверявайте вие...

– О, мили ми д'Ербле!

– Кой може да ви гарантира, че д'Артанян не ни е обвинил нас за поражението си и не е предупредил кардинала? Кой може да ви гарантира, че кардиналът няма да се възползува от тая среща, за да ни залови?

– Как, Арамис, вие мислите, че д'Артанян и Портос могат да участвуват в такова безчестие?

– Между приятели, мили ми Атос, вие сте прав, това би било безчестие; но между неприятели това е само военна хитрост.

Атос скръсти ръце и оброни хубавата си глава на гърдите.

– Какво да се прави, Атос – продължи Арамис, – хората са създадени така и не винаги са на двадесет години. Както знаете, ние засегнахме жестоко самолюбието, което управлява сяпко постъпките на д'Артанян. Той беше победен. Нима не видяхте в какво отчаяние изпадна на пътя? Колкото за Портос, неговото баронство зависеше може би от успеха в тая работа. Той ни срещна на пътя си и няма да бъде барон и тоя път. Кой ви гарантира, че това прословуто баронство не е във връзка със виждането ни тая вечер? Да вземем предпазни мерки, Атос.

– Но ако те дойдат без оръжие? Какъв срам за нас, Арамис!

– О, бъдете спокоен, мили мой! Гарантирам ви, че това няма да се случи. Впрочем ние имаме извинение: идваме от път и сме бунтовници.

– Извинение за нас! Ние трябва да мислим за необходимостта от извинение пред д'Артанян, пред Портос! О, Арамис, Арамис – продължи Атос и печално поклати глава, – кълна се в честта си, вие ме правите най-нещастния от хората. Вие разочаровате едно сърце, което още не е умряло напълно за приятелството! Кълна ви се, Арамис, че бих предпочел да ми го изтръгнат от гърдите. Идете на срещата, както искате, Арамис. Колкото за мен, аз ще ида без оръжие.

– Не, аз няма да ви пусна да идете така. С тая слабост вие ще

предадете не един човек, не Атос, не граф дьо Ла Фер, а цяла партия, на която принадлежите и която разчита на вас.

– Да бъде така, както казвате – тъжно отговори Атос.

И те продължиха пътя си.

Щом пристигнаха по улица Падьо-лаМгол до решетъчната ограда на пустия площад, те забелязаха трима конници под сводовете, при изхода от улица Света Катрин.

Те бяха д'Артанян и Портос, обвити в мантии, под които стърчаха шпагите им. Зад тях идваше Планше с мускет отстрани.

Като ги видяха, Атос и Арамис слязоха от конете.

Д'Артанян и Портос направиха същото. Д'Артанян забеляза, че три-те коня, вместо да бъдат държани от Базен, бяха завързани за халките под сводовете. Той заповяда на Планше да направи същото.

Тогавя те тръгнаха един срещу друг, двама срещу двама, придружени от слугите си, и се поклониха учтиво.

– Вие желаете да поприказваме, господа? – попита Атос, като забеляза, че няколко души се спряха и ги загледаха, сякаш се отнасяше за един от ония знаменити дуели, които са още живи в паметта на Парижаните и особено на жителите на площад Роял.

– Желязната врата е заключена – каза Арамис, – но ако тия господа обичат хладината под дърветата и пълна самота, аз ще взема ключа от двореца Роап и ще се настаним чудесно.

Д'Артанян впери поглед в мрака на площада, а Портос провря глава между две пръчки на оградата, за да изследва мрака.

– Ако предпочитате друго място, господа – рече Атос с благородния си и убедителен глас, – изберете сами.

– Мисля, че ако господин д'Ербле може да вземе ключа, по-добро място не може да се намери.

Арамис отиде веднага, като предупреди Атос да не стои сам много близо до д'Артанян и Портос; но тоя, на когото даде такъв съвет, се усмихна само презрително и направи крачка към старите си приятели, които не се мръднаха от местата си.

Действително Арамис почука на двореца Роаи и скоро се върна заедно с един човек, който казваше:

– Вие ми се заклевате, господине, нали?

– Вземете – рече Арамис, като му подаде един луидор.

– А, вие не искате да се закълнете, почитаеми господине! – каза пачът и поклати глава.

– Е, може ли да се кълне човек за нищо? – възрази Арамис. – Уверявам ви само, че засега тия господа са наши приятели.

– Да, разбира се – студено потвърдиха Атос, д'Артанян и Портос.

д'Артанян чу разговора и разбра каква е работата. – Виждате ли? – каза той на Портос.

– Какво да видя?

– Той не поиска да се закълне.

– Да се закълне, за какво?

– Тоя човек искаше от Арамис да се закълне, че не сме дошли на площад Роял, за да се дуелираме.

– И Арамис не поиска да се закълне?

– Не.

– Тогава да внимаваме.

Атос не спускаше очи от тях, докато те говореха. Арамис отключи вратата и се отдръпна, за да даде път на д'Артанян и Портос. Когато влизаше, д'Артанян закачи дръжката на шпагата си за желязната врата и се видя принуден да разгърне мантията си. При това лъснаха пистолетите му, в които се отрази един лунен лъч.

– Виждате ли? – каза Арамис, като допря едната ръка до рамото на Атос, а с другата му показва арсенала, който д'Артанян носеше на пояса си.

– Уви, да! – отговори Атос с дълбока въздишка.

И той влезе трети. Арамис влезе последен и заключи вратата след себе си. Двамата слуги останаха отвън, но не се събраха, сякаш също си нямаха доверие един на друг.

XXXI. ПЛОЩАД РОЯЛ

Четиримата стигнаха мълчаливо до средата на Площада. Но тъй като в това време луната се показва иззад облаците, те разсъдиха, че на това открито място лесно ще ги видят. Затова отидоха под липите, където сянката беше по-гъста.

Туктаме имаше пейки. Четиримата се спряха пред една от тях. Атос направи знак – д'Артанян и Портос седнаха. Атос и Арамис останаха прави пред тях.

Настъпи късо мълчание, през което всеки се затрудняваше да започне пръв обяснението.

– Господа – заговори Атос, – присъствието ни на тая среща доказва

силата на старото ни приятелство. Всички са налице, значи никой не може да си хвърли укор за каквото и да било.

– Слушайте, господин графе – каза д'Артанян, – вместо да си казваме комплименти, които може би никой от нас не заслужава, да се обясним като честни хора.

– Точно това желая и аз – отговори Атос. – Аз съм откровен, говорете и вие съвсем открито: можете ли да ме укорите в нещо мене или господин абата д'Ербле?

– Да – каза д'Артанян. – Когато имах честта на ви видя в замъка Бражелон, аз ви носех предложения, които вие разбрахте. Вместо да ми отговорите като истински приятел, вие ме изиграхте като дете и това приятелство, което възхвалявате, не се разби вчера, когато кръстосахме шпагите си, а по-рано, когато се преструвахте в замъка си.

– Д'Артанян! – промълви Атос с кротък укор.

– Вие поискахте да бъда откровен – продължи д'Артанян, – откровен съм. Вие ме питате какво мисля, и аз ви казвам. А сега същото трябва да кажа и на вас, господин абат д'Ербле. С вас постъпих по същия начин и вие също ме измамахте.

– Наистина, господине, вие сте чуден човек – отговори Арамис. – Вие дойдохте при мен с предложения, но направихте ли ги? Не, вие ме сондирахте, нищо повече. Е, какво ви казах? Че Мазарини е педант и че не бих служил на Мазарини. Но това не е всичко. Казах ли ви, че не бих служил на друг? Напротив, струва ми се, дадох ви да разберете, че държа страната на принцовете. Дори, ако не се лъжа, се шегувахме много весело над възможността, че кардиналът ви поръча да ме арестувате. Нима не принадлежите към политическа партия? Да, без съмнение. Тогава защо и ние да не принадлежим? Вие си имахте тайна, както и ние; не си ги разменихме, толкова по-добре: това доказва, че умеем да пазим тайните си.

– Не ви укорявам в нищо, господине – каза д'Артанян, – и ако анализираме вашите постъпки, правя го само защото господин граф дьо Ла Фер заговори за приятелството.

– А какво намирате в моите постъпки? – високомерно попита Арамис.

Кръвта нахлу веднага в главата на д'Артанян. Той стана и отговори:

– Намирам, че вашите постъпки са постъпки на йезуитски възпитаник.

Като видя, че д'Артанян става, Портос стана също. Четиримата мъже стояха със заплашителен вид един срещу друг.

При отговора на д'Артанян, Арамис направи движение, като че, искаше да улови шпагата си, но Атос го спря.

– Д'Артанян – каза той, – вие идвате тук, тая вечер, съвсем разярен от вчерашното ни приключение. Д'Артанян, мислех, че у вас има достатъчно величие на духа и че двадесетгодишното приятелство ще устои пред нараненото за четвърт час самолюбие. Хайде, кажете ми направо. Можете ли да ме укорите в нещо? Ако съм виновен, ще си призная вината.

Дълбокият и мелодичен глас на Атос имаше все още старото си влияние върху д'Артанян, докато гласът на Арамис, станал остър и креслив в минути на лошо настроение, само го дразнеше. Затова той отговори на Атос:

– Мисля, господин графе, че трябваше да ми се доверите в замъка Бражелон и че господинът – той посочи Арамис – трябваше да направи същото в манастира си. Тогава не бих се впуснал в начинание, в което вие трябваше да ми преградите пътя. Обаче не ме смятайте за глупак само защото бях скромнен. Ако бях поискал да узная точно каква е разликата между хората, които господин д'Ербле приема по възжената стълба, и ония, които приема по дървената, аз бих го накарал да говори.

– Защо се месите! – извика Арамис побледнял от гняв при мисълта, че д'Артанян го е следил и че го е видял с госпожа дьо Лонгвил.

– Меся се в онова, което ме засяга, и умея да се преструвам, че не съм видял онова, което не ме засяга. Но мразя лицемерите и в тази категория слагам мускетарите, които се преструват на абати, и абатите, които се преструват на мускетари. – И като се обърна към Портос. той прибави: – Ето и този господин е на моето мнение.

Портос, който не беше проговорил нито една дума до сега отговори само с една дума и едно движение.

Той казва „да“ и се улови за шпагата. Арамис отскочи назад и изтегли своята. Д'Артанян беше готов да нападне или да се защитава.

Тогава Атос протегна ръка с движение, присъщо само на него, бавно извади шпагата заедно с ножницата, счупи я на коляното си и хвърли двете парчета вдясно.

След това се обърна към Арамис и каза:

– Арамис, счупете и вие шпагата си, Арамис се поколеба.

– Така трябва! – рече Атос. След това прибави по-бавно и по-кратко: – Аз искам така.

Тогава Арамис, още по-бледен, но покорен от тая постъпка, победен от тоя глас, счупи в ръцете си гъвкавото острие, скръсти ръце и

зачака, като трепереше от ярост.

Това движение накара д'Артанян и Портос да отстъпят. Д'Артанян съвсем не изтегли шпагата си, а Портос сложи обратно своята в ножницата.

– Никога – каза Атос и повдигна бавно дясната си ръка към небето, – никога, кълна се пред бога, който ни вижда и чува в тази тържествена нощ, никога шпагата ми няма да докосне вашите шпаги, никога очите ми няма да ви погледнат с гняв, никога сърцето ми няма да забие от омраза към вас. Ние живяхме заедно, мразехме и обичахме заедно; ние проливахме кръвта си заедно и кръвта ни се смеси. Ще кажа нещо повече; може би между нас има друга връзка, по-силна от приятелството – връзката на престъплението. Ние четиримата съдихме, осъдихме и наказахме със смърт едно човешко същество, което може би нямахме прано да премахнем от тоя свят, макар че то принадлежеше по-скоро на ада, отколкото на земята. Д'Артанян, аз съм ви обичал винаги като мой син. Портос, ние спяхме десет години един до друг. Арамис ви е също така брат, както и на мен, защото Арамис ви е обичал, както аз ви обичам още, както ще ви обичам винаги. Какво може да бъде кардинал дьо Мазарини за нас, които надвихме ръката и сърцето на човек като Ришелю? Какво може да бъде един или друг принц за нас, които затвърдихме короната върху главата на една кралица? Д'Артанян, аз ви моля за извинение, задето вчера кръстосах шпагата си с вас. Арамис също се извинява пред Портос. А сега ме мразете, ако можете, но аз, кълна ви се, че въпреки вашата омраза ще храня само чувство на уважение и приятелство към вас. Сега повторете думите ми, Арамис, и после, ако те искат и ако вие искате, ще се разделим като стари приятели завинаги.

Настъпи минута на тържествено мълчание. Арамис го прекъсна.

– Кълна се – каза той със спокойно лице и ясен поглед, но с глас, който трептеше още от последното вълнение, – кълна се, че не чувствавам вече омраза към тия, които ми бяха приятели; съжалявам, че докоснах шпагата ви, Портос. Кълна се най-последно, че не само шпагата ми няма да се насочи никога към вашите гърди, но и че в дъното на душата ми няма да остане занаят дори и сянка от враждебни чувства към вас. Да вървим, Атос.

Атос се наклони да тръгне.

– О, не, не, не си отивайте! – извика д'Артанян, увлечен от един от тия неудържими пориви, които издаваха горещата му кръв и вродената му чистосърдечност. – Не си отивайте, защото също искам да дам клетва. Кълна се, че бих дал последната си капка кръв, последното късче от

тялото си, за да запазя уважението на такъв човек като вас, Атос, и приятелството на такъв човек, като вас, Арамис.

И той се хвърли в прегръдките на Атос.

– Сине мой! – продума Атос и го притисна до сърцето си.

– А аз не се кълна в нищо – каза Портос, – но се задушавам, пусто да остане! Ако ми се наложеше да се бия с вас, мисля, че бих се оставил да ме понижете, защото само вас съм обичал на този свят.

И като заплака, честният Портос се хвърли в прегръдките на Арамис.

– Приятели мои – каза Атос, – ето на какво се надявах, ето какво очаквах от две сърца като вашите. Да, аз казах и повтарям: нашите съдби са свързани безвъзвратно, макар че вървим по различни пътища. Аз уважавам вашето мнение, д'Артанян, аз уважавам вашите убеждения, Портос; но макар че се сражавахме за противоположни каузи, нека си останем приятели; министрите, принцовете и кралете ще минат като поток, гражданската война ще угасне като пламък, но ние, ще останем ли ние? Имам предчувствието, че ще останем.

– Да – рече д'Артанян, – нека бъдем винаги мускетари и нека единственото ни знаме бъде знаменитата салфетка от бастиона Сен Жерве, на която великият кардинал беше заповядал да извезат три лилии.

– Да – каза Арамис, – кардиналисти или фропдъори, какво значение има за нас? Да намерим отново нашите добри секунданти за дуелите, нашите предани приятели за важните работи, нашите весели другари за удоволствията!

– И всеки път – прибави Атос, – когато се срещнем в бой, само при думите „Площад Роял“ да вземем шпагите в лявата ръка, за да си подадем десница, дори и сред клане!

– Вие говорите възхитително – каза Портос.

– Вие сте най-великият от хората, които познавам – рече д'Артанян, – и далеч ги надминавате.

Атос се усмихна с неизразима радост.

– И така, решено – каза той. – Хайде, господа, дайте си ръцете! Християни ли сте поне малко?

– Ай да му се не види! – извика д'Артанян.

– В този случай ще бъдем християни, за да останем верни на клетвата си – се обади Арамис.

– О, аз съм готов да се закълна, в каквото искате, дори в Мохамед! – рече Портос. – Дявол да ме вземе, ако някога съм бил тъй щастлив, както в тази минута!

И добрият Портос започна да трие все още влажните си очи.

– Някой от вас има ли кръст? – попита Атос. Портос и д'Артанян се спогледаха и поклатиха глава – само това не очакваха.

Арамис се усмихна и свали от гърдите си един диамантен кръст, който висеше на низ от бисери.

– Ето – каза той.

– Е добре – продължи Атос, – да се закълнем над тоя кръст, който въпреки материала е все пак кръст, да се закълнем във вечно приятелство, каквото и да ни се случи. И нека тази клетва свърже не само нас, но и нашите потомци. Съгласни ли сте на тая клетва?

– Да! – отговориха всички в един глас.

– Ех, предател – прошепна д'Артанян, като се наведе към ухото на Арамис. – Вие ни карате да се закълнем над кръста на една фрондърка.

ВТОРА ЧАСТ

I. САЛЪТ НА ОАЗА

Надявам се, че читателят не е съвсем забравил младия пътник, когото оставихме на фландрския път.

Щом изгуби от поглед покровителя си, който го изпращаше с очи, застанал пред кралската базилика, Раул пришпори коня си напред, за да се избави от тъжните мисли и после за да скрие от Оливен вълнението, което изразяваше лицето му.

Все пак един час бързо яздене разпръсна скоро всички мрачни мисли, които опечаляваха тъй богатото въображение на младежа. Непознатата до сега наслада от пълната свобода, наслада, сладка дори и за тия, които не са страдали никога от зависимост, позлати за Раул небето и земята и особено далечния и лазурен хоризонт на живота, който се нарича бъдеще.

При все това, след няколко опита за разговор с Оливен, младежът забеляза, че ще му бъде много скучно да прекарва така по цели дни. Той си спомни кротките, убедителни и занимателни забележки на графа, особено когато минаваха през градовете: никой не можеше повече от него да му съобщи ония ценни сведения, които би чул от Атос – най-учения и най-занимателния разводач.

Още един спомен натъжи Раул: когато приближаваха до Лувър, той видя, скрит зад стена от тополи, малък замък, който толкова силно му напомни замъка Ла Валиер, че се спря, гледа го десетина минути, а после с въздишка продължи пътя си, без да отговори Д дори на Оливен, който го запита почтително за причината на това внимателно разглеждане. Видът на външните предмети е тайнствен проводник, свързан с фибрите на паметта и понякога ги събужда против волята ни; като нишката на Ариадна той ни води в лабиринт от мисли, където се губим, вървейки подир тая сянка на миналото, наречена спомен. И тъй, видът на замъка пренесе Раул на петдесет левги на запад и го накара да си спомни живота си от минутата на раздялата с малката Луис до минутата, когато я видя за първи път; всяка китка от дъбове и всеки ветропоказател му напомняха, че той не се приближава, а се отдалечава от приятелите си от детинство и че може би вече се е разделил с тях завинаги.

Със свито сърце и натежала глава той заповяда на Оливен да закара

конете в една малка странноприемница, която се виждаше отпред по пътя на половин изстрел с мускет от мястото, където се намираха в тая минута. Самият той слезе от коня, спря се под една хубава група цъфнали кестени, около която бръмчаха рой пчели, и каза на Оливен да му изпрати по съдържателя хартия за писма и мастило на масата, сякаш нарочно поставена тук за писане.

Оливен се подчини и продължи пътя си, а Раул седна, облакът си на масата и загледа неопределено тоя очарователен кът от зелени поля и китки дървета, като от време на време изгърсваше от косата си цветовете, които падаха върху него подобно на сняг,

Раул седя така десетина минути, от които пет прекара в мечти, когато в кръга на разсеяния си поглед видя да се движи една червендалеста фигура със салфетка на пояса, втора на ръката, и с бяло калпаче на главата. Тя се приближаваше към него, като държеше хартия, мастило и перо.

– А-а! – каза видението. – Вижда се, че всички благородници имат еднакви мисли, защото преди около четвърт час един млад господин с хубав кон като вашия, с господарски вид като вас и почти на вашата възраст, спря пред китката дървета, заповяда да донесат тая маса и тоя стол и обядва на нея с един стар господин, навярно негов възпитател. Изядоха цяла патица, от която не остана нито троха, и изпиха бутилка старо вино макон, от което не остана нито капка; но за щастие ние имаме още от същото вино и от същите баници и ако господинът желае да даде заповедите си...

– Не, приятелю мой – усмихнато каза Раул, –

благодаря ви, засега имам нужда само от нещата, които поръчах; само ще бъда много щастлив, ако мастилото бъде черно и перото добро; в такъв случаи ще заплащам за перото толкова, колкото струва една бутилка, а за мастилото – колкото струва една баница.

– Тогава, господине – каза съдържателят, – ще дам баницата и бутилката на слугата ви, така че перото и мастилото ще получите в прибавка.

– Правете, каквото искате! – отвърна Раул, започнал да се запознава с тая съвсем особена класа на обществото, която беше в съдружие с пладнешките разбойници, когато имаше още разбойници, и която успешно ги замести, когато ги изстребиха.

Успокоен за печалбата си, съдържателят сложи хартията, мастилото и перото на масата. Перото беше задоволително и Раул се залови да пише.

Съдържателят се спря срещу него и загледа с неволно възхищение очарователното лице, едновременно тъй сериозно и тъй кротко. Винаги хубостта е била и ще бъде кралица.

– Тоя гост не е като другия преди малко – каза съдържателят на Оливен, дошъл да запита дали Раул има нужда от нещо. – Вашият млад господар няма апетит,

– Преди три дни господинът имаше апетит, но какво да се прави, от завчера го изгуби.

Оливен и съдържателят тръгнаха към странноприемницата. Като всички слуги, доволни от положението си, Оливен започна да разказва на кръчмаря всичко, което мислеше, че може да се разкаже за младия благородник.

Между това Раул пишеше:

„Господине,

След четири часа път се спирам, за да ви пиша, защото всяка минута чувствавам Вашето отсъствие и постоянно съм готов да обърна глава, за да отговоря на това, което сякаш ми говорите. Бях тъй замаян от заминаването Ви и тъй огорчен от раздялата ни, че можах да изразя съвсем слабо цялата си любов и признателност, които чувствавам към Вас. Вие ще ме извините, господине, защото Вашето великодушно сърце е разбрало какво става в моето. Пишете ми, господине, моля Ви се; Вашите съвети са част от моето съществуване; и после, ако не е много смело да Ви го кажа, аз съм обезпокоен: струваше ми се, че Вие сам се готвите за някакво опасно предприятие, за което не се осмелих да Ви питам, щом Вие сам не ми казахте нищо за него. Както виждате, крайно необходимо ми е да получа известия от Вас. Откак не сте тук, при мен, всяка минута се страхувам да не извърша грешка. Вие бяхте твърда опора за мен, господине, и днес, къдна Ви се, се чувствавам съвсем сам.

Ще бъдете ли тъй любезен, господине, ако получите известия от Блоа, да ми пишете няколко думи за малката ми приятелка госпожица дьо Ла Валиер, здравето на която, както знаете, беше до известна степен обезпокоително при нашето заминаване? Вие разбирате, господине и мили покровителю, колко ми са скъпи и свидни спомените за времето, прекарано при Вас. Надявам се, че някой път и Вие ще си спомните за мене и че ако понякога Ви липсвам, ако съжалявате поне малко за отсъствието ми, аз бих

бил извън себе си от радост при мисълта, че сте почувствували моята обич и преданост към Вас и че съм могъл да ви ги покажа, докато имах щастието да живея с Вас“

Като свърши писмото, Раул се почувствува по-спокоен; той се обърна да види дали Оливен и съдържателят не го следят и запечати една целувка на плика, няма и трогателна целувка, за която сърцето на Атос можеше да се досети при отварянето на писмото.

През това време Оливен изпи бутилката вино и изяде баницата; конете също си починаха. Раул повика със знак съдържателя, хвърли едно екию на масата, качи се на коня си и в Санли предаде писмото на пощата.

Почивката позволи на конниците и конете да продължат пътя си, без да се спират. Във Вербери Раул заповяда на Оливен да се осведоми за младия благородник, който пътуваше пред тях; бяха го видели да минава най-много преди три четвърти час, но конят му беше добър и той яздеше много бързо.

– Да се помъчим да настигнем тоя благородник – каза Раул на Оливен. – Той отива в армията като нас и ще ни бъде приятна компания.

Беше четири часът следобед, когато Раул пристигна в Компиеен. Тук обявда с добър апетит и запита отново за младия благородник, който пътуваше преди него: той спрял като Раул в странноприемницата „Камбана и бутилка“, най-добрата в Компиеен, и продължил пътя си, като казал, че смята да преношува в Ноайоп.

– Да идем и ние да преношуваме в Ноайоп – каза Раул.

– Господине – почтително възрази Оливен, – позволете ми да ви забележа, че тая сутрин изморихме много конете си. Добре ще бъде, мисля, да преношуваме тук и да тръгнем утре рано сутринта. Осемнадесет левги са достатъчни за първия преход.

– Господин граф дьо Ла Фер желае да побързам – отговори Раул – и да настигна господин принца на четвъртия ден сутринта. Да караме до Ноайон, това ще бъде такъв преход, каквито направихме, когато отивахме от Блоа в Париж. Ще пристигнем в осем часа. Конете ще си почиват цяла нощ, а утре в пет часа сутринта ще тръгнем отново на път.

Оливен не посмя да се противопостави на това решение, но тръгна с мърморене.

– Вървете, вървете! – казваше той през зъби. – Пораснал сте се първия ден; утре вместо двайсет левги ще изминете десет, другиден – пет и след три дни ще бъдете на легло. Там по необходимост ще си починете. Всички млади хора са хвалопръчковци.

Както се вижда, Оливен не беше възпитан в школата на Планше и Гримо.

Действително Раул се чувствуваше уморен, но желаше да изпита силите си. Възпитан в принципите на Атос и чул много пъти от него за преходи от двадесет и пет левги, той не искаше да остане назад от образа си. Д'Артанян, тоя железен човек, сякаш създаден от нерви и мускули, го беше възхитил до немай-къде.

Той препускаше, като непрекъснато пришпорваше коня си въпреки забележките на Оливен, мина по живописен малък път, който водеше до един сал и който,

както го уверяваха, скъсяваше пътя с цяла левга; и когато стигна на върха на един хълм, пред него се откри реката. На брега стояха група конници, които се готвеха да отплуват. Раул не се усъмни нито за миг, че това е благородникът и свитата му; той им извика, но беше още много далеч, за да го чуят. Тогава, въпреки умората на коня си, подкара в галоп; но като слезе в падината, изгуби пътниците от погледа си, а когато се изкачи на ново възвишение, салът беше вече тръгнал и плуваше към другия бряг.

Като видя, че е закъснял и не може да премине реката заедно с другите пътници, Раул се спря, за да дочака Оливен.

В тая минута се чу вик, който сякаш идваше от реката. Раул се обърна към страната, откъдето идваше викът, и сложи ръка над очите си, заслепени от залязващото слънце.

– Оливен! – извика той. – Какво се е случило там? Чу се втори вик, още по-пронизителен от първия.

– Е, господине – каза Оливен, – въжето се е скъсало и течението отнася сала. Но какво е това там във водата? Нещо се мята.

– Наистина – извика Раул, вперил поглед в една точка на реката, силно осветена от слънчевите лъчи. – Това е кон и конник.

– Те потъват! – на свой ред извика Оливен.

Това беше вярно. Раул също се убеди, че се е случило нещастие и че някакъв човек се дави. Той отпусна поводите и заби шпорите в слабините на коня; почувствувал болка и свобода, конят прескочи перилата на кея и падна в реката, като изхвърли надалеч вълни от пяна.

– О, господине, какво правите? – извика Оливен. – Боже господи!

Раул насочи коня си към давящия се. Всъщност това не беше нещо ново за него. Възпитан по бреговете на Лоара, той беше израснал, тъй де се каже, във вълните й; сто пъти я бе преминавал с кон, хиляда пъти я беше преплувал. Предвиждайки времето, когато виконтът трябва да

стане войник, Атос го беше приучил на всичко това.

– О, боже мой! – продължаваше Оливен в отчаяние, – Какво би казал господин графът, ако ви види?

– Господин графът би постъпил като мене – отговори Раул, като подканяше с всички сили коня си.

– Но! аз, но аз – извика побледнелият Оливен, като се въртеше отчаяно по брега, – как ще премина аз?

– Скачай, страхливецо! – извика Раул, като продължаваше да плува. После се обърна към пътника, който се мяташе на двадесет крачки от него, и му каза: – Дръжте се, господине, дръжте се! Идвам ви на помощ!

Оливен се приближи до ръба на самия бряг, отстъпи, изправи коня си на задните крака, обърна се назад и най-последно, жегнат от срам, се хвърли, както Раул, но викайки:

– Свършено е с мен! Загинахме!

През това време салът се носеше бързо по течението и се чуваха виковете на тия, които се намираха на него.

Един мъж с прошарена коса се хвърли от сала в реката и заплува усилено към човека, който се давеше; но той напредваше бавно, защото трябваше да плува срещу течението.

Раул се приближаваше, но конят и конникът, които се губеше от очи, потъваха все по-дълбоко и по-дълбоко. Само ноздрите на коня се подаваха над водата, а конникът, изпуснал поводите, протегна ръце и отхвърли назад глава.

Още миг и те щяха да изчезнат.

– Смело, дръжте се! – каза Раул.

– Много късно – едва промълви младежът, – много късно!

Водата покри главата му и заглуши гласа му.

Раул се хвърли от коня си, остави го на съдбата му и с два-три замаха на ръцете стигна при благородника. Улови коня за юздите, вдигна главата му над водата; тогава животното пое по-свободно въздух и удвои усилията си, разбрало, че му идваха на помощ; в същото време Раул хвана ръката на младежа и я сложи върху гривата, за която той се улови с отчаянието на давец се. Тогава уверен, че конникът няма да изпусне гривата, Раул се зае само с коня и го насочи към срещуположния бряг, като му помагаше да расича водата и като го окуражаваше с виковете.

Изведнъж конят се допря до плитчина и стъпи на пясъка.

– Спасен! – извика човекът с прошарената коса, като на свой ред стъпи на плитчината.

– Спасен! – механично повтори благородникът, като изпусна

гривата и падна от седлото в ръцете на Раул.

Раул беше само на десет крачки от брега; той пренесе там принадлежния благородник, просна го на тревата, разхлаби шнуровете на яката му и разкопча дрехата му.

След минута човекът с прошарената коса беше при него.

Най-после и Оливен се докопа до брега след много кръстения, а хората от сала се насочиха, доколкото им позволяваха силите, към брега с помощта на един прът, който намериха случайно.

Полекалека благодарение на грижите от страна на Раул и на човека, който придружаваше младия конник, животът се възвърна по бледото лице на умиращия. Той отвори очи и блуждаещият му поглед се спря върху човека, който го беше спасил.

– О, господине – извика той, – вас търсех: без вас бях загинал, сигурно загинал.

– Но както виждате, може и да се възкръсне, господине – каза Раул, – ние всички се отървахме с едно къпане.

– О, господине, колко съм ви благодарен! – извика човекът с прошарената коса.

– А, вие сте тук, добри ми д'Арменж! Аз ви изплаших много, нали? Но сам сте виновен; вие бяхте мой възпитател, защо не ме научихте да плувам по-добре?

– Ах, господин графе – каза старецът, – ако ви се беше случило нещо, никога не бих посмял да се явя пред маршала.

– Но как стана всичко това? – попита Раул.

– Много просто, господине – отговори той, когото бяха нарекли граф. – Ние бяхме преплували почти една трета от реката, когато въже-то на сала се скъса. При виковете и движенията на превозвачите конят ми се уплаши и скочи във водата. Аз плувам лошо и не посмях да се хвърля в реката. Вместо да помогна на коня си, аз пречех на движенията му и вече се давех най-безславно, когато дойдохте точно навреме, за да ме измъкнете от водата. И тъй, господине, предлагам ви ако нямате нищо против, приятелство на живот к смърт.

– Господине – каза Раул и се поклони, – уверявам ви, че винаги съм на вашите услуги.

– Аз се казвам граф дьо Гиш – продължи младежът. – Баща ми е маршал дьо Грамон. А сега, когато знаете кой съм аз, ще ми направите ли честта да ма кажете кой сте?

– Аз съм виконг дьо Бражелон – отговори Раул и се изчерви, че не може да каже името на баща си, както направи граф дьо Гиш.

– Виконте, вашето лице, вашата добрина и вашата смелост ме привличат към вас; вие имате вече моята признателност. Да се прегърнем и ви моля да ми бъдете приятел.

– Господине, аз също ви обикнах от все сърце – отговори Раул и прегърна графа. – Моля ви, разполагайте с мене като с най-предан приятел.

– Сега кажете ми, виконте, къде отивате? – запита дьо Гиш.

– В армията на господина принца, графе.

– И аз също – извика във възторг младежът. – А, толкова по-добре, ще изпитаем заедно силите си за първи път.

– Добре, обичайте се един друг – каза възпитателят. – Вие дзамата сте млади, вие сте се родили без съмнение под една звезда и ви е било писано да се срещнете.

Младежите се усмихнаха с доверчивостта на младостта.

– А сега трябва да се преоблечете – продължи възпитателят. – Вашите слуги, на които дадох заповеди, щом слязоха от сала, трябва да са вече в странноприемницата. Сухото бельо и виното стоплят, да вървим.

Младежите не възразиха на това предложение. Напротив, те намериха, че е великолепно, и скочиха на конете си, като се гледаха и се възхищаваха един от Друг: бяха наистина двама изящни кавалери с гъвкави, стройни фигури, две благородни лица с открито чело, с кротък и горд поглед, с откровена и тънка усмивка. Дьо Гиш беше на около осемнадесет години, но на ръст беше не по-висок от петнадесетгодишния Раул.

Те си протегнаха спонтанно ръка, пришпориха конете си и изминаха един до друг разстоянието от реката до странноприемницата. Единият намираше розов и весел живота, който без малко щеше да изгуби, а другият благодареше на бога, че вече е успял да извърши в живота си нещо, което ще бъде приятно на покровителя му.

Що се отнася до Оливен, само той не беше съвсем доволен от хубавата постъпка на господаря си. Той изстискваше ръкавите и полите на дрехата си, като си мислеше, че спирането в Компииен щеше да го избави не само от цялото това приключение, но и от възпаление на дробовете и ревматизъм, които бяха естествени последици от него.

II. СХВАТКА

В Ноайон останаха малко и спаха дълбоко. Раул поръча да го

събудят, ако дойде Гримо, но Гримо не дойде.

Конете оцениха също, без съмнение, осемчасовата пълна почивка и разкошната постилка от слама. В пет часа сутринта Раул събуди граф дьо Гиш и му пожела добро утро. Закусиха набързо и в шест часа бяха изминали вече две левги.

Разговорът с младия граф беше извънредно занимателен за Раул. Младият граф все разказваше, Раул повечето слушаше. Възпитан в Париж, където Раул беше ходил само веднъж, и то при двора, който Раул не беше виждал никога, графът беше крайно занимателен събеседник за Раул със своите пажески лудории и с двата дуела, които се беше изхитрил да уреди въпреки указите и главно въпреки надзора на възпитателя си. Раул беше ходил само у господин Скарон; той каза на дьо Гиш кого бе видял там. Дьо Гиш познаваше всичките: госпожа дьо Ньойан, госпожица д'Обинье,

госпожица дьо Скюдери, госпожица Поле, госпожа дьо Шеврьоз. Той осмя духовито всички; Раул трепереше да не се присмее и на госпожа дьо Шеврьоз, към която чувствуваше истинско и дълбоко разположение; но по инстинкт ли, от обич ли към херцогиня дьо Шеврьоз, той каза най-похвални неща за нея. Това удвои у Раул чувството на приятелство към графа.

После дойде ред на ухажванията и на любовта. И тук дьо Бражелон трябваше много повече да слуша, отколкото да говори. Той заслуша и от три-четири доста прозрачни приключения се досети, че графът като него крие някаква тайна в дъното на сърцето си.

Както казахме вече, дьо Гиш беше възпитан при двора и всички придворни интриги му бяха известни. Това беше дворът, за който Раул бе слушал толкова много от граф дьо Ла Фер; само че тоя двор се беше много променил от времето, когато Атос го напусна. Ето защо разказите на граф дьо Гиш бяха нещо съвсем ново за спътника му. Хаплив и духовит, младият граф изреди всичките; той разказа за старата любов на госпожа дьо Лонгвил с Колини, за дуела му на площад Роял, дуел с такъв съдбоносен край, който госпожа дьо Лонгвил гледала през щорите; за новата ѝ любов с принц дьо Марсийак, който, както разправяха, бил толкова ревнив, че искал да убие всички и дори абага д'Ербле, нейния духовник; за любовта на господин принц Уелски с Госпожицата, наречена по-късно Великата Госпожица, станала толкова прочута след това чрез тайния си брак с Лозеи. Дори кралицата не беше пощадена, а и кардинал Мазарини не остана незасегнат.

Денят литна незабелязано. Възпитателят на графа, веселяк, светски

човек, учен до мозъка на костите, както казваше ученикът му, напомняше много пъти на Раул дълбоките познания и духовитото и хапливо присмиване на Атос; но никой не можеше да се сравни с граф дьо Ла Фер по изящество, деликатност и благородство на езика и на постъпките.

Пътниците пазеха конете си повече от вчера и към четири часа следобед се спряха в Арас, Те се приближаваха до театъра на военните действия и решиха да престоят един ден в тоя град, защото испански шайки се възползуваха понякога от нощния мрак и извършваха нападения дори в околностите на Ларас.

Френската армия беше разположена от Понта Марк до Валансен, като завиваше към Дуе. Според слуховете сам господин принцът бил в Бетюн.

Неприятелската армия се простираше от Касел до Куртре и тъй като грабеше безмилостно и вършеше всякакви насилия, бедните погранични жители напуснаха самотните си жилища и търсеха защита в укрепените градове. Арас беше претъпкан с бежанци.

Всички говореха за близко, решително сражение; твърдяха, че господин принцът маневрирал досега, защото чакал подкрепления, които най-после дошли. Младите хора бяха доволни, че са пристигнали тъкмо навреме.

Те вечеряха заедно и легнаха да спят в една стая. Бяха във възрастта на бързото сприятеляване; струваше им се, че се познават още от раждането си и че е невъзможно да се разделят някога.

Вечерта премина в разговори за войната; слугите изчистиха оръжията; младите хора напълниха пистолетите в случай на схватка; събудиха се отчаяни: двамата бяха сънували, че са пристигнали много късно, за да участвуват в сражението.

Сутринта се пръсна слухът, че принц дьо Конде е опразнил Бетюн и е отстъпил към Карвен, като оставил при все това гарнизон в Бетюн. Но тъй като тая новина не се потвърди от нищо положително, младите хора решиха да продължат пътя си към Бетюн и ако се наложи, да завият налясно и да тръгнат към Карзен.

Възпитателят на граф дьо Гиш познаваше отлично местността; той предложи да ги преведе по най-късия път, който се намираше по средата между пътищата за Ланс и за Бетюн. В Аблен ще съберат сведения. За Гримо оставиха предначертан път.

Тръгнаха към седем часа сутринта.

Дьо Гиш, който беше млад и разпален, казваше на Раул:

– Ето ни трима господари и трима слуги; слугите им са добре въоръжени и вашият ми се струва доста упорит.

– Никога не съм го виждал да се сражава – отговори Раул, – но той е бретонец; това дава надежда.

– Да, да – продължи дьо Гиш, – и уверен съм, че при случай той ще стреля с мускета си; а пък аз имам двама изпитани мъже, които са воювали заедно с баща ми; и така ние сме шест бойци; ако срещнем малък неприятелски отряд, на брой колкото нас или дори повече, нали ще ги нападнем, Раул?

– Разбира се, господине – отговори виконтът.

– Охо, млади хора, колко бързате, пусто да остане! – намеси се възпитателят в разговора. – А дадените ми напътствия, господин графе? Нима забравяте, че съм длъжен да ви заведа здрав и читав при господин принца? Когато бъдете в армията, оставете се да ви убият, ако това ви прави удоволствие; но дотогава, предупреждавам ви, че като генерал на армията ви заповядвам да отстъпите и обръщам гръб на първото неприятелско перо, което видя.

Дьо Гиш и Раул се спогледаха с усмивка. Местността ставаше все по-залесена и от време на време се срещаха малки групи селянибежанци, които караха пред себе си добитъка и возеха на коли или носеха на ръце най-ценното от имуществото си.

До Аблен стигнаха без приключения. Там се осведомиха и узнаха, че действително господин принцът напуснал Бетюн и се намира между Камбрен и ла Ванти. Като оставиха картичка за Гримо, тръгнаха по един пряк път и след половин час бяха на брега на един поток, който се влива в Лис.

Местността, цялата нарязана от изумруденозелени долини, беше очарователна. От време на време пътечката, по която вървяха, минаваше през малки горички. Всеки път, когато влизаха в такава горичка, възпитателят, който се страхуваше от засада, изпращаше напред двамата слуги на графа и по тоя начин образуваше авангард. Възпитателят и двамата младежи бяха главните сили на армията, а Оливен с готова карабина и нащрек прикриваше тила.

От известно време на хоризонта се виждаше доста гъста гора: на сто крачки от нея господин д'Арменж взе обичайните си предпазни мерки и изпрати напред Двамата слуги на графа.

Слугите изчезнаха под дърветата; младежите язدهа на стотина крачки след тях, като се смееха и приказваха; Оливен ги следваше отзад на също такава

разстояние. Изведнъж се чуха пет-шест мускетни гърмежа. Възпитателят извика: стой! Младежите се подчиниха и задържаха конете си. В същата минута от гората се подадоха двамата слуги, които препускаха в галоп.

Изгарящи от нетърпение да узнаят причината за тази стрелба, графът и виконтът пришпориха конете си към тях. Възпитателят ги последва.

– Спряха ли ви? – живо попитаха двамата младежи.

– Не – отговориха слугите. – Дори е много вероятно да не са ни забелязали: гърмежите се чуха на сто крачки пред нас, почти в най-гъстото място на гората, и ние се върнахме да вземем мнението ви.

– Моето мнение – каза господин д'Арменж, – а в случай на нужда и заповед, е да се оттеглим: тук в гората може да има засада.

– Нищо ли не видяхте? – запита графът слугите си.

– Стори ми се – каза единият от тях, – че видях конници в жълти дрехи, които се промъкваха към коритото на реката.

– Така е – забеляза възпитателят, – ние сме се натъкнали на испански отряд. Назад, господа, назад!

Двамата младежи се посъветваха с поглед и в същата минута се чу пистолетен гърмеж, последван от два-три вика за помощ.

Младежите се спогледаха още веднъж и се убедиха, че нито един от двамата има намерение да отстъпва; и тъй като възпитателят беше обърнал вече коня си, те се спуснаха напред. Раул извика: – „След мене, Оливен!“ А граф дьо Гиш: „След мене, Юрис и Планше!“

И преди да се опомни възпитателят от учудването си, те изчезнаха вече в гората.

В същото време, когато се спуснаха напред, младежите извадиха пистолетите си.

След пет минути те пристигнаха на мястото, откъдето като че ли бяха долетели виковете. Сдържаха конете си и започнаха да се движат предпазливо напред.

– Те! – каза дьо Гиш. – Конници!

– Да, трима на кон и трима слезли от конете си.

– Какво правят? Виждате ли?

– Да, струва ми се, че претърсват някакъв ранен или умрял човек.

– Това е някое подло убийство – рече дьо Гиш.

– Обаче те са войници – възрази дьо Бражелон.

– Да, но от специален отред, тоест пладнешки разбойници.

– Да нападнем! – каза Раул.

– Да нападнем! – повтори дьо Гиш.

– Господа! – извика клетият възпитател. – Господа, за бога...

Но младежите не слушаха нищо. Те полетяха в надпревара и виковете на възпитателя само предупредиха испанците.

Веднага тримата конници се спуснаха към младежите, докато останалите трима продължаваха да обират двамата пътници, защото, като се приближиха, Раул и дьо Гиш видяха на земята не едно, а две тела.

На десет крачки дьо Гиш гръмна пръв и не улучи. Испанецът, който препускаше към Раул, гръмна на свой ред и Раул почувствува в лявата си ръка болка като от удар с камшик. На четири крачки той гръмна и испанецът, улучен право в гърдите, разпери ръце и падна по гръб върху къча на коня си, който се обърна назад и го отнесе.

В тая минута Раул видя като през мъгла, че към него се насочва дулото на един мускет. Той си спомни съвета на Атос: с бързо като светкавица движение вдигна коня на задните му крака – и в същия миг се чу гърмеж.

Конят отскочи настрана, краката му се подкосиха и той падна на земята, като притисна крака на Раул.

Испанецът улови мускета за дулото и се спусна към Раул, за да му счупи главата с приклада.

За нещастие Раул беше в такова положение, че не можеше да изтегли нито шпагата от ножницата си, нито пистолета от кобура; той видя как прикладът се изви над главата му и неволно беше готов да затвори очи, когато с един скок дьо Гиш се намери при испанеца и опря пистолета в грлото му.

– Предайте се – каза той – или ще ви убия!

Мускетът падна от ръцете на войника и той се предаде веднага.

Дьо Гиш повика единия от слугите си, поръча му да пази пленника, като заповяда да му пръсне мозъка при най-малкия опит за бягство, скочи от коня и се приближи до Раул.

– Наистина, господине – каза Раул със смях, макар че бледината издаваше вълнението му, неизбежно при първата схватка, – вие плащате бързо дълговете си и не поискайте да ми бъдете дълго време дължник. Без вас – прибави той, като повтори думите на графа – бих загинал, сигурно загинал.

– Моят противник избяга – каза дьо Гиш – и ми даде възможност да ви се притека на помощ. Но тежко ли сте ранен? Виждам, че целият сте в кръв.

– Май че ръката ми е одраскана – отговори Раул. – Помогнете ми да

се измъкна изпод коня и надявам се, че нищо не ще ни попречи да продължим пътя си,

Господин д'Арменж и Оливен бяха слезли вече от конете си и надигнаха коня, който агонизираше. Раул успя да извади крака си от стремето и изпод коня и се изправи веднага.

– Нищо ли не е случено? – попита дьо Гиш.

– Слава богу, не – отвърна Раул. – Но какво стана с нещастниците, които тия нехранимайковци искаха да убият?

– Ние дойдохме много късно; както изглежда, те са убити и убийците са избягали с плячката си; двамата ми слуги са при труповете.

– Хайде да видим дали още не са живи и дали не можем да им помогнем – каза Раул. – Оливен, ние получихме в наследство два коня, но моят е убит: вземете по-добрият от двата за вас и ми дайте вашия.

И те се приближиха до мястото, където лежеха жертвите.

III. МОНАХЪТ

Двама души лежах на земята: единият, неподвижен, с лице към пръстта, беше пронизан от три куршума и плуваше в собствената си кръв... Той беше гологлав.

Другият, облегнат на едно дърво от двамата слуги, с очи към небето и скръстени ръце, се молеше горещо... Един куршум беше улучил горната част на бедрото му.

Младежите се приближиха най-напред до мъртвия и се спогледаха учудено.

– Той е свещеник – каза Бражелон, – има тонзура. О, проклетниците! Да дигнат ръка на божи служител!

– Елате тук, господине! – рече Юрбен, стар войник, участник във всички походи на кардинала херцог. – Елате тук... На онзи не можем да помогнем с нищо, докато тоя тук ще можем навярно да спасим.

Раненият се усмихна тъжно.

– Да ме спасите? Не – каза той. – Но да ми помогнете да умра – да.

– Свещеник ли сте? – попита Раул.

– Не, господине.

– Стори ми се, че нещастният ви другар принадлежи към църквата, затова ви попитах – продължи Раул.

– Той е бетюнският свещеник, господине. Носеше на сигурно място свещените съдове и скъпоценностите на църквата, защото вчера

господин принцът напусна града ни и може би утре испанците ще влязат в него. Всички знаеха, че по околностите скитат неприятелски отряди, че предприятието на свещеника е опасно, и никой не посмя да го придружава. Тогава аз предложих услугите си.

– тия нехранимайковци са ви нападнали, тия нехранимайковци са стреляли по свещеник!

– Господа – каза раненият и погледна около себе си, – аз страдам много и все пак бих искал да бъда пренесен в някоя къща.

– Където биха могли да ви помогнат? – попита дьо Гиш.

– Не, където бих могъл да се изповядам.

– Но може би – възрази Раул – съвсем не сте тъй опасно ранен, както си мислите.

– Господине – отговори раненият, – повярвайте ми, няма време за губене. Куршумът е пробил шийката на бедрената

кост и е проникнал в червата.

– Лекар ли сте? – попита дьо Гиш.

– Не – отговори умиращият, – но разбирам малко от рани и зная, че моята е смъртоносна. Помъчете се да ме пренесете някъде, където бих могъл да намеря свещеник, или потрудете се да доведете тук някой свещеник, и господ ще ви награди за това добро дело. Трябва да спася душата си – тялото ми е загубено безвъзвратно.

– Да умрете при извършване на добро дело – това е невъзможно! Бог ще ви помогне.

– Господа – каза раненият, като събра всичките си сили, за да стане, – за бога, да не губим време в безполезни разговори: или ми помогнете да стигна в най-близкото село, или ми се закълнете във вечното си спасение, че ще ми изпратите тук първия монах, първия свещеник, когото срещнете. Но – прибави той с отчаяние – може би никой не ще посмее да дойде, защото всички знаят, че испанците обикалят из околностите, и аз ще умра без опрощение на греховете. Боже мой, боже мой! – извика раненият с такъв ужас в гласа, че младежите потрепераха. – Вие няма да допуснете това, нали? Това би било прекалено ужасно!

– Господине, успокойте се – каза дьо Гиш, – кълна ви се, че ще получите утехата, която искате. Кажете ни само де има къща, в която да потърсим помощ, или село, в което да намерим свещеник.

– Благодаря и бог да ви награди! На половин левга от тука, по тоя път, има странноприемница, а на около една левга по-нататък е селото Грене. Потърсете свещеника; ако той не си е в къщи, идете в августинския манастир, последната къща на селото вдясно, и ми доведете някой

брат, монах или свещеник, няма значение, стига само светата църква да му е дала право на опрощение на греховете т агИаНо тогИз.

– Господин д'Арменж – каза дьо Гиш, – останете при нещастника и се погрижете да го пренесат колкото се може по-внимателно. Направете носилка от клони и постелете на нея всичките ни мантии; двама от слугите ни ще го понесат, а третият ще бъде готов да заеме мястото на оня, който се умори. Ние, виконтът и аз, ще отидем да потърсим свещеник.

– Вървете, господин графе – отговори възпитателят, – Но, за бога, не се излагайте на опасност!

– Бъдете спокоен. При това за днес ние се спасихме вече; вие знаете аксиомата: Non bis in idem.

– Гореве, господине! – каза Раул на ранения. – Ще изпълним желанието ви.

– Господ да ви благослови, господа! – отговори умиращият с неописуема признателност.

Младежите препуснаха по посочената посока, а възпитателят започна да ръководи направата на носилката.

След десет минути графът и виконтът забелязаха странноприемницата.

Без да слиза от коня, Раул повика съдържателя, предупреди го, че след малко ще му донесат един ранен, и го помоли да приготви всичко необходимо за дървръзка, тоест легло, бинтове, карпия²; прибави, че ако в околностите има някой лекар или хирург, да изпрати да го повикат, като обеща да възнагради пратеника.

Като видя двама богато облечени младежи, съдържателят обеща да изпълни желанието им. Нашите двама пътници тръгнаха отново и препуснаха към Грене, след като видяха, че започнаха приготовления за приемането на ранения.

Те изминаха повече от една левга и видяха вече първите селски къщи, на които червеникавите керемидени покриви се открояваха рязко върху зеленината на заобикалящите ги дървета, когато изведнъж забелязаха, че насреща им идва на муле беден монах, августинец, ако се съди по широката му шапка и по сивото му вълнено расо. Сякаш случаят им изпращаше ония, когото търсеха.

Те се приближиха до монаха.

Той беше двадесет и две-двадесет и три годишен, но аскетичният му вид го правеше по-стар наглед. Беше бледен, не с тая матова бледина, присъща на хубостта, а с болезнена жълтевина; късата му коса, която едва се подаваше изпод шапката, беше светлоруса, а ясно-кафените му

очи като че ли бяха лишени от зрение.

—
1 Non bis in idem (лат.) – „Не два пъти за едно и също“ (Два пъти не трябва да се наказва за едно и също нещо).

2 Карпия – ленти от старо памучно платно, които са служели някога за превръзки на рани.

– Духовник ли сте, господине? – попита Раул с обикновената си учтивост.

– Защо ме питате? – отвърна непознатият с почти грубо безстрастие.

– За да знаем – високомерно каза граф дьо Гиш. Непознатият удари мулето с петите и продължи пътя си.

С един скок дьо Гиш се намери пред него и му прегради пътя.

– Отговорете, господине – каза той, – запитаха ви учтиво, а всеки въпрос изисква отговор.

– Предполагам, че съм свободен да кажа или да не кажа кой съм на първите срещнати, на които им хрумне да ме питат за това.

Дьо Гиш потисна с голяма мъка бясното си желание да счупи кокалите на монаха.

– Най-напред – каза той, като едва се сдържа, – ние не сме първите срещнати; моят приятел е виконт дьо Бражелон, а аз съм граф дьо Гиш. После ние ви питаме съвсем не от прищявка: там лежи един ранен, умиращ, който има нужда от помощта на църквата. Ако сте свещеник, каня ви, в името на човешината, да ме последвате, за да помогнете на този човек; ако не сте, тогава друга работа. Предупреждавам ви, в името на учтивостта, която изглежда да ви е съвсем непозната, че ще ви накажа за вашето безочие.

Монахът побледня като мъртвец и се усмихна тъй странно, че усмивката му се заби като обида в сърцето на Раул, който не сваляше очи от него.

– Това е някой испански или фламандски шпионин – каза той и сложи ръка на pistolетите си.

В отговор получи един заплашителен поглед, бърз като светкавица.

– Е, добре, господине, ще отговорите ли? – попита дьо Гиш.

– Аз съм свещеник, господа – отвърна младият човек.

И лицето му стана като по-преди безстрастно.

– Тогава, отче – каза Раул, като махна ръка от pistolетите си и като придаде на думите си израз на почитителност, която не беше в сърцето

му, – тогава, ако сте свещеник, представя ви се, както каза приятелят ми, случай да изпълните дълга си: срещнахме един

нешастен ранен, който трябва да отседне в близката странноприемница; той иска да му заведат един божи служител; придружават го нашите хора.

– Ще отида – отговори монахът. И удари с пети мулето си.

– Ако не отидете, господине – каза дьо Гиш, – повявайте ми, че конете ни са в състояние да настигнат вашето муле и че имаме достатъчно власт, за да заповядаме да ви уловят, където и да сте. И тогава, кълна ви се, бързо ще си разчистим сметките: навсякъде ще се намерят дърво и въже.

Очите на монаха светнаха отново, но нищо повече; той повтори своето: „Ще отида“, и потегли.

– Да го последваме – рече дьо Гиш, – така ще бъде по-сигурно.

– И аз исках да ви предложа това – отвърна дьо Бражелон.

Младежите тръгнаха, като следяха монаха на разстояние пистолетен изстрел.

След пет минути монахът се обърна, за да се увери дали го следят или не.

– Виждате ли, че направихме добре? – каза Раул.

– Ужасно лице има този монах! – забеляза граф дьо Гиш.

– Ужасно! – отвърна Раул. – Особено изразът му; тая жълта коса, тия мътни очи, тия устни, които изчезват при най-малката произнесена дума ...

– Да, да – прекъсна го дьо Гиш, когато тия подробности бяха поразили по-малко от Раул, защото той приказваше в това време, когато Раул наблюдаваше. – Да, особено лице; но тия монаси се подлагат на такива позорни мъчения; от постите стават бледни, бичуването ги прави лицемери, а очите им помътняват от плача по богатата на живота, който са загубили и на който ние се радваме.

– Както и да е – каза Раул, – нещастникът ще получи своя свещеник; но наистина, ако се съди по лицето, съвестта на каещия се е по-чиста, отколкото на изповедника. А аз, признавам си, съм навикнал да виждам съвсем друг вид свещеници.

– Знаете ли – рече дьо Гиш, – той е един от скитащите братя, които просят по пътищата, докато не им падне нещо от небето; те са повечето чужденци:

шотландци, ирландци, датчани. Понякога са ми показвали такива.

– Толкова безобразни?

– Не, но все пак достатъчно отвратителни.

– Какво нещастие е за клетия ранен да умре в ръцете на такъв расоносец!

– Хайде де – отговори дьо Гиш, – опрощението на греховете идва не от тоя, който го дава, а от бога. Но, право да си кажа, бих предпочел да умра непокаян, отколкото да имам работа с такъв изповедник. И вие също, виконте, нали? Забелязах как поглеждахте дръжката на пистолета си, като че ли изпитвахте желание да му строшите главата.

– Да, графе, чудно нещо, което ще ви изненада: като видях тоя човек, почувствувах необясним ужас. Случвало ли ви се е да срещнете на пътя си змия?

– Никога – отговори дьо Гиш.

– Е, добре, на мен ми се е случвало в нашите гори, в Блезоа; и спомням си, когато за първи път видях змия, която ме загледа с мътни очи, като се извиваше, клатеше глава и мърдаше езика, аз замръзнах на мястото си бледен и сякаш обаян, докато най-после граф дьо Ла Фер ...

– Баща ви? – попита дьо Гиш.

– Не, настойникът ми – отвърна Раул и се изчерви.

– Добре, и сетне ...

– Докато най-после граф дьо Ла Фер ми каза: „Бързо, Бражелон, шпагата!“ Едва тогава изтичах към влечугото и го разсякох на две в същия миг, когато то се Мяташе на опашката си със съскане, за да се хвърли: върху мене. Е, добре, кълна ви се, че изпитах съвсем същото чувство при гледката на тоя човек, когато ми каза: „защо ме питате?“ – и ме погледна.

– Значи съжालявате, че не го разсякохте на две до шията?

– Ей богу, да, почти! – отговори Раул.

В това време се показва малката странноприемница и от другата страна шествието с ранения, което идваше, водено от господин д'Арменж. Двама души носеха умиращия, а третият водеше конете.

Младежите пришпориха конете си.

– Ето ранения – каза дьо Гиш, когато минаваха

покрай августинеца. – Бъдете тъй любезен да побързате, господин монах.

Раул мина далеч от монаха, чак от другата страна на пътя, и при това извърна глава от погнуса.

Сега младежите язدهа напред, а изповедникът ги следваше. Те отидоха при ранения и му съобщиха радостната новина. Раненият се понадигна, за да погледне в посочената посока, видя монаха, който

бързаше към него на мулето си, и падна отново на носилката си със светнало от радост лице.

– Сега – казаха младежите – ние направихме за теб всичко, което можахме, и тъй като бързае да стигнем армията на господин принца, ще продължим пътя си. Вие ще ни извините, господине, нали? Но разправят, че ще има сражение, а ние не бихме искали да пристигнем на следния ден.

– Вървете, млади господари – каза раненият, – и бъдете благословени за любовта ви към ближния. Наистина, както казахте, вие направихте за мене всичко, което можахте. Мога само да ви кажа още веднъж: да ви пази бог, вас и тия, които са ви мили!

– Господине – каза дьо Гиш на възпитателя си, – ние ще вървим напред, а вие ще ни настигнете по пътя за Камбрен.

Съдържателят чакаше на вратата. Той беше приготвил всичко: легло, бинтове и карпия и бе изпратил едни коняр за лекар в Лале, най-близкия град.

– Добре – каза съдържателят, – всичко ще бъде направено, както желаете. Но няма ли да се спрете, господине, за да превържете раната си? – продължи той, като се обърна към дьо Бражелон.

– О, раната ми е дребна работа – отговори младежа. – Ще има време да се заема с нея на следната спирка; само бъдете тъй любезен, ако мине един конник и ви попита за млад човек на дорест кон, придружен от слуга, кажете му, че сте ме видели, че съм продължил пътя си и че смятам да вечерям в Мазенгарб,

а да пренощувам в Камбрен. Тоя конник е мой човек. г

Няма ли да бъде по-добре, и за по-голяма сигурност, да го попитам как се казва и да му кажа вашето име? – попита съдържателят.

Излишната предвидливост не вреди – отговори

Раул. – Аз се казвам виконт дьо Бражелон, а той – Гримо.

В тая минута раненият пристигаше от едната страна, а монахът – от другата. Младежите се отдръпнаха, за да мине носилката. Монахът слезе от мулето си и заповяда да го заведат в конюшната, без да го разседлават.

– Господни монах – каза дьо Гиш, – изповядайте както трябва тоя добър човек и не се безпокойте за разходите, за вас и за зашото муле всичко е заплатено.

– Благодаря, господине! – отвърна монахът с една от тия усмивки, от които дьо Бражелон изтръпваше.

– Да вървим, графе – рече Раул, който инстинктивно не можеше да

понася присъствието на августинаца. – да вървим, не се чувствавам добре тук.

– Благодаря ви още веднъж, прекрасни млади господари – каза раненият, – н не ме забравяйте в молитвите си!

– Бъдете спокоен! – отвърна дьо Гиш и пришпори коня си, за да настигне дьо Бражелон, който беше вече на двадесет крачки напред.

В това време двамата слуги внесоха носилката в къщата. Съдържателят и жена му, която беше дотичала, стояха прави върху стъпалата на стълбата. Както изглежда, нещастният ранен изпитваше страшни болки; п все пак се грижеше само за едно; идва ли монахът след него.

Като видя тоя бледен и окървазен човек, жената сграбчи ръката на мъжа си.

– Е. какво Ти е? – попита той. – Да не ти е лошо?

– Не, но гледай! – каза тя и посочи ранения на мъжа си.

– Е. вижда ми се много болен.

– Не искам да кажа това – продължи жената, цяла разтреперана. – Питам те, познаваш ли го?

– Тоя човек? Чакай ...

– А, виждам, че го позна, защото и ти побледня.

– Наистина! – извика съдържателят. – Тежко на нашата къща! Той е бившият бетюнски палач.

– Бившият бетюнски палач! – промърмори младият монах, като се спря, и по лицето му се изписа погнуса към оня, когото трябваше да изповяда.

Господин д'Армепж, който стоеше до вратата, забеляза колебанието му.

– Господин монах – каза той, – дали е сега палач или бивш, все пак той е човек. Направете му последната услуга, която той иска от вас, и вашето дело ще бъде толкова по-достойно за похвала.

Монахът не отговори нищо; той продължи мълчаливо към стаята, където двамата слуги бяха сложили вече умирация на един креват.

Като видяха, че божият служител се приближава до възглавницата на ранения, двамата слуги излязоха и затвориха вратата след себе си.

Д'Армепж и Оливен ги чакаха. Четиримата се качиха на конете и тръгнаха в тръс по пътя, в края на който бяха вече изчезнали Раул и другарят му.

В минутата, когато възпитателят и свитата му изчезваха също в далечината, един нов пътник се спря пред странноприемницата.

– Какво желае господинът? – попита съдържателят, още бледен и

треперещ от току-що направеното
откритие.

Пътникът направи знак, като че пие, а след това слезе от коня, посочи го и направи знак, като че търка.

– Ах, дявол да го вземе! – си каза съдържателят. – Изглежда, че той е ням. А къде искате да пиете? – попита той.

– Тук – рече пътникът и показа една маса. „Излъгах се – помисли си съдържателят, – той не е съвсем ням.“

Той се поклони, отиде за бутилка вино и сухари и ги постави пред мълчаливия посетител.

– Господинът не желае ли друго нещо? – попита той.

– Да – отговори пътникът.

– Какво желае господинът?

– Да узная дали е минавал един млад благородник на петнадесет години, на дорест кон и придружен от слуга.

– Виконт дьо Бражелон? – попита съдържателят.

– Именно.

– Тогава вие сте господин Гримо? Пътникът кимна утвърдително.

– Е, добре, вашият млад господар беше тук само преди четвърт час – каза съдържателят. – Той ще вечеря в Мазенгарб, а ще пренощува в Камбрен.

– Колко е отгук до Мазенгарб?

– Две левги и половина.

– Благодаря.

Уверен, че ще види младия си господар преди края на деня, Гримо сякаш се успокои, изтри челото си, наля си чаша вино и го изпи мълчаливо.

Той остави чашата на масата и се готвеше да я напълни отново, когато се чу ужасен вик от стаята, в която бяха монахът и умиращият.

Гримо скочи.

– Какво е това? – попита той. – Откъде идва тоя вик?

– От стаята на ранения – отговори съдържателят.

– Какъв ранен? – запита Гримо.

– Бившият бетюнски палач е бил ранен смъртоносно от испанските разбойници. Донесоха го тук и сега той се изповяда пред един августински монах: изглежда, че страда много.

– Бившият бетюнски палач? – промърмори Гримо, като си спомни миналото. – Един мъж на петдесет и пет-шестдесет години, висок, силен, мургав, с черна коса и брада?

– Същият, само че брадата му се е прошарила, а косата му е съвсем побеляла. Познавате ли го? – по-пита съдържателят.

– Видях го веднъж – отвърна Гримо и лицето му се помрачи при тоя спомен.

Жената дотича, цяла разтреперана.

– Чу ли? – запита тя мъжа си.

– Да – отговори съдържателят, като гледаше с безпокойство към вратата.

В тоя миг се чу втори вик, не толкова силен, но последван от дълго, провлачено изохкване. Тримата се изгледаха изтръпнали.

– Трябва да видим какво става там – каза Гримо.

– Като че ли душат някого – забеляза съдържателят.

– Иисусе Христе! – извика жената и се прекръсти.

Гримо говореше малко, но както се знаеше, вършеше много. Той се спусна към вратата и я блъсна силно, но тя беше затворена отвътре с мандалото.

– Отворете! – извика съдържателят. – Отворете, господин монах, отворете веднага!

Никой не отговори.

– Отворете или ще изкъртя вратата! – викна

Гримо.

Същото мълчание.

Гримо погледна около себе си и видя п'ъгъла един железен лост, който случайно се намираще там; той се спусна към него и преди да успее съдържателят да му попречи, изкърти вратата.

Стаята беше заляна с кръв, която се прецеждаше през дюшека. Раненият вече не говореше, а само хъркаше. Монахът беше изчезнал.

– Монахът? – се провикна съдържателят. – Къде е монахът?

Гримо се спусна към отворения прозорец, който гледаше към двора.

– Сигурно е избягал от тука – извика той.

– Мислите ли? – каза уплашеният съдържател. – Момче, виж дали мулето на монаха е в конюшната.

– Мулето го няма! – извика момчето, на което беше дадена тая заповед.

Гримо се намръщи; съдържателят скръсти ръце и загледа недоверчиво около себе си. А жената не посмя да влезе в стаята и стоеше уплашена на прага.

Гримо се приближи до ранения и се вгледа в грубите му резки черти на лицето, което възкресяваше в паметта му толкова ужасен спомен.

Най-после след минутно мрачно и мълчаливо съзерцаване той каза:

– Няма никакво съмнение, той е.

– Жив ли е още? – копита съдържателят.

Без да отговори, Гримо разкопча дрехата му, за да провери дали бие сърцето; съдържателят също се приближи до кревата; но изведнъж двамата отскочиха назад съдържателят извика от ужас, а Гримо побледня.

Един нож беше забит до дръжката отляво в гърдите на палача.

– Тичайте за помощ – каза Гримо, – аз ще остана при него.

Изгубил ума и дума, съдържателят излезе от стаята, а жена му беше избягала веднага след като извика мъжът и.

IV. ОПРОЩЕНИЕ НА ГРЕХОВЕТЕ

Ето какво се беше случило.

Ние видяхме вече, че монахът отиде при ранения, който му препоръчаха толкова странно, не доброволно, а, напротив, по принуда. Може би той щеше да се опита да избяга, ако имаше възможност; но заплахите на двамата благородници, останалите след тях слуги, които сигурно бяха получили съответни нареждания, и най-после собствените му разсъждения накараха монаха да изиграе докрай ролята на изповедник, без да изказва открито неудоволствието си.

Щом влезе в стаята, той се приближи до възглавницата на ранения.

Палачът погледна бързо, както гледат умиращите, които нямат време за губене, в лицето на тоя, който трябваше да бъде негов утешител. Той каза с нескривано учудване:

– Вие сте много млад, отче.

– Хората, които носят тая одежда, нямат възраст – сухо отговори монахът.

– Говорете ми по-топло, отче – каза раненият, – аз имам нужда от приятел в последните минути на живота си.

– Много ли страдате? – попита монахът.

– Да, но повече душевно, отколкото телесно.

– Ние ще спасим душата ви – каза младият човек. – Но наистина ли сте бетюнският палач, както ми казаха тия хора?

– Тоест бях – бързо отвърна раненият, сякаш се страхуваше да не би името палач да го лиши от последната помощ, която търсеше, – но

сега вече не съм. Преди петнадесет години предадох тая длъжност на друг. Присъствам още на смъртните наказания, но самият аз не лишавам от живот, не!

– Значи се ужасявате от вашето занятие? Палачът въздъхна дълбоко.

– Докато лишавах от живот в името на закона и на правосъдието – каза той, – занятието ми не ми пречеше да спя спокойно, закрилян от правосъдието и закона. Но от оная ужасна нощ, когато послужих за оръдие на лично отмъщение и когато с омраза вдигнах меча над едно божие създание, от тоя ден ... Палачът се спря и поклати отчаяно глава.

– Говорете – рече монахът и седна на леглото при краката на ранения: разкажете, началото на който беше толкова чудно, започна да го интересува.

– О! – извика умиращият с всичката сила на дълго потискано и най-после избило навън страдание. – О, аз се опитвах да задуша угризенията си с двадесет години добри дела; премахвах вроденото зверство у ония, които проливат кръв; при всички случаи рискувах живота си, за да спася живота на хора, които се намираха в опасност; запазих за земята човешки създания в замяна на живота, който ѝ бях отнел. Това не е всичко; парите, които спечелих при упражняването на занаята си, раздадох на бедните; станах постоянен посетител на черквите; хората, които бягаха от мене, свикнаха да ме виждат. Всички ми простиха, дори някои ме обикнаха; но мисля, че бог не ми е простил, защото споменът за това наказание ме преследва непрекъснато и всяка нощ пред мен сякаш изниква сянката на тая жена.

– Жена? Значи вие сте убили жена? – извика монахът.

– И вие също! – извика палачът. – И вие употребихте тая дума, която кънти в ушите ми: убил! Значи съм убил, а не съм наказал! Значи съм убиец, а не палач!

Той изпъшка и затвори очи.

Монахът се уплаши навярно да не би той да умре, без да каже нищо повече, защото побърза да прибави:

– Продължавайте, не зная нищо, и когато свършите разказа си, бог и аз ще бъдем съдии.

– О, отче – продължи палачът, без да отваря очи, сякаш се боеше да не види нещо страшно, – ужасът, които не можах никога да надвия, се удвоява особено когато се мръкне и преминавам река. Тогава ми се струва, че ръката ми натезава, като че ли държи още Меча; че водата става кървавочервена и че всички звуци на природата – шепотът на

дърветата, шумът на вятъра, плясъкът на вълните – се сливат в един плачеш, отчаян, страшен глас, който ми вика: „Да се изпълни божието правосъдие!“

– Бълнуване! – промърмори монахът и поклати глава.

Палачът отвори отново очи, направи усилие, за да се обърне към младия човек, и го сграбчи за ръката.

– Бълнуване – повтори той, – бълнуване, казвате вие? О, не, защото това беше вечер, защото аз хвърлих тялото ѝ в реката, защото думите, които повтаря съвестта ми, тия думи ги изрекох аз в гордостта си: след като бях инструмент на човешкото правосъдие, аз си въобразих, че съм станал инструмент на божието правосъдие.

– Но как се случи това? Разкажете – каза монахът.

– Беше вечер; при мен дойде един човек и ми показа заповед; последвах го. Четирима други господа ме чакаха. Отведоха ме с маска на лицето. Аз реших да се възпротивя, ако услугата, която искат от мене, ми се види несправедлива. Извървахме пет-шест левги, мрачни, мълчаливи и почти без да разменим нито дума; най-после през прозорците на малка колиба ми посочиха една жена, облакътена на масата, и ми казаха: „Ето тази, която трябва да екзекутирате“.

– Ужас! – рече монахът. – И вие се подчинихте?

– Отче, тая жена беше чудовище: разправяха, че тя отровила втория си съпруг, опитала се да убие девера си, който беше между тия мъже; току-що беше отровила една млада жена, нейна съперница, а преди да напусне Англия, разправяха, накарала да пронизат с нож любимеца на краля.

– Бъкингам? – извика монахът.

– Да, Бъкингам.

– Значи тая жена е била англичанка?

– Не, тя беше францужойка, но омъжена в Англия, Монахът побледня, изтри челото си и отиде да затвори вратата с мандалото. Палачът помисли, че го напуска, и падна на леглото, като изстена.

– Не, не, тук съм – рече монахът и се приближи бързо до него. – Продължавайте: кои бяха тия хора?

– Единият беше чужденец, англичанин, струва ми

се. Другите четирима бяха французи и носеха мускетарски униформи.

– Как се казваха? – попита монахът.

– Не зная. Зная само, че четиримата други наричаха англичанина милорд.

– И тая жена беше хубава?

– Млада и хубава! О, да, истинска хубавица! Аз като че ли сега я виждам как тя се молеше, коленичила в краката ми и отметнала глава назад. После не можах да разбера никога как отсякох тая тъй хубава и тъй бледна глава.

Монахът като че ли изпитваше необикновено вълнение. Той трепереше с цялото си тяло; виждаше се, че иска да запита нещо, но не се решаваше.

Най-после направи страшно усилие над себе си и каза:

– Как се казваше тая жена?

– Не зная. Както ви казах, тя се омъжвала два пъти, както изглежда: първия път във Франция, а втория – в Англия.

– И беше млада, казвате?

– На двайсет и пет години.

– Хубава?

– Очарователна.

– Руса?

– Да.

– С дълга коса, която падаше чак до раменете, нали?

– Да.

– С чудно изразителни очи?

– Когато искаше. О, да, точно така!

– С необикновено приятен глас?

– Откъде знаете това?

Палачът се облакът в леглото и впери уплашен поглед в монаха, който беше побледнял като мъртвец

– И вие я убихте! – каза монахът. – Вие послужихте за оръдие на тия страхливци, които не смееха да я убият сами! Вие не се съжалихте над младостта, над хубостта, над слабостта! Вие убихте тая жена?

– Уви! – отговори палачът. – Казак ви, отче, че Под ангелската външност в тая жена се криеше адски Дух, и когато я видях, когато си спомних всичкото зло, което ми причини на мен самия ...

– На вас? Че какво е могла да ви причини на вас? Говорете.

– Тя съблзани и погуби брат ми, който беше свещеник; тя избяга с него от манастира му.

– С брат ти?

– Да. Брат ми беше първият й любовник: тя стана причина за

смъртта на брат ми. О, отче, отче, не ме гледайте така! О, нима съм толкова грешен? О, нима няма да ми опростите греховете?

Монахът придаде друг израз на лицето си.

– Да, да – каза той, – ще ви ги опростя, ако ми кажете всичко!

– О, всичко, всичко, всичко! – извика палачът.

– Тогава отговаряйте. Ако тя е съблазнила брат ви ... казахте, че го е съблазнила, нали?

– Да

– Ако тя е причинила смъртта му... казахте, че е причинила смъртта му, така ли?

– Да – повтори палачът.

– Тогава вие трябва да знаете моминското и име, а?

– О, боже мой, боже мой! – извика палачът. – Струва ми се, че умирам. Опростете ми греховете, отче, опростете ми греховете!

– Кажете името й! – извика монахът. – И ще ти ги опростя.

– Тя се казваше... боже мой, съжалете се над мен! – промърмори палачът.

И той се отпусна в леглото бледен, разтреперан; като че ли смъртта вече настъпваше.

– Името й! – повтори монахът, като се наведе над него, сякаш желаше да изтръгне от него това име, ако той не поиска да му го каже. – Името й! ... Говори или няма да получиш опрощение!

Умиращият като че събра всичките си сили. Очите на монаха светнаха.

– Ан дьо Бюей! – прошепна раненият.

– Ан дьо Бюей! – извика монахът, като се изправи и повдигна ръце към небето. – Ан дьо Бюей! Ти каза Ан дьо Бюей, нали?

– Да, да, така беше името й ... а сега опростете ми греховете, защото умирам.

– Аз, да ти ги опростя! – възрази монахът със смях, от който настръхна косата на умиращия. – Аз, да ти ги опростя? Аз не съм свещеник!

– Вие не сте свещеник! – извика палачът. – Тогава кой сте вие?

– Ще ти го кажа и аз, нещастнико!

– О, боже, божичко!

– Аз съм Джон Франсис лорд Уингър!

– Не ви познавам! – извика палачът.

– Чакай, чакай, ще ме познаеш! Аз съм Джон Франсис лорд Уингър – повтори той – и тази жена ...

– И тази жена?

– Беше майка ми.

Палачът извика ужасено – това беше първият вик, който се чу навън.

– О, простете ми, простете ми – промърмори той, – ако не от името на бога, поне лично от себе си; ако не като свещеник, поне като син.

– Да ти простя? – извика лъжливият монах. – На тебе? Бог ще ти прости може би, но аз – никога!

– Смилете се! – каза палачът и протегна ръце към него.

– Няма милост за оня, който не е имал милост. Умри непокаян, умри отчаян, умри и бъди проклет!

Той извади изпод расото си един нож, заби го в гърдите му и каза:

– На, ето моето опрощение на греховете!

Тогава се чу вторият вик, по-слаб от първия, последван от дълго изохкване.

Палачът, който се беше надигнал, падна отново по гръб в леглото. А монахът, без да извади ножа от раната, изтича до прозореца, промъкна се в конюшната, взе мулето си, излезе през една задна врата, изтича до най-близките дървета, хвърли там монашеските си Дрехи, извади от чантата си кавалерски костюм, преоблече се, стигна пеша до първата пощенска станция, взе един кон и продължи с най-голяма бързина пътя си към Париж.

V. ГРИМО ПРОГОВОРВА

Гримо остана сам с палача: съдържателят отиде за лекар, жената се молеше.

След една минута раненият отвори отново очи.

– Помощ! – прошепна той. – Помощ! О, боже мой, боже мой! Нима няма да намеря на тоя свят приятел, който да ми помогне да живея или да умра?

Той сложи с усилие ръка на гърдите си; тя се допря до дръжката на ножа.

– А! – каза той като човек, който си припомня нещо.

И отпусна ръка.

– Не се отчайвайте – рече Гримо, – отидоха за помощ.

– Кой сте вие? – попита раненият и загледа Гримо с широко

разтворени очи.

– Стар познат – отговори Гримо.

– Вие?

Раненият се помъчи да си спомни лицето на тоя, който му говореше така.

– При какви обстоятелства сме се срещали? – попита той.

– Преди двайсет години, една нощ. Господарят ми ви взе от Бетюн и ви доведе в Армантиер.

– Познах ви – каза палачът, – вие сте един от четиримата слуги.

– Да.

– Откъде идвате?

– Минавах по пътя; спрях се в тая странноприемница, за да си почине конят. Разказаха ми, че тук лежи бетюнският палач, ранен, когато вие извикахте два пъти. При първия вик дотичахме, при втория изкъртихме вратата.

– А монахът? – попита палачът. – Видяхте ли монаха?

– Какъв монах?

– Монаха, който беше затворен тук с мене?

– Не, нямаше го вече; изглежда, че е избягал през тоя прозорец. Той ли ви промуши?

– Да – отвърна палачът. Гримо се надигна да излезе.

– Какво ще правите? – попита раненият.

– Трябва да го настигна.

– Недейте!

– Защо?

– Той си отмъсти и направи добре. Сега се надявам, че бог ще ми прости, защото изкупих вината си.

– Обяснете се – каза Гримо.

– Тази жена, която вие и господарите ви ме накарахте да убия ...

– Миледи?

– Да, миледи; наистина вие я наричахте така ...

– Какво общо има между миледи и монаха?

– Тя била майка му.

Гримо залитна и впери мътен, почти безумен поглед в умирация.

– Майка му? – повтори той.

– Да, майка му.

– Тогава той знае тая тайна?

– Аз го взех за монах и му я открих при изповедта.

– Нещастнико! – извика Гримо и косата му стана влажна от пот

само при мисълта за възможните последици от такова откритие. – Не-
щастнико! Надявам се, че не сте казали името на никого, нали?

– Аз не казах нито едно име, защото не познавах никого; казах само
моминското име на майка му и по него той я позна; но той знае, че чичо
му е бил между

съдиите.

И падна отново изтощен. Гримо поиска да му помогне и протегна
ръка към дръжката на ножа.

– Не ме пипайте – каза палачът. – Ако извадите ножа, ще умра.

Гримо остана с протегнатата ръка, след това изведнъж се удари по че-
лото и каза:

– О, но ако тоя човек узнае някога кои са другите, господарят ми е
загубен!

– Бързайте, бързайте! – извика палачът. – Предупредете го, ако е
още жив. Предупредете приятелите

у. повярвайте, смъртта ми няма да бъде развързката на това
приключение.

Къде отиваше той? – попита Гримо.

Към Париж.

– Кой го спря?

– Двама млади благородници, които отиваха в армията; единият от
тях – чух името му от устата на другаря му – се нарича виконт дьо
Бражелон.

– този младеж ви доведе монаха?

– Да.

Гримо вдигна очи към небето.

– Значи такава е била волята божия! – каза той,

– Без съмнение – потвърди раненият.

– Това е ужасно – промърмори Гримо. – И все пак тая жена беше
заслужила участта си. Или сега вече не сте на това мнение?

– В минутата на смъртта престъпленията на другите ни се струват
много малки в сравнение с нашите.

Палачът падна изтощен и затвори очи.

Гримо се колебаеше между съжалението, което му забраняваше да
остави тоя човек без помощ,

и страха, който му заповядваше да тръгне веднага, за да занесе но-
вината на граф дьо Ла Фер, когато чу шум в коридора и видя, че съдър-
жателят се връща с лекар.

След него вървеше тълпа любопитни: мълвата за чудното

произшествие започваше да се разпространява.

Лекарят се приближи до умирация, който изглеждаше припаднал.

– Най-напред трябва да се извади ножът от гърдите – каза той и поклати многозначително глава.

Гримо си спомни предсказанието на ранения и отвърна очи.

Лекарят разтвори дрехата, скъса ризата и оголи гърдите.

Ножът, както казахме вече, беше забит до дръжката.

Лекарят го хвана и докато го изтегляше, очите на ранения се отваряха със страшна втрепеност. Когато острието излезе съвсем от раната, червеникава пяна се показа върху устните на ранения; той въздъхна и кръвта рухна като поток от отвора на раната; умиращият впери с особен израз погледа си в Гримо, изхърка глухо и издъхна.

Тогава Гримо вдигна окървавения нож, който лежеше наред стаята и всяваше ужас у всички, направи знак на съдържателя да го последва, плати разноските

с щедрост, достойна за господаря му, и се качи на коня си.

Първата мисъл на Гримо беше да се върне веднага в Париж; но той си спомни колко ще се безпокои Раул от отсъствието му: спомни си, че Раул е само на две левги от тука, че след четвърт час ще бъде при него и че пътуването, обяснението и връщането ще му отнемат най-много един час; той пое в галоп и след десет минути се спря пред „Увенчаното мундшюб“, единствената странноприемница в Мазеягарб.

От първите думи, които размени със съдържателя, той се увери, че младежът е тук.

Раул седеше край масата с граф дьо Гиш и възпитателя му. От мрачното сутрешно произшествие двете млади чела бяха овейани с тъга, която не можеше да се разпръсне от веселостта на господин д'Армепж, свикнал да гледа по-философски от тях на тоя вид зрелища.

Изведнъж вратата се отвори и влезе Гримо, бледен, изпрашен и още покрит с кръвта на нещастния ранен.

– Гримо, мили ми Гримо! – извика Раул. – Най-после дойде. Извинете ме, господа, това не е слуга, а приятел.

Той стана, затича към него и продължи:

– Как е господин графът? Съжалява ли поне малко за мене? Виждал ли сте го, откак се разделихме? Отговори ми, а аз от своя страна имам да ти разказвам много неща. Да. от три дни преживяхме доста приключения. Но какво ти е? Колко си бледен! Кръв! Откъде е тая кръв?

– Наистина по него има кръв! – каза графът и стана. – Ранен ли сте,

приятелю мой?

– Не, господине – отговори Гримо, – тая кръв не е моя.

– Но на кого? – попита Раул.

– На нещастника, когото сте оставили в странноприемницата и който умря в ръцете ми.

В ръцете ти! Тоя човек! Но знаеш ли кой е той? Да – отговори Гримо.

Но той е бившият бегюнски палач.

– Зная!

– Познавах го.

– И той умря?

– И ти го познаваш?

– Да.

Двамата младежи се спогледаха.

– Какво да се прави, господа! – каза д'Арменж. – Това е общ закон и палачите не правят изключение от него. Щом видях раната, това ми мина през ума; а и самият той, както знаете, беше на същото мнение, щом искаше монах изповедник.

При думата монах Гримо побледня.

– Хайде, господа, хайде на масата! – каза д'Арменж, който като всички хора от неговото време, и особено на неговата възраст, не допускаше да се прекъсва вечерята с прочувствени сцени.

– Да, имате право, господине – забеляза Раул. – Хайде, Гримо, поръчай си; заповядай, разпореждай се, след като си починеш, ще поприказваме.

– Не, господине – отговори Гримо, – аз не мога да остана нито минута. Трябва да замина веднага за Париж.

– Какво, за Париж? Лъжеш се, Оливен ще замине, а ти ще останеш.

– Напротив, Оливен ще остане, а аз ще замина. Нарочно дойдох, за да ви го кажа.

– Но защо е тази промяна?

– Не мога да ви кажа.

– Обясни се.

– Не мога.

– Хайде, каква е тая шега?

– Господин виконтът знае, че не се шегувам никога.

– Да, но зная също, че господин граф дьо Ла Фер каза да останете кри мене, а Оливен да се върне в Париж. Аз ще следвам нарежданията на господин графа.

- Само не в тоя случай, господине.
- Нима смятате да не ми се подчините?
- Да, господине, защото така трябва.
- И тъй, вие държите на своето?
- Да, тръгвам. Желая ви щастие, господин виконт.

Гримо се поклони и се обърна към вратата, за да излезе. Разгневен и едновременно разтревожен, Раул се спусна след него и го улови за ръката.

- Гримо! – извика той. – Останете, аз искам това!
- Значи вие искате да оставя да убият господин графа.

Гримо се поклони и се приготви да излезе.

– Гримо, приятелю мой – каза виконтът, – вие няма да заминете така, няма да ме оставите в такава тревога. Гримо, говори, говори, за бога! И залитайки, Раул падна в едно кресло.

– Мога да ви кажа само едно, господине, защото тайната, която искате да ви открия, не е моя. Вие срещнахте един монах, нали?

- Да.
- Двамата младежи се спогледаха с ужас.
- Вие го заведохте при ранения?
- Да.
- Имахте ли време тогава да го разгледате?
- Да.

– И може би ще го познаете, ако го срещнете някога?

– О, да, кълна се в това! – отвърна Раул.

– И аз също – каза дьо Гиш.

– Е, добре, ако го срещнете някога – продължи Гримо, – където и да е, по пътя, на улицата, в черква, навсякъде, стъпете върху него и го смажете безмилостно, жестоко, както бихте смазали змия, пепелянка, усойница; смажете го и не го оставяйте, докато не умре напълно; докато той е жив, животът на пет души според мен ще бъде в опасност.

И без дума да продума повече, Гримо се възползува от учудването и ужаса на слушателите и изскочи от стаята.

– Е, графе – каза Раул, като се обърна към дьо Гиш, – не ви ли казвах, че тоя монах ми прави впечатление на влечуго?

След две минути по пътя се чу тропотът на препускаш кон. Раул изтича до прозореца.

Гримо летеше по пътя за Париж. Той размаха шапка в знак на

поздрав и изчезна скоро зад завоя на пътя.

По пътя Гримо мислеше за две неща: първо – че с това препускане конят му няма да измине и десет левги.

Второ – че няма пари, Но колкото по-малко говореше Гримо, толкова по-плодовито беше въображението му.

На първата станция той продаде коня си и с получените пари се качи на пощенската кола.

VI. В НАВЕЧЕРИЕТО НА БИТКАТА

Мрачните мисли на Раул бяха прекъснати от съдържателя, който се втурна в стаята, където се разиграваше току-що описаната от нас сцена, като викаше:

– Испанците! Испанците!

Тия думи бяха от такова значение, че всяка грижа трябваше да отстъпи място пред мисълта за неприятеля. Младежите поискаха някои сведения и узнаха, че неприятелят настъпва наистина през Уден и Бстюк.

Докато д'Армеж даваше заповеди да се приготвят почиващите коне за заминаване, двамата младежи се изкачиха при най-горните прозорци на къщата, откъдето се откриваха околностите, и видяха действително да се задава многоброен отряд пехота и кавалерия откъм Мурсен¹ и Лаяс. Тоя път не беше скитаща тълпа от избягали войници, а цяла армия.

Оставаше само да се последват мъдрите съвети на господин д'Арменж и да се оттеглят.

Младежите слязоха бързо. Господин д'Арменж седеше вече на коня си. Оливен държеше за юздите двата коня на господарите си, а слугите на граф дьо Гиш пазеха грижливо пленения испанец, който седеше на нарочно купено за него малко конче. За по-голяма сигурност ръцете на пленника бяха вързани.

Малкият отряд тръгна в тръс по пътя за Камбрен, където се надяваха да намерят принца; но още от вчера принцът не беше там; бе се оттеглил в Ла Басе, защото получи лъжливо известие, че неприятелят трябва да премине Лис при Естер.

---

¹ Грешка в оригинала. Не е Марсеп (Магат), а Ереси (Нег5т). Б. пр.

Действително, измамен от тия сведения, принцът отдръпна войските си от Бетюн и съсредоточи всичките си сили между Виси Шапел и Ла

Ванти, а самият той, след разузнаване на цялата линия заедно с маршал дьо Грамон, току-що беше се завърнал и седнал край масата, като разпитваше седналите от двете му страни офицери, на всеки от които бе поръчал да събере сведения; но никой не знаеше нищо положително. От четиридесет и осем часа неприятелската армия беше изчезнала, сякаш се бе изпарила.

А неприятелската армия не е никога тъй близко и следователно тъй опасна, както когато е напълно изчезнала. Ето защо по изключение принцът беше намръщен и загрижен, когато влезе един дежурен офицер и съобщи на маршал дьо Грамон, че някакъв човек желае да говори с него.

Херцог дьо Грамон поиска с поглед позволение от принца и излезе.

Принцът го изпрати с очи и погледът му се прикова във вратата; никой не смееше дума да продума от страх да не прекъсне мисълта му.

Изведнъж се чу глух шум; принцът стана бързо и протегна ръка към тая страна, откъдето идваше шумът. Тоя шум му беше добре познат – бумтенето на топ.

Всички станаха.

В тая минута вратата се отвори.

– Ваше височество – каза маршал дьо Грамон със светнало от радост лице, – ще позволи ли ваша светлост на сина ми, граф дьо Гиш, и на спътника му, виконт дьо Бражелон, да му донесат известия за неприятеля, когото търсим и когото те са намерили вече?

– Как така дали позволявам! – живо извика принцът. – Не само позволявам, но дори желая това. Нека влязат.

Маршалът въведе двамата младежи, които се намериха пред принца,-

говорете, господа – каза принцът, като ги поздрави говорете най-напред, а после ще си разменим обичайните поздравления. Сега най-важното за нас

всички е да знаем къде е неприятелят и какво прави. естествено, трябваше да говори граф дьо Гиш; той е не само по-възрастният от двамата младежи, но

и бе представен на принца от баща си. При това познаваше отдавна принца, а Раул го виждаше за първи път.

Той разказа какво са видели от странноприемницата в Мазенгарб.

През това време Раул гледаше младия пълководец, тъй прочут вече от битките при Рокроа, Фрибург и Нордлингсн.

Луи дьо Бурбон, принц дьо Коттде, когото след смъртта на баща му

Анри дьо Бурбон наричаха за по-късо и по тогавашния обичай „господин принца“, беше млад човек, едва на двадесет и шест-двадесет и седем години, с орлов поглед, с извит нос, с дълга виеща се коса, със среден ръст, но строен и притежаваше всички качества на велик воин, тоест верен поглед, решителност и баснословна смелост; това не му пречеше да бъде едновременно елегантен и остроумен човек, така че освен революцията, извършена от него във войната чрез новите му схващания, той извърши също така революция в Париж сред придворните младежи, на които беше естествен водач и които, в противоположност на франтовете от стария двор, взели за образци Басомпиер, Белгар и херцог д'Ангулем, бяха наричани младите франтове.

От първите думи на граф дьо Гиш и по посоката, откъдето долетя топовният гърмеж, принцът разбра всичко. Неприятелят е минал навярно Лис при Сен Венап и отиваше към Ланс, като се готвеше сигурно да завладее тоя град и да откъсне френската армия от Фракция. Топовете, гърмът на които се чуваше от време на време по-силно от другите гърмежи, бяха оръдия от голям калибър, отговарящи на испанските и лотарингските топове.

Но колко големи бяха неприятелските сили? Дали това беше един корпус, който имаше за цел да извърши проста диверсия? Или беше цялата армия?

Това беше последният въпрос на принца, на който дьо Гиш не можа да отговори.

А тоя въпрос беше най-важният, на него именно принцът желаше най-много да получи точен, определен, положителен отговор.

Тогава Раул надви съвсем естествената си плахост, която неволно го беше обзела в присъствието на принца, приближи се до него и каза:

– Ваше височество ще ми позволи ли да кажа по тоя повод няколко думи, които може би ще го изведат от затруднението?

Принцът се обърна и с един само поглед обхвана младежа от глава-та до краката; той се усмихна, като видя пред себе си едва петнадесетгодишно момче.

– Без съмнение, господине, говорете – каза той, като смекчи резкия си и натъртен глас, сякаш се обръщаше към жена.

– Ваше височество би могъл да разпита испанския пленник – отговори Раул, като се изчерви.

– Вие сте пленили испанец? – извика принцът.

– Да, ваше височество.

– А, наистина – забеляза дьо Гиш, – аз и забравих за него.

– Това е лесно обяснимо, графе, защото вие го пленихте – усмихнато каза Раул.

Старият маршал се обърна към виконта с чувство на признателност за тая похвала, направена на сина му, а принцът извика:

– Младият човек е прав, нека доведат пленника. През това време принцът отведе дьо Гиш настрана

и го разпита как са заловили пленника и кой е този младеж.

– Господине – каза той, като се върна при Раул, – зная, че носите писмо от сестра ми, госпожа дьо Лонгвил, но виждам, че предпочетохте да се препоръчате сам, като ми дадохте добър съвет.

– Ваше височество – отговори Раул и се изчерви, – не исках да прекъсна важния разговор на ваша светлост с господин графа. Но ето писмото.

– Добре – каза принцът, – ще ми го дадете после. Ето пленника, да помислим за неотложното.

Наистина в тая минута въведоха испанеца. Той беше един от съществуващите по онова време наемници, които продаваха кръвта си на желязите да я купят и животът на който протичаше в лукавства и грабежи. От как го бяха пленили, той не бе продумал нито дума, така че заловилите го дори не знаеха към коя народност принадлежи.

Принцът го погледна с безкрайно недоверие.

– От каква народност си? – попита той. Пленникът каза няколко думи на чужд език.

– А-а, изглежда, че е испанец. Говорите ли испански, Грамон?

– Да си кажа правото, много малко, ваше височество.

– Л пък аз никак – каза принцът със смях. – Господа – прибави той, като се обърна към околните, – има ли някой между вас, който да говори испански и който да желае да ми бъде преводач?

– Аз говоря, ваше височество – каза Раул.

– А, вие говорите испански?

– Достатъчно, за да изпълня заповедите на ваше височество в тоя случай.

През цялото това време пленникът стоеше равнодушно, като че ли съвсем не разбираше за какво става дума.

– Негово височество ви пита от каква народност сте – каза младежът на най-чисто кастилско наречие.

– Jch bin ein Deutsherl – отговори пленникът.

– Какво дрънка? – попита принцът. – Какво е това ново бърборене?

– Казва, че е немец, ваше височество – отвърна Раул. Но съмнявам

се, защото изговорът му е лош и неправилен.

– Значи вие говорите и немски? – попита принцът.

– Да, ваше височество – отговори Раул.

– Достатъчно ли, за да го запитате на тоя език?

– Да, ваше височество.

– Разпитайте го тогава. Раул започна разпита, който само потвърди предположението му. Пленникът не разбираше или се преструваше, че не разбира казаното от Раул, а от своя страна Раул разбираше зле отговорите му – смес от фламандско и елзаско наречие.

—
1 Jch bin ein Deutscher (нем.) – аз съм немец. – Б. пр.

Но въпреки всички усилия на пленника да се отклони от един редовен разпит, Раул позна по изговора му към коя народност принадлежи.

– Non siete Spagnuolo – каза той, – поп siete Tedesco, siete Italiano!

Пленникът трепна и захапа устни.

– А, това и аз го разбирам чудесно – каза принц дьо Конде и щом е италианец, аз сам ще продължа разпита. Благодаря ви, виконте – прибави принцът със смях, – от тая минута ви назначавам за мой преводач.

Но пленникът беше също така малко разположен да отговаря) на италиански, както и на другите езици; той искаше само да избегне въпросите. И така, той не знаеше нищо, нито броя на неприятеля, нито имената на командващите, нито с каква цел се движи армията.

– Добре – каза принцът, който разбра причината за това незнание. – Тоя човек е бил заловен през време на грабеж и убийство; той би можал да откупи живота си, като говори, но не иска да говори; отведете го и го разстреляйте.

Пленникът побледня; двамата войници, които го бяха довели, го уловиха подръка и го поведоха към вратата, а принцът се обърна към маршал дьо Грамон и сякаш забрави дадената от него заповед.

Щом стигна до прага на вратата, пленникът се спря; войниците, които знаеха единствени заповедта на генерала, го поведоха насила.

– Една минута – каза пленникът на френски. – Готов съм да говоря, ваше височество.

– А-а! – забеляза принцът със смях. – Знаех, че ще се свърши с това. Аз имам чудесен начин да развързвам езиците; млади хора, възползвайте се от него, когато сами ще командувате.

– Но при условие – продължи пленникът, – че ваше височество ще се закълне да ме остави жив.

- Честна дума на благородник – каза принцът.
- Тогава питайте, ваше височество.
- Де мина армията през Лис?

—
1 Non siete Spagnuolo, non siete Tedesco, siete Italiano (итал.) – Не сте испанец, не сте немец, вие сте италианец. – Б. пр.

- Между Сен Венан и Ербле.
- Кой я командува?
- Граф дьо Фуонсалдана, генерал Бек и лично ерцхерцогът.
- Колко е на брой?
- Осемнайсет хиляди души и трийсет и шест топа.
- Накъде отива?
- Към Ланс.
- Виждате ли, господо? – каза принцът, като се обърна с тържествуващ вид към маршал дьо Грамон и другите офицери.

– Да, ваше височество – рече маршалът, – вие отгатнахте всичко, което може да отгатне човешкият гений.

– Отзовете Льо Плеси, Белиевр, Вилкие и д'Ерлак – каза принцът, – съберете всички войски, които са отсам Лис, нека бъдат готови да потеглят тая нощ. Утре по всяка вероятност ще нападнем неприятеля.

– Но помислете, ваше височество – забеляза маршал дьо Грамон, – че като съберем всички налични сили, едва ще достигнем цифрата 13 000 души.

– Господин маршал – възрази принцът с възхитителен поглед, при-сьщ само на него, – големите битки се печелят с малки армии.

След това се обърна към пленника и каза:

– Отведете тоя човек и не сваляйте очи от него. Животът му зависи от сведенията, които ни даде: ако са верни, ще бъде свободен; ако ли не, ще бъде, разстрелян.

Пленникът бе отведен.

– Граф дьо Гиш – продължи принцът, – вие не сте се виждали отдавна с баща си, останете при него. Господине – обърна се той към Раул, – ако не сте много уморен, последвайте ме.

– Дори накрай света, ваше височество! – извика Раул, изпълнен с непознат ентузиазъм от тоя млад пълководец, който му се струваше толкова достоен за славата си.

Принцът се усмихна; той презираше ласкателите, но много уважаваше ентузиастите.

– Хайде, господине – каза той, – вие сте добър съветник, току-що се убедихме в това; утре ще видим какъв войник сте.

– А аз какво ще правя, ваше височество? – попита маршалът.

– Останете да приемете войските; аз или сам ще дойда за тях, или ще ви изпратя куриер, за да ми ги доведете. Двадесет гвардейци на добри коне – само това ми е необходимо за конвой.

– Много малко – забеляза маршалът.

– Достатъчно е – каза принцът. – Имате ли добър кон, господин дьо Бражелон?

– Моят бе убит тая сутрин, ваше височество, и взех временно коня на слугата ми.

– Изберете си сам какъвто си искате кон в конюшните ми. Не се стеснявайте, вземете оня, който ви се стори най-добър. Той ще ви дотърба може би още довечера, а утре – сигурно.

Раул не изчака да му се повтори това; той знаеше, че най-голямата учтивост по отношение на началниците, особено ако тия началници са принцове, е да се подчини веднага и безпрекословно; ето защо отиде в конюшните, избра си един кулест андалуски кон, оседла го, заюзди го сам, защото Атос го беше съветвал в опасни случаи да не доверява тая важна работа на никого, и се присъедини към принца, когато той се качваше на коня си.

– Сега, господине – каза му принцът, – ще бъдете ли тъй любезен да ми дадете писмото, което носите?

Раул му го подаде.

– Бъдете близо до мене, господине – каза принцът. След това пришпори коня, закачи поводите за дъгата на

седлото, както правеше винаги, когато искаше ръцете му да бъдат свободни, разпечата писмото на госпожа дьо Лонгвил и тръгна в галоп по пътя за Ланс, придружен от Раул и следван от малкия конвой; а през това време пратениците, които трябваше да съберат войските, полетяха по всички посоки. Принцът четеше в пълен галоп.

– Господине – каза той след една минута, – пишат ми най-похвални неща за вас. От своя страна ще ви кажа само едно: след това, което чух и видях, аз си съставих още по-добро мнение.

Раул се поклони.

Между това при всяка крачка, която ги приближаваше към Ланс, топовните гърмежи се чуваха все по-близо. Очите на принца бяха вперени в тая страна неподвижно, като очите на хищна птица. Сякаш погледът му можеше да прониква през завесите от

дървета, които му заграждаха хоризонта.

От време на време принцът издуваше ноздри, сякаш бързаше да вдъхне миризмата на барута, и пхътеше като коня си.

Най-после топовете се чуха съвсем близо – очевидно беше, че до бойното поле оставаше най-много една левга. Действително при завоя на пътя се видя малкото село Оне¹.

Селяните се бяха объркали съвсем; слуховете за жестокостите на испанците се пръснаха навсякъде и плашеха всички; жените бяха избягали вече към Витри; оставаха само няколко мъже.

Щом видяха принца, те дотичаха; един от тях го позна.

– А, ваше височество – каза той, – нали ще изгоните всички тия голтацииспанци и грабителилотарингци?

– Да – отговори принцът, – ако искаш да ми служиш за водач.

– На драго сърце, ваше височество. Къде желае ваше височество да го заведе?

– На някое високо място, откъдето бих могъл да видя Ланс и околностите му.

– В такъв случай зная какво ви трябва.

– Мога ли да ти се доверя? Добър французин ли си?

– Аз съм стар войник, бях при Рокроа, ваше височество.

– Дръж, ето ти за Рокроа – каза принцът, като му даде кесията си. – Сега искаш ли кон или предпочиташ да вървиш пеша?

– Пеша, ваше височество, пеша, винаги съм служил в пехотата. При това аз смятам да водя ваше височество по такива пътища, където вие сам ще трябва да ходите пеша.

– Тогава води ме, да не губим време.

Селянинът затича пред коня на принца и на сто крачки от селото зави по един малък път, губещ се в дъното на хубава долина. Около половин левга вървяха така под

¹ Грешка в оригинала. Не е Оне (Aunay), а Ане (Appay). – Б. пр.

прикритието на дърветата и топовните гърмежи ехтяха толкова близо, че след всеки гърмеж те очакваха да чуят край ушите си свистенето на снаряд. Най-после достигнаха една пътека, която се отделяше от пътя и се изкачваше по склона на планината. Селянинът тръгна по нея и покани принца да го следва. Принцът слезе от коня си, заповяда на един от адютантите си и на Раул да направят същото, а на другите да чакат заповедите му и да бъдат нащрек, и започна да се изкачва по пътеката.

След десет минути достигнаха развалините на стар замък, кацнали върху върха на един хълм, от който се откриваха всички околности. Само на четвърт левга се виждаше изнемогващият Ланс, а пред него – цялата неприятелска армия.

С един поглед принцът обхвана цялото пространство от Ланс до Вими. За една минута изникна в ума му целият план на сражението, което на другия ден трябваше да спаси Франция за втори път от нашествието на неприятеля. Той взе молив, откъсна лист от бележника си и написа:

„Любезни маршале,

След един час Ланс ще бъде в ръцете на неприятеля. Елате при мен и доведете цялата армия. Аз ще бъда във Ванден и ще я разположа лично на позициите. Утре ще си възвърнем Ланс и ще разбием неприятеля.“

След това се обърна към Раул и каза:

– Господине, тръгнете с най-голяма бързина и предайте това писмо на господин дьо Грамон.

Раул се поклони, взе листа, слезе бързо от планината, метна се на коня си и тръгна в галоп.

След четвърт час се яви при маршала.

Част от войските беше пристигнала вече, останалата част трябваше да дойде всяка минута.

Маршал дьо Грамон застана начело на цялата налична пехота и кавалерия и тръгна по пътя за Ванден, като остави херцог дьо Шатийон да дочака и доведе останалата армия.

Цялата артилерия беше готова да тръгне веднага и потегли.

В седем часа вечерта маршалът пристигна на срещата. Принцът го чакаше. Както той беше предвидял, Ланс падна в ръцете на неприятеля почти веднага след заминаването на Раул. Прекъсването на топовните гърмежи извести за това събитие.

Зачакаха нощта. В настъпващия мрак пристигаха едни след други исканите от принца войски. Беше дадена заповед да не бъдат барабани и да не свирят тромпети.

В девет часа се беше стъмнило съвсем. Но равнината все още тънеше в дрезгавина. Потеглиха мълчаливо. принцът водеше колоната.

Отвъд селото Оне армията забеляза Ланс: дветри къщи горяха и до войниците долиташе глух шум, който известяваше за агонията на един

град, превзет с пристъп. ! Принцът показа на всеки поста му: маршал дьо Грамон трябваше да заеме левия фланг и да се опре на Мерикур; херцог дьо Шатийон образуваше центъра; а самият принц заемаше десния фланг, пред Оне.

На другия ден, през време на битката, разположението на войските трябваше да остане същото. Всеки, като се събуди, трябва да бъде на мястото, където ще действа.

Придвижването на войските се извърши в най-дълбока тишина и с най-голяма точност. В десет часа всички бяха на местата си, а в десет и половина принцът обиколи постовете и даде заповеди за следния ден.

Началниците получиха заповед да следят най-много за три неща, които трябваше да бъдат спазвани най-строго от войниците.

Първо, различните корпуси да вървят равномерно, та кавалерията и пехотата да бъдат на една линия и да се спазват интервалите.

Второ, нападенията да се вършат ходом.

Трето, да се предостави на неприятеля да стреля пръв.

Принцът даде граф дьо Гиш на баща му и задържа дьо Бражелон при себе си; но двамата младежи поискаха позволение да прекарат нощта заедно, което им се разреши.

За тях опънаха палатка при палатката на маршала. Макар че денят беше уморителен, нито единият, нито другият чувствуваше нужда да спи.

Освен това навечерието на една битка е важен и тържествен момент дори за старите войници, а още повече за двама младежи, които за първи път щяха да видят това страшно зрелище.

В навечерието на битката се мисли за хиляди неща, които са забравени дотогава и които се събуждат сега в паметта. В навечерието на битката равнодушните един към други хора стават приятели, а приятелите – братя.

От само себе си се разбира, че ако в дъното на сърцето се крие понежено чувство, това чувство стига съвсем естествено до най-големи размери.

Навярно поотделно, двамата младежи изпитваха такова чувство, защото всеки седна в един край на палатката и започна да пише на коленете си.

Посланията бяха дълги, четирите страници се покриха една след друга с дребни, гъсто написани букви. От време на време двамата младежи се поглеждаха с усмивка. Те се разбираха без думи; тия две нежни, мили създания бяха родени да се разбират мълчаливо.

Като свършиха писмата, всеки сложи своето в два плика, така че никой не можеше да прочете адреса, без да разкъса първия плик. След това двамата се приближиха един до друг и с усмивка си размениха писмата.

– Ако ми се случи нещастие – каза дьо Бражелон.

– Ако бъда убит – каза дьо Гиш.

– Бъдете спокоен – казаха двамата едновременно. После се прегърнаха като братя, завиха се с мантиите

си и заспаха с тоя младежки, омаен сън, с който спят птиците, цветята и децата.

VII. ЕДНО ПИРУВАНЕ КАТО В МИНАЛОТО

Второто свиждане на някогашните мускетари не беше тържествено и заплашително като първото. Атос с винаги превъзхождащия си ум реши, че трапезата ще ги съедини най-бързо и най-добре; и докато приятелите му, плашейки се от неговата въздържаност и трезвост, не смееха да заговорят за едно от тия весели пирувания, уреждани някога в Пом дю Пен или в Парпайо, той предложи пръв да се съберат край добре наредена маса, да се отпуснат без стеснение и да се повеселят с това добро разбирателство, заради което едно време ги наричаха неразделните.

Предложението се хареса на всички и особено на д'Артанян, който жадуваше за сладостта и веселостта на разговорите от младостта, защото от дълго време острият му жив ум намираще недостатъчно удовлетворение, лоша храна, както сам той казваше. Портос, на път да стане барон, беше във възторг от случая да изучи от Атос и Арамис държанието и обноските на знатните хора. Арамис искаше да узнае от д'Артанян и Портос новините на Пале Роял и да си запази за всеки случай предани приятели, които едно време поддържаха свадите му с бързите си и непобедими шпаги.

Колкото за Атос, той беше единственият, който нито очакваше нещо, нито имаше какво да получава от другите и който действуваше само от скромно величие и чисто приятелство.

Уговориха се, че всеки ще даде точния си адрес и че при повикването на един от тях всички ще се съберат в прочутото заведение „Ермитаж“ на улица дьо ла Моне. Първата среща беше определена за следната сряда, точно в осем часа вечерта.

Действително в тоя ден четиримата приятели пристигнаха точно в

определения час, макар да идваха от различни страни. Портос опитваше нов кон, д'Артанян беше сменен от караул в Лувър, Арамис бе посетил една от своите каещи се грешници в квартала, а Атос, който живееше на улица Генего, беше на две крачки оттам. И всички, за общо учудване, се срещнаха пред вратата на „Ермитаж“: Атос се зададе от Пон Нюф, Портос – от улица дю Рул, д'Артанян – от улица де Фосе Сен Жермен л'Оксероа, Арамис – от улица дьо Бетизи

Първите думи, които си размениха четиримата приятели, бяха малко пресилени, може би защото всеки се мъчеше да вложи в тях повече чувство, и угощението започна някак си сковано, сухо. Виждаше се, че д'Артанян се насилва да се смее, Атос – да пие, Арамис – да разказва, Портос – да мълчи. Атос забеляза тая неестественост и заповяда, като най-сигурно средство, да донесат четири бутилки шампанско.

При тая заповед, дадена от Атос с присъщото му спокойствие, бръчките по лицето на гасконецата изчезнаха и челото на Портос се разведри.

Арамис се учуди. Той знаеше, че Атос не само вече не пие, но и че чувствува известно отвращение към виното.

Учудването му се удвои, когато видя, че Атос си наля пълна чаша и я изпи с предишния си ентузиазъм. Д'Артанян напълни и изпразни веднага чашата си. Портос и Арамис се чукнаха. За миг четирите бутилки бяха пресушени. Събеседниците сякаш бързаха да пропъдят по-скоро задните си мисли.

За една минута това великолепно средство разпръсна и последното облаче в дъното на сърцата им. Четиримата приятели заговориха по-високо, като се прекъсваха един други и всеки на масата зае любимата си поза. Скоро – нещо невиджано! – Арамис разкопча две копчета на дрехата си; като видя това, Портос разкопча всичките.

Най-напред сраженията, дългите пътувания, получените и нанесените удари бяха предмет на разговора им. След това преминаха към глухата борба срещу оня, когото сега наричаха великия кардинал.

– Наистина – каза Арамис със смях, – достатъчно нахвалихме умрелите, да позлословим малко за живите. Бих искал да позлословя малко за Мазарини. Позволено

ли е?

– Разбира се – отговори д'Артанян, като избухна в смях, – разбира се. Разкажете историята си и аз ще ви ръкопляскам, ако тя е добра.

– Мазарини – каза Арамис – искал да се сприятели с един голям принц и го поканил да му изпрати условията, при които ще му позволи

да има честта да дружи с него. Принцът, който изпитвал известно отвращение да преговаря с подобни ограничени хора, написал неохотно условията си и му ги изпратил. Три условия не се харесали на Мазарини и той предложил на принца да се откаже от тях за десет хиляди екю.

– О-хо-о! – извикаха тримата приятели. – Това не е много скъпо, и не е имало опасност, че предложението му ще бъде прието. И какво направил принцът?

– Принцът изпратил веднага петдесет хиляди ливри на Мазарини, като го молел да не му пише вече никога и като му предлагал още двадесет хиляди ливри, ако е @съ гласен да не говори никога с него. Какво направил Мазарини?

– Разсърдил ли се е? – попита Атос.

– Заповядал да набият пратеника ли? – попита Портос.

– Приел парите? – запитва д'Артанян.

– Вие отгатнахте, д'Артанян – каза Арамис.

И всички избухнаха в такъв силен смях, че съдържателят дойде да попита дали господата имат нужда от нещо – Беше помислил, че се бият.

Най-после смехът утихна.

– Може ли да понарежа господин дьо Бофор? – попита д'Артанян. – Страшно ме сърби езикът.

– Карайте! – отговори Арамис, който знаеше отлично, че тоя остроумен и проникателен гасконец няма никога в нищо да отстъпи нито крачка.

– А вие, Атос? – запитва д'Артанян.

– Кълна ви се, честна дума на благородник, че ще се смеем, ако казаното от вас е смешно – отговори Атос.

– Започвам – каза д'Артанян. – Един ден, като приказвал с един от приятелите на господин принца, господин дьо Бофор му казал, че след първите спречквания между Мазарини и парламента веднъж влязъл в спор с господин дьо Шавини, видял привързаността му към новия кардинал и тъй като сам държел твърде много на стария, наложил го здравата. Тоя приятел знаел, че господин дьо Бофор не си поплюва на ръцете, не се учудил никак от станалото и побързал да разкаже това на господин принца. Историята се разчува и всеки обръща гръб на Шавини. Той търси обяснението на тая обща студенина: колебаят се да му кажат; най-после един се решава и му казва колко всички останали са учудени, че се оставил да бъде наложен от господин дьо Бофор, макар и той да е принц. „А кой каза, че принцът ме е наложил?“ – попитал Шавини.

„Сам принцът“ – бил отговорът. Отиват при източника на слуха и лицето, с което приказвал принцът, потвърждава под честна дума истинността на тия думи. Отчаян от такава клевета, от която не разбира нищо, Шавини обявява на приятелите си, че по-скоро ще умре, отколкото да понесе тая обида. Ето защо той изпраща двама секунданти при принца да го питат наистина ли е казал, че е наложил господин дьо Шавини. „Казах го и го повтарям – отговорил принцът, – защото това е истината“. „Ваше височество – казал тогава единият от секундантите, – позволете да забележа на ваша светлост, че ударите, нанесени на един благородник, еднакво унижават както тоя, който ги нанася, така и тоя, който ги получава. Крал Луи XIII не искаше да има благородници за камериери, за да има правото да бие камериерите си“. – „Но кой е получавал удари. – учудено запитал господин дьо Бофор – и кой говори за бой?“ – „Но вие. ваше височество, който заявявате, че сте набили...“ – „Кого?“ – „Господин дьо Шавини“. – „Аз ли?“ – „Не сте ли наложили господин дьо Шавини, както поне сам казвате, ваше височество?“ – „Да, така е“. – „Е добре той отрича това“. – „Я виж ти! – казал принцът. – Аз го наложих здравата. И ето собствените ми думи – прибавил господин дьо Бофор с цялото си величие, което ви е известно много добре: – Драги ми Шавини, вие сте за осъждане, задето давате помощ на такъв нехранимайко като Мазарини.“ – „А, ваше височество – извикал секундантът, – сега разбирам! Вие сте искали да кажете «ажулили».“ – „Нажулили, наложили, има ли значение? – рекъл принцът. – Не е ли едно и също нещо? Наистина вашите съчинители на думи са страшни педанти!“

Приятелите се смяха много над тая филологична грешка на господин дьо Бофор, чиито глупости от тоя род започваха да стават пословични, и решиха, тъй като партийният дух беше изгонен завинаги от тия приятелски събрания, че д'Артанян и Портос могат да подиграват принцовете, при условие че Атос и Арамис могат да налагат Мазарини.

– Бога ми – каза д'Артанян на двамата си приятели, – вие имате право да желаете злото на тоя Мазарини, защото и той, от своя страна, кълна ви се, не ви желае доброто.

– Наистина ли? – рече Атос. – Ако бях уверен, че тоя нехранимайко ме познава по име, готов съм да се прекръстя, само да не помислят, че се познавам с него.

– Той не ви познава по име, но по делата ви: знае, че двама благородници са взели дейно участие в бягството на господин дьо Бофор и повярвайте ми, сега усилено ги търсят.

– Кой ги търси?

– Как, вие?

– Да, и тая сутрин той ме повика, за да ме пита дали не съм научил нещо.

– За тия двама благородници?

– Да.

– И какво му отговорихте?

– Че още нищо не съм научил, но че ще вечерям с двама души, които могат да ми съобщят нещо.

– Вие му казахте това? – попита Портос и се засмя до уши. – Браво! И това не ви ли плаши, Атос?

– Не – отговори Атос, – аз се страхувам не от търсенето на Мазарини.

– Тъй ли? – попита Арамис. – Тогава кажете ми от какво се страхувате?

– От нищо, поне в настоящето.

– А в миналото? – запита Портос.

– А, в миналото е друга работа – рече Атос с въздишка. – В миналото и в бъдещето...

– Да не се страхувате за вашия млад Раул? – попита Арамис.

– О, никой не пада убит в първата битка! – забеляза д'Артанян.

– Нито във втората – прибави Арамис.

– Нито в третата – се обади Портос. – Впрочем и убитите понякога възкръсват: доказателство за това е нашето присъствие тук.

– Не – каза Атос, – Раул не ме безпокои, защото той ще се държи, надявам се, – като благородник и ако падне убит, е добре, ще падне с чест. Но знаете ли, това нещастие, ако се случи...

Атос прекара ръка по бледното си чело.

– Е? – попита Арамис.

– Ще го сметна за изкупление.

– А-а, разбирам какво искате да кажете – забеляза д'Артанян.

– И аз също – прибави Арамис. – Но не трябва да се мисли за това, – Атос: миналото си е минало.

– Не разбирам – каза Портос.

– Армантиерската история – прошепна д'Артанян.

– Армантиерската история ли? – попита Портос.

– Миледи ...

– Ах, да! – рече Портос. – Бях забравил тая история. Атос впери дълбок поглед в него.

– Вие сте я забравили, Портос? – запита той.

– Честна дума, да! – отвърна Портос. – Това беше отдавна.

– И тоя случай не тежи ли на съвестта ви?

– Бога ми, не! – отговори Портос.

– А на вас, Арамис?

– Понякога мисля за това – каза Арамис – като за един от случаите на проявена съвест, по които най-много може да се спори.

– А на вас, д'Артанян?

– Признавам си, когато спирам мисълта си на тая ужасна епоха, аз си спомням само вкочанясалото тяло на нещастната госпожа Бонасьо. Да, да – промърмори той, – много пъти съм съжалявал жертвата, но никога съвестта не ме е гризела за убиенца й.

Атос поклати недоверчиво глава.

– Помислете си – каза Арамис, – че ако признавате божественото правосъдие и участието му в земните дела, тая жена беше наказана по волята божия. Ние бяхме само оръдия, нищо повече.

– Но свободната воля, Арамис?

– А какво прави съдията? Неговата воля е също свободна и той осъжда без страх. Какво прави палачът? Той е господар на ръката си и все пак удря, без да го гризе

съвестта.

– Палачът ... – промърмори Атос.

Тая дума сякаш му навея някакъв спомен.

– Зная, че това е ужасно – рече д'Артанян, – но като си помисля, че сме убивали англичани, рошелци, испанци и дори французи, които не са ни причинили никакво зло, а само са се целили в нас и не са ни улучвали, цялата вина на които е, че са кръстосвали шпагите си с нас и че не са отбивали ударите ни достатъчно бързо, аз се оправдавам за участието ми. в убийството на тая жена, честна

дума!

– Сега – каза Портос, – когато ми припомнихте това, Атос, аз виждам отново цялата сцена, като че ли съм там: Миледи беше тук, дето сте вие (Атос побледня), аз бях на мястото, дето е сега д'Артанян. Носех шпага, която режеше като бръснач ... Вие си я спомняте, Арамис, защото винаги я наричахте Бализарда, нали? Е добре, кълна се пред трима ви, че ако не беше там бетюнският палач. Но бетюнски ли беше?... да, да, бетюнски... ас сам щях Да отсека главата на тая злодейка наведнъж, па може и на два пъти. няма значение. Тя беше лоша жена.

– И после – каза Арамис с безгрижен философски тон, който беше възприел, откак стана духовно лице, и в който имаше много повече

безбожие, отколкото вяра в бога – има ли смисъл да мислим за всичко това? Стореното – сторено! В предсмъртния си час ние ще се изповядаме за това деяние и господ ще отсъди по-добре от нас дали това е пресъпление, грях или похвално дело. Да се разкайвам, ще кажете вие? Бога ми, не. Кълна се в честта си и в кръста, разкайвам се само за това, че тя беше жена.

– Най-успокоителното е – рече д'Артанян, – че от всичко това не остана нито следа.

– Тя имаше син – обади се Атос.

– А, да, спомням си – отговори д'Артанян, – вие ми говорихте за него. Но кой знае какво е станало с него! Край на змията, край на люпилото! Мислите ли, че лорд Уинтър, чичо му, е възпитал това змийче? Лорд Уинтър е осъдил сина, както осъди и майката.

– Тогава тежко и горко на лорд Уинтър – каза Атос, – защото детето не е виновно за нищо.

– Детето е умряло или ... дявол да ме вземе! – извика Портос. – В тая ужасна страна има толкова мъгла, както казва д'Артанян поне...

В тая минута, когато заключението на Портос щеше може би много или по-малко да развесели помрачените лица, по стълбата се чуха стъпки и някой почука на вратата.

– Влезте – се обади Атос.

– Господа – каза съдържателят, – някакъв човек желае да говори веднага с един от вас.

– С кого? – запитаха четиримата приятели.

– С този, който се казва граф дьо Ла Фер.

– Аз съм – каза Атос. – А как се казва тоя човек?

– Гримо.

– А, вече се завърна? – рече Атос и побледня. – Какво ли се е случило на Бражелон?

– Нека влезе! – се обади д'Артанян. – Нека влезе! Но Гримо се беше изкачил вече по стълбата и чакаше

пред вратата; той се втурна в стаята и даде знак на съдържателя да се оттегли.

Съдържателят затвори вратата след себе си: четиримата приятели седяха в очакване. Вълнението на Гримо, бледината му, потта по лицето му, изпрашените му дрехи,

всичко показваше, че той беше дошъл с някакво важно и ужасно известие.

– Господа – каза той, – тая жена имаше дете, детето е станало мъж;

тигрицата имаше рожба, тигърът се е спуснал, идва към вас, пазете се!

Атос погледна приятелите си с меланхолна усмивка. Портос посегна към пояса за шпагата си, която висеше на стената. Арамис грабна ножа си, а д'Артанян стана.

– Какво искаш да кажеш, Гримо? – извика д'Артанян.

– Че синът на миледи е напуснал Англия, че той е във Франция и че идва в Париж, ако не е вече пристигнал.

– Дявол да го вземе! Уверен ли си в това? – попита Портос.

– Уверен – отговори Гримо.

Настъпи дълго мълчание след това известие. Гримо се беше толкова запъхтял, толкова уморил, че падна на един стол.

Атос наля шампанско в една чаша и му я подаде.

– Е добре, най-последно – каза д'Артанян, – дори да е жив, дори да е в Париж, виждали сме и по-страшни от него! Нека дойде!

– Да – рече Портос, като гледаше с поглед висящата на стената шпага, – нека дойде!

– При това той е дете, нищо повече – забеляза Арамис.

Гримо стана.

– Дете! – каза той. – Знаете ли какво е направил той, това дете? Преоблечен като монах, той е узнал цялата история, като изповядвал бетионския палач, а след като го изповядал, след като узнал всичко от него, вместо опрощение на греховете той му забил в сърцето ей тоя нож. Гледайте, той е още червен и влажен, защото няма и тридесет часа, откак е изваден от раната.

И Гримо хвърли на масата ножа, забравен от монаха в гърдите на палача.

Д'Артанян, Портос и Арамис скочиха и се спуснаха неволно към шпагите си.

Само Атос остана спокоен и замислен на стола си.

– И ти казваш, че е облечен като монах. Гримо?

– Да, като августински монах.

– Как изглежда

– Мой ръст, както ми каза съдържателят, слаб, бледен, със светлосини очи и руса коса!

– И... той не е видял Раул? – попита Атос.

– Напротив, те се срещнали и сам виконтът го завел при леглото на умирация.

Атос стана, без дума да продума, и на свой ред откачи шпагата си.

– Знаете ли, господа – каза д'Артанян, като се опитваше да се

засмее, – ние имаме вид на същински баби! Ние, четирима мъже, които се опълчвахме срещу цели армии, без да ни мигне окото, ние треперим сега пред едно дете!

– Да – отвърна Атос, – но това дете идва в името на бога.

И те излязоха бързо от заведението.

VIII. ПИСМОТО НА ЧАРЛЗ I

Сега читателят трябва да премине Сена с нас и да ни последва до вратата на Кармелитския манастир на улица Сен Жак.

Часът е единадесет сутринта и благочестивите сестри току-що са отслужили молебен за успеха, който са имали войските на Чарлз I. Една жена и едно младо момиче, облечени в черни дрехи, едната като вдовица, другата като сираче, излязоха от черквата и се върнаха в килиите си.

Жената коленичи на молитвеното столче, г изправеното на няколко крачки от нея младо момиче се е облегнало на един стол и плаче.

Жената е била навярно някога хубава, но се вижда, че сълзите са я състарили. Младото момиче е очарователно, а сълзите му придават още по-голяма хубост. Жената изглежда на четиридесет години, младото момиче – на четиринадесет.

– Господи – молеше се коленичилата, – запази мъжа ми, запази си-на ми и вземи моя толкова тъжен ь толкова нещастен живот.

– Боже – казваше младото момиче, – запази майка ми!

– Вашата майка не може да направи вече нищо за вас на тоя свят, Анриет – каза молещата се опечалена жена, като се обърна. – Вашата майка няма вече нито трон, нито мъж, нито син, мито пари, нито приятели; вашата майка, мое нещастно дете, е изоставена от целия свят.

И като падна в прегръдките на притеклата се дъщеря, тя сама потъ-на в сълзи.

– Мамо, не губете смелост! – каза младото момиче.

– Ах, тая година е нещастна за кралете! – промълви майката, като сложи глава върху рамото на детето. – И никой не мисли за нас в тая страна, защото всеки мисли само за собствените си работи. Докато брат ви беше с нас, той ме поддържаше; но брат ви замина: сега той няма възможност да изпрати известия нито на мене, нито; на баща си. Аз заложих последните си скъпоценности, продадох всички мои и ваши стари дрехи, за да изплатя за, платите на слугите му, които отказваха да го придружават, ако не бях изпълнила тая прищявка. Сега сме принудени

да живеем за сметка на христовите годеници. Ние сме пълни сиромаси.

– Но защо не се обърнете към вашата сестра, кралица та? – попита младото момиче.

– Уви, сестра ми, кралицата, не е вече кралица, дете мое, и от нейно име царува друг. Един ден ще разберете

това.

– Е, тогава към краля, вашия племенник. Искате ли да поговоря с него? Мамо, вие знаете колко ме обича.

– Уви, кралят, моят племенник, не е още крал и сам той – вие знаете добре това, Лапорт ни го е казвал много пъти – търпи лишения във всичко.

– Тогава да се обърнем към бога – каза младото момиче.

И коленичи до майка си.

Тия две жени, които се молеха така на едно и също богомолско столче, бяха дъщерята и внучката на Анри IV. жената и дъщерята на Чарлз I.

Те довършваха двойната си молитва, когато една монахиня почука тихо по вратата на килията.

– Влезте, сестро – каза по-възрастната от жените, ка то изтри сълзите си и стана.

Монахинята полуотвори почиттелно вратата.

– Нека ваше величество благоволи да ме извини, ако прекъснах благочестивите мисли – каза тя. – В приемната чака един чуждестранен благородник, който пристига от Англия и желае да има честта да предаде писмо на ваше величество.

– О, писмо! Писмо от краля може би! Известия от баща ви, без съмнение! Чувате ли, Анриет?

– Да, госпожо, чувам и се надявам.

– Кой е тоя господин?

– благородник на четиридесет и пет-петдесет години.

– Името му? Каза ли си името?

– Милорд Уинтър.

– Милорд Уинтър! – извика кралицата. – Приятелят на мъжа ми! О, поканете го, поканете го!

И като изтича към пратеника, тя му стисна горещо ръката.

Щом влезе в килията, лорд Уинтър коленичи и подаде на кралицата писмо, навито и поставено в златен калъф.

– Ах, милорд – извика кралицата, – вие ни носите три неща, които много отдавна не сме виждали: злато, предан приятел и писмо от краля,

нашия съпруг и господар.

Лорд Уинтър се поклони отново, но не можа да отговори – толкова дълбоко беше развълнуван.

– Милорд – каза кралицата и посочи писмото, – вие разбирате, че бързам да узная съдържанието на това писмо.

– Аз ще се оттегля, всемилостива господарке – рече лорд Уинтър.

– Не, останете – възрази кралицата, – ще го прочетем пред вас. Не разбирате ли, че искам да ви питам за хиляди неща?

Лорд Уинтър отстъпи няколко крачки и застана мълчаливо.

Между това майката и дъщерята се оттеглиха при отвора на един прозорец – дъщерята се облегна върху ръката на майка си – и двете зачетоха следните редове:

„Кралице и мила съпруго,

Ето ни пред развръзката. Всички сили, които ми е оставил бог, са съсредоточени в лагера при Нейзби, откъдето ви пиша набързо. Тук очаквам армията на моите разбунтувани поданици и ще воювам за последен път срещу тях. Ако изляза победител, борбата ще продължи; ако бъда победен, загубен съм безвъзвратно. В този последен случай (уви, при положението, в което се намирам, трябва да се предвиди всичко!) ще се опитам да достигна бреговете на Франция. Но ще могат ли, ще поискат ли да приемат там един нещастен крал, който ще донесе такъв гибелен пример в страна, вълнувана вече от граждански раздори? Вашата мъдрост и вашата любов ще ми бъдат водач. Носителят на това писмо ще ви каже, кралице, онова, което не мога да доверя на прищявката на случая. Той ще ви обясни какво очаквам от вас. Поръчвам му да предаде също благословията ми на моите деца и безкрайната ми любов на вас, кралице и мила съпруго.“

Писмото беше подписано вместо „Чарлз, крал“ – „Чарлз, още крал“.

Лорд Уинтър, който следеше израза на лицето у кралицата, докато четеше това тъжно послание, забеляза все пак, че в очите ѝ светна лъч от надежда.

– Нека не бъде вече крал! – извика тя. – Нека бъде победен, изгонен, заточен, но само да е жив! Уви, сега тронът е много опасно място, за да желая да остане на него. Но кажете ми, милорде – продължи

кралицата, – не крийте нищо от мене. Какво е положението на краля? Наистина ли е така безнадеждно, както си мисли той?

– Уви, всемилостива господарке, дори по-безнадеждно, отколкото сам си мисли. Доброто сърце на негово величество не разбира омразата; честната му душа не подозира измяната. Англия е обзета от умопомрачение, което, страхувам се, няма да мине без кръв.

– Но лорд Монтрос? – отговори кралицата. – аз чувах за големи и бързи успехи, за победи при Инвър

лаши¹, Олдон², Олфърт³ и Килсит. Чувах, че той отива към границата, за да се присъедини към краля.

– Да, всемилостива господарке, но на границата срещнал Леели. Той дотегнал на победата със свръхчовешки дела: победата го изоставила. Разбит при Филипо, Мон трос бил принуден да разпусне остатъка от войските си и да бяга, преоблечен като лакей. Сега е в Берген, в Норвегия.

– Бог да го пази! – каза кралицата. – Все пак е утешително да се знае, че ония, които толкова пъти са рискували живота си за нас, са в безопасност. А сега, милорде, когато виждам истинското положение на краля, тоест, че то е отчаяно, кажете ми какво имате да ми съобщите от моя царствен съпруг.

– Е добре, всемилостива господарке – рече лорд Уинтър, – кралят желае да се постараете да разберете как са разположени към него кралят и кралицата.

– Уви! – отговори кралицата. – Вие знаете това: кралят е още дете, а кралицата е жена, и то много слаба. Всичко е в ръцете на господин дьо Мазарини.

– Нима той иска да играе във Франция същата роля, която Кромуел играе в Англия?

– О, не! Той е гъвкав и хитър италианец, който може би мечтае за престъпление, но никога не ще посмее да го извърши. В пълна противоположност на Кромуел, който разполага с две камари, Мазарини се опира в борбата си с парламента само на кралицата.

– Тогава толкова повече основания има да покровителствува един крал, преследван от двете камари.

Кралицата поклати огорчено глава.

– Ако съдя по отношението му към мен, милорд – каза тя, – кардиналт няма да направи нищо или може би Ще бъде дори срещу нас. Моето присъствие и присъствието на дъщеря ми във Франция му тежат вече: толкова повече ще му тежи присъствието на краля. Милорд –

прибави Анриет с меланхолна усмивка, –

—
' Грешка в оригинала. Не е Инвърлаши (Inverlashy), а Инвърлоки (Inverlochy). – Б. пр.

2 Пак грешка. Не е Олдон (Auldone), а Олдърн (Auldearn). – Б. пр.

3 Грешка. Не е Олфърт (Alfort), а Олфърд (Alford). – Б. пр.

4 Грешка в оригинала. Не е Lesly, а Lesley – Леели. – Б. пр.

тъжно и почти срамно е да кажа, но ние прекарахме зимата в Лувър без пари, без бельо, почти без хляб, и често не ставахме от леглото по липса на отопление.

– Ужасно! – извика лорд Уинтър. – Дъщерята на Анри IV, жената на крал Чарлз! Защо не се обърнахте, всемилостива господарке, към някого от нас?

– Ето какво гостоприемство дава на една кралица министърът, от когото един крал се готви да иска гостоприемство.

– Но аз чувах да се говори за брак между негово височество принц Уелски и принцеса д'Орлеан – каза лорд Уинтър.

– Да, за минута се надяхах на това. Децата се обичаха; но кралицата, която в началото покровителствуваше тая любов, възприе друго становище; а господин херцог д'Орлеан, който гледаше благосклонно началото на сближаването им, забрани на дъщеря си да мисли повече за тоя съюз. Ах, милорд – продължи кралицата, като не помисли дори да изтрие сълзите си, – по-добре е да се воюва, както направи кралят, и да се умре, както може би ще направи той, отколкото да се живее с просия като

мене.

– Смелост, всемилостива господарке, смелост! Не се отчайвайте. Интересите на френската корона, тъй разклатена в тая минута, диктуват да се потуши въстанието в съседния народ. Мазарини'е държавник и ще разбере тая необходимост.

– Но уверен ли сте – каза кралицата със съмнение, – че не са ви изпреварили?

– Кой ще ме изпревари? – попита лорд Уинтър.

– Джойсовци, Придзовци I, Кромуеловци.

– Шивач! Колар! Пивовар! О, всемилостива господарке, надявам се, че кардиналът няма да влезе в съюз с такива хора.

– А какъв е самият той?

– Но за честта на краля, за честта на кралицата ...

– Хайде, нека се надяваме, че той ще направи нещо за тая чест. Един приятел е винаги тъй красноречив,

—
1 Грешка на оригинала. Не е Приджовци (les Pridge), а Прайдовци (les Pride). – Б. пр.

милорде, че вие ме успокоявате. Дайте ми ръката си и да отидем при министъра.

– Всемиловитива господарке – каза лорд Уинтър и се поклони, – аз съм смутен от тая чест.

– Но ако той откаже – каза госпожа Анриет, като се спря, – и кралят изгуби сражението?

– Тогава негово величество ще намери подслон в Холандия, където, както чувах, се намира негово височество принц Уелски.

– И в случай на бягство на много ли служители като вас може да разчита негово величество?

– Уви, не, всемиловитива господарке! Но тоя случай е предвиден и аз дойдох да търся съюзници във Франция.

– Съюзници! – каза кралицата и поклати глава.

– Всемиловитива господарке – отговори лорд Уинтър, – ако мога да намеря отново старите си приятели от едно време, отговарям за всичко.

– Тогава да вървим, милорде – каза кралицата със съмнение, присъщо на хората, които дълго време са били нещастни, – да вървим и господ да ви чуе!

Кралицата се качи в каретата си, а лорд Уинтър, на кон, последван от двама лакеи, тръгна успоредно с каретата.

IX. ПИСМОТО НА КРОМУЕЛ

В същата минута, когато кралица Анриет напуснаше Кармелитския манастир, за да отиде в Пале Роял, един конник слезе от коня си пред вратата на тоя кралски дворец и каза на часовоя, че има да съобщи нещо важно на кардинал Мазарини.

Кардиналът се страхуваше често, но още по-често имаше нужда от съвети и сведения и затова достъпът при него не беше труден. Истинското затруднение започваше не на първата врата, дори и втората се минаваше лесно; но на третата, освен караула и портиерите, бдеше верният БернУен, цербер, когото никаква дума не можеше да склони, Никакво

клонче, дори и златно, не можеше да омагьоса.

И така на третата врата трябваше да се подложи на същински разпит всеки, който молеше или искаше да получи аудиенция.

Конникът върза коня си за желязната ограда на двора, изкачи се по главната стълба, обърна се към караулите в първата зала и запита:

– Господин кардиналът Мазарини?

– Вървете нататък – отговориха караулите, без да го поглеждат, наведени кой над картите, кой над заровете, и доволни от случая да покажат, че нямат нищо общо с лакейските задължения.

Непознатият влезе във втората зала. Тя се пазеше от мускетари и портиери. Непознатият повтори въпроса си.

– Имате ли писмо за получаване на аудиенция? – запита един портиер, като се приближи до него.

– Имам, но не от кардинал Мазарини.

– Влезте и попитайте за господин Бернуен. И портиерът отвори вратата на третата стая. Случайно ли или това беше обикновеното му място, Бернуен стоеше прав зад тая врата и беше чул всичко.

– Аз съм този, когото търсите, господине – каза той. – От кого имате писмо до негово високопреосвещенство?

– От генерал Оливър Кромвел – отговори новодошлият. – Бъдете така любезен да кажете това име на негово високопреосвещенство и да го попитате дали може да ме приеме или не.

Той стоеше с мрачен и горд вид, присъщ на пуританите,;

Бернуен изгледа изпитателно младежа от главата до краката, а след това влезе в кабинета на кардинала и му предаде думите на пратеника.

– Човек с писмо от Оливър Кромвел? – каза Мазарини. – А как изглежда?

– Истински англичанин, ваше високопреосвещенство, руса, червеникава коса, по-скоро червеникава, отколкото руса; сиво-сини очи, по-скоро сиви, отколкото сини; останалото – гордост и непреклонност.

– Нека даде писмото си.

– Негово високопреосвещенство иска писмото – каза Бернуен, след като се върна от кабинета в залата.

– Негово високопреосвещенство няма да види писмото без приносителя – отговори младежът. – Но за да се убедите, че наистина нося писмо, вижте, ето го.

Бернуен погледна печата; като видя, че писмото е наистина от генерал Оливър Кромвел, той се обърна, за да отиде отново при Мазарини.

– Прибавете – каза младежът, – че не съм обикновен писмоносец, а

извънреден пратеник.

Бернуен влезе в кабинета и след няколко секунди се върна.

– Влезте, господине – каза той, като държеше вратата отворена.

Мазарини имаше нужда от всички тия влизания и излизания, за да се съвземе от вълнението, предизвикано от известието за това писмо; но колкото и да беше проникателен, той не можеше да се досети кое беше накарало Кромуел да влезе във връзка с него.

Младежът се появи върху прага на кабинета му; в едната си ръка държеше шапката, а в другата – писмото.

Мазарини стана.

– Господине – каза той, – вие имате едно акредитивно писмо за мене, нали?

– Ето го, ваше високопреосвещенство – отговори младежът.

Мазарини взе писмото, разпечата го и прочете:

„Господин Мордаунт, един от секретарите ми, ще връчи това препоръчително писмо на негово високопреосвещенство кардинал Мазарини, в Париж; освен това той носи второ, поверително писмо за негово високопреосвещенство. Оливър Кромуел“

– Много добре, господин Мордаунт – каза Мазарини, – дайте ми това второ писмо и седнете.

Младежът извади от джоба си второто писмо, подаде го на кардинала и седна.

Обаче потънал в мисли, кардиналът взе писмото и го завъртя в ръцете си, без да го разпечатва; но за да отклони вниманието на пратеника, започна да го разпитва според обичая си, напълно убеден от опит, че малцина ще успеят да скрият нещо от него, когато ги разпитва и гледа едновременно.

– Вие, господин Мордаунт – каза той, – сте много млад за трудната роля на посланик, в която понякога претърпяват неуспех дори най-старите дипломати.

– Ваше високопреосвещенство, аз съм на двадесет и

три години; но ваше високопреосвещенство се лъже, като ми казва, че съм млад. Аз съм по-възрастен от него, макар че не притежавам неговата мъдрост.

– Как така, господине? – попита Мазарини. – Не ви разбирам.

– Аз казвам, ваше високопреосвещенство, че годините на страданията трябва да се смятат двойни, а аз страдам от двадесет години.

– А, да, разбирам – каза Мазарини, – липса на богатство; вие сте

беден, нали?

И прибави мислено:

„Тия английски революционери са кръгли голтаци и селяндури“.

– Ваше високопреосвещенство, един ден аз трябваше да получа богатство от шест милиона; но ми го отнеха.

– Значи вие не сте човек от народа? – попита Мазарини учудено.

– Ако носех титлата си, щях да бъда лорд; ако носех името си, щяхте да чуете едно от най-прочутите имена на Англия.

– Значи как се казвате? – попита Мазарини.

– Казвам се господин Мордаунт – отговори младежът и се поклони.

Мазарини разбра, че пратеникът на Кромуел желае да запази инкогнитото си.

Той помълча около една минута, като го гледаше с още по-голямо внимание, отколкото в началото.

Младежът стоеше невъзмутим.

„Дявол да ги вземе тия пуритани! – каза си съвсем ниско Мазарини.

– Те са сякаш издялани от мрамор“.

И прибави високо:

– Но вие имате роднини, нали?

– Да, имам един, ваше високопреосвещенство.

– Тогава той ви помага, а?

– Три пъти ходих при него да моля за помощ и трите пъти той заповяда на слугите си да ме изгонят.

– О, боже мой, драги ми господин Мордаунт – каза Мазарини, като се надяваше с престореното си състрадание да въвлече младежа в някоя клопка, – боже мой, колко ме интересува вашият разказ! Значи вие не знаете произхода си?

– Зная го едва отскоро.

– А до момента, когато го узнахте? ....

– Смятах се за подхвърлено дете.

– Тогава вие не сте виждали никога майка си?

– Да, виждал съм я, ваше високопреосвещенство; кога то бях дете, тя дойде три пъти при дойката ми; спомням си последното и посещение, като че ли беше вчера.

– Вие имате добра памет – рече Мазарини.

– О, да, ваше високопреосвещенство – каза младежът с такъв особен тон, че кардиналът усети как тръпки полазиха по гърба му.

– А кой ви възпитаваше? – попита Мазарини.

– Една френска дойка, която ме изгони, когато станах на пет

години, защото никой не ѝ плащаше вече. При това ми каза името на роднината, за когото майка ми ѝ говорела често.

– Какво стана след това с вас?

– Тъй като плачех и просех по главните пътища, един пастор от Кингстън ме прибра, възпита ме в калвинистката религия, предаде ми всичките си знания и ми помогна да търся семейството си.

– И тия търсения?

– Бяха безплодни; случаят извърши всичко.

– Вие открихте какво е станало с майка ви?

– Аз узнах, че е била убита от същия тоя роднина с помощта на четирима негови приятели, но аз знаех вече, че кралят Чарлз I ми е отнел благородническата титла и всичките ми имоти.

– А, сега разбирам защо служите на господин Кромвел. Вие мразите краля.

– Да, ваше високопреосвещенство, мразя го! Мазарини видя с учудване дяволския израз, с който младежът изрече тия думи: обикновените лица почервяват от кръв, а неговото лице се оцвети от злъч и стана смъртно бледо.

– Вашата история е ужасна, господин Мордаунт, и ме трогна дълбоко; но за ваше щастие, вие служите на всемогъщ господар. Той трябва да ви помогне в търсенията ви. Ние, имащите власт, имаме толкова много средства да се доберем до истината!

– Ваше високопреосвещенство, на доброто породисто куче е достатъчно да се покаже най-малката следа, за да намери онова, което е нужно.

– А не искате ли да поговоря с тоя ваш роднина? – попита Мазарини, като искаше да се сдобие с приятел при Кромвел.

– Благодаря ви, ваше високопреосвещенство, аз ще му говоря сам.

– Но вие казахте, че той се е отнесъл зле с вас?

– При следната среща той ще се отнесе добре.

– Значи имате средство да го смекчите?

– Имам средство да го накарам да се страхува от мене.

Мазарини гледаше младежа, но светкавицата в очите му го накара да наведе глава; като не знаеше как да продължи тоя разговор, той разпечата писмото на Кромвел.

Полекалека очите на младежа потъмняха и станаха стъклени както винаги, и той изпадна в дълбока замисленост. След като прочете първите редове, Мазарини се реши да погледне крадешката дали Мордаунт не следи израза на лицето му; но виждайки равнодушието му, сви едва

забележимо рамене и промърмори:

– Възлагайте работите си на хора, които същевременно вършат и своите! Да видим какво ще каже това писмо.

Предаваме го дословно:

„До негово високопреосвещенство господин кардинал Мазарини.

Аз бих желал, ваше високопреосвещенство, да узная намеренията ви относно сегашното положение на нещата в Англия. Двете кралства са толкова близко едно до друго, че Франция не може да не се интересува от нашето положение, както и ние се интересуваме от положението във Франция. Англичаните въстанаха почти единодушно срещу тиранията на крал Чарлз и на неговите привърженици. Общото доверие ме направи глава на това движение и аз мога да съдя по-добре от всеки друг за естеството и за последиците му. Сега водя война и се готвя да дам решително сражение на краля Чарлз. Аз ще го спечеля, защото с мен са надеждите на народа и благостта божия. Когато спечеля това сражение, кралят няма да намери подкрепа нито в Англия, нито в Шотландия; и ако не падне в плен или не бъде убит, той ще се опита да бяга във Франция, за да завербува войници и да намери оръжие и пари. Франция прие вече кралица Анриет и по тоя начин започна да поддържа неволно, без съмнение, огнището на неугасимата гражданска война в отечеството ми; но кралица Анриет е дъщеря на Франция и Франция е длъжна да ѝ даде това гостопримство. Що се отнася до краля Чарлз, въпросът е съвсем друг: като го приеме и като му даде помощ, Франция ще изрази неодобрението си от действията на английския народ и ще навреди тъй съществено на Англия и особено на правителството, което тя смята да установи, че такава постъпка би била равностилна на най-резки неприятелски действия ...“

В тоя миг, силно обезпокоен от обратата на писмото, Мазарини отново престана да чете и погледна крадешката младежа.

Той седеше дълбоко замислен.

Мазарини продължи:

„Ето защо, ваше високопреосвещенство, аз трябва да зная веднага как гледа Франция на това: интересите на това кралство и интересите на Англия, макар и да са насочени в различни страни,

се съвпадат все пак до немай-къде. Англия има нужда от вътрешно спокойствие, за да изгони напълно краля си. Франция има нужда от същото спокойствие, за да затвърди @тро на на младия си монарх; както вие, така и ние, имаме нужда от този вътрешен мир, който ние вече достигахме благодарение на енергията на нашето правителство.

Вашите свади с парламента, вашите шумни разпри с принцовете, които днес воюват за вас, а утре ще воюват срещу вас, упоритостта на на; рода, ръководен от коадютора, председатели Бланменил и съветника Брусел, най-после цялото това безредие във всички среди на държавата ви карат да гледате с безпокойство на една евентуална външна война, защото тогава Англия, възпламенена от ентузиазма на новите идеи, може да се съюзи с Испания, която търси вече този съюз. Ето защо, ваше високопреосвещенство, като зная вашето благоразумие и личното ви положение сред сегашните събития, аз мисля, че ще предпочетете да съсредоточите силите си във вътрешността на френското кралство и да предоставите на новото английско правителство да направи същото. Тоя неутралитет се състои само в недопускането на краля Чарлз на френска територия и в неподпомагането на тоя крал, съвсем чужд на вашата страна, нито с оръжие, нито с пари, нито с войски.

Писмото ми е строго поверително и затова ви го изпращам по човек, който се ползува с пълното ми доверие; то предшествува, и ваше високопреосвещенство ще оцени това чувство, мерките, които ще взема в зависимост от обстоятелствата. Оливър Кромуел мисли, че е по-добре да се обърне с обяснение към един бележит ум, какъвто е Мазарини, отколкото към една кралица, надарена с дивна твърдост без съмнение, но твърде много подчинена на празните предразсъдъци относно рождението си и божествената си власт.

Сбогом, ваше високопреосвещенство, ако в продължение на петнадесет дни не получа отговор, ще смятам писмото си за недействително.

Оливър Кромуел“

– Господин Мордаунт – каза кардиналът, като повиши гласа си, сякаш искаше да събуди замислилия се пратеник, – отговорът ми на това писмо ще бъде толкова по-задоволителен за генерал Кромуел, колкото

повече бъда уверен, че никой няма да знае за него. Идете да чакате отговора в БулонсюрМер и обещавайте ми да тръгнете утре сутринта.

– Обещавам ви това, ваше високопреосвещенство – отговори Мордаунт, – но колко дни трябва да чакам вашия отговор?

– Ако не го получите до десет дни, можете да заминете.

Мордаунт се поклони.

– Това не е всичко, господине – продължи Мазарини, – вашите лични приключения ме трогнаха живо; освен това писмото на господин Кромвел ви прави в очите ми важен като посланик. И така, повтарям въпроса си: какво мога да направя за вас?

Мордаунт помисли малко и след явно колебание се приготви да заговори, но в тая минута влезе бързо Бернуен, наведе се към ухото на кралицата и му каза съвсем тихо:

– Ваше високопреосвещенство, в тоя момент в Пале Роял влиза кралица Анриет, придружена от един английски благородник.

Мазарини подскочи в креслото си; това не се изплъзна от младежа и го накара да подтисне признанието, което сигурно щеше да направи.

– Господине – каза кардиналът, – вие чухте, нали? Определих ви Булон, защото мисля, че за вас всички градове на Франция са еднакви; ако предпочитате друг, кажете; но вие ще разберете лесно, че тъй като съм подложен на различни въздействия, от които се изплъзвам само чрез предпазване, аз желая никой да не знае за присъствието ви в Париж.

– Ще замина, ваше високопреосвещенство – рече Мордаунт и направи няколко крачки към вратата, откъдето беше влязъл.

– Не, не оттам, господине, моля! – живо извика кардиналът. – Бъдете тъй любезен да минете през тая галерия, която ще ви изведе в преддверието. Желая да не ви видят, когато излизате, нашето свиждане трябва да остане в тайна.

Мордаунт тръгна след Бернуен, който го преведе през съседната зала и го предаде на един лакей, като му посочи една изходна врата.

След това Бернуен побърза да се върне при господаря си, за да въведе при него кралица Анриет, която минаваше вече през стъклената галерия.

Х. МАЗАРИНИ И КРАЛИЦА АНРИЕТ

Кардиналът стана и побърза да посрещне английската кралица. Той

стигна при нея наред галерията, която се намираще до кабинета му.

Мазарини оказваше толкова по-голямо уважение на тая кралица без свита и без накити, тъй като сам не можеше да не се укори за съперничеството и безсърдечието си към нея.

Но молителите знаят да придават на лицето си всякакъв израз и дъщерята на Анри IV се усмихваше, като вървеше към човека, когото мразеше и презираше.

„А, какво кротко лице, – си помисли Мазарини. – Дали не идва да ми иска пари назаем?“

И той хвърли безпокоен поглед върху капака на железния си сан-дък; дори обърна навътре великолепния диамант на пръстена си, чийто блясък привличаше погледите върху ръката му, бяла и хубава. За нещастие тоя пръстен нямаше свойството на – пръстена на Гигес¹, който правеше господаря си невидим, когато той го обръщаше.

А в тая минута Мазарини имаше голямо желание да стане невидим, защото се досещаше, че кралица Анриет е дошла с молба при него. Щом една кралица, с която се беше отнесъл толкова зле, идваше усмихната, а не със заплаха на уста, тя идваше като молителка.

– Господин кардинал – каза височайшата посетителка, – аз мислех да поговоря най-напред с кралицата, сестра ми, за работата, която ме доведе при вас, но после реших, че политиката е по-скоро мъжка работа.

– Всемиловитва господарке – отвърна Мазарини, – повярвайте ми, аз съм силно смутен от това ласкателно внимание на ваше величество.

„Той е прекалено любезен – помисли си кралицата. – Нима се е досетил?“

1 Гигес – според гръцките предания бил млад лидийски овчар и с помощта на златния си вълшебен пръстен, който го правел невидим, превзел кралския трон. – Б. пр.

Те влязоха в кабинета. Кардиналът покани кралицата да седне и когато тя се настани в креслото, той каза:

– Дайте заповедите си на най-почтителния от вашите слуги.

– Уви, господине – възрази кралицата, – аз отвикнах да давам заповеди и се научих на молби. Дойдох да моля и ще бъда много щастлива, ако изпълните молбата ми.

– Слушам ви, всемиловитва господарке – каза Мазарини.

– Господин кардинал, става дума за войната, която моят съпруг, кралят, води срещу своите разбунтували се поданици. Вие не знаете

може би, че в Англия се бият – прибави кралицата с тъжна усмивка – и че скоро войната ще добие още по-решителен характер.

– Не зная нищо, всемилостива господарке – рече кардиналът и придружи думите си с леко свиване на раменете. – Уви, нашите собствени войни поглъщат съвсем времето и вниманието на един неспособен и слаб министър като мене.

– В такъв случай, господин кардинал, мога да ви съобщя, че Чарлз I, моят съпруг, е в навечерието на едно решително сражение. В случай на неуспех... (Мазарини се раздвижи) трябва да се предвиди всичко – продължи кралицата. – В случай на неуспех той желае да се оттегли във Франция и да живее тук като частно лице. Какво ще кажете на това?

Кардиналът я изслуша и нито един мускул на лицето му не издаде впечатлението, което му направиха тия думи; през цялото време усмивката му остана все същата, изкуствена и ласкателна. Когато кралицата свърши, той каза с мекия си като коприна глас:

– Всемилостива господарке, мислите ли, че Франция, както се вълнува и кипи сега, може да бъде спасително пристанище за един детрониран крал? Короната не се държи вече здраво върху главата на краля Луи XIV, как ще издържи една двойна тежест?

– Тая тежест не беше много голяма, що се отнася до мене – прекъсна го кралицата с тъжна усмивка. – Аз не искам за мъжа ми да се направи повече, отколкото за мене. Както виждате, ние сме много скромни владетели, господине.

– О, вие, всемилостива господарке – побърза да каже кардиналът, за да пресече настъпващите обяснения, – вие сте друго нещо, дъщеря на Анри IV, на тоя велик, възвишен крал...

– Което впрочем не ви пречи да откажете гостоприемство на зет му, нали, господине? А все пак би трябвало да си спомните, че тоя велик, възвишен крал, изгонен в миналото, както ще бъде изгонен моят мъж, поиска помощ от Англия и че Англия му помогна; а пък кралица Елизабет не му беше племенница.

– Peccato!1 – каза Мазарини, като се мъчеше да се изплъзне от тая тъй проста логика. – Ваше величество не ме разбира и съди зле за намеренията ми. А то е, защото се обяснявам зле на френски.

– Говорете на италиански, господине; кралица Мария Медичи, нашата майка, ни научи на тоя език, преди кардиналът, вашият предшественик, да я изпрати да умре в изгнание. Ако е останало нещо от тоя велик, възвишен крал Анри, за когото говорехте преди малко, той трябва да се учуди доста от това толкова голямо преклонение пред него при

такова безсърдечие към семейството му.

Потта се стичаше на едри капки по челото на Мазарини.

– Напротив, това преклонение е толкова голямо и толкова истинско, всемилостива господарке – продължи Мазарини, като не се възползува от предложението на кралицата да промени езика, – че ако крал Чарлз I – да го пази бог от всяко нещастие! – дойдеше във Франция, аз бих му предложил моя дом, моя собствен дом. Но уви, това би било не много сигурно убежище. Някой ден народът ще изгори тоя дом, както изгори дома на маршал д'Анкр². Клетият Кончино Кончини! Той искаше само благо на Франция.

– Да, ваше високопреосвещенство, като вас – иронично забеляза кралицата.

Мазарини се престори, че не разбра двусмислието на казаното от него, и продължи да оплаква участието на Кончино Кончини.

—

1 *Peccato* (итал.) – виновен.

2 Кончини се наричал маршал д'Анкр. Б. пр.

– Но най-после, ваше високопреосвещенство – нетърпеливо каза кралицата, – какво ще ми отговорите?

– Всемилостива господарке – извика Мазарини, все повече и повече разочувствуван, –, всемилостива господарке, ваше величество ще позволи ли да ви дам един съвет? Разбира се, преди да извърша тая дързост, аз падам в краката на ваше величество, готов да направя всичко, което ще ви достави удоволствие.

– Говорете, господине – отвърна кралицата. – Съветът на такъв мъдър човек като вас ще бъде несъмнено добър.

– Повярайте ми, всемилостива господарке, кралят трябва да се защитава докрай.

– Той така и направи, господине, и последното сражение, което ще даде на неприятелите си със значително по-слаби средства от тях, доказва, че той не смята да се предаде без бой. Но все пак ако бъде победен?

– Е добре, всемилостива господарке, в такъв случай моят съвет е – аз зная, че е дързост от моя страна да давам съвет на ваше величество, – но моят съвет е, че кралят не трябва да напуска кралството си. Отсъстващите крале се забравят бързо: ако той се прехвърли във Франция, каузата му е загубена.

– Но тогава – каза кралицата, – ако това е вашето мнение и ако наистина съчувствувате на мъжа ми, помогнете му с хора и с пари. Аз не

мога да му помогна вече с нищо, продадох за това и последния си диамант. Не ми остава нищо, вие знаете това, знаете го по-добре от всеки друг, господине. Ако ми беше останала някаква скъпоценност, щях да си купя с нея дърва тая зима, за да не мръзнем с дъщеря ми.

– Ах, всемилостива господарке, ваше величество не знае какво иска от мене. Един крал, който прибягва към чужди войски, за да си върне трона, признава по тоя начин, че не търси вече поддръжка в любовта на поданиците си.

– На въпроса, господин кардинал – рече кралицата, която изгуби търпение да следи тоя остър ум в лабиринта от думи, в който той сам се обърка, – на въпроса, отговорете ми да или не: ако кралят остане в Англия, ще му изпратите ли помощ? Ако дойде във Франция, ще му дадете ли гостоприемство?

– Всемилостива господарке – отговори кардиналът наглед с най-голяма искреност, – аз ще докажа на ваше величество, надявам се, колко съм ви предан и колко желая да се свърши работата, която ви е толкова присърце. След това, мисля, че ваше величество няма да се съмнявате вече в моята готовност да ви служа.

Кралицата си хапеше устните и се въртеше нетърпеливо в креслото си.

– Е, добре, какво ще направите? – попита тя най-последно. – Хайде, говорете!

– Още сега ще отида да се посъветвам с кралицата и след това ще внесем въпроса за обсъждане в @парламента.

– С когото сте във война, нали? Вие ще възложите на Брусол да направи доклад. Стига, господин кардинал, стига. Разбирам ви или по-скоро аз греша. Наистина, обърнете се към парламента; все пак ако не беше тоя парламент, неприятел на кралете, тогава дъщерята на великия, възвишен Анри IV, от когото толкова се възхищавате, щеше да умре тая зима от глад и студ.

С тия думи кралицата стана с величествено негодувание.

Кардиналът протегна умолително ръцете си към нея.

– О, всемилостива господарке, всемилостива господарке, колко зле ме познавате, боже мой!

Но кралица Анриет, без дори да се обърне към човека, който проливаше лицемерни сълзи, премина през кабинета, отвори си сама вратата, мина покрай многобройната охрана на негово високопреосвещенство и придворните, които бързаха да му засвидетелствуват почитанията си, сред царски разкош, приближи се до самотно изправения лорд Уинтър и

го улови подръка. Нещастната кралица беше вече сякаш развенчана, всички се прекланяха още пред нея от етикеция, но тя можеше да се опере само на една ръка.

– Все едно – каза Мазарини, когато остана сам, – това ми създаде голям труд, тежка беше ролята, която трябваше да играя. Но не казах нищо нито на единия, нито на другия. Хм! Тоя Кромуел е страшен преследвач на крале; съжалявам министрите му, ако някога има такива. Бернуен!

Бернуен влезе.

– Нека видят дали е още в двореца младежът с черни дрехи и къса коса, когото преди малко въведохте при мен.

Бернуен излезе. През време на отсъствието му кардиналът се зае с пръстена си; обърка го отново с камъка нагоре, изтърка го и се залюбува на блясъка му; една сълза висеше още на миглите му и замъгляваше зрението му; той тръсна глава, за да я махне и да не му пречи.

Бернуен се върна с Коменж, който беше караул в това време.

– Ваше високопреосвещенство – каза Коменж, – когато изпровождах младежа, за когото питате, той се приближи до стъклената врата на галерията и с учудване погледна нещо, навярно картината на Рафаел, която е окачена срещу вратата. След това помисли малко и слезе по стълбата. Ако не се лъжа, видях как се качи на сив кон и излезе от двора на двореца. Но ваше високопреосвещенство няма ли да отиде при кралицата?

– Защо?

– Господин дьо Гито, чичо ми, току-що ми каза, че нейно величество получила известия от армията.

– Добре, ще ида веднага,

В тая минута влезе господин дьо Вилкие. Наистина той идваше да търси кардинала от страна на кралицата.

Коменж беше видял добре: Мордаунт постъпи наистина така, както той разказа. Като минаваше по галерията, успоредна с голямата стъклена галерия, той забеляза лорд Уинтър, който чакаше кралицата да свърши преговорите си.

Младежът се спря изведнъж, поразен съвсем не от картината на Рафаел, а от появата на ужасен предмет. Очите му се разшириха; тръпки полазиха по цялото му тяло. Той сякаш искаше да премине през стъклената преграда, която го отделяше от неприятеля му; ако Коменж беше видял с каква омраза очите на младежа се впиха в лорд Уинтър, тон не би се усъмнил нито за миг, че английският благородник му е смъртен

неприятел.

Но Мордаунт се спря.

Навярно за да размисли, защото, вместо да се поддаде на първоначалния си порив и да отиде направо към лорд Уинтър, той слезе бавно по стълбата, излезе от двореца с наведена глава, седна на седлото, а на ъгъла на улица Ришельо спря коня си, впи поглед във вратата на двореца и зачака да излезе оттам каретата на кралицата.

Той не чака дълго време, защото кралицата не остана повече от четвърт час у Мазарини; но тоя четвърт час се стори цял век на чакащия.

Най-после тежката кола, която по онова време се наричаше карета, излезе със силен тропот от желязната врата и лорд Уинтър, все още на кон, се наведе отново към вратичката, за да приказва с нейно величество.

Конете тръгнаха в тръс по пътя към Лувър и влязоха в двореца. Преди да замине от Кармелитския манастир, кралица Анриет каза на дъщеря си да я чака в двореца, където те живееха дълго време и който напуснаха само защото собствената им бедност им се струваше още по-тежка сред позлатените зали.

Мордаунт последва каретата; когато видя, че тя се

скри под мрачния свод, той се долепи с коня си до стената, върху която се простираше сянката, и остана неподвижен сред скулптурните изображения на Жак Гу-жон като барелеф, представящ конна статуя.

Тук зачака, както беше чакал вече в Пале Роял.

XI. КАК ПОНЯКОГА НЕЩАСТНИТЕ ВЗЕМАТ СЛУЧАЯ ЗА ПРОВИДЕНИЕ

– Е, какво, Всемилостива господарке? – попита лорд Уинтър. когато кралицата отпрати слугите си.

– Случи се това, което предвиждах, милорд.

– Той отказва?

– Не ви ли казах това предварително?

– Кардиналт отказва да приеме краля, Франция отказва гостоприемство на един нещастен владетел? Но това е нещо нечувано, ваше величество!

– Аз не казах Франция, милорд, аз казах кардинала, а кардиналт не е дори французин.

– Но кралицата, видяхте ли я?

– Няма смисъл – каза кралица Анриет, като поклати тъжно глава. – Кралицата няма да каже никога да, когато кардиналът е казал не. Нима не знаете, че тоя италианец ръководи всички работи, както вътрешните, така и външните? Има нещо друго и аз се връщам на онова, което ви казах: никак не ще се учудя, ако излезе, че Кромвел ни е изпреварил. Докато говореше с мен, кардиналът беше смутен, но държеше твърдо на отказа си. А после забелязахте ли това движение в Пале Роял, тия тичания нагоре-надолу на силно заети хора? Дали не са получили някакви новини, милорде?

– Само не от Англия, всемилостива господарке; аз бързах много и съм уверен, че не са ме изпреварили: тръгнах преди три дни, промъкнах се по чудо през пуританската армия, качих се със слугата ми Тони на пощенската кола, а тия коне, които яздим, купихме в Париж. Освен това, преди да се осмели да предприеме

нещо, кралят, уверен съм в това, ще почака отговора на Ваше величество.

– Съобщете му, милорд – продължи кралицата с отчаяние, – че не мога да направя нищо, че изстрадах не по-малко от него, дори повече; принудена съм да ям хляба на изгнанието и да искам гостоприемство от лъжливи приятели, които се смеят над сълзите ми; той трябва да се принесе великодушно в жертва и да умре като крал. Аз ще дойда да умра заедно с него.

– Всемилостива господарке! Всемилостива господарке извика лорд Уинтър. – Вие се предавате на отчаянието, а може би още не е загубено всичко.

– Нито един приятел, милорд! В целия свят нито един приятел освен вас! О, боже мой, боже мой! – извика кралица Анриет, като повдигна очи към небето. – Нима си взел при себе си всички великодушни сърца, които съществуват на земята?

– Надявам се, че не, всемилостива господарке – замислено отговори лорд Уинтър. – Аз ви говоря за четирима мъже?

– Какво искате да направите с четирима мъже?

– Четирима предани мъже, четирима мъже, готови да умрат, могат да направят много, повярвайте ми, всемилостива господарке, и тия, за които ви говоря, са извършили много на времето си.

– А къде са тези четирима мъже?

– Точно това не зная. От около двацет години ги изгубих от погледа си, но всеки път, когато кралят беше в опасност, си спомнях за тях.

– И тези мъже бяха ваши приятели?

– Единият от тях държеше живота ми в ръцете си и ми го подари; не зная дали е останал мой приятел, но оттогава аз поне съм му приятел.

– И тези хора са във Франция, милорд?

– Предполагам.

– Кажете как се казват. Може би съм чувала имената им и бих могла да ви помогна да ги намерите.

– Единият от тях се казваше кавалер д'Артанян.

– О, милорде, ако не се лъжа, кавалерът д'Артанян е лейтенант на гвардията, чувала съм това име; но внимавайте, страхувам се, че тоя човек е изцяло предан на кардинала.

– В такъв случай това ще бъде последното нещастие; започвам да вярвам, че сме наистина прокълнати.

– Но другите – каза кралицата, която се улавяше за тази последна надежда, както удавникът за останките от кораба си, – но другите, милорде!

– Вторият (чух случайно името му, защото, преди да себият с нас, тези четирима благородници ни казаха имената си), вторият се казваше граф дьо Ла Фер. Що се отнася до останалите двама, аз свикнах да ги наричам с измислените им имена и забравих истинските.

– Боже мой! А при това трябва да се намерят бързо, щом мислите, че тези достойни благородници могат да бъдат полезни на краля.

– О, да, защото те са същите. Изслушайте ме, всемилостива господарке, и си спомнете миналото, не сте ли чували, че веднъж кралица Ана Австрийска е била спасена от най-голяма опасност, на която може да се изложи някога една кралица?

– Да, през време на любовната ѝ връзка с господин дьо Бъкингам, заради някакъв диамантен накит.

– Точно така, всемилостива господарке; същите хора я спасиха тогава и аз се усмихвам от съжаление, като си помисля, че ако имената на тия благородници ви са непознати, то е, защото кралицата ги забрави, вместо да ги направи първи сановници в царството.

– Е, добре, милорде, трябва да се намерят; но какво могат да направят четирима мъже, или по-скоро трима? Защото, повтарям ви, на д'Артанян не може да се разчита.

– Една славна шпага по-малко, но все още остават три други, без да се смята моята; а четири предани хора около краля, за да го пазят от неприятелите му, да го поддържат в боя, да му помагат със съвети, да го придружават в бягството му, са достатъчни не за да го направят победител, но за да го спасят, ако бъде победен, да му помогнат да премине

морето, и каквото и да казва Мазарини, щом достигне бреговете на Франция, вашият царствен съпруг ще намери толкова убежище и подслон в нея, колкото морската птица намира през време на буря.

– Търсете, милорде, търсете тези благородници и

ако ги намерите, ако се съгласят да отидат с вас в Англия, аз ще дам на всеки от тях по едно херцогство в деня. когато си възвърнем трона, и толкова злато, колкото е необходимо, за да се купи дворецът на Уайтгаол. Търсете, милорде, търсете, заклевам ви.

– Аз бих ги търсил, всемилостива господарке, и сигурно бих ги намерил, но нямам време: нима ваше величество забрави, че кралят чака отговора ви, и чака с трепет?

– Тогава сме загубени! – извика кралицата в порив на отчаяние.

В тая минута вратата се отвори и влезе младата Анриет. С възвишената сила, която е героизмът на майките, кралицата скри сълзите в дъното на сърцето си и направи знак на лорд Уинтър да промени разговора.

Но всичко това не се изплъзна от младата принцеса; тя се спря на прага, въздъхна и каза на майка си:

– Защо плачете винаги, мамо, когато ме няма? Кралицата се усмихна и вместо да ѝ отговори, каза

на лорд Уинтър:

– Ето, милорде, откакто загубих половината от кралския си сан, поне спечелих едно нещо: децата ми ме наричат мамо, а не ваше величество.

След това се обърна към дъщеря си и продължи:

– Какво искате, Анриет?

– Мамо – отговори младата принцеса, – в Лувър е пристигнал някакъв кавалер и желае да поднесе почитанията си на ваше величество; той идва от армията и носи, казва, писмо за вас от маршал дьо Грамон, струва ми се.

– А – каза кралицата на лорд Уинтър, – това е един от верните ми; но не забелязвате ли, мили лорде, колко сме бедни откъм прислуга? Дъщеря ми сама докладва за посетителите и ги въвежда.

– Всемилостива господарке, имайте милост към мен – каза лорд Уинтър, – вие ми разкъсвате сърцето.

– А какъв е тоя кавалер, Анриет? – попита кралицата.

– Видях го от прозореца, всемилостива господарке; младеж на около шестнадесет години, казва се виконт дьо Бражелон.

Кралицата кимна усмихнато с глава; младата принцеса отвори вратата и на прага се показа Раул.

Той направи три крачки към кралицата, подви коляно и каза;

– Всемилоствива господарке, нося писмо на ваше величество от приятеля ми господин граф дьо Гиш, който ми каза, че има честта да бъде един от вашите служители: това писмо съдържа важно известие и е израз на дълбокото му уважение.

При името на граф дьо Гиш червенина заля страните на младата принцеса. Кралицата я погледна с известна строгост.

– Но вие ми казахте, че писмото е от маршал дьо Грамон, Анриет! – каза тя.

– Така мислех, всемилоствива господарке... – измънка младото момиче.

– Вината е моя, всемилоствива господарке – рече Раул, – наистина казах да доложат, че идвам от страна на маршал дьо Грамон; но той е ранен в дясната ръка и не може да пише сам, затова граф дьо Гиш му послужи за секретар.

– Значи имало е сражение? – попита кралицата, като направи знак на Раул да стане.

– Да, всемилоствива господарке – отговори младежът, като подаде писмото на лорд Уинтър, който се приближи да го вземе и го предаде на кралицата.

Като чу, че е имало сражение, младата принцеса отвори уста, за да зададе въпроса, който я интересуваше без съмнение; но устата ѝ се затвори, без да изрече нито дума, а червенината по страните и започна да изчезва постепенно.

Кралицата видя всичко това и навярно майчиното ѝ сърце разбра каква е работата, защото тя се обърна отново към Раул и запита:

– С младия граф дьо Гиш не се е случило никакво нещастие, нали? Защото той не само е един от нашите служители, както ви е казал, господине, но и един от нашите приятели.

– Не, всемилоствива господарке – отвърна Раул. – Напротив, в този ден той се покри с голяма слава и има честта да бъде прегърнат от господин принца на бойното поле.

Младата принцеса запляска с ръце, но веднага се засрами от тъй силно проявената радост, обърна се на

половина и се наведе над една ваза с рози, като се престори, че ги мирише.

– Да видим какво ни съобщава графът – каза кралицата.

– Аз имах честта да кажа на ваше величество, че той пише от името на баща си.

– Да, господине.

Кралицата разпечата писмото и започна да чете:

„Всемилостива господарке и кралице. Тъй като не мога да имам честта да Ви пиша лично поради една рана, получена в дясната ръка, пиша Ви с ръката на моя син, господин граф дьо Гиш, който, както знаете, е също тъй ваш предан служител, както и баща му, за да Ви съобщя, че ние спечелихме сражението при Ланс и че тая победа ще засили неизбежно влиянието на кардинал Мазарини и на кралицата върху делата на Европа. Нека Ваше величество, ако благоволи да послуша съвета ми, се възползува от тоя момент и поговори с правителството в полза на височайшия си съпруг. Господин виконт дьо Бражелон, който ще има честта да Ви връчи това писмо, е приятел на сина ми, на когото по всяка вероятност е спасил живота. Той е благородник, на когото Ваше величество може да се довери напълно, ако желае да ми предаде някоя заповед устно или писмено. Оставам с най-дълбоко почитание...

Маршал дьо Грамон“

Когато ставаше дума за услугата, която беше направил на графа, Раул обърна неволно глава към младата принцеса и прочете в очите й израз на безкрайна признателност към него. Нямаше никакво съмнение: дъщерята на крал Чарлс I обичаше приятеля му.

– Сражението при Ланс е спечелено! – каза кралицата. – Те са щастливи тук, те печелят сраженията. Да, маршал дьо Грамон има право, това ще даде друг ход на работите им; но страх ме е, че това няма да ни принесе полза, дори може да ни навреди. Тая новина е съвсем прясна, господине – продължи кралицата, – благодаря ви много за бързината, с която ми я донесохте; без вас, без това писмо, щях да я науча едва утре, или може би другиден, щях да я науча последна в Париж.

– Всемилостива господарке – отвърна Раул, – Лувър е вторият дворец, в който е получена тая новина; още никой не я знае; и аз се заклех на господин граф дьо Гиш, че ще предам това писмо на ваше величество, преди дори да прегърна настойника си,

– Вашият настойник също ли е Бражелон? – попита лорд Уинтър. – Някога аз познавах един Бражелон, жив ли е още?

– Не, господине, той умря и от него, струва ми се, в моят настойник, негов близък роднина, е наследил това имение и това име.

– А как се казва вашият настойник, господине? – попита кралицата, която прояви неволно интерес към тоя хубав момък.

– Господин граф дьо Ла Фер, всемилостива господарке – отговори младежът и се поклони.

Лорд Уинтър трепна от изненада; кралицата го погледна радостно.

– Граф дьо Ла Фер! – извика тя. – Нали това име ми казахте?

Лорд Уинтър не вярваше на ушите си.

– Господин граф дьо Ла Фер! – извика той на свой ред. – О, господине, отговорете ми, моля ви се: граф дьо Ла Фер не е ли същият, когото познавах едно време? Красив и смел, той беше мускетар на Луи XIII и сега трябва да е на четиридесет и седем-четиридесет и осем години?

– Да, господине, същият е.

– Той служеше под измислено име.

– Под името Атос. Съвсем наскоро чух как приятелят му, господин д'Артанян, го наричаше с това име.

– Той е, всемилостива господарке, той е. Слава богу! И той е в Париж? – запита той Раул.

След това се обърна отново към кралицата и прибави:

– Надявайте се, надявайте се – самото providение е с нас, щом ми помогна да намеря отново тоя смел благородник по такъв чуден начин. А, моля ви се, господине, къде живее той?

– Господин граф дьо Ла Фер живее на улица Генето, в странноприемницата „ГранРоаШарлеман“.

– Благодаря ви, господине. Предупредете тоя достоен приятел да си бъде в къщи: ще отида веднага да го прегърна.

– Господине, с голямо удоволствие ще изпълня желанието ви, ако нейно величество ми разреши да се оттегля.

– Вървете, господин виконт дьо Бражелон – каза кралицата, – вървете и бъдете уверен в нашето разположение към вас.

Раул се поклони учтиво на кралицата и принцесата, поздрави лорд Уинтър и излезе.

Лорд Уинтър и кралицата продължиха известно време да приказват ниско, за да не ги чуе младата принцеса; но тая предпазливост беше излишна, защото принцесата беше заета с мислите си.

Когато лорд Уинтър се приготви да си отива, кралицата каза:

– Слушайте, милорде, аз запазих тоя диамантен кръст, останал от майка ми, и тая звезда на Сен Мишел, подарък от съпруга ми; те струват около петдесет хиляди ливри. Аз се бях заклела да умра по-скоро от глад, отколкото да се разделя с тия скъпоценни залози. Но сега, когато

тия две скъпоценности могат да бъдат полезни на съпруга ми и на защитниците му, всичко трябва да бъде принесено в жертва на тая последна надежда. Вземете ги; ако дотрябват пари за вашето предприятие, продайте ги без страх, милорде, продайте ги. Но ако намерите средство да ги запазите, знайте, милорде, че по тоя начин ще ми направите най-голямата услуга, каквато може да направи благородник на една кралица, и че онзи, който в дните на благополучието ми донесе тая звезда и тоя кръст, ще бъде благословен от мен и от децата ми.

– Всемилостива господарке – отвърна лорд Уинтър, – вие имате в мое лице най-предан служител. Ще занеса веднага тия предмети на сигурно място; не бих ги взел, ако ни беше останало нещо от предишното ни богатство; но нашите имоти са конфискувани, наличните ни пари са изразходвани и сме принудени да извличаме средства от всичко, което притежаваме. След един час ще бъда у граф дьо Ла Фер, а утре ваше величество ще получи окончателен отговор.

Кралицата му протегна ръка, която той целуна почтително.

– Милорде – каза тя, като се обърна към дъщеря си, – вие бяхте натоварен да предадете нещо на това дете от страна на баща му.

Лорд Уинтър остана учуден; той не знаеше какво иска да каже кралицата.

Тогава младата Анриет пристъпи усмихната и почервеняла и подаде челото си на благородника.

– Кажете на баща ми – каза тя, – че крал или беглец, победител или победен, могъщ или беден, той ще намери винаги в мое лице най-покорна и най-любеща дъщеря.

– Зная това, ваше височество – отговори лорд Уинтър и допря устните си до челото на Анриет.

След това излезе и мина сам, без да бъде изпровождан, през пустите, мрачни и големи зали, като триеше сълзите си: макар и преситен от петдесет години живот при двора, той не можеше да ги задържи, виждайки това кралско нещастие, тъй достойно и тъй голямо едновременно.

ХІІ. ЧИЧО И ПЛЕМЕННИК

Конят и слугата на лорд Уинтър чакаха пред вратата: той тръгна към дома си замислен, като от време на време се обръщаше, за да погледне безмълвната и мрачна фасада на Лувър. Именно тогава забеляза, че от стената сякаш се отдели някакъв конник и тръгна след него на

известно разстояние; спомни си, че видя такава сянка и когато излизаше от Пале Роял

Слугата на лорд Уинтър, който яздеше на няколко крачки след него, също забеляза конника и го поглеждаше с безпокойство.

– Тони – каза благородникът, като направи знак на слугата да се приближи,

– Заповядайте, ваша светлост – отвърна слугата и се изравни с господаря си.

– Забелязахте ли човека, който ни следва?

– Да, милорде.

– Кой е той?

– Не зная; но той следи ваша светлост още от Пале Роял, спря се при Лувър, дочака излизането ви и тръгна отново след вас.

„Някой шпионин на кардинала – помисли си лорд Уинтър. – Да се престорим, че не забелязваме тоя надзор.“

Той пришпори коня си и навлезе в лабиринта от улици, които водеха към странноприемницата му, разположена около Маре: живял дълго на площад Роял, лорд Уинтър и сега отседна, естествено, близо до старото си жилище.

Непознатият препусна в галоп.

Лорд Уинтър се спря пред странноприемницата и влезе в жилището си, като реши да следи шпионина: но когато поставяше ръкавиците и шапката си на масата, той видя в огледалото пред него една човешка фигура, която се появи на прага на стаята.

Обърна се. Пред него стоеше Мордаунт,

Лорд Уинтър побледня и остана прав, неподвижен; а пък Мордаунт стоеше на вратата безстрастен, заплашителен като статуята на Командора.

Настъпи късо ледено мълчание.

– Господине – каза най-после лорд Уинтър, – аз, струва ми се, ви дадох вече да разберете доста ясно, че това преследване ми омръзна. Оттеглете се или ще заповядам да ви изгонят като в Лондон. Аз не съм ви чичо и не ви познавам.

– Лъжете се, чичо – отговори Мордаунт с прегракналия си и насмешлив глас. – Тоя път няма да ме изгоните, както направихте в Лондон, няма да посмеете. А що се отнася до това дали съм ви племенник, вие ще се позамислите доста сега, когато научих много неща, които не знаех преди една година.

– Съвсем не ме интересува какво сте научили!

– О, интересува ви много, чичо, в вие сам ще се съгласите веднага с мене – прибави той с усмивка, от която тръпки ползиха по гърба на събеседника му. –

Първия път дойдох при вас в Лондон, за да ви попитам какво става с имота ми; втория път дойдох, за да ви попитам с какво е опетнено името ми. Сега идвам, за да ви задам въпрос, по-страшен от предишните, да ви кажа, както бог е казал на първия убиец „Каин, какво направи с брат си Авел?“ Милорде, какво направихте със сестра си, със сестра си, която беше моя майка?

Лорд Уинтър отстъпи пред огъня на пламтящите му очи.

– С майка ви? – рече той.

– Да, с майка ми, милорде – отговори младежът, като кимна рязко с глава.

Лорд Уинтър направи страшно усилие над себе си, потърси в спомените си нова храна за омразата и извика:

– Узнайте сам какво е станало с нея, нещастнико, и попитайте ада, може би адът ще ви отговори.

Тогава младежът пристъпи в стаята, докато се намери лице срещу лице с лорд Уинтър, скръсти ръце на гърдите и каза с глух глас и с мъртвобледо от болка и гняв лице:

– Попитах бетюнския палач за това и бетюнският палач ми отговори.

Лорд Уинтър падна ка един стол като поразен от гръм и напразно се опитваше да отговори.

– Да, нали? – продължи младежът. – Тая дума обяснява всичко, тоя ключ отваря бездната. Майка ми беше наследница на брат ви и вие убихте майка ми! Моето име ми осигуряваше имота на баща ми, вие ми отнехте името; после, когато ми отнехте името, вие ме лишихте от богатството ми. Сега вече не се учудвам, че не ме признавате; вече не се учудвам, че отказвате да т признаете; на ограбвача е неудобно да нарича свой племенник човека, когото е ограбил, п на убиеца е неудобно да нарича свой племенник човека, когото е направил сирак!

Тия думи произведеха съвсем не това впечатление, което очакваше Мордаунт. Лорд Уинтър си спомни какво чудовище беше миледи; той стана, спокоен и сериозен, като съдържаше със строгия си поглед екзалтирания поглед на младежа.

– Вие искате да проникнете в тая ужасна тайна,

господине? – каза той. – Е, добре, така да бъде!... – Знайте каква беше тая жена, за която идвате днес да ми искате сметка. Тая жена

отрови по всяка вероятност брат ми и за да ме наследи, поиска да ме убие на свой ред, имам доказателство за това. Какво ще кажете?

– Ще кажа, че тя ми беше майка!

– Тя накара един човек, дотогава справедлив, добър и честен, да убие с нож нещастния херцог Бъкингам. Какво ще кажете за това престъпление, за което имам доказателство?

– Тя ми беше майка!

– Завърнала се във Франция, тя отрови в бетюнския августински манастир една млада жена, която един от неприятелите ѝ обичаше. Няма ли това престъпление да ви докаже, че наказанието е справедливо? Аз имам доказателство за това престъпление.

– Тя ми беше майка! – извика младежът за трети път, при което гласът му се усиливаше все повече и повече.

– Най-после, обременена от убийства, от разврат, омразна на всички, по-опасна от кръвожадна пантера, тя падна под ударите на хората, които беше довела до отчаяние и които никога не ѝ бяха причинили никакво зло; нейните гнусни постъпки са виновни, че тия хора станаха нейни съдии; и тоя палач, когото сте видели, тоя палач, който, както твърдите, ви е разказал всичко, тоя палач, ако наистина ви е разказал всичко, е трябвало да ви каже, че е треперел от радост, когато ѝ е отмъщавал за позора и самоубийството на брат си. Паднало момиче, невярна жена, чудовищна сестра, убийца, отровителка, омразна на всички хора, които я познаваха, на всички народи, у които беше намерила подслон, тя умря, прокълнатата от небето и земята. Ето какво беше тая жена.

Хълцане, по-силно от волята на Мордаунт, се изтръгна от гърлото му и от това кръвта нахлу в мъртвобледото му лице: той стисна юмруци и извика яростно, при което лицето му се покри с пот, а косата му настърхна като на Хамлет:

– Мълчете, господине! Тя ми беше майка! Аз не искам да зная за безпътствата ѝ, не искам да зная за пороците ѝ, не искам да зная за престъпленията ѝ! Зная само, че тя ми беше майка, че петима мъже, съюзени срещу една жена, са я убили тайно, нощем, безшумно като подлеци! Зная, че вие сте били един от тях, господине: че вие, чичо ми, сте били един от тях и че сте казали като другите и дори по-високо от другите: „Тя трябва да умре!“ И така, предупреждавам ви, слушайте добре и нека тия думи се врежат в паметта ви, за да не ги забравите никога: това убийство ми отне всичко, отне името ми, направи ме сиромаш, покварен, зъл, неумолим и аз ще поискам сметка за него най-напред от вас, а после от вашите съучастници, когато узная кои са.

С омраза в очите, с пяна на устата, с протегнат юмрук Мордаунт направи още една крачка, страшна и заплашителна крачка към лорд Уинтър.

Лордът сложи ръка на шпагата си и каза с усмивка на човек, който от тридесет години си играе със смъртта:

– Вие искате да ме убиете, господине? Тогава ви признавам за мои племенник: вие сте наистина син на майка си.

– Не – отговори Мордаунт, като съдържаше насила всички мускули на лицето и тялото си, – не, няма да ви убия, поне сега, защото без вас няма да открия другите. Но когато ги открия, треперете, господине; аз забих ножа в гърдите на бетюнския палач, забих го без милост, без съжаление, а той беше най-малко виновен от всички вас.

С тия думи младежът излезе и се спусна по стълбата с такъв спокоен вид, че никой не му обърна внимание; после на долната площадка мина покрай Тони, наведен над перилата и готов при първото повикване на господаря си да се изкачи при него.

Но лорд Уинтър не го повика: смазан, замаян, той остана на мястото си, като се вслушваше напрегнато; само когато чу тропота на отдалечаващия се кон, той падна на един стол и каза:

– Благодаря ти, боже, че той знае само мен!

XIV. БАЩИНСТВО

Докато тая ужасна сцена се разиграваше у лорд @Уиндър, Атос, облакътен на масата, опрял глава на ръката, слушаше с очи и с уши едновременно разказа на Раул за приключенията му по пътя и за подробностите на сражението.

Хубавото и благородно лице на графа изразяваше безкрайно щастие при разказа на тия първи, тъй свежо и чисти впечатления. Той се опиваше от звуците на въодушевения младежки глас като от хармонична музика. Забрави всичко, което беше мрачно в миналото, мъгляво в бъдещето. Сякаш завръщането на тоя много обичан син превърна дори страховете в надежди. Атос беше щастлив, щастлив като никога досега.

– И вие бяхте там, вие участвахте в това голямо сражение, Бражелон? – казваше старият мускетар

– Да, господине.

– И то беше жестоко, казвате?

– Господин принцът води лично войските в атака единадесет пъти.

– Той е велик воин, Бражелон.

– Той е герой, господине: аз не го изпуснах от очи нито за минута. О, господине, колко е хубаво да се наричаш Конде... и да носиш така своето име!

– Спокоен и блестящ, нали?

– Спокоен като на парад, блестящ като на празник. Ние нападнахме неприятеля ходом; беше ни забранено да стреляме първи и ние вървахме с насочени мускети към испанците, които заемаха една височина. Когато стигнахме на тридесет крачки от тях, принцът се обърна към войниците и каза: „Деца, вие трябва да издържите един ужасен залп, но след това бъдете спокойни, вие ще се справите лесно с тия хора“. Беше настъпила такава тишина, че не само ние, но и неприятелите чува тия думи. След това той вдигна шпагата си и изкомандува: „Тръбете, тръбачи!“

– Браво! ... Ако ви се случи, вие ще постъпите също така, Раул, нали?

– Съмнявам се, господине, защото това ми се вижда

крайно хубаво и велико. Когато се приближихме на двадесет крачки, ние видяхме как всички дула, святайки на слънцето, се насочиха към нас като една блестяща линия. „Напред, деца, напред – каза принцът, – настъпи моментът.“

– Страх ли ви беше, Раул? – попита графът.

– Да, господине – простодушно отговори младежът, – сърцето ми съвсем изстина и при командата: „Огън!“, която се разнесе на испански в неприятелските редици, аз затворих очи и си помислих за вас.

– Наистина ли, Раул? – каза Атос, като му стисна ръката.

– Да, господине. В същия миг се чу такъв залп, сякаш адът се разтвори, н ония, които не бяха убити, почувстваха горещината на пламъка. Отворих отново очи, като се чудех, че не само не съм убит, но дори и не съм ранен: една трета от ескадрона лежеше на земята, осакатена и потънала в кръв. В тоя миг срещнах погледа на принца; мислех вече само за едно, че той ме гледа, пришпорих коня и се намерих сред неприятелските редици.

– И принцът остана ли доволен от вас?

– Поне ми го каза, господине, когато ми поръча да придружавам в Париж господин дьо Шатнион, който донесе на кралицата тая новина и взетите знамена. „Вървете – каза ми принцът, – неприятелят няма да се събере сега и след петнадесет дни. Дотогава нямам нужда от вас. Вървете да прегърнете тия, които обичате и които ви обичат, и кажете на

сестра ми дьо Лонгвил, че ѝ благодаря за подаръка, които ми направи, като ви изпрати при мен.“ И аз дойдох, господине – прибави Раул, като гледаше графа с усмивка на дълбока обич, – защото мислех, че ще се зарадвате да ме видите.

Атос привлече младежа и го целуна по челото, както би целунал младо момиче.

– И така, Раул, ето че началото е сложено – каза той. – Вие имате приятели херцози, един маршал на Франция ви е кръстник, един кръвен принц ви е началник и още в първия ден на завръщането си бяхте приет от две кралици: това е прекрасно за един новак.

– Ах, господине – изведнъж извика Раул, – вие ми напомнихте нещо, което едва не забравих, като бързах да ви разкажа за подвизите си; при нейно величество кралицата на Англия се намираще един благородник, който извика от учудване и радост, когато произнесох името ви; той каза, че ви е приятел, поиска ми адреса ви и ще дойде да би види.

– Как се казва?

– Не посмях да го попитам, господине; но макар че говори изящно, по изговора му се досетих, че е англичанин.

– А! – каза Атос.

И наведе глава, сякаш се мъчеше да си спомни. Когато вдигна челото си, той остана изненадан от присъствието на един човек, който стоеше прав пред полу-отворената врата и го гледаше нежно,

– Лорд Уинтър! – извика графът.

– Атос, приятелю мой!

И двамата благородници се прегърнаха. След това Атос го улови за двете ръце, загледа го и каза:

– Какво ви е, милорде? Вие сте толкова тъжен, колкото аз съм радостен.

– Да, мили приятелю, така е. Ще кажа дори повече: вашият вид удвоява страха ми.

Лорд Уинтър се озърна, сякаш търсеше място, където да се усамотят. Раул разбра, че двамата приятели искат да си говорят, и излезе незабелязано.

– Сега сме сами – каза Атос, – да поговорим за вас.

– Докато сме сами, да говорим за нас – отговори лорд Уинтър. – Той е тук.

– Кой?

– Синът на миледи.

Поразен още веднъж от това име, което сякаш го Преследваше като съдбоносно ехо, Атос се поколеба за миг, намръщи се леко и каза спокойно:

– Зная.

– Знаете?

– Да. Гримо го срещнал между Бетюи и Арас и долетя да ме предупреди, че е тук.

– Значи Гримо го е видял?

Не, но той е бил край смъртното легло на един, който го е видял. Бегюнският палач! – извика лорд Уинтър.

– Вие знаете това? – запита Атос учуден.

Той беше при мен преди малко, каза Уинтър, – каза ми всичко. Ах, приятелю мой, каква ужасна сцена! Защо не удушихме детето заедно с майката!

Като всички благородни сърца Атос не споделяше на другите неприятните си впечатления; напротив, той ги пазеше винаги в душата си, като събуждаше същевременно надежда и утешение у другите. Сякаш личната му скръб излизаше от душата му преобразена в радост за другите.

– От какво ви е страх? – каза той, като победи о разсъдъка си инстинктивния страх, който го обзе в първия миг. – Нима не можем да се защитаваме? Нима тоя младеж е станал професионален убиец, хладнокръвен разбойник? Може би той е убил бетюнския палач в порив на ярост, но сега гневът му е утолен.

Лорд Уинтър се усмихна тъжно и поклати глава.

– Нима вие не знаете каква кръв тече у него? – каза той.

– Хайде де – отговори Атос, като се опита също да се усмихне, – във второто коляно зверството й е намалало, разбира се. При това, приятелю мой, providението ни предупреди да бъдем нащрек. Остава ни само да чакаме. Ще чакаме. Но, както казах в началото, да поговорим за вас. Какво ви доведе в Париж?

– Няколко важни работи, за които ще узнаете по късно. Но какво чух у нейно величество английската кралица? Че д'Артанян бил привърженик на Мазарини? Извинете откровеността ми, приятелю мой, аз не мразя и не осъждам кардинала и вашето мнение ще бъде винаги свято за мене; да не би случайно и вие да сте за тоя човек?

– Господин д'Артанян е на служба – каза Атос, – той е войник и се подчинява на съществуващата власт. Господин д'Артанян не е богат и не може да живее без лейтенантския си чин. Такива милионери като вас,

милорде, са рядкост във Франция.

– Уви – отвърна лорд Уинтър, – сега аз съм също тъй беден и дори по-беден от него. Но да се върнем на вас.

– Е добре, вие искате да знаете дали съм мазаринист? Не, хиляди пъти не. Извинете и вие откровеността ми, милорде.

Лорд Уинтър стана и стисна Атос в прегръдките си.

– Благодаря ви, графе – каза той, – благодаря ви за радостната вест. Вие ме виждате щастлив и подмладен. А, вие не сте мазаринист! Чудесно! Иначе не можеше и да бъде. Но извинете ме още веднъж, свободен ли сте?

– Какво разбирате под думата свободен?

– Питам ви дали не сте женен.

– Не, не съм женен – отговори Атос усмихнато.

– Попитах ви, защото тоя младеж, тъй хубав, тъй изящен, тъй учтив

...

– Той е мой възпитаник: той не знае дори кой е баща му.

– Много добре. Вие сте все същият, Атос, благороден и великодушен.

– Какво друго желаете да ме попитате, милорде?

– Все още ли ви са приятели господин Портос и Арамис?

– Прибавете и д'Артанян, милорде. Ние сме все същите четирима приятели, верни един на друг като в миналото, но когато става въпрос да се служи на кардинала или да се воюва с него, с други думи, да бъдем мазаринисти или фрондьори, тогава оставаме само двама.

– Господин Арамис с д'Артанян ли е? – попита лорд Уинтър.

– Не – отговори Атос, – господни Арамис ми прави честта да споделя моите убеждения.

– Можете ли да ме поставите във връзка с тоя тъй очарователен и тъй умен приятел?

– Разбира се, когато пожелаете,

– Променил ли се е?

– Той стана абат, нищо повече.

– Вие ме плашите. В такъв случай званието му го кара навярно да се отказва от големи начинания.

– Напротив – отвърна Атос усмихнато, – той не е бил никога такъв мускетар, както откак стана абат. Вие ще видите в него един истински Галаор1. Искате ли да изпратя Раул за него?

—

1 Галаор – прочут герой в рицарските романи преди „Дон Кихот“. Образец на доблест. Б. пр.

– Благодаря ви, графе, по тоя час може би той не си е у дома. Но щом мислите, че можете да отговаряте за него...

– Като за себе си.

– Ще се съгласите ли да го доведете утре в десет часа на Лувърския мост?

– Аха! – каза Атос с усмивка. – Дуел ли имате?

– Да, графе, и то хубав дуел, дуел, в който и вие ще участвувате, надявам се.

– Къде ще отидем, милорде?

– У нейно величество английската кралица, която ни поръча да ви представя на нея, графе,

– Значи нейно величество ме познава?

– Аз ви познавам.

– Загадка – рече Атос. – Но няма значение, щом вие знаете разрешението й, това ми е достатъчно. Ще ми направите ли честта да вечеряте с мене, милорде?

– Благодаря ви, графе – отвърна лорд Уинтър, – посещението на тоя младеж, признавам си, ми уби апетита и навярно ще ми отнеме съня. С каква цел е дошъл в Париж? Във всеки случай не за да се срещне с мене, защото не знаеше за пътуването ми. Тоя младеж ме плаши, графе; в него виждам кърваво бъдеще.

– С какво се занимава в Англия?

– Той е един от най-горещите привърженици на Оливър Кромвел.

– Кой го е свързал с тая кауза? Баща му и майка му бяха, струва ми се, католици, нали?

– Омразата му към краля.

– Към краля?

– Да, кралят го обяви за незаконнороден, отне му имотите и му забрани да носи името Уинтър,

– А как се нарича сега?

– Мордаунт.

– Пуритан и преоблечен като монах, който пътува сам по пътищата на Франция.

– Като монах, казвате?

– Да, не знаехте ли това?

– Зная само това, което ми каза.

– В тоя костюм и случайно – да ме прости господ, ако богохулствувам, – в тоя костюм е изслушал изповедта на бетюнския палач.

– Сега разбирам всичко: той е изпратен от Кромуел.

– При кого?

– При Мазарини; и кралицата е права, че са ни изпреварили: сега всичко ми е ясно. Сбогом, графе, до утре.

– Но нощта е тъмна – каза Атос, като забеляза, че лорд Уинтър е разтревожен повече, отколкото иска да покаже, – а вие нямате може би слуга със себе си?

– С мен е Тони, добър момък, но наивен.

– Ей, Оливен, Гримо, Блезоя, вземете мускетите и повикайте господин виконта!

Блезоя беше същият момък, пол услуга, полуселЯнин, когото видяхме в замъка Бражелон, когато дойде да съобщи, че масата е сложена, и когото Атос беше кръстил с името на областта му.

След пет минути влезе Раул.

– Виконте – каза графът, – придружете милорда до странноприемницата му и не позволявайте на никого да се приближи до него.

– О, графе, за кого ме вземате? – рече лорд Уинтър.

– За чужденец, който не познава никак Париж и на когото виконтът ще покаже пътя.

Лорд Уинтър му стисна ръката.

– Гримо – каза Атос, – застани начело на групата и се пази от монаха.

Гримо потрепера, след това направи знак с глава и зачака тръгването, като поглеждаше с мълчаливо красноречие приклада на мускетона си.

– До утре, графе – каза лорд Уинтър.

– До утре, милорде.

Малката група тръгна към улица Сен Луи. Оливен трепереше като Созий¹ при всеки отблясък на подозрителна светлина. Блезоя беше много спокоен, защото не знаеше, че се излагат на опасност. Той гледаше надясно и наляво, но не можеше да каже нито дума, защото не знаеше френски.

Лорд Уинтър и Раул вървяха един до друг и приказваха.

Гримо, който съгласно заповедта на Атос вървеше начело с факел в едната ръка и с мускетон в другата, се спря пред странноприемницата на лорд Уинтър и когато отвориша, мълчаливо се поклони на лорда.

—
I Созий – страхлив роб в популярната през XVI и XVII в. комедия „Амфитрион“ от римския писател Пнавт. Б, пр.

Завръщането стана в същия ред: острите очи на Гримо не забелязаха нищо подозрително; освен някаква сянка, спотаила се на ъгъла на улица Генего и кея. Стори му се, че и на отиване беше забелязал тоя носен шпионин. Той тръгна към него, но преди да го достигне, сянката се скри в една уличка, където Гримо сметна за разумно да не навлиза.

На Атос съобщиха за благополучно завършената експедиция; и тъй като беше вече десет часа вечерта, всички се разотидоха по стаите си.

На другия ден сутринта, като отвори очите си, тоя път графът видя Раул при възглавницата си. Младежът беше съвсем облечен и четеше една нова книга от Шаплен I.

– Вие сте станали вече, Раул? – учуди се графът.

– Да, господине – отвърна младежът с леко колебание, – спях зле.

– Вие, Раул! Вие сте спали зле? Значи сте били разтревожен от нещо? – попита Атос.

– Господине, вие ще кажете, че бързам много да ви напусна, когато едва съм дошъл, но ...

– Значи имате само два дни отпуск, Раул?

– Напротив, господине, имам десет дни отпуск и бих желал да отида не в армията.

Атос се усмихна.

– А къде – попита той, – ако само това не е тайна, виконте? Вие сте вече почти мъж, защото помирихте барута, и придобихте правото да отивате, където поискате, без Да ме питате.

– Никога, господине! – извика Раул. – Докато имам Щастието да ми бъдете покровител, аз няма да си призная правото да се освободя от настояничеството, на което толкова държа. Само бих желал да прекарам един ден в Блоа. Вие ме гледате и Ще ми се смеете, нали?

– Не, напротив – каза Атос, като потисна една въздишка, – не, не се смея, виконте. Вие имате желание да видите отново Блоа, но това е съвсем естествено!

—
Шаплен – френски поет през XVII в. – Б. пр.

– Значи вие ми позволявате? – извика Раул, сияещ от радост.

– Разбира се, Раул.

– И не се сърдите в дъното на сърцето си, господине, нали?

– Съвсем не. Защо ще се сърдя на това, което ви прави удоволствие?

– О, господине, колко сте добър! – извика младежът и поиска да се хвърли на шията му, но се въздържа от уважение.

Атос му разтвори прегръдките си.

– Значи мога да тръгна веднага?

– Когато поискате, Раул.

Раул направи три крачки към вратата.

– Господине – каза той, – аз мислех за едно нещо. Аз дължа препоръката пред господин принца на херцогиня дьо Шеврьоз, която беше тъй добра към мене.

– И вие трябва да й поблагодарите, Раул, нали?

– Струва ми се, господине; впрочем вие ще решите.

– Отбийте се в двореца Люин, Раул, и попитайте дали госпожа херцогинята може да ви приеме. С удоволствие виждам, че не забравяте благоприличието. Вземете Гримо и Оливен.

– Двамата ли, господине? – запита Раул учудено.

– Да, двамата.

Раул се поклони и излезе.

Когато вратата се затвори след него и веселият му и звучен глас, който викаше Гримо и Оливен, се чу навън, Атос въздъхна.

„Той ме оставя много скоро – помисли си той и поклати глава. – Но такъв е общият закон. Природата е сътворена така: всичко гледа напред. Положително той обича това дете; но нима любовта му към другите ще намали любовта му към мене?“

И Атос си призна, че не очакваше толкова бързо заминаване; но Раул беше толкова щастлив, че всичко се изличи в душата на Атос при гледката на това щастие.

В десет часа всичко беше готово за заминаване. Когато Атос гледаше как Раул се качва на коня, към него се приближи един лакей от страна на госпожа дьо Шеврьоз. Тя беше заповядала да кажат на граф дьо Ла Фер, че е чула

за завръщането на младото й протеже, знае как се е отличило то в сражението и има голямо желание да го поздрави.

– Кажете на госпожа херцогинята – отговори Атос, – че господин виконтът се е качил вече на коня, за да отиде в двореца Люин.

После, след като даде нови напътствия на Гримо, Атос направи знак на Раул, че може да тръгне.

Впрочем като размисли, Атос видя, че може би отдалечаването на Раул от Париж в тая минута съвсем не е толкова лошо.

XIV. ОЩЕ ЕДНА КРАЛИЦА ТЪРСИ ПОМОЩ

Още сутринта Атос реши да предупреди Арамис и изпрати с писмо Блезоа, единствения слуга, останал при него. Блезоа завари Базен, когато обличаше черковната си дреха: тоя ден той трябваше да служи в Нотър Дам.

Атос поръча на Блезоа да се помъчи да говори лично на Арамис. Блезоа, снажен и простодушен момък, който помнеше само дадената му заповед, попита за абат д'Ербле и въпреки уверенията на Базен, че той не си е у дома, така настояваше, че Базен се разгневи не на шега. Като видя Базен в черковни дрехи, Блезоа не обърна особено внимание на твърденията му и поиска да влезе вътре, предполагайки, че под тая одежда се крият всички духовни добродетели, тоест търпение и християнска кротост.

Но Базен беше все още слуга на мускетар, когато кръвта преливаше в главата му. Той грабна дръжката на една метла и наложи Блезоа, като казваше:

– Вие оскърбихте църквата, приятелю; вие оскърбихте Църквата.

При тоя необикновен шум се показва Арамис, като открехна предпазливо вратата на спалнята си.

Базен пусна почтително метлата с единия край надолу, както пазачът при НотърДам отпуска алебардата си, а Блезоа погледна с укор цербера, извади писмото от джоба си и го подаде на Арамис.

– От граф ДЪО Ла Фер ли? – попита Арамис. !-Добре.

И се оттегли в стаята си, без да попита дори за причината на шума.

Блезоа се върна тъжно в странноприемницата „Гран Роа Шарлеман“. Атос го запита за дадената поръчка. Блезоа разказа всичко, както си беше.

– Глупак – каза Атос със смях, – значи ти не му съобщи, че аз съм те изпратил?

– Не, господине.

– А какво каза Базен, когато узна, че си мой слуга?

– О, господине, започна всякак да се извинява и ме накара да изпия две чаши чудесно мискетово вино с три-четири великолепни сухари. Но все пак той е дяволски груб. Клисар! Пфу!

В десет часа Атос, винаги точен, беше на Лувърския мост. Там се срещна с лорд Уинтър.

Двамата почакаха десетина минути.

Лорд Уинтър започна да се страхува, че Арамис няма да дойде.

– Търпение – каза Атос, като не откъсваше очи от улица дю Бак, – търпение! Ето един абат удря с юмрук минавач и се кланя на жена, това трябва да е Арамис.

Наистина това беше той: някакъв млад гражданин, зазяпал се, бе го опръскал с кал и веднага отлетя на десетина крачки от юмука на Арамис. В същото време минаваше една от неговите духовни дъщери и тъй като тя беше млада и хубава, Арамис ѝ се поклонил с най-любезна усмивка.

След една минута той беше на моста. Можем да си представим как се прегръщаха двамата с лорд Уинтър.

– Къде отиваме? – попита Арамис. – Ще се бием ли, дявол да го вземе? Тая сутрин не взех шпагата си, трябва да се върна за нея у дома.

– Не – отговори лорд Уинтър, – ще направим посещение на нейно величество английската кралица.

– А, отлично! – каза Арамис. – Каква е целта на това посещение? – продължи той, като се наведе към ухото на Атос.

– Ей богу, нищо не зная! Може би искат от нас да засвидетелствуваме нещо.

– Дали не е за оная проклета история? – каза Арамис. – В такъв случай не ми се много ходи; там сигурно ще ни мъмрят, а аз не обичам това, откак сам мъмря другите.

– Ако това е така – рече Атос, – при нейно величество няма да ни води лорд Уинтър, защото и той ще си изпати: той е от нашите.

– А, да, наистина. Тогава да вървим.

Когато пристигнаха в Лувър, лорд Уинтър тръгна напред; впрочем пред вратата стоеше само един портиер. При дневната светлина Атос, Арамис и дори англичанинът можаха да забележат ужасната нищета на жилището, предоставено на нещастната кралица от едно скъперническо милосърдие. Обширни зали без всякакви мебели, попукани стени с оцеляла туктаме старинна позлата, незатварящи се прозорци и без стъкла; нито килими, нито стражи, нито слуги, ето кое веднага поразил Атос; той мълчаливо обърна вниманието на спътника си на това, като го побутна с лакът и му показа немотията с очи.

– Мазарини живее по-добре – каза Арамис.

– Мазарини е почти крал – отговори Атос, – а кралица Анриет

почти не е вече кралица.

– Ако вие бихте пожелали да бъдете остроумен, Атос – рече Арамис, – уверен съм, че бихте надминали клетия господин дьо Воатюр.

Атос се усмихна.

Както изглежда, кралицата ги чакаше с нетърпение, защото щом чу шум в залата пред стаята си, сама се появи на прага, за да посрещне приятелите в нещастие си.

– Влезте, господа, и бъдете добре дошли – каза тя.

Благородниците влязоха и останаха прави; но кралицата ги покани със знак да седнат и Атос пръв даде пример на подчинение. Той беше сериозен и спокоен; но Арамис се вбеси от това кралско бедствие: очите му изучаваха всеки нов знак на немотията.

– Вие разглеждате разкоша ми? – запита кралица Анриет, като обърна с тъжен поглед стаята.

– Всемиловита господарке, моля ваше величество да ме извини – отговори Арамис. – Но аз нямам сили да скрия негодуванието си, като виждам как при френския двор постъпват с дъщерята на Анри IV.

– Господинът не е ли военен? – се обърна кралицата към лорд Уинтър.

– Господинът е абат д'Ербле – отговори лордът. Арамис се изчерви.

– Всемиловита господарке, наистина аз съм абат, но против собственото си желание. Никога не съм чувствувал призвание към расото, а и то едва се държи на мене; аз съм готов винаги да стана отново мускетар. Днес сутринта, като не знаех, че ще имам честта да видя ваше величество, аз се натруфих с тия дрехи, но при все това ваше величество ще намери в мене най-предан слуга, готов да изпълни всяка ваша заповед.

– Господин кавалерът д'Ербле – забеляза лорд Уинтър – е един от тия храбри мускетари на негово величество крал Луи XIII, за които говорих на ваше величество.

После се обърна към Атос и продължи:

– А господинът е благородният граф дьо Ла Фер, чиято висока репутация е добре известна на ваше величество.

– Господа – каза кралицата, – преди няколко години аз бях заобиколена с благородници, съкровища, войска; по един знак на ръката ми всичко това беше готово да ми служи. А вижте с какво съм заобиколена сега! Това навярно ще ви изненада; но за изпълнението на плана, който трябва да ми спаси живота, ми остана само лорд Уинтър, приятел от двадесет години, и вие, господа, които виждам за първи път и които

зная само като мои съотечественици.

– Това е достатъчно, всемилостива господарке – рече Атос и се поклони ниско, – ако животът на трима души може да спаси вашия.

– Благодаря ви, господа. Но изслушайте ме: аз съм не само най-окаяната кралица, но и най-нещастната майка, най-злочестата съпруга. Децата ми, поне две от тях, херцог Йоркски и принцеса Чарлът, са далеч от мене, във властта на честолюбци и врагове; кралят, съпругът ми, влачи в Англия такова жалко съществуване, че съвсем

слабо казано, търси смъртта Като избавление. Ето, господа, писмото, което той ми прати по лорд Уинтър. Четете. Атос и Арамис почнаха да отказват.

– Четете – повтори кралицата.

Атос прочете с висок глас познатото ни вече писмо, в което крал Чарлз питаше дали ще бъде приет във Франция.

– Е, и какво? – попита Атос, след като свърши четенето.

– Той отказа – отвърна кралицата.

Двамата приятели си размениха презрителна усмивка.

– А сега какво трябва да направим, всемилостива господарке? – каза Атос.

– Значи вие сте трогнати от моето нещастие? – запита кралицата покъртена.

– Аз имах честта да попитам ваше величество какво желаете да направим с господин д'Ербле за вас; ние сме готови.

– Ах, господине, вие наистина сте благороден човек! – извика кралицата с чувство на признателност, докато лорд Уинтър я гледаше и сякаш искаше да каже: „Нима не отговарях за тях?“

– А вие, господине? – се обърна кралицата към Арамис.

– Аз, всемилостива господарке, ще последвам графа навсякъде, където отиде, дори на смърт, без да питам защо; но когато става дума за служба на ваше величество – прибави той, като гледаше кралицата с младежки Жар, – ще тръгна пред господин графа.

– Добре, господа – каза кралицата, – щом е така, Щом желаете да услужите на една нещастна кралица, изоставена от цял свят, ето какво трябва да се направи за мене. Кралят е сам с няколко благородници, които всеки ден се страхува, че ще загуби, сред шотландци, на които не се доверява, макар и сам да е шотландец. Откак лорд Уинтър го остави, аз умирам от страх, господа. Е добре, аз искам твърде много може би, защото нямам никакво право да искам; идете в Англия, присъединете се към краля, бъдете негови приятели, негови пазачи, вървете от Двете му

страни при сражение, придружавайте го в къщата, където непрекъснато се крият засади, по-опасни от

всички рискове на войната; и в замяна на тая жертва ви обещавам, господа, не да ви възнаградя – тая дума би ви оскърбила, – но да ви обичам като сестра и да ви предпочитам пред всичко друго, освен мъжа ми и децата ми, кълна се за това пред бога!

И кралицата вдигна бавно и тържествено очи към небето.

– Кога трябва да заминем, всемилостива господарке? – попита Атос.

– Значи сте съгласни? – радостно извика кралицата.

– Да, всемилостива господарке. Само че вие сте твърде щедри, като ни обещавате дружба, която стои над нашите заслуги. Ние служим на бога, всемилостива господарке, като служим на един тъй нещастен крал и на такава добродетелна кралица. Всемилостива господарке, ние сме ваши телом и духом.

– О, господа – извика кралицата, трогната до сълзи, – това е първата минута на радост и надежда от пет години насам. Да, вие служите на бога; властта ми е много слаба и не може да ви възнаградя; вас ще ви възнаградя бог, който знае колко е пълно сърцето ми с благодарност към вас и към него. Спасете съпруга ми, спасете краля и макар че земната награда за великодушната постъпка не ви блазни, позволете ми да се надявам, че ще ви видя отново и ще имам възможност да ви благодаря лично. Между това аз оставам тук. Имате ли някаква молба към мене? Отсега нататък аз съм ви приятелка; и тъй като вие се заехте с моите работи, аз трябва да се заема с вашите.

– Всемилостива господарке, аз ви моля само да се молите за нас – каза Атос.

– А аз съм сам на света – рече Арамис – и няма кому другиму да служа.

Кралицата им протегна ръката си, която те целунаха, и каза тихо на лорд Уинтър:

– Ако ви дотрябват пари, милорде, не се колебайте нито минута, счупете скъпоценните украшения, които ви дадох, извадете диамантите от тях и ги продайте на някой евреин: за тях ще получите петдесет-шестдесет хиляди ливри; изразходвайте ги, ако е необходимо, но нека тия

благородници живеят така, както заслужават, тоест кралски.

Кралицата беше приготвила две писма: едното беше написала сама, а другото – дъщеря ѝ, принцеса Анриет. Двете бяха адресирани до краля

Чарлз. Тя даде едното на Атос, а другото на Арамис, за да може всеки от тях да се представи с нещо пред краля, ако съдбата ги раздели. След това те се оттеглиха.

Долу на стълбата лорд Уинтър се спря.

– Вървете в една посока, господа – каза той, – а аз ще тръгна в друга, за да не събудим подозрения. Довечера в девет часа ще се срещнем при арката Сен Дени. Най-напред ще тръгнем с моите коне, докато им държат силите, а после ще вземем пощенските. Още веднъж ви благодаря, мили приятели, от мое име и от името на кралицата.

Тримата благородници си стиснаха ръцете. Лорд Уинтър тръгна по улица Сент Оноре, а Атос и Арамис останаха заедно.

– Е, какво ще кажете за това, мили графе? – попита Арамис, когато останаха сами.

– Лоша работа, много, лоша – отговори Атос.

– Но вие се захте за нея с ентусиазъм?

– Както и винаги бих се заел със защитата на един велик принцип, мили д'Ербле. Кралете могат да бъдат силни само чрез дворянството, но и дворянството може да бъде мощно само чрез кралете. Значи като поддържахме монархиите, ние поддържахме самите себе си.

– Там ще ни убият – каза Арамис. – Аз мразя англичаните, те са груби като всички хора, които пият бира.

– А по-добре ли е да останем тук – възрази Атос – и да се поразходим до Бастилията или до Венсенската кула за съдействието ни при бягството на господин дьо Бофор? Наистина, Арамис, повярвайте ми, няма за какво да съжаляваме. Ние избягваме затвора и действуваме като герои – изборът е лесен.

– Така е; но за каквото и да се заловим, мили мой, не можем да избегнем един въпрос, много глупав, зная, но много необходим: имате ли пари?

– Около стотина пистола, които ми изпрати арендаторът, преди да замина от Бражелон; но петдесет от тях

трябва да оставя на Раул: един млад благородник трябва да живее прилично. Следователно имам около петдесет пистола. А вие?

– Аз? Уверен съм, че ако обърна всички джобове и претърся всички чекмеджета, няма да намеря и десет луидора. За щастие лорд Уинтър е богат.

– Лорд Уинтър е разорен засега, защото доходите му получава Кромуел.

– Ето кога щеше да ни бъде полезен барон Портос – забеляза

Арамис.

– Ето кога съжалявам за д'Артанян – каза Атос.

– Каква натъпкана кесия!

– Каква смела шпага!

– Тогава да ги примамим.

– Тая тайна не е наша, Арамис; повярвайте ми, не трябва да я довеждаме на никого. Освен това като постъпим тъй, ще излезе, че се съмняваме в собствените си сили. Нека съжаляваме в себе си, но да не говорим.

– Имате право. Какво ще правите до довечера? Аз съм принуден да отложам две работи.

– А могат ли да се отложат тия две работи?

– Ех, налага се?

– А какви са?

– Най-напред дуел с коадютора, когото срещнах снощи у госпожа дьо Рамбуе и който се опита да държи особен тон с мене.

– Пфу! Свада между свещеници! Дуел между съюзници!

– Какво да се прави, мили мой. Той е свадлив, аз също; той тича по жени, аз също; расото му тежи, а и на мене ми омръзна; понякога ми се струва, че той е Арамис, а аз съм коадюторът – толкова много си приличаме. Тоя Созий ми дотяга и ме засенчва; освен това той е безразсъден човек, който ще погуби партията ни. Убеден съм, че ако бих му ударил плесница като на оня гражданин, който днес сутринта ме изпръска с кал – тогава работите биха взели съвсем друг обрат.

– А аз мисля, мили Арамис, че това би изменило само лицето на господин дьо Рец – спокойно отговори Атос. – Затова послушайте ме: оставете работите така, както са си; сега вие двамата поотделно не принадлежите на

себе си; вие принадлежите на английската кралица, а той – на фрондата. И така, ако вашата втора работа, за която съжалявате, че не можете да изпълните, не е по-важна от първата...

– О, тя е много важна.

– Тогава свършете я веднага.

– За нещастие не е в моята власт да я изпълня, когато си искам. Тя е определена за вечерта, късно вечерта.

– Разбирам, посред нощ – усмихнато забеляза Атос.

– Почти.

– Какво да се прави, мили мой? Тия работи могат да се отлагат и вие ще ги отложите, още повече че след завръщането си ще имате

подходящо извинение ...

– Да, ако се завърна.

– А ако не се завърнете, не е ли все едно? И така, бъдете малко разумен. Хайде, Арамис, вие не сте вече на двадесет години, мили приятелю.

– За най-голямо съжаление, дявол да го вземе! Ах, ако бях на двадесет!

– Да, тогава сигурно щяхте да извършите доста лудории! Но време е да се разделим: аз трябва да направя две посещения и да напиша едно писмо. Елате да ме вземете в осем часа или не е ли по-добре да ви чакам за вечеря в седем часа?

– Много добре. Аз трябва да направя двадесет посещения и да напиша също толкова писма.

С това те се разделиха. Атос посети госпожа дьо Вандом, разписа се у госпожа дьо Шевръоз и написа на д'Артанян следното писмо:

„Мили приятелю, заминавам с Арамис по важна работа. Бих искал да се сбогувам с вас, но нямам време. Не забравяйте, че ви пиша, за да ви повтора колко много ви обичам.

Раул отиде в Блоа и не знае нищо за заминаването ми. Наглеждайте го през отсъствието ми, доколкото ви е възможно, и ако до три месеца не получите известия от мене, кажете му да разпечата пакета на негово име, който ще намери в Блоа в бронзовата ми касичка. Изпращам ви ключа от нея.

Прегърнете Портос за мене и за Арамис. Довиждане, а може би – сбогом.“

И той изпрати писмото с Блезоа.

В определения час пристигна Арамис: беше облечен като кавалер, със старата lîтага отстриани, която вадеше толкова често и която сега беше готов да вади повече от когато и да е.

– Знаете ли – каза той, – струва ми се, че не направихме добре, дето заминаваме, без да оставим нито един ред за сбогом на Портос и д'Артанян.

– Всичко е вече направено, мили приятелю – отговори Атос. – Аз помислих за това и се сбогувах с двамата за вас и за мене.

– Вие сте чуден човек, мили графе, нищо не забравяте.

– Е какво, примирихте ли се с това пътешествие?

– Напълно; и сега, като поразмислих, дори се радвам много, че

напускам Париж в тоя момент.

– И аз също – отвърна Атос. – Само съжалявам, че не успях да прегърна д'Артанян; но тоя демон е толкова хитър, че веднага би се досетил каква е работата.

В края на вечерята се върна Блезоа.

– Господине, ето отговора на господин д'Артанян – каза той.

– Но аз не ти казах да дочакаш отговор, глупако – рече Атос.

– Аз си тръгнах, без да чакам, но той ми заповяда да се върна и ми даде ето това.

Той подаде малка кожена торбичка, кръгла и звънтяща.

Атос я отвори и извади най-напред бележката със следното съдържание:

„Мили графе,

Когато пътува човек, и особено за три месеца, парите никога не са му много. Спомням си годините на нашето безпаричие и ви изпращам половината от моята наличност: тия пари успях да измъкна с голяма мъка от Мазарини.

Затова, моля ви, не ги употребявайте за Нищо и никакво.

Що се отнася до това, че няма да се видим вече, не вярвам нито дума; с вашето сърце и вашата шпага не се загива никъде.

И така довиждане, а не сбогом.

Не ще и дума, че от деня, когато видях Раул, аз го обикнах като свой син; впрочем от все сърце моля бога да не ставам негов баща, макар че бих се гордял с такъв син.

Ваш д'Артанян“

П. П. – От само себе си се разбира, че петдесетте луидора, които ви изпращам, са както за вас, така и за Арамис, както за Арамис, така и за вас.

Атос се усмихна и прекрасните му очи се замрежиха от сълзи. Значи д'Артанян, когото винаги бе обичал нежно, все още го обичаше, макар че беше станал мазаринист.

– Наистина, ето петдесетте луидора – каза Арамис, като ги изсипа на една маса, – всичките с лика на крал Луи XIII. Е добре, какво смятате да правите с тия пари, графе? Ще ги задържите или ще ги върнете?

– Ще ги задържа, Арамис, дори и да нямах нужда от тях, пак щях да ги задържа. Това, което се предлага с чисто сърце, трябва да се приеме с чисто сърце. Вземете двадесет и пет за себе си, Арамис, и ми дайте

останалите двадесет и пет.

– Чудесно, много се радвам, че сте на едно мнение с мене. А сега да тръгваме ли?

– Ако желаете. Но нямате ли слуга?

– Не, това говедо Базен има глупостта да стане клисар и сега не може да напусне Нотър Дам.

– Добре, вземете Блезоа, когото не зная какво да правя, защото имам вече Гримо.

– На драго сърце – отговори Арамис. В тая минута на прага се появи Гримо.

– Готово – рече той с обикновения си лаконизъм. – И така, да тръгваме – каза Атос.

Двамата слуги

слава богу! Пристигам

Наистина конете бяха вече оседлани. също бяха готови за път.

На ъгъла на кея те срещнаха Базен, който тичаше запъхтян.

– Ах, господине – извика той, навреме.

– Какво има?

– Господин Портос току-що беше у вас и ви остави ето това, като каза, че то е много бързо и че трябва да ви се предаде преди заминаването.

– Добре – каза Арамис, като взе една кесия, която му подаваше Базен, – какво е това?

– Чакайте, господин абат, има и писмо.

– Ти знаеш, казах ти вече веднъж, че ако ме наречеш другояче, а не кавалер, ще ти строша кокалите. Дай писмото.

– Но как ще четете? – попита Атос. – Тъмно е като в рог.

– Чакайте – каза Базен.

Той секна огън и запали една усукана свещичка, с която палеше вошениците си. При светлината на тая свещичка Арамис прочете:

„Мили д'Ербле,

Узнах от д'Артанян, който ми предаде поздрав от вас и от граф дьо Ла Фер, че тръгвате в експедиция, която ще продължи два-три месеца. Тъй като зная, че не обичате да искате от приятелите си, предлагам ви сам: ето двеста пистола, с които можете да разполагате и които ще ми върнете, когато ви е възможно. Не се страхувайте, че това ще ме затрудни: ако ми дотрябват пари, аз

ще заповядам да ми донесат от някой мой замък. Само в Брасьо имам двадесет хиляди ливри злато. Не ви изпращам повече само от страх, че няма да приемете много голяма сума.

Обръщам се към вас, защото, както знаете, все се стеснявам малко от граф дьо Ла Фер, макар че го обичам от все сърце; от само себе си

се разбира, че това, което предлагам на вас, предлагам в същото време и на него.

Ваш предан – в което, надявам се, не се съмнявате –

Дю Балон дьо Брасьо дьо Пиерфон“

– Е, какво ще кажете на това? – попита Арамис.

– Ще кажа, мили д'Ербле, че е почти светотатство да се съмняваме в провидението, когато имаме такива приятели.

– И така?

– И така, да си разделим pistolите на Портос, както си разделихме луидорите на д'Артанян.

След подялбата при светлината на Базеновата свещичка двамата приятели тръгнаха на път.

Четвърт час по-късно те бяха край арката Сен Дени, където ги чакаше лорд Уинтър.

XV. В КОЯТО СЕ ДОКАЗВА, ЧЕ ПЪРВИЯТ ПОРИВ Е ВИНАГИ НАЙ-ПРАВИЛНИЯТ

Тримата благородници тръгнаха по Пикардийския път, който им беше толкова познат и който събуждаше у Атос и Арамис някои най-живописни спомени от младостта им.

– Ако Мускетон беше с нас – каза Атос, когато стигна мястото, където бяха влезли в спор с работниците, които настилаха пътя с камъни, – как щеше да се разтрепери, като минава отгук! Спомняте ли си, Арамис? Точно тук получи той знаменития куршум.

– Честна дума, бих му простил това, защото сам треперя при тоя спомен; ето там, зад това дърво, мислех, че всичко е свършено с мене.

Продължиха пътя. Скоро и Гримо си спомни нещо. Пред странноприемницата, където едно време господарят му и той бяха извършили такова великолепно пиршество, Гримо се приближи до Атос, показва му отдушника на избата и каза:

– Надениците!

Атос се разсмя и тая лудория му се стори толкова забавна, както ако му бяха разказали за младежката шега на някой друг.

Най-после, след два дни и една нощ път, надвечер, при великолепно време, те пристигнаха в Булон, тогава почти пуст град, целият построен на възвишение; това, което сега се нарича „долният град“, тогава не съществуваше. Булон беше мощна крепост.

Като пристигнаха до градските врати, лорд Уинтър каза:

– Господа, да постъпим тук както в Париж: да се разделим, за да избегне подозренията. Тук аз знам една странноприемница; тя се посещава слабо, но съдържателят ѝ ми е напълно предан. Ще отида в нея, защото там трябва да има писма за мене; а вие идете в някоя градска странноприемница, например в „Шпагата на Великия Анри“; подкрепете се и след два часа бъдете на насипа; нашата лодка трябва да ни чака там.

Предложението бе прието. Лорд Уинтър продължи пътя си по външните булеварди, за да влезе през друга врата, а двамата приятели влязоха през тая врата, пред която се намираха; след двеста крачки те видяха посочената странноприемница.

Поръчаха да нахранят конете, но без да ги разседлат; слугите седнаха да вечерят – беше вече доста късно, – а двамата господари, изгарящи от нетърпение да отплават по-скоро, им определиха среща на насипа, като им заповядаха да не говорят с никого. От само себе си се разбира, че тая заповед се отнасяше само за Блезоа; за Гримо тя вече отдавна беше станала излишна.

Атос и Арамис слязоха към пристанището.

Изпрашените им дрехи и непринуденото им държане, белег на хора, свикнали към пътешествия, привлякоха вниманието на няколко души, които се разхождаха.

Те забелязаха, че появата им направи особено впечатление на едного. Тоя човек, на когото и те обърнаха внимание по същите причини, по които тях самите ги бяха забелязали другите, ходеше печално назад-напред по насипа. Щом ги видя, той не откъсна погледа си от тях и, изглежда, изгаряше от желание да им заговори.

Тоя човек беше млад и бледен; очите му имаха такъв неопределен син цвят, че сякаш можеха да се менят като очите на тигър, в зависимост от цветовете, които отразяваха; вървежът му, въпреки бавността и несигурността при завоите, беше твърд и смел; той беше облечен в черно и доста ловко носеше дълга шпага.

На насипа Атос и Арамис се спряха да погледат една малка

лодка, вързана за кол и съвсем готова за отплуване.

– Навярно е нашата – каза Атос.

– Да – отговори Арамис, – а вероятно оная там шалупа ще ни закара на местоназначението ни. Сега само – продължи той – дано лорд Уинтър не ни накара да го чакаме. Тук съвсем не е весело: не се вижда нито една жена.

– Шт! – рече Атос. – Слушат ни.

Наистина докато двамата приятели разглеждаха заедно лодката, разхождащият се млад човек мина няколко пъти зад тях и се спря, като чу името лорд Уинтър; но лицето му не изрази нищо особено при това име и можеше да се сметне, че се е спрял случайно.

– Господа, извинете ме за моето любопитство – каза той, като се поклони много учтиво и непринудено, – но виждам, че идвате от Париж или най-малкото не сте тукашни.

– Да, идваме от Париж, господине – отговори Атос също тъй учтиво. – С какво можем да ви услужим?

– Господине – продължи младият човек, – ще бъдете ли тъй добър да ми кажете дали е вярно, че господин кардинал Мазарини не е вече министър?

– Чуден въпрос – забеляза Арамис.

– Той е и министър, и не е министър – отвърна Атос. – Тоест половината Франция го гони, а той с интриги и обещания кара другата половина да го поддържа: това може да продължава много дълго, както виждате.

– На късо казано, господине – каза непознатият, – той не е избягал и не е в затвора, нали?

– Не, господине, поне засега.

– Господа, много ви благодаря за вашата любезност – рече младият човек и се отдалечи.

– Какво ще кажете за тоя разпитвач? – попита Арамис.

– Скучаещ провинциалист или шпионин, който събира сведения.

– И вие му отговорихте така?; – Нямах основание да му отговоря другояче. Той беше

учтив с мене и аз бях учтив с него.

– Но все пак ако той е шпионин ...

– Какво може да направи един шпионин? Сега не сме във времето на кардинал дьо Ришельо, който само по едно подозрение затваряше пристанищата.

– Все пак не направихте добре, като му отговорихте така – каза

Арамис, като следеше с очи младия човек, който изчезваше зад дюните.

– А вие – забеляза Атос, – вие забравяте, че постъпихте много неблагоприятно като произнесохте името на лорд Уинтър. Не забелязахте ли, че тоя млад човек се спря, когато чу името му?

– Толкова по-голямо основание имахте да го поканите да си продължи пътя, когато ви заговори.

– Значи да се скарам – рече Атос.

– А откога се плашите да се скарате?

– Плаша се да се скарам винаги, когато ме чакат някъде и когато скарването може да ми попречи да отида. Впрочем искате ли да ви призна нещо? На мене също ми се искаше да видя тоя млад човек отблизо.

– Защо?

– Арамис, вие ще ми се подигравате; Арамис, вие ще кажете, че повтарям все едно и също нещо; ще ме наречете страхливият духовидец.

– После?

– Как ви се струва, на кого прилича тоя млад човек?

– От лоша или от добра страна? – попита Арамис и се засмя.

– От лоша – и доколкото мъж може да прилича на жена.

– А, дявол да го вземе, вие ме карате да се замисля! – извика Арамис. – Не, разбира се, вие не сте духовидец, мили приятелю, и сега, като размислих, виждам, че наистина имате право: тия тънки, прибрани устни, тия очи, които сякаш се подчиняват само на разума и никога на сърцето. Това ще е някое произведение на миледи.

– Вие се шегувате, Арамис.

– Просто по навик; защото, кълна ви се, аз също като вас не бих искал да срещна това змийче на пътя си.

– А, ето и лорд Уинтър – каза Атос.

– Отлично – забеляза Арамис, – сега току виж, че слугите ни закъснели.

– Не, ето ги, на двадесет крачки след милорда. Познавам Гримо по вирнатата глава и дългите крака. Тони носи карабините ни.

– Значи ще отплуваме през нощта? – попита Арамис, като погледна на запад, където от слънцето оставаше само златен облак, който се потопяваше в морето и гаснеше постепенно.

– Вероятно – отговори Атос.

– По дяволите! – продължи Арамис. – Не обичам много морето и денем, а нощем още повече; шумът на вълните, ревят на вятъра, ужасното клатушкане – признавам си, че бих предпочел манастира в Ноази.

Атос се усмихна с тъжната си усмивка, защото очевидно мислеше

за друго нещо, докато слушаше това, което казваше приятелят му, и тръгна към лорд Уинтър.

Арамис го последва.

– Какво му е на нашия приятел? – попита той. – Прилича ми на Дантевите грешници, на които сатаната е извил шиите и които гледат петите си. Какво гледа постоянно зад себе си?

Като ги забеляза, лорд Уинтър ускори крачките си и се приближи до тях с изненадваща бързина.

– Какво ви е, милорде? – попита Атос. – Защо сте се запъхтял?

– Нищо – отвърна лорд Уинтър, – нищо. Но като минавах край дюните, стори ми се ...

И той пак се озърна. Атос погледна Арамис.

– Но да вървим – продължи Уинтър, – да вървим. Лодката навярно ни чака, а ето и шалупата ни стои на котва. Виждате ли я от тука? Бих искал да бъде вече на нея.

И той се озърна отново.

– Да не сте забравили нещо? – попита Арамис.

– Не, просто съм загрижен.

– Той го е видял – пошепна Атос на Арамис.

Те бяха стигнали до стълбата, която водеше в лодката. Лорд Уинтър поръча да слязат най-напред слугите с оръжията и носачите с багажа, а след това вече започна да слиза сам.

В тая минута Атос забеляза един човек, който вървеше по морския бряг, успореден на насипа, и бързаше към срещуположния край на пристанището, разположен на двадесетина крачки от тях, като че ли възнамеряваше оттам да следи заминаването им.

Вече се мръкваше, но на Атос се стори, че позна в младия човек същия, който ги беше разпитвал.

„Охо – помисли си той, – дали наистина това не е шпионин и дали не мисли да попречи на отплаването ни?“

Но ако непознатият имаше това намерение, беше вече малко късно да го изпълни; ето защо Атос също слезе По стълбата, без да го губи от погледа си. Съкращавайки пътя си, младият човек се показва на един шлюз.

– Сигурно ни крои нещо – каза Атос. – Но все пак да отплаваме, а когато бъдем в открито море, нека заповяда.

И Атос скочи в лодката, която тръгна веднага и почна да се

отдалечава под ударите на греблата на четирима яки мъже.

Но младият човек продължи да следва или по-скоро да изпреварва лодката. Тя трябваше да мине по тесния проток между края на насипа, където се намираше току-що запаленият фар, и една надвесена скала. Отдалече те видяха как той се качи на скалата, за да бъде над лодката, когато тя минава.

– Положително тоя млад човек е шпионин – каза Арамис на Атос.

– Какъв млад човек? – попита лорд Уинтър, като се обърна.

– Но тоя, който все вървеше след нас, който ни заговори и който ни чака ей там: вижте!

Лорд Уинтър се извърна и погледна натам, където Арамис сочеше с пръст. Фарът осветяваше ярко тесния проток, през който трябваше да минат, и скалата на която стоеше прав младият човек, гологлав и със скръстени ръце.

– Той е! – извика лорд Уинтър, като сграбчи ръката на Атос. – Той е! Преди малко ми се стори, че го познах: значи не съм се излъгал.

– Кой е той? – попита Арамис.

– Синът на миледи – отговори Атос.

– Монахът! – извика Гримо.

Младият човек чу тия думи; можеше да се помисли, че се готви да се хвърли долу – толкова се беше навел на края на скалата, над морето.

– Да, аз съм, чичо; аз, синът на миледи; аз, монахът; аз, секретарят и приятелят на Кромуел – и аз ви зная, вас и вашите спътници.

В лодката имаше трима мъже, безспорно храбри, в мъжеството на които никой не би се осмелил да се съмнява. Е добре, при тоя глас, при тоя тон, при тия движения те почувствуваха как тръпки от ужас ползиха по гърбовете им.

Колкото, за Гримо, косата на главата му настръхна и от челото му течеше пот.

– А! – каза Арамис. – Значи той е племенникът, той е монахът, той е синът на миледи, както сам казва?

– Уви, да! – измърмори лорд Уинтър.

– Тогава чакайте! – рече Арамис. И с ужасното хладнокръвие, с което се отличаваеше в

най-критичните минути, той взе от ръцете на Тони единият от двата мускета, зареди го и се прицели в човека, който стоеше прав на скалата като ангела на проклятието.

– Огън! – викна Гримо извън себе си.

Атос улови дулото на карабината и спря изстрела.

– Дявол да ви вземе! – извика Арамис. – Толкова добре се бях прицелил, че щях да му забия един куршум право в гърдите.

– Достатъчно е, че убихме майка му – глухо отговори Атос.

– Майка му беше злодейка; тя причини зло на всички ни и на ония, които ни бяха мили.

– Да, но синът и не ни е направил нищо.

Гримо, който се беше надигнал да види резултата от изстрела, плесна ръце и се отпусна отчаяно на пейката. Младият човек избухна в смях.

– А, вие сте, точно вие! – извика той. – Сега ви зная.

Острият му смях и заплашителните му думи минаха над лодката и отнесени от вятъра, замряха в далечината.

Арамис потрепера.

– Успокойте се – каза Атос. – Какво, не сме ли мъже?

– Мъже сме – отговори Арамис, – но тоя там е демон. Я попитайте чичо му: зле ли постъпих, като исках да го отърва от милия му племенник?

Лорд Уинтър отговори само с въздишка.

– Всичко щеше да се свърши – продължи Арамис, – Наистина, Атос, страх ме е, че поради вашето благоразумие извърших една глупост.

Атос улови ръката на лорд Уинтър и се помъчи да промени разговора.

– Кога ще пристигнем в Англия? – запита той. Но лордът не чу въпроса му и не отговори.

– Слушайте, Атос – каза Арамис, – може би още не е късно. Виджте, той е все още на същото място.

Атос се обърна с усилие: очевидно мъчително му беше да гледа тоя млад човек.

Наистина той продължаваше да стои прав на скалата, окръжен от светлината на фара като с ореол.

– Но какво прави той в Булон? – попита Атос, това олицетворение на разума, който във всичко търсеше причините и не се грижеше много за следствията.

– Той ме следеше, следеше – каза лорд Уинтър; тоя път той чу гласа на Атос, защото думите съвпадаха с мислите му.

– За да ви следи, приятелю мой, той трябваше да знае за заминаването ни – възрази Атос. – Освен това, по всяка вероятност, той е пристигнал тук преди нас.

– В такъв случай нищо не разбирам! – рече англичанинът и поклати глава като човек, който смята за безполезно да се бори с една свръхестествена сила.

– Положително, Арамис, мисля, че сбърках, като ви попречих да стреляте – каза Атос.

– Мълчете – отговори Арамис, – вие ще ме накарате да заплача, ако можех.

Гримо изпусна глухо ръмжене, което по-скоро приличаше на рев.

В тая минута ги извикаха от шалупата. Кормчията отговори и лодката се приближи до нея.

За една минута пътниците, слугите им и багажът бяха на борда. Шкиперът чакаше само тях, за да тръгне. Щом стъпиха на палубата, шалупата вдигна котва и пое към Хастингс, където те трябваше да слезат.

Тримата приятели хвърлиха неволно последен поглед към скалата, където още се виждаше заплашителната сянка, която ги преследваше.

След това до тях долетяха думите на последната заплаха:

– Довиждане, господа, ще се видим в Англия!

XVI. 'ТЕ DEUM-ЪТ ЗА ПОБЕДАТА ПРИ ЛАНС

Оживлението, което кралица Анриет забеляза и причината на което тя напразно търсеше, беше предизвикано от победата при Ланс. Господин принцът изпрати с известие господин херцог дьо Шатийон, който бе допринесъл доста много за тази победа; освен това той му поръча да окачи под сводовете на Нотър Дам двадесет и две знамена, взети от лотарингите и испанците.

Това известие имаше решително влияние: то завършваше спора с парламента в полза на двора. Всички данъци, на които се противеше парламентът, бяха изискани под предлог, че трябва да се поддържа честта на Франция, к със смелата надежда да се разбие неприятелят. И тъй като след битката при Нордлинген се търпяха само поражения, парламентът имаше прекрасната възможност да иска обяснение от господин Мазарини за победите, все обещавани от него и все отлагани. Но тоя път сражението беше дадено и се постигна победа, пълна победа. Всички разбраха, че това е двойно тържество за двора: победа над външните врагове и победа над вътрешните врагове. Дори младият крал, като чу тая новина, извика:

– А, господа членове на парламента, ще видим какво ще кажете

сега.

За тия думи кралицата притисна до сърцето си царственото дете, високомерните и своеволни наклонности на което тъй добре хармонираха с нейните. Същата вечер беше свикан съвет, на който поканиха маршал дьо Ла Мейере и господин дьо Вилроа, защото бяха мазаринисти, Шавини и Сегие, защото мразеха парламента, и Гито и Коменж, защото бяха предани на кралицата.

Решенията на съвета останаха в пълна тайна. Узна се само, че следващата неделя в Нотър Дам ще бъде отслужен Те Деум в чест на победата при Ланс.

И така, следващата неделя парижаните се събудиха във весело очакване: по това време Те Деум-ът беше голямо събитие. Тогава не се злоупотребяваше с тая церемония и тя правеше силно впечатление. Слънцето сякаш участвуваше в тържеството: то изгря лъчезарно и

позлати мрачните кули на катедралата, вече препълнена с народ; най-тъмните улици на стария град добиха празничен вид и по крайбрежните улици се виждаха дълги върволици граждани, занаятчии, жени и деца, отиващи към Нотър Дам, подобно на река, която тече назад към извора си.

Дюкянчетата бяха пусти, къщите затворени; всеки искаше да види младия крал с майка му и прословутия кардинал Мазарини, когото мразеха толкова силно, че никой не искаше да пропусне присъствието му.

Впрочем сред тоя безброен народ цареше най-голяма свобода; всички мнения се изказваха открито и тръбяха, тъй да се каже, за бунт, както хилядите камбани на всички парижки черкви биеха за Те Деум-а. Длъжността на градската полиция се изпълняваше от самия град, затова нищо не пречеше на тоя концерт от обща омраза и не спираше думите на злите езици.

Все пак от осем часа сутринта гвардейският полк на кралицата, под командата на Гито и на неговия помощник и племенник Коменж, с тръби и барабани начело, се построи от Пале Роял до Нотър Дам. Винаги жадни за военна музика и бляскави униформи, парижаните гледаха спокойно тая маневра.

Фрике се премени празнично и под предлог, че има оток, който си направи веднага, като вкара под едната си буза безброй кокички от черешки, получи от началника си Базен отпускане за целия ден.

Отначало Базен му отказа: той беше в лошо настроение, първо, по случай заминаването на Арамис, който не му каза къде отива, и второ, защото трябваше да участвува в молебен за победа, която не се

съгласуваше с неговите мнения. Както ни е известно, Базен беше фрондър и ако можеше да се отлъчи при такова тържество като обикновено детечетец, той сигурно щеше да се обърне към архиепископа със същата молба, с която Фрике се обърна към него. И така, както казахме, отначало той отказа да му даде отпуск, но отокът толкова се увеличи по обем пред очите на самия Базен, че за честта на четците в катедралата, които биха се изложили с едно такова обезобразяване, се видя най-после принуден да отстъпи, макар и с мърморене. Щом излезе от черквата, Фрике изплю отока си и направи с ръцете си едно от тия движения, които осигуряват превъзходство на парижкия уличен хлапак над другите хлапаци по света; а що се отнася до странноприемницата, той, разбира се, се беше отървал оттам под предлог, че трябва да присъствува на службата в Нотър Дам.

И така Фрике беше свободен и както го видяхме, бе облякъл най-разкошните си дрехи. Забележително украшение на особата му беше една от тия неописуеми шапки, които са нещо средно между баретата от средните векове и шапката от времето на Луи XIII. Когато фабрикуваше тая чудна шапка, майка му, по прищявка или поради липса на еднакъв плат, не се загрижи много да подбере цветовете; така че шедьовърът на шапкарското изкуство през седемнадесетия век излезе от едната страна жълт и зелен, а от другата – бял и червен. Но Фрике, който изобщо обичаше разнообразието в цветовете, се гордееше още повече с това.

Щом излезе от Базен, Фрике затича към Пале Роял; там пристигна в същата минута, когато гвардейският полк излизаше от двореца; и тъй като идваше само за да се наслади на гледката му и да послуша музиката му, тръгна пред полка, биейки барабан с две каменни плочки, а след това подражавайки с уста тръбите, за което много пъти беше получавал похвали от любителите на подражателната хармония.

Това забавление продължи от бариерата де Сержан до площада Нотър Дам и през цялото време Фрике изпитваше истинска наслада. Но когато полкът се спря и при развърщането ротите проникнаха до сърцето на стария град, достигайки края на улица Сен Кристоф, близо до улица Кокатрикс, където живееше Брусел, тогава Фрике си спомни, че още не е закусвал, и се замисли накъде да обърне стъпките си, за да изпълни тая важна дневна работа. След като размисли зряло, той реши, че трябва да го нагости съветникът Брусел.

Ето защо той препусна нататък, пристигна съвсем запъхтян пред вратата на съветника и заблъска силно. Отвори му майка му, старата слугиня на Брусел. – Защо си дошъл, безделнико? – попита тя. – Защо

не си в Нотър Дам.

Бях там, майко Нанет – отговори Фрике, – но видях, че там стават такива неща, за които трябва да се предупреди господин Брусел. И с позволението на господин Базен – нали знаете, майко Нанет, господин Базен клисаря? – дойдох да поговоря с господин Брусел.

– И какво искаш да кажеш на господин Брусел, маймуно?

– Искам да поговоря с него лично.

– Не може, той работи.

– Тогава ще почакам – каза Фрике, като се надяваше да използва добре времето.

И той се изкачи бързо по стълбата. Госпожа Нанет тръгна по-бавно след него.

– Но най-после какво искаш от господин Брусел? – попита тя.

– Искам да му кажа, че тук идва целият гвардейски полк – отговори Фрике, викайки колкото му глас държи. – И тъй като чух да говорят навсякъде, че дворът не го гледа с добро око, дойдох да го предупредя да се пази.

Брусел чу вика на младия хубостник и възхитен от крайното му усърдие, слезе в долния етаж, защото наистина работеше в кабинета си на втория етаж.

– Е, приятелю – каза той, – какво ни интересува гвардейският полк? Да не си луд, че вдигаш такава връва? Не знаеш ли, че тия господа винаги правят така и че обикновено полкът се строява по пътя, където ще мине кралят?

Фрике се престори на учуден и започна да мачка с ръце новата си шапка.

– Не е чудно, че знаете това, господин Брусел – рече той. – Вие знаете всичко. Но аз, ей богу, не знаех и мислех да ви услужа. Не ми се сърдете за това, господин Брусел.

– Напротив, мое момче, напротив, и твоето усърдие ми харесва. Нанет, я вижте де са кайсиите, които вчера ни

прати госпожа дьо Лонгвил от Ноази, и дайте половин дузина от тях на сина си с един краишник пресен хляб.

– благодаря ви, господин Брусел, благодаря ви – викна Фрике. – Точно кайсиите обичам най-много.

Брусел отиде при жена си и поиска да закуси. Беше девет часа и половина. Съветникът седна край прозореца. Улицата беше съвсем пуста, но в далечината, като прилив на море, се чуваше бученето на народните вълни, които се увеличаваха вече около Нотър Дам.

Това бучене се удвои, когато д'Артанян се появи с една рота мускетари и се разположи пред входа на Нотър Дам, за да охранява черковната служба. Той беше казал на Портос да се възползува от случая, за да види церемонията, и Портос, в парадна униформа, яхна най-хубавия си кон и дойде като почетен мускетар, както едно време толкова често правеше д'Артанян. Сержантът на ротата, стар войник от испанските войни, позна Портос, отдавнашен другар, и скоро запозна всичките си подчинени с подвизите на тоя великан, гордост на едновременните Тревилови мускетари. Портос не само беше приет добре в ротата, но дори го гледаха с възхищение.

В десет часа топът на Лувър извести за излизането на краля. Народът се завълнува зад неподвижните мускети на гвардията като върховете на дърветата, разклащани и превивани от вихър. Най-после в позлатената карета се появи кралят с кралицата майка. След тях идваха десет други карети с придворните дами, висшите служители в кралския дом и целият двор. – Да живее кралят! – завикаха от всички страни. Младият крал погледна важно от прозорчето на каретата, направи доста признателна гримаса и дори леко кимна с глава, което удвои виковете на тълпата.

Шествието мина бавно и употреби близо половин час, за да стигне от Лувър до площада Нотър Дам. Тук то се скри постепенно под огромните сводове на мрачната катедрала и божествената служба започна.

В същата минута, когато дворът заемаше местата си,; една карета с герба на Коменж се отдели от върволицата придворни карети, тръгна бавно и се спря в края на улица Сен Кристоф, съвсем пуста. Там четири-ма гвардейци и един полицейски пристав, които я придружаваха, се качиха в тежката кола и спуснаха завеските,; след това през предварително направена дупчица полицейският пристав почна да гледа по дължината на улица Кокатрикс, сякаш чакаше някого да дойде. нали

Всички бяха заети с церемонията и никой не забеляза нито каретата, нито предпазните мерки, взети от седналите в нея. Само зоркото око на Фрике можеше да не пропусне това явление; но Фрике беше седнал да се наслади на кайсиите си върху корниза на една къща до Нотър Дам. Оттам той виждаше краля, кралицата и господин Мазарини и слушаше молебена, като че ли сам го служеше.

Към края на богослужението кралицата видя, че Коменж чака прав край нея потвърждение на заповедта, дадена от нея още преди напускането на Лувър, и каза полугласно:

– Вървете, Коменж, и бог да ви помага!

Коменж излезе веднага от черквата и отиде на улица Сен Кристоф.

Като видя тоя хубав офицер, следван от двама гвардейци, Фрике тръгна след него от любопитство, още повече че церемонията свършваше и кралят сядаше обратно в каретата си.

Щом забеляза Коменж в края на улица Кокатрикс, полицейският пристав каза нещо на кочияша, който веднага закара колата си пред вратата на Брусел.

Коменж чукаше по вратата в същото време, когато колата спря.

Фрике чакаше зад Коменж да отворят вратата.

– Какво правиш тук, проклетнико? – попита Коменж.

– Чакам да вляза у господин Брусел, господин офицер! – отговори Фрике с тоя гален тон, който в някои случаи тъй добре умее да взема парижкият уличен хлапак.

– Значи той живее тук?

– Да, господине.

– На кой етаж?

– Той заема цялата къща – каза Фрике. – Тя е негова.

– Но де седи обикновено?

– Работи на втория етаж., но се храни на първия; сега навярно обядва, защото е пладне.

– Добре – рече Коменж.

В тая минута вратата се отвори. Офицерът разпита лакея и узна, че господин Брусел си е у дома и наистина обядва. Коменж тръгна след лакея, а Фрике тръгна след Коменж.

Брусел седеше край масата със семейството си: точно срещу него жена му, отстриани – двете му дъщери, а в края на масата – син му, Лувиер, когото видяхме през време на приключението със съветника, вече напълно оправил се от нещастieto. Чувствайки се съвсем здрав, добродушният човек опитваше хубавите плодове, изпратени му от госпожа дьо Лонгвил.

Когато лакеят поиска да отвори вратата, за да доложи за гостите, Коменж го спря, сам отвори вратата и се намери пред тая семейна картина.

При вида на офицера Брусел се разтревожи малко, но като видя, че той се покланя учтиво, стана и също се поклони.

Обаче въпреки взаимната им учтивост по лицата на жените се изписа безпокойство. Лувиер побледня силно и зачака нетърпеливо обясненията на офицера.

– Господине – каза Коменж, – идвам при вас със заповед от краля.

– Много добре, господине – отговори Брусел. – Каква е тая заповед?

И протегна ръка.

– Заповядано ми е да ви задържа, господине – продължи Коменж все със същия тон, със същата учтивост, и ако благоволите да ми повярвате, ще си спестите труда да четете това дълго писмо и ще ме последвате.

Гръм да беше паднал сред тия мирно събрани хора, нямаше да ги поразии по-ужасно. Брусел отстъпи разтреперан. В тая епоха да влезеш в затвора по немилост на краля беше ужасно нещо. Лувииер искаше да скочи за шпагата си, която лежеше на стол в ъгъла на залата, но един поглед на добродушния Брусел, който сред всичко, това не изгуби самообладание, спря отчаяното му движение. Госпожа Брусел, отделена от мъжа си с масата, потъна в сълзи, а двете млади момичета прегърнаха баща си.

– Хайде, господине, да побързаме – каза Коменж, – трябва да се подчиняваме на краля.

– Господине – възрази Брусел, – здравето ми е силно разклатено и аз не мога да се оставя да ме арестуват В това състояние; искам отсрочка.

– Невъзможно – отговори Коменж, – заповедта е изрична и трябва да се изпълни веднага.

– Невъзможно ли? – извика Лувииер. – Пазете се, господине, не ни докарвайте до отчаяние!

– Невъзможно ли? – повтори един креслив глас в дъното на стаята.

Коменж се обърна и видя Нанет с метла в ръка и със святкащи от гняв очи.

– Драга Нанет, бъдете спокойна – каза Брусел, – моля ви се.

– Да бъда спокойна, когато арестуват господаря ми, опората, освободителя, бащата на нещастния народ! Как не! Зле ме познавате... Ще благоволите ли да се махате? – извика тя на Коменж.

Коменж се усмихна.

– Слушайте, господине – обърна се той към Брусел, – заповядайте на тая жена да млъкне и ме последвайте.

– Да ми заповяда да млъкна, на мене, на мене! – завика Нанет. – Как не! Не ви е по силите това, хубава кралска птицо! Ще видите.

Нанет се спусна към прозореца, отвори го и завика с пронизителен глас, който можеше да се чуе чак от преддверието на Нотър Дам:

– На помощ! Арестуват господаря ми! Арестуват съветника Брусел!

На помощ!

– Господине – каза Коменж, – отговорете ми веднага: ще се подчините ли или смятате да се бунтувате срещу краля?

– Ще се подчиня, ще се подчиня, господине – извика Брусел, като се опитваше да се освободи от прегръдките на дъщерите и усмиряваше с поглед сина си, който едва се владееше.

– В такъв случай заповядайте на тая бабичка да млъкне.

– А, бабичка! – извика Нанет.

И почна да крещи още по-силно, вкопчила се в прозореца:

– На помощ! Помогнете на съветника Брусел, когото арестуват, защото е защищавал народа! На помощ!

Коменж сграбчи слугинята през кръста и поиска да я откъсне от прозореца; но в същия миг, друг глас, идващ от един вид антресол, зави с фалцет:

– Убийство! Пожар! Дръжте убицеца! Убиват господин Брусел! Колят господин Брусел!

Това беше гласът на Фрике. Почувствувала подкрепа, Нанет се залови с нова сила да му приглася.

По прозорците започнаха да се появяват любопитни глави. В края на улицата почна да се стича народ – най-напред отделни лица, после групи, после тълпа; хората чуваха викове, виждаха карета, но нищо не разбираха. Фрике скочи от антресола върху покрива на каретата.

– Те искат да арестуват господин Брусел! – завика той. – В каретата има гвардейци, а офицерът е там горе.

Тълпата почна да роптае и се приближи до конете. Двамата гвардейци, останали пред входа, се качиха да помогнат на Коменж; другите в каретата отвориха вратичките и кръстосаха копията.

– Виждате ли? – викаше Фрике. – Виждате ли? Ето ги!

Кочияшът се обърна и така го шибна с камшика, че Фрике изрева от болка.

– А, дяволски кочияш! – извика Фрике. – И ти ли се месиш? Чакай!

Той се покатери отново на антресола и почна да хвърля върху кочияша всичко, което му попадеше под ръка.

Въпреки враждебната демонстрация на гвардейците, а може би именно поради тая демонстрация, тълпата зашумя и се приближи до конете. Гвардейците принудиха най-запалените да отстъпят с удари на копията си.

Но шумът се усилваше непрекъснато. Улицата не можеше да

побере вече зрителите, които нахлуваха от всички страни. Под напора им пространството между тълпата и каретата, очистено и охранявано от страшните копия на гвардейците, почна да изчезва. Войниците, изтикаани като от живи стени, едва не бяха смазани в спиците на колелетата и стените на каретата. Виковете „В името на краля!“, повторени двадесет пъти от полицейския пристав, не действаха никак на тая страшна тълпа и сякаш я озлобяваха още повече. Изведнъж при вика „В името на краля!“ долетя един конник. Като видя, че обиждат военните, той се спусна в тълпата с шпага в ръка и даде неочаквана помощ на гвардейците.

Тоя конник беше младеж на около петнадесет-шестнадесет години, съвсем побледнял от гняв. Той слезе от коня като другите гвардейци, опря гръб на процепа на колата, прикри се с коня си, извади пистолетите от кобурите на седлото, пхна ги в пояса си и почна да върти шпагата с ловкостта на опитен боец.

В продължение на десет минути тоя младеж издържа натиска на цялата тълпа.

Най-после се появи Коменж, като буташе Брусел пред себе си.

– Да счупим каретата! – викаше народът.

– На помощ! – викаше бабичката.

– Убийство! – викаше Фрике, като продължаваше да хвърля върху гвардейците всичко, което му попадеше под ръка.

– В името на краля! – викаше Коменж.

– Първият, който пристъпи напред, е убит! – извика младежът и като видя, че го притискат, бодна с шпагата си някакъв великан, готов да го смаже; великанът отстъпи с рев назад.

Това беше Раул. Завръщайки се от Блоа на петия ден както бе обещал на граф дьо Ла Фер, той поиска да се полюбува на церемонията и тръгна по най-късия път за Нотър Дам. Близо до улица Кокатрикс тълпата го увлече. При вика „В името на краля“ той си спомни думите на Атос „Служете на краля“ и се спусна да воюва за краля, гвардейците на когото бяха обиждани.

Коменж хвърли, тъй да се каже, Брусел в каретата и скочи след него. В тая минута се чу гърмеж от аркебуза, един куршум прониза отгоре надолу шапката на Коменж и счупи ръката на един гвардеец. Коменж вдигна глава и през дима видя на прозореца на втория етаж заплашителното лице на Лувиер.

– Добре, господине – каза Коменж, – ще си поговорим още с вас.

– И ще видим кой ще заговори по-високо – отговори

Лувиер.

Фрике и Нанет продължаваха, да викат; виковете, гърмежът, миризмата на барута, която винаги опиянява, извършиха своето действие.

– Смърт на офицера! Смърт! – зарева тълпата. Последва силно движение.

– Още една крачка – извика Коменж, като вдигна завеските, за да може да се види ясно вътрешността на каретата, и като опря шпагата си върху гърдите на Брусел, – още една крачка и ще убия арестувания. Заповядано ми е да го заведе жив или мъртъв, ще го заведе мъртъв, туйто.

Чу се ужасен вик. Жената и дъщерите на Брусел протягаха с молба ръце към народа.

Народът разбра, че тоя бледен, но, както изглежда, решителен офицер ще изпълни думата си. Продължиха да заплашват, но отстъпиха.

Коменж поръча на ранения гвардеец да се качи в каретата, а на другите заповяда да затворят вратичките.

– Карай в двореца! – каза той на кочияша по-скоро умрял, отколкото жив.

Кочияшът шибна конете, които отвориша широк път в тълпата; но на крайбрежната улица трябваше да спре. Каретата се катурна, конете бяха изпрегнати, задушени, смазани от тълпата. Раул, пеша, защото не успя да се качи отново на коня си, и гвардейците се умориха да нанасят удари с плоската страна и почнаха да прибягват към острието. Но това ужасно и последно средство само ожесточи тълпата. От време на време сред народа също засвяткаха дула на мускети и остриета на рапири; чуха се няколко гърмежа, пуснати във въздуха без съмнение, но ехото на които все пак накара сърцата да забият по-силно. От прозорците продължаваха да летят разни предмети. Чуха се гласове, каквито се чуват само в дни на бунт, появиха се лица, каквито се появяват само в кървави дни. Виковете „Смърт, смъртна гвардейците! В Сена офицерът!“ заглушаваха шума, колкото и силен да беше той. Със смачкана шапка, с окървавено лице, Раул чувствуваше, че го напускат не само силите, но и разумът; погледът му плуваше в червеникава мъгла и през тая мъгла той виждаше стотина ръце, протегнати със заплаха към него и готови да го сграбчат, когато падне. В катурнатата карета Коменж си скубеше косата от ЯД

Гвардейците не можеха да помогнат на никого; всеки трябваше сам да се защитава. Всичко беше свършено: карета, коне, гвардейци, а и арестуваният може би, всичко щеше да стане на парчета, когато изведнъж се разнесе добре познат на Раул глас и във въздуха засвятка широка

шпага; в същата минута тълпата отстъпи пред един мускетарски офицер, удрящ и косещ надясно и наляво, който изтича към Раул и го подхваща точно когато младежът щеше да падне.

– Дявол да го вземе! – извика офицерът. – Нима са го убили? В такъв случай тежко им!

И той се обърна към тълпата с такъв страшен и свиреп вид, че най-разпалените бунтовници хукнаха да бягат презглава и някои дори паднаха в Сена.

– Господин д'Артанян – прошепна Раул.

– Да, дявол да го вземе! Той лично, и за ваше щастие, както изглежда, млади приятелю. Ей, вие! Тука! – завика той, изправил се на стремелната и вдигнал шпагата си, като зовеше с глас и с ръка мускетарите, които не можеха да го следват поради бързия му натиск. – Хайде, очистете всичко това! На оръжие! Пред рамо! На прицел!

При тая команда купищата народ се затопиха тъй бързо, че д'Артанян не можа да се удържи от Омиров смях.

– Благодаря ви, д'Артанян – каза Коменж, като се подаде до половината от катурнатата карета. – Благодаря ви, млади благороднико! Как е името ви? Ще доложя за вас на кралицата.

Раул искаше да отговори, но д'Артанян се наведе и каза на ухото му:

– Мълчете! Аз ще отговарям.

И като се обърна към Коменж, продължи:

– Не губете време, Коменж, излезте от каретата, ако можете, и поръчайте да докарат друга.

– Но откъде?

– Ай да му се не види, вземете първата, която мине по Пон Ньоф. Седящите в нея, надявам се, ще бъдат много Щастливи, ако могат да отстъпят каретата си за служба на краля.

– Но – възрази Коменж – аз не зная ...

– Вървете по-скоро, иначе след пет минути цялата тая паплач ще се върне с шпаги и мускети. Вие ще бъдете

убит, а арестуваният – освободен. Вървете. А ето че точно идва една карета. После се наведе отново към Раул и му прошепна:

– Главно не си казвайте името. Младежът го погледна учудено.

– Добре, ще изтичам за нея – каза Коменж, – а ако те се върнат, стреляйте.

– Не, не – отговори д'Артанян, – напротив, никой да не мърда. Един изстрел днес ще струва утре много скъпо.

Коменж взе четиримата си гвардейци и също толкова мускетари и затича към каретата. Той поръча на седналите в нея хора да слязат и ги доведе до катурнатата карета.

Но когато трябваше да пренесат Брусел от счупената кола в другата, народът, като видя оня, когото наричаше свой освободител, зарева страшно и настъпи отново към каретата.

– Тръгвайте – каза д'Артанян. – Ето ви десет мускетаря, за да ви придружават; аз си оставям двадесет, за да задържах народа; тръгвайте, не губете нито минута. Десет души за господин дьо Коменж!

Десет души се отделиха от отряда, обкръжиха новата карета и тръгнаха в галоп.

Със заминаването на каретата виковете се удвоиха; повече от десет хиляди души се трупаха на крайбрежната улица, като задръстваха Пон Ньоф и съседните улици.

Чуха се няколко гърмежа. Един мускетар беше ранен.

– Напред! – извика д'Артанян, изкаран из търпение и хапещ мустациите си.

И с двадесетте мускетаря той нападна целия тоя народ, който се разбяга ужасен. Само един човек остана на мястото си с аркебуза в ръка.

– А, ти! – каза тоя човек. – Ти искаше да го убиеш! Почакай!

И той се прицели в д'Артанян, който препускаше към него.

Д'Артанян се наведе към шията на коня си. Младият човек гръмна – куршумът свали перото на шапката му.

Летящият кон блъсна безумеца, който самичък се опитваше да спре бурята, и го отхвърли към стената.

Д'Артанян спря коня си отведнъж и докато мускетарите продължаваха атаката, той вдигна шпагата си над падналия.

Раул позна в него същия млад човек, когото бе видял на улица Кокатрикс, и извика на д'Артанян:

– О, господине, пощадете го! Това е синът му. Д'Артанян задържа ръката си, готова да нанесе удар.

– А, вие сте негов син? – каза той. – Това е друга работа.

– Предавам се, господине – отвърна Лувиер, като подаваше на офицера празната си аркебуза.

– Не, не се предавайте, дявол да го вземе! Напротив, обирайте си крушите, и то по-скоро! Ако ви заловя, ще бъдете обесен.

Младият човек не дочака да му се повтори това. Той мина под шията на коня и изчезна зад ъгъла на улица Генего.

– Ей богу, навреме задържахте ръката ми! – каза д'Артанян на Раул.

– Той беше загинал; а после, честна дума, щях да съжалявам, че съм го убил, след като научех кой е той.

– Ах, господине, позволете ми да ви благодаря не само за това нещастно момче, но и за себе си: аз също бях на косъм от смъртта, когато пристигнахте.

– Чакайте, чакайте, млади човече, не се уморявайте да говорите.

Той извади от кобурите си едно шише с испанско вино.

– Пийте две глътки от това.

Раул пи и се приготви отново да благодари.

– Драги, ще поговорим по-късно за това – каза д'Артанян.

После като видя, че мускетарите са очистили крайбрежната улица от Пон Ньоф до крайбрежната улица Сен Мишел и се връщат назад, той вдигна шпагата си, за да Ускорят крачките.

Мускетарите пристигнаха в тръс; в същото време от Другата страна на крайбрежната улица пристигнаха десетте души, които беше дал на Коменж.

– Е какво? – обърна се д'Артанян към тях. – Случи ли се нещо ново?

– Ах, господине, каретата им се счупи отново – отговори сержантът. – Това е истинско нещастие.

Д'Артанян сви рамене.

– Некадърници – каза той. – Когато се избира карета, тя трябва да бъде здрава: каретата, с която се арестува един Брусел, трябва да издържа десет хиляди души.

– Какво ще заповядате, господин лейтенант?

– Вземете отряда и го заведете в казармата.

– А вие сам ли ще вървите?

– Разбира се. Да не мислите, че имам нужда от конвой?

– Но...

– Хайде, вървете!

Мускетарите тръгнаха и д'Артанян остана сам с Раул.

– Е, как се чувствувате? – попита той.

– Недобре, господине; главата ми тежи и гори.

– Какво ѝ е на тая глава? – запита д'Артанян и повдигна шапката. –

А, а, натъртване!

– Да, май че една саксия с цвете падна на главата ми.

– Проклетници! Но вие сте с шпори, на кон ли бяхте?

– Да; но слязох, за да защита господин дьо Коменж, и някой ми взе коня. Но ето го!

Наистина в същата минута край тях минаваше конят на Раул, на който препускаше в галоп Фрике, като размахваше четирицветната си шапка и викаше:

– Брусел! Брусел!

– Ей! Стой, проклетнико! – извика д'Артанян. – Дай тук коня!

Фрике чу добре, но се престори, че не чува нищо, и се опита да продължи пътя си.

За миг д'Артанян изпита желание да се спусне след Фрике, но после реши да не оставя Раул сам; той се задоволи да извади един пистолет от кобуриите си и вдигна спусъка

Фрике имаше остро зрение и тънък слух; той видя движението на д'Артанян, чу как щракна спусъка и веднага

спря коня.

– А, вие ли сте, господин офицер! – извика той, като се приближи до д'Артанян. – Много се радвам, че ви срещнах.

Д'Артанян го погледна внимателно и позна в него момчето от улица дьо ла Каландр.

– А ти ли си, хубостнико! – каза той. – Ела тука.

– Да, аз съм, господин офицер – отговори Фрике с най-невинен вид.

– Значи ти си променил занаята? Значи вече не си четец? Не прислужваш вече в гостилницата? Значи си станал крадец на коне?

– О, господин офицер, как можете да говорите така? – извика Фрике. – Аз търсех благородника, на когото принадлежи този кон, един хубав кавалер, храбър като Цезар ... – Тук той се престори, че едва сега вижда Раул, и продължи: – А, но ако не се лъжа, ето го и него! Вие няма да ме забравите, господине, нали?

Раул бръкна в джоба си.

– Какво искате да правите? – попита д'Артанян.

– Ще дам десет ливри на това славно момче – отговори Раул и извади един пистол от джоба си.

– Десет ритника в корема! – каза д'Артанян. – Махай се, проклетнико! И не забравяй, че зная къде да те намеря.

Фрике не очакваше, че ще се отърве толкова евтино, и с един скок се намери от крайбрежната улица в улица Дофин, където изчезна. Раул се качи отново на коня си и двамата поеха бавно към улица Тиктон, при което д'Артанян пазеше младежа като свой син.

По целия път се чуваха непрекъснато глухи роптания и далечни заплахи, но като виждаха войнствената външност на офицера и внушителната шпага при бедротото му, всички правеха път и никой не се

решаваше да извърши сериозно нападение.

И така, те пристигнаха без преমেждие в странноприемницата „Козичка“.

Хубавата Мадлен съобщи на д'Артанян, че Планше се върнал с Мускетон, който геройски издържал ваденето на куршума и се чувствувал толкова добре, доколкото позволявало състоянието му.

Д'Артанян заповяда да повикат Планше; но колкото и Да го викаха, Планше не отговори: той беше изчезнал.

– Тогава дайте вино! – каза д'Артанян.

После, когато виното беше поднесено и двамата останаха отново сами, д'Артанян се обърна към Раул.

– Вие сте много доволен от себе си, нали? – рече той, като го гледаше в очите.

– Да, разбира се – отговори Раул. – Струва ми се, че изпълних дълга си. Не защитавах ли краля?

– А кой ви каза да защитавате краля?

– Сам граф дьо Ла Фер. М

– Да, краля; но днес вие защитавахте не краля, а мазарини, а това не е все едно и също нещо.

– Но, господине ...

– Вие извършихте ужасна грешка, млади човече, че се намесихте, дете не ви е работа.

– Но вие самият ...

– О, аз съм друго нещо; аз трябва да се подчинявам на заповедите на моя началник. Вашият началник е господин принцът. Разберете добре това, вие нямате друго началство... Ама че луда глава! – продължи д'Артанян. – Изведнъж решава да стане мазаринист и да помага да се арестува Брусел! Да не сте продумали за това, иначе господин граф дьо Ла Фер ще се ядоса много.

– Мислите ли, че господин граф дьо Ла Фер ще ми се разсърди?

– Дали мисля? Уверен съм в това! Иначе аз бих ви поблагодарил, защото в същност вие работихте за нас. Ето защо аз ви се карам вместо него и повярвайте ми, това ще ви излезе по-евтино. После – продължи д'Артанян – аз се ползвам от правото, което ми даде вашият настойник, мило момче.

– Не ви разбирам, господине.

Д'Артанян стана, приближи се до писмената маса, взе едно писмо и го подаде на Раул.

Раул го прочете набързо и погледът му се замъгли.

– О, боже мой! – извика той, като вдигна хубавите си и съвсем влажни от сълзи очи към д'Артанян. – Значи господин графът е заминал от Париж, без да се види с мене?

– Той замина преди четири дни.

– Но от писмото му може да се заключи, че той се излага на смъртна опасност.

– Ама че го казахте! Излагал се на смъртна опасност!

Бъдете спокоен: той замина по работа и скоро ще се върне; надявам се, че нямате нищо против да ви бъде временно настойник.

– О, не, господин д'Артанян, вие сте такъв благородник и граф дьо Ла Фер ви толкова обича!

– Е, боже мой, обичайте ме и вие; аз няма да ви измъчвам никак, но при условие че ще бъдете фрондъор, млади приятелю, и то голям фрондъор.

– А мога ли да се виждам като по-преди с госпожа дьо Шеврьоз?

– Ай да му се не види, разбира се! И с господин коадютора също, и с госпожа дьо Лонгвил също; и ако добродушният Брусел, на когото помагахте тъй усърдно да бъде арестуван, беше свободен, щях да ви кажа: побързайте да се извините пред господин Брусел и го целунете по двете бузи.

– Добре, господине, ще ви се подчиня, макар и да не ви разбирам.

– Няма нужда да разбирате. А ето и господин дю Балон, който пристига със съвсем разкъсани дрехи – продължи д'Артанян, като се обърна към току-що отворилата се врата.

– Да – каза Портос, покрит с прах и пот, – но в замяна на това разкъсах доста кожи. Тия селяндури искаха да ми вземат шпагата! Пусто да остане! Какво народно вълнение! – продължи великанът с обикновеното си спокойствие. – Но аз убих над двадесетина с ефеса на моята Бализарда. Глътка вино, д'Артанян.

– О, оставям се на вас – рече гасконецът, като напълни чашата на Портос чак до горе. – А след като я изпиете, кажете ми мнението си.

Портос пресуши чашата на един дъх, после я постави на масата, облиза мустаците си и запита:

– За какво?

– На, ето господин дьо Бражелон – продължи д'Артанян. – Той искаше да помогне с всички сили да арестуват Брусел и аз му попречих с голяма мъка да защити господин дьо Коменж!

– Пусто да остане! – забеляза Портос. – А какво би казал настойникът, ако научи това?

– Видяхте ли? – каза д'Артанян. – Фрондирайте, приятелю мой, фрондирайте и помнете, че аз замествавам господин графа във всичко.

И той раздрънка кесията си.

След това се обърна към стария си приятел и го запита:

– Идвате ли, Портос?

– Къде? – попита Портос, като си наливаше втора чаша вино.

– Да поднесем почитанията си на кардинала. Портос пресуши втората чаша със същото спокойствие,-

с което изпи първата, взе си шапката, която бе оставил на един стол, и тръгна след д'Артанян.

Раул остана поразен от всичко, което видя. Д'Артанян му забрани да излиза от стаята, докато не утихне цялото това вълнение.

XVII. ПРОСЯКЪТ ОТ ЧЕРКВАТА СЕНТ ИОСТАШ

Д'Артанян си направи сметката, като не отиде веднага в Пале Роял: той даде време на Коменж да се яви преди него и следователно да разкаже на кардинала за важните услуги, които той, д'Артанян, и приятелят му бяха направили тая сутрин на партията на кралицата.

И наистина Мазарини прие великолепно и двамата, наговори им куп комплименти и им съобщи, че всеки от тях е вече минал средата на пътя към своята цел, тоест д'Артанян към капитанството, а Портос към баронството.

Д'Артанян би предпочел пари пред всичко това, защото знаеше, че Мазарини е щедър на обещания, но много мъчно ги изпълнява: с обещанията на кардинала можеш да си останеш гладен. Пред Портос обаче се ПОказа много доволен, за да не го обезсърчи.

Докато двамата приятели бяха при кардинала, кралицата изпрати да го повикат. Кардиналът сметна, че сега е удобна минута да удвои усърдието на двамата ѝ защитници, като нареди така, че кралицата да им поблагодари лично; той им даде знак да го последват. Д'Артанян

и Портос му показаха изпрашените си ѝ разкъсани Дрехи, но кардиналът поклати глава.

– Тия дрехи – каза той – са за предпочитане пред дрехите на повечето придворни, които ще видите у кралицата, защото това е бойно облекло.

Д'Артанян и Портос се подчиниха.

Дворът на Ана Австрийска беше многоброен и весело шумен:

победата над испанците беше в същност победа над народа. Брусел бе изведен от Париж без съпротива и трябваше да се намира сега в Сен Жерменския затвор, а Бланменил, арестуван едновременно с него, но без шум и затруднения, беше затворен във Венсенския замък.

Коменж стоеше пред кралицата, която го разпитваше за подробностите на експедицията му. Всички слушаха разказа му, когато той забеляза на вратата, след влизащия кардинал д'Артанян и Портос.

Коменж изтича към д'Артанян.

– Всемилоствива господарке, ето кой може да ви разкаже това по-добре от мене, защото той е моят спасител. Без него в тая минута щях да бъда в рибарските мрежи в Сен Клу, защото те искаха чисто и просто да ме хвърлят в реката. Говорете, д'Артанян, говорете.

Откак стана лейтенант на мускетарите, д'Артанян се беше намирал може би сто пъти в една стая с кралицата, но нито веднъж тя не му заговори.

– Е добре, господине, след като ми направихте такава услуга, вие млъчтите? – каза Ана Австрийска.

– Всемилоствива господарке – отговори д'Артанян, – аз мога да кажа само, че животът ми ви принадлежи и че ще бъда щастлив в деня, когато го изгубя за вас.

– Зная това, господине, отдавна го зная – каза кралицата. – Ето защо много се радвам, че мога да ви изкажа публично уважението и благодарността си.

– Позволете ми, всемилоствива господарке, да споделя вашата благодарност с моя приятел, също така стар мускетар от ротата на Тревил като мене (той наблегна на тия думи), който е извършил чудеса.

– Как се казва господинът? – попита кралицата.

– Като мускетар – отговори д'Артанян – той се наричаше Портос (кралицата потрепера), но истинското му име е кавалер дю Валон.

– Дьо Брасьо дьо Пиерфон – прибави Портос.

– Тия имена са толкова много, че не мога да запомня всичките, и няма да забравя само първото – милостиво каза кралицата.

Портос се поклони. Д'Артанян отстъпи две крачки назад.

В тая минута доложиха за коадютора.

Всички извикаха от изненада. Макар че сутринта господин коадюторът държа проповед, за никого не беше тайна, че той клони силно към страната на фронтата. Ето защо като поиска от господин парижкия архиепископ да накара племенника си да държи проповед, Мазарини възнамеряваше очевидно да изиграе на господин дьо Рец един от тия

номера по италиански, които толкова много обичаше.

Наистина когато излизаше от Нотър Дам, коадюторът узна за случилото се. Естествено, той поддържаше връзки с главните фрондьори, но не дотолкова, че да не може да отстъпи, ако дворецът му предложеше онова, към което се стремеше и към което коадюторството беше само преходно стъпало. Господин дьо Рец искаше да бъде архиепископ на мястото на чичо си и кардинал като Мазарини. А от народната партия едва ли можеше да очаква тия съвсем кралски милости. И така, той тръгна към двореца, за да поздрави кралицата с победата при Ланс, предварително решил да действа за или против двора в зависимост от това, дали добре или зле ще бъде прието поздравлението му.

И така, доложиха за коадютора. Той влезе и при появата му любопитството на тържествуващия двор се удвои: всички очакваха какво ще каже.

Кoadюторът сам имаше почти толкова ум, колкото всички тия заедно, които се бяха събрали тук, за да се подиграват с него. Ето защо той се изказа толкова изкусно, че присъстващите нямаше за какво да се заловят, колкото и да имаха желание да се посмеят. В заключение каза, че слабите му сили са на услугите на нейно величество.

През цялото време, докато коадюторът говореше, кралицата го слушаше като че ли с голямо удоволствие. Но когато поздравлението завърши с тоя израз, единствения, в който можеха да се впият подигравките, Ана се обърна и с мигновен поглед извести на любимците си, че им предава коадютора. Придворните шегобийци започнаха веднага мистификацията. Ножан Ботен¹, домашният шут, извика:

– Какво щастие е, че в такава минута нейно величество намира помощ в религията!

Всички избухнаха в смях.

Граф дьо Вилроа каза, че не разбира как можеха да се страхуват дори за миг, когато дворецът се защищава срещу парламента и парижките граждани от господин коадютора, по един знак на когото може да въстане цяла армия от енорийски свещеници, черковни пазачи и клисари.

Маршал дьо Ла Мейере прибави, че ако се стигне до схватка, ще бъде жалко само, че господин коадюторът не може да бъде разпознат в нея по червената шапка, както Анри IV по бялото перо в сражението при Иври.

Гонди остана спокоен и строг сред тая буря, която той можеше да направи смъртоносна за присмехулниците. Тогава кралицата го запита дали има да прибави нещо към хубавата си реч.

– Да, всемилостива господарке – отговори коадюторът, – моля ви да помислите добре, преди да разпалите гражданска война в кралството.

Кралицата му обърна гръб и смехът започна отново.

Кoadюторът се поклони и излезе от двореца, като хвърли на гледащия го кардинал един от тия погледи, които се разменят между смъртни врагове. Тоя поглед беше толкова язвителен, че проникна до сърцето на Мазарини. Почувствувал, че това е обявяване на война, кардиналът сграбчи ръката на д'Артанян и му каза:

– В случай на нужда вие ще познаете тоя човек, който току-що излезе, нали?

– Да, ваше високопреосвещенство – отговори д'Артанян.

След това на свой ред се обърна към Портос и каза:

– По дяволите! Работата се обърква. Не обичам караниците между духовни лица.

Гонди се оттегли, като раздаваше благословии по пътя си и като караше със злобно удоволствие да коленичат пРед него дори и слугите на своите неприятели.

—

1 Грешка в оригинала. В същност е НожанБотрю. – Б. пр.

– О, неблагодарен двор, веруломен двор, подъл двор! – прошепна той, като прекрачваше прага на двореца. – Утре аз ще те накарам да се смееш пак, само че другояче.

Но докато в Пале Роял беснееха от възторг, за да угодят на кралицата, Мазарини, разсъдлив човек, надарен с предвидливостта на страхливец, губеше времето си за празни и опасни шегички: той излезе след коадютора, прегледа сметките си, скри златото си и поръча на доверени работници да направят скривалища в стените.

Щом се върна у дома, коадюторът узна, че след излизането му дошъл някакъв млад човек и го чака. Той запита за името му и потрепера от радост, като чу, че се казва Лувиер.

Отиде бързо в кабинета си; там наистина го чакаше синът на Брусел, още разярен и целият в кръв от борбата с кралските хора. Единствената предпазна мярка, която взе, като идваше в архиепископията, беше, че остави аркебузата си у един приятел.

Кoadюторът се приближи и му подаде ръка. Младият човек го погледна, сякаш искаше да прочете в дъното на сърцето му.

– Драги господин Лувиер – каза коадюторът, – повярвайте ми, аз вземам най-живо участие в сполетялата ви скръб.

– Вярно ли е това и сериозно ли говорите? – попита Лувиер.

– Най-чистосърдечно – отговори дьо Гонди.

– В такъв случай, ваше преосвещенство, времето на думите мина и дойде часът да се действа. Ваше преосвещенство, ако искате, след три дни баща ми ще излезе от затвора, а след шест месеца вие ще бъдете кардинал.

Кoadюторът потрепера.

– О, да говорим откровенно и да играем с открити карти – продължи Лувиер. – Никой не раздава тридесет хиляди екю милостиня, както вие раздадохте за половин година, от чисто християнско милосърдие: това би било прекалено хубаво. Вие сте честолюбив, това е много ясно: вие сте гениален човек и си знаете цената. Аз мразя двора и в тая минута имам само едно желание – да отмъстя. Дайте ни духовенството и народа, с които разполагате: аз ще ви дам гражданите и парламента; с тия четири

стихии след една седмица Париж ще бъде наш и повярвайте ми, господин коадютор, дворът ще даде от страх онова, което не би дал доброволно. На свой ред коадюторът погледна изпитателно Лувиер.

– Но знаете ли, господин Лувиер, че вие ми предлагате чисто и просто гражданска война?

– Вие я подготвяте толкова отдавна, ваше преосвещенство, че тя трябва да бъде добре дошла за вас.

– Все едно – каза коадюторът, – вие разбирате, че това налага да се обсъди добре, нали?

– А колко часа са ви потребни?

– Дванадесет часа, господине. Много ли е?

– Сега е пладне; в полунощ ще бъда у вас.

– Ако не съм се върнал, почакайте ме.

– Чудесно. До полунощ, ваше преосвещенство.

– До полунощ, мили господин Лувиер.

Останал сам, Гонди повика у дома си всички енорийски свещеници, с които имаше връзки. След два часа у него се събраха тридесет свещеника от най-многолюдните и следователно най-неспокойните енории на Париж.

Гонди им разказа как го бяха обидили в Пале Роял и предаде шегите на Ботен, граф дьо Вилроа и маршал дьо Ла Мейере. Свещениците попитаха какво да правят.

– Много просто – отговори коадюторът. – Вие управлявате съвестта на вашите енорияши. Е добре, унищожете у тях чувството, от страх и

почит към кралете; обяснете на вашето паство, че кралицата е тиран, и повтаряйте колкото се може по-често и по-високо, за да знаят всички, че нещастията на Франция идват от Мазарини, нейния любовник и раввратител; заловете се за работа още днес, още сега, а след три дни ви чакам за резултата. Освен това ако някой от вас може да ми даде добър съвет, нека остане, ще го изслушам с удоволствие.

Трима свещеници останаха: от енориите Сен Мери, Сен Сюлпис и Сен Йосташ. Другите се оттеглиха.

– И така вие смятате, че можете да ми помогнете още по-ефикасно от вашите събрата? – попита дьо Гонди.

– Надяваме се – отговориха свещениците.

– Тогава започнете вие, преподобни отче от Сен Мери.

– Ваше преосвещенство, в моята енория има един човек, който може да ви бъде от най-голяма полза.

– Какъв е тоя човек?

– Търговец на улица де Ломбар, който има огромно влияние върху дребните търговци в квартала си.

– Как се казва?

– Това е някой си Планше. Преди около шест седмици той сам разбунтувал народа; но вследствие именно на тоя бунт той изчезнал, защото го търсили да го обесят.

– А ще го намерите ли?

– Надявам се, не вярвам да са го заловили; аз съм изповедник на жена му и ако тя знае де е той, ще науча.

– Добре, преподобни отче, потърсете тоя човек и ако го намерите, доведете ми го.

– В колко часа, ваше преосвещенство?

– В шест часа, удобно ли ви е?

– Ще бъдем у вас в шест часа, ваше преосвещенство.

– Вървете, преподобни отче, вървете и бог да ви помага!

Свещеникът излезе.

– А вие какво ще кажете? – обърна се Гонди към свещеника от Сен Сюлпис.

– Ваше преосвещенство, аз познавам човек, който е направил големи услуги на един много популярен принц; от него ще излезе отличен водач на бунтовниците и аз мога да го дам на ваше разположение.

– Как се казва тоя човек?

– Господин граф дьо Рошфор.

– И аз го познавам; за нещастие той не е в Париж.

- Ваше преосвещенство, той е на улица Касев.
- Откога?
- От три дни вече.
- И защо не е дошъл да ме види?
- Казали му ... Ваше преосвещенство ще ме извини...
- Разбира се. Кажете.
- Че ваше преосвещенство е на път да преговаря с двора.
- Гонди си прехапа устните.
- Излъгали са го. Доведете ми го в осем часа, преподобни отче, и бог да ви благослови, както аз ви благославям!
- Вторият свещеник се поклони и излезе.
- Сега е ваш ред, господине – обърна се коадюторът към третия и последния. – Можете ли и вие да ми предложите нещо такова, каквото ми предложиха току-що излезлите двама господа?
- Нещо по-добро, ваше преосвещенство.
- Дявол да го вземе! Внимавайте, вие поемате прекалено голямо задължение: единият ми предложи търговец, другият – граф. Да не би вие да ми предложите принц?
- Аз ще ви предложи просяк, ваше преосвещенство.
- А-а! – рече Гонди замислен. – Имате право, господин кюре; човек, който би повдигнал целия тоя легион от бедняци, задръстили парижките кръстопътища, и би ги накарал да викат – та цяла Франция да чуе, – че Мазарини ги е довел до просяшка тояга.
- Именно, именно.
- Браво! И кой е той?
- Обикновен просяк, както ви казах вече. ваше преосвещенство; от шест години почти той проси милостиня, като дава светена вода пред входа на черквата Сент Йосташ.
- И вие казвате, че има голямо влияние върху другарите си?
- Знае ли ваше преосвещенство, че просията е едно организирано тяло, нещо като съюз на нямащите срещу имащите, съюз, в който всеки дава своя принос и който си има ръководител?
- Да, да, чувал съм това – отговори коадюторът.
- Е добре, човекът, който ви предлагам, е главен ръководител.
- А какво знаете за него?
- Нищо, ваше преосвещенство; струва ми се само, че го гризе съвестта.
- Защо мислите така?
- Всеки месец на 28 той ми поръчва панихида за успокоение на

душата на една особа, умряла от насилствена смърт; вчера пак отслужих тая панихида.

– Как се казва?

– Майар; ио мисля, че то не е истинското му име.

– А мислите ли, че ще го намерим сега на поста му?

– Непременно.

– Хайде да видим вашия просяк, преподобни отче, и ако е такъв, както казвате, тогава наистина вие сте намерили истинското съкровище.

Гонди се облече като кавалер, сложи си шапка с широка периферия и червено перо, опасва дълга шпага, тури си шпори, загърна се с широка мантия и последва свещеника.

Кoadюторът и спътникът му преминаха всички улици, които отделяха архиепископията от черквата Сент Йосташ, като изучаваха грижливо духа на народа. Народът беше развълнуван, но като рояк разсърдени пчели не знаеше накъде да се спусне; ясно беше, че ако не му се намерят предводители, всичко ще се свърши само с бръмчене.

Когато пристигнаха на улица де Прувер, свещеникът посочи с ръка преддверието на черквата.

– Вижте – каза той, – ето го, той е на поста си. Гонди погледна към посочената страна и видя сиромаш, седнал на стол и облегнат на един от корнизите; край него се намираще малко ведро, а в ръката си държеше ръсило.

– Как, по привилегия ли седи там? – попита Гонди.

– Не, ваше преосвещенство – отговори свещеникът, – той е купил мястото продавач на светена вода от своя предшественик.

– Купил?

– Да, тия места се купуват; той е платил за него, струва ми се, сто пистола.

– Значи тоя хубостник е богат?

– Някои от тях оставят понякога след смъртта си двадесет, двадесет и пет, тридесет хиляди ливри, дори и повече.

– Хм! – рече Гонди със смях. – Не предполагам, че милостините ми попадат в такива добри ръце.

Между това те се приближиха до преддверието; щом стъпиха на първото стъпало, просякът стана и протегна ръсилото си.

Той беше човек на шестдесет и шест-шестдесет и осем години, нищък, доста пълен, с прошарена коса и хищни очи. На лицето му се

виждаше борбата на две противоположни начала; един зъл нрав, укротен от силата на волята, а може би от разкаянието.

Като видя кавалера, който придружаваше свещеника, той трепна леко и го погледна учудено.

Свещеникът и коадюторът допряха края на пръстите си до ръсилото и се прекръстиха; коадюторът хвърли една сребърна монета в шапката на земята.

– Майар – каза свещеникът, – ние с тоя господин дойдохме да поговорим с вас.

– С мене! – извика просякът. – Това е голяма чест за един беден раздавач на светена вода.

В гласа на бедняка се долавяше известна ирония, която той не можа да потисне напълно и която учуди коадютора.

– Да – продължи свещеникът, свикнал, изглежда, с тоя тон, – да, искаме да узнаем какво мислите за днешните събития и какво сте чули да говорят за тях влизащите и излизащите от черквата.

Просякът поклати глава.

– Тъжни събития, преподобни отче, и както винаги, пати си бедният народ. А колкото за това, което говорят, всички са недоволни, всички се оплакват; но „всички“ значи „никой“.

– Обяснете се, драги приятелю – каза коадюторът.

– Искам да кажа, че всички тия викове, всички тия оплаквания, всички тия проклетия ще произведат само буря и светкавица, а гръм ще падне само тогава, когато има предводител.

– Приятелю, вие, изглежда, сте способен човек – каза дьо Гонди. – Съгласен ли сте да участвувате в една малка гражданска война, ако тя се отвори, и да помагате на тоя предводител, ако го намерим, с вашата лична власт и влиянието, което имате над своите другари?

– Да, господине, стига само тая война да бъде одобрена от църквата и да ме доведе до целта, която преследвам, тоест до опрощение на греховете ми.

– Църквата не само ще одобри, но дори ще ръководи тая война. Колкото за опрощението на греховете ви, ние имаме господин парижкия архиепископ, който е с големи пълномощия от римския двор, и дори господин коадюторът, който притежава частни индулгенции; ние ще ви препоръчаме на него.

– Помислете си, Майар – рече свещеникът, – аз ви препоръчах на господина, който е всемогъщ, и до известна степен гарантирах за вас.

– Зная, преподобни отче, че винаги сте бил добър към мене –

отговори просякът. – И аз от своя страна съм готов винаги да ви услужа.

– И мислите ли, че влиянието ви над другарите е толкова голямо, както ми казваше преди малко преподобният отец.

– Мисля, че те изпитват известно уважение към мене – гордо отговори просякът – и че не само ще направят всичко, което им заповядам, но и ще ме последват навсякъде, накъдето ги поведе.

– А можете ли да ми гарантирате петдесет души, крайно решителни, без работа, буйни и с такива мощни гласове, че когато започнат да викат: „Долу Мазарини!“, стените на Пале Роял да паднат, както паднаха някога стените на Йерихон?¹

– Мисля, че може да ми се възложи нещо по-трудно и по-важно от това.

– А-а! – рече Гонди. – Значи вие се наемате да издигнете за една нощ десетина барикади?

– Наемам се да издигна петдесет и да ги защищавам, когато удари часът.

– Бога ми! – извика дьо Гонди. – Вие говорите с увереност, която ми харесва, и тъй като преподобният отец гарантира за вас...

– Гарантирам за него – прекъсна го свещеникът.

– Ето ви една кесия с петстотин златни пистола. Дайте нарежданията си и ми кажете де мога да ви намеря довечера в десет часа.

– За това трябва да се избере някое издигнато място, откъдето даден сигнал ще може да се види във всички квартали на Париж.

– Искате ли да ви дам бележка за викария на Сен Жак ла Бушри? Той ще ви заведе в една от стаите на кулата – каза свещеникът.

– Чудесно! – отговори просякът.

– Значи довечера в десет часа – рече коадюторът. —

1 Според библейската легенда стените на обсаждания от евреите град йерихон паднали, след като обсаждащите обиколили три пъти около него, като тръбели с тръбите и молели бога Ягва да им помогне. – Б. пр:

И ако остана доволен от вас, ще получите още една кесия с петстотин пистола.

Очите на просяка светнаха от алчност, но той потисна това чувство.

– До довечера всичко ще бъде готово, господине – отговори той.

След това внесе стола си в черквата, постави до него ведрото и ръсилото си, поръси се със светена вода от черковния съд, сякаш нямаше доверие в своята, и излезе от черквата.

XVIII. КУЛАТА СЕН ЖАК ЛА БУШРИ

В шест часа без четвърт господин дьо Гонди свърши всичките си работи в града и се върна в архиепископията.

В шест часа доложиха за свещеника от Сен Мери.

Кoadюторът погледна бързо дошлия и видя, че зад него стои друг човек.

– Нека влезе – каза той. Свещеникът и Планше влязоха.

– Ваше преосвещенство – каза свещеникът от Сен Мери, – ето лицето, за което имах честта да ви говоря.

Планше се поклони с вид на човек, който е посещавал знатни домове.

– Готов ли сте да служите на народното дело? – попита Гонди.

– Естествено – отговори Планше, – аз съм фрондюр в душата си. Така, както ме виждате, ваше преосвещенство, аз съм осъден на обесване.

– За какво?

– Изтръгнах от ръцете на Мазариновите сержанти един благороден и знатен господин, когато го водеха обратно в Бастилията, където е лежал пет години.

– Как се казва?

– О, ваше преосвещенство го познава добре: граф дьо Рошфор.

– А, наистина! – каза коадюторът. – Чувах да се говори за тая история: вие сте разбунтували, казаха ми, целия квартал.

– Почти – отговори Планше самодоволно.

– И вие сте по занятие? ...

– Сладкар, на улица де Ломбар.

– Обяснете ми как при такъв мирен занаят сте развили такива войнствени наклонности в себе си?

– А как ваше преосвещенство, духовно лице, ме приема сега в кавалерско облекло, с шпага отстраня и шпори на ботушите?

– Отговорът не е лош, ей богу! – каза Гонди със смях. – Но вие знаете, че въпреки расото си съм имал винаги войнствени наклонности.

– Е добре, ваше преосвещенство, а аз, преди да стана сладкар, бях три години сержант в Пиемонтския полк, а преди това бях година и половина слуга на господин д'Артанян.

– Лейтенантът на мускетарите ли? – попита Гонди.

– Същият, ваше преосвещенство.

– Но разправят, че е голям мазаринист, а?

– Е!... – рече Планше.

– Какво искате да кажете?

– Нищо, ваше преосвещенство. Господни д'Артанян е на служба; работата на господин д'Артанян е да защитава Мазарини, който му плаща за това, както нашата работа, работата на другите граждани, е да нападаме Мазарини, който ни обира.

– Вие сте умен момък, приятелю; може ли да се разчита на вас?

– Мислех, че преподобният отец е гарантирал за мене.

– Да; само че предпочитам да чуя потвърждение от самия вас.

– Можете да разчитате на мене, ваше преосвещенство, ако работата е да се внесе смут в града.

– Точно такава е работата. Как смятате, колко души можете да съберете през нощта?

– Двеста мускета и пестотин алебарди.

– Ако във всеки квартал се намери по един човек, който да направи същото, утре ще имаме много силна армия.

– Разбира се.

– Съгласен ли сте да се подчинявате на граф дьо Рошфор?

– Готов съм да го последвам в ада; и това не са празни думи, защото смятам, че е способен да отиде там.

– Bravo!

– По какъв знак ще могат да се отличават утре приятелите от враговете?

– Всеки фрондъор може да сложи връзка слама на шапката си,

– Добре. Дайте знак.

– Имате ли нужда от пари?

– Парите не пречат никога и в никаква работа, ваше преосвещенство. Ако няма, ще се мине и без тях; ако има, работата ще върви по-бързо и по-добре.

Гонди се приближи до един сандък и извади торбички. !

– Ето ви петстотин пистола – каза той. – И ако работата върви добре, утре можете да получите още толкова.

– Аз ще дам подробен отчет на ваше преосвещенство за тая сума – рече Планше и сложи торбичката под мишницата си.

– Добре, препоръчвам ви кардинала.

– Бъдете спокоен, той е в сигурни ръце. Планше излезе.

Свещеникът остана малко назад.

– Доволен ли сте, ваше преосвещенство? – попита

той.

– Да, тоя юнак май не си поплюва на ръцете.

– Е добре, той ще извърши повече, отколкото обеща.

– Чудесно тогава.

И свещеникът настигна Планше, който го чакаше на стълбата. След десет минути доложиха за свещеника от

Сен Сюлпис.

Щом вратата се отвори, в кабинета на Гонди се втурна... граф дьо Рошфор.

– Значи вие сте, мили графе! – извика дьо Гонди, като му протягаше ръка.

– И така решихте ли се най-после, ваше преосвещенство? – попита Рошфор.

– Отдавна вече се реших – отговори Гонди.

– Да не говорим повече за това; вие казахте и аз ви вярвам. Ние ще дадем бал на Мазарини,

– Е ... надявам се,

– А кога ще почнат танците?

– Поканите са за тая нощ – каза коадюторът, – но цигуларите ще засвирят едва утре сутринта.

– Можете да разчитате на мене и на петдесет войника, които ми обеща кавалерът д'Юмиер, ако имам нужда.

– Петдесет войника?

– Той събира новобранци и ми ги дава до свършването на празника; тогава ако липсват някои, аз ще ги заменя с други.

– Добре, мили Рошфор, но това не е всичко.

– Какво има друго? – усмихнато попита Рошфор.

– Какво направихте с господин дьо Бофор?

– Той е във Вандомоа и чака да му пиша кога да се върне в Париж.

– Пишете му, време е вече.

– Значи сте уверен в работата си?

– Да, но трябва да се побърза, защото щом населението на Париж се разбунтува, веднага ще се появят не един, а десет принца, желаещи да застанат начело: ако закъснее, мястото ще бъде заето.

– Мога ли да говоря от ваше име?

– Да, разбира се.

– И да му кажа, че може да разчита на вас?

– Несъмнено.

– И вие ще му дадете пълна власт?

- Във войната, да; колкото за политиката...
- Вие знаете, че той не е силен в нея.
- Той ще ме остави да действам сам за кардиналската ми шапка.
- Държите ли на нея?
- Щом ме принуждават да нося шапка с форма, която не ми харесва
- каза Гонди, – желая поне тая шапка да бъде червена.
- Всеки човек си има свой вкус – със смях каза Рошфор. – Отговарям за неговото съгласие.
- И вие ще му пишете още довечера?
- Ще направя нещо по-добро, ще пратя бърз куриер.
- След колко дни може да бъде тук?
- След пет.
- Нека дойде, ще намери промени.
- Дано!
- Гарантирам ви.
- И така?
- Вървете да съберете вашите петдесет души и бъдете готов.
- За какво?
- За всичко.
- Има ли някакъв знак за отличаване на своите?
- Връзка слама на шапката.
- Добре. Сбогом, ваше преосвещенство.
- Сбогом, мили Рошфор.
- А, Мазарини, Мазарини! – каза Рошфор, като завличаше след себе си свещеника, който не успя да вмъкне нито дума в тоя диалог. – Ще видите дали съм много стар за работа!

Беше девет часа и половина. На коадютора беше необходим около половин час, за да отиде от архиепископията до кулата Сен Жак ла Бушри.

Кoadюторът забеляза светлина в един от най-горните прозорци на кулата.

– Добре – каза той, – нашият главен ръководител е на поста си.

Той почука, отвори ха му. Сам викарият го чакаше. Той го заведе със свещ в ръка до върха на кулата; там му показа една малка врата, остави свещта в ъгъла край стената, за да може коадюторът да я намери, когато излиза, и слезе долу.

Макар че ключът беше на вратата, коадюторът почука. Влезте – се чу глас, в който коадюторът позна гласа на просяка.

Дьо Гонди влезе. Действително пред него беше раздавачът на

светена вода от преддверието на черквата Сент Иосташ. Той го чакаше, легнал на нещо като одър.

Щом видя коадютора, той стана.

Удари десет часа.

– Е добре, удържа ли думата си? – попита Гонди.

– Не съвсем – отговори просякът.

– Как така?

– Вие ми поискахте петстотин души, нали?

– Да, и какво?

– Аз ще ви дам две хиляди.

– Не се ли хвалиш?

– Искате ли доказателство?

– Да.

Три свещи горяха на прозорците, от които единият гледаше към стария град, другият към Пале Роял, а третият към улица Сен Дени.

Просякът се приближи мълчаливо до всяка свещ и ги духна една след друга.

Кoadюторът се намери в мрак; стаята се осветяваше само от несигурната светлина на луната, скрита зад големи черни облаци, краищата на които бяха посребрени.

– Какво направи? – попита коадюторът.

– Дадох сигнал.

– Какъв?

– Да се издигнат барикади.

– Аха!

– Когато излезете оттук, ще видите хората ми на работа. Пазете се само да не си счупите краката, като се спънете в някоя верига или като паднете в някоя яма.

– Добре! Ето ти още толкова, колкото вече получи. Сега не забравяй, че си предводител, и не се напивай. Г

– От двадесет години аз пия само вода. Просякът взе торбичката от ръцете му и коадюторът чу

как той започна да рови и прехвърля златните монети.

– Аха, ти си сребролюбец, чудако! – каза коадюторът. Просякът въздъхна и хвърли торбичката.

– Нима винаги ще си остана същият и няма да се избавя от моята страст? – извика той. – О, нищета! О, суета!

– Все пак ти вземаш златото.

– Да, но обещавам ви, че ще употребя за благочестиви дела онова,

което остане.

Лицето му побледня и се изкриви като на човек, който е издържал вътрешна борба.

– Чуден човек! – прошепна Гонди.

Той взе шапката си и поиска да излезе, но просякът стоеше вече между него и вратата.

Първата му мисъл беше, че този човек е намислил нещо лошо. Но просякът склочи умолително ръце и падна на колене.

– Ваше преосвещенство, моля ви се, благословете ме преди да си отидете – каза той.

– Ваше преосвещенство! – извика Гонди. – Приятелю, ти ме вземаш за друг.

– Не, ваше преосвещенство, вземам ви за това, което сте, тоест за господин коадютора; познах ви от пръв поглед.

Гонди се усмихна.

– И искаш благословията ми? – рече той.

– Да, имам нужда от нея.

Просякът каза тия думи с толкова голямо смирение и толкова дълбоко разкаяние, че Гонди протегна ръка над него и му даде благословията си с цялата миросваща сила, на която беше способен.

– Сега ние влязохме в духовен съюз – каза коадюторът. – Аз те благослових и ти си за мене свещен, – както и аз за тебе. Кажу ми, не си ли извършил някакво престъпление, за което те преследва човешкото правосъдие и от което мога да те защита?

Просякът поклати глава.

– Престъплението ми не подлежи на човешкото правосъдие, ваше преосвещенство, и вие можете да ме очистите от него само като ме благославяте често, както направихте сега.

– Хайде, бъди откровен – рече коадюторът, – ти не си се занимавал цял живот със сегашния си занаят, нали?

– Не, ваше преосвещенство, аз се занимавам с него от шест години.

– Преди това де беше?

– В Бастилията.

– А преди Бастилията?

– Това ще ви кажа тогава, ваше преосвещенство, когато вие благоволите да изслушате изповедта ми.

– Добре. Помни, че по което време на деня или нощта Дойдеш при мене, аз съм готов да ти дам опрощение на греховете.

– Благодаря ви, ваше преосвещенство – глухо отвърна просякът, –

но аз не съм още готов да го получа.

– Добре. Сбогом.

– Сбогом, ваше преосвещенство – каза просякът, като отвори вратата и се поклони на прелата.

Кoadюторът взе свещта, слезе долу и излезе дълбоко замислен.

ХІХ. БУНТЪТ

Беше около единадесет часа вечерта. Гонди не измина и сто крачки по парижките улици, когато забеляза необикновена промяна в тях.

Целият град изглеждаше населен с фантастични същества. Виждаха се мълчаливи сенки: едни къртеха каменната настилка на улиците, други влачеха и катурваха коли, а трети копаеха ями, които можеха да погълнат цели отряди кавалерия. Всички тия дейни личности ходеха на сам; натам и тичаха, подобно на демони, извършващи някаква незнайна работа; това бяха просяците от двора на чудесата, съучастници на раздавача на светена вода в преддверието на черквата Сент Йосташ, които готвеха утрешните барикади.

Гонди гледаше с известен ужас тия хора на мрака, тия нощни работници. Питаше се дали ще има възможност да вкара обратно тия нечисти твари в леговищата им, след като ги беше изкарал оттам. Когато някое от тия същества се приближаваше до него, той беше готов да се прекръсти.

Той стигна до улица Сент Оноре и тръгна по нея към улица дьо ла Феронри. Тук гледката се промени: търговци тичаха от дюкян на дюкян; вратите изглеждаха затворени като капациите на витрините, но те бяха само притворени и веднага се отваряха и затваряха, като пропускаха хора, които сякаш се страхуваха да не се види какво носят; това бяха търговци, имащи оръжие и разнасящи го на ония, които нямаха.

Един от тях ходеше от врата на врата, превит под тежестта на шпаги, аркебузи, къси мускети и различни видове оръжия, от които се разтоварваше постепенно. При светлината на един фенер коадюторът позна в него Планше.

Кoadюторът мина по улица дьо ла Моне и излезе на крайбрежната улица; тук стояха неподвижно групи граждани с черни или сиви мантии в зависимост от това, към кое гражданство принадлежаха – към висшето или низшето. Отделни личности минаваха от една група в ДрУга

Всички тия сиви и черни мантии бяха понадигнати отзад от

краищата на шпагите, а отпред – от дулата на аркебузите и мускетите.

На Пон Ньоф коадюторът видя караул; един човек се приближи до него.

– Кой сте? – попита той. – Вие, струва ми се, не сте от нашите.

– Така ви се струва, защото не познавате приятелите си, мили господин Лувиер – отговори коадюторът, като повдигна шапката си.

Лувиер го позна и се поклони.

Гонди продължи пътя си и стигна до Нелеката кула. Тук видя дълга върволица хора, които се промъкваха покрай стените. Сякаш беше шествие от призраци, защото те бяха завити с бели мантии. Като стигаха до известно място, всички тия хора изчезваха един след друг, сякаш потъваха в земята. Гонди се облегна в един ъгъл и видя как изчезнаха всичките, от първия до предпоследния.

Последният погледна наоколо, за да се увери навярно, че никой не ги следи, и въпреки мрака забеляза Гонди. Той тръгна право към него и опря пистолета на гърлото му.

– Хей, господин дьо Рошфор, нека не се шегуваме с огнестрелно оръжие! – каза Гонди и се засмя.

Рошфор го позна по гласа.

– А, вие ли сте, ваше преосвещенство? – извика той.

– Лично аз. Какви са тия хора, които водите в недрата на земята?

– Моите петдесет новобранци от кавалера д'Омиер, които трябва да влязат в леката кавалерия и които получиха бели мантии вместо екипировка.

– И къде отивате?

– У един мой приятел, скулптор; само че ние слизаме през отвора, през който вкарва мрамора си.

– Много добре – каза Гонди.

И стисна ръка на Рошфор, който също слезе и затвори капака след себе си.

Кoadюторът се върна у дома си. Беше един часа сутринта. Той отвори прозореца и се наведе, за да слуша какво става.

Из целия град се носеше шум, чуден, небивал, непознат

шум; чувствуваше се, че в тия мрачни като бездни улици става нещо необикновено и ужасно. От време на време се чуваше бучене, като бученето на приближаваща буря или прииждащи вълни; но нищо не беше ясно и определено: сякаш тайнствен подземен тътен, предвестник на земетресение.

Така работата по въстанието продължи цяла нощ. На другия ден,

като се събуди, Париж сякаш потрепера от собствения си вид. Той приличаше на обсаден град. По барикадите стояха въоръжени хора със страшен поглед, с мускети на рамо; на всяка крачка минавачът чуваше пароли, срещаше патрули, виждаше как арестуват и дори екзекутират. Спираха тия, които носеха шапки с пера и позлатени шпаги, и ги караха да викат: „Да живее Брюсел! Долу Мазарини!“ А тия, които отказваха да изпълнят тая церемония, биваха освирквани, оплювани и дори бити. Убийства още не се извършваха, но се чувствуваше, че това не е от липса на желание.

Барикадите стигаха до самия Пале Роял. От улица де БонзАнфан до улица дьо ла Феронри, от улица Сен Тома дю Лувър до Пон Ньоф, от улица Ришельо до вратата Сент Оноре – цялото това пространство беше изпълнено с повече от десет хиляди въоръжени хора; най-предните се заканваха на невъзмутимите часови от гвардейския полк, поставени на пост около Пале Роял, железната врага на който беше заключена зад тях – предпазна мярка, правеща положението им много несигурно. Сред всичко това обикаляха тълпи по сто, сто и петдесет, двеста души – слаби, бледи, дрипави хора, които носеха платница с надпис: „Вижте теглото на народа!“ Навсякъде, където те минаваха, се разнасяха яростни викове; а тия тълпи бяха толкова, че навсякъде се чуваха викове.

Ана Австрийска и Мазарини се учудиха много, когато сутринта им доложиха, че старият град, толкова спокоен снощи, се е събудил в трескаво вълнение; нито един от двамата не искаше да повярва на известието; казаха, че ще повярват само на собствените си очи и уши. Отвориха им един прозорец: те видяха, чуха и се убедиха. Мазарини сви рамене и си даде вид, че презира силно тая сган; но той явно преbledня и изтича разтреперан в кабинета си, където скри златото и скъпоценностите си В

касетките и сложи най-хубавите си диаманти на пръстите. А кралицата, разгневена и предоставена на собствената си воля, повика маршал дьо Ла Мейере, заповяда му да вземе толкова войници, колкото си иска, и да узнае каква е тая шега.

Маршалът беше обикновено много смел и самоуверен и като всички военни изпитваше високомерно презрение към простолюдието. Той взе сто и петдесет души и поиска да излезе през Лувърския мост, но тук срещна Рошфор с неговите петдесет души лека кавалерии и тълпа, надминаваща хиляда и петстотин души. Такава преграда не можеше да се пробие. Маршалът дори не се и опита и се върна на крайбрежната улица.

Но на Пон Ньоф той се натъкна на Лувиер и неговите граждани. Тоя път маршалът се опита да атакува, но го посрещнаха мускетни изстрели, а от прозорците заваля град от камъни. Трина души от отряда му останаха на мястото.

Той отстъпи към квартала на халите, но там се натъкна на Планше и неговите алебардисти. Алебардите се насочиха заплашително към него; поиска да смаже тия сиви мантии, но сивите мантии не се поддадоха и маршалът отстъпи към улица Сент Оноре, като остави на бойното поле четирима гвардейци, безшумно убити със студено оръжие.

Тогава навлезе в улица Сент Оноре; тук обаче срещна барикадите на Сент Иосташкия просяк. Те се охраняваха не само от въоръжени мъже, но дори от жени и деца. Фрике, притежател на пистолет и шпага, дадени му от Лувиер, беше събрал цяла шайка от лудетини като него и вдигаше невъобразим шум.

Маршалът помисли, че това място се пази по-слабо от другите, и поиска да си пробие път. Той поръча на двадесет души да слязат от конете, да се нахвърлят върху барикадата и да я разрушат, докато той и останалата кавалерия прикриват нападащите. Двадесетте души тръгнаха право към преградата: но изведнъж иззад гредите, измежду колелетата на колите, от височината на камъните се разнесе страшна пушечна стрелба и веднага след това на ъгъла на гробищата дезИносан се появиха алебардистите на Планше, а на ъгъла на улица дьо ла Моне – гражданите на Лувиер.

Маршал дьо Ла Мейере се намери между два огъня.

Той беше храбър и реши да умре, но да не се предава. На изстрелите отговори с изстрели и викове от болка почнаха да се разнасят от тълпата. Гвардейците, по-добре обучени, стреляха по-точно; но гражданите, много повече на брой, ги смазваха с истински железен ураган. Хората падаха около маршала както при Рокроа или Лерида. На адютанта му Фонтрай счупиха ръката, конят му беше ранен от куршум в шията и той едва Можеше да го управлява, защото животното беснееше от болка. Най-последно изпадна в това отчаяно положение, когато и най-храбрият чувствава да лазят тръпки по гърба му и да избива пот на челото му. Точно в тоя момент тълпата се разтвори откъм улица дьо л'Арорсек, като викаше: „Да живее коадюторът!“, и Гонди, в епископска одежда, се появи, като вървеше спокоен сред пушечната стрелба и благославяше надясно и наляво тъй спокойно, сякаш водеше шествието на празника Тяло господне.

Всички паднаха на колене.

Маршалът го позна и изтича към него.

– Изведете ме от тука, за бога – каза той, – или аз и моите хора ще си оставим костите тук.

Шумът беше толкова голям, че и гръм небесен не би се чул. Гонди вдигна ръка и призова към мълчание. Всички млъкнаха.

– Деца – каза той, – ето господин маршал дьо Ла Мейере, в намеренията на когото сте се излъгали и който се наема, щом се завърне в Лувър, да поиска от ваше име от кралицата освобождаването на нашия Брусел. Наемате ли се, господин маршал? – обърна се Гонди към Ла Мейере.

– Ай да му се не види, разбира се, че се наемам! – извика маршалът. – Не се надявах да се отърва толкова евтино.

– Той ви дава благородническата си дума – каза Гонди.

Маршалът вдигна ръка, в знак на потвърждение.

– Да живее коадюторът! – завика тълпата.

Няколко гласа прибавиха дори: „Да живее маршалът!“ А всички подзеха в хор: „Долу Мазарини!“

Тълпата се разтвори, пътят през улица Сент Оноре беше най-къс. Барикадите се отвориха и маршалът с остатъка от отряда си се оттегли, предшествуван от Фрике и Разбойниците му, едни от които подражаваха биене на барабан, а другите – звуци на тръби.

Това беше почти триумфално шествие; само барикадите се затвориха отново след гвардейците; маршалът гризеше ноктите си от яд.

През това време Мазарини, както казахме вече, подреждаше работите си в кабинета. Той поръча да повика д'Артанян; но сред цялата тая връва не се надяваше да го види, защото д'Артанян не беше дежурен. След десет минути лейтенантът се появи на прага, следван от неразделения Портос.

– А, елате, елате, господин д'Артанян! – извика кардиналът. – И бъдете добре дошъл, както и приятелят ви. Но какво става в тоя проклет Париж?

– Какво става ли, ваше високопреосвещенство? Нищо добро – отговори д'Артанян и поклати глава. – Градът е въстанал и преди малко, като минавах по улица Монторгъой с господин дю Валон, когото виждате тук и който е също ваш покорен слуга, въпреки униформата ми, а може би именно заради нея, поискаха да ни накарат да викаме „Да живее Брусел!“ и ... да кажа ли, ваше високопреосвещенство, какво още искаха да ни накарат да викаме?

– Кажете, кажете.

– И „Долу Мазарини!“ Представете си, каква дързост! Мазарини се усмихна, но силно побледня.

– И вие викахте ли? – попита той.

– Бога ми, не! – отговори д'Артанян. – Гласът ми се схвана. Господин Валон е хремав и също не вика. Тогава, ваше високопреосвещенство ...

– Тогава какво? – запита Мазарини.

– Погледнете шапката и мантията ми.

И д'Артанян показа четири дупки от куршуми на мантията и две на шапката. А пък дрехата на Портос беше разрязана на хълбока му от алебарда и един изстрел с пистолет бе отсякъл перото на шапката му.

– Diavolo! – каза кардиналът замислен, като гледаше двамата приятели с простодушно удивление. – Аз бих викал!

В тая минута врявата се чу по-близо.

Мазарини изтри челото си и погледна наоколо. Имаше голямо желание да отиде до прозореца, но не се решаваше.

– Вижте какво става, господин д'Артанян – каза той-

Д'Артанян се приближи до прозореца с обичайната си безгрижност.

– Охо! – рече той. – Какво е това? Маршал дьо Ла Мейере се връща без шапка. Ръката на Фонтрай е превързана, ранени гвардейци, коне в кръв... Е, но какво правят часовите? Те се прицелват, ще стрелят!

– Заповядано им е да стрелят по народа, ако народът се приближи до Пале Роял – каза Мазарини.

– Но ако те открият огън, всичко е загубено! – извика д'Артанян.

– Имаме железни врати.

– Железни врати! Работа за пет минути. Железни врати! Ще ги изкъртят, ще ги извият, ще ги счупят! ... Не стреляйте, дявол да го вземе! – извика д'Артанян, като отвори прозореца.

Въпреки това предупреждение, което не можа да се чуе сред шума, разнесоха се три-четири мускетни изстрела; последва ги страшна пушечна стрелба; куршумите зачукаха по фасадата на Пале Роял; един от тях мина под ръката на д'Артанян и счупи огледалото, в което Портос се оглеждаше самодоволно.

– Ай! – извика кардиналът. – Венецианско огледало!

– О, ваше високопреосвещенство – каза д'Артанян, като затваряше спокойно прозореца, – не плачете още, не заслужава, защото навярно след един час в Пале Роял няма да остане нито едно огледало, нито венецианско, нито парижко.

– Но на какво мнение сте тогава? – цял разтреперан попита кардиналът.

– Е, пусто да остане, върнете им Брусел, щом го искат! За какво ви е един парламентски съветник? Никаква полза няма от него!

– А вие, господин дю Валон, и вие ли сте на същото Мнение? Какво бихте направили?

– Бих върнал Брусел – отговори Портос.

– Елате, елате, господа – извика Мазарини, – ще поговоря за това на кралицата.

В края на коридора той се спря и запита:

– Мога да се надявам на вас, господа, нали?

– Ние не се отдаваме два пъти – отвърна д'Артанян, – ние се отдадохме на вас, заповядайте, ще се подчиним.

– Тогава влезте в тоя кабинет и почакайте.

След това кардиналът заобиколи и влезе в салона през друга врата.

XX. БУНТЪТ СЕ ПРЕВРЪЩА ВЪВ ВЪСТАНИЕ

Кабинетът, където влязоха д'Артанян и Портос, се отделяше от салона, дето беше кралицата, само със завеса. През тая тънка преграда се чуваше всичко, което се говори, а през тесния отвор между двете половини на завесата се виждаше всичко, което става в другата стая.

Кралицата стоеше права в салона, побледняла от гняв; но тя се владееше толкова добре, че не можеше да се познае вълнението ѝ. Зад нея стояха Коменж, Вилкие и Гито; зад тях – жените.

Пред нея беше застанал канцлерът Сегие, същият, който преди двадесет години я преследваше тъй упорито. Той разказваше, че счутили каретата му, че го гонили, че той се спуснал в двореца О ..., че веднага нахлули в двореца и го разграбили и опустошили; за щастие той успял да стигне до един кабинет, скрит зад тапетите, където някаква стара жена го заключила заедно с брат му, Московия епископ. Там опасността била толкова голяма, разярените бунтовници се приближили до кабинета с такива закани, че канцлерът мислел, че е дошъл последният му час, и се изповядал на брат си, за да бъде готов, ако го открият. Но за щастие, не го намерили: народът помислил, че той е избягал през някоя задна врата, и се оттеглил, като му дал възможност да излезе. Тогава той се облякъл в дрехите на маркиз дьо ... и излязъл от двореца, като прекрочил през трупа на полицейския пристав ѝ двама гвардейци, убити при

защитата на входа.

През време на тоя разказ Мазарини влезе, промъкна се безшумно до кралицата и заслуша.

– Е, какво мислите за това? – попита кралицата, когато канцлерът свърши разказа си.

– Мисля, че работата е доста сериозна, всемилостива Господарке.

– Но какъв съвет ще ми дадете?

– Бих дал един съвет на ваше величество, но не смея.

– Осмелете се, осмелете се, господине – каза кралицата с горчива усмивка. – Едно време, при други обстоятелства, вие бяхте много по-смел.

канцлерът се изчерви и промърмори няколко думи. и става въпрос за миналото, а за настоящето – Продължи кралицата. – Вие казахте, че можете да ми А Дете някакъв съвет. Какъв е той?

касае се милостива господарке – нерешително отговори канцлерът, – освободете Брусел.

Кралицата беше много бледна, но при тия думи побледня още повече и лицето ѝ се измени.

– Да освободя Брусел – извика тя – никога!

В тая минута в съседната зала се чуха стъпки и маршал дьо ла Мейере се появи на вратата без доклад.

– А, ето ви и Вас, маршале! – радостно извика Ана Австрийска. – Надявам се, че вразумихте цялата тая стан. Нали?

– Всемилостива господарке – отговори маршалът, – трима души от отряда ми паднаха в Пон Нюф, четирима на Халите, шестима на ъгъла на улица дьо л'АрбуСек и двама на вратата на вашия дворец – всичко петнадесет души. Доведох обратно десет-дванадесет ранени. Шапката ми остана не зная де, отнесена от куршум, и по всяка вероятност щях да остана при шапката си, ако не беше господин коадюторът, който дойде навреме и ме освободи.

– А, наистина, щях да се учудя, ако това куче а къси и криви крака не беше намесено във всичко това! – каза кралицата.

– Всемилостива господарке – възрази Ла Мейере със смях, – не говорете лошо за него пред мене, защото е още съвсем прясна услугата, която той ми направи.

– Добре, бъдете му благодарен, колкото желаете – каза кралицата, – но това съвсем не задължава мене. Вие сте здрав и читав – това е всичко, което желях. Поздравявам ви не само с добре дошъл, но и с благополучното ви завръщане.

– Да, всемилостива господарке, но благополучното ми завръщане беше възможно само при едно условие: да ви предам волята на народа.

– Волята! – намръщи се Ана Австрийска. – Охо, господин маршал, трябва да сте изпаднали в много

голяма опасност, за да се наемете с такава необикновена мисия!

Тия думи бяха казани с известна ирония, която не се изплъзна от маршала.

– Извинете, всемилостива господарке – рече той, – аз не съм адвокат, аз съм военен и затова може би не разбирам добре значението на думите. Трябваше да кажа желанието, а не волята на народа. А що се отнася до отговора, с който ме удостоихте, вие искахте да кажете, струва ми се, че съм се уплашил.

Кралицата се усмихна.

– Е, да, всемилостива господарке, аз се уплаших; това е за трети път в живота ми, а съм участвувал в дванадесет големи сражения и не зная в колко схватки и престрелки. Да, аз се уплаших и предпочитам да стоя пред ваше величество, колкото и да е страшна усмивката ви, отколкото пред тия пъклени дяволи, които ме придружиха дотук и които не зная откъде излизат.

– Браво! – съвсем меко каза д'Артанян на Портос. – Чудесно отговори.

– Е, добре, какво е желанието на моя народ? – попита кралицата, хапейки устните си, докато придворните се споглеждаха учудено.

– Да му се върне Брусел, всемилостива господарке – отвърна маршалът.

– Никога! – каза кралицата. – Никога!

– Както обича ваше величество – рече Ла Мейере, като се поклони и направи крачка назад.

– Къде отивате, маршале?

– Да предам отговора на ваше величество на тия, които го чакат.

– Останете, маршале, не искам да помислят, че водя преговори с бунтовници.

– Всемилостива господарке, аз дадох дума – възрази маршалът,

– Тоест ...

– Ако вие не заповядате да ме арестуват, аз трябва да отида.

Мълнии изскочиха от очите на Ана Австрийска.

– О, няма никакво значение, господине! – каза тя. – Арестувала съм и по-важни от вас. Гито!

Мазарини се спусна.

– Всемилоствива господарке – каза той, – ако на свой ред смея да ви дам един съвет ...

– Също да върна Брюсел, господине? В такъв случай не си правете труда.

– Не – рече Мазарини, – макар че съветът ми не е по-лош от другия.

– Какъв е той?

– Повикайте господин коадютора.

– Кoadютора! – извика кралицата. – Тоя етравеш раздорник! – Та именно той е организирал тоя бунт!

– Толкова по-добре – каза Мазарини. – Ако той го е уредил, той може и да го прекрати.

– И ето удобен случай, всемилоствива господарке – забеляза Коменж, който гледаше от един прозорец. – Ето той раздава благословиите си на площада на Пале Роял.

Кралицата се спусна към прозореца.

– Наистина – каза тя. – О, лицемер! Виджете!

– Виждам, че всички коленичат пред него, макар че е само коадютор – рече Мазарини. – А ако бях на неговото място, биха ме разкъсали, макар че съм кардинал. И така, аз настоявам на моето желание (Мазарини наблегна на тая дума) ваше величество да приеме коадютора.,

– Защо не кажете и вие: моята воля? – тихо отговори кралицата.

Мазарини се поклони.

Кралицата се замисли за минута. След това вдигна глава и каза:

– Господин маршал, идете да намерите господин коадютора и ми го доведете.

– А какво да кажа на народа? – попита маршалът.

– Да потърпи – отвърна Ана Австрийска. – И аз търпя.

Гордата испанка каза това с такъв заповеднически тон, че маршалът не възрази нищо; той се поклони и излезе. Д'Артанян се обърна към Портос.

– Как ще свърши всичко това? – рече той.

– Ще видим – отвърна Портос с обикновения си спокоен вид.

През това време Ана Австрийска се приближи до Коменж и му заговори тихо.

Мазарини гледаше неспокойно към страната, където бяха д'Артанян и Портос.

Останалите присъстващи полугласно си разменяха думи.

Вратата се отвори отново; появи се маршалът, последван от

коадютора.

– Всемиловитва господарке – каза той, – ето господин дьо Гонди, който побърза да се постави на ваше разположение.

Кралицата направи няколко крачки към него и се спря студена, строга, неподвижна и презрително издала напред долната си устна.

Гонди се поклони почитателно.

– Е, господине, какво ще кажете за този бунт? – попита кралицата.

– Ще кажа, че това не е вече бунт, всемиловитва господарке, а въстание – отговори коадюторът.

– Въстание е за тия, които мислят, че народът ми може да въстане! – извика Ана Австрийска, неспособна да се прикрива пред коадютора, когото смяташе, с пълно основание може би, за подбудител на целия този бунт. – Въстание, така наричат това движение ония, които сами са го създали и желаят въстание; но почакайте, почакайте, кралската власт ще сложи добър ред.

– Всемиловитва господарке, няма ваше величество ми направи честта да ме повика само за да ми каже това? – студено попита Гонди.

– Не, мили коадюторе – обади се Мазарини, – за да ви поиска мнението за неприятната обстановка, в която се намираме.

– Наистина ли нейно величество ме повика за съвет? – попита дьо Гонди, като се престори на учуден.

– Да – каза кралицата, – така поискаха. Кoadюторът се поклони.

– И така нейно величество желае ...

– Да ѝ кажете какво бихте направили на нейно място – побърза да отговори Мазарини.

Кoadюторът погледна кралицата, която направи утвърдителен знак.

– На мястото на нейно величество не бих се колебал – студено отвърна Гонди, – бих върнал Брусел.

– А ако не го върна – извика кралицата, – какво мислите, че ще стане?

– Мисля, че утре в Париж няма да остане камък върху камък – каза маршалът.

– Питам не вас, а господин дьо Гонди – забеляза кралицата сухо и без да се обърне.

– Ако ваше величество пита мене – отговори коадюторът със същото спокойствие, – ще ви кажа, че съм напълно съгласен с господин маршала.

Лицето на кралицата пламна, хубавите ѝ очи сякаш искаха да

изскочат навън; карминовите и устни, сравнявани от всички поети на онова време с цъфнал нар, побледняха и затрепераха от яд: тя почти уплаши дори Мазарини, който все пак беше свикнал с домашните сцени на това неспокойно семейство.

– Да върна Брюсел! – извика тя най-послед със страшна усмивка. – Хубав съвет, няма що! Ясно се вижда, че идва от свещеник!

Гонди остана невъзмутим. Днешните оскърбления сякаш се плъзгаха по него като вчерашните сарказми; но омразата и отмъщението се трупяха мълчаливо и капка по капка в дъното на сърцето му. Той погледна студено кралицата, която буташе Мазарини, за да каже нещо на свой ред.

Но обикновено Мазарини мислеше много и говореше малко.

– Ехе! – каза той. – Добър съвет, приятелски съвет. Аз също бих го върнал, тоя добряк Брюсел, жив или мъртъв, и всичко би било свършено.

– Ако вие го върнете мъртъв, всичко би било свършено, както казвате, ваше високопреосвященство, но не тъй, както си мислите.

– Нима казах жив или мъртъв? – продължи Мазарини. – Начин на говорене. Вие знаете, че аз си служа много лошо с френски език, на който вие, господин коадютор, говорите и пишете тъй добре.

– Я гледай какъв държавен съвет! – каза д'Артанян на Портос. – Нашите съвети в Ла Рошел, с Атос и Арамис, бяха по-добри.

– В бастиона Сен Жерве.

– И там, и на други места.

Кoadюторът преглътна всичко това и продължи все със същото невъзмутимо спокойствие:

– Ако съветът ми не се харесва на ваше величество, то е без съмнение, защото ви е даден по-добър; аз зная много добре мъдростта на кралицата и на съветниците ѝ, за да предположа, че столицата ще бъде оставена в такова вълнение, което може да доведе до революция.

– И така значи, според вас – насмешливо подзе испанката, като си хапеше устните от яд, – вчерашният бунт,

преминал Днес във въстание, Може да се превърне утре в революция.

– Да, всемилостива господарке – сериозно отговори коадюторът.

– Но, господине, като ви слуша, човек наистина може да си помисли, че народите са загубили всяка спирачка.

– Тая година е лоша за кралете – забеляза Гонди и поклати глава. – Вижте какво става в Англия, всемилостива господарке.

– Да, но у нас, във Франция, за щастие няма Оливър Кромуел –

отговори кралицата.

– Кой знае – каза Гонди. – Тия хора са като гръм: виждаш го само когато поразява.

Всички потрепераха и настъпи минутно мълчание.

През това време кралицата притискаше ръце към гърдите си; виждаше се, че тя съдържа силното биене на сърцето.

– Портос – прошепна д'Артанян, – вижте хубаво тоя свещеник.

– Добре, виждам го – отвърна Портос. – Е, какво?

– На, това е човек!

Портос погледна учудено д'Артанян; ясно беше, че не разбира ни най-малко какво иска да каже приятелят му.

– И така – безмилостно продължи коадюторът, – ваше величество ще вземе съответните мерки. Но предвиждам, че те ще бъдат ужасни и ще раздразнят бунтовниците още повече.

– Е, тогава вие, господин коадютор – иронично каза кралицата, – вие, който имате такава власт над тях и който сте наш приятел, ще ги усмирите с благословиите си.

– Може би ще бъде много късно – възрази Гонди все със същия леден тон, – може би тогава самият аз няма да имам влияние над тях; а като им върне Брусел, ваше величество ще пресече корена на размирието и ще има право да накаже жестоко всеки по-нататъшен опит за въстание.

– А нима нямам това право? – извика кралицата.

– Ако го имате, възползувайте се от него – отговори Гонди.

– Пусто да остане! – каза д'Артанян на Портос. – такъв характер обичам. Защо той не е министър и защо

аз не съм негов д'Артанян, вместо да бъда на това нищожество Мазарини! О, пусто и върло, чудеса бихме извършили ние двамата!

– Да – съгласи се Портос.

Кралицата даде знак на двора да се оттегли, с изключение на Мазарини. Гонди се поклонил и поиска да излезе с другите.

– Останете, господине – каза кралицата. „Добре – помисли си Гонди, – тя ще отстъпи.“

– Тя ще нареди да го убият – каза д'Артанян на Портос. – Но във всеки случай не аз ще изпълня такава заповед. Напротив, кълна се в бога, ако го нападат, аз ще се хвърля върху нападателите.

– И аз също – рече Портос.

– Добре – промърмори Мазарини, като седна на един стол, – сега ще видим нещо ново.

Кралицата изпрати с поглед излизащите. Когато вратата се затвори след последния, тя се обърна. Виждаше се, че прави невероятни усилия, за да укроти гнева си; вееше си с ветрилото, поднасяше към носа си кутийка с благовоние, ходеше назад-напред. Мазарини седеше на стола и сякаш мислеше. Гонди, който започваше да се безпокои, гледаше изпитателно тапетите, опипваше ризницата под расото си и от време на време Проверяваше дали му е подръка дръжката на един здрав испански нож, скрит под късата му наметка.

– Сега – каза кралицата, като се спря най-последно, – сега, когато сме сами, повторете съвета си, господин коадютор.

– Ето го, всемилостива господарке: мека ваше величество се престори, че сте обмислили добре всичко, нека признае публично грешката си – в това е силата на силните правителства, – нека пусне Брусел от затвора и нека го върне на народа.

– О, да се унизя до такава степен? – извика Ана Австрийска. – Кралица ли съм аз или не? Цялата тая сган, тая ревяща тълпа – това поданицы ли са ми или не? Нима нямам приятели, гвардия? О, кълна се в света Богородица, както казваше кралица Катерина – продължи тя, като се разпалваше от собствените си думи, – по-скоро

ще удуша със собствените си ръце тоя проклет Брусел, отколкото да им го върна!

И тя се спусна със стиснати юмруци към Гонди, когото в тая минута мразеше, без съмнение, не по-малко от Брусел.

Гонди не се помръдна; нито един мускул на лицето му не трепна; само леденият му поглед се кръстоса като меч с яростния поглед на кралицата.

– С тоя човек е свършено, ако при двора имаше някой Витри, който да влезе сега – каза гасконецът. – Но аз ще убия такъв Витри, преди той да нападне тоя славен прелат, и то без да му мисля! Господин кардиналът Мазарини ще ми бъде безкрайно благодарен за това.

– Шт! – рече Портос. – Слушайте.

– Всемилостива господарке! – извика кардиналът, като улови Ана Австрийска за ръката и я затегли назад. – Всемилостива господарке, какво правите?

После прибави на испански:

– Ана, полудяхте ли? Вие се карате тук като обикновена гражданка, вие, кралицата! Нима не виждате, че в лицето на тоя свещеник прелат, пред вас стои целият парижки народ, който не бива, опасно е да се обижда в тоя момент, и че ако тоя свещеник поиска, след един час вие

няма да имате вече корона? Престанете, по-късно, при други обстоятелства, вие ще бъдете твърда и непоколебима, но сега не му е времето; сега ласкайте и бъдете нежна, или вие не сте кралица, а проста жена.

При първите думи, казани от кардинала на испански, Д'Артанян улови ръката на Портос, като я стискаше все по-силно и по-силно; после, когато Мазарини млъкна, той прошепна:

– Портос, не говорете никога пред Мазарини, че зная испански; иначе съм загубен, а и вие също.

– Добре – каза Портос.

Това строго смъряне, проникнато от красноречие, което характеризираше Мазарини, когато говореше италиански или испански, и което съвсем изчезваше, когато говореше френски, беше казано с такова непоницаемо лице, че Гонди, колкото и да беше добър физиономист, го смета за просто предупреждение да бъде по-сдържана. След това нагрубяване кралицата омекна изведнъж;

огнят в Очите ѝ угасна, кръвта се оттегли от страните ѝ и от устните и престанаха да се леят гневни думи. Тя седна, уморено отпуснала ръце, и каза с треперещ от сълзи глас:

– Извинете ме, господин коадютор, и отдайте това избухване на страданията ми. Като жена, и следователно подчинена на слабостите на моя пол, аз се плаша от гражданската война; като кралица, и свикнала да ми се подчиняват, аз кипвам при първата съпротива.

– Всемиловитва господарке – каза дьо Гонди и се поклони, – вие се лъжете, като наричате съвета ми съпротива. Поданиците на ваше величество ви почитат и ви се подчиняват. Народът се сърди не на кралицата – той иска Брусел, и нищо повече; той ще бъде щастлив да живее под закрилата на ваше величество, ако обаче ваше величество му върне Брусел – усмихнато прибави Гонди.

При думите: „народът се сърди не на кралицата“ Мазарини наостри уши, като мислеше, че коадюторът ще заговори за виковете „Долу Мазарини!“ Той беше много признателен на Гонди за това премълчаване и затова каза с най-копринения си глас и най-милото си лице:

– Всемиловитва господарке, повярвайте на коадютора, който е един от нашите най-добри политици; първата вакантна кардиналска шапка сякаш нарочно е направена за неговата благородна глава.

„А, значи имаш нужда от мене, хитра лисицо!“ – помисли си дьо Гонди.

– А какво ще обещае на нас, когато поискат да убият Гонди? – каза д'Артанян. – Пусто да остане, ако той раздава така шапки, тогава да

бъдем готови, Портос, и още утре да си поискаме по един полк! Ай да му се не види, ако гражданската война продължи само една година, аз ще заповядам да позлатят за мене шпагата на главнокомандуващ.

– А за мене? – попита Портос.

– На тебе ще дам маршалския жезъл на господин дьо Ла Мейере, който сега, изглежда, не е в голяма милост.

– И така, господине – каза кралицата, – вие се страхувате сериозно от народно въстание?

– Сериозно, всемилостива господарке – отговори Гонди учуден, че не е напреднал повече. – Страхувам се, че пороят ще причини ужасни опустошения, ако пробие бента.

– А аз смятам, че в такъв случай трябва да му се противопоставят нови бентове – каза кралицата. – Идете си, ще си помисля.

Гонди погледна учудено Мазарини. Мазарини се приближи до кралицата, за да поговори с нея. В тая минута на площада на Пале Роял се разнесе страшен шум.

Гонди се усмихна, погледът на кралицата пламна, Мазарини побледня.

– Какво става пак? – извика той.

В същата минута Коменж се втурна в салона.

– Извинете, всемилостива господарке – рече той с влизането си, – но народът смаза часовите в желязната ограда и сега разбива вратите. Какво ще заповядате?

– Слушайте, всемилостива господарке – каза Гонди. Бученето на вълните, тътнежът на гръм и бумтенето

на вулкан не можеха да се сравнят ни най-малко с бурята от викове, която се издигна в тая минута чак до небесата.

– Какво ще заповядам! – рече кралицата.

– Да, времето не търпи отлагане.

– Колко хора приблизително имате в Пале Роял?

– Шестстотин души.

– Поставете сто при краля, а с останалите очистете Цялата тая сган.

– Какво правите, всемилостива господарке? – извика Мазарини.

– Вървете! – каза кралицата.

Коменж излезе с пасивното подчинение на войник. В тая минута се чу страшен трясък; една от вратите започваше да отстъпва.

– Е, всемилостива господарке – отново извика Мазарини, вие погубвате всички нас, краля, себе си и Мене.

При тоя вик, изтръгнал се издън сърцето на уплашения кардинал,

Ана Австрийска се уплаши също и повика коменж назад.

– Много късно! – каза кардиналът, като си скубеше косата. – Много късно!

Вратата отстъпи и се чу радостният рев на народа. Д'Артанян взе шпагата в ръка и даде знак на Портос да направи същото.

– Спасете кралицата! – извика Мазарини, като се обърна към коадютора.

Гонди се спусна към прозореца, отвори го и позна Лувиер, който беше начело на една тълпа от три-четири хиляди души може би.

– Нито крачка напред! – извика той. – Кралицата подписва.

– Какво говорите? – извика кралицата.

– Истината, всемилостива господарке – отговори Мазарини, като ѝ подаваше перо и хартия, – така трябва.

И прибави:

– Подпишете, Ана, моля ви се, аз искам това! Кралицата падна в едно кресло, взе перото и подписа. Възпиран от Лувиер, народът не направи нито крачка

напред, но страшният ропот, издаващ гнева на тълпата, все още продължаваше. Кралицата написа:

„Началникът на затвора Сен Жермен да пусне на свобода съветника Брусел.“

И се подписа.

Кoadюторът, който следеше жадно с очи всичките ѝ движения, грабна хартията веднага, щом бе подписана, върна се отново на прозореца, размаха листа и каза:

– Ето заповедта! Цял Париж сякаш извика от радост; после се чуха викове: „Да живее Брусел! Да живее коадюторът!“

– Да живее кралицата! – извика коадюторът. Няколко гласове подзеха вика му, но те бяха слаби и редки.

Може би коадюторът извика нарочно това, за да каже на Ана Австрийска нейната слабост.

– А сега, когато постигнахте онова, което искахте, можете да си вървите, господин Гонди – каза тя.

– Когато кралицата има нужда от мене – каза коадюторът и се поклони, – ваше величество знае, че съм винаги на ваше разположение.

Кралицата кимна и Гонди се оттегли.

– А, проклет свещеник! – извика Ана Австрийска и протегна ръка към току-що затворилата се врата. – Един ден ще те накарам да допиеш

отровата, която ми поднесе днес.

Мазарини поиска да се приближи до нея.

– Оставете ме! – каза тя. – Вие не сте мъж! И излезе.

– А вие не сте жена – промърмори Мазарини. След като помисли малко, той си спомни, че д'Артанян

и Портос са тук и следователно са видели и чули всичко. Намръщи се, отиде право към завесата и я повдигна; кабинетът беше празен.

При последните думи на кралицата д'Артанян улови Портос за ръката и го завлече в галерията.

Мазарини влезе също в галерията и видя там двамата приятели, които се разхождаха.

– Защо излязохте от кабинета, господин д'Артанян? – попита той.

– Защото кралицата заповяда на всички да се оттеглят – отговори д'Артанян – и аз помислих, че заповедта се отнася и до нас, както и до другите.

– Значи сте тук от...

– От около четвърт час – каза д'Артанян, като погледна Портос и му направи знак да не го опровергава.

Мазарини забеляза тоя знак и се убеди, че д'Артанян е видял и чул всичко; но той му беше благодарен за лъжата.

– Положително, господин д'Артанян, вие сте такъв човек, какъвто търсех, и заедно с вашия приятел можете да разчитате на мене.

След това се поклони на двамата приятели с най-чаровна усмивка и се върна в кабинета си по-спокоен, защото при излизането на Гонди връвата престана като по Магия.

XXI. НЕЩАСТИЕТО ПРИДАВА ПАМЕТ

Ана се прибра разярена в молитвената си стая. – Какво! – извика тя, като си кършеше ръцете. – Какво, народът видя как свекърва ми Мария Медичи арестува господин дьо Конде, първия принц по кръв; видя как кардиналт изгони свекърва ми, бившата регентка; видя как затвориха във Венсен господин дьо Вандом, тоест сина на Анри IV; той не каза нищо, когато оскърбявах, затваряха и заплашвах тия високопоставени лица. И изведнъж за някакъв си Брусел! Исусе, какво стана с кралската власт?

Без да мисли, Ана засегна парливия въпрос. Народът не каза нищо за принципите и се надигна за Брусел; тук ставаше вече дума за един

плебей и като защитаваше Брусел, народът чувствуваше инстинктивно, че защитава себе си.

През това време Мазарини се разхождаше надлъж и нашир из кабинета си и от време на време поглеждаше хубавото си венецианско огледало, попукано звездообразно.

– Е, зная, не е весело, когато трябва да се отстъпва така – казваше той. – Но ние ще се отплатим. Какво е Брусел? Име, не нещо съществено.

Колкото и ловък политик да беше, Мазарини се лъжеше тоя път: Брусел беше нещо съществено, а не само име. И така, когато на другата сутрин Брусел влизаше в Париж в една голяма карета със сина си Лувиер от страни и Фрике отзад на каретата, целият народ, въоръжен, се втурна на пътя, през който минаваше. Виковете „Да живее Брусел!“, „Да живее нашият баща!“ ечаха от всички страни и поразяваха смъртно слуха на Мазарини; шпионите на кардинала и на кралицата донасяха от всички страни неприятни новини, които сварваха министъра много развълнуван и кралицата много спокойна. В ума на кралицата сякаш зрееше някакво важно решение, което още повече увеличаваше безпокойството на Мазарини. Той познаваше гордата владетелка и се страхуваше много от решенията на Ана Австрийска.

Коадюторът влезе в парламента като крал, по-силен от краля, кралицата и кардинала, взети заедно. По негово предложение парламентът покани с указ гражданите да сложат оръжията си и да разтурят барикадите: сега те знаеха, че за един час всички могат да се въоръжат отново и че за една нощ барикадите щяха да бъдат издигнати.

Планше се върна в магазина си; победата дава амнистия и затова Планше не се страхуваше, че ще бъде обесен; той беше убеден, че ако само го заплашат с арестуване, народът ще въстане за него така, както за Брусел. Рошфор върна на кавалера д'Юмиер леката си кавалерия: от нея липсваха двама; но кавалерът, фрондбюр в душата си, не искаше и да чуе за компенсация.

Просякът зае отново мястото си в преддверието на черквата Сент дьо-сташ и продължи с едната ръка да раздава светена вода, а с другата – да проси милостиня; и никой не подозираше, че тия две ръце току-що бяха помогнали да се извади от сградата на обществото основният камък на кралската власт.

Лувиер беше горд и доволен: той отмъсти на омразния Мазарини и спомогна много за освобождаването на баща си; името му се споменаваше с ужас в Пале Роял и той казваше със смях на съветника, върнал се в

семейството си:

– Как мислите, татко, ако сега поискам от кралицата един полк, дали ще ми го даде?

Д'Артанян се възползува от настъпилото затишие, за да изпрати назад Раул, когото едва можа да задържи затворен през време на бунта и който искаше непременно да извади шпагата си за едната или за другата страна. В началото младежът се възпротиви, но д'Артанян заговори от името на граф дьо Ла Фер. Раул посети госпожа дьо Шеврьоз и замина за армията.

Само Рошфор не остана много доволен от края на тая работа: той писа на господин херцог дьо Бофор да дойде; херцогът ще пристигне и ще намери Париж спокоен.

Той отиде при коадютора, за да го попита дали да съобщи на принца да спре пътуването си. Но Гонди помисли малко и каза:

– Нека продължава пътя си.

– Значи още не е свършено? – попита Рошфор.

– Хайде де, мили графе, ние сме едва в началото.

– Защо мислите така?

– Защото познавам душата на кралицата: тя няма да се признае за победена.

– Значи подготвя нещо?

– Надявам се.

– Кажете какво знаете?

– Писала е на господин принца да се върне от армията колкото се може по-скоро.

– Аха! – рече Рошфор. – В такъв случай имате право. Господин дьо Бофор трябва да дойде.

Вечерта на същия ден, когато ставаше тоя разговор, се пръсна слухът, че господин принцът пристигнал.

Новината беше много проста и естествена, а при това вдигна голям шум. Разправяха, че господин принцът, когото обвиняваха в нещо повече от братска любов към сестра му, госпожа дьо Лонгвил, ѝ се доверил, а тя се изпуснала.

По тоя начин се разкриваха злоещите намерения на кралицата.

Още вечерта, когато пристигна господин принцът, по-напредничави граждани, градски съветници и квартални ръководители ходеха по познатите си и говореха:

– Защо да не вземем краля и да го настаним в кметството? Грешим, като позволяваме да го възпитават нашите врагове, които му дават лоши

съвети; а ако с възпитанието му се земе господин коадюторът например, той би се проникнал от националните принципи и би обичал народа.

Нощта премина в глухо вълнение; на другия ден се появиха отново сивите и черните мантии, патрулите на въоръжените търговци и шайките просяци.

Кралицата прекара нощта в съвещание насаме с господин принца; в полунощ той бе въведен в молитвената ѝ стая и излезе оттам едва в пет часа сутринта.

В пет часа кралицата отиде в кабинета на кардинала. Ако тя не беше още лягала да спи, кардиналът бе вече станал.

Той съчиняваше отговор до Кромуел – бяха минали вече шест дни от десетте, които беше определил на Мордаунт.

„Е, накарах го да чака малко – помисли си той. – Но господин Кромуел знае много добре какво е революция и ще ме извини.“

Той препрочиташе самодоволно първия параграф на отговора си, когато се почука тихо на вратата, която водеше в апартаментите на кралицата. Само Ана Австрийска можеше да влиза през тая врата. Кардиналът стана и отиде да отвори.

Кралицата беше леко облечена, но това още ѝ отиваше; подобно на Диан дьо Поатие¹ и Нинон², Ана Австрийска си запази привилегията да остава винаги хубава; само че тая сутрин тя беше по-хубава от друг път, защото очите ѝ блестяха от вътрешна радост.

– Какво ви е, всемилостива господарке? – попита Мазарини обезпокоен. – Вие изглеждате така горда!

– Да, Джулио – отговори тя, – аз съм горда и щастлива, защото намерих средство да смажа тая хидра.

– Вие сте велик политик, кралице моя – каза Мазарини, – кажете средството.

И той скри започнатото писмо под куп бяла хартия.

– Те искат да ми вземат краля, знаете ли това?

– Уви, да! И мене да обесят.

– Те няма да получат краля.

– И мене няма да обесят, *benone*³.

– Слушайте: искам да им отвлека сина ми и себе си, и вас със себе си. Искам това събитие, което за едно денонощие ще промени всичко, да стане така, че за него да знаят само вие, аз и още едно трето лице.

– А кое е това трето лице?

– Господин принцът.

– Значи е пристигнал, както ми казаха?

– Снощи.

– И вие го видяхте?

– Току-що се разделихме.

—

1 Любовница на крал Франсоа I, прочула се с хубостта и ума си. –

Б. Пр.

2 m да Ланкл – известна френска куртизанка (1609-1641). която имала литературен салон. – Б. пр.

3 В е п о п е (итал.) – Много добре!

– Готов ли е да помогне на тоя план?

– Той ми даде тоя съвет.

– А Париж?

– Той ще го принуди с глад да се предаде безусловно.

– Планът не е лишен от грандиозност, но само едно е лошо.

– Кое?

– Той е невъзможен.

– Празни думи. Няма нищо невъможно.

– В мечтите.

– Не, на дело. Имаме ли пари?

– Малко – отговори Мазарини, като се страхуваше, че Ана Австрийска ще поиска да бръкне в кесията му.

– Имаме ли войски?

– Пет-шест хиляди души.

– Имаме ли смелост?

– Много.

– Тогава работата е лесна. О, разбирате ли, Джулио? Париж, тоя омразен Париж, се събужда някоя сутрин без кралица и без крал, обграден, обсаден, изгладнял и няма друга опора, освен глупавия си парламент и мършавия си коадютор с криви крака!

– Хубаво, хубаво! – каза Мазарини. – Разбирам ефекта, но не виждам средството да се постигне.

– Аз ще го намеря.

– Знаете ли, че това е война, гражданска война, разпалена, ожесточена, неумолима?

– О, да, да, война! – каза Ана Австрийска. – Да, искам да обърна тоя бунтовен град в пепел; искам да угася огъня с кръв; искам един

ужасен пример да увековечи престъплението и наказанието. Париж! Аз го мразя, презирам го.,

– Полека, Ана, каква е тая кръвожадност! Внимавайте, времената на Малатеста¹ и Кастручо Каетракани² ми

—
1 Малатеста – италиански кондотиер (наемен военачалник),

2 Кастручо – един от водачите в борбата между гвелфите и гибелините в средновековна Италия (краят на XIII в.) – Б. пр.

отминаха; току-виж, че ви обезглавили, хубава кралице, и това ще бъде жалко.

– Вие се шегувате.

– Ни най-малко, войната с цял народ е опасна: вижте брат си Чарлз I, той е в лошо положение, много лошо.

– Ние сме във Франция и аз съм испанка.

– Толкова по-зле, *per Vascho*, толкова по-зле! Бих предпочел да бъдете французка, а аз французин: тогава биха ни презирали по-малко.

– Все пак вие одобрявате плана ми, нали?

– Да, ако само е възможно да се осъществи.

– Възможно е, аз ви го казвам; пригответе се за заминаване.

– Е, аз съм винаги готов за тръгване; само че, както знаете, никога не тръгвам ... и тоя път навярно ще стане същото.

– Но ако аз тръгна, ще тръгнете ли?

– Ще се опитам.

– Вие ще ме уморите с вашия страх, Джулио. И от какво се страхувате?

– От много неща.

– Например?

Лицето на Мазарини се превърна от насмешливо в мрачно.

– Ана – каза той, – вие сте жена и като жена можете да обиждате свободно мъжете, уверена в своята безнаказаност. Вие ме обвинявате в страх: аз се страхувам по-малко от вас, защото не се спасявам с бягство. Срещу кого викат? Срещу вас или срещу мене? Кого искат да обесят? Вас или мене? Вие ме обвинявате в страх, а аз не превивам глава пред бурята; не че се хваля, това не ми е присъщо, но аз не отстъпвам. Последвайте примера ми: по-малко шум и повече дела. Вие викате силно и няма да постигнете нищо. Вие говорите за бягство!

Мазарини сви рамене, улови кралицата за ръката и я заведе до прозореца.

– Виджте! – каза той.

– Какво? – попита кралицата, заслепена от твърдоглавието си.

– Какво виждате От тоя прозорец? Това са, ако Ме се лъжа, гражда-ни с ризници, каски, въоръжени с добри мускети, както през време на Лигата; и те гледат така внимателно прозореца, от който ги гледате, че ще ви забележат, ако повдигнете повече завесата. Сега приближете се до другия прозорец. Какво виждате? Хора от народа, въоръжени с алебарди – те пазят вратите ви. На всеки изход от двореца стоят също толкова; край вратите ви – стража, край отдушниците на избите ви – стража, и ще ви кажа на свой ред същото, което добрият Ла Раме ми казваше за господин дьо Бофор: „Ако не сте птица или мишка, вие няма да излезете от тука“.

– Все пак той излезе.

– Смятате ли да излезете по същия начин?

– Значи аз съм пленница?

– Ай да му се не види! – извика Мазарини. – От цял час ви доказвам това.

И кардиналт продължи да пише спокойно започнатото си писмо.

Трепереща от гняв, почервеняла от унижение, Ана излезе от кабинета и хлопна силно вратата след себе си.

Мазарини дори не обърна глава.

Върнала се в покоите си, кралицата се отпусна в едно кресло и заплака.

Но изведнъж, поразена от една внезапна мисъл, тя стана и каза:

– Аз съм спасена! О, да, да, познавам един човек, който ще може да ме извади от Париж, човек, когото дълго време бях забравила.

И замислено, макар и с чувство на радост, прибави:

– Колко съм неблагодарна! Двадесет години забравих тоя човек, когото трябваше да направя маршал на Франция. Свекърва ми обсипваше със злато, почести и ласки Копчгага, който я погуби; кралят направи Витри маршал за убийство; а аз оставих в забрава, в нищета тоя благороден д'Артанян, който ме спаси.

Тя изтича към една маса, на която имаше хартия и мастило, и почна да пише.

XXII. СВИЖДАНЕТО

Тая сутрин д'Артанян лежеше в стаята на Портос. Двамата

приятели възприеха тоя навик, откак започнаха смутовете Шпагите си държеха под възглавницата, а pistolетите си слагаха на масата така, че да им бъдат под ръка.

Д'Артанян спеше още и сънуваше, че небето е покрито с голям жълт облак, че от тоя облак вали златен дъжд и че той държи шапката си под един капчук.

А Портос сънуваше, че вратичките на каретата му не са достатъчно широки, за да поберат всички гербове, които беше заповядал да нарисуват.

В седем часа ги събуди един слуга без ливрея, който носеше писмо за д'Артанян.

– От кого? – попита гасконецът.

– От кралицата – отговори слугата.

– А! – рече Портос и се надигна в леглото си. – Какво казва?

Д'Артанян помоли слугата да почака в съседната стая и щом вратата се затвори след него, скочи от леглото си и прочете бързо писмото. Портос го гледаше с широко отворени очи, без да смее да запита.

– Приятелю Портос – каза д'Артанян и му подаде писмото, – ето най-последно твоята баронска титла и моята капитанска грамота. На, чети и сам съди!

Портос протегна ръка, взе писмото и с разтреперан глас прочете следното:

„Кралицата желае да говори с господин д'Артанян; нека той последва приносителя.“

– Е, какво – рече Портос, – според мене това е нещо Обикновено.

– А според мене е много необикновено – възрази д'Артанян. – Ако ме викат, значи работите са много заплетени

и Помисли си само каква бъркотия е настъпила в душата на кралицата, за да си спомни за мене след двадесет години.

– Така е – съгласи се Портос.

– Наточи шпагата си, бароне, зареди pistolетите си, дай овес на конете, гарантирам ти, че до утре ще има нещо ново; и... нито дума!

– Слушай, дали не ни поставят клопка, за да се отърват от нас? – попита Портос, ненапускан от мисълта, че бъдещото му величие няма да остави мнозина на мира.

– Ако е клопка, аз ще я надуша, бъди спокоен – отговори д'Артанян. – Ако Мазарини е италианец, аз съм пък гасконец.

И д'Артанян се облече за минута.

Когато Портос, все още легнал, му закопчаваше мантията, на

вратата се почука отново.

– Влезте – каза д'Артанян. Влезе друг слуга.

– От негово високопреосвещенство кардинал Мазарини – каза той.

Д'Артанян погледна Портос.

– Работата се усложнява – рече Портос. – От кого да се почне?

– Всичко се нарежда чудесно – отвърна д'Артанян. – Негово високопреосвещенство ми определя среща след половин час.

– Добре.

– Приятелю – каза д'Артанян, като се обърна към слугата, – кажете на негово високопреосвещенство, че след половин час ще бъда на негово разположение.

Слугата се поклони и излезе.

– Добре че той не видя другия – забеляза д'Артанян.

– Значи ти мислиш, че те двамата не те търсят за една и съща работа?

– Не мисля, а съм уверен в това.

– Хайде, хайде, д'Артанян, бързай! Не забравяй, че кралицата те чака, след кралицата – кардиналът, а след кардинала – аз.;

Д'Артанян повика слугата на Ана Австрийска.

– Готов съм, приятелю – каза той, – водете ме. Слугата го поведе по улица де Пти Шан, след това зави наляво и го въведе през вратичката на една градина която гледаше към улица Ришельо; оттам стигнаха до една тайна стълба и д'Артанян бе въведен в молитвената стая.

Сърцето на лейтенанта се разтупа от известно вълнение, за което не можеше да си даде сметка. Той не беше вече младежки доверчив и опитът му разкри цялата важност на миналите събития. Знаеше какво са благородството на принцовете и величието на кралете, свикна да поставя своята посредственост след блясъка на богатството и знатността. Едно време той би се приближил до Ана Австрийска като млад човек, който поздравява жена. Сега беше другояче: той се яви пред нея като прост войник пред знаменит полководец.

Лек шум наруши тишината на молитвената стая. Д'Артанян потрепера и видя, че една бяла ръка приповдига завесата; по формата, белотата и хубостта ѝ той позна кралската ръка, която някога му бяха дали да целуне.

Кралицата влезе.

– Вие сте, господин д'Артанян – каза тя, като впери в офицера поглед, пълен с нежна меланхолия, – вие сте и аз ви познавам добре.

Погледнете ме и вие, аз съм кралицата. Познавате ли ме?

– Не, всемилостива господарке – отговори д'Артанян.

– Но нима не помните вече – продължи Ана Австрийска с тоя оман тон, който умееше да придава на гласа си, когато поискаше, – че едно време кралицата имаше нужда от млад кавалер, храбър и предан, че тя го намери и макар че тоя кавалер се смята за забравен, тя му отдели мястото в дъното на сърцето си?

– Не, всемилостива господарке, не зная това – отговори мускетарят.

– Толкова по-зле, господине – рече Ана Австрийска, – толкова по-зле, поне за кралицата, защото днес кралицата има нужда от същата храброст и същата преданост.

– Как – възрази д'Артанян, – кралицата е заобиколена от толкова предани слуги, от толкова мъдри съветници, от толкова големи хора по заслуги и положение... й Удостоява с вниманието си един прост войник! .

Ана разбра тоя скрит укор, който повече я трогна, отколкото я разсърди. Толкова самопожертвувателност и безкористие от страна на гасконския благородник я бяха

карали много пъти да се чувствава унижена, той я победи Във великодушието.

– Всичко, което ми казвате за заобикалящите ме, е

вярно може би, господин д'Артанян – каза кралицата, но аз имам доверие само във вас. Зная, че вие служите на господин кардинала, до бъдете и мой служител и аз ще се погрижа за вашето благосъстояние. Кажете, бихте ли направили днес за мене онова, което направихте едно време за кралицата и благородникът, когото не познавате?

– Ще направя всичко, което заповяда ваше @величес во – отговори д'Артанян.

Кралицата помисли около минута и като видя съдържаността на мускетаря, запита:

– Вие обичате може би почивката?

– Не зная, всемилостива господарке, защото никога не съм почивал.

– Имате ли приятели?

– Имах трима: двамата напуснаха Париж и не зная къде отидоха. Остана само единият, но той е един от онези, които познаваха, струва ми се, кавалера, за когото ваше величество благоволи да ми говори.

– Добре – каза кралицата, – вие и вашият приятел се равнявате на цяла армия.

– Какво трябва да направя, всемилостива господарке?

– Елате пак в пет часа и ще ви кажа; обаче, господине, не говорете абсолютно на никого за срещата, която ви определям.

– Няма да говоря, всемилостива господарке.

– Закълнете се в разпятieto.

– Всемилостива господарке, аз не съм изменял никога на думата си; като кажа няма, няма.

Кралицата остана учудена от тоя език, каквото не беше чувала от устата на придворните си; но тя сметна, че това е добро предзнаменование за усърдието, което д'Артанян Ще вложи при изпълнението на плана й. Това беше една от хитростите на гасконецца: понякога той криеше голямата си проникателност под привидно честна грубост.

– Кралицата няма ли да ми заповяда нещо друго?

попита той.

– Не, господине – отговори Ана Австрийска, – свободен сте до определения час. Д'Артанян се поклони и излезе. „Дявол да го вземе! – помисли си той, когато прекриваше прага. – Изглежда, че тук имат голяма нужда от мене.“

После, тъй като половиният час беше изтекъл, той мина през галерията и почука на вратата на кардинала.

Бернуен го въведе.

– На ваше разположение съм, ваше високопреосвещенство – каза д'Артанян.

Според навика си той хвърли бърз поглед около себе си и забеляза, че пред Мазарини се намира запечатано писмо. Но то беше поставено с адреса надолу, така че не можеше да се види до кого се изпраща.

– Вие идвате от кралицата? – попита Мазарини, като гледаше втрещено д'Артанян.

– Аз, ваше високопреосвещенство? Кой ви каза това?

– Никой; но го зная.

– Крайно съжалявам, но трябва да кажа на ваше високопреосвещенство, че се лъже – безсрамно отговори гасконецът, верен на обещанието, което току-що даде на Ана Австрийска.

– Аз сам отворих чакалнята и видях, че идвате от края на галерията.

– Защото ме въведоха през тайната стълба.

– Как така?

– Не зная; навярно някакво недоразумение. Мазарини знаеше, че мъчно може да накара д'Артанян да каже онова, което иска да скрие, ето защо той се отказа от опита да открие сега тайната на гасконецца.

– Да поговорим за моите работи – каза кардиналът. – Щом не

искате да ми кажете нищо за вашите.

Д'Артанян се поклони.

– Обичате ли да пътувате? – продължи кардиналт.,

– Целия си живот прекарах по широките пътища.

– Нищо ли не може да ви задържи в Париж?

– Нищо освен висша заповед.

– Добре. Ето ви едно писмо, което трябва да се занесе на адреса.

– На адреса, ваше високопреосвещенство? Но на него няма никакъв адрес.

Действително обратната страна на писмото беше ненадписана.

– Това значи, че писмото е с два плика – каза Мазарини.

– Разбирам, трябва да скъсам горния плик, щом пристигна на посоченото място.

– Чудесно! Вземете го и тръгнете. Вие имате един приятел, господин дю Валон, аз го обичам много. Вземете го със себе си.

„Дявол да го вземе! – помисли си д'Артанян. – Той знае, че чухме вчерашния му разговор, и иска да ни отдалечи от Париж.“

– Колебаете ли се? – попита Мазарини.

– Не, ваше високопреосвещенство, тръгвам веднага. Само бих желал едно нещо ...

– Какво? Кажете!

– Да отиде ваше високопреосвещенство у кралицата.

– Кога?

– Още сега.

– Защо?

– За да ѝ кажете само тия думи: „Изпращам господин д'Артанян някъде и го карам да тръгне веднага“.

– Виждате ли, вие сте били у кралицата! – каза Мазарини.

– Имах честта да кажа на ваше високопреосвещенство, че тук може би има някакво недоразумение.

– Какво значи това? – попита Мазарини.

– Смя ли да повтора молбата си на ваше високопреосвещенство?

– Добре, отивам. Почакайте ме тук.

Мазарини прегледа внимателно дали не е забравен някой ключ по долапите и излезе.

Минаха десет минути. Д'Артанян се опитваше с всички сили да прочете през горния плик надписа на вътрешния, но напразно.

Мазарини се върна бледен и силно загрижен; той седна край писмената си маса. Д'Артанян почна да го разглежда, както току-що беше

разглеждал писмото; но обвивката на лицето му бе почти също тъй непоницаема, както пликът на писмото.

„Ехе! – помисли си гасконецът. – Той като че ли се сърди. Дали не на мене? Мисли. Дали не се готви да Ме изпрати в Бастилията? Но по-полека, ваше високопреосвещенство! При първата дума за затвор аз ще ви удуша и ще стана фрондър. Ще ме понесат триумфално като господин Брусел и Атос ще ме провъзгласи за френски Брут! Това би било забавно.“

Пред живото въображение на гасконеца се представиха всички облиги, които той можеше да извлече от такова положение.

Но Мазарини не даде никаква заповед от тоя род, а напротив, почна да се подмазва пред д'Артанян.

– Имахте право, мили господин д'Артанян, вие още не можете да тръгнете.

– А! – рече д'Артанян.

– Върнете ми писмото, моля ви се.

Д'Артанян се подчини. Мазарини провери дали печатът е цял.

– Довечера ще имам нужда от вас – каза той. – Върнете се след два часа.

– Ваше високопреосвещенство, след два часа имам среща, на която не мога да не се явя.

– Не се безпокойте, една и съща среща е.

„Добре – помисли си д'Артанян, – така и подозирах!“

– Значи върнете се в пет часа и доведете със себе си милия господин дю Валон; само оставете го в чакалнята: искам да приказвам с вас насаме.

Д'Артанян се поклони.

Докато се покланяше, той си мислеше:

„Двамата една и съща заповед, двамата в един и същи час, двамата в Пале Роял; досещам се. О, ето една тайна за която господин дьо Гонди би заплатил сто хиляди ливри!“

– Вие мислите нещо! – неспокойно каза Мазарини.

– Да, питам се дали трябва да бъдем въоръжени Или не.

—

един от убийците на Юлии Цезар, който мечтаел за затвърдяването на републиканския строй, разклатен при политическите смутове през I в. преди н. е. – Б. пр.

– Въоръжени от главата до краката – отговори Мазарини.

– Добре, ваше високопреосвещенство, ще бъдем. Д'Артанян се поклони, излезе и побърза да съобщи на приятеля си ласкателните обещания на Мазарини, които страшно много зарадваха Портос.

XXIII. БЯГСТВОТО

Въпреки признаците на вълнение в града Пале Роял представляше най-весела гледка, когато д'Артанян отиде там към пет часа вечерта. Това не беше чудно: кралицата върна Брусел и Бланменил на народа. Следователно тя нямаше наистина от какво да се страхува, защото народът нямаше какво повече да иска от нея. Неспokoйствието ѝ беше остатък от вълнението, което може да изчезне съвсем само след време, както вълнението в морето утихва само няколко дни след бурята.

В двореца имаше голям пир, повод на който беше завръщането на победителя при Ланс. Всички принцове и принцеси бяха поканени; каретите им изпълваха дворовете още от пладне. След обедата трябваше да има игра у кралицата.

Тоя ден Ана Австрийска пленяваше всички с грацията и ума си; никога не я бяха виждали в по-весело настроение. Цъфналото отмъщение святкаше в очите ѝ и гореше на устните ѝ.

Когато ставаха от масата, Мазарини изчезна. Д'Артанян беше вече на поста си и го чакаше в чакалнята. Кардиналът се появи с весело лице, улови го подръка и го въведе в кабинета си.

– Мили господин д'Артанян – каза министърът, като сядаше, – ще ви дам най-голямото доказателство за доверие, което един министър може да даде на офицер.

Д'Артанян се поклони.

– Надявам се – каза той, – че ваше високопреосвещенство ми го дава без задна мисъл и с пълното убеждение че съм достоен за доверие.

– По-достоен от всички, мили приятелю, защото .се обръщам към вас.

– Е, добре, ваше високопреосвещенство, ще ви призная, че отдавна вече чакам подобен случай. И така. кажете ми бързо, каквото имате да ми кажете.

– Тая вечер, мили господин д'Артанян – продължи Мазарини, – спасението на държавата ще бъде във вашите ръце.

Той се спря.

– Обяснете се, ваше високопреосвещенство, чакам.

– Кралицата реши да направи с краля едно малко пътешествие до Сен Жермен.

– Аха, тоест кралицата иска да напусне Париж.

– Разбирате, женска прищявка.

– Да, разбирам много добре – рече д'Артанян.

– Именно за това тя ви повика тая сутрин и ви каза да дойдете пак в пет часа.

„Нямаше смисъл да ме кара да се кълна, че няма да кажа на никого за това свиждане! – промърмори д'Артанян. – О, жени! Кралици или не, все са си жени“.

– Не одобрявате ли това малко пътешествие, мили господин д'Артанян? – неспокойно попита Мазарини.

– Аз ли, ваше високопреосвещенство? А защо?

– Вие свихте рамене.

– Такъв ми е навикът, когато говоря на себе си, ваше високопреосвещенство.

– Значи одобрявате това пътуване?

– Нито одобрявам, нито осъждам, ваше високопреосвещенство; просто чакам заповедите ви.

– Добре. И така, спрях избора си на вас: вие ще заведете краля и кралицата в Сен Жермен.

„Подлец и половина“ – си помисли д'Артанян.

– Добре виждате – продължи Мазарини, като забеляза невъзмутимостта на д'Артанян, – че спасението на държавата, както ви казах вече, ще бъде въз вашите ръце.

– Да, ваше високопреосвещенство, и чувствавам цялата отговорност на такава поръка.

– Все пак вие я приемате?

– Аз приемам винаги.

– Смятате ли, че това е възможно?

– Всичко е възможно.

– Ще бъдете ли нападнат по пътя?

– Вероятно.

– Но какво ще направите в такъв случай?

– Ще мина през тях, които ме нападнат.

– А ако не минете през тях?

– Тогава толкова по-зле за нападателите: ще мина по тях.

– И ще закарате краля и кралицата здрави и читави в Сен Жермен?

– Да.

– Отговаряте с живота си?

– Отговарям.

– Вие сте герой, мили мой! – каза Мазарини, като гледаше мускетаря с възхищение.

Д'Артанян се усмихна.

– А аз? – попита Мазарини след късо мълчание, втренчил поглед в д'Артанян.

– Какво вие, ваше високопреосвещенство?

– А аз ако искам да тръгна? – Това ще бъде по-мъчно.

– Защо?

– Ваше високопреосвещенство може да бъде познат.

– Дори с тоя костюм? – каза Мазарини.

И вдигна от креслото една мантия, която прикриваше пълен кавалерски костюм, бисерносив и червен, целият обшит със сребро.

– Ако ваше високопреосвещенство се преоблече, тогава; ще бъде по-лесно.

– А! – рече Мазарини и въздъхна по-свободно.

– Но ще трябва да се прави това, което ваше високо преосвещенство казваше неотдавна, че би направил на наше място.

– Какво ще трябва да се прави? – Да се вика „Долу Мазарини!“

– Ще викам.

– На френски, на чист френски език, ваше високопреосвещенство, внимавайте в изговора. В Сицилия убиха шест хиляди анжуйци, защото изговаряха зле италиански. Внимавайте французите да не ви се отплатят за сицилианската вечерня. 1 – Ще се постарая.

– По улиците има много въоръжени хора – продължи д'Артанян. – Сигурен ли сте, че никой не знае за намерението на кралицата?

Мазарини се замисли.

– Работата, която ми предлагате, ще бъде добре дошла за един предател, ваше високопреосвещенство; случайното нападение може да извини всичко.

Мазарини изтръпна; но разсъди, че човек, който има намерение да предаде, няма да предупреждава за това.

– Ето защо не се и доверявам на всички – живо отговори той. – И доказателство за това е, че именно вас избрах да ме съпровождате.

– Не заминавате ли с кралицата?

– Не.

– Значи след нея?

– Не – повтори Мазарини.

– А! – каза д'Артанян, който почваше да разбира.

– Да, аз си имам свои планове – продължи кардиналът. – Ако тръгна с кралицата, аз удвоявам възможностите ѝ за несполука; ако тръгна след нея, нейното заминаване удвоява моите; при това, когато дворът се спаси, могат да ме забравят: големците са неблагодарни.

– Вярно е това – каза д'Артанян и погледна неволно диаманта на кралицата върху пръста на Мазарини.

Мазарини забеляза посоката на погледа и полекичка обърна пръстена с диаманта надолу.

– Значи аз искам – продължи той с тънка усмивка – Да им попреча да бъдат неблагодарни спрямо мене.

– Християнско милосърдие е да не въвеждаш ближния си в изкушение – забеляза д'Артанян.

– Точно затова и искам да замина преди тях – каза Мазарини.

Д'Артанян се усмихна; той разбираше много добре това италианско лукавство.

—

1 Така се нарича въстанието на сичилийците срещу френското господство (Анжуйската династия) през 1282 г., при което въстаналите убили всички, които говорели зле италиански. – Б. пр.

Мазарини видя усмивката му и се възползува от момента.

– Значи вие ще започнете с това, че ще ми помогнете да изляза пръв от Париж, нали, мили господин д'Артанян?

– Тежка задача, ваше високопреосвещенство! – отговори д'Артанян, като прие предишния си сериозен вид.

– Но – каза Мазарини, като го гледаше внимателно, за да не изпусне нито за миг израза на лицето му, – но вие не направихте всички тия забележки за краля и за кралицата.

– Кралят и кралицата са мои крал и кралица, ваше високопреосвещенство – отговори мускетарят. – Моят живот им принадлежи, аз им го дължа. Ако те го поискат, няма какво да възразя.

„Точно така – промърмори съвсем ниско Мазарини. – И тъй като твоят живот не ми принадлежи, трябва да го купя от тебе, нали?“

И с дълбока въздишка почна да обръща пръстена с диаманта нагоре.

Д'Артанян се усмихна.

Тия двама мъже се сходяха в едно – в лукавството. Ако се

схождаха също така в смелостта, единият би накарал другия да извърши велики дела.

– Но, разбира се – каза Мазарини, – щом искам от вас тая услуга, имам намерение да ви бъда признателен за, нея.

– Ваше високопреосвещенство има само намерение ли? – попита д'Артанян.

– Вижте, мили господин д'Артанян – рече Мазарини. като свали пръстена от пръста си, – ето един диамант; който някога е бил ваш. Справедливостта изисква да ви се върне; вземете го, много ви се моля.

Д'Артанян не остави Мазарини да повтори молбата си; той взе пръстена, погледна дали камъкът е същият и след като се увери, че бистротата му е хубава, сложи го на пръста си с неизразимо удоволствие.

– Аз държах много на него – каза Мазарини, като, придружаваше камъка с последен поглед, – но няма значение, аз ви го давам с голямо удоволствие.

– Аз го приемам, както ми е даден, ваше високопреосвещенство. Сега да поговорим за вашите дребни работи. Вие искате да заминете преди другите, нали?

– Да, държа на това.

– В колко часа?

– В десет.

– А в колко часа заминава кралицата?

– В полунощ.

– Тогава е възможно това: извеждам ви от Париж, оставям ви отвъд барьерата и се връщам за кралицата.

– Чудесно, но как ще ме изведете от Париж?

– О, това е вече моя работа!

– Давам ви пълна власт; вземете за конвой, колкото искате души.

Д'Артанян поклати глава.

– Струва ми се обаче, че това е най-сигурното средство – допълни Мазарини.

– Да, за вас, ваше високопреосвещенство, но не за кралицата.

Мазарини прехапа устни.

– Тогава как ще действваме? – попита той.

– Оставете всичко това на мене, ваше високопреосвещенство.

– Хм!

– Оставете аз да се разпореждам с всичко.

– Обаче ...

– Или потърсете друг – прибави д'Артанян и обърна

гръб.

„Ох! – каза си Мазарини съвсем ниско. – Май че си отива с диаманта“. И го повика назад.

– Господин д'Артанян, мили господин д'Артанян! – каза той с ласкав глас.

– Какво ще заповядате, ваше високопреосвещенство?

– Отговаряте ли за всичко?

– Не отговарям за нищо; ще се постарая, доколкото мога.

– Доколкото можете?

– Да.

– Е добре, доверявам се на вас.

„Голямо щастие!“ – помисли си д'Артанян.

– Значи вие ще бъдете тук в девет часа и половина?

– И ще намеря ваше високопреосвещенство готов?

– Сигурно, съвсем готов.

– Решено. Сега ваше високопреосвещенство ще бъде ли тъй добър да ме заведе при кралицата?

– За какво?

– Бих желал да получа заповедите лично от нейно величество.

– Тя ми възложи да ви ги предам.

– Може да е забравила нещо.

– Държите ли да я видите?

– Необходимо е, ваше високопреосвещенство. Мазарини се поколеба. Д'Артанян държеше хладнокръвно на своето.

– Добре, ще ви заведе при нея – каза Мазарини, – но нито дума за нашия разговор.

– Казаното между нас засяга само нас, ваше високопреосвещенство.

– Заклевате ли се да бъдете ням?

– Аз не се кълна никога, ваше високопреосвещенство. Казвам да или не; и тъй като съм благородник, държа на думата си.

– Хайде, виждам, че трябва да ви се доверя сляпо.

– Така е най-добре, повярвайте ми, ваше високопреосвещенство.

– Елате – рече Мазарини.

Мазарини въведе д'Артанян в помещението за молитва на кралицата и му каза да почака.

Д'Артанян не чака дълго време. След пет минути кралицата пристигна в параден тоалет. В него изглеждаше най-много на тридесет и пет години и беше все още хубава.

– Вие ли сте, господин д'Артанян! – каза тя с пленителна усмивка. – Благодаря ви, че сте настояли да ме видите.

– Всемиловитва господарке, моля да ме извините – отговори д'Артанян, – но аз исках да получа заповедите лично от ваше величество.

– Вие знаете ли за какво се отнася?

– Да, всемиловитва господарке.

– Приемате ли поръчението, което ви възлагам?

– С благодарност.

– Добре; бъдете тук в полунощ.

– Ще бъда.

– Господин д'Артанян – каза кралицата, – аз познавам добре вашето безкористие, за да ви говоря сега за моята признателност, но кълна ви се, че няма да забравя тая втора услуга, както забравих първата.

– Във волята на ваше величество е да си спомня и да забравя и аз не зная какво иска да каже ваше величество.

Д'Артанян се поклони.

– Вървете, господине – рече кралицата с най-чаровна усмивка, – вървете и елате в полунощ.

С движение на ръката тя го освободи и д'Артанян се оттегли; но като се оттегляше, той погледна завесата, през която беше влязла кралицата, и забеляза подаващия се под завесата край на кадифена обувка.

„Добре – помисли си той, – Мазарини подслушваше, за да види дали няма да го предам. Наистина тая италианска кукла не заслужава да й служи един честен човек“.

При все това д'Артанян се яви точно в определеното време, в девет часа и половина той влизаше в чакалнята.

Бернуен чакаше и го въведе.

Кардиналът беше облечен като кавалер. Той беше много красив в тоя костюм, който, както казахме вече, носеше с голямо изящество; само че беше много бледен и малко трепереше.

– Вие сте съвсем сам? – попита Мазарини.

– Да, ваше високопреосвещенство.

– А добрият господин дю Валон? Няма ли да ни направи удоволствието да бъде наш спътник?

– Разбира се, ваше високопреосвещенство, той ни чака в каретата си.

– Де?

– Пред входа на градината на Пале Роял.

– Значи ще заминем с каретата му?

– Да, ваше високопреосвещенство.

– И без друг конвой? Само с вас двамата?

– Нима това не е достатъчно? Дори един от двамата стига.

– Наистина, мили господин д'Артанян, вие ме ужасявате с вашето хладнокръвие.

– Напротив, аз мислех, че то трябва да ви вдъхва Увереност.

– А Бернуен? Нима няма да го взема със себе си?

– Няма място за него; той ще дойде после при вас.

– Добре тогава; трябва да ви слушам за всичко.

– Ваше високопреосвещенство, още не е късно да се откажете, напълно зависи от вас.

– Не, не, да вървим!

Те слязоха по тайната стълба. Мазарини се опираше на д'Артанян и мускетарят чувствуваше как трепере ръката му.

Преминаха дворовете на Пале Роял, където още стояха няколко карети на закъснели гости, влязоха в градината, и стигнаха до вратичката.

Мазарини се опита да я отвори с ключ, който извади от джоба си, но ръката му трепереше толкова силно, че не можа да улучи дупката на ключалката.

– Дайте на мене – каза д'Артанян.

Мазарини му даде ключа. Д'Артанян отключи и сложи ключа в джоба си: той смяташе да се върне от тука.

Стъпалото на каретата беше спуснато, вратичката – отворена; край вратичката стоеше Мускетон, а в дъното на: каретата седеше Портос.

– Качете се, ваше високопреосвещенство – каза д'Артанян.

Мазарини не почака да му повторят и се спусна в каретата.

Д'Артанян се качи след него, Мускетон затвори вратичката и с много пъшкания се покатери отзад на каретата. Той създаде някои мъчно-тии при заминаването под предлог, че раната го боляла още, но д'Артанян му каза:

– Останете, ако искате, мили господин Мустон, но предупреждавам ви, че тая нощ Париж ще бъде изгорен.

Мускетон не запитва нищо повече и веднага заяви, че готов да последва господаря си и господин д'Артанян до края на света.

Каретата тръгна със средна бързина; така по нищо не личеше, че вътре седят бегълци. Кардиналът изтри челото си с кърпичка и погледна около себе си.

Отляво седеше Портос, отдясно – д'Артанян; всеки па @зеше по една вратичка, всеки му служеше за защита.

На седалката пред тях лежеха два чифта пистолети: единият пред Портос, другият пред д'Артанян; освен това всеки от двамата приятели имаше шпага отстраня.

На сто крачки от Пале Роял каретата беше спряна от патрул.

– Кой е там? – попита началникът.

– Мазарини! – отговори д'Артанян и избухна в смях. Кардиналът почувствува, че косата на главата му настръхна.

Тая шега се хареса много на гражданите; виждайки карета без герб и без конвой, те не можеха да повярват никога, че е възможно такова безразсъдство.

– Добър път! – извикаха те. И пуснаха каретата да мине.

– Е, какво мисли ваше високопреосвещенство за тоя отговор? – попита д'Артанян. р

– Духовит човек сте! – извика Мазарини.

– Наистина – се обади Портос, – разбирам... Към средата на улица де Пти Шан втори патрул спря каретата.

– Кой е там? – извика началникът на патрула.

– Дръпнете се назад, ваше високопреосвещенство – каза д'Артанян.

Мазарини така се притисна към облегалото, че съвсем изчезна между двамата приятели.

– Кой е там? – нетърпеливо повтори същият глас. Д'Артанян усети как уловиха конете за юздите и се подаде наполовина от каретата.

– Ей, Планше! – каза той.

Началникът се приближи: наистина беше Планше. Д'Артанян позна гласа на бившия си слуга.

– Как, господине, вие ли сте? – рече Планше

– Е, боже мой, да, мили приятелю! Милият Портос е ранен с шпага и аз го водя във вилата му в Сен Клу.

– О, наистина ли? – попита Планше.

– Портос – продължи д'Артанян, – ако можете да говорите още, мили Портос, кажете поне думичка на добрия Планше.

– Планше, приятелю – каза Портос с отпаднал глас, много съм болен; ако срещнеш лекар, изпрати ми го, за което ще ти бъда много благодарен.

– Ах, велики боже, какво нещастие! – извика Планше. – И как се случи това?

– Аз ще ти разкажа – каза Мускетон. Портос изохка силно.

– Заповядай да ни пуснат, Планше – прошепна д'Артанян, – или

няма да го закараме жив: засегнати са белите му дробове, приятелю.

Планше поклати глава, сякаш искаше да каже: „В такъв случай работата е лоша“.

След това се обърна към хората си и каза:

– Пуснете ги да минат, приятели са.

Каретата продължи пътя си и Мазарини, спрял да диша, въздъхна свободно.

– *Vicconi!*! – прошепна той.

Няколко крачки преди вратата Сент Оноре срещнаха трети отряд; той се състоеше от хора с подозрителна външност, които приличаха почти на разбойници: те бяха хората на просяка от черквата Сент Йосташ.

– Внимание, Портос! – каза д'Артанян. Портос посегна към пистолетите си.

—

Vicconi (итал.) – Разбойници. – Б. пр.

– Какво има? – попита Мазарини.

– Ваше високопреосвещенство, май че попаднахме в лоша компания.

Към вратичката се приближи човек с нещо като коса в ръката.

– Кой е там? – попита той.

– Е, чудако – отговори д'Артанян, – не познавате ли каретата на господин принца?

– Принц или не, все едно, отворете! – каза човекът. Ние пазим вратата и никой няма да мине, без да знае кой е.

– Какво да правим? – попита Портос.

– Пусто да остане, трябва да минем! – каза д'Артанян!

– Но как? – попита Мазарини.

– През тях или по тях. Кочияшо, карай галоп! Кочияшът замахна с камшика.

– Нито крачка напред – каза човекът, който беше навярно началникът – или ще отрежа краката на конете ви.

– Пусто и върло, ще бъде жалко! – забеляза Портос. – Конете по сто пи стол а всеки.

– Ще ви ги платя по двеста – рече Мазарини.

– Да, но като им отрежат краката, ще ни отрежат и шиите.

– Откъм моята страна също идва един – каза Портос. – Да го убия ли?

– Да, с юмрук, ако можете: ще стреляме само в краен случай.
– Мога – отговори Портос.
– Тогава отворете – каза д'Артанян на човека с косата и взе един от пистолетите за дулото, като се приготви да удря с дръжката.

Човекът се приближи.

Колкото повече се приближаваше той, толкова повече д'Артанян се издаваше напред от вратичката, за да @бъ де по-свободен в движенията си. Очите му се срещнаха с очите на просяка, осветен от един фенер.

Сигурно просякът позна мускетаря, защото побледня силно; сигурно и д'Артанян го позна, защото косата му настръхна.

– Господин д'Артанян! – извика просякът и отстъпи крачка назад. – Господин д'Артанян!

– Пуснете ги!

Може би д'Артанян щеше да отговори нещо, но в това време се чу тежък удар, сякаш някой удари с чук по главата на вол. Портос уби с юмрук противника си.

Д'Артанян се обърна: нещастникът лежеше на четири крачки от него.

– Сега карай с най-голяма бързина! – извика той на кочияша. – Шибай, шибай!

Кочияшът замахна с камшика си и шибна конете. Благородните животни полетяха веднага. Чуха се виковете на стъпка ни хора. След това се почувствува двойно раздрусване: две от колелата минаха по гъвкаво и кръгло тяло.

Настъпи минутно мълчание. Каретата премина вратата.

– В КурлаРен! – извика д'Артанян на кочияша. След това се обърна към Мазарини и каза:

– Сега, ваше високопреосвещенство, можете да прочетете пет пъти Pater и пет пъти Ave в знак на благодарност за избавлението си; вие сте спасен, вие сте свободен!

Мазарини само изпъшка в отговор; той не можеше да повярва в такова чудо.

След пет минути каретата се спря; беше пристигнала в КурлаРен.

– Доволен ли е ваше високопреосвещенство от конвоя си? – попита мускетарят.

– Очарован съм, господине – отговори Мазарини, – като се реши да подаде глава от каретата. – Сега направете същото за кралицата.

– Това няма да бъде толкова мъчно – каза д'Артанян и скочи на земята. – Господин дю Валон, поверявам ви негово

високопреосвещенство.

– Бъдете спокоен – отговори Портос и протегна ръка. Д'Артанян улови ръката на Портос и я раздруса.

– О-ох! – извика Портос. Д'Артанян погледна учудено приятеля си.

– Какво ви е? – попита той.

– Изглежда, че съм си навехнал китката – отвърна Портос

– Какво, вие удряте винаги със страшна сила.

– Налагаше се. моят човек беше насочил пистолета си към мене. Но вие как се отървахте от вашия?

– О, аз имах работа не с човек!

– Ас какво?

– С привидение.

– И...

– И го заклех. Без по-нататъшни обяснения д'Артанян взе пистолетите от предната седалка, мушна ги в пояса си, зави се с мантията и като не искаше да се върне през същата бариера, през Която излезе, тръгна към вратата Ришельо.

XXIV. КАРЕТАТА НА ГОСПОДИН КОАДЮТОРА

Вместо да се върне през вратата Сент Оноре, д'Артанян, който разполагаше с време, направи кръг и се върна през вратата Ришельо. Тук се приближиха до него, за да узнаят кой е. Когато видяха по шапката му с пера и по обшитата му с галони мантия, че е мускетарски офицер, заобиколиха го с намерението да го накарат да вика „Долю Мазарини!“ Най-напред тая демонстрация го обезпокои; но като узна какво искат от него, той завика тъй звънливо, че най-взискателните останаха доволни.

Той вървеше по улица дьо Ришельо и обмисляше по какъв начин да отведе кралицата, защото беше немислимо да я отведе в карета с герба на Франция, когато пред входа на двореца на госпожа дьо Гемене забеляза ек лаж.

Внезапно му хрумна една идея.

„А, бога ми, това би било по правилата на войната!“ помисли си той.

След това се приближи до каретата и погледна герба на вратичките и ливреята на кочияша, който беше на капрата.

Тоя преглед се извърши много лесно, защото кочияшът спеше дълбоко.

„Това е каретата на господин коадютора – каза си той. – Наистина почвам да мисля, че провидението е с нас.“

Качи се тихо в каретата, дръпна копринения шнур, краят на който беше вързан за малкия пръст на кочияша и каза:

– В Пале Роял!

Събуден внезапно, кочияшът подкара към посоченото място, без да подозира, че заповедта идва не от господаря му. Вратарят на двореца тъкмо се готвеше да затваря железните врати; но като видя великолепия екипаж, реши, че идва важна личност, и пропусна каретата, която се опря пред външната стълба.

Едва тук кочияшът забеляза, че отзад на колата няма лакеи.

Той помисли, че господин коадюторът е дал това нареждане, скочи от капрата, без да изпуска юздите, и се приближи да отвори.

Д'Артанян скочи също на земята и в минутата, когато кочияшът, ужасен, че е довел чужд човек, отстъпи крачка назад, той го улови с лявата ръка за яката, а с дясната допря един пистолет до гърлото му.

– Нито дума или ще те застрелям! – каза д'Артанян. По израза на лицето му кочияшът се досети, че е паднал в клопка, и остана с отворена уста и облещени очи.

В двора се разхождаха двама мускетари. Д'Артанян ги повика по име.

– Господин дьо Белиер – каза той на единия, – моля ви се, вземете юздите от ръцете на тоя добър човек, седнете на капрата, закарайте каретата пред вратата на тайната стълба и ме чакайте там; работата е важна, отнася се за служба на краля.

Мускетарят знаеше, че лейтенантът му не е от тия, които се шегуват със службата; той се подчини, без дума да продума, макар че тая заповед му се стори необикновена.

Д'Артанян се обърна към втория мускетар.

– Господин дю Верже – каза той, – помогнете ми да отведе тоя човек на сигурно място.

Мускетарят помисли, че лейтенантът му е арестувал някой преоблечен принц, поклони се, извади шпагата си и направи знак, че е готов.

Д'Артанян тръгна по стълбата, след него вървеше пленникът, а след пленника – мускетарят. Така преминаха вестибюла и влязоха в чакалнята на Мазарини.

Бернуен чакаше нетърпеливо известия за господаря си.

– Е какво, господине? – попита той.

– Всичко е от добре по-добре, драги господин Бернуен.

Но ето един човек, когото трябва да скриете на сигурно място...

– Де, господине?

– Дето искате, стига само там, дето ще го сложите, капаците на прозорците да се затварят с кофари и вратата да се заключва.

– Имаме такова място, господине – каза Бернуен. И клетият кочияш бе заведен в един кабинет с решетести 'Прозорци, който много приличаше на затвор.

– Сега, драги приятелю – каза д'Артанян, – бъдете тъй добър да се откажете в моя полза от шапката и мантията си.

Разбира се, кочияшът не се възпротиви ни най-малко, впрочем той беше тъй поразен от всичко станало, че залиташе и бърбеше като пиян.

Д'Артанян сложи всичко това под мишницата на камердинера.

– Сега, господин дю Верже – рече той, – затворете се с тоя човек, докато дойде господин Бернуен да ви освободи; пазенето ще продължи доста дълго време и съвсем няма да бъде забавно, зная, но разбирате – прибави той важно, – служба на краля.

– Слушам, господин лейтенант – отговори мускетарят, като видя, че работата е сериозна.

– Тъкмо се сетих – каза д'Артанян, – ако тоя човек се опита да бяга или да вика, промушете го с шпагата си.

Мускетарят кимна с глава в знак, че заповедта ще бъде точно изпълнена.

Д'Артанян излезе и отведе Бернуен със себе си. Удари полунощ.

– Заведете ме в молитвената стая на кралицата – рече д'Артанян, – доложете й, че съм там, и сложете тоя вързоп с един зареден мускетон върху капрата на каретата, която чака долу пред изхода от тайната стълба.

Бернуен въведе д'Артанян в молитвената стая, където той седна дълбоко замислен.

В Пале Роял всичко вървеше по реда си. В десет часа както казахме вече, почти всички гости се разотидоха тия, които трябваше да бягат с двора, бяха предупредени на всеки от тях се каза да бъде между полунощ и един часа в КурлаРен.

В десет часа Ана Австрийска отиде при краля. По-малкият му брат току-що беше сложен да спи; останал сам, младият Людовик се забавляваше, като пускаше в сражение оловени войници, което му правеше голямо удоволствие. Две почетни деца играеха с него.

– Лапорт – каза кралицата, – време е негово величество да си легне.

Кралят поиска да остане още малко, като каза, че не му се спи, но кралицата настоя:

– Нали утре сутринта в шест часа отивате да се къпете в Конфлан, Луи? Струва ми се, че вие сам пожелавате това.

– Имате право, ваше величество – отвърна кралят, – и аз съм готов да се оттегля, ако вие благоволите да ме целунете. Лапорт, дайте свещника на господин кавалера дьо Коален.

Кралицата допря устни до бялото гладко чело, което височайшето дете ѝ подаде важно – в това негово движение се чувствуваше вече етикецията.

– Заспете по-бързо, Луи – каза кралицата, – защото ще ви събудят рано.

– Ще се постарая да ви послушам, ваше величество – отговори младият Луи, – но никак не ми се спи.

– Лапорт – съвсем тихо рече Ана Австрийска, – намерете някоя поотегчителна книга за четене на негово величество, но не се събличайте.

Кралят излезе, придружен от кавалера дьо Коален, който то носеше свещника. Другото почетно дете бе заведено у дома си.

Тогава кралицата се завърна в покоите си Жените ѝ, тоест госпожа дьо Брежи, госпожица дьо Бомон, госпожа Дьо Мотвил и сестра ѝ Сократин, наречена така заради мъдростта ѝ, донесоха в тоалетната ѝ стая остатъците от обедата, с които обикновено тя вечеряше.

Кралицата даде тогава заповедите си, поговори за едно угощение, което след два дни маркиз дьо Вилкие даваше в нейна чест, посочи лицата, които трябваше да бъдат поканени, обяви, че на другия ден ще отиде във Вал

Грас, където смята да се причести, и заповяда на първия си камердинер, да отиде с нея.

богато вечерята се свърши, кралицата се престори на много уморена и отиде в спалнята си. Госпожа дьо Мотвил, дежурна тая вечер, я последва и ѝ помогна да се съблече. Кралицата си легна, поговори благосклонно няколко минути с нея и я освободи.

В това време д'Артанян влизаше в двора на Пале Роял с каретата на коадютора.

Минута след това каретите на придворните дами излязоха от двореца и железната врата се затвори след тях.

Удари полунощ.

Пет минути по-късно Бернуен почука на спалнята на кралицата, като дойде то тайния проход, на кардинала.

Ана Австрийска отиде да отвори сама.

Тя беше вече облечена, тоест обу си отново чорапите и се загърна с дълъг пеньоар.

– А, вие сте, Бернуен! Господин д'Артанян тук ли е?

– Да, всемилостива господарке, в молитвената стая; чака ваше величество да се приготви.

– Аз съм готова. Кажете на Лапорт да събуди и да облече краля, а след това идете у маршал дьо Вилроа и го предупредете от мое име.

Бернуен се поклони и излезе.

Кралицата влезе в помещението за молитва, осветено от проста стъклена венецианска лампа. Тук видя д'Артанян който я чакаше прав.

– Вие ли сте? – му каза тя.

– Да, всемилостива господарке.

– Готов ли сте?

– Готов съм.

– А господин кардиналът?

– Излезе благополучно. Чака ваше величество в КурРен.

– Но в каква карета ще заминем?

– Всичко съм предвидил; долу една карета чака ваше величество.

– Да идем при краля.

Д'Артанян се поклони и последва кралицата. Младият Луи беше вече облечен с изключение на обувките и късовейката; той бе учуден и обшиваше с въпроси Лапорт, който само му отговаряше:

– Всемилостиви господарю, така заповяда кралицата. Креватът не беше оправен и се виждаха чаршафите на

краля; те бяха толкова вежди, че на някой места имаше дупки.

Това бяха също следи от скъперничеството на Мазарини.

Кралицата влезе, а д'Артанян се спря на прага. Като видя кралицата, детето се изкубна от ръцете на Лапорт и изтича към нея. Кралицата направи знак на д'Артанян да се приближи. Д'Артанян се подчини.

– Сине мой – каза Ана Австрийска и му посочи мускетаря, който стоеше спокоен, прав и с шапка в ръка, – ето господин д'Артанян: той е храбър като старите герои рицари, за които толкова обичате да ви разказват моите дами. Запомнете името му и се вгледайте в лицето му, за да не го забравите, защото тая вечер той ще ни направи голяма услуга.

Младият крал погледна гордо офицера и повтори:

– Господин д'Артанян?

– Да, сине мой.

Младият крал повдигна бавно малката си ръка и я протегна на

мускетаря, който подви коляно и я целуна.

– Господин д'Артанян – повтори Луи, – добре, всемилостива господарке, няма да забравя.

В тая минута се чу като че ли някакъв приближаващ се шум.

– Какво е това? – попита кралицата.

– Охо – отговори д'Артанян, като напрегна едновременно острия си слух и проницателния си поглед, – това е шумът на бунтуващия се народ.

– Трябва да бягаме – каза кралицата.

– Ваше величество ми предостави да ръководя тая работа. Трябва да останем и да узнаем какво иска народът.

– Господин д'Артанян!

– Аз отговарям за всичко.

Нищо не се предава .тъй бързо, както увереността. Сама пълна със сила и смелост, кралицата чувствуваше в най-висока степен тия две добродетели у другите.

– Правете каквото искате – каза тя, – доверявам се На вас.

– Ще ми позволи ли ваше величество да давам запоВеДи от ваше име в цялата тая работа?

– Заповядайте, господине.

– Какво пак иска тоя народ? – запита кралят.

– Ей сега ще узнаем, всемилостиви господарю – отговори д'Артанян.

И излезе бързо от стаята.

Шумът растеше все повече и повече; той сякаш изпълни целия Пале Роял. Отвътре се чуваха викове, смисълът на които не можеше да се разбере. Ясно беше, че народът роптае и се бунтува.

Полуоблеченият крал, кралицата и Лапорт стояха неподвижно на едно място, като слушаха и чакаха какво ще стане.

Втурна се Коменж, който тая нощ беше караул в Пале Роял; той имаше около двеста души в дворовете и в конюшните, които оставяше на разположение на кралицата.

– Е, какво има? – попита Ана Австрийска върналиа се д'Артанян.

– Всемилостива господарке, пръснал се е слухът, че кралицата е напуснала Пале Роял и е отвела краля със себе си. Народът иска доказателство за противното, иначе заплашва да разруши Пале Роял.

– О, това е вече прекалено! – каза кралицата. – ще им докажа, че съвсем не съм заминала.

Д'Артанян видя по израза на лицето и че тя се готви да даде някоя

жестока заповед. Той се приближи до нея и ѝ рече шепнешката:

– Ваше величество все още ли има доверие в мене? Тоя глас я накара да потрепери.

– Да, господине, пълно доверие... Кажете.

– Ще благоволи ли кралицата да последва съвета ми?

– Говорете.

– Нека ваше величество отпрати господин дьо Коменж и му заповяда да се затвори заедно с хората си в караулното помещение и в конюшните.

Коменж погледна завистливо д'Артанян, както всеки придворен гледа изгряването на нова звезда.

– Чухте ли, Коменж? – каза кралицата.

Д'Артанян се приближи до него; с присъщата си проникателност той разбра значението на неспокойния му поглед.

– Господин дьо Коменж, извинете ме – му каза той. –

Ние двамата служим на кралицата, нали? Сега е мой ред да ѝ бъда полезен, не ми завиждайте на това щастие

Коменж се поклонил и излезе

„Хайде, спечелих си нов неприятел!“ – помисли си д'Артанян.

– А сега какво да правим? – обърна се кралицата към д'Артанян. – Вие чувате, шумът не утихва, а се увеличава.

– Всемилоствива господарке – отговори д'Артанян, – народът иска да види краля. Той трябва да го види.

– Как, да го види? Де? На балкона?

– Не, всемилоствива господарке, тук, в кревата му, като спи.

– О, ваше величество, господин д'Артанян има пълно право – извика Лапорт.

Кралицата помисли и се усмихна като жена, на която е познато лукавството.

– Наистина – промърмори тя.

– Господин Лапорт – каза д'Артанян, – идете да кажете на народа през оградата на Пале Роял, че желанието му ще бъде изпълнено, че след пет минути той не само ще види краля, но и ще го види в леглото му. Прибавете, че кралят спи и че кралицата моли да не вдигат шум, за да не го събудят.

– Но не всички, депутация от двама-трима души, нали?

– Всички, всемилоствива господарке.

– Но те ще ни задържат до сутринта, помислете за това!

– Не повече от четвърт час. Отговарям за всичко, ваше величество. Повярвайте ми, аз познавам народа, той е голямо дете, което е достатъчно само да се погали. Пред спящия крал той ще бъде ням, тих и кротък като агне.

– Вървете, Лапорт – каза кралицата. Младият крал се приближи до майка си.

– Защо ще правим това, което искат тия хора? – попита той.

– Така трябва, сине мой – отговори Ана Австрийска. ако ми казват така трябва, значи аз не съм вече крал?

– Всемиловичи господарю – обърна се д'Артанян към него, – ще ми позволи ли ваше величество да му задам един въпрос?

Луи XIV се обърна, учуден, че се осмеляват да му з говорят. Кралицата стисна ръката на детето.

– Да, господине – каза той.

– Случвало ли се е на ваше величество, когато играе в парка на ФонтенеБло или в дворовете на Версайският дворец, да види изведнъж, че небето се покрива с облаци и да чуе гръмотевица?

– Да, разбира се.

– Е добре, колкото и голямо желание да има ваше величество да поиграе още, тая гръмотевица му каза: „Върнете се в двореца, всемиловичи господарю, така трябва.“

– Без съмнение, господине; но също тъй са ми казвали че гръмотевицата е глас божи.

– Е добре, всемиловичи господарю, вслушайте се в шума на народа и ще видите, че той прилича много на гръмотевицата.

И наистина в тая минута нощният вятър доведе страшен шум.

Изведнъж всичко утихна.

– Ето, всемиловичи господарю – продължи д'Артанян, – сега казаха на народа, че спите; добре виждате, че все още сте крал.

Кралицата гледеше учудено тоя необикновен човек, който с паразителната си храброст беше равен на най-храбрите, а с проникателния си и хитър ум – на мъдреците.

Лапорт влезе.

– Е какво, Лапорт? – попита кралицата.

– Всемиловича господарке – отговори той, – предсказанието на господин д'Артанян се изпълни, те утихнаха като по магия. Сега ще им отворят вратите и след пет минути те ще бъдат тук.

– Лапорт – каза кралицата, – ако вие сложите в кревата един от

синовете си вместо краля, ние бихме могли да заминем през това време.

– Ако ваше величество заповяда, моите синове са готови като мене да служат на кралицата.

– Не – възрази д'Артанян, – защото ако един от тях познава негово величество и забележи измамата, всичко е загубено.

– Имате право, господине, пълно право – каза Ана Австрийска. – Лапорт, сложете краля в кревата.

Лапорт сложи в леглото краля, както беше съвсем облечен, и го покри със завивката чак до раменете.

Кралицата се наведе над него и го целуна по челото.

– Престорете се, че спите, Луи – каза тя.

– Добре – отговори кралят, – само че не искам нито един от тия хора да се допре до мене.

– Всемиловичиви господарю – рече д'Артанян, – аз съм тук и ви гарантирам, че ако някой се осмели да направи това, ще заплати с живота си тая дързост.

– Сега какво да правим? – попита кралицата. – Чувам, че идват.

– Господин Лапорт, идете да ги посрещнете и им кажете пак да не вдигат шум. Всемиловичива господарке, нека ваше величество чака тук, на вратата. Аз ще застана край възглавницата на краля и ако се наложи, ще умра за него.

Лапорт излезе, кралицата застана край завесата на вратата, а д'Артанян се промъкна зад завесите над леглото.

Чу се глухо и предпазливо ходене на много хора; кралицата сама приповдигна завесата и сложи пръст на устата.

Като видяха кралицата, хората се спряха почтително.

– Влезте, господа, влезте – каза кралицата.

Тълпата се раздвижи нерешително, сякаш се срамуваше от постъпката си: очакваха съпротива, готвеха се да чупят желязната врата и да събарят караула; но вратата сама се отвори и кралят, наглед поне, се пазеше само от майка му.

Тя, които бяха начело, забъбраха и поискаха да отстъпят назад.

– Но влезте, господа, щом кралицата позволява – каза Лапорт.

Тогава един, по-храбър от другите, се осмели да прекрачи прага и влезе на пръсти. Всички останали последваха примера му и стаята се напълни тихо, сякаш всички тия хора бяха най-покорни и най-предани придворни. Далеч зад вратата се виждаха главите на тия, които не можеха да влязат и се надигаха на пръсти.

д'Артанян виждаше всичко през дупчицата, направена

от него в завесата; в първия от влезлите той позна

Планше.

– Господине – обърна се към него кралицата, защото разбра, че той е водачът на цялата тая тълпа, – вие желяхте да видите краля и аз поисках да ви го покажа сама. Приближете се, погледнете и кажете дали имаме вид на хора, които искат да бягат.

– Не, разбира се – отговори Планше, учуден донякъде от тая неочаквана чест.

– Значи кажете на моите добри и верни парижани – продължи Ана Австрийска с усмивка, в значението на която д'Артанян не се излъга, – че сте видели краля да спи и кралицата готова също да си легне.

– Ще кажа, всемилостива господарке, и всички, които са с мене, ще потвърдят това. Но...

– Но какво? – попита Ана Австрийска.

– Нека ваше величество ме извини – каза Планше, – но наистина ли кралят лежи в това легло?

Ана Австрийска потрепера.

– Ако някой от вас познава краля – рече тя, – нека се приближи и каже наистина ли е негово величество.

Един човек, завит с мантия и мъчещ се да скрие лицето си с нея, се приближи, наведе се над леглото и погледна.

За миг д'Артанян си помисли, че той човек има лошо намерение, и сложи ръка на шпагата си; но при движението, когато се навеждаше, непознатият откри част от лицето си и д'Артанян позна коадютора.

– Наистина е кралят – каза човекът и се изправи. – Бог да благослови негово величество!

– Да – полугласно каза водачът, – да, бог да благослови негово величество!

И всички тия хора, влезли разярани, изведнъж се покориха на друго чувство и на свой ред започнаха да благославят царственото дете.

– Сега, приятели – каза Планше, – да поблагодарим на кралицата и да се оттеглим.

Всички се поклониха и излязоха постепенно и без шум както бяха влезли. Планше, влязъл пръв, излизаше последен.

Кралицата го спря.

– Как се казвате, приятелю? – попита тя.

Планше се обърна, силно учуден от въпроса.

– Да – продължи кралицата, – аз смятам за такава чест да ви приема тая вечер, както ако бяхте някой принц, и желая да зная името ви.

„Да – помисли си Планше, – за да се отнесете с мене като с принц. Благодаря!“

д'Артанян потрепера да не би Планше, помамен като гарвана в баснята, да каже името си и да не би кралицата, научила името му, да узнае, че той е служил при

него.

– Всемиловистива господарке – почтително отговори Планше, – аз се казвам Дюлорие, ваш покорен слуга.

– Благодаря, господин Дюлорие – каза кралицата. – А с какво се занимавате?

– Всемиловистива господарке, търговец съм на платове в улица де Бурдоне.

– Само това исках да зная – продължи кралицата. – Много съм ви задължена, драги господин Дюлорие, ще се видим пак.

„Хайде, хайде – промърмори д'Артанян, като излизаше иззад завесата, – положително нашият Планше съвсем не е глупак и ясно се вижда, че е минал добра школа.“

Действащите лица на тая необикновена сцена се гледаха около минута, без дума да продумат – кралицата права край вратата, д'Артанян полуизлязъл от скривалището си, кралят надигнал се на лакът, готов да легне отново при най-малкия шум, който би показал, че цялата тая тълпа се връща; но шумът не се приближаваше, а се отдалечаваше все повече и повече и най-после съвсем затихна.

Кралицата въздъхна; д'Артанян изтри влажното си чело; кралят скочи от кревата и каза:

– Да вървим!

В тая минута се завърна Лапорт.

– Е, какво? – попита кралицата.

– Изпратих ги до желязната врата, всемиловистива господарке. – отговори камердинерът. – Те съобщиха на другарите си, че са видели краля и че кралицата говорила с тях, и сега всички се разотиват с гордо самодоволство.

– О, негодници! – промърмори кралицата. – Те ще платят скъпо за тая дързост, обещавам им това!

След това се обърна към д'Артанян и прибави:

– Господине, тая вечер вие ми дадохте най-добрите съвети, които съм получавала в живота си. Продължавайте: какво трябва да правим сега?

– Господин Лапорт – каза д'Артанян, – довършете тоалета на

негово величество.

– Значи можем да тръгнем? – попита кралицата.

– Когато пожелае ваше величество. Слезте само по тайната стълба; ще ме намерите при вратата.

– Вървете, господине – рече кралицата, – идвам след вас.

Д'Артанян слезе долу; каретата беше на поста си, мускетарят седеше на капрата.

Д'Артанян взе вързоп, който беше дал на Бернуен, за да го сложи в краката на мускетаря. В него, както читателят си спомня, бяха шапката и мантията на кочияша на господин дьо Гонди.

Той си сложи мантията на раменете и шапката на главата.

Мускетарят слезе от капрата.

– Господине – каза му д'Артанян, – идете да освободите другаря си, който пази кочияша. След това качете се двамата на конете си, идете на улица Тиктон, в странноприемницата „Козичка“, вземете оттам моя кон и коня на господин дю Валон, оседлайте ги като за поход и ги закарайте от Париж в КурлаРен. Ако в КурлаРен не намерите никого, идете в Сен Жермен. Служба на краля.

Мускетарят допря ръка до шапката си и отиде да изпълни получените заповеди.

Д'Артанян се качи на капрата.

На пояса му имаше два пистолета, в краката му лежеше мускетон, а зад него – гола шпага.

Кралицата се появи; след нея идваха кралят и господин херцог д'Анжу, брат му.

– Каретата на господин, коадютора! – извика тя и отстъпи крачка назад.

– Да, всемилостива господарке – отговори д'Артанян, – но качете се смело. Аз карам.

Кралицата извика от учудване и се качи в каретата. Кралят и брат му се качиха след нея и седнаха от двете ѝ страни.

– Елате, Лапорт – каза кралицата.

– Как, всемилостива господарке! – възрази камердинерЪт. – В една карета с ваши величества?

– Тая вечер става дума не за кралска етикеция, а за спасението на краля. Качете се, Лапорт!

Лапорт се подчини.

– Спуснете завеските – каза д'Артанян.

– Но това няма ли да възбуди подозрение, господине? – попита

кralицата.

– Ваше величество, можете да бъдете спокойна – отговори д'Артанян, – отговорът ми е готов.

Завеските бяха спуснати и каретата се понесе бързо по улица дьо Ришельо. На бариерата началникът на поста се приближи с десетина души и с фенер в ръка.

Д'Артанян го повика със знак.

– Познавате ли каретата? – запита той сержанта.

– Не – отговори запитаният.

– Погледнете герба.

Сержантът приближи фенера до вратичката.

– Гербът на господин коадютора! – каза той.

– Шт! Той е вътре насаме с госпожа дьо Гемене. Сержантът се разсмя.

– Пропуснете! – обърна се той към пазача на бариерата. – Зная кой е.

След това се приближи до спуснатата завеска и каза:

– Приятно прекарване на времето, ваше преосвещенство!

– Дърдорко! – извика д'Артанян. – Заради вас ще ме изгонят.

Бариерата заскърца. Като видя, че пътят е свободен, Д'Артаняншибна силно конете, които се понесоха с най-голяма бързина.

След пет минути те настигнаха каретата на кардинала.

– Мускетон – извика д'Артанян, – вдигнете завеските в каретата на нейно величество!

– Той е – каза Портос. Като кочияш! – извика Мазарини. – И с каретата на коадютора! – прибави кралицата. *Cogro di Dio!* – извика Мазарини. – Златен човек сте Вие, господин д'Артанян!

XXV. КАК Д'АРТАНЯН И ПОРТОС СПЕЧЕЛИХА, ОТ ПРОДАЖБАТА НА СЛАМА – ЕДИНИЯТ ДВЕСТА И ДЕВЕТНАДЕСЕТ, А ДРУГИЯТ ДВЕСТА И ПЕТНАДЕСЕТ ЛУИДОРА

Мазарини искаше да тръгнат веднага за Сен Жермен; но кралицата обяви, че ще чака лицата, на които е дала среща. Тя само предложи на кардинала мястото на Ла порт. Кардиналът прие и се прехвърли от една карета в другата. .

Слухът за това, че кралят трябва да напусне Париж през нощта, се разнесе не без повод: от шест часа вечерта десет-дванадесет души знаеха тая тайна и колкото и да бяха предпазливи, те не можаха да дадат заповедите си за заминаване, без да се подуши това. Освен това всеки от тях имаше по един двама близки, от които се интересуваше; и тъй като нямаше никакво съмнение, че кралицата напуска Париж с ужасното намерение да отмъсти, всеки предупреди приятелите и роднините си; така че слухът за това заминаване обиколи града със светкавична бързина.

Първа след каретата на кралицата пристигна каретата на господин принца; в нея бяха господин дьо Конде със съпругата си и госпожа вдовствувашата принцеса Двете бяха събудени посред нощ и не знаеха каква е работата.

Във втората карета бяха господин херцог д'Орлеан, госпожа херцогинята, дъщеря им и абат дьо Ла Ривиер, неразделен любимец и най-близък съветник на принца.

В третата бяха господин дьо Лонгвил и господин прини дьо Конти, брат на господин принца. Те слязоха, приближиха се до каретата на краля и на кралицата и поднесоха своите почитания на техни величества.

Кралицата впери поглед чак в дъното на каретата, вратичката на която беше оставена отворена, и видя, че вътре няма никой.

– Но де е госпожа дьо Лонгвил? – попита тя.

– Наистина де е сестра ми? – запита господин принцът.

– Госпожа дьо Лонгвил е болна, всемилостива господарке отговори херцогът, – и ми поръча да я извиня пред ваше величество.

Ана хвърли бърз поглед на Мазарини, който ѝ отговори с едва забележимо кимане.

– Какво ще кажете за това? – попита кралицата.

– Ще кажа, че това е залог за парижаните – отговори кардиналът.

– Защо тя не дойде? – съвсем тихо запита брат си господин принцът.

– Мълчете! – отговори запитаният. – Сигурно си има причини.

– Тя ни погубва – промърмори принцът.

– Тя ни спасява – отвърна Конти.

Каретите пристигаха по няколко наведнъж. Маршал дьо ла Мейере, маршал дьо Вилроа, Гито, Вилкие и Коменж дойдоха един след друг; двамата мускетари пристигнаха също, като водеха за юздите конете на д'Артанян и Портос. Д'Артанян и Портос се качиха на конете си. Кочияшът на Портос замести д'Артанян върху капрата на кралската карета, а

Мускетон замести кочияша, като караше прав, подобно на древния Автомедоа¹ – той си имаше причини за това.

Макар и заета с безброй подробности, кралицата търсеше с очи д'Артанян, но гасконецът с присъщото си благоразумие се беше скрил вече в тълпата.

– Да отидем напред – каза той на Портос – и да си намерим хубаво помещение в Сен Жермен, защото никой няма да помисли за нас. Аз съм капнал от умора.

– А пък аз съм капнал за сън – отговори Портос – И представи си, всичко мина без ни най-малък бой. Положително парижаните са много глупави.

– Или пък ние сме много хитри, а? – каза д'Артанян.; – Може би. А как е вашата китка?

– По-добре. Но мислите ли, че тоя път са в ръцете ни? Кои?

– Вашият чин и моето баронство?

—

Кочияш на Ахил в „Илиадата“ на Омир. – Б. пр.

– Бога ми, да! Готов съм почти да се обзаложа за това. Впрочем ако те забравят това, аз ще им напомня.

– Чува се гласът на кралицата – каза Портос. – Май че тя иска да се качи на кон.

– О, може да ѝ се иска много, но...

– Но какво?

– Но кардиналът не иска. Господа – обърна се д'Артанян към двамата мускетари, – придружете каретата на кралицата и не се отделяйте от вратичките. Ние ще отидем да подготвим помещение. .

И д'Артанян препусна заедно с Портос към Сен Жермен.

– Да вървим, господа! – каза кралицата. Кралската карета потегли, последвана от всички други

карети и повече от петдесет конника.

В Сен Жермен пристигнаха благополучно. Като слизаше от каретата, кралицата видя господин принца, който чакаше прав и със свалена шапка, за да ѝ подаде ръка.

– Какво събуждане за парижаните! – каза Ана Австрийска със сияещо лице.

– Това е война – рече принцът.

Е добре, нека е война! Не е ли с нас победителят при Рокроа, Нордлинген и Ланс?

Принцът се поклони в знак на благодарност.

Беше три часа сутринта. Кралицата влезе първа в замъка; всички я последваха: около двеста души бягаха заедно с нея от Париж.

– Господа – каза кралицата със смях, – разположете се в замъка, той е просторен и места има за всички; само че тук не ни очакваха и ей сега ми доложиха, че има само три кревата, един за краля, един за мене ...

– И един за Мазарини – тихо прибави господин принцът.

– Значи аз ще спя на пода? – попита Гастон д'Орл с неспокойна усмивка.

– Не, ваше височество – отговори Мазарини, – защото третият креват е определен за ваша светлост.

– А вие? – запитва принцът.

– Аз няма да лягам – отвърна Мазарини, – имам бота.

Гастон поиска да му посочат стаята с неговия креват.

без да се безпокои ни най-малко де ще легнат жена му и дъщеря му.

– Е, аз пък ще си легна – каза д'Артанян. – Елате с мене, Портос.

Портос последва д'Артанян – той имаше пълно доверие в ума на приятеля си.

Те вървяха един до друг по площада на замъка. Портос гледаше смяно как д'Артанян пресмята нещо на пръсти.

– Четиристотин, по един пистол единият – четиристотин пистола.

– Да – каза Портос, – четиристотин пистола, но откъде?

– Един пистол е малко – продължи д'Артанян, – това струва един луидор.

– Кое струва един луидор?

– Четиристотин, по един луидор, прави четиристотин луидора.

– Четиристотин? – попита Портос.

– Да, те са двеста; и на всеки ще трябва поне по два. По два на човек – прави четиристотин,

– Но четиристотин какво?

– Слушайте – каза д'Артанян.

И тъй като около тях имаше много и различни хора, които гледаха смяно пристигането на двора, той довърши мисълта си до ухото на Портос.

– Разбирам – рече Портос, – отлично разбирам, бога ми! По двеста луидора на всеки, това не е лошо. Но какво ще кажат за това?

– Да казват, каквото си искат. Впрочем ще знаят ли, че сме ние?

– Но кой ще се заеме с раздаването?

– А за какво е Мускетон?

– А ливреята ми? – каза Портос. – Ще познаят ливреята ми.

– Той ще я обърне наопаки.

– Вие винаги имате право, мили мой! – извика Портос – Но откъде, дявол да го вземе, ви идват всички тия

Мисли?

Д'Артанян се усмихна.

Двамата приятели свиха в първата улица. Портос почука по вратата на къщата вдясно, а д'Артанян – на къщата вляво.

– Слама! – казаха те.

– Нямаме, господине – отговориха хората, които отвориха, – но обърнете се към търговеца на фураж.

– А де е той?

– Последната врата на улицата.

– Вдясно или вляво?

– Вляво.

– А може ли у някои други хора в Сен Жермен да се намери слама?

– Да, у съдържателя на „Коронования овен“ и у фе мера Гро Луи.

– Де живеят?

– На улица де Юрсюлин.

– И двамата?

– И двамата.

– Много добре. Приятелите разпитаха за жилището на втория и третият също тъй подробно, както и за първия. След това д'Артанян отиде при търговеца на фураж и спазари с него сто и петдесет снопа слама, цялата му наличност, за три пистола. Сетне отиде при съдържателя, където завари Портос, купил двеста снопа почти за същата цена. Най-после фермерът Луи им продаде сто и осемдесет снопа. Събраха се общо четиристотин и тридесет снопа.

В Сен Жермен нямаше повече слама.

Цялото това изкупуване не им отне повече от половин час. Мускетон получи съответните напътствия и застана начело на тая импровизирана търговия. Заповядаха му да продава снопа слама по един луидор и да не отстъпва нито сламка. Повериха му слама за четиристотин и тридесет луидора.

Мускетон само клатеше глава и не разбираше нищо от спекулацията на двамата приятели.

Д'Артанян, понесе три снопа слама и се върна в замъка, където всички, зъзнещи от студ и капнали за сън, гледаха завистливо краля, кралицата и брата на краля върху походните им кревати.

При влизането на д'Артанян в голямата зала избухна общ смях. Но мускетарят сякаш не забеляза, че е предмет

на общото внимание. Той почна да си постила сламата тъй сръчно, пъргаво и весело, че лигите потекоха на всички ТиЯ умиращи за сън хора, които нямаше де да спят.

– Слама! – извикаха те. – Слама! Де може да се намери слама?

– Аз ще ви заведа – каза Портос.

и той заведе желаещите при Мускетон, който великодушно раздаваше сламата по един луидор за сноп. Видя им се малко скъпичко; но когато му се спи много, кой няма да заплати два-три луидора за няколко часа освежителен сън?

Д'Артанян отстъпваше леглото си на всеки и десет пъти поред започваше да го постила; тъй като се предполагаше, че и той е заплатил за сноп слама по един луидор като другите, за по-малко от половин час в джоба му влязоха тридесетина луидора. В пет часа сутринта един сноп слама струваше осемдесет ливри, но вече не се намираше.

Д'Артанян се погрижи да сложи настрана четири снопа за себе си. Той сложи в джоба си ключа от стаята, където ги беше скрил, и отиде, заедно с Портос да си види сметките с Мускетон, който простодушно и като почтен домоуправител, какъвто беше, им предаде четиристотин и тридесет луидора и скъта други сто луидора за себе си.

Мускетон, който не знаеше какво става в замъка, не разбираше как досега не му беше хрумнало да продава слама.

Д'Артанян сложи златото в шапката си и на връщане си уреди сметката с Портос. На всеки от двамата се паднаха по двеста и петнадесет луидора.

Едва тогава Портос си спомни, че не е оставил слама За себе си. Той се върна при Мускетон, но Мускетон беше Продад всичко до последната сламка, като не бе запазил нищо за себе си.

Върна се отново при д'Артанян., който благодарение на четирите снопа слама си правеше, като предвкушваше предстоящата наслада, такова меко легло, тъй добре натъпкано откъм главата, тъй добре закътано откъм краката че сам кралят би му завидял, ако не спеше тъй сладко в своето легло.

д Артанян не искаше на никаква цена да развали леглото си за Портос, но за четири броени от него луидора му позволи да легне при него.

Той сложи шпагата до главата, пистолетите отстрани, просна мантията в краката, хвърли шапката върху мантията и с наслада се изтегна върху хрущящата слама, вече се унасяше в сладки мечти, които поражда

владение на двеста и деветнадесет луидора, спечелени за четвърт час, когато един глас се разнесе пред вратата на залата и го накара да подскочи.

– Господин д'Артанян! – викаше гласът. – Господин д'Артанян!

– Тук – отговори Портос, – тук! Портос разбра, че ако д'Артанян си отиде, леглото ще остане само на него.

Приблужи се един офицер. Д'Артанян се надигна на лакът.

– Вие ли сте господин д'Артанян? – запита дошлият.

– Да, господине. Какво обичате?

– Дойдох за вас.

– От страна на кого?

– От страна на негово високопреосвещенство.

– Кажете на негово високопреподобие, че съм легнал да спя и че го съветвам приятелски да направи същото.

– Негово високопреосвещенство не си е лягал и няма да ляга; той ви вика веднага при себе си.

„Мътните да го вземат тоя Мазарини! – промърмори д'Артанян. – Не знае и да си легне навреме. Какво ли иска от мене? Да не би да ме направи капитан? В такъв случай му прощавам.“

Мускетарят стана с мърморене, взе шпагата, шапката, pistolетите и мантията си и последва офицера, докато Портос, останал пълен собственик на леглото, се опитваше да се разположи също тъй удобно, както се бе разположил приятелят му.

– Господин д'Артанян – каза кардиналът, като видя тоя, когото бе повикал толкова не навреме, – аз не забравих с какво усърдие ми служихте и искам да ви дам доказателство за това.

„Началото е добро!“ – помисли си д'Артанян. Мазарини гледаше мускетаря и видя как лицето му се проясни.

– Ах, ваше високопреосвещенство ...

– Господин д'Артанян – прекъсна го Мазарини, – много ли искате да станете капитан?

– Да, ваше високопреосвещенство.

– А вашият приятел все още ли желае да стане барон?

– В тая минута, ваше високопреосвещенство, той сънува, че е вече барон.

– В такъв случай – продължи Мазарини, като вадеше от един портфейл писмото, което вече беше показал на д'Артанян – вземете това известие и го занесете в Англия.

Д'Артанян погледна плика: нямаше адрес.

– Мога ли да зная на кого трябва да го предам?
– Ще го узнаете, когато пристигнете в Лондон; само в Лондон ще скъсате двойния плик.

– И какви нареждания ще получа?
– Подчинявайте се във всичко на онзи, до когото е адресирано това писмо.

Д'Артанян искаше да продължи въпросите, но Мазарини прибави:

– Заминете за Булон. В странноприемницата „Герб в Англия“ ще намерите един млад благородник, на име Мордаунт.

– Добре, ваше високопреосвещенство, и какво трябва да правя с тоя благородник?

– Вървете с него, където ви заведе. Д'Артанян погледна смаяно кардинала.

– Получихте всички сведения – каза Мазарини. – Вървете!

– Лесно е да се каже: вървете! – възрази д'Артанян. – но за да се върви, трябва пари, а аз нямам.

– А, вие казвате, че нямате пари? – рече Мазарини, като се почеса зад ухото.

– Да, ваше високопреосвещенство.

– А диамантът, който ви дадох снощи?

– Желяз да го запазя за спомен от ваше високопреосвещенство.

Мазарини въздъхна.

– В Англия животът е скъп, ваше високопреосвещенство, особено за един извънреден пратеник.

– напротив! тя е въздържана страна и там живеят много скромно от революцията насам. Но няма значение.

Той отвори едно чекмедже и извади от него кесия.

– Какво ще кажете за тия хиляда екю! Д'Артанян издаде силно напред долната си устна.

– Ще кажа, че е малко, ваше високопреосвещенство, защото, разбира се, няма да замина сам.

– Зная – отговори Мазарини, – почетният господин дю Валон ще ви придружи. След вас, мили господин д'Артанян, той е единственият човек във Франция, когото обичам и уважавам най-много.

– Тогава, ваше високопреосвещенство – каза д'Артанян, като показва кесията, която Мазарини не изпускаше от ръцете си, – тогава, ако толкова го обичате и уважавате, вие разбирате ...

– Така да бъде, от уважение към него ще прибавя двеста екю.

„Скъперник!“ – промърмори д'Артанян. И прибави високо:

– Но като се завърнем поне, ще можем да се надяваме, нали, господин Портос на баронството, а аз на чина?

– Честна дума на Мазарини!

„Бих предпочел друга клетва“ – помисли си д'Артанян. И прибави гласно:

– Мога ли да поднеса почитанията си на нейно величество кралицата?

– Нейно величество спи – бързо отговори Мазарини, – а вие трябва да тръгнете веднага. Вървете, господине.

– Още една дума, ваше високопреосвещенство: ако там, където отивам, се бият, ще се бия ли и аз?

– Ще вършите всичко, каквото ви заповяда лицето, при което ви изпращам.

– Добре, ваше високопреосвещенство – каза д'Артанян и протегна ръка за кесията. – Моите почитания.

Д'Артанян сложи бавно кесията в широкия си джоб, а след това се обърна към офицера и му каза:

– Господине, ще бъдете ли тъй добър да събудите сега господин дю Валон от името на негово високопреосвещенство и да му кажете, че го чакам в конюшните?

Офицерът тръгна веднага с бързина, от която д'Артанян разбра, че е заинтересуван в тая работа. Портос току-що се беше изтегнал на свой ред в леглото си и започваше да хърка хармонично, както винаги, когато почувствува, че някой го удря по рамото. Той помисли, че е д'Артанян, и не се помръдна.

– От страна на кардинала – каза офицерът.

– А! – Рече Портос и широко отвори очи. – Какво казвате?

– Казвам, че негово високопреосвещенство ви изпраща в Англия и че господин д'Артанян ви чака в конюшните.

Портос въздъхна дълбоко, стана, взе шапката, пистолетите, шпагата и мантията си и излезе, като погледна със съжаление леглото, на което мислеше да си почине така сладко.

Щом той обърна гръб, офицерът се настани на леглото му и преди той да прекрачи прага на вратата, наследникът му на свой ред захърка оглушително. И това беше съвсем естествено: от всички само той, кралят, кралицата и негово височество Гастон д'Орлеан спяха безплатно.

XXVI. ИЗВЕСТИЕ ОТ АТОС И АРАМИС

Д'Артанян отиде право в конюшните. Разсъмваше се и той позна коня си и коня на Портос, вързани за яслите, но над празни ясли. Съжали се над клетите животни и тръгна към един ъгъл на конюшната, където се виждаше малко слама, изплъзнала се навярно от нощното опустошение; но когато събираше тая слама с крак, той бутна с върха на ботуша си едно кръгло тяло, което, засегнато навярно на чувствително място, извика, надигна се на колене и си затърка очите. Това беше Мускетон, който не беше оставил слама за себе си и я бе отнел от конете.

– Мускетон – каза д'Артанян, – ставай, хайде на път!

Като позна гласа на приятеля на господаря си, Мускетон скочи и изтърси в бързината няколко луидора, спечелени незаконно през нощта.

– Охо! – рече д'Артанян, като вдигна и помириса един луидор. – Каква особена миризма има това злато! Мирише на слама.

Мускетон се изчерви силно и толкова се смути, че гасконецът почна да се смее и му каза:

– Портос би се разсърдил, мили господин Мускетон, но аз ви прощавам; само да не забравяме, че това злато трябва да бъде мехлем за раната ни, и да бъдем весели!

Мускетон прие веднага най-весел вид, пъргаво оседла коня на господаря си и се качи на своя, без много-много да се мръщи.

В това време пристигна и Портос с много кисело лице и остана крайно учуден от примирението на д'Артанян и веселостта на Мускетон.

– Е, да не би да сме получили вече вие вашия чин, а аз моето баронство? – каза той.

– Отиваме за грамотите – отговори д'Артанян – и Мазарини ще ги подпише, когато се завърнем.

– А къде отиваме? – попита Портос.

– Най-напред в Париж; трябва да уредя там някои работи.

– Добре, да вървим в Париж. И двамата тръгнаха за Париж.

Като стигнаха до бариерата, те останаха поразени от заплашителния вид на столицата. Около една карета, счупена на парчета, народът сипеше проклетия; бяха задържани и лицата, които искаха да избягат, тоест един старец и две жени.

Напротив, когато д'Артанян и Портос поискаха да влязат в града, тълпата се чудеше просто как да им угоди. Вземаха ги за дезертьори от кралската партия и искаха да ги привлекат към себе си.

– Какво прави кралят? – питаха ги.

– Спи.

– А испанката?

– Бълнува.

– А проклетият италианец?

– Бди. Така че дръжете се здраво, защото те сигурно са заминали с някаква задна мисъл. Но тъй като в същност вие сте по-силни – продължи д'Артанян, – не си изливайте яда върху жени и старци, заловете се по-добре с корена на злото.

Народът изслуша с удоволствие тия думи и пусна на свобода дамите, които поблагодариха на д'Артанян с красноречив поглед.

– Сега напред! – каза д'Артанян.

И те продължиха пътя си, минавайки през барикадите, прескачайки веригите, блъскани, разпитвани и сами разпитващи.

На площада пред Пале Роял д'Артанян видя един сержант, който произвеждаше строево обучение с петстотин-шестстотин граждани, който прилагаше спомените си от Пиемонтския полк в полза на градската милиция.

Като минаваше пред д'Артанян, той позна бившия си господар.

– Добър ден, господин д'Артанян – каза Планше с горд вид.

– Добър ден, господин Дюлорие – отговори д'Артанян.

Планше се спря отведнъж и облещи очи в д'Артанян: виждайки, че началникът се спира, първата редица се спря също, а след нея се спряха последователно и всички останали редици.

– Тия граждани са страшно смешни – каза д'Артанян на Портос.

И продължи пътя си.

След пет минути той слизаше от коня си пред странноприемницата „Козичка“.

Хубавата Мадлен се спусна към д'Артанян.

– Любезна госпожа Тгоркен – каза д'Артанян, – ако имате пари, закопайте ги бързо, ако имате скъпоценности, скрийте ги веднага, ако имате длъжности, приберете си дълговете, ако имате кредитори, не им плащайте.

– Защо? – попита Мадлен.

– Защото Париж ще бъде превърнат в пепел, също като Вавилон, за който без съмнение сте чували,

– И вие ме напускате в такава минута?

- Дори още сега – отговори д'Артанян.
– И къде отивате?
– О, ако можете да ми кажете това, вие ще ми направите истинска услуга.
– Ах, боже мои, боже мой!
– Има ли писма за мене? – попита д'Артанян, като направи знак с ръка на хазайката си да спре вайканията си, защото са безполезни.
– Има едно, което току-що пристигна. И тя подаде писмото на д'Артанян.
– От Атос! – извика д'Артанян, като позна твърдия и развлечен почерк на приятеля им.
– А! – рече Поргос. – Да видим какво пише. Д'Артанян отвори писмото и прочете:

„Мили д'Артанян, мили дю Валон, мои добри приятели, може би за последен път получавате известие от мене. Арамис и аз сме много нещастни; но бог, нашата смелост и споменът за нашето приятелство ни поддържат. Не забравяйте Раул. Поверявам ви книгата, които са о Блоа, и ако след два месеца и половина не получите известие от нас, запознайте се със съдържанието им. Прегърнете виконта от все сърце за вашия предан приятел

Атос“

– Бога ми, разбира се, че ще го прегърна – каза д'Артанян, – още повече, че е на пътя ни. И ако има нещастieto да изгуби клетия ни Атос, той ще стане мой син.

– А аз ще го направя мой пълен наследник – прибави Портос.

– Да видим какво още пише Атос?

„Ако срещнете някъде по пътя някой си господин Мордаунт, пазете се от него. Не мога да ви кажа нищо повече в писмото си.“

Господин Мордаунт ли! – учудено каза д'Артанян н.

– Господин Мордаунт ли! – повтори Портос. – Добре, няма да забравим. Но вижте, има послепис, от Ара мис.

– Наистина – рече д'Артанян. И прочете:

„Ние не ви казваме къде се намираме, мили приятели, защото знаем вашата братска преданост и знаем добре, че бихте дошли да умрете с нас.“

– По дяволите! – прекъсна го Портос тъй разярено, че Мускетон отскочи в другия край на стаята. – Значи те са в смъртна опасност?

Д'Артанян продължи:

„Атос ви завещава Раул, а аз ви завещавам отмъщение. Ако имате щастие да ви падне в ръцете някой си Мордаунт, кажете на Портос да го отведе нейде настрана и да му извие шията. Не смея да ви кажа повече в едно писмо.

Арамис“

– Ако е само това, работата е лесна – каза Портос.

– Напротив – мрачно възрази д'Артанян, – тя е невъзможна.

– А защо?

– Защото точно при тоя господин Мордаунт отиваме в Булон и с него ще заминем за Англия.

– А ако отидем не при тоя господин Мордаунт, а при нашите приятели? – каза Портос с движение, което би могло да уплаши цяла армия.

– Мислих и за това – рече д'Артанян. – Но писмото няма нито дата, нито печат.

– Наистина.

И Портос се заразхожда като луд из стаята, махайки с ръце и всяка минута вадейки до една трета шпагата си от ножницата.

А пък д'Артанян стоеше прав с отчаян вид и лицето му изразяваше най-дълбока тъга.

– О, това не е хубаво! – казваше той. – Атос ни обижда; той иска да умре сам, това не е хубаво.

Като виждаше отчаянието на двамата господари, Мускетон се заливаше в сълзи в едни ъгъл на стаята.

– Хайде, всичко това няма да доведе до нищо – рече д'Артанян. – Да вървим да прегърнем Раул, както решихме вече. Може би и той е получил известие от

Атос.

– На, това е идея! – извика Портос. – Наистина, мили д'Артанян, не зная как правите това, но вие сте пълен с идеи. Да идем да прегърнем Раул.

„Да му мисли, който погледне сега накриво господаря ми – каза си Мускетон. – Пукната пара не бих дал за кожата му.“

Качиха се на конете и тръгнаха. Като пристигнаха на улица Сен Дени, приятелите видяха струпване на големи тълпи народ. Господин дьо Бофор току-що беше пристигнал от Ваадомиа и коадюторът го показваше на възхитените и радостни парижани.

С господин дьо Бофор те се смигаха вече за непобедими.

Двамата приятели свиха в една уличка, за да не срещнат принца, и стигнаха до бариерата Сен Дени.

– Вярно ли е, че господин дьо Бофор пристигнал в Париж? – ги запитаха часовите.

– От вярно по-вярно – отговори д'Артанян. – И доказателство за това е, че той ни изпраща да посрещнем господин дьо Вандом, баща му, който също ще пристигне.

– Да живее господин дьо Бофор! – извикаха часовите. И отстъпиха почитателно, за да пропуснат пратениците на великия принц.

Щом се намериха отвъд бариерата, тия хора, които не знаеха що е умора и обезсърчение, просто погълнаха пътя. Конете им летяха, а те не преставаха да говорят за Атос и Арамис.

Мускетон изпитваше невъобразими болки, но като добър слуга се утешаваше с мисълта, че двамата му господари също се измъчват много, макар и другояче. Той свикна вече да гледа на Д'Артанян като на втори свой господар и му се подчиняваше дори по-бързо и по-пъргаво, отколкото на Портос.

Лагерът беше между Сент Омер и Ламб; двамата приятели извиха до лагера и разказаха подробно за бягството на краля и кралицата, за което в армията бяха стигнали само смътни слухове. Те намериха Раул близо до палатката му, легнал на куп сено, от който конят му измъкваше крадешката по някоя и друга сламка. Очите на младежа бяха червени и той изглеждаше съсипан. Маршал дьо Грамон и граф дьо Гиш се завърнаха в Париж и клетият момък беше съвсем сам.

След минута Раул вдигна очи и видя двамата конници, които го гледаха, позна ги и се спусна към тях с отворени прегръдки.

– О, вие сте, мили приятели! – извика той. – За мене ли идвате? Ще ме вземете ли с вас? Или ми носите известие от настойника ми?

– Значи вие не сте получавали от него писма? – запита го д'Артанян.

– Уви, не, господине, и наистина не зная какво е станало с него. Аз се безпокоя, о, толкова се безпокоя, че съм готов да плача.

И наистина две големи сълзи се отърколиха по загорелите бузи на младежа.

Портос извърна глава, за да не прочетат на добродушното му лице това, което ставаше в сърцето му.

– Какво, не се отчайвайте, приятелю мой! – каза д'Артанян, който

много отдавна не се бе вълнувал толкова силно. – Ако вие не сте получили писма от графа, ние получихме ... едно ...

– О, наистина ли? – извика Раул.

– И много успокоително дори – прибави д'Артанян, като видя как това го зарадва.

– У вас ли е? – попита Раул.

– Да, тоест беше у мене – отвърна д'Артанян, като се престори, че го търси. – Чакайте, то трябва да е тук, в джоба ми; той ми пише за завръщането си, нали, Портос? Колкото и да беше гасконец, д'Артанян не искаше да поеме сам бремето на тая лъжа.

– Да – каза Портос, като се кашляше. – О, дайте ми го – рече младежът.

– Е, сега преди малко го четох. Дали не съм го изгубил! Тях, да се не види, джобът ми е пробит!

– О, да, господин Раул – обади се Мускетон, – и писмото беше дори много утешително; господата ми го четеха и аз плаках от радост.

– Но поне, господин д'Артанян, знаете ли де е той? – попита Раул с поразвредено лице.

– И таз добра! – отговори д'Артанян. – Разбира се, че зная! Само че това е тайна.

– Не за мене, надявам се.

– Не, не за вас, и аз ще ви кажа де е той. Портос загледа смаяно д'Артанян.

„Пусто да остане, де ли да му кажа, че е, та да не се опита да отиде при него?“ – мърмореше си д'Артанян.

– Е, де е той, господине? – запита Раул с мекия си и приятен глас.

– В Константинопол.

– При турците! – уплашен извика Раул. – Боже господи, какво казвате?

– Е, плаши ли ви това? – каза д'Артанян. – Хайде де! Какво са турците за такива хора като граф дьо Ла Фер и абат д'Ербле?

– А, приятелят му с него ли е? – рече Раул. – Това ме успокоява малко.

„Сече му умът на тоя демон д'Артанян!“ – си мислеше Портос, смаян от хитростта на приятеля си.

– Сега – продължи д'Артанян, като бързаше да промени темата на разговора – ето ви петдесет пистола, които господин графът ви изпраща по същия куриер. Предполагам, че нямате вече пари и че те ще ви бъдат добре дошли.

– Имам още двадесет пистола, господине.
– Все едно, вземете ги, ще ви станат седемдесет.
– И ако искате още ... – се обади Поргос и мушна ръка в джоба си.
– Благодаря – каза Раул и се изчерви, – хиляди пъти благодаря, господине.

В тая минута на хоризонта се появи Оливен.

– Тъкмо навреме – каза д'Артанян така, че лакеят да го чуе, – доволен ли сте от Оливен?

– Да, горе-долу.

Оливен се престори, че не е чул нищо, и влезе в палатката.

– В какво го укорявате тоя обесник?

– Лаком е – каза Раул.

– О, господине! – рече Оливен, като се появи отново при това обвинение.

– Покрадва.

– О, о, господине!

– И главно, много е страхлив.

– О, о, о, господине, вие ме позорите! – извика Оливен.;

– Пусто да остане! – каза д'Артанян. – Знайте, господин Оливен, че хора като нас не държат страхливи слуги. Крадете господаря си, ягте сладкишите му и пийте виното му, но ей богу, не бъдете страхлив или ще ви отрежа ушите. Погледнете господин Мустон, поискайте от него да ви покаже почетните рани, които е получил, и вижте какъв печат на достойнство е сложила на лицето му неговата обикновена храброст.

Мускетон беше на седмото небе и би прегърнал д'Артанян, ако смееше; сега засега той си даде дума да умре за него при пръв удобен случай.

– Изгонете тоя обесник, Раул – продължи д'Артанян, – защото ако е страхлив, той ще се опозори някой ден.

– Господинът казва, че съм страхлив – извика Оливен, – защото оня ден искаше да се дуелира с един знаменосец от полка на Грамон, а аз отказах да го придружавам.

– Господин Оливен, един слуга трябва да се подчинява винаги – строго каза д'Артанян.

Той го отведе настрана и прибави:

– Добре си направил, ако господарят ти не е бил прав, и ето ти едно екию за това; но ако някога го обидят и ти не се оставиш да те разкъсат на парчета заради него, ще ти отрежа езика и ще ти избърша лицето с него. Запомни

го добре.

Оливен се поклони и сложи екюто в джоба си.

– А сега, приятелю Раул – рече д'Артанян, – ние, господин дю Валон и аз, заминаваме като посланици. Не мога Да ви кажа с каква цел, защото сам не зная нищо. Но ако имате нужда от нещо, пишете на госпожа Мадлом Тюркен, странноприемница „Козичка“, улица Тиктон, и теглете пари като от banker, но умерено, защото, предупреждавам ви, тая каса съвсем не е тъй натъпкана като касата на господин д'Емери.

Той прегърна временния си възпитаник и го предаде в мощните ръце на Портос, които го издигнаха от земята и го притиснаха към благодарното сърце на страшния великан.

– Сега на път! – каза д'Артанян.

И те тръгнаха отново за Булон, където надвечер спряха конете си, потънали в пот и побелели от пяна.

На десет крачки от мястото, където починаха, преди да влязат в града, стоеше един млад човек, облечен в черно; той сякаш чакаше някого и щом ги видя, не свали очи от тях.

Д'Артанян се приближи до него и като видя, че той продължава да го гледа втренчено, каза:

– Хей, приятелю, аз не обичам да ме измерват с очи!

– Моля, господине, не идвате ли от Париж? – запита младият човек, без да отговори на д'Артаняновата забележка.

Д'Артанян помисли, че той е някой любопитен, който иска да чуе новини от столицата.

– Да, господине – отговори той с по-мек тон.

– Не трябва ли да отседнете в странноприемницата „Герб на Англия“?

– Да, господине.

– Не ви ли е възложена мисия от негово високопреосвещенство господин кардинал Мазарини?

– Да, господине.

– В такъв случай – каза младият човек – вие ще имате работа с мене; аз съм Мордаунт.

„А – прошепна д'Артанян, – същият от когото Атос ме Съветва да се пазя.“

„А – промърмори Портос, – същият, когото Арамис каза да удуша.“

Двамата загледаха внимателно младия човек. Той разбра неправилно тоя поглед.

– Съмнявате ли се? В такъв случай готов съм да ви

дам доказателства.

– Не, господине – отговори д'Артанян, – ние сме на ваше разположение.

– Тогава, господа, ще тръгнем веднага – каза Мор @даунт. – Днес е последният ден на срока, определен м; от кардинала. Корабът ми е готов; и ако не бяхте дошли, щях да тръгна без вас, защото генерал Оливър Кро @муел чака с нетърпение завръщането ми.

– Аха! – рече д'Артанян. – Значи ни изпращат при генерал Оливър Кромуел?

– Нима нямате писмо за него? – попита младият човек.

– Имам едно писмо, горният плик на което трябва да скъсам само в Лондон; но тъй като вие ми казвате до го е адресирано, безполезно е да чакам дотам.

Д'Артанян скъса плика на писмото.

То беше наистина адресирано:

„До господин Оливър Кромуел, главнокомандуващ войските на английския народ“

„Странно поръчение!“ – помисли си д'Артанян.

– Кой е тоя господин Оливър Кромуел? – съвсем тихо попита Портос.

– Бивш пивовар – отговори д'Артанян.

– Дали Мазарини не иска да направи някоя спекулация с бирата, както ние направихме със сламата? – запита Портос.

– Хайде, хайде, господа – нетърпеливо извика Мордаунт, – да вървим!

– Охо, без да вечеряме ли? – възрази Портос. – Не може ли господин Кромуел да почака малко?

– Да, но аз ... – каза Мордаунт.

– Какво вие? – попита Портос.

– Аз бързам.

– О, ако е само това – рече Портос, – тогава ми е все едно и аз ще вечерям с ваше или без ваше позволение.

Неопределеният поглед на младия човек пламна и сякаш беше готов да изхвърли мълния, но той се въздържа.

– Господине – продължи д'Артанян, – трябва да се извинят изгладнените пътници. При това нашата вечеря няма да ви задържи много, ние ще отидем с конете си до странноприемницата. Вървете пеша до пристанището, ние ще похапнем и ще пристигнем там едновременно с вас.

– Както обичате, господа, стига само да тръгнем – каза Мордаунт.

– Добре че се съгласи! – промърмори Портос.

– Как се казва корабът? – попита д'Артанян.

– „Стандърд“.

– Добре. След половин час ще бъдем на борда. Приятелите пришепориха конете си и препуснаха към странноприемницата „Герб на Англия“.

– Какво ще кажете за този млад човек? – попита д'Артанян, препускайки.

– Ще кажа, че съвсем не ми харесва – отговори Портос, – и че страшно ме сърбяха ръцете да последвам съвета на Арамис.

– Пазете се, мили Портос, този човек е пратеник на генерал Кромвел и ще бъдем приети зле, мисля, ако му съобщим, че сме извили шията на неговия довереник.

– Все едно; винаги съм забелязвал, че Арамис е добър съветник.

– Слушайте – рече д'Артанян, – когато посланичеството ни се свърши ...

– Е какво?

– Ако той ни заведе обратно във Франция...

– Тогава?

– Тогава ще видим.

В това време двамата приятели пристигнаха в странноприемницата „Герб на Англия“, вечеряха с голям апетит и веднага отидоха на пристанището.

Един брик беше готов за отплаване; и на палубата му те видяха Мордаунт, който се разхождаше нетърпеливо.

– Невероятно е – казваше д'Артанян, докато лодката го закарваше на „Стандърд“, – чудно е колко много прилича този млад човек на някого, когото познавам, но не мога да се сетя на кого.

Те пристигнаха до стълбата и след една минута бяха на палубата.

Но качването на конете отне повече време и брикът можа да вдигне котва едва в осем часа вечерта.

Младият човек изгаряше от нетърпение и заповядваше да опънат платната.

Портос, съсипан от три безсънни нощи и седемдесет левги път на кон, се беше оттеглил в кабината си и спеше.

Превъзмогнал отвращението си към Мордаунт, д'Артанян се разхождаше с него по палубата и приказваше много, за да го принуди да говори.

Мускетон улови морска болест.

XXVII. „ШОТЛАНДЕЦЪТ КОВАРЕН, ЛОШ ПРОДАДЕ КРАЛЯ СИ ЗА ГРОШ...“

А сега читателите ни трябва да оставят „Стандърд“ да плава спокойно не към Лондон, както мислеха д'Артанян и Портос, но към Дъръм, където Мордаунт трябваше да отиде съгласно писмата, получени от Англия през време на престоя му в Булон, и да ни последват в роялисткия лагер, разположен отсам Тайн, близо до град Нюкясл.

Там, между две реки, по шотландската граница, но на английска земя, са опънати палатките на малка армия. Полунощ. Хора, в които по голите крака, късите фусти, пъстрите наметала и перото на шапката могат да се познаят планинците, стоят небрежно на пост. Луната, която се промъква между два големи облака, осветява понякога мускетите на часовите и откроява рязко стените, покривите и камбанариите на града, отстъпен от Чарлз I на парламентските войски, както Оксфорд и Нюърт, които все още държеха за него с надеждата за помирение.

В единия край на лагера, близо до огромна палатка, пълна с шотландски офицери, събрали се на нещо като съвет под председателството на стария граф дьо Льовен, техен командир, спи човек, облечен като кавалерист, легнал на тревата и сложил дясната си ръка върху шпагата.

На петдесет крачки по нататък друг човек, облечен също като кавалерист, приказва с шотландски часовой; макар и чужденец, той, както изглежда, владее толкова английски език, че разбира отговорите на събеседника си, който му говори на пертско наречие.

Когато в град Нюкясл удари един часът след полунощ, спящият се събуди, направи всички движения на човек, който отваря очи след дълбок сън, и погледна внимателно около себе си: виждайки, че е сам, стана, позаобиколи и мина край тоя, който говореше с часовой. Приказващият сигурно беше свършил разпитванията си, защото след една минута се сбогува с часовой и непринудено тръгна натам, накъдето бе отишъл първият.

Другият го чакаше в сянката на една палатка край пътя.

– Е какво, мили приятелю? – му каза той на най-чист френски език, на каквото се е говорило някога между Роан и Тур.

– Няма време за губене, приятелю, трябва да се предупреди кралят.

– Какво става?

– Дълго е за разказване; впрочем ей сега вие ще го чуете сам. Най-малката дума, казана тук, може да погуби всичко. Хайде да намерим милорд Уинтър.

И двамата тръгнаха към срещуположния край на лагера; тъй като лагерът заемаше не повече от петстотин квадратни фута, те стигнаха скоро до палатката на тоя когото търсеха.

– Спи ли господарят ви, Тони? – запита на английски единият от двамата кавалери слугата, легнал в първото отделение, което служеше за предверие.

– Не, господин графе, не вярвам – отговори слугата. – Само ако е заспал съвсем наскоро, защото се разхождаше повече от два часа, след като се върна от краля. Шумът от стъпките му затихна едва преди десет минути. Впрочем вие можете сами да видите – прибави той и вдигна завесата на палатката.

Действително лорд Уинтър седеше пред един отвор, който заместваше прозорец и пропускаше нощния въздух; той следеше меланхолично с очи луната, скрила се, както казахме вече преди малко, сред големи черни облаци.

Двамата приятели се приближиха до лорд Уинтър, който гледаше небето, подпрял глава на ръката; той не чу как те влязоха и остана в същото положение, докато не почувствува една ръка на рамото си. Обърна се, позна Атос и Арамис и им протегна ръка.

– Забелязахте ли какъв кървав цвят има луната тая вечер? – запита той.

– Не – отговори Атос, – тя ми се видя такава, каквато си е винаги.

– Погледнете, кавалере – възрази лорд Уинтър.

– Признавам си – каза Арамис, – че и аз, като граф дьо Ла Фер не виждам нищо особено.

– Графе – рече Атос, – в нашето опасно положение: трябва да се гледа земята, а не небето. Наблюдавали ли сте нашите шотландци и сигурен ли сте в тях?

– Шотландците? – попита лорд Уинтър. – Кои шотландци?

– Е, нашите, поврага! – отвърна Атос. – Тия, на които кралят се довери, шотландците на граф дьо Льовен.

– Не – каза лорд Уинтър. И прибави: – Значи вие не виждате като мене тая червеникава отсянка по цялото небе?

– Ни най-малко – отговориха едновременно Атос и Арамис.

– Кажете ми – продължи лорд Уинтър, завладян все от същата мисъл, – не съществува ли във Франция предание, че в навечерието на

смъртта си Анри IV, като играел на шах с господин дьо Басомпиер, видял кървави петна върху шахматната дъска?

– Да – отговори Атос, – и сам маршалът ми е разказвал това много пъти.

– Така – промърмори лорд Уинтър, – и на следния ден Анри IV бил убит.

– Но каква връзка има между това видение на Анри IV и вас, графе? – попита Арамис.

– Никаква, господа, и наистина аз съм луд, че ви занимавам с такива неща, когато идването ви при мене в такъв час показва, че сте дошли с някаква важна новина.

– Да, милорде – каза Атос, – бих желал да поговоря с краля.

– С краля? Но той спи,

– Трябва да му съобщя важни неща.

– Не може ли да се отложи това до утре?

– Не, той трябва да ги узнае веднага, а може би и сега е вече много късно.

– Да влезем, господа – каза лорд Уинтър. Палатката на лорд Уинтър беше до кралската палатка;

нещо като коридор водеше от едната в другата. Тоя коридор се пазеше не от часови, а от един доверен слуга на Чарлз I, така че в случай на нужда кралят можеше да се свърже веднага с верния си слуга.

– Тия господа са с мене – каза лорд Уинтър. Слугата се поклони и ги пропусти.

Наистина отстъпил на непреодолимата нужда от сън, крал Чарлз беше заспал на походния креват, облечен с черната си дреха, обул високите си ботуши, с разхлабен колан и шапката до него. Тримата се приближиха и Атос, който вървеше напред, се вгледа за минута мълчаливо в това благородно бледно лице, заобиколено от дълга черна коса, която беше прилепнала към слепите очи от пот през време на лош сън, и покрито с големи сини жили, които изглеждаха издути от сълзи под уморените очи.

Атос въздъхна Дълбоко; тая въздишка събуди краля – толкова леко спеше.

Той отвори очи.

– А, вие ли сте, граф дьо Ла Фер? – каза и се надигна на лакът.

– Да, всемилостиви господарю – отговори Атос.

– Вие бдите, докато спя, и идвате да ми донесете някаква вест, нали?

– Уви, всемилостиви господарю – отвърна Атос, – ваше величество отгатна.

– Значи вестта е лоша? – каза кралят с меланхолна усмивка.

– Да, всемилостиви господарю.

– Няма значение, вестителят е добре дошъл. Вие ми доставяте винаги удоволствие, когато идвате при мене, вие, чиято преданост не знае нито отечество, нито нещастие, вие, когото ми изпрати Анриет. Каквато и да е вестта ви, говорете смело.

– Всемилостиви господарю, господин Кромвел е пристигнал тая нощ в Нюкясл.

– А! – рече кралят. – За да се сражава с мене.

– Не, всемилостиви господарю, за да ви купи.

– Какво казвате?

– Казвам, всемилостиви господарю, че шотландската армия има да взема четиристотин хиляди лири стерлинги.

– Неизплатена заплата; да, зная. От близо една година моите храбри и верни шотландци се бият само за чест.

Атос се усмихна.

– Честта е хубаво нещо, всемилостиви господарю, но на тях им е омръзнало да се бият за нея и тая нощ те ви продадоха за двеста хиляди лири, тоест за половината от това, което имат да вземат.

– Невъзможно! – извика кралят. – Шотландците да продадат краля си за двеста хиляди лири!

– Евреите продадоха своя бог за тридесет сребърника.

– И кой Юда сключи тая гнусна сделка?

– Граф дьо Льовен.

– Сигурен ли сте в това, господине?

– Чух го със собствените си уши.

Кралят въздъхна дълбоко, сякаш сърцето му се разкъса, и отпусна глава на ръцете си.

– О, шотландците! – каза той. – Шотландците, които смятах за толкова верни! Шотландците, на които се доверих, когато можех да избягам в Оксфорд! Шотландците, моите съотечественици! Шотландците, моите братя! Но съвсем сигурен ли сте в това, господине?

– Легнал зад палатката на граф дьо Льовен, на която бях повдигнал малко завесата, всичко видях, всичко чух.

– И кога трябва да се извърши тая гадна сделка?

– Днес, сутринта. Както вижда ваше величество, няма време за губене.

– Защо ни е времето, щом казвате, че съм продаден?

– За да преминем Тайн, да отидем в Шотландия и да се присъединим към лорд Монтроз, който няма да ви продаде.

– И какво ще правя в Шотландия? Да водя партизанска война? Такава война е недостойна за един крал.

– Примерът на Робърт Брюс¹ ви оправдава, всемилостиви господарю.

—
1 Робърт Брюс – шотландски крал (1306–1329), който успешно защитил независимостта на Шотландия от Англия – Б. пр.

– Не, не! Аз се бия вече много дълго време. Ако са ме продали, нека ме предадат и нека падне върху тях вечният позор на предателството им.

– Всемилостиви господарю, може би така трябва да постъпи един крал, но не така трябва да постъпи един съпруг и един баща. Аз дойдох от името на жена ви и дъщеря ви и от тяхно име, както и от името на другите ви две деца, останали в Лондон, ви казвам: „Живейте, всемилостиви господарю, бог иска това!“

Кралят стана, стегна колана си, запаса си шпагата, изтри с кърпичка изпотеното си чело и каза:

– Добре! Какво трябва да правим?

– Всемилостиви господарю, имате ли в цялата армия полк, на който можете да разчитате?

– Уинтър, имате ли доверие във вашия? – попита кралят.

– Всемилостиви господарю, те са хора, а хората станаха много слаби или много лоши. Аз имам доверие в тях, но не отговарям за това; бих им поверил живота си, но не се решавам да им поверя живота на ваше величество.

– Е добре – каза Атос, – по липса на полк, ние сме трима предани хора, това ще бъде достатъчно. Нека ваше величество се качи на коня, нека застане между нас, ще преминем Тайн, ще отидем в Шотландия и ще се спасим.

– Вие на същото мнение ли сте, Уинтър?

– Да, всемилостиви господарю.

– А вие, господин д'Ербле?

– На същото, всемилостиви господарю.

– Тогава да бъде така, както искате. Уинтър, дайте заповедите.

Лорд Уинтър излезе; през това време кралят довърши тоалета си.

Първите лъчи на зората започваха да проникват през отворите на палатката, когато лорд Уинтър се върна.

– Всичко е готово, всемилостиви господарю – каза той.

– А ние? – попита Атос.

– Гримо и Блезоа държат за вас оседлани коне.

– В такъв случай – продължи Атос – да не, губим нито миг и да тръгнем.

– Да тръгнем – повтори кралят.

– Всемилостиви господарю – се обади Арамис, – ваше величество няма ли да предупреди приятелите си?

– Приятелите ми? – каза Чарлз I и печално поклати глава. – Аз нямам вече други приятели освен вас тримата. Един приятел от двадесет години, който никога не ме е забравил; двама приятели от осем дни, които никога няма да забравя. Да вървим, господа, да вървим.

Кралят излезе от палатката и намери наистина коня си готов. Той беше кулест кон, който кралят яздеше от три години и който обичаше много.

Като го видя, конят изцвили радостно.

– А, бях несправедлив – каза кралят. – Ето ако не приятел, поне живо същество, което ме обича. Ти ще ми останеш верен, Артъс, нали?

И сякаш разбрал думите му, конят приближи димящите си ноздри до лицето на краля, вдигна устните си и показа весело белите си зъби.

– Да, да – рече кралят, като го галеше с ръка, – добре, Артъс, доволен съм от тебе.

Кралят скочи на седлото с лекота, която му беше спечелила славата на един от най-добрите ездачи в Европа, обърна се към Атос, Арамис и Уинтър и каза:

– Е, господа, чакам ви.

Но Атос стоеше неподвижно, вперил очи и протегнал ръка към една черна линия, която се беше проточила по брега на Тайн и надминаваше два пъти дължината на лагера.

– Каква е тая линия? – рече Атос, на когото остатъците от нощния мрак, борещи се с първите лъчи на деня, още не позволяваха да различава предметите. – Каква е тая линия? Вчера я нямаше.

– Навярно мъгла, издигнала се от реката – каза кралят.

– Всемилостиви господарю, това е нещо по-плътнo от пара.

– Наистина там виждам някаква червеникава ивица – забеляза лорд Уинтър.

– Това е неприятелят, който излиза от Нюкясл и ни обкръжава –

извика Атос.

– Неприятелят! – рече кралят.

– Да, неприятелят. Сега е вече много късно. Гледайте, гледайте! Виждате ли там, близо до града, как блестят на слънцето „железните ребра“?

Така наричаха кирасирите, от които Кромуел беше образувал гвардията си.

– А – каза кралят, – сега ще видим дали наистина са ме предали моите шотландци.

– Какво искате да правите? – извика Атос.

– Ще им дам заповед за атака и ще смажа с тях тия окаяни бунтовници.

И като пришпори коня си, кралят се понесе към палатката на граф дьо Льовен.

– След него! – каза Атос.

– След него! – повтори Арамис.

– Не е ли ранен кралят? – попита лорд Уинтър. – Виждам кървави петна по земята.

И се спусна след двамата приятели. Атос го спря.

– Идете да съберете вашия полк – каза той. – Предвиждам, че след малко ще имаме нужда от него.

Лорд Уинтър зави назад, а двамата приятели продължиха пътя си. Кралят пристигна за миг до палатката на главнокомандувачия шотландската армия. Той скочи на земята и влезе. Генералът беше заобиколен от главните командири.

– Кралят! – извикаха те, като станаха и се загледаха смаяно.

Действително Чарлз стоеше пред тях, с шапка на главата, сбърчил вежди и шибаш с камшик ботуша си.

– Да, господа – каза той, – лично кралят! Кралят идва да ви иска сметка за това, което става.

– Какво има, всемилостиви господарю? – попита граф дьо Льовен.

– Какво ли? – отвърна кралят, увлечен от гняв. – Генерал Кромуел е пристигнал нощес в Нюкясл, вие знаете това и не ме уведомявате; неприятелят излиза от града и ни затваря Пътя през Тайн; вашите часови трябваше да видят това движение, а вие не ме уведомявате; вие сключихте една безчестна сделка с парламента и ме продадохте за двеста хиляди лири стерлинги, но за тая сделка поне съм предупреден. Ето какво става, господа. Отговаряйте или се оправдавайте, защото аз ви обвинявам.

– Всемиловичи господарю – промърмори граф дьо

Льовен, – всемиловичи господарю, ваше величество е измамен от някой лъжлив донос.

– С очите си видях как неприятелската армия се разполага между мене и Шотландия и мога да кажа, че почти със собствените си уши чух как се договаряхте за условията на продажбата.

Шотландските командири се спогледаха намръщени на свой ред.

– Всемиловичи господарю – промърмори граф дьо Льовен, смазан от тежестта на срама, – всемиловичи господарю, ние сме готови да ви дадем всички доказателства.

– Аз искам само едно – каза кралят. – Постройте армията в боен ред и да вървим срещу неприятеля.

– Това е невъзможно, всемиловичи господарю – отвърна графът.

– Как! Невъзможно! А какво пречи на това? – извика

Чарлз I.

– Ваше величество знае добре, че има примирие между нас и английската армия – отговори графът.

– Ако има примирие, английската армия го наруши, като излезе от града, където трябваше да остане според условието. И тъй, казвам ви, вие трябва да минете с мене през тая армия и да се върнете в Шотландия, а ако не

, направите това, е, добре, тогава изберете си едно от двете имена, които привличат върху хората презрението и проклятието на другите: или вие сте страхливци, или сте предатели!

Очите на шотландците засвяткаха и както често става в такива случаи, крайният срам у тях се замени с крайно безсрамие. Двама началници на кланове се приближиха до краля от двете страни и казаха:

– Е добре, да, ние обещахме да избавим Шотландия и и Англия от тоя, който от двадесет и пет години смуче кръвта и златото на Англия и Шотландия. Ние обещахме и държим на думата си. Крал Чарлз Стюърт, вие сте наш

пленик.

Двамата протегнаха едновременно ръка, за да уловят краля; но преди пръстите им да се допрат до него, двамата паднаха на земята – единият в безсъзнание, другият мъртъв.

Атос свали единия с дръжката на пистолета си, а Арам Ис промуши другия с шпагата си.

докато граф дьо Льовен и другите командири отстъпваха пред тая неочаквана помощ, сякаш изпратена от небето на тоя, когото смятаха вече за свой пленник, Атос и Арамис извлякоха краля от коварната палатка, където той влезе така непредпазливо, скочиха на конете си, които слугите държеха готови, и тримата препуснаха към кралската палатка.

По пътя те забелязаха лорд Уинтър, който идеше към тях начело на полка си. Кралят му направи знак да ги последва.

XXVIII. ОТМЪСТИТЕЛЯТ

Четиримата влязоха в палатката; нямаха никакъв план на действие – трябваше да решат нещо. Кралят се отпусна в едно кресло.

– Аз съм загубен! – каза той.

– Не, всемилостиви господарю – отговори Атос, – вие сте само предаден. Кралят въздъхна дълбоко.

– Предаден, предаден от шотландците, сред които съм роден, които предпочитам винаги пред англичаните! О, подлещи!

– Всемилостиви господарю – забеляза Атос, – сега не е време за укори, сега трябва да покажете, че сте крал и благородник. Изправете се, всемилостиви господарю, изправете се! Тук поне имате трима души, които няма да ви предадат, можете да бъдете спокоен. О, ако бяхме петима! – промърмори Атос, като мислеше за д'Артанян и Портос.

– Какво казвате? – попита Чарлз и стана.

– Казвам, всемилостиви господарю, че остана само едно средство. Милорд Уинтър отговаря или почти отговаря за

полка си – да не спорим за думите: той ще застане начело на хората си, ние ще застанем отстрани на ваше величество, ще си пробием път през армията на Кромуел и ще стигнем в Шотландия.

– Има още едно средство – се обади Арамис. – Нека един от нас облече дрехите на негово величество и се качи на коня му: докато всички тичат подир него, кралят може да се изплъзне.

– Идеята е добра – каза Атос – и ако негово величество благоволи да направи тая чест на някого от нас, ние ще му бъдем много признателни за това.

– Какво мислите за тоя съвет, Уинтър? – попита кралят, като гледаше с възхищение тия двама мъже, които се грижеха само как да отклонят върху себе си заплашващите го опасности.

– Аз мисля, всемилостиви господарю, че ако има средство да се

спаси ваше величество, то е точно това, което току-що предложи господин д'Ербле. Ето защо моля най-смирено ваше величество да направи бързо избора си, защото нямаме време за губене.

– Но ако приема, това значи смърт или най-малко затвор за този, който заеме мястото ми.

– И чест, че е спасил краля си! – извика лорд Уинтър. Кралят погледна стария си приятел със сълзи на очите,

свали от себе си лентата на Свети дух, която носеше от внимание към придружаващите го двама французи, и я окачи на лорд Уинтър, който прие на колене тоя ужасен знак на приятелство и доверие на своя повелител.

– Това е справедливо – каза Атос, – той служи по-дълго време от нас.

Кралят чу тия думи и се обърна със сълзи на очите.

– Господа – каза той, – почакайте малко, имам и за вас двамата по една лента.

Той се приближи до един скрин, в който се пазеха личните му ордени, и взе две ленти на жартиерата.

– Тия ордени не са за нас – рече Атос.

– Защо, господине? – попита Чарлз.

– Те са почти кралски ордени, а ние сме прости благородници.

– Разгледайте всички тронове на земята – каза кралят – и ми намерете по-благородни сърца от вашите. Не, не, вие не сте справедливи към себе си, господа, но аз

смятам за свой дълг да ви дам дължимото. На колене, графе!

Атос коленичи, кралят сложи лентата отляво надясно, както се полага, а след това вдигна шпагата си и вместо обикновената формула „Правя ви кавалер, бъдете храбър, верен и честен!“ каза:

г Вие сте храбър, верен и честен, правя ви кавалер, господин графе.

После се обърна към Арамис и рече;

– Сега е ваш ред, господин кавалер.

Повтори се същата церемония със същите думи, докато лорд Уинтър, подпомаган от щитоносците, сваляше медната си броня, за да прилича повече на краля.

След като свърши с Арамис, както свърши с Атос, Чарлз прегърна двамата приятели.

– Всемиловичиви господарю, ние сме готови – каза лорд Уинтър, който пред лицето на такова голямо самопожертвование си беше възвърнал силата и смелостта.

Кралят погледна тримата благородници.

– И така, значи, трябва да бягаме? – рече той.

– Бягството през армия, всемилостиви господарю – каза Атос, – във всички страни се нарича атака.

– Значи аз ще умра с шпага в ръка – продължи Чарлз. – Господин графе, господин кавалере, ако някога стана отново крал ...

– Всемилостиви господарю, вие вече ни почетохте повече, отколкото подобава на прости благородници, и сега ние ви дължим благодарност. Но да не губим време, защото и без това загубихме вече твърде много.

Кралят протегна ръка на тримата за последен път, размени шапката си с лорд Уинтър и излезе.

Полкът на лорд Уинтър беше строен на площадката, която господствуваше над лагера; кралят, последван от тримата приятели, тръгна към тая площадка.

Най-после шотландският лагер сякаш се събуди; хората излязоха от палатките си и застанаха в боен ред.

– Гледайте – каза кралят, – те може би се разкайват и са готови да вървят напред.

– Ако се разкайват, всемилостиви господарю, те ще ни последват – отговори Атос

– Добре – рече кралят. – Какво да правим сега?

– Ще разгледаме неприятелската армия – отвърна Атос.

И погледите на малката група се впериха веднага в тая линия, която на разсъмване бяха взели за мъгла; сега първите слънчеви лъчи показваха ясно, че това е армия строена в боен ред. Въздухът беше чист и ясен, какъвто е обикновено в тоя час на утрото. Напълно се различаваха полковете, знамената и дори цветът на униформите и на конете.

В това време на едно възвишение, малко пред неприятелския фронт, се показва нисък, дебел и тромав човек, заобиколен от няколко офицера. Той насочи далекогледа си към групата, в която стоеше кралят.

– Тоя човек познава ли лично ваше величество? – попита Арамис.

Чарлз се усмихна.

– Тоя човек е Кромюел – каза той.

– Тогава нахлупете шапката си, всемилостиви господарю, за да не забележи подмяната.

– Ах, колко време загубихме! – забеляза Атос.

– Тогава изкомандувайте – рече кралят – и напред.

– Няма ли да изкомандувате сам, всемилостиви господарю? – попита Атос.

– Не, назначавам ви за мой главнокомандуващ.

– Тогава слушайте, милорд Уинтър – каза Атос. – Отдръпнете се, всемилостиви господарю, моля ви се. Това, което ще говорим, не засяга ваше величество. –

Кралят се усмихна и отстъпи три крачки назад.

– Ето какво предлагам – продължи Атос. – Ще разделим нашия полк на два ескадрона; вие ще застанете начело на първия; негово величество и ние ще поведем втория; ако нищо не ни прегради пътя, ние ще нападнем с общи сили, за да пробием неприятелската линия и за да се хвърлим в Тайн, която ще преминем в брод или с плуване; ако, напротив, някоя пречка ни задържи по пътя, вие и вашите хора ще загинете до последния, а ние с краля ще продължим пътя си: веднъж стигнали до брега на реката, дори и през три неприятелски редици, ако вашият ескадрон е изпълнил дълга си, останалото е вече наша работа.

– На коне! – каза лорд Уинтър.

– На коне! – повтори Атос. – Всичко е обмислено и решено.

– Тогава напред, господа! – рече кралят. – И да се сплотим под стария боен вик на Франция: „Монжоа и Сен Дени!“ Английският девиз се повтаря сега от твърде много предатели.

Качиха се на конете, кралят възседна коня на лорд Уинтър, а лорд Уинтър – коня на краля. След това лорд Уинтър застана в първата редица на първия ескадрон, а кралят с Атос от дясната си страна и Арамис от лявата зае място в първата редица на втория.

Цялата шотландска армия гледаше тия приготовления неподвижна, мълчалива, потънала в срам.

Няколко командири излязоха от редиците и счупиха шпагите си.

– Е, това ме утешава – каза кралят, – не всички са предатели.

В този миг се чу гласът на лорд Уинтър.

– Напред! – викаше той.

Първият ескадрон потегли, вторият го последва и слезе от площадката. Почти равен по брой полк кирасири се развърщаше зад възвишението и се мосеше лудо насреща им.

Кралят показа това на Атос и Арамис.

– Всемилостиви господарю – каза Атос, – това е предвидено и ако хората на лорд Уинтър изпълнят дълга си, това събитие ще ни спаси, вместо да ни погуби.

В тая минута над целия този шум от галопирането и цвиленето на

конете се разнесе командата на лорд Уинтър:

– Саби вълн!

При тая заповед всички саби излязоха от ножниците и светнаха като мълнии.

– Хайде, господа – извика кралят на свой ред, опиянен от шума и от гледката, – хайде, господа, саби вълн!

Но на тая заповед, пример на която даде сам кралят, се подчиниха само Атос и Арамис.

– Ние сме предадени – тихо каза кралят.

– Да почакаме още – рече Атос, – може би те не са познали гласа на ваше величество и чакат заповедта на ескадронния си началник.

– Нима не чува заповедта на полковника си, Но вижте извика краля като спря коня си със силно дръпване на юздата, от което той едва не падна на колене, и като улови юздата на Атосовия кон.

– Подлеци! Окаяници! Предатели! – викаше лорд Уинтър след войниците си, които напуснаха редиците си и се пръскаха из полето.

Около него се групираха не повече от петнадесет души, които чакаха заедно с него нападението на Кромуюеловите броненосци.

– Да умрем с тях! – извика кралят.;

– Да умрем! – повториха Атос и Арамис.

– При мене, всички верни сърца! – викна лорд Уинтър. Тоя глас долетя до двамата приятели, които препуснаха в галоп.

– Без пощада! – извика на френски в отговор на лорд Уинтър един глас, който ги накара да потреперят.

При звука на тоя глас лорд Уинтър побледня и се вцепени.

Това беше гласът на един конник върху великолепен черен кон, който летеше начело на английския полк, и в разпалеността си беше излязъл на десет крачки напред.

– Той е! – промърмори лорд Уинтър, вперил очи в него и без да пипне шпагата си.

– Кралят! Кралят! – викаха мнозина, измамени от синята лента и кулестия кон на лорд Уинтър. – Уловете

го жив!

– Не, това не е кралят! – извика конникът. – Не се лъжете. Нали, милорд Уинтър, вие не сте кралят? Нали сте мойт чичо?

И в същото време Мордаунт, защото това беше той, насочи дулото на пистолета си към лорд Уинтър. Чу се гърмеж; куршумът прониза гърдите на стария благородник, който подскочи на седлото си и падна в

ръцете на Атос, като промърмори:

– Отмъстителят!

– Спомни си за майка ми! – изрева Мордаунт и отмина, увлечен от бесния галоп на коня си.

– Негодник! – извика Арамис и дръпна спусъка на пистолета си почти в упор, когато Мордаунт минаваше край него; но гърмеж не последва – пистолетът направи засечка.

В тая минута ЦЕЛИят полк се нахвърли върху неколцината останали хора и двамата французи бяха заобиколени, притиснати, обхванати. След като се убеди, че лорд уинтър е умрял, Атос изпусна от ръцете си трупа му, изВади шпагата си и извика:

– Напред, Арамис, за честта на Франция!

И двамата най-близо до тях англичани паднаха смъртно ранени.

В същия миг се разнесе страшно ура и тридесет остриета блеснаха над главите им.

Изведнъж от средата на английските редици се спуска един човек, скача върху Атос, улавя го с мощните си ръце, изтръгва шпагата му и му казва на ухото:

– Мълчете! Предайте се! Да се предадете на мен, значи да не се предавате.

Някакъв великан сграбчи също китките на Арамис, който напразно се опитваше да се избави от страшното стискане.

– Предайте се! – му каза той, като го гледаше втренчено.

Арамис вдигна глава, Атос се обърна.

– Д'Арт... – извика Атос, но гасконецът му затвори устата с ръка.

Предавам се – рече Арамис и подаде шпагата си на

Портос.

Стреляйте, стреляйте! – викаше Мордаунт, като се обръщаше към групата, в която бяха двамата приятели.

А защо да стреляме? – попита полковникът. – Вече се предадох.

Това е синът на миледи – каза Атос на д'Артанян. Познах го.

Това е монахът – каза Портос на Арамис. Зная.

същото време редиците почнаха да се раздвояват.

д'Артанян държеше за юздата коня на Атос, Портос – на Арамис.

Всеки от тях се мъчеше да отвлече пленения по-далече от бойното поле.

Това движение откри мястото, където падна тялото на Уинтър. Мордаунт го намери с инстинкта на омразата, наведе се от коня си и го загледа с отвратителна усмивка.

Колкото и да беше спокоен, Атос сложи ръка на кобурите с

пистолетите си.

– Какво правите? – попита д'Артанян.

– Оставете ме да го убия.

– Ние и четиримата сме загинали, ако с едно движение издадете, че го познавате.

След това се обърна към младия човек и извика:

– Хубава плячка, приятелю Мордаунт, хубава плячка! На всеки от нас двамата се падна по един, и на. господин дю Валон, и на мене; кавалери на жартиерата, ни повече,

ни по-малко.

– Но, струва ми се, че те са французи? – извика Мордаунт, като гледаше Атос и Арамис с кръвясали очи.

– Бога ми, не зная. Вие французин ли сте, господине? – запита той Атос.

– Да – важно отговори запитаният.

– Е, драги господине, сега сте пленник на един съотечественик.

– Но кралят? – загрижено попита Атос. – Де е кралят?

Д'Артанян стисна силно ръката на пленника си и му каза:

– Е, той е в ръцете ни!

– Да – прибави Арамис, – благодарение на гнусно предателство.

Портос едва не смачка китката на приятеля си и му каза с усмивка:

– Е, господине, войната се води не само със сила, но и с хитрост: вижте!

Наистина в тая минута ескадронът, който трябваше да прикрива отстъплението на Чарлз, вървеше към английския полк, заобиколил краля. Чарлз вървеше пеша в центъра на образувалото се около него празно пространство Той беше спокоен наглед, но виждаше се колко му струва това привидно спокойствие; пот течеше от челото му и той триеше слепите очи и устните си с кърпичка, на която всеки път се появяваше кръв, когато я махаше от уста та си.

– Ето го Навуходоносор!¹ – извика един от кирасирите на Кромвел, стар пуритан, очите на когото загоряха, когато видя тъй наречения тиран.

– Какъв ти Навуходоносор? – каза Мордаунт с ужасна усмивка.

—

¹ Навуходоносор – един от царете на нововавилонското царство (VI в. преди н. е.), който в библейските легенди е образ на владетел злодей.

– Б. пр.

– Не, това е крал Чарлз I, добрият крал Чарлз, който граби поданиците си заради наследството им.

Чарлз вдигна очи към безсрамника, който говореше така, но не го позна. Обаче тихото благочестиво величие на лицето му накара Мордаунт да сведе поглед.

– Добър ден, господа – каза кралят на двамата благородници, като ги видя, единият в ръцете на д'Артанян, другият в ръцете на Портос. – Денят беше злополучен, но, слава богу, вие не сте виновни за това. Де е моят стар Уинтър?

Двамата благородници обърнаха глави и не отговориха. – Там, дето е и Страфорд!¹ – каза острият глас на

Мордаунт.

Чарлз потрепера: демонът попадна в целта. Страфорд беше вечното му гризене на съвестта, сянката на дните му, кошмарът на нощите му.

Кралят погледна около себе си и видя в краката си труп.

Трупът на лорд Уинтър.

Чарлз не извика, не пророни нито сълза, само лицето му побледня още по-силно: той застана на едно коляно, вдигна главата на лорд Уинтър, целуна го по челото, свали от него сложената му неотдавна лента на Светия дух и благоговейно я окачи отново на гърдите си.

– Значи лорд Уинтър е убит? – попита д'Артанян и впери очи в трупа.

– Да – отвърна Атос, – и то от племенника си.

– И така, той е първият от нас, който си отива – промърмори д'Артанян. – Мир на праха му! Той беше храбър

човек.

– Чарлз Стюърт – каза тогава полковникът на английския полк, като се приближи до краля, който си беше възвърнал всички знаци на кралското достойнство, – предавате ли ни се в плен?

– Полковник Томлисън – отговори Чарлз, – кралят не се предава; човекът отстъпва пред силата и нищо повече.

– Вашата шпага. Кралят извади шпагата и я счупи на коляното си.

—

¹ Страфорд – един от министрите и любимците на Чарлз I, който събудил у народа такава омраза, че Чарлз I бил принуден да се съгласи на екзекутирането му. – Б. пр.

В тая минута долетя кон без конник, целият в пяна, със святащи очи и разширени ноздри; той позна господаря си, спря се до него и зацвили от радост: това беше Артгъс.

Кралят се усмихна, погали го с ръка и скочи леко на седлото.

– Хайде, господа – каза той, – водете ме, където искате.

След това се обърна живо и прибави:

– Чакайте, стори ми се, че Уинтър се мръдна; ако е още жив, заради всичко свято, не изоставяйте тоя благороден човек.

– О, бъдете спокоен, крал Чарлз! – рече Мордаунт. – Куршумът прониза сърцето му.

– Нито дума, нито движение, нито поглед към мене или към Портос – прошепна д'Артанян на Атос и Арамис. – Миледи не е умряла: душата ѝ живее в тялото на тоя демон!

Отрядът тръгна към града, като водеше със себе си царствената си плячка; но на половината от пътя един адютант на генерал Кромуел донесе заповед на полковник Томлисън да заведе краля в ХолдънбиКясл.

В същото време по всички посоки полетяха куриери, за да известят на Англия и на цяла Европа, че крал Чарлз Стюарт е пленник на генерал Оливър Кромуел.

XXIX. ОЛИВЪР КРОМУЕЛ

– Ще дойдете ли у генерала? – се обърна Мордаунт към д'Артанян и Портос. – Вие знаете, че той ви повика при себе си след сражението.

– Най-напред ние ще заведем пленниците си на сигурно място – каза д'Артанян. – Знаете ли, господине, че всеки от тия благородници струва по хиляда и петстотин пистола?

– О, бъдете спокоен – рече Мордаунт, като напразно се опитваше да потисне жестокостта на погледа си. – Моите кавалеристи ще ги пазят, и ще ги пазят добре; отговарям за тях.

– Аз лично ще ги пазя още по-добре – възрази д'Артанян. – Впрочем какво е нужно за това? Една хубава стая с часови или просто честната им дума, че няма да бягат. Аз ще се погрижа ей сега за това, а после ще имаме честта да се представим пред генерала и да чуем какво ще заповяда да предадем на негово високопреосвещенство.

– Значи вие смятате да заминете скоро? – попита Мордаунт.

– Нашата мисия се свърши и в Англия ни задържа само добрата воля на великия човек, при когото бяхме изпратени.

Младият човек захапа устни, наведе се към сержанта и му каза на ухото:

– Последвайте тия хора и не ги губете от очи; а когато узнаете де са отседнали, върнете се при градската врата и ме чакайте там.

Сержантът направи знак, че заповедта ще бъде изпълнена.

Тогава вместо да следва тълпата пленници, която водеха в града, Мордаунт тръгна към хълма, откъдето Кромуел беше гледал сражението и където сега му бяха опънали палатка.

Кромуел бе забранил да пускат при него когото и да било: но часовете, който знаеше, че Мордаунт е едно от най-доверените лица на генерала, помисли, че забраната не се отнася за тоя млад човек.

Мордаунт понадигна завеската на палатката и видя Кромуел, който седеше пред една маса с гръб към него и с отпусната глава на ръцете.

Дали чу шума от идването на Мордаунт или не, но Кромуел не се обърна.

Мордаунт остана прав на вратата.

Най-после, след една минута, Кромуел вдигна натежната си глава и сякаш почувствувал инстинктивно, че някой стои зад гърба му, бавно погледна назад.

– Аз казах, че искам да бъда сам! – извика той, като видя младия човек.

– Часовете мислеше, че тая заповед не се отнася за мене – рече Мордаунт. – Но ако заповядате, готов съм Да изляза. – А, вие ли сте, Мордаунт! – каза Кромуел и погледът

сякаш подчиняващ се на волята му, се проясни. – Щом сте дошъл, добре, останете.

– Аз дойдох да ви поздравя.

– Да ме поздравите? С какво?

– Със залавянето на Чарлз Стюърт. Сега вие сте господар на Англия.

– Аз бях много повече господар преди два часа.

– Как така, господин генерал?

– Англия имаше нужда от мене, за да залови тирана; сега тиранът е заловен. Видяхте ли го?

– Да, господин генерал.

– Как се държи?

Мордаунт се поколеба, но истината като че ли насила излезе от устата му.

– Спокойно и с достойнство – отвърна той.

– Какво каза?

– Няколко думи за сбогом на приятелите си.

– На приятелите си? – прошепна Кромуел. – Значи той има приятели?

И добави високо:

– Защити ли се?

– Не, господин генерал, всички го напуснаха с изключение на трима-четирима души; нямаше възможност да се защитава.

– На кого предаде шпагата си?

– На никого, счупи я.

– Добре е постъпил; но още по-добре щеше да направи да не я чу-пи, да я употреби с по-голяма полза.

Настъпи минутно мълчание.

– Струва ми се, че командирът на полка, който охраняваше краля, Чарлз, е убит? – каза Кромуел и загледа втренчено Мордаунт.

– Да, господин генерал.

– Кой го уби?

– Аз.

– Как се казваше?

– Лорд Уинтър.

– Чичо ви! – извика Кромуел.

– Чичо ми? – възрази Мордаунт. – Предателите на Англия не са ми роднини.

Кромуел се замисли за минута, като гледаше младия човек; след това с тая дълбока меланхолия, която тъй добре изобразява Шекспир, каза:

– Мордаунт, вие сте ужасен служител.

– Когато господ заповядва, няма какво да се разсъждава – каза Мордаунт. – Аврам вдигна нож над Исак, а Исак беше негов син.

– Да – рече Кромуел, – но господ не допусна жертвоприношението.

– Аз погледнах около себе си – отговори Мордаунт, – но не видях нито козел, нито козле в храстите на полето.

Кромуел се наведе.

– Вие сте железен човек, Мордаунт – каза той. – д как се държаха французите?

– Като храбри хора – отвърна Мордаунт.

– Да, да – промърмори Кромуел, – французите се сражават добре; и наистина, ако далекогледът не ме излъга, струва ми се, че ги видях в първата редица.

– Там бяха.

– Все пак след вас.

– За това са виновни конете им, а не те. Настъпи пак минутно мълчание.

– А шотландците? – попита Кромуел.

– Те удържаха думата си и не се помръднаха от мястото си – каза Мордаунт.

– Мръсници! – промърмори Кромуел.,

– Офицерите им искат да ви видят, господин генерал.;

– Нямам време. Заплатиха ли им?

– Нощес.

– Нека се махат тогава, нека се върнат в планините си, нека скрият там срама си, ако планините им са достатъчно високи за това; нямам вече работа с тях, нито те с мене. А сега идете си, Мордаунт.

– Преди да си отида, искам да ви задам няколко въпроса, господин генерал, и да ви помоля за нещо, господарю мой.

– На мене ли? Мордаунт се поклони.

– Аз идвам при вас, моя герой, моя покровител, моя баща, и ви питам: „Господарю, доволен ли сте от мене?“ Кромуел го погледна учудено. Младият човек остана невъзмутим.

– Да – каза Кромуел, – откакто ви познавам, вие не само изпълнявахте дълга си, но и бяхте верен приятел, ловък посредник, добър войник.

– Спомняте ли си, господин генерал, че аз пръв дадох идеята да влезем в преговори с шотландците за предаването на краля им?

– Да вярно е, идеята е ваша; моето презрение към хората още не беше стигнало до такава степен.

– Добър посланик ли бях във Франция?

– Да, вие добихте от Мазарини всичко, което исках.

– Биех ли се винаги разпалено за вашата слава и за вашите интереси?

– Може би прекалено разпалено, за което ви укорявах преди малко. Но какво целите с всички тия въпроси?

– Искам да ви кажа, милорде, че дойде време, когато с една дума можете да ме възнаградите за всичките ми заслуги.

– А! – рече Оливер с леко презрително движение. – Наистина аз забравих, че всяка услуга изисква възнаграждение, че вие ми служихте, а още не сте възнаграден.

– Вие можете да ме възнаградите веднага, дори свръхочакванията

ми.

– Как така?

– Наградата е под ръка, почти я държа в ръцете си.

– Каква е тая награда? – попита Кромуел. – Да ви предложи злато? Или искате чин? Или желаете да управлявате област?

– Ще изпълните ли молбата ми?

– Да видим най-напред каква е.

– Милорде, когато ми казахте: „Ще изпълните една заповед“, нима ви казах някога: „Да видим каква е тая заповед“?

– Но ако желанието ви е неизпълнимо?

– Когато вие желаете нещо и ми поръчахте да го изпълня, отговорях ли ви някога: „Това е невъзможно“?

– Не молба е такъв предговор...

– О, бъдете спокоен, милорде – рече Мордаунт просто, – тя няма да ви разори.

– Е добре – каза Кромуел, – обещавам да изпълня молбата ви, доколкото е в моята власт. Говорете.

– Милорде – продължи Мордаунт, – тая сутрин уловиха двама пленници: дайте ми ги.

– Нима предлагат значителен откуп? – попита Кромуел

– Напротив, мисля, че са бедни, милорде.

– Значи те са ваши приятели.

– Да, те са ми приятели, скъпи приятели, и бих дал живота си за техния живот.

– Добре, Мордаунт – каза Кромуел с радостно движение, като придоби отново по-добро мнение за младия човек, – добре, давам ти ги; не искам дори да зная кои са; прави с тях каквото искаш.

– Благодаря ви, милорде – извика Мордаунт, – благодаря! Занапред животът ми ви принадлежи, и дори да го загубя, пак ще ви бъда задължен. Благодаря ви, вие заплатихте щедро службата ми.

Той падна на колене пред Кромуел, улови ръката му и я целуна въпреки усилията на пуританския генерал, който не искаше или се показваше, че не иска тая почти царска почест.

– Как! – каза Кромуел, като го питаше на свой ред, когато той ставаше. – И нищо повече? Никаква награда? Нито злато, нито чинове?

– Вие ми дадохте всичко, каквото можехте да ми дадете, милорде. и днес ние си уредихме напълно сметките.

Мордаунт изскочи от палатката на генерала с неопикуема радост, която бликаше от сърцето и от очите му. Кромуел го последва с очи.

– Тоя човек уби чичо си! – промърмори той. – Уви! Ето какви са служителите ми! Може би този, който не иска или сякаш не иска нищо, е поискал пред бога повече, отколкото тези, които се домогват до златото на провинциите и хляба на нещастните. Никой не ми служи безплатно. Чарлз, който ми е пленник, има още приятели може би, а аз нямам.

И като въздъхна, той потъна отново в мислите си, прекъснати от Мордаунт.

XXX. БЛАГОРОДНИЦИТЕ

Докато Мордаунт вървеше към палатката на Кромуел, д'АрТанян и Портос водеха пленниците си в къщата, определена за тях в Нюкясл.

Заповедта, дадена от Мордаунт на сержанта, не се изплъзна от гасконеця; ето защо той даде знак с очи на Атос и Арамис да бъдат крайно предпазливи. И тъй Арамис и Атос вървяха мълчаливо край победителите си; това не беше мъчно за тях, защото всеки беше зает с мислите си.

Мускетон се учуди безкрайно много, когато от прага на вратата видя да се приближават четиримата приятели, последвани от сержанта и десетина души. Той си потърка очите, като не вярваше, че вижда Атос и Арамис, но най-после трябваше да признае неоспоримия факт. Тъкмо се готвеше да ги обсипе с възторжени възгласи, когато Портос го накара да мълчи с поглед, който не допускаше възражения.

Мускетон се облегна на вратата, като чакаше да му се обясни това необикновено явление; най-много беше потресен от това, че четиримата приятели сякаш не се познаваха вече един други.

Д'Артанян и Портос заведоха Атос и Арамис в къщата, в която бяха отседнали в навечерието и която им беше дадена от генерал Кромуел: тя беше на ъгъла на една улица, пред нея имаше градинка, а на завоя в съседната улица се намираха конюшни.

Прозорците на приземния етаж, както често се среща в малките провинциални градове, бяха с железни пръчки, също като прозорците на затвор.

Двамата приятели вкараха пленниците си вътре, а самите те останаха на прага, като заповядаха на Мускетон Да заведе четирите коня в конюшнитея.

– Защо не влезем заедно с тях? – попита Портос.

– Защото най-напред трябва да видим какво искат от нас тоя

сержант и десетината войници с него – отговори Д'Артанян.

Сержантът с хората си се настани в градинката.

д'Артанян запита какво желаят и защо са останали тук. – Получихме заповед да ви помагаме да пазите пленените. – отвърна сержантът.

На това нищо не можеше да се възрази; напротив, то беше любезно внимание и трябваше да се поблагодари на тоя, който ги бе изпратил. Д'Артанян поблагодари на сержанта и му даде една корона – да пие за здравето на генерал Кромвел.

Сержантът отговори, че пуританите не пият, и сложи короната в джоба си.

– О, какъв ужасен ден, мили д'Артанян! – каза Портос.

– Какво казвате, Портос? Вие наричате ужасен деня, в който намерихме отново приятелите си?

– Да, но при какви обстоятелства!

– Наистина, обстоятелствата се стекоха зле – каза д'Артанян. – Но няма значение, да влезем при нашите приятели и да се помъчим да изясним малко положението ни.

– То е много заплетено – рече Портос – и сега разбирам защо Арамис ми препоръчваше тъй настойчиво да удуша тоя ужасен Мордаунт.

– По-тихо, не произнасяйте това име.

– Но аз говоря на френски, а те са англичани! Д'Артанян погледна Портос с възхищение, от което един

разумен човек не може да се въздържа при такава наивност.

Но тъй като Портос също го гледаше, без да разбира значението на тоя поглед, д'Артанян го побутна и каза:

– Да влезем.

Портос влезе пръв, д'Артанян го последва, затвори грижливо вратата и поред прегърна двамата си приятели.

Атос беше крайно опечален. Арамис гледаше мълчаливо ту Портос, ту д'Артанян, но погледът му беше тъй изразителен, че д'Артанян го разбра.

– Вие искате да знаете как попаднахме тук? Е, боже мой, това не е мъчно да се отгатне. Мазарини ни поръча да донесем едно писмо на генерал Кромвел.

– Но как се намерихте при Мордаунт? – попита

Атос. – При Мордаунт, от който ви съветвах да се пазите, д'Артанян.

– И когото ви препоръчвах да удушите, Портос – каза Арамис.

– Все Мазарини. Кромвел го изпратил при Мазарини, Мазарини ни

изпрати при Кромуел. Има фаталност във всичко това.

– Да, имате право, д'Артанян, фаталност, която ни деди и погубва. И така, мили Арамис, да не говорим повече за това и да се приготвим за нашата участ.

– Поврага! Напротив, да говорим, щом веднъж завинаги се съгласихме да бъдем постоянно заедно, макар и в противни лагери.

– О, да, съвсем противни! – усмихнато каза Атос. – Ето на, питам ви сега, на коя кауза служите? Ах, д'Артанян, виждате за какво ви употребява презреният Мазарини! Знаете ли какво престъпление извършихте днес? Вие пленихте краля, опозорихте го, умъртвихте го.

– Охо – каза Портос, – мислите ли?

– Вие преувеличавате, Атос – възрази д'Артанян, – работата още не е стигнала дотам.

– Е, боже мой, напротив, много сме близко до това! Защо арестуват един крал? Когато искат да го уважават като владетел, не го купуват като роб. Мислите ли, че Кромуел е заплатил двеста хиляди лири стерлинги за него, за да го възкачи на трона? Приятели мои, те ще го убият, бъдете сигурни в това, и това е още най-малкото престъпление, което могат да извършат. По-добре е да обезглавят един крал, отколкото да му ударят плесница.

– Не отричам и в края на краищата това е възможно – каза д'Артанян. – Но какво ни интересува всичко това? Аз съм тук, защото съм войник, защото служа на господарите си, тоест на тия, които ми плащат заплата. Заклех Се да се подчинявам и се подчинявам. Но вие, които не сте се заклели, защо сте тук и на каква кауза служите?

– На най-свещената кауза в света – отговори Атос, – Каузата на нещастieto, на кралското достойнство и на религията. Приятел, съпруга, дъщеря ни направиха честта да ни повикат на помощ. Ние им служехме, доколкото ни

позволяваха слабите сили, и бог ще ни държи, сметка не за това, което извършихме, а за това, което искахме да извършим. Вие можете да мислите другояче, д'Артанян, можете да гледате нещата от друга гледна точка, приятелю; аз не ви разубеждавам, но ви осъждам.

– Охо! – каза д'Артанян. Какво ме интересува в края на краищата, че господин Кромуел, англичанин, се бунтува срещу краля си, шотландец? Аз съм французин и всички тия неща не ме засягат. Защо искате да отговарям за тях?

– Наистина! – потвърди Портос.

– Защото всички благородници са братя, защото вие сте

благородник, защото кралете на всички страни са първите благородници, защото сляпото, неблагодарното, глупавото плебейско съсловие обича винаги да унижава тоя, който стои по-горе от него. А вие, вие д'Артанян, човек от старинен род, човек със славно име, храбър войник, съдействахте да се предаде един крал на продавачи на бира, на шивачи, на колари! О, д'Артанян! Като войник може би изпълнихте дълга си, но като благородник сте виновен.

Д'Артанян дъвчеше стъблото на едно цвете, не отговаряше нищо и се чувствуваше неловко, защото когато обърнеше погледа си от Атос, срещаше погледа на Арамис.

– А вие, Портос – продължи графът, сякаш се съжали над смущението на д'Артанян, – вие, най-доброто сърце, най-добрият приятел, най-добрият войник от всички, които познавам; вие, достоен по душа за трон, вие, който рано или късно ще бъдете възнаграден от един умен крал; вие, мили Портос, вие, благородник по нрав, по вкус и по храброст, – вие сте също тъй виновен, както и д'Артанян.

Портос почервения, но по-скоро от удоволствие, отколкото от смущение. Все пак той наведе глава, сякаш съзнаваше унижението си, и каза:

– Да, да, мисля, че имате право, мили графе. Атос стана.

– Хайде – каза той, като тръгна към д'Артанян и му протегна ръка, – хайде, не се мусете, мили сине! Всичко, което ви казах, бе казано ако не с бащински тон, поне с бащинско чувство. Повярвайте ми, много по-лесно щеше

да ми бъде да ви поблагодаря просто, заедно спасихте живота ми, без дума да продумам за чувствата ми.

– Без съмнение, без съмнение, Атос – отговори д'Артанян и на свой ред му стисна ръката. – Но вие имате такива чувства, каквито не всеки може да има. Кой може да си представи, че един разумен човек ще напусне дома Си във Франция, възпитаника си, очарователен младеж – ние го видяхме в лагера, – за да тича къде? Да помага на една гнила, проядена от червеи монархия, която в някое близко утро ще се срути като стара барака. Чувството, за което говорите, е хубаво, без съмнение, толкова хубаво, че е свръхчовешко.

– Каквото и да е то, д'Артанян – отговори Атос, без да се хваща в примката, която с гасконската си ловкост приятелят му поставяше на бащинското му чувство към Раул, – каквото и да е то, вие съзнавате добре в дъното на сърцето си, че е справедливо. Но аз не трябва да споря с моя господар. Д'Артанян, аз съм ваш пленник; отнасяйте се с мене като

с пленник.

– Ай да му се не види! – каза д'Артанян. – Добре знаете, че това няма да продължи дълго време.

– Да – обади се Арамис, – с нас сигурно ще постъпят така, както постъпиха с пленените при Филипо.

– А как постъпиха с тях? – попита д'Артанян.

– Половината обесиха, а другата половина разстреляха – отвърна Арамис.

– Е добре – рече д'Артанян, – гарантирам ви, че докато във вените ми има капка кръв, вие няма да бъдете нито обесени, нито разстреляни. Пусто да остане! Нека само се опитат! Впрочем виждате ли тая врата, Атос?

– Е какво?

– Вие ще излезете през нея, когато си искате. От тая минута вие и Арамис сте свободни като вятъра.

– Да, такъв сте вие, мили д'Артанян – отвърна Атос, – и вие не сте ни вече господари: тая врата се пази, д'АртаНян, много добре знаете това.

– Е, ще я издъните – рече Портос. – Колко са? Десетина души най-много.

– Това е нищо за нас четиримата, но за двама ни е много. Не, щом веднъж се разделихме, трябва да загинем.

– Спомнете си съдбоносния пример: на пътя за Ваидомоа вие, храбрият д'Артанян, и вие, безстрашният и силен Портос, бяхте победени. Сега е редът на мене с Арамис, А това никога не се случваше, когато бяхме четиримата заедно. да умрем, както умря лорд Уинтър; колкото за мене, заявявам, че съм съгласен да бягаме само четиримата.

– Невъзможно – каза д'Артанян, – ние сме под заповедите на Мазарини.

– Зная и не ви принуждавам. Доводите ми не подействуваха; без съмнение те бяха лоши, щом не въздействуваха на такива трезви умове като вашите.

– Впрочем и да бяха подействували – се обади Арамис, – по-добре е да не излагаме такива прекрасни приятели като д'Артанян и Портос. Бъдете спокойни, господа, ние няма да ви посраим със смъртта си. Колкото за мене, аз се гордея много, че ще отида срещу куршумите и дори на бесилката заедно с вас, Атос, защото никога не сте били тъй велик, като днес.

Д'Артанян не каза нищо, но след като изгриза стъблото на цветето,

започна да гризе ноктите си.

– Защо си въобразявате, че ще ви убият? – заговори той най-последно. – От де на къде? Кой има интерес от вашата смърт? Освен това вие сте наши пленници.

– Глупак с глупак! – рече Арамис. – Нима ти не познаваш Мордаунт? Е добре, той ме погледна само веднъж, но в тоя поглед прочетох присъдата ни.

– Наистина, много ме е яд, че не го удуших, както ме съветвахте, Арамис – забеляза Портос.

– Е, пет пари не давам за Мордаунт! – извика д'Артанян. – Пусто опустяло! Ако той ме погледеличка по-отблизо, ще го смачкам това насекомо! Не бягайте, безполезно е, защото, заклевам ви се, тук сте също тъй в безопасност, както преди двадесет години бяхте вие, Атос, на улица Феру, а вие, Арамис, на улица дьо Вожирар.

– Гледайте – каза Атос и протегна ръка към единия от двата решетки прозорци, които осветяваха стаята, – ей-сега ще узнаете какво трябва да правите: ето го че лети натука.

– Кой?

– Мордаунт.

Наистина, като погледна натам, където сочеше Атос, д'Артанян видя един конник, който препускаше в галоп.

Действително беше Мордаунт.

Д'Артанян изскочи от стаята.

Портос поиска да го последва.

– Останете – каза му д'Артанян – и излезте само когато забарабана с пръсти по вратата.

XXXI. ГОСПОДИ ИСУСЕ!

Когато пристигна пред къщата, Мордаунт видя д'Артанян на прага и войниците, които бяха налягали с оръжията си по тревата на градината.

– Ей – завика той, задъхан от бързото препускане, – още ли са тука пленниците?

– Да, господине – отговори сержантът и стана бързо; войниците последваха примера му и отдадоха чест като началника си.

– Добре. Четирима души да ги вземат и да ги заведат веднага в квартирата ми.

Четирима войници се приготвиха.

– Моля? – каза д'Артанян с тоя насмешлив вид, който читателите ни са виждали много пъти у него, откак го познават. – Какво има, моля?

– Това, господине – отговори Мордаунт, – че заповядах на четирима души да вземат пленниците, които заловихме тая сутрин, и да ги заведат в квартирата ми.

– А защо? – попита д'Артанян. – Извинете за любопитството ми, но вие разбирате, че желая да бъда осведомен по тоя въпрос.

– Защото сега пленниците са мои – високомерно отговори Мордаунт – и аз мога да разполагам с тях, както ми скимне.

– Позволете, позволете, млади господине, вие се лъжете, струва ми се – каза д'Артанян. – Обикновено пленниците са на тия, които са ги заловили, а не на тия, които са присъствували на залавянето им. Вие можехте да вземете в плен милорд Уинтър, вашия чичо, както разправят,

но вие предпочетохте да го убиете. Ние, господин дю Балон и аз, можехме да убием тия двама благородници, но предпочетохте да ги пленим всеки си има свой вкус. Устните на Мордаунт побеляха.

Д'Артанян разбра, че работата взема лош обрат, и забарабани гвардейския марш по вратата.

Още при първия такт Портос излезе и се изправи от другата страна на вратата: застанал на прага, главата му се опираше в горния край на вратата. Тая маневра не се изплъзна от Мордаунт. – Господине – каза той, като почна да се нервирва, – вашата съпротива е безполезна. Тия пленници току-що ми бяха дадени от главнокомандувания, моя славен покровител, господин Оливър Кромвел.

Тия думи поразиха д'Артанян като гръм. Кръвта нахлу в главата му, очите му се размътиха; той разбра жестокото намерение на младия човек и улови инстинктивно дръжката на шпагата.

Портос гледаше д'Артанян, за да знае какво трябва да прави и за да съгласува движенията си с неговите.

Тоя поглед на Портос разтревожи д'Артанян. Вместо да го успокои; той почна да се укорява, че е повикал на помощ грубата сила на Портос, когато трябваше да се действа главно с хитрост.

„Насилието ще ни погуби всичките – помисли си той. – Приятелю д'Артанян, докажи на това младо змийче, че не си само по-силен, но и по-хитър от него.“

– Ах – каза той с нисък поклон, – защо не казахте това веднага, господин Мордаунт? Как, вие идвате от страна на господин Оливър Кромвел, най-знаменития пълководец на нашето време?

– Идвам от него, господине – рече Мордаунт, като слезе от коня и го предаде на един войник, – току-що се поделихме.

– Трябваше да кажете това веднага, драги господи не! – продължи д'Артанян. – Цяла Англия принадлежи на господин Кромюел; щом искате пленниците от негово име, аз се прекланям, господине, те са ваши, вземете ги.

Мордаунт тръгна напред със сияещо лице, а потресеният Портос загледа смаяно д'Артанян и отвори уста Да заговори.

д'Артанян го настъпи по ботуша и тогава Портос разбра, че това е игра от страна на приятеля му.

Мордаунт се спря изведнъж, с шапка в ръка се приготви да мине между двамата приятели, като направи знак на четиримата войници да го последват.

– Но извинете – каза д'Артанян с най-пленителна усмивка и сложи ръка върху рамото на младия човек, – ако знаменитият полководец Оливър Кромюел ви е дал нашите пленници, той сигурно е направил писмено това дарение.

Мордаунт се спря изведнъж.

– Той ви е дал някое писъмце за мене или някое късче хартия, което да удостоверява, че идвате от негово име. Бъдете тъй добър да ми дадете това късче, за да мога поне с нещо да се извиня, че изоставям моите съотечественици. Иначе, разбирате, макар да съм уверен, че генерал Кромюел не им желае зло, това ще направи лошо впечатление.

Мордаунт отстъпи. Почувствувал удара, той хвърли страшен поглед на д'Артанян. Но гасконецът му отговори с най-любезна и най-приятелска усмивка.

– Когато ви казвам нещо, господине – рече Мордаунт, – надявам се, че няма да ме обидите, като се усъмните в думите ми?

– Аз! – извика д'Артанян. – Да се усъмня в това, което казвате! Бог да ме пази от това, драги господин Мордаунт! Напротив, аз ви смятам за достоен и съвършен благородник, ако съдя по външността. И после, господине, Ще ми позволите ли да бъда откровен с вас? – продължи д'Артанян с простодушен израз на лицето.

– Говорете, господине – каза Мордаунт.

– Господин дю Балон, когото виждате, е богат, има четиридесет хиляди ливри годишен доход и следователно Не държи на парите; значи аз говоря не за него, а за себе си.

– После, господине?

– Е, аз не съм богат; в Гаскония това не е безчестие, господине: там всички са бедни и блаженочившият Анри IV, който беше крал на гасконците, както негово величество Филип IV е крал на цяла Испания, нямаше никога пукната пара в джоба си.

– Свършвайте, господине – каза Мордаунт. – Виждам накъде клоните и ако това ви задържа, може да се отстрани това затруднение.

– А, знаех си, че сте досетлив човек – продължи д'Артанян. – Е добре, такава е работата, това ми е болката. Аз не съм богат офицер. Живея от шпагата, тоест получавам повече рани, отколкото банкноти. И тъй, като заловихме тая сутрин двама французи, които ми се струват знатни, двама кавалери на жартиерата, аз си казах: „Сега вече забогатях“. Казвам двама, защото господин дю Валон е богат и в такива случаи ми отстъпва винаги пленниците си.

Напълно измамен от словоохотливото добродушие на д'Артанян, Мордаунт се усмихна като човек, който разбира отлично представените му доводи, и отговори кротко:

– Аз ще получа веднага писмена заповед, господине, и с нея две хиляди пистола; а сега, господине, позволете ми да отведа тия хора.

– Не – каза д'Артанян. – Какво значи за вас едно закъснение от половин час? Аз съм човек на реда, господине, нека караме по правилата.

– Но аз бих могъл да ви Принудя, господине – продължи Мордаунт. – Тук командувам аз.

– Ах, господине – рече д'Артанян с любезна усмивка, – ясно се вижда, че макар господин дю Валон и аз да имахме честта да пътуваме заедно с вас, вие не ни познавате. Ние сме благородници и двамата можем да ви убием, вас и вашите осем войници. За бога, господин Мордаунт, не упорствувайте, защото когато упорствуват, аз упорствувам също! Тогава ставам твърдоглав и ме хващат бесовете; а господинът – продължи д'Артанян, като посочи Портос – е в такива случаи още по-твърдоглав и още повече го хващат бесовете; освен това ние сме изпратени от господин кардинал Мазарини, който е представител на френския крал. От това следва, че сега ние представляваме краля и кардинала и като посланици сме неприкосновени. Господин Оливър Кромуел, който е също тъй велик политик, както и велик пълководец, разбира напълно

това. И така, помолете го за писмена заповед. Какво значи това за вас, драги господин Мордаунт?

– Да, писмена заповед – се обади Портос, който започваше да разбира намерението на д'Артанян. – Нищо повече не искат от вас.

Макар че имаше силно желание да прибегне до насилие, Мордаунт разбра много добре, че доводите на д'Артанян са напълно основателни. От друга страна, военната известност на д'Артанян му вдъхваше уважение; и като си спомни подвизите му през тая утрин, той се позамисли. Връзките на дълбоко приятелство между четиримата французи не му бяха известни и всичките му опасения се разпръснаха пред твърде правдоподобния мотив за откупа.

И така той реши да отиде не само за писмената заповед, но и за двете хиляди пистола, на която сума сам оцени двамата пленници.

Мордаунт скочи отново на седлото, заповяда на сержанта да пази добре, препусна назад и изчезна.

– Добре – каза д'Артанян, – четвърт час за отиване до палатката, четвърт час за връщане. Това е повече, отколкото ни трябва.

После, без да промени ни най-малко лицето си, така че дебнещите го можеха да си помислят, че продължава същия разговор, той се обърна към Портос, загледа го в лицето и каза:

– Приятелю Портос, изслушайте ме внимателно... Най-напред нито дума на приятелите ни за това, което ще чуете; безполезно е да знаят за услугата, която им правим.

– Добре – каза Портос, – разбирам.

– Идете в конюшната, където ще намерите Мускетон, оседлайте конете, сложете пистолетите в кобурите и закарайте конете в страничната улица, така че да остане само Да се скочи на седлото. Останалото е моя работа.

Портос не направи никаква забележка и се подчини с това сляпо доверие, което имаше в своя приятел.

– Отивам – каза той. – Само може ли да вляза в стаята, където са тия господа?

– Не, безполезно е.

– Тогава имайте добрината да вземете оттам кесията ми, която оставих на камината.

– Бъдете спокоен.

Портос тръгна тихо и спокойно към конюшната и мина между войниците, които загледаха с неволно възхищение високия му ръст и атлетическото му телосложение. На ъгъла на улицата той срещна Мускетон и го взе със себе си.

Тогава д'Артанян влезе при приятелите си, като си подсвиркваше една мелодия, започната при тръгването на

Портос.

– Мили Атос, аз размислих върху това, което казахте, и съм съгласен с вас. Положително съжалявам, че се забърках в цялата тая история. Вие сте прав: Мазарини е измамник. Реших да бягам с вас. Без размишления, бъдете готови; шпагите ви са в ъгъла, не ги забравяйте; тия инструменти могат да ви бъдат много полезни в обстоятелствата, в които се намираме. Да, а де е кесията на Портос? А, ето я!

И д'Артанян сложи кесията в джоба си. Двамата приятели го гледаха смаяни.

– Е, какво чудно има в това? – продължи д'Артанян. – Аз бях сляп, Атос ми отвори очите – нищо повече. Елате

тук.

Двамата приятели се приближиха.

– Виждате ли тая улица? – попита д'Артанян. – Там ще бъдат конете ви. Ще излезете през вратата, ще завиете наляво, ще скочите на конете – и край. Не се грижете за нищо и чакайте само сигнала. Сигналът ще бъде викът ми: „Господи Исусе!“

– Но дайте ни дума, че ще дойдете с нас, д'Артанян! – каза Атос.

– Кълна се в бога!

– Решено – извика Арамис. – При вика „Господи Исусе!“ излизаме, събаряме по пътя си всичко, което се опита да ни попречи, тичаме към конете, скачаме на седлата и препускаме. Така ли?

– Точно така!

– Виждате, Арамис – каза Атос, – винаги съм ви казвал, че д'Артанян е най-добрият от всички ни.

– Охо, комплименти! – рече д'Артанян. – Да ме няма. Сбогом.

– Но вие ще бягате с нас, нали?

– Естествено. Не забравяйте сигнала: „Господи Исусе!“

Той излезе също тъй спокойно, както и влезе, като продължи предишната мелодия от мястото, където я беше прекъснал при влизането си.

Едни войници играеха, други спяха, а в един ъгъл двама пееха фалшиво псалмата Super flumina Babylonis!

Д'Артанян повика сержанта.

Драги господине – му каза той, – генерал Кромуел изпрати господин Мордаунт за мене. Моля ви се, пазете добре пленниците.

Сержантът направи знак, че не разбира френски.

Тогава д'Артанян се опита да му обясни със знаци това, което не можеше да му обясни с думи.

Сержантът кимна утвърдително.

Д'Артанян отиде в конюшната и намери конете оседлани, включително и своя.

– Уловете всеки по един кон – каза той на Портос и Мускетон – и завийте наляво, за да могат Атос и Арамис да ви видят от прозореца.

– И тогава те ще дойдат ли? – попита Портос.

– Веднага.

– Вие не забравихте кесията ми, нали?

– Не, бъдете спокоен.

– Добре.

И държейки по един кон за юздата, Портос и Мускетон отидоха на поста си.

Останал сам, д'Артанян секна огниво, запали късченце прахан, два пъти по-голямо от лещено зърно, качи се на коня, приближи се до войниците и се спря сред тях, точно пред входа.

Тук, като галеше коня си с ръка, той вкара късченцето прахан в ухото му.

Само такъв опитен ездач като д'Артанян можеше да се реши на такова средство. Щом почувствува опарването, конят изцвили от болка, изправи се на задните си крака и заскача като бесен.

—

1 На реките вавилонски (лат.) – Б. пр.

Войниците се уплашиха да не бъдат смачкани и се скриха бързо.

– На помощ! На помощ! – викаше д'Артанян. – Дръжте го! Дръжте го! Конят ми побесня.

Наистина за една минута очите на животното се наляха с кръв и то цялото побеля от пяна.

– На помощ! – продължаваше да вика д'Артанян, като виждаше, че войниците не смеят да се приближат. – На помощ! Ще ме оставите ли да загина? Господи Исусе!

При тия думи вратата се отвори и оттам изскочиха Атос и Арамис с шпаги в ръце. Но благодарение на д'Артаняновата хитрост пътят беше свободен.

– Пленниците бягат! Пленниците бягат! – извика сержантът.

– Дръж! Дръж! – извика д'Артанян, като изпусна юздата на вбесения се кон, който се хвърли напред и събори двама-трима души.

– Стой! Стой! – викаха войниците, като грабнаха оръжията си.

Но пленниците бяха вече на седлата и без да губят време, се

спуснаха към най-близката врата. Насред улицата видяха Гримо и Блезоа, които бяха търсили господарите си.

С един знак Атос обясни всичко на Гримо и слугите последваха малкия отряд, който се понесе като вихър. Отзад д'Артанян го подтикваше с виковете си. Теминаха под вратата като сенки, преди да помислят дори пазачите да ги спрат, и се намериха на равно поле.

През това време войниците продължаваха да викат: „Стой, стой!“ А сержантът, който се досети, че са го изиграли, си скубеше косата. .

В тая минута долетя в галоп един конник с хартия в ръка.

Беше Мордаунт, който се връщаше с писмената заповед.

– Де са пленниците? – извика той и скочи от коня си. Нямайки сила да му отговори, сержантът му показа зеещата врата и празната стая.

Мордаунт се спусна към входа, разбра всичко, извика, сякаш му бяха изтръгнали сърцето, и падна в безсъзнание на земята.

XXXII. В КОЯТО СЕ ДОКАЗВА, ЧЕ В НАЙ-ТЕЖКИТЕ ПОЛОЖЕНИЯ ХРАБРИТЕ ХОРА НЕ ГУБЯТ НИКОГА ПРИСЪСТВИЕ НА ДУХА, А ЗДРАВИТЕ СТОМАСИ – АПЕТИТА СИ

Малкият отряд препускаше галоп, без дума да продума, без да поглежда назад, премина една малка река, името на която никой не знаеше, и остави вляво града, който според Атос беше Дъръм.

Най-после конниците забелязаха една малка гора, пришпориха за последен път конете си и се насочиха към нея.

Щом изчезнаха зад зелена завеса, достатъчно гъста, за да ги скрие от погледите на преследвачите, те се спряха, за да обсъдят положението. Конете бяха дадени на двамата слуги, за да ги поразходят, без да им махат седлата и юздите, а Гримо бе поставен да пази.

– Елате най-напред да ви прегърна, приятелю мой – каза Атос на д'Артанян. – Вие сте наш спасител, вие сте истински герой между нас!

– Атос има право и аз също се възхищавам от вас – рече на свой ред Арамис, като го стисна в прегръдките си. – Какво ли не бихте извършили вие при един разумен господар с вашето набито око; с вашата желязна ръка и с вашия победоносен дух!

– Сега с удоволствие приемам прегръдките и благодарностите ви за себе си и за Портос – отвърна д'Артанян. – Имаме достатъчно време,

карайте, карайте!

Подсетени от д'Артанян, че дължат спасението си и на Портос, двамата приятели му стиснаха на свой ред ръката.

– Сега – каза Атос – въпросът е да не бягаме като опърлени, накъдето ни видят очите, а да изработим план. – Какво ще правим?

– Какво ще правим ли, дявол да го вземе? Това не е мъчно да се реши.

– Ако не е мъчно, кажете, д'Артанян.

– Ще идем в най-близкия крайморски град, ще съберем всичките ни оскъдни средства, ще наемем кораб и ще се върнем във Франция. Що се отнася до мене, давам за това всичко, до последния петак. Първото съкровище е животът, а нашият, право да си кажем, виси сега на косъм.

– Какво ще кажете за това, дю Валон? – попита Атос.

– Аз съм напълно съгласен с д'Артанян – отговори Портос. – Тая Англия е отвратителна страна.

– Значи вие сте решили да я напуснете? – обърна се Атос към д'Артанян.

– Пусто опустяло! – извика д'Артанян. – Не виждам какво би могло да ме задържи тук.

Атос се спогледа с Арамис.

– Тогава вървете, приятели – каза Атос с въздишка.

– Как вървете? – запита д'Артанян. – Искате да кажете: да вървим?

– Не, приятелю – отвърна Атос. – Трябва да се разделим.

– Да се разделим! – повтори д'Артанян, поразен от тая неочаквана новина.

– Хайде де! – рече Портос. – Защо ще се разделяме, щом сме заедно?

– Защото вие изпълнихте възложеното ви поръчение и можете, дори трябва да се завърнете във Франция, а ние не сме свършили работата си.

– Как не сте свършили? – попита д'Артанян, като гледаше учудено Атос.

– Да, приятелю – отговори Атос с нежния си и едновременно твърд глас. – Ние дойдохме тук да защитим краля Чарлз и го защитихме зле; сега трябва да го спасим.

– Да спасите краля? извика д'Артанян, като загледа Арамис със същото учудване, с което бе гледал Атос.

Арамис само кимна утвърдително.

По лицето на д'Артанян се изписа дълбоко състрадание. Той започна да мисли, че има работа с двама луди.

– Не, вие не говорите сериозно, Атос – каза д'Артанян. – Кралят е заобиколен от армия, която го води в Лондон. Тая армия се командувана от един месар, или син на месар, няма значение, полковник Хариен. Веднага след като пристигне в Лондон, негово величество ще бъде съден, гарантирам за това. Чух достатъчно нещо от устата на господни Оливър Кромвел, за да зная какво да мисля.

Атос и Арамис се спогледаха отново.

– После присъдата ще бъде приведена веднага в изпълнение – продължи д'Артанян. – О, тия господа пуритани пипат бързо!

– А как мислите, на какво ще осъдят краля? – попита Атос.

– Страхувам се, че ще го осъдят на смърт; те се провиниха срещу него толкова, че той няма да им прости, и сега им остава само едно – да го убият. Не знаете ли какво е казал господин Оливър Кромвел, когато дошъл в Париж и му показали Венсенската кула, където бил затворен господин дьо Вандом?

– Какво е казал? – попита Портос.

– Принцовете трябва да се хващат само за главата.

– Знаех го това – каза Атос.

– Мислите ли, че той няма да приведе в изпълнение максимата си сега, когато кралят е в ръцете му?

– Да, дори съм уверен в това; но толкова по-голямо основание имаме да не напускаме заплашената височайша глава.

– Атос, вие полудявате.

– Не, приятелю – кротко отговори благородникът. – Лорд Уинтър дойде за нас във Франция и ни заведе при кралица Анриет. Нейно величество ни направи чест, на господин д'Ербле и на мен, и ми помоли да помогнем

на съпруга ѝ. Ние ѝ дадохме дума – там е цялата работа. Ние ѝ посветихме нашата сила, нашите способности, с една дума, целия си живот. Сега трябва да удържим думата си. Така ли е, д'Ербле?

– Да – потвърди Арамис, – ние обещахме.

– Освен това – продължи Атос – има още една причина. Ето я, слушайте добре. В тая минута всичко е бедно и жалко във Франция. Имаме десетгодишен крал, който още не знае какво иска; имаме кралица, заслепена от закъсняла страст; имаме министър, който управлява Франция като огромна ферма, тоест мъчи се само с италиански интриги и хитрини да изсмуче колкото се може повече пари от нея; имаме принцове,

които водят лична и егоистична опозиция и могат да изтръгнат от ръцете на Мазарини само няколко късчета злато и мъничко власт. Аз им служех не с ентузиазъм бог ми е свидетел, че аз ги ценя не повече от това, което струват, а, според мен, те не струват много, а по принцип. Днес работата е друга: днес срещам на пътя си голямо нещастие, кралско нещастие, европейско нещастие и вземам страната му. Ако успеем да спасим краля, ще бъде хубаво; ако умрем за него, ще бъде велико.

– Следователно вие знаете предварително, че ще загинете – каза д'Артанян.

– Страхуваме се, че е така, и единствената ни болка е, че ще умрем далеч от вас.

– Какво ще правите в една чужда, неприятелска страна?

– На младини пътувах из Англия и говоря английски като англичанин; Арамис също знае малко езика. О, ако вие бяхте с нас, приятели мои! С вас, д'Артанян, с вас, Портос, четиримата, съединени за първи път след двадесет години, бихме излезли на глава не само на Англия, но и на трите кралства!

– И вие обещахте на тая кралица – продължи д'Артанян раздражено – да превземете Лондонската кула, да убиете сто хиляди войници и да възтържествувате над волята на цял народ и над честолюбието на човек, който се казва Кромуел? Вие не сте видели тоя човек, нито вие, Атос, нито вие, Арамис. Той е гений, който много ми напомни нашия кардинал – не тоя, а Другия, великия. Не преувеличавайте дълга си. За бога, мили Атос, не проявявайте безполезна преданост! Когато ви гледам, наистина ми се струва, че виждам разумен човек; когато слушам отговорите ви, струва ми се, че имам работа с луд. Хайде, Портос, присъединете се към мене. Какво мислите за тая работа? Кажете откровено.

– Не виждам нищо хубаво в това – отговори Портос.

– Слушайте – продължи д'Артанян, изкаран из търпение, че Атос слуша, както изглежда, не съветите му, а вътрешния си глас. – Моите съвети, никога не са ви навредили. Е, добре, повярвайте ми, Атос, вашата мисия е свършена, свършена благородно. Завърнете се с нас във Франция.

– Приятелю – отвърна Атос, – нашето решение е непоколебимо.

– Значи вие имате някакви други подбудителни причини, които не знаем?

Атос се усмихна.

Д'Артанян се удари сърдито с ръка по бедрото и измърмори

най-убедителните доводи, каквито можа да измисли; но на всичките му доводи Атос отговаряше само с тиха и кротка усмивка, а Арамис клатеше глава.

– Е добре! – най-после извика д'Артанян разярен. – Добре! Щом искате така, да оставим костите си в тая мръсна страна, дето винаги е студено, дето хубавото време е мъгла, мъглата – дъжд, дъждът – потоп; дето слънцето

прилича на луна, а луната – на мазно сирене. Всъщност

ако трябва да се умира, няма никакво значение де ще умрем: тук или на друго място.

Само помислете си, мили приятелю – каза Атос, – че тук смъртта ще дойде по-рано.

– Е, малко по-рано, малко по-късно, не си заслужава труда да се говори за това.

– Най-много ме учудва – нравоучително забеляза Портос, – че още не е Дошла досега.

– О, тя няма да се забави, бъдете спокоен, Портос – каза д'Артанян. – И така, решено – продължи гасконецът – и ако Портос няма нищо против ...

– Аз ще направя всичко, каквото поискате – рече Портос. – Впрочем хареса ми много това, което преди малко каза граф дьо Ла Фер.

– Но вашето бъдеще, д'Артанян? Вашите честолюбиви надежди, Портос?

– Нашето бъдеще, нашите честолюбиви надежди! – каза д'Артанян с трескаво въодушевление. – Има ли нужда да се занимаваме с това, когато спасяваме краля? Щом кралят бъде спасен, ще съберем приятелите му, ще разбием пуританите, ще завладеем Англия, ще се върнем в Лондон, ще го качим отново на трона му...

– И той ще ни направи херцози и перове – прибави Портос и очите му засвяткаха от радост въпреки невероятността на това бъдеще.

– Или ще ни забрави – каза д'Артанян.

– О! – извика Портос.

– Такова нещо се е случвало, приятелю Портос. Струва ми се, че едно време ние направихме на кралицата Ана Австрийска услуга, която не отстъпва много на тая, която искаме да направим днес на Чарлз I; а това не попречи на кралицата Ана Австрийска да ни забрави цели Двадесет години.

– И все пак, д'Артанян, съжелявате ли, че сте й направили услуга? – попита Атос.

– Не, бога ми! – отвърна д'Артанян. – Дори си признавам, че в минути на най-лошо настроение намирах утешение в тоя спомен.

– Ето виждате, д'Артанян, че господарите са често неблагодарни, но бог – никога.

– Знаете ли, Атос – забеляза д'Артанян, – струва ми се, че ако срещнехте дявола на земята, вие бихте се изхитрили да го заведете със себе си на небето.

– И така? ... – продължи Атос и протегна ръка на д'Артанян.

– И така, решено – каза д'Артанян. – Намирам, че Англия е прелестна страна, и оставам в нея, но при едно условие.

– Какво?

– Няма да ме принуждавате да уча английски.

– Сега, приятелю мой – каза Атос тържествуващ, – кълна ви се във всевиждащия бог и в неопетненото си име, че вярвам в една сила, която бди над нас, а така също се надявам, че ще се видим отново четиримата във Франция.

– Амин – рече д'Артанян. – Но признавам си, че съм убеден в противното.

– Ах, тоя мил д'Артанян! – забеляза Арамис. – Сред нас той е опозицията на парламентите, които винаги казват „не“, а вършат „да“.

– И през това време спасяват отечеството – прибави Атос.

– Е, сега, когато всичко е решено – се обади Портос, като си потриваше ръцете, – време е да помислим и за обед! Струва ми се, че в най-критичните положения на живота ни не сме оставали без обяд.

– А, да, седнали сте да говорите за обяд в страна, където за най-големи деликатеси се смятат вареното овнешко и бирата! Кой дявол ви е домъкнал в такава страна, Атос? Ах, извинете – усмихнато прибави той, – забравих, че не сте вече Атос. Но няма значение, да видим вашия план за обяд, Портос.

– Моя план?

– Да, имате ли някакъв план?

– Не, гладен съм, и туйто.

– Ай да му се не види, ако е само това, й аз съм гладен! Но не е достатъчно да бъдем гладни, трябва да намерим нещо за ядене, освен ако не искаме да пасем трева като конете ни ...

– Ах! – се обади Арамис, който повече от Атос беше привързан към земното. – Помните ли какви хубави стриди ядохме в Парпайо?

– А печените бутове от овни, отглеждани край солните! – прибави

Портос, като се облизваше. – Но нали с нас е Мускетон – каза д'Артанян, – който тъй ви подслаждаше живота в Шантии? – Наистина, Мускетон е с нас – съгласи се Портос, – откак е домоуправител, стана много тромав; все пак да го повикаме. И за да го предразположи, той извика:

– Ей, Мустон!

Мустон се появи; той имаше много жалък вид.

– Какво ви е, драги господин Мустон? – попита д'Артанян. – Да не сте болен?

– Много съм гладен, господине – отговори Мускетон.

– Е добре, точно за това ви повикахме, драги господин Мустон. Не бихте ли могли да уловите с примка няколко такива хубави зайци и възхитителни яребици, от които правехте фрикасета и яхнии в странноприемницата ... ей богу, не си спомням вече името й.

– В странноприемницата ... – повтори Портос. – Ей богу, и аз не си спомням името й.

– Не е важно. И с помощта на ласо да уловите няколко от тия бутилки старо бургундско вино, които толкова бързо излекуваха господаря ви от навяхването му?

– Уви, господине! – отвърна Мускетон. – Страхувам се, че всичко това е голяма рядкост в тая ужасна страна, и мисля, че ще е по-добре да потърсим гостоприемство при собственика на една къщичка, която се вижда от края на гората.

– Как? Тук наблизо има къща? – попита д'Артанян.

– Да, господине – отговори Мускетон.

– Е, така да бъде, приятелю, да отидем да потърсим обяд у собственика на тая къща. Господа, какво мислите за това? Не намирате ли, че съветът на господин Мустон е разумен?

– А ако собственикът е пуритан? – запита Арамис.

– Толкова по-добре, дявол да го вземе! – отговори д'Артанян. – Ако е пуритан, ще му съобщим за залавянето

на краля и в чест на това събитие той ще ни нахрани с белите си кокошки.

– Но ако е роялист? – забеляза Портос.

– В такъв случай ще вземем траурен вид и Ще оскубем черните му кокошки.

– Вие сте много щастлив – каза Атос, като се усмихна неволно на остроумието на непадащия духом гасконец, защото гледате на всичко със смях.

– Какво да се прави? – отвърна д'Артанян. – Аз @съ роден в страна, дето небето е винаги безоблачно.

– Не като тука – каза Портос и протегна ръка, за да провери дали наистина на бузата му е паднала капка дъжд.

– Хайде, хайде – рече д'Артанян, – ето още една причина да тръгнем... Ей, Гримо!

Гримо се появи.

– Е, Гримо, приятелю мой, видя ли нещо? – попита д'Артанян.

– Нищо – отговори Гримо.

– Глупаци! Дори не ни и преследват – каза Портос. – О, ако бяхме на тяхното място!

– Е, сбъркали са – рече д'Артанян. – Аз бих казал на драго сърце нещичко на Мордаунт в тая малка Дивайда¹. Вижте какво удобно местенце да проснеш човека на земята.

– Положително, господа, аз мисля, че синът е много по-слаб от майка си – се обади Арамис.

– Е, мили приятелю, почакайте! – отвърна Атос. – Няма дори два часа, откак се разделихме с него, и той не знае още на коя страна сме тръгнали и де сме. Ще кажем, че е по-слаб от майка си, когато стъпим на френска земя, ако тук не ни убият или отровят.

– А засега хайде да обядваме – каза Портос.

– О, да! – рече Атос. – Страшно съм гладен.

– И аз също – прибави д'Артанян.

– Пазете се, черни кокошки! – извика Арамис.

И четиримата приятели, водени от Мускетон, тръгнаха към къщата почти с предишното си безгрижие, защото сега четиримата бяха заедно и в пълно съгласие, както каза Атос.

—
¹ Тиваида – пустиня в Египет, където са се оттегляли първите християнски отшелници. – Б. пр.

ТРЕТА ЧАСТ

I. НАЗДРАВИЦА ЗА ПАДНАЛОТО ВЕЛИЧЕСТВО

Колкото повече се приближаваха до къщата, толкова повече нашите бегълци виждаха, че земята е разровена, сякаш пред тях беше минал голям отряд конници. Пред вратата следите се виждаха още по-ясно: очевидно тук отрядът беше правил престой.

– Бога ми, работата е ясна! – каза д'Артанян. – кралят и конвоят му са минали от тука.

– Дявол да го вземе! – извика Портос. – В такъв @Слу чай всичко са излапали.

– Е, поне една кокошка е останала – рече д'Артанян. Той скочи от коня си и почука на вратата. Никой не отговори.

Бутна вратата, която не беше затворена, и видя, че първата стая е съвсем празна.

– Е, какво? – попита Портос.

– Никого не виждам – отговори д'Артанян. – Ах!

– Какво има?

– Кръв!

При тая дума тримата приятели скочиха от конете си и влязоха в първата стая; но д'Артанян беше бутнал вече вратата на втората и изразът на лицето му показваше ясно, че е видял нещо необикновено.

Тримата приятели се приближиха и видяха един още млад човек, проснат на пода в локва кръв.

Личеше си, че е искал да стигне до кревата, но не е имал сили за това и е паднал.

Атос се приближи пръв до нещастника: стори му се, че раненият мърда.

– Е, какво? – попита д'Артанян.

– Ако е умрял – отговори Атос, – то не е много отдавна, защото е още топъл. Но не, сърцето му бие. Ей, приятелю!

Раненият въздъхна. Д'Артанян взе вода в шепата си и я плисна в лицето му.

Човекът отвори очи, опита се да вдигне глава и падна отново.

Тогава Атос поиска да сложи главата му на коляното си, но забеляза, че раната се намира малко над малкия мозък и че черепът е разцепен;

кръвта просто шуртеше от нея.

Арамис намокри една кърпа и я сложи на раната; раненият се свес-ти от хладината и отвори отново очи.

Той погледна учудено тия хора, които сякаш го съжаляваха и които се опитваха да му помогнат, доколкото им позволяваха силите.

– Вие сте сред приятели – каза Атос на английски,
успокойте се и ако можете, разкажете ни какво се е случило?

– кралят – промърмори раненият, – кралят е пленен.

– Видяхте ли го? – попита Арамис на същия език.

Човекът не отговори.

– Бъдете спокоен – продължи Атос, – ние сме верни служители на негово величество.

– Истината ли говорите? – попита раненият.

– Честна дума на благородници!

– Тогава мога да ви кажа всичко?

– Говорете.

– Аз съм брат на Пари, камердинера на негово величество. УАтос и Арамис си спомниха, че така лорд Уинтър наричаше лакея, когото видя-ха в коридора на краляската палатка.

– Познаваме го – каза Атос, – той не напуска никога краля.

– Да, така е – продължи раненият. – Е добре, като видял, че кралят е пленен, той си спомнил за мене; когато минавали край къщата ми, той поискал от името на краля да спрат. Искането било изпълнено. Кралят, казали, бил гладен. Въведоха го в тази стая, за да се нахрани, и постави-ха часови на вратите и прозорците. Пари знаеше тази стая, защото мно-го пъти беше идвал да ме види, докато неговото величество бе в Ню-касл. Знаеше, че от тази стая един подземен проход води в избата, а от-там – в овощната градина. Направи ми знак. Разбрах го. Но сигурно тоя знак е бил забелязан от пазачите и е събудил недоверието им. Не знаех, че ни подозират, и имах само едно желание – да спася негово величест-во. Излязох уж за дърва, като мислех, че няма време за губене. Тръгнах по подземния проход, през избата, и надигнах дъската с главата си. До-като Пари слагаше тихо резето на вратата, направих знак на краля да ме последва. Уви! Той не искаше, сякаш това бягство го отвращаваше. Па-ри вдигна умолително ръце към него, аз също го молах от своя страна да не изпуска такъв случай Най-после той се РеШи да ме последва. За щастие аз вървах напред, а кралят на няколко крачки след мене. Извед-нъж в подземния проход се изправи голяма сянка пред мене. Поисках да извикам, за да предупредя краля, но не успях. Почувствах удар,

сякаш къщата се строполи на главата ми, и паднах в безсъзнание.

– Добър и честен англичанин! Верен служител! – каза Атос.

– Когато се свестих, лежах на същото място. Довлякох се до двора; кралят и конвоят му бяха заминали. Употребих цял час може би, за да се домъкна до тука; но силите ме напуснаха и аз припаднах за втори път.

– А как се чувствувате сега? – попита Атос.

– Много зле – отговори раненият.

– Можем ли да ви помогнем с нещо?

– Помогнете ми да легна в кревата. Може би това ще ме облекчи.

– Има ли кой да се грижи за вас?

– Жена ми е в Дъръм и я чакам всеки момент. Но вие самите нямате ли нужда от нещо? Не желаете ли нещо?

– Ние Дойдохме тук с намерението да ви поискаме нещо за ядене.

– Уви! Те взеха всичко, едно късче хляб не остана в къщата.

– Чувате ли, д'Артанян? – каза Атос. – Трябва да потърсим обяд на друго място.

– Сега ми е все едно – рече д'Артанян. – Мина ми гладът.

– Бога ми, и на мене също – се обади Портос.

Те пренесоха ранения на кревата и повикаха Гримо, който му превърза раната. Докато служеше на четиримата приятели, той беше имал толкова случаи да прави карпии и компреси, че придоби вече известен опит в хирургията.

През това време бегълците се върнаха в първата стая и почнаха да се съвещават.

– Сега знаем какво да правим – каза Арамис. – Кралят и конвоят му са минали оттук. Трябва да тръгнем е противоположната страна. Така ли е, Атос? Атос не отговори; той мислеше.

– Да – рече Портос, – в противоположната. – Ако вървим след отряда, няма да намерим нищо за ядене и в края на краищата ще умрем от глад. Каква проклета страна е тая Англия! За първи път в живота си оставам без обяд, а най-много обичам обеди.

– Как мислите, д'Артанян? – попита Атос. – Съгласен сте с мнението на Арамис?

– Съвсем не – отговори д'Артанян. – Обратното, аз съм на противното мнение.

- Как, вие искате да вървим след отряда? – каза платеният Портос.
- Не, да вървим заедно с него. Очите на Атос светнаха от радост.
- Заедно с отряда! – извика Арамис.
- Оставете д'Артанян да се изкаже: вие знаете, че той е добър съветник – рече Атос.
- Без съмнение – продължи д'Артанян – трябва да вървим там, където няма да ни търсят. А сигурно на никого няма да хрумне да ни търси между пуританите; следователно да отидем при пуританите.
- Добре, приятелю, добре, великолепен съвет! – каза Атос. – Тъкмо се канех да го дам, но вие ме изпреварихте.
- Значи вие сте съгласен с това? – попита Арамис.
- Да. Те ще мислят, че ще се помъчим да напуснем Англия, и ще ни търсят по пристанищата; през това време ние ще пристигнем с краля в Лондон, а там няма да ни намерят; сред един милион хора не е мъчно да се скрием. Без да смятаме – продължи Атос, като хвърли поглед на Арамис – възможностите, които ни предлага това пътуване.
- Да, разбирам – каза Арамис.
- Аз пък не разбирам – обади се Портос, – но няма значение. Щом д'Артанян и Атос са на това мнение, сигурно това е най-доброто средство.
- Но това няма ли да се види подозрително на полковник Харисън? – попита Арамис.
- Е, пусто опустяло! – отвърна д'Артанян. – Точно на него и разчитам. Полковник Харисън е наш приятел. Ние го видяхме два пъти при генерал Кромуел. Той знае, че ние сме изпратени от самия Мазарини, и ще гледа на нас като на братя. При това е син на месар, нали? Е, Портос Ще му покаже как се убива вол с един удар на юмука, а аз – как се сваля бик, като се улови за рогата. С това Ще спечелим доверието му.
- Атос се усмихна.
- Вие сте най-добрият другар, когото съм срещал, д'Артанян – каза той и протегна ръка на гасконеца. – Много се радвам, че ви намерих отново, мили сине.
- Както е известно, това име даваше Атос на д'Артанян в минути на сърдечно излияние.
- В това време Гримо излезе от стаята. Раненият беше превързан и се чувствуваше по-добре.
- Четиримата приятели се сбогуваха с него и го попитаха дали няма да им даде някаква поръчка за брат си.
- Кажете му – отвърна добрият човек – да предаде на краля, че не

съм убит. Колкото и да съм незначителен, уверен съм, че негово величество съжалява за мене и че се укорява за смъртта ми.

– Бъдете спокоен – рече д'Артанян, – той ще узнае това най-късно до довечера.

Малкият отряд потегли отново. Пътят не можеше да се сбърка, защото беше ясно очертан през равнината.

След два часа мълчаливо яздене д'Артанян, който беше напред, се спря на един завой.

– Аха! – извика той. – Ето ги нашите хора. Действително на около половин левга от тях се появи

доста голям отряд конници.

– Мили приятели – продължи д'Артанян, – предайте шпагите си на господин Мустон, който ще ви ги върне, когато стане нужда, и не забравяйте, че сте ни пленници.

След това пришпориха конете, които почваха да се уморяват, и скоро настигнаха конвоя.

Начело, заобиколен от една част от полка на полковник Харисън, кралят яздеше безстрастно, с достойнство и сякаш доброволно.

Червенина от удоволствие покри бледите страни на краля, когато той забеляза Атос и Арамис, с които не беше успял дори да се сбогува, и когато прочете в погледите на тия двама благородници, че има още приятели на няколко крачки от него, макар и да ги смяташе за пленници.

Д'Артанян изпревари отряда, като остави приятелите си под надзора на Портос, и отиде право при Харисън. Полковникът го позна наистина, спомни си, че го е видял У Кромуел, и го прие толкова учтиво, колкото можеше да направи това човек с неговото положение и неговия характер. Случи се това, което предвиди д'Артанян: у полковника не се появи и не можеше да се появи никакво подозрение.

Спряха се: това беше почивката, през която кралят трябваше да обядва. Но тоя път бяха взети предпазни мерки срещу опити за бягство от негова страна. В голямата зала на странноприемницата поставиха две маси: малка за краля и голяма за офицерите.

– Ще обядвате ли с мене? – се обърна Харисън към д'Артанян.

– Ех, дявол да го вземе, с голямо удоволствие! – отвърна д'Артанян. – Но аз имам другар, господин дю Валон, и двама пленници, които не мога да оставя и които ще задръстят масата ви. По-добре да направим така: заповядайте да поставят маса в някой ъгъл и ни изпращайте от вашата каквото намерите за добре: без това можем да умрем от глад. По тоя начин все едно, че обядваме заедно, щом сме в същата стая.

– Така да бъде – каза Харисън.

Всичко се нареди, както желаше д'Артанян. Когато се върна отново при полковника, той видя, че кралят седи край масичката си, обслужван от Пари. Харисън и офицерите му се бяха настанили на обща маса, а в един ъгъл бяха приготвени места за него и за другарите му.

Масата, на която седяха пуританските офицери, беше кръгла и случайно или от дебелина Харисън беше с гръб към краля.

Кралят видя как влязоха четиримата благородници, но сякаш не им обърна никакво внимание.

Те се приближиха до сложената за тях маса и седнаха така, че да не бъдат с гръб към никого. Точно пред тях беше масата на офицерите и масичката на краля.

От уважение към гостите си Харисън им изпращаше най-Добрите ястия, но за зла чест на четиримата приятели нямаше вино. На Атос както изглежда, му беше все едно, но сега д'Артанян, Портос и Арамис се мръщеха всеки път, когато трябваше да гълтат бирата, това пуританско питие.

– Наистина, господин полковник, ние сме ви много благодарни за любезната покана – каза д'Артанян, – защото иначе щяхме да останем без обяд, както вече останахме без закуска. Моят приятел господин дю Валон споделя моята благодарност, тъй като беше много гладен.

– Аз и сега съм гладен – рече Портос, като се поклони на полковник Харисън.

– Как можа да ви се случи такова голямо нещастие – да останете без закуска? – попита полковникът със смях.

– Много просто, господин полковник – отговори д'Артанян. – Аз бързах да се присъединя към вас и за това тръгнах по вашите следи, което не би трябвало да прави такъв опитен квартирмейстер като мене: трябваше да зная, че където е преминал такъв добър и храбър полк като вашия, не остават дори огризки. И тъй, можете да си представите нашето разочарование, когато пристигнахме в една хубава къщичка в края на гората, от гиздава по-гиздава, с червен покрив и зелени капаци на прозорците, и намерихме в нея вместо кокошки, които се готвехме да опечем, и свински бутове, които смятахме да запечем, някакъв нещастник, плуващ в кръв ... Пусто да остане, господин полковник, поздравете от мене тоя ваш офицер, който е нанесъл такъв великолепен удар; той е толкова сполучлив, че заслужи възхищението дори на господин дю Валон, моя приятел, който също тъй добре умее да нанася удари.

– Да – каза Харисън със смях, като погледна един от офицерите на

масата, – когато Грослоу се залови с една работа, няма нужда друг да я довършва.

– А, значи господинът е! – каза д'Артанян и поздрави офицера. – Съжалявам, че господинът не говори френски, за да го поздравя лично.

– Можете да ме поздравите, господине, и аз мога да ви отговоря – обади се офицерът на доста чист френски език, – защото три години живях в Париж.

– Е добре, бързам да ви кажа, господине – продължи д'Артанян, – че сте нанесли удара много майсторски: за малко сте щели да убиете вашия човек.

– Аз мислех, че съм го убил – забеляза Грослоу.

– Не. Наистина за малко е щяло да стане това, но все пак е жив.

При тия думи д'Артанян хвърли поглед на Пари, който стоеше пред краля бледен като мъртвец; с това искаше да покаже, че тая новина е за него.

Кралят слушаше целия тоя разговор със свито от неизразима болка сърце, защото не знаеше накъде клони френският офицер, и се възмущаваше от тия жестоки подробности, скрити под безгрижния му израз.

Само при последните думи той въздъхна свободно.

– Ах, дявол да го вземе! – каза Грослоу. – Аз мислех, че ударът е по-сполучлив. Ако оттук до къщата на тоя'нештастник не беше толкова далеч, бих се върнал да го довърша.

– И бихте направили добре, ако не ви се иска да остане жив – продължи д'Артанян. – Вие трябва да знаете, че раните в главата, ако човек не умре веднага, зарастват след една седмица.

И д'Артанян погледна още веднъж Пари, върху лицето на когото се изписа такава радост, че Чарлз се усмихна и му протегна ръка.

Пари се наведе и целуна почтително ръката на господаря си.

– Наистина, д'Артанян – рече Атос, – у вас са съединени умът и красноречието. Но какво ще кажете за краля?

– Много ми се харесва лицето му – отвърна д'Артанян. – В него има едновременно благородство и добрина.

– Да, но той се е оставил да го пленят – забеляза Портос, – а това е грешка.

– Имам силно желание да пия за здравето на краля – каза Атос.

– Тогава позволете ми да пия наздравица – рече д'Артанян.

– Дадено – съгласи се Ара мис.

Портос гледаше опулено д'Артанян, смаян от находчивостта на

гасконския му ум. Д'Артанян взе калаеното си канче, напълни го и стана.

– Господа – обърна се той към другарите си, – предлагам да прием за тоя, който е главното лице на тоя обяд: за нашия полковник. Нека той знае, че ние сме на негово разположение до Лондон и по-нататък.

Тъй като при тия думи д'Артанян гледаше Харисън, Харисън сметна, че наздравецата е за него, стана и се поклони на четиримата приятели, които пиха заедно с приковани очи в краля Чарлз, докато Харисън пресушаваше чашата си, без да се усъмни ни най-малко.

На свой ред Чарлз подаде чашата си на Пари, който наля в нея няколко капки бира, защото кралят беше на общ режим. Като приближи чашата до устните си и гледаше на свой ред четиримата благородници, той изпи бирата с усмивка, пълна с благородство и признателност.

– Хайде, господа – извика Харисън, като остави чашата си и не обърна никакво внимание на знаменития си пленник, когото водеше, – да вървим!

– Де ще пренощуваме, господин полковник!

– В Търск – отговори Харисън.

– Пари – каза кралят, като стана на свой ред и се обърна към слугата си, – конят ми. Искам да отида в

Търск.

– Бога ми – каза д'Артанян на Атос, – вашият крал ме очарова и аз съм изцяло на неговите услуги.

– Ако това, което казвате, е искрено – отговори Атос, – той няма да стигне до Лондон.

– Как така?

– Да, защото преди това ние ще го отвлечем.

– О, тоя път, Атос – каза д'Артанян, – честна дума, вие сте луд.

– Имате ли някакъв определен план? – попита Арамис.

– Ех, при добър план това не е невъзможно – забеляза

Портос.

– Нямам никакъв план – каза Атос. – Но д'Артанян

ще измисли. Д'Артанян сви рамене и те потеглиха на път.

II. Д'АРТАНЯН ИЗМИСЛЯ ПЛАН

Атос познаваше д'Артанян може би по-добре, отколкото сам д'Артанян се познаваше. Той знаеше, че е достатъчно да се подхвърли някоя

мисъл в изобретателния ум на гасконеца, както е достатъчно да се хвърли зърно в богата и плодородна почва. Затова се отнесе спокойно към това свиване на раменете и продължи пътя си, като говореше за Раул – разговор, който остана Незавършен при друг случай, както читателят си спомня.

Късно през нощта пристигнаха в Търск. Четиримата приятели се престориха, че не обръщат никакво внимание на предпазните мерки, които се вземаха по отношение на краля. Те се оттеглиха в една частна къща и тъй като всяка минута се страхуваха за самите себе си, настанаха се само в една стая, осигурявайки си изход в случай на нападение. Слугите бяха поставени на различни постове. Гримо легна на куп слама пред вратата.

Д'Артанян беше замислен и сякаш изгуби временно обикновената си приказливост. Той не обелваше нито дума и си подсвиркуваше непрекъснато, като се разхождаше между кревата си и прозореца. Портос, който виждаше само външността, говореше както винаги. Д'Артанян му отговаряше едносрично. Атос и Арамис се гледаха усмихнати.

Денят беше уморителен и все пак приятелите спаха зле, с изключение на Портос, сънят на който беше също тъй непоколебим, както и апетитът.

На другия ден сутринта д'Артанян стана пръв. Той слезе в конюшната, прегледа конете и даде необходимите заповеди за през деня, дока-то Атос и Арамис още не бяха станали, а Портос хъркаше.

В осем часа сутринта потеглиха на път в същия ред, както предния ден. Само д'Артанян остави приятелите си и отиде да поднови познанството си с господин Грослоу, завързано предния ден.

Поласкан от вчерашните му похвали, пуританският офицер го прие с любезна усмивка.

– Наистина, господине – му каза д'Артанян, – аз съм много щастлив, че намерих с кого да поговоря на моя беден език. Господин дю Валон, моят приятел, има много меланхолен характер и от устата му не могат да се измъкнат дори четири думи на ден; а пленниците ни, както сам Разбирате, не са много разположени за разговор.

– Те са бесни роялисти – забеляза Грослоу.

– Още едно основание, за да ни се мусят, че сме заловили Стюърт, когото, надявам се, ще съдите както трябва.

– Е, разбира се! – каза Грослоу. – Затова го и водим в Лондон.

– И предполагам, не сваляте от него очи, нали?

– Ех, така е! Вие виждате – прибави офицерът със смях, – че той

има наистина кралска свита.

– Да, през деня няма опасност да ви се изплъзне, но през нощта...

– През нощта удвояваме предпазните мерки.

– А как го пазите?

– Осем души стоят постоянно в стаята му.

– Дявол да го вземе, добре го пазите! – забеляза д'Артанян. – Но освен тия осем души вие поставяте стража и отвън, нали? При такъв пленник мерките никога не са достатъчни.

– О, не! Какво могат да направят двама души без оръжие срещу осем въоръжени?

– Как двама?

– Да, кралят и камердинерът му.

– Значи позволихте на камердинера му да остане при него?

– Да, Стюърт поиска тая милост и полковник Харисън се съгласи. Под предлог, че той е крал – изглежда че не може нито да се облича, нито да се съблича сам.

– Наистина, господин капитан – каза д'Артанян, като реши да продължи спрямо английския офицер системата на хвалене, която даде такъв добър резултат, – колкото повече ви слушам, толкова повече се чужда на лекотата и изяществото, с които говорите френски. Вие сте живели три години в Париж, съгласен съм; но и цял живот да прекарам в Лондон, сигурно не бих научил английски тъй добре, както вие сте научили френски. Какво правехте в

Париж?

– Баща ми, търговец, ме настави при друг търговец, с когото беше в търговски връзки, а той от своя страна изпрати сина си при баща ми: търговците вършат често такива размени.

– А хареса ли ви Париж, господине?

– Да, но вие имате голяма нужда от такава революция като нашата; не срещу краля, той е още дете, но срещу оня разбойник италианец, който е любовник на кралицата ви.

– О, напълно съм съгласен с вас, господине, и ние бихме свършили бързо цялата тая работа, ако имахме само десетина офицери като вас: без предразсъдъци, бдителни.

неподкупни! О, бихме се справили много бързо с Мазарини бихме го изправили пред съда, както вие ще направите с вашия крал.

– А аз мислех – каза офицерът, – че сте на служба у него и че той ви е изпратил при генерал Кромвел.

– Тоест аз съм на служба у краля, но когато узнах, че той се готви да изпрати някого в Англия, издействувах да изпрати мене – толкова голямо беше желанието ми да видя гениалния човек, който сега управлява три държави¹. И тъй, когато той ни предложи, на господин дю Валон и на мене, да извадим шпагите в чест на стара Англия, вие видяхте сам как се отнесохме към това предложение.

– Да, зная, че се сражавихте наред с господин Мордуант.

– От дясната и лявата му страна, господине. О, какъв храбър, чудесен младеж е той! Как ловко свали чичо си! Видяхте ли?

– Познавате ли го?

– Много добре; дори мога да кажа, че сме много близки: господин дю Валон и аз пристигнахме заедно с него от Франция.

– Струва ми се, че сте го накарали да ви чака много дълго време в Булон, а?

– Какво да се прави? – каза д'Артанян. – Аз бях като вас, пазех един крал.

– Аха! – рече Грослоу. – Какъв крал?

– Нашият, пусто да остане! Малкият King², Луи четиринадесети.

И д'Артанян свали шапката си. Англичанинът направи същото от учтивост.

– И колко време го пазихте?

– Три нощи и бога ми, винаги с удоволствие ще си спомням тия три нощи.

– Значи младият крал е много любезен?

– Крал? Той спеше така, че топ не можеше да го събуди.

– Тогава какво искате да кажете?

– Това, че моите приятели, гвардейските и мускетарските офицери идваха да ми правят компания и че прекарвахме нощите в игра на карти и пиене.

—

1 Англия, Шотландия и Ирландия. – Б. пр.

2 king – Крал (англ.) – Б. пр.

– Ах, да – каза англичанинът с въздишка, – наистина вие, французите, сте весели другари.

– Нима вие не играете, когато сте караул?

– Никога – отговори англичанинът.

– В такъв случай трябва да се отегчавате много и аз ви съжалявам – каза д'Артанян.

– Действително – продължи офицерът – аз чакам винаги реда си с известен ужас. Много дълго е да стоиш цяла нощ караул.

– Да, когато стоиш сам или с глупави войници; но когато стоиш с весел партньор, когато златото и заровете се търкалят по масата, нощта минава неусетно. Значи вие не обичате да играете?

– Напротив.

– На ландскнехт¹ например?

– Умирам за него и във Франция почти всяка вечер играехме ландскнехт.

– А откак сте в Англия?

– Не съм държал нито зарове, нито карти.

– Съжалявам ви – каза д'Артанян с вид на дълбоко съчувствие.

– Слушайте – рече англичанинът, – знаете ли що?

– Какво?

– Утре съм караул.

– При Стюърт?

– Да. Елате да прекараме нощта заедно.

– Невъзможно.

– Невъзможно?

– Абсолютно.

– Защо?

– Всяка нощ играя с господин дю Валон. Понякога не си лягаме ... Днес например осъмнахме.

– Е?

– Без мене ще се отегчава.

– А добър играч ли е?

– Виждал съм го да губи до две хиляди пистола със сълзи на очите от смях.

—

1 Ландскнехт – игра на карти. – Б. пр.

– Тогава доведете го.

– Как така? А нашите пленници?

– Ах, дявол да го вземе, наистина! – забеляза офицерът. – Нека ги попаят слугите ви.

– Да, за да избягат! – каза д'Артанян. – И дума да не става!

– Значи те са знатни хора, щом толкова държите на

тях?

– Пусто да остане! Единият е богат владетел от Турен, а другият е виден малтийски рицар. Вече се споразумяхме за откупа: по две хиляди лири стерлинги за всеки, след като се завърнем във Франция. Нито за миг не искаме да оставим хората, когато слугите ни знаят, че са милионери. Ние ги попребъркахме малко, когато ги пленихме, и ще ви призная дори, че господин дю Валон и аз разиграваме техните пари всяка нощ; но може би те са скрили от нас някой скъпоценен камък или някой рядък диамант и ние като скъперници не напускаме съкровището си; непрекъснато пазим тия хора и когато аз спя, господин дю Валон бди.

– Ах! – рече Грослоу.

– Сега разбирате кое ме кара да отклоня вашата любезна покана, колкото и да ми се иска да я приема, защото няма нищо по-отегчително от постоянната игра с един и същи човек; щастието се мени постоянно и в края на месеца виждаш, че не си нито в печалба, нито в загуба.

– Ах – каза Грослоу с въздишка, – има нещо още по-отегчително: съвсем да не играеш.

– Съгласен съм – рече д'Артанян.

– Но кажете – продължи англичанинът, – вашите пленници опасни хора ли са?

– В какво отношение?

– Способни ли са да прибегнат към насилие? Д'Артанян избухна в смях.

– Боже господи! – извика той. – Единият го тресе треска, не можейки да свикне с очарователната страна, в която живееете, а другият, малтийският рицар, е страхлив като младо момиче; но за по-голяма сигурност ние им отнехме дори джобните ножчета и ножички.

– Е, тогава доведете ги – каза Грослоу.

– Как, вие искате? – учуди се д'Артанян. .

– Да, аз имам осем войника.

– Е?

– Четирима ще ги пазят, а другите четирима ще пазят краля.

– Наистина това може да се нареди така – каза д'Артанян, – макар че по тоя начин ви създавам голямо затруднение.

– Нищо! Все пак елате, ще видите как ще наредя всичко.

– О, за това не се безпокоя – рече д'Артанян. – На такъв човек като вас се предавам с вързани очи.

Последното ласкателство накара офицера да се засмее с тоя самодоволен смях, който е признак на приятелство към ласкателя, защото гъделичка суетността.

– Но мисля си какво ни пречи да започнем още довечера? – каза д'Артанян.

– Кое да започнем?

– Играта.

– Абсолютно нищо – рече Грослоу.

– Действително, елате довечера у нас, а утре ние ще ви върнем посещението. Ако нещо ви безпокои в нашите пленници, които, както знаете, са бесни роялисти, можем да не засягаме тая тема и просто ще прекараме приятно

нощта.

– Чудесно! Довечера у вас, утре у Стюърт, други ден у мене.

– А останалото време в Лондон. Ех, дявол да го вземе! – извика д'Артанян. – Както виждате, навсякъде може да се води весел живот!

– Да, когато имате работа с французи, и то с французи като вас – допълни Грослоу.

– И като господин дю Валон; ще видите, че е просто знаменит! Отчаян фрондър, който насмалко щеше да убие Мазарини. Товарят го с работа, защото се страхуват от

него.

– Да – каза Грослоу, – има славна фигура и без да го познавам, много ми харесва.

– А какво ще бъде, когато го опознаете! Е, той май че ме вика. Извинете, ние сме толкова близки, че той не може без мене. Ще позволите ли да се оттегля?

– Разбира се!

– И така, до довечера.

– У вас.

– У мене.

Двамата се поклониха един на друг и д'Артанян се върна при другарите си.

– Какво толкова говорехте с тоя булдог? – попита Портос.

– Мили приятелю, не говорете така за господин Грослоу: той е мой най-близък приятел.

– Ваш приятел? – учуди се Портос. – Тоя убиец на мирни селяни?

– Шт, мили Портос! Да, господин Грослоу е малко буен наистина,

но в него има две хубави качества: той е глупав и горделив.

Портос облещи очи от учудване. Атос и Арамис се спогледаха с усмивка: те познаваха д'Артанян и знаеха, че той не върши нищо безцелно.

– Но вие сам ще го прецените – продължи д'Артанян,

– Как така?

– Довечера ще ви го представя, той ще играе с нас.

– Охо! – извика Портос и очите му се разпалиха при последните думи. – Значи е богат?

– Той е син на един от най-големите търговци в Лондон.

– Играе ли ландскнехт?

– Обожава го.

– Басет?

– Умира за него.

– Бириби?

– С най-големи тънкости.

– Добре – каза Портос, – ще прекараме приятна нощ.

– Толкова по-приятна, че тя ни обещава още по-добра нощ.

– Как така?

– Довечера той играе у нас, а утре ние у него.

– Де у него?

– После ще ви кажа. Сега помнете само, че трябва да оценим достойно честта, която ни прави господин Грослоу – Довечера ще се спрем в Дерби; нека Мускетон отиде напред и ако в целия град има само една бутилка вино, нека я купи. Няма да бъде зле и да приготви малка вечеря, до която вие, Атос, няма да се допрете, защото треска ви тресе, а вие, Арамис, защото сте малтийски рицар, който не харесва нашите войнишки разговори и се черви от тях. Чувате ли какво казвам?

– Да, чувам – каза Портос; – но дяволите да ме вземат, ако разбирам нещо.

– Портос, приятелю, вие знаете, че произлизам по баща от пророци, а по майка от сибилите, и че говоря само с загадки и притчи: който има уши, да слуша, който има очи, да гледа. Засега не мога да ви кажа нищо повече.

– Действайте, приятелю – каза Атос, – сигурен съм, че онова, което вършите, е винаги добро.

– А вие, Арамис, на същото мнение ли сте?

– Напълно, мили д'Артанян.

– Прекрасно – рече д'Артанян, – ето истински верующи и цяло

удоволствие е да вършиш чудеса за тях; не като тоя неверник Портос, който винаги иска да види и да пипне, преди да повярва.

– Така е – забеляза Портос с хитър израз, – аз съм голям неверник.

Д'Артанян го удари по рамото и тъй като в това време пристигнаха на мястото за закуската разговорът се прекъсна.

Към пет часа вечерта, както беше уговорено, изпратиха Мускетон напред. Мускетон не говореше английски, но тук в Англия забеляза, че Гримо замества съвършено думите с движения. И така той почна да изучава движенията заедно с Гримо и за няколко урока благодарение на изкуството на учителя си придоби известна ловкост. Блезоа отиде с него.

Като минаваха по главната улица на Дерби, четиримата приятели забелязаха Блезоа да стои върху прага на една хубава къща; там им беше приготвена квартира.

През целия ден те не се приближиха до краля, като се страхуваха да не събудят подозрения, и вместо да обядват с полковник Харисън, както вчера, обядваха сами.

В определения час Грослоу дойде. Д'Артанян го прие като приятел от двадесет години. Портос го измери от главата до краката и се усмихна, като забеляза, че въпреки забележителния удар по главата на брата на Пари той

е по-слаб от него. Атос и Арамис направиха всичко възможно, за да скрият отвращението си от това животинско и грубо създание.

Изобщо Грослоу остана доволен от приема.

Атос и Арамис изиграха ролите си. В полунощ те се оттеглиха в своята стая, вратата на която остана отворена под предлог на благоволение. При това д'Артанян ги придружи, като остави Портос да се сражава с Грослоу.

Портос спечели петдесет пистола от Грослоу и намери, след като англичанинът си отиде, че компанията му била по-приятна, отколкото си мислел в началото.

Що се отнася до Грослоу, той се зарече да си възвърне на другия ден от д'Артанян загубата срещу Портос и се раздели с гасконеца, като му напомни за довечерашното свиждане.

Казваме довечерашно, защото играчите се разделиха в четири часа сутринта.

Денят мина както винаги. Д'Артанян прескачаше от капитан

Грослоу до полковник Харисън и от полковник Харисън до приятелите си. Човек, който не познава д'Артанян, би сметнал, че е в обикновеното си настроение; но приятелите му, тоест Атос и Арамис, виждаха, че това беше трескава веселост.

– Какво ли крои? – питаше Арамис.

– Да почакаме – отговаряше Атос.

Портос не казваше нищо и само с доволен вид, изписан по лицето му, прехвърляше един по един в джоба си петдесетте пистола, които беше спечелил от Грослоу.

Когато пристигнаха вечерта в Райстън, д'Артанян събра приятелите си. От лицето му изчезна изразът на безгрижна веселост, който като маска го покриваше целия ден. Атос стисна ръката на Арамис.

– Часът приближава! – промълви той.

– Да – каза д'Артанян, който го чу, – да, часът Наближава: тая нощ, господа, ще спасим краля.

Атос потрепера, очите му заблестяха.

– Д'Артанян – рече той, обзет от съмнение след мярналата се надежда, – вие не се шегувате, нали? Такава Шега би била много жестока!

– Чудно, че се съмнявате така в мене, Атос! – отвърна Д'Артанян. – Де и кога сте ме видели да се шегувам

със сърцето на приятел и с живота на крал? Казах ви и ви повтарям: тая нощ ще спасим Чарлз I. Вие ми възложихте да намеря средство и аз го намерих.

Портос гледаше д'Артанян с безкрайно възхищение. Арамис се усмихваше като човек, който се надява. Атос беше бледен като смърт и цял трепереше.

– Говорете – каза Атос. Портос облещи очи, Арамис се впи, тъй да се каже, в

устните на д'Артанян.

– Ние сме поканени да прекараме нощта у господин

Грослоу, нали знаете това?

– Да – отговори Портос, – той ни накара да обещаем, че ще му дадем реванш.

– Добре. Но знаете ли де ще му дадем реванш?

– Не.

– У краля.

– У краля! – извика Атос.

– Да, господа, у краля. Довечера господин Грослоу е караул при негово величество и за развлечение ни покани да му правим компания.

– Четиримата? – попита Атос.

– И таз добра, разбира се, четиримата! Нима ще оставим пленниците си?

– Аха! – каза Арамис.

– Продължавайте – рече Атос силно развълнуван.

– Значи ще отидем у Грослоу, ние с шпагите си, а вие с ножове; ние четиримата ще се справим с тия осем простаци и с глупавия им началник. Какво ще кажете за това, Портос?

– Лесно ще се справим – отговори Портос.

– Ще облечем краля в дрехите на Грослоу. Мускетон, Гримо и Блезоа ще ни чакат с оседлани коне на завоя на първата улица. Ще скочим на конете и преди да се разсъмне, ще бъдем на двадесет левги от тука. Е, добре ли е скроено, Атос?

Атос сложи двете си ръце върху раменете на д'Артанян и го погледна с тихата си и кротка усмивка.

– Заявявам, приятелю – каза той, – че в целия свят няма създание, равно на вас по благородство и по смелост; докато ние ви смятаме равнодушен към нашите болки, които с пълно право можехте да не споделяте, вие

единствен Между нас намерихте онова, което напразно търсехме. И така, повтарям, д'Артанян, ти си най-добрият от нас; благославям те и те обичам, мили сине.

– Как не ми хрумна това в главата! – извика Портос и се удари по челото. – То е толкова просто!

– Но ако разбрах добре, ние ще убием всичките, нали? – попита Арамис. Атос потрепера и силно побледня.

– Ай да му се не види! – отвърна д'Артанян. – Налага се. Аз мислих дълго как да се избегне това, но признавам си, че не можах да измисля.

– Хайде, няма какво да му мислим – каза Арамис. – Как ще действуваме?

– Имам два плана – отговори д'Артанян.

– Да чуем първия – рече Арамис.

– Ако бъдем четиримата заедно, при даден от мене сигнал (сигналят ще бъде думата „най-после“) всеки от вас забива нож в сърцето на най-близкия войник; ние правим същото; четирима души ще бъдат убити; следователно силите ни ще бъдат равни: четирима срещу пет; тия пет ще се предадат и ние ще им вържем устата или ще се защищават и ние ще ги убием. Ако случайно нашият амфитрион промени намерението си и приеме само мене и Портос, ех, тогава ще положим по-големи

усилия, ще удвоим ударите; това ще бъде малко по-дълго и по-шумно, но вие ще стоите във със саби в ръце и щом чуете шум, ще ни се притечете на помощ.

– Но ако вас ви убият? – попита Атос.

– Невъзможно! – заяви д'Артанян. – Тия пиячи на бира са много тромави и несръчни. Впрочем удрайте в гърлото, Портос, това убива веднага и не дава време дори да се извика.

– Много добре! – каза Портос! – Това ще бъде хубаво малко клане.

– Ужасно! Ужасно! – продума Атос.

– Е, господин чувствителни човече – рече д'Артанян, – че вие сам убихахте така в сражение. Впрочем, приятели

– продължи той, – ако вие намирате, че животът на Краля не заслужава това, вземам си думите назад. Ще пратя да кажат на господин Грослоу, че съм болен.

– Не – каза Атос, – виновен съм, приятелю; вие имате право, извинявайте.

В това време вратата се отвори и влезе един войник.

– Господин капитан Грослоу – рече той на развален френски език – предизвестява господин д'Артанян и господин дю Валон, че ги чака.

– Де? – попита д'Артанян.

– В стаята на английския Навуходоносор – отговори войникът, заклет пуритан.

– Добре – отвърна на чист английски език Атос, кръвта на когото нахлу в лицето при това оскърбление на кралското величие. – Добре, кажете на капитан Грослоу, че идваме.

След това пуританът излезе. На слугите бе заповядано да оседлят осем коня и да чакат, без да се отделят един от друг и без да слизат от конете, на тъгла на една улица, която се намираще двадесетина крачки от квартирата на краля.

III. ИГРАТА НА ЛАНДСКНЕХТ

Действително беше девет часа вечерта; часовите се смениха в осем и капитан Грослоу беше на поста си от един час.

Д'Артанян и Портос, въоръжени с шпагите си, и Атос и Арамис с ножове в пазвите си се приближиха до къщата, която тая вечер служеше за затвор на Чарлз Стюърт. Пленниците следваха победителите си по-корни и обезоръжени наглед.

– Бога ми – каза Грослоу, като ги забеляза, – вече се съмнявах дали ще дойдете.

Д'Артанян се приближи до него и му каза съвсем тихо:

– Наистина господин дю Валон и аз се поколебахме малко.

– Защо? – попита Грослоу. Д'Артанян му показа с очи Атос и Арамис.

– Аха! – рече Грослоу. – По причина на мненията?

Няма значение. Напротив – прибави той със смях, – Ако искат да видят своя Стюърт, ще го видят.

– В стаята на краля ли ще прекараме нощта? – попита д'Артанян.

– Не, в съседната; но тъй като вратата ще стои отворена, все едно е, че ще бъдем в същата стая. Взехте ли си

достатъчно пари? Заявявам ви, че тая вечер ще играя пудО.

– Чувате ли? – попита д'Артанян и задрънка златото в джобовете си.

– Very goo'd! – каза Грослоу и отвори вратата на стаята – Аз ще вървя напред, за да ви покажа пътя, господо – прибави той.

И влезе пръв.

Д'Артанян се обърна към приятелите си. Портос беше безгрижен, като че ли ставаше въпрос за обикновена игра; Атос – бледен, но решителен; Арамис триеше с кърпичка леко запотеното си чело.

Осемте часови бяха на местата си: четирима в стаята на краля, двама на вратата ѝ и двама на тая, през която влязоха четиримата приятели. Като видя извадените шпаги, Атос се усмихна: това ще бъде вече не клане, а бой. От тоя миг доброто му настроение се възвърна. Чарлз, който се виждаше през отворената врата, лежеше съвсем облечен в кревата си, завит само с вълнено одеяло.

Пари седеше при главата му и четеше една глава от католическата библия с тих глас, но така, че Чарлз, който слушаше със затворени очи, можеше да го чува.

Проста лоена свещ на черната маса осветяваше спокойното лице на краля и разтревоженото лице на верния му служител.

От време на време Пари се спираше, като мислеше, че кралят спи, но тогава той отваряше отново очи и му казваше с усмивка:

– Продължавай, добри ми Пари, аз слушам.

Грослоу се приближи до прага на кралската стая, сложи си с привидна небрежност на главата шапката, която Държеше в ръка, докато приемаше гостите, погледна за

—
I УегУ good (англ.) – много добре. Б пр

МИГ с презрение тая проста и трогателна картина – стар служител, който чете библията на пленения си крал – и се убеди, че всички войници са на местата си. След това се обърна към д'Артанян и погледна победоносно французина, сякаш чакаше да похвалят тактиката му.

– Чудесно! – каза гасконецът. – Ей богу, от вас ще излезе забележителен генерал.

– Как мислите, може ли Стюърт да избяга, когато аз го пазя? – попита Грослоу.

– Не, разбира се – отговори д'Артанян. – Освен ако не му паднат приятели от небето.

Лицето на Грослоу засия.

Не може да се каже дали Чарлз Стюърт забеляза безочieto на пуританския капитан, защото през цялата тая сцена лежеше със затворени очи. Но като чу звънливия глас на д'Артанян, клепачите му се разтвориха неволно.

Пари потрепера също и прекъсна четенето.

– Какво все се спираш? – каза кралят. – Продължавай, добри ми Пари, ако само не си се уморил.

– Не, всемилостиви господарю – отвърна камердинерът. И продължи да чете.

В първата стая беше приготвена маса с покривка, на която бяха поставени запалени свещи, карти, две рогчета за зарове и зарове.

– Господа – каза Грослоу, – заповядайте, седнете. Аз ще седна срещу Стюърт, когото много обичам да гледам, особено в такова положение. А вие, господин д'Артанян, седнете срещу мене.

Атос почервения от гняв, д'Артанян го погледна намръщено.

– Така – рече д'Артанян. – Вие, господин граф дьо Ла Фер, от дясната страна на господин Грослоу; вие, господин кавалер д'Ербле, от лявата; а вие, дю Валон, до мене. Вие ще залагате за мене, а тия господа – за господин Грослоу.

По тоя начин д'Артанян можеше да дава знаци на седналия отляво Портос с коляното си, а на Атос и Арамис. седнали насреща му, с поглед.

Като чу имената на граф дьо Ла Фер и кавалер д'Ербле, Чарлз отвори очи, надигна неволно благородната си

глава и обърна с поглед всички действащи лица на тая сцена. В

това време Пари обърна няколко листа на библията и прочете високо тоя стих от Иеремия:

Каза бог: слушайте думите на пророците, мои служители изпратени ви от мене.

Четиримата приятели се спогледаха. Думите на Пари им показваха, че кралят се беше досетил за истинската причина на присъствието им. Очите на д'Артанян светнаха от радост.

– Преди малко вие ме питахте дали имам пари – каза д'Артанян, като сложи двадесетина пистола на масата.

– Да – рече Грослоу.

– Е добре – продължи д'Артанян, – на свой ред ви казвам: пазете добре съкровището си, драги господин Грослоу, защото предупреждавам ви, че няма да излезем от тука без него.

– Това няма да стане, без да го защитя – отвърна Грослоу.

– Толкова по-добре – рече д'Артанян. – Война, драги капитане, война! Знаете ли или не, че само това искаме?

– О, да, добре го зная! – отговори Грослоу и се разсмя високо. – Вие, французите, гледате само някой да ви настъпи.

Наистина Чарлз чу и разбра всичко. Лицето му се зачерви леко. Пазещите го войници забелязаха как той протегна малко по малко умерените си членове и под предлог, че му е станало много горещо от нажежената печка, отхвърли полекалека шотландското одеяло, под което, както казахме, лежеше съвсем облечен.

Атос и Арамис потрепераха от радост, като видяха, че кралят е легнал, без да се съблича.

Играта започна. Тая вечер на Грослоу му вървеше. Той залагаше на всичко и все печелеше. Така стотина пистола преминаха от единия край на масата на другия. Грослоу беше безумно весел.

Портос, който загуби петдесетте пистола, спечелени предишната вечер, а освен това и тридесетина свои, беше в лошо настроение и буташе д'Артанян с коляното си, като Че ли го питаше дали не е време да преминат на друга

игра; от своя страна Атос и Арамис го гледаха изпитателно, но д'Артанян оставаше невъзмутим. Удари десет часът. Чуха се стъпките на патрула.

– Колко пъти през нощта минава патрулът у вас? – попита д'Артанян, като извади нови пистоли от джоба си.

– Пет пъти – отговори Грослоу, – през всеки два часа.

– Добре – забеляза д'Артанян, – това е благоразумно. И на свой ред

хвърли поглед на Атос и Арамис. Стъпките на патрула се отдалечиха.

За първи път д'Артанян отговори на Портосовите бутания с коляно-то със също такава бутане.

През това време, привлечени от играта и от вида на златото, което има такава власт над всички хора, войниците от стаята на краля се приближиха постепенно до вратата и застанали на пръсти, гледаха над раменете на д'Артанян и на Портос. Войниците край вратата се приближиха също, както желяха четиримата приятели, които предпочитаха да ги имат всичките под ръка, отколкото да тичат за тях във всички ъгли на стаята. Двамата часови на входа бяха все още с голи шпаги, но се подпиряха на върховете им и гледаха играчите.

Атос сякаш се успокояваше, колкото повече се приближаваше решителната минута; белите му аристократични ръце играеха с луидорите, които той свиваше и изправяше, сякаш бяха от калай; Арамис не можеше да се владее толкова и постоянно попипваше пояса си; а Портос, раздразнен от непрекъснатото губене, блъскаше яростно с коляното си.

д'Артанян се обърна, погледна механично назад и видя между двамата войници Пари, застанал прав, и Чарлз, облегат на лакът, който беше долепил длани една до друга и сякаш изпращаше гореща молитва към бога. д'Артанян разбра, че е настъпила минутата, че всички бяха на местата си и чакаха само думата „най-после“, която, както си спомня читателят, беше уговореният сигнал.

Той предупреди с поглед Атос и Арамис да бъдат готови и двамата отдръпнаха столовете си, за да се движат по-свободно.

Бутна втори път Портос с коляното си и той се надигна, сякаш да раздвижи краката си; но при ставането се увери, че шпагата излиза свободно от ножницата.

– Дявол да го вземе! – извика д'Артанян. – Още двацет пистола загубени! Наистина, капитан Грослоу, много ви върви, това не може да продължава дълго.

извади още двадесет пистола от джоба си.

– За последен път, господин капитан. Залагам тия двацет пистола наведнъж, последно раздаване.

– Дадено, на двацет пистола – съгласи се Грослоу. както му е редът, обърна две карти: крал за д'Артанян, асо за себе си.

– Крал – каза д'Артанян. – Добро предзнаменование. Капитан Грослоу – прибави той, – пазете се от краля.

И въпреки самообладанието на д'Артанян, гласът му прозвуча

някак си особено, което накара партньора му да потрепери.

Грослоу почна да обръща картите една след друга. Ако най-напред обърнесе асо, печелеше; ако обърнесе крал, губеше.

Той обърна крал.

– Най-послед! – извика д'Артанян.

При тая дума Атос и Арамис станаха. Портос отстъпи една крачка.

Ножовете и шпагите бяха готови да светнат. Но изведнъж вратата се отвори и на прага се показа Харисън, придружен от един човек, загърнат в мантия.

Зад тоя човек святаха мускетите на пет-шест войници.

Грослоу стана бързо, засрамен, че са го заварили над вино, карти и зарове. Но Харисън не му обърна внимание, влезе в стаята на краля заедно със спътника си и каза:

– Чарлз Стюърт, пристигна заповед да ви заведем в Лондон, без да се спираме нито днес, нито ноще. Пригответе се веднага за път.

– А от кого е тая заповед? – попита кралят. – От генерал Оливър Кромвел ли?

– Да – отговори Харисън, – и ето господин Мордаунт, който току-що я донесе и на когото е възложено изпълнението й.

– Мордаунт! – прошепнаха четиримата приятели и се спогледаха.

Д'Артанян грабна от масата всичките пари, които той и Портос бяха загубили, и ги пхна в широкия си джоб. Атос и Арамис застанаха зад него. При това движение

Мордаунт се обърна, позна ги и изпусна вик на дива радост.

– Май че ни пипнаха – съвсем ниско каза д'Артанян на приятелите си.

– Още не – рече Портос.

– Господин полковник! Господин полковник! – извика Мордаунт. – Дайте заповед да обградят стаята, вие сте предадени. Тия четирима французи избягаха от Нюкясл и навярно искат да отвлекат краля. Арестувайте ги.

– О, млади момко – каза д'Артанян и извади шпагата си, – лесно е да се даде такава заповед, но мъчно е да се изпълни.

След това описа страшен полукръг с шпагата около себе си и извика:

– Отстъпвайте, приятели, отстъпвайте!

В същото време той се спусна към вратата и събори двамата войници, които я пазеха, преди те да имат време да напълнят мускетите си. Атос и Арамис го последваха. Портос образува ариергард. Преди

войниците, офицерите и полковникът да се опомнят, четиримата бяха вече на улицата.

– Огън! – викна Мордаунт. – Стреляй по тях! Наистина разнесоха се два-три мускетни гърмежа, но

те само показаха как четиримата бегълци завиха здрави и читави зад ъгъла на улицата.

Конете бяха на определеното място. Слугите само хвърлиха юздите на господарите си, които скочиха на седлата с лекотата на опитни кавалеристи.

– Напред! – извика д'Артанян. – Шпорете, силно! Те препуснаха след д'Артанян по същия път, по който

бяха минали днес, тоест към Шотландия. Градчето нямаше нито врати, нито стени и те излязоха безпрепятствено.

На петдесет крачки от последната къща д'Артанян се спря и изкомандува:

– Стой!

– Как стой? – извика Портос. – Вие искате да кажете: препускайте?

– Съвсем не – отговори д'Артанян. – Тоя път ще ни преследват. Нека ги оставим да излязат от градчето и да препускат след нас по пътя за Шотландия; а когато видим, че минат в галоп, ще завием назад.

На няколко крачки оттам течеше малка река, над която имаше мост. Д'Артанян заведе коня си под свода на моста; приятелите му го последваха.

След десетина минути те чува приближаващ се галоп на конен отряд. Пет минути по-късно тоя отряд мина над главите им, без да подозира, че хората, които търси, са оГделени от него само с дебелината на свода.

IV. ЛОНДОН

Когато тропотът на конските копита заглъхна в далечината, д'Артанян се изкачи отново върху брега на реката и тръгна по равнината, като се ориентираше, доколкото можеше, към Лондон. Тримата му приятели го последваха мълчаливо. След широк полукръг те оставиха града далеч зад себе си.

– Този път – каза д'Артанян, когато сметна, че са се отдалечили достатъчно, за да сменят галопа с тръс – мисля с положителност, че всичко е изгубено и че най-добре е да се завърнем във Франция. Какво

ще кажете за това предложение, Атос? Нали то е най-разумно?

– Да, мили приятелю – отговори Атос. – Но оня ден вие казахте нещо повече от разумно, нещо благородно и великодушно; казахте: „Ще умрем тук!“ Ще ви го напомня.

– О! – рече Портос. – Смъртта е дребна работа и не трябва да ни безпокои, защото не знаем какво нещо е смърт; но измъчва ме мисълта за поражение. Като гледам как се развиват работите, виждам, че сега трябва да се сражаваме с Лондон, с провинциите, с цяла Англия; и наистина в края на краищата ще бъдем бити.

– Ние трябва да присъствуваме докрай на тая голяма трагедия – каза Атос. – Каквато и да бъде развръзката, Да я дочакаме в Англия. Съгласен ли сте с мене, Арамис?

– Напълно, мили графе. Освен това ще ви призная, че е бих имал нищо против да се срещнем още веднъж с

МорДаунт, струва ми се, че имаме да уреждаме една сметка с него, а пък не е наш обичай да напускаме страните без да изплатим такива дългове.

– А, това е друго нещо – рече д'Артанян. – Тая причина е уважителна. Признавам си, че съм готов да остана в Лондон дори цяла година, стига само да се срещна отново с тоя Мордаунт. Но трябва да се настаним у сигурен човек, и то така, че да не събудим подозрение, защото сега господин Кромвел ще ни търси, а доколкото мога да съдя, той не обича да се шегува. Атос, знаете ли в града странноприемница, в която могат да се получат чисти чаршафи, добре опечен ростбиф и питие без хмел и хвойна?

– Струва ми се, да – отговори Атос. – Лорд Уинтър ни заведе при един човек, за когото казваше, че бил бивш испанец, приел английско поданство заради идеите на новите си съотечественици. Какво ще кажете за това, Арамис?

– Планът ви да се настаним у сеньор Перец ми се струва крайно разумен и аз лично го одобрявам. Ние ще му напомним за нещастния лорд Уинтър, към когото изглежда изпитваше дълбоко уважение; ще му кажем, че идваме от любопитство, за да видим какво става; всеки от нас ще харчи у него по една гвинея на ден и мисля., че при такива предпазни мерки ще можем да живеем доста спокойно.

– Вие забравяте една предпазна мярка, Арамис, и то много важна.

– Коя?

– Трябва да променим дрехите си.

– Е, защо пък трябва да променяме дрехите си? – извика Портос. – Добре сме си и в тия.

– За да не ни познаят – каза д'Артанян. – Нашите дрехи имат една кройка и почти един цвят и от пръв поглед издават, че сме французи. Впрочем аз не държа толкова на кройката на дрехата ми и на цвета на панталоните ми, за да рискувам от любов към тях да ме обесят в Тайбъرن или да ме пратят на разходка в Индия. ще си купя кафяви дрехи. Забелязах, че всички тия пуритански глупаци са луди за тоя цвят.

– Но ще намерите ли вашия човек? – попита Арамис

– О, сигурно! Той живееше на ГрийнХол стрийт, заведението му се казваше „Бедфордска транноприемница“.

Впрочем аз мога да ходя в старата част на града със затворени очи.

– Бих искал да бъда вече там – каза д'Артанян – и според мене, би трябвало да стигнем в Лондон преди разсъмване дори и да уморим конете си.

– Тогава да вървим – рече Атос, – защото, ако не се лъжа, ние сме на осемдесет левги от него.

Приятелите пришпориха конете си и наистина към пет часа сутринта пристигнаха в Лондон. Край вратата ги спря един часовой; но Атос каза на превъзходен английски език, че са изпратени от полковник Харисън, за да предупредят колегата му, господин Придж за скорошното пристигане на краля. Тоя отговор доведе до няколко въпроса за залавянето на краля и Атос разказа всичко с такива точни и положителни подробности, че дори и да се бяха появили някакви подозрения у часовите, те се разпръснаха. И така четиримата приятели получиха пропуск с всички видове пуритански благопожелания.

Атос каза истината; той ги заведе право в „Бедфордска странноприемница“ и каза на съдържателя кой е. Сеньор Перец толкова се зарадва на завръщането му с такава многобройна и хубава компания, че веднага заповяда да им приготвят най-хубавите стаи.

Макар че още не се беше разсъмнало, нашите четирима пътници, пристигнали в Лондон, намериха целия град в движение. Слухът, че кралят, воден от полковник Харисън, е на път за столицата, се беше разпространил още вечерта и мнозина не си бяха лягали от страх, че Стюърт, както го наричаха, ще пристигне през нощта и няма да го видят.

Предложението да се променят дрехите беше прието единодушно, както си спомня читателят, с изключение на лекото възражение от страна на Портос. Затова веднага се заловиха с тая работа. Съдържателят заповяда да му донесат най-различни дрехи, сякаш желаше да поднови

гарДероба си. Атос взе черен костюм, който му даваше вид на честен гражданин. Арамис не желаше да се раздели с шпагата си и затова избра тъмен военен костюм. Портос се съблзани от червена дреха и зелени панталони. Д'АрТанян, който предварително си беше избрал цвета, се залови само с отсянката му и в новия кафяв костюм заприлича много на търговец на захар, скъсал с професията.

Що се отнася до Гримо и Мускетон, които не носеха ливрен, те съвсем се преобразиха. При това Гримо беше тип на спокоен, сух и неподвижен англичанин; а Мускетон – тип на тумбест, надменен, празноски-тащ англичанин.

– Сега – каза д'Артанян – да минем на главното: да си отрежем косата, за да не ни се подиграва простолюдието. Като не сме вече благородници по шпага, да бъдем пуритани по прическа. Вие знаете, че това е най-гладната разлика между републиканците и роялистите. Но Арамис не беше никак съгласен с тая съществена точка. Той искаше да запази на всякаква цена прекрасната си коса, за която полагаше най-големи грижи. Трябваше да му даде пример Атос, на когото тия неща бяха безразлични. Портос подложи без съпротива главата си на Мускетон, който заби веднага ножиците в гъстата му твърда коса. Д'Артанян се острига сам по своя фантазия и главата му заприлича на медал от времето на Франсоа I или Шарл IX.

– Ние сме отвратителни – каза Атос.

– И ми се струва, че просто смърдим на пуритани – прибави Арамис.

– Студено ми е на главата – забеляза Портос.

– А пък мене просто ме избива да държа проповед – заяви д'Артанян.

– Сега – рече Атос, – когато сами не можем да се познаем и когато няма какво да се страхуваме, че другите ще ни познаят, да идем да видим пристигането на краля: ако е пътувал цяла нощ, той трябва да бъде близо до

Лондон.

Наистина два часа след като четиримата приятели се смесиха с тълпата, силни викове и голямо движение известиха за пристигането на краля. Бе изпратена карета да го посрещне и великанът Портос, който надвишаваше всички с цяла глава, съобщи отдалече, че кралската карета идва. Д'Артанян се повдигна на пръсти, а Атос и Арамис се вслушваха в разговорите, като се мъчеха да разберат общото мнение. Каретата мина и д'Артанян видя край едната вратичка Харисън, а край другата –

Мордаунт

А народът, за впечатленията на когото следяха Атос и Арамис, бълваше проклетия срещу Чарлз.

Атос се върна отчаян.

– Мили мой – му каза д'Артанян, – вие упорствувате напрасно и аз ви уверявам, че положението е лошо. Лично аз участвувам в тая работа само заради вас и донейде като любител в политиката по мускетарски; намирам, че би било много забавно да изтръгнем плячката на всички т'Ия крескачи и да им се подиграем. Ще помисля за това.

На другия ден сутринта, като застана на прозореца, който гледаше към най-населените квартали в старата част на града, Атос чу как провъзгласяваха парламентския законопроект, според който бившият крал Чарлз I се предава на съд, обвинен в предателство и злоупотреба с властта.

Д'Артанян стоеше до Атос. Арамис разглеждаше една карта, Портос беше погълнат от последните наслади на една вкусна закуска.

– Парламентът! – извика Атос. – Невъзможно е парламентът да издаде такъв законопроект.

– Слушайте – каза д'Артанян, – аз малко разбирам английски; но тъй като английският език е чисто и просто развален френски, ето какво чух: Parliament's bill; това значи бил (законопроект) на парламента или бог да ме убие, както казват тук.

В тоя миг влезе съдържателят. Атос му направи знак да се приближи.

– Парламентът ли издаде тоя законопроект? – попита той.

– Да, милорде, чистият парламент.

– Как чистият? Нима те са два?

– Приятелю мой – намеси се д'Артанян, – тъй като аз не разбирам английски, а всички ние знаем испански, направете ни удоволствието да ни говорите на тоя език; той е родният ви език и сигурно вие с удоволствие се възползвате от всеки случай Да поговорите на него.

– А, отлично! – каза Арамис.

Портос, както казахме, беше съсредоточил цялото си внимание на един кокал от котлет, като го очистваше усърдно от месната му обвивка.

– Значи вие питахте?... – рече съдържателят на испански.

– Питам – продължи Атос на същия език – два парламента ли имате, един чист и друг нечист?

– Чудно нещо! – се обади Портос, като вдигна бавно глава и погледна смаяно приятелите си. – Значи сега зная английски? Разбирам

това, което казвате.-

– То е, защото говорим испански, мили приятелю – забеляза Атос с обикновеното си хладнокръвие.

– Ах, дявол да го вземе! – извика Портос. – Много жалко! А аз помислих, че владее още един език.

– Когато казвам чистия парламент, сеньор – продължи съдържателят, – аз подразбирам този, който господин полковник Придж прочисти.

– О, наистина, тия хора са много изобретателни! – каза д'Артанян. – Когато се върнем във Франция, ще съобща това средство на господин Мазарини и на господин коадютора. Единият ще почне да чисти в името на двора, другият – в името на народа, така че от парламента няма да остане нищо.

– Кой е този полковник Придж? – попита Арамис. – И как е прочистил парламента?

– Полковник Придж – каза испанецът – е бивш колар, много умен човек, който, докато карал колата си, забелязал едно нещо: когато на пътя ти има камък, по-добре и по-бързо е да го махнеш, отколкото да се опиташ да минеш с колелото над него. И тъй, от двеста петдесет и един члена, от които се състоеше парламентът, сто деветдесет и един му пречеха и можеха да преобърнат политическата му кола. Той ги вдигна, както по-преди вдигаше камъните, и ги изхвърли от парламента.

– Чудесно! – извика д'Артанян, който уважаваше ума навсякъде, където го срещаше, защото сам беше умен човек.

– И всички тия изхвърлени бяха стюъртисти? – попита Атос.

– Без всякакво съмнение, сеньор, и вие разбирате, че те биха спасили краля.

– Ей богу! – величествено забеляза Портос. Те са били мнозинство.

– И вие мислите – обади се Арамис, – че той ще се съгласи да се яви пред такъв съд?

– А какво ще прави? – отговори испанецът. – Ако се опита да откаже, народът ще го принуди да се съгласи.

– Благодаря, сеньор Перец – каза Атос. – Сега съм достатъчно осведомен.

– Ще се съгласите ли най-после, Атос, че това е загубена работа? – попита д'Артанян. – И че с Харисъновци, Джонсовци, Приджовци и Кромуловци не можем никога да излезем на глава?

– Кралят ще бъде оправдан в съда – рече Атос. – Самото мълчание на привържениците му показва, че има заговор.

Д'Артанян сви рамене.

– Но ако се осмелят да осъдят краля си – каза Арамис, – те ще го осъдят най-много на изгнание или на затвор.

Д'Артанян подсвирна в знак на съмнение.

– Ще видим – рече Атос, – защото, предполагам, ще отидем на заседанията.

– Няма да чакате много – се обади съдържателят. – Те започват утре.

– Хайде де! – забеляза Атос. – Значи следствието е било произведено още преди залавянето на краля?

– Без съмнение – рече д'Артанян, – то е започнало от деня, когато е бил купен.

– Знаете ли – каза Арамис, – че нашият приятел Мордаунт е извършил ако не самата сделка, то поне цялата подготовка за нея.

– А знаете ли – заяви д'Артанян, – че където и да ми падне в ръцете тоя господин Мордаунт, аз ще го убия.

– Пфу! – обади се Атос. – Такъв мерзавец!

– Затова и искам да го убия – рече д'Артанян. – Ах, мили приятелю, достатъчно изпълнявам желанията ви, така че можете да бъдете снизходителен към моите. Впрочем тоя път ви заявявам, харесва ли ви това или не, че тоя Мордаунт ще бъде убит само от мене.

– И от мене – каза Портос.

– И от мене – прибави Арамис.

– Трогателно единодушие! – извика д'Артанян. – И тъкмо подхожда на такива добри граждани като нас! Хайде да се поразходим из града; дори сам Мордаунт няма да ни познае от четири крачки при такава мъгла. Да погълтаме малко мъгла.

– Да – каза Портос, – за разнообразие след бирата.

И четиримата приятели излязоха, за да погълтат, както се казва простонародно, местния въздух.

V. СЪДЕБНИЯТ ПРОЦЕС

На другия ден многобройна стража заведе Чарлз I пред върховния съд, който трябваше да го съди.

Тълпата напълваше улиците и къщите около съдебната палата; и тъй, още при първите стъпки четиримата приятели бяха спрени от почти непроходимото препятствие на тая жива стена. Няколко нахални здравеняци от народа дори блъснаха Арамис толкова силно, че Портос вдигна

страшния си юмрук и го стовари върху брашненото лице на един хлебар, което веднага промени цвета си и се покри с кръв, смачкано като кичур зряло, грозде. Вдигна се шум; трима души поискаха да се хвърлят върху Портос, но Атос отблъсна един, д'Артанян друг, а Портос прехвърли трети през главата си. Няколко англичани, любители на юмручния бой, оцениха веднага лекотата и бързината на тая маневра и почнаха да ръкопляскат. Така че малко остана Портос и приятелите му да бъдат понесени триумфално, вместо да бъдат убити, както те започваха да се страхуват. Но нашите четирима пътници, плашещи се от всичко, което можеше да обърне вниманието върху тях, успяха да се измъкнат от тая овакия. Все пак с тая демонстрация на херкулесовска сила те спечелиха едно: тъпата се раздвои пред тях и те достигнаха целта, която само преди минута им се струваше непостижима, тоест съдебната палата.

Цял Лондон се натискаше към вратите на трибуните. Ето защо когато успяха да проникнат в една от тях, приятелите видяха, че първите три пейки са заети. Това не беше голямо зло за хора, които желяеха да не бъдат познати. Те заеха местата си, крайно доволни, че са успели да дойдат тука, с изключение на Портос, който желяеше да покаже червената си дреха и зелените си панталони и съжеляваше, че не е на първия ред.

Пейките бяха разположени амфитеатрално и четиримата приятели можеха да виждат цялото събрание от местата си. По една случайност те бяха влезли в средната трибуна и се намериха точно срещу креслото, приготвено за Чарлз I.

Към единадесет часа сутринта кралят се появи върху прага на залата. Той влезе, заобиколен от стража, но с шапка на главата и със спокоен вид, и погледна уверено на всички страни, сякаш идваше да председателства събрание на покорни поданици, а не да отговаря на обвиненията на бунтовнически съд.

Съдиите, горди от възможността да унижат краля, се готвеха очевидно да се възползват от правото, което си бяха присвоили. Ето защо един пристав се приближи да каже на Чарлз I, че обвиняемият трябва да стои без шапка пред съдиите си.

Без да отговори нито дума, Чарлз нахлупи още повече шапката на главата си и се обърна; после, когато приставът се отдалечи, той седна на креслото, приготвено за него точно срещу председателя, и зашиба ботуша си с тръстиковото бастунче, което носеше в ръка.

Пари, който го придружаваше, се изправи зад креслото му.

Вместо да гледа целия тоя церемониал, д'Артанян гледаше Атос:

лицето му отразяваше всички чувства, които кралят потискаше благодарение на самообладанието си. Това вълнение на Атос, обикновено тъй спокоен и хладнокръвен, го уплаши.

– Надявам се – му каза той на ухото, – че ще вземете пример от негово величество и не ще дадете повод да ви убият глупаво в тая клетка, нали?

– Бъдете спокоен – отговори Атос.

– Охо – продължи д'Артанян, – изглежда че се страхуват от нещо! Стражата се удвоява. Имахме само копия, а ето и мускети. Сега има за всички: копията – за слушателите в партера, а мускетите – в наша чест.

– Трийсет, четирийсет, петдесет, седемдесет души – броеше Портос новодошлите.

– Ех! – каза Арамис. – Вие забравяте офицера, Портос, а струва ми се, че заслужава да се брои

– О. да! – рече д'Артанян.

И побледня от гняв, като позна Моргаунт, който с извадена шпага въведе мускетарите и ги постави зад краля,

тоест срещу трибуните.

– Дали ни е познал? – продължи д'Артанян. – В такъв случай веднага се оттеглям. Съвсем не желая да ми определят от каква смърт да умра; искам да умра по собствен избор. И тъй изборът ми не е да бъда застрелян

в клетка.

– Не. не ни е забелязал – успокои го Арамис. – Той вижда само краля. По дяволите, с какви очи го гледа, безсрамникът му с безсрамник! Нима той мрази негово величество също като нас?

– Бога ми! – каза Атос. – Ние го лишихме само от майка, а кралят му отне името и имуществото.

– Вярно е това – съгласи се Арамис. – Но тихо! Председателят говори нещо на краля.

Наистина председателят Брадшо се обърна към височайшия обвиняем.

– Стюърт – му каза той, – слушайте поименната проверка на вашите съдии и обявете на съда, ако имате да обявите нещо.

Кралят обърна глава на другата страна, сякаш тия думи не се отнасяха за него.

Председателят почака и тъй като не последва отговор, настъпи мигнато мълчание.

От сто шестдесет и три члена на съда можах да се обадят само

седемдесет и три, защото останалите, уплашени от съучастието в такова дело, не се бяха явили.

– Пристъпвам към проверката – каза Брадшо, сякаш не забеляза отсъствието на три пети от събранието.

И започна да извиква един след друг присъстващите и отсъстващите членове. Присъстващите отговаряха високо или тихо, според това дали твърдо или нетвърдо бяха убедени в мнението си. Късо мълчание настъпваше след името на отсъстващия, повторено два пъти.

Името на полковник Ферфакс дойде на свой ред и след него последва едно от тия къси, но тържествени мълчания,

които означаваха отсъствието на членовете, не поискали да участват лично в това съдене. Полковник Ферфакс? – повтори Брадшо.

– ферфакс? – отговори насмешлив глас, сребристият тембър на когото издаде, че е на жена. – Той не е толкова глупав, за да дойде тук.

Силен смях последва тия думи, произнесени със смелост, която жените черпят от собствената си слабост; слабост, която им осигурява безнаказаност.

– Това е женски глас – извика Арамис. – О, честна дума, много бих дал тая жена да е млада и хубава!

И той се качи на пейката, за да види по-добре трибуната, от която долетя гласът.

– Кълна се в честта си – продума Арамис, – тя е прелестна! Вижте, д'Артанян, всички я гледат и въпреки погледа на Брадшо тя не побледня.

– Това е лейди Ферфакс – каза д'Артанян. – Помните ли я, Портос? Ние я видяхме с мъжа ѝ у генерал Кромуел.

След една минута тишината, нарушена от тоя забавен епизод, се възстанови и проверката продължи.

– Тия шутове ще закрийт заседанието, когато видят, че не са достатъчно на брой – каза граф дьо Ла Фер.

– Вие не ги познавате, Атос. Вижте как се усмихва Мордаунт, как той гледа краля. Така ли гледа човек, който се страхува, че жертвата ще му се изплъзне? Не, не, това е усмивка на задоволена омраза, на сигурно отмъщение. А, проклето чудовище, щастлив ще бъде за мене денят, когато кръстосам с тебе не само погледа си!

– Кралят е наистина хубав – забеляза Портос. – И после вижте колко грижливо е облечен, макар че е пленник. Перото на шапката му струва най-малко петдесет пистола. Вижте, Арамис.

Когато проверката се свърши, председателят заповяда Да се

прочете обвинителния акт.

Атос побледня: той се излъга още веднъж в очакванията си. Макар че съдиите не бяха достатъчно на брой, все пак съдебният процес започна. Значи кралят беше осъден предварително.

– Казах ви, Атос – рече д'Артанян и сви рамене. – Но ие все се съмнявате. Сега съберете всичката си смелост

и слушайте, без да се тревожите, моля ви се как тоя човек в черно ще клевети безразборно краля си.

Наистина никога досега кралското величие не е било; опетнявано с такова грубо обвинение, с такива долни хули. с такава кръвожадна обвинителна реч. Досега се задоволяваха да убиват кралете, но обиди се нанасяха само на трупове им.

Чарлз I слушаше речта на обвинителя си с особено внимание, като преглъщаше обидите и запомняше оплакванията; а когато омразата преливаше, когато обвинителят ставаше предварително палач, той отговаряше с презрителна усмивка. Ужасно беше, че всички неблагоприятни постъпки на нещастния крал се представяха като злоумишлени, всичките му грешки – като престъпления.

Д'Артанян слушаше всички тия клевети с презрението, което заслужаваха, но все пак спря здравия си разум на някои точки от обвинението.

– Факт е – каза той, – че ако се наказва за неблагоприятие и лекомисленост, тоя нещастен крал заслужава наказание: но струва ми се, че наказанието, което изтърпява сега, е много жестоко.

– Във всеки случай – отговори Арамис – наказанието трябва да засяга не краля, а министрите му, защото първият член на конституцията гласи: „Кралят не може да греши“.

„А пък аз – мислеше си Портос, като гледаше Мордаунт и се занимаваше само с него, – ако не се страхувах, че ще се наруши величието на обстановката, бих скочил от трибуната долу, с три скока бих достигнал господин Мордаунт и бих го удушил; бих го уловил за краката и бих изтрепал с него всички тия негодни мускетари, които са пародия на френските мускетари. В това време д'Артанян, умът на когото толкова сече, ще намери може би средство да спасим краля. Ще трябва да му поговоря за това.“

А Атос, с пламнало лице, със стиснати юмруци, с изхапани до кръв устни, кипеше от яд, като слушаше безкрайните оскърбления и виждаше дългото търпение на краля. Твърдата му ръка и смелото му сърце трепереха от възмущение.

В това време обвинителят завърши четеното с думите:

– Това обвинение бе предявено в Името На английския народ.

При тия думи по трибуните се разнесе ропот и един друг глас, тоя път вече не женски, а мъжки, енергичен и гневен, загърмя зад д'Артанян:

– Лъжеш! Девет десети от английския народ се ужасява от твоите думи!

Това беше гласът на Атос, който, извън себе си от гняв, прав, с протегната ръка, каза тия думи на обществения обвинител.

При тоя апостроф крал, съдии, зрители, всички обърнаха очи към трибуната, където стояха четиримата приятели. МорДгАундг направи същото и позна благородника, край когото се бяха изправили тримата други французи, бледни и заплашителни. Очите му светнаха от радост: той намери отново тия, които си беше поставил за цел в живота да намери и да убие. С яростно движение повика при себе си двадесетина мускетари, посочи с пръст трибуната, където бяха неприятелите му, и каза:

– Стреляйте по тая дружина!

Но в същия миг д'Артанян сграбчи със светкавична бързина Атос през кръста, а Портос – Арамис, след това те скочиха долу от пейките, спуснаха се в коридорите, слязоха бързо по стълбите и изчезнаха в тълпата; през това време в залата насочените мускети заплашваха три хиляди зрители и само молбите за милост и виковете от ужас спряха едва ли не започналото кръвопролитие.

Чарлз позна също четиримата французи; той сложи едната ръка на сърцето си, за да съдържи биенето му, а другата на очите си, за да не види убиването на верните си приятели.

Бледен и треперещ от ярост, Мордаунт изскочи от залата с гола шпага в ръката и с десет алебардисти. Той претърсваше тълпата, разпитваше, задъхваше се – и се върна, без да намери нищо.

Безредието беше неопишимо. Повече от половин час никой не можеше да чуе собствения си глас. Съдиите мислеха, че всяка трибуна е готова да избухне. Седналите по

трибуните виждаха насочените към тях мускети, шумяха и се вълнуваха, обзети едновременно от страх и любопитство.

Най-после тишината Се възстанови.

– Какво ще кажете за своя защита? – се обърна Бришо към краля.

Тогава Чарлз стана не с покорен, а с повелителен вид и без да сваля шапката си, каза с тон на съдия, а не обвиняем:

– Преди да ме разпитвате, отговорете ми вие сами. д3 бях свободен

в Нюкясл, там сключих договор с двете камари. Вместо да изпълните този договор така, както аз го изпълнявах от своя страна, вие ме купихте от шотландците, купихте ме евтино, известно ми е това, и то прави чест на пестеливостта на вашето правителство. Но купихте ме като роб, нима мислите, че съм престанал да бъда ваш крал? Съвсем не. Да ви отговарям, значи да забравя това. Аз няма да ви отговоря, докато не ми докажете правото си да ме разпитвате. Да ви отговарям, би значило да ви призна за мои съдии, а аз ви признавам само за мои палачи.

И сред гробна тишина Чарлз спокойно, надменно и все още с шапка на глава седна отново в креслото.

– Защо не са тук, моите французи! – прошепна той с гордост като обърна очи към трибуната, където, те се бяха появили за минута. – Те щяха да видят, че приятелят им приживе е достоен да бъде защитаван, а след смъртта си – да бъде оплакван.

Но напразно шареше с очи в тълпата и молеше, тъй да се каже, бога да срещне съчувствени погледи: видя само тъпи и страхливи лица и почувствува, че трябва да се бори с омразата и жестокостта.

– Добре – каза председателят, като видя, че Чарлз е решил твърдо да мълчи. – Добре, ние ще ви съдим въпреки мълчанието ви. Вие сте обвинен в предателство, в злоупотреба с властта и в убийство Свидетелите ще се закълнат. Вървете, следното заседание ще довърши това, което вие отказвате да направите днес.

Чарлз стана, обърна се към Пари, който стоеше бледен и с капки пот по слепите очи, и каза:

– Какво ти е, мили Пари? Какво те толкова развълнува?

– О, всемилостиви господарю – отговори Пари със сълзи на очите И с умолителен глас, – всемилостиви господарю когато излизате от залата, не гледайте вляво.

– Защо, Пари?

– Не гледайте, моля ви се, всемилостиви господарю!

– Но какво има там? Говори де – настоя Чарлз, като се опитваше да погледне през редицата войници, които стояха зад него.

– Там ... но вие няма да гледате, всемилостиви господарю, нали? там те са сложили на маса брадвата, с която наказват престъпниците. Тая гледка е отвратителна; не гледайте, всемилостиви господарю, много ви се моля.

– Глупаци! – каза Чарлз. – Нима ме смятат за страхливец като тях?

Добре направи, че ме предупреди; благодаря ти, Пари.

И тъй като дойде време да се оттеглят, кралят излезе, следвайки стражата.

Наистина вляво от вратата лежеше, като отразяваше зловещо червения цвят на покривката, върху която бе поставена, лъскава брадва с дълга дръжка, полирана от ръката на палача.

Когато се приближи до нея, Чарлз се опря и каза със смях:

– Аха, брадва! Остроумно плашило, достойно за тия, които не знаят какво е благородник. Ти не ме плашиш, секиро на палача – прибави той и я шибна с тънкото и жилаво бастунче, което държеше в ръка, – удрям те, като чакам търпеливо и по християнски да ми върнеш удара.

Той сви рамене с кралско пренебрежение и продължи пътя си, като остави смаяни всички трупащи се около масата, за да видят какво лице ще направи кралят при вида на брадвата, която трябваше да отдели главата от тялото му.

– Наистина, Пари – продължи кралят, като се отдалечаваше, – всички тия хора ме вземат, да ми прости бог, за търговец на памук, а не за благородник, свикнал към блясъка на желязото. Нима си мислят, че стоя по-долу от един касапин?

Казвайки това, той стигна до вратата. Тук се трупаше грамадна тълпа от хора, не намерили място на трибуните и желаещи поне да се насладят от края на зрелището, най-интересната част на което бяха изпуснали. Това безбройно множество, осеяно със заплашителни лица, Изтъргна лека въздишка от краля.

„Колко хора – помисли си той – и нито един верен приятел!“

На тая тъжна, обезсърчителна мисъл един глас отговори край него:

– Поздрав на падналото величество!

Кралят се обърна бързо, със сълзи в очите и в сърцето.

Беше стар войник от гвардията му, който не поиска плененият му крал да мине край него, без да му отдаде тая последна чест.

Но в същия миг нещастникът беше почти пребит с удари от дръжки на шпаги.

Между биещите го кралят позна капитан Грослоу.

– Уви! – каза Чарлз. – Това е много голямо наказание за такава малка вина.

След това със свито сърце продължи пътя си; но не успя да направи и сто крачки, когато някакъв разярен човек се провря между двама войници от шпалира и се изплю в лицето на краля, както някога един гнусен и проклет евреин се беше изплюл в лицето на назарянина Исус.

Едновременно се разнесоха висок смях и смътен ропот; тълпата се отдръпна, приближи се отново, завълнува се като бурно море и на краля се стори, че сред живата вълна вижда блестящите очи на Атос.

Чарлз изтри лицето си и каза с тъжна усмивка:

– Нещастникът! За половин корона той би направил същото и на баща си.

Кралят не се излъга; той видя наистина Атос и приятелите му, които се бяха смесили отново с тълпата и изпращаха крал-яръченик с последен поглед.

Когато войникът поздравил Чарлз, сърцето на Атос се стопи от радост; след като се съвзе, нещастникът намери в джоба си десет гвинеи, мушнати от френския благородник. Но когато безсрамният оскърбител се изплю в лицето на пленения крал, Атос улови ножа си.

Д'Артанян спря ръката му и каза с дрезгав глас:

– Чакай!

Никога д'Артанян не беше говорил на ти нито на Атос, нито на граф дьо Ла Фер. Атос се спря.

д'Артанян се облегна на Атос, даде знак на Портос и Арамис да не се отдалечават и застана зад човека със запретнатите ръкави, който продължаваше да се смее на мръсната си шега, поздравяван от няколко други разярени като него.

Тоя човек тръгна към старата част на града. Д'Артанян, все още облегат на Атос, го последва, като даде знак на Портос и Арамис да не изостават.

Човекът със запретнатите ръкави, навярно месар, слезе с двама другари по една стръмна, пуста уличка, която водеше към реката.

Д'Артанян остави ръката на Атос и тръгна след оскърбителя.

Като стигнаха до водата, тия трима мъже забелязаха, че ги следят, спряха се, погледнаха безочливо французите и си размениха няколко подигравки помежду си.

– Аз не зная английски, Атос – каза д'Артанян, – но вие знаете и ще ми бъдете преводач.

След това те ускориha крачките си и надминаха тримата мъже. После д'Артанян се обърна изведнъж, тръгна право към спрелия се месар, допря върха на показалеца си до гърдите му и каза на приятеля си:

– Повторете му това, Атос: „Ти си подлец, ти обиди беззащитен човек, ти оскверни лицето на краля си, ти ще умреш!...“

Бледен като призрак, Атос, когото д'Артанян държеше за китката, преведе тия странни думи на човека, който, виждайки тия зловещи

приготовления, поиска да застане в отбрана. При това движение Арамис посегна към шпагата си.

– Не, не с оръжие, не с оръжие! – каза д'Артанян. – Оръжието е за благородниците.

И като улови месаря за гърлото, продължи:

– Портос, убийте тоя негодник с един удар на юмука.

Портос вдигна ужасната си ръка, разсече с нея въздуха, стовари с глух шум тая тежка маса върху черепа на подлеца и го разби.

Месарят падна, както пада вол под удара на чук.

Другарите му поискаха да викат, поискаха да бягат, но Гласът замря в гърлото им, а разтрепераните им крака се подкосиха.

– Кажете им и това, Атос – продължи д'Артанян:

– Така ще умрат всички, които забравят, че вързан човек е нещо свято, че пленен крал е два пъти представител на господата.

Атос повтори думите на д'Артанян.

Онемели, с настръхнала коса, двамата непознати гледаха тялото на другаря си, което плуваше в потоци черна кръв след това възвърнали си едновременно гласовете и силите те извикаха, плеснаха с ръце и хукнаха да бягат.

– Правосъдието е извършено – заяви Портос и си избърса ръката.

– А сега – каза д'Артанян на Атос – разчитайте на мене и бъдете спокоен!

VI. УАЙТХОЛ

Парламентът осъди Чарлз Стюърт на смърт както можеше лесно да се предвиди. Политическата присъда е винаги чиста формалност, защото същите страсти, които диктуват обвинението, диктуват и осъждането. Такава е страшната логика на революциите.

Макар че нашите приятели очакваха тая присъда, тя им причини силна скръб. Д'Артанян, който беше толкова по-находчив, колкото по-критично беше положението, се закле още веднъж, че ще опита всичко, за да попречи на кървавата развързка на тая трагедия. Но как? Това и сам той не виждаше още ясно. Всичко зависеше от обстоятелствата. До измислянето на окончателен план трябваше непременно да спечели време и да попречи присъдата да се изпълни на следния ден, както съдът постанови. Единственото средство беше да се отстрани лондонският

палач. Ако палачът се отстрани, присъдата не можеше да се изпълни. Без съмнение ще изпратят за друг палач в най-близкия град, но с това ще се спечели поне един ден, а в такъв случай един ден може да бъде спасение! Д'Артанян се нагърби с тая просто непосилна задача.

Не по-малко важно беше да се предупреди Чарлз Стюърт, че ще се опитат да го спасят, за да помага

колкото е възможно на спасителите си или поне да не

прави нищо, което може да попречи на усилията им. Арамис се нае с тая опасна работа. Чарлз Стюърт беше поискал да се позволи на епископа Джъксън да го посети в затвора му в Уайтхол. Същата вечер Мордаунт отиде при епископа и му предаде желанието на краля, като каза, че Коомуел е съгласен на това. Арамис реши да изтръгне със сила или с убеждаване от епископа съгласието му да облече той вместо него епископската мантия и да отиде под негово име в двореца Уайтхол.

Най-после Атос се зае да приготви всичко за напускане на Англия в случай на неуспех или на успех.

Нощта настъпи. Приятелите си определиха среща в странноприемницата в единадесет часа и всеки отиде да изпълни опасната си задача.

Дворецът Уайтхол се пазеше от три конни полка, а още повече от безпокойството на Кромуел, който ту идваше, ту си отиваше, ту изпращаше генералите или агентите си.

Сам в стаята си, осветявана от две свещи, осъденият на смърт монарх гледаше тъжно разкоша на миналото си величие, което в последния час на живота му се струваше по-бляскаво и по-пленително от кога-то и да е.

Пари не напускаше господаря си и след осъждането плачеше непрекъснато.

Опрял лакти на масата, Чарлз Стюърт гледаше един медалион, в който бяха един до друг портретите на жена му и на дъщеря му. Той чакаше Джъксън, а след него – мъченичеството.

Понякога мисълта му се опираше на храбрите френски благородници, които вече му се струваше, че са на сто левги от него, баснословни, химерични, подобни на тия фигури, които се появяват насън и изчезват при събуждането.

Действително понякога Чарлз се питаше дали всичко Случило се с него не беше сън или най-малко трескаво бълнуване.

При тая мисъл той ставаше, правеше няколко крачки, сякаш искаше да излезе от вцепенението си, отиваше до прозореца, но веднага под прозореца виждаше да блестят мУскетите на часовете. Тогава по неволя

се убеждаваше, че Не спи и че кървавият му сън е действителност.

Чарлз се завръщаше мълчаливо в креслото си, облягаше лакти на масата, опираше глава на ръката и се замисляше.

„Уви – казваше си той, – ако имах поне за изповедник едно от тия светили на църквата, душата на които е проникнала във всички тайни на живота, във всички дребнавости на величието, може би гласът му би заглушил гласа на скръбта в душата ми! Но не, свещеник ще ми бъде човек с ограничен ум, на когото, за мое нещастие, съм разбил мечтите за кариера и богатство. Той ще ми заговори за бога и за смъртта, както е говорил на други умиращи, без да разбере, че тоя умиращ е крал, който оставя трон за узурпатора, когато децата му нямат вече какво да ядат.“

След това притисна портрета до устните си и прошепна подред имената на всичките си деца.

Както вече казахме, нощта настъпи – мъглива и мрачна. Часовникът на съседната черква заби бавно. Бледата светлина на двете свещи разпръскваше в голямата и висока стая странни отблясъци, прилични на призраци. Тия призраци бяха прадедите на крал Чарлз, които излизаха от златните си рамки; тия отблясъци бяха последните синкави и блещукащи светлинки на гаснещите в камината

въглища.

Чарлз беше обзет от силна тъга. Той закри челото си с ръце и си помисли за света, тъй привлекателен, когато го напускаме или по-скоро когато той ни напуска, за толкова сладките и приятни милувки на децата, особено когато се разделяме с тия деца завинаги; после за жена си. благородно и смело създание, което го поддържаше до последния миг. Той свали от гърдите си диамантения кръст и ордена на жартиерата, които тя му изпрати по тия самоотвержени французи, и ги целуна; после си помисли, че тя ще види отново тия предмети само когато той ще лежи студен и обезобразен в гроба, и почувствува ледена тръпка, предвестница на смъртта.

И ето в тая стая, която му навяваше толкова спомени от царуването му, през която бяха минали толкова приДворни и толкова ласкателства, сам с един отчаян служител, слабата душа на когото не можеше да поддържа душата му, кралят падна духом, стигна до слабост, мрак, зимен студ; и просто невероятно, кралят, който умря с такова величие, с такова достойнство, с безропотна усмивка на устните, изтри в тъмнината една сълза, която беше паднала масата и трептеше върху покривката със златна бродерия.

Изведнъж в коридорите се чуха стъпки, вратата се отвори, факли

изпълниха стаята със задимена светлина и един духовник, облечен в епископски одежди, влезе, последван от двама часови, на които Чарлз даде повелителен знак с ръката.

Двамата часови се оттеглиха; стаята потъна като попреди в мрак.

– Джъксън! – извика Чарлз. – Джъксън! Благодаря ви, последни ми приятелю, вие идвате тъкмо навреме.

Епископът погледна неспокойно с края на окото си човека, който хълцаше до камината.

– Хайде, Пари, престани да плачеш – каза кралят. – Ето господ идва при нас.

– Ако това е Пари – рече епископът, – тогава няма какво да се страхувам. И тъй, всемилостиви господарю, позволете ми да се поклоня на ваше величество и да му кажа кой съм и за какво идвам.

При тая гледка, при тоя глас Чарлз щеше да извика без съмнение, но Арамис сложи пръст на устните си и се поклони ниско на английския крал.

– Кавалерът! – прошепна Чарлз.

– Да, всемилостиви господарю – прекъсна го Арамис, като повиши гласа си, – да, епископът Джъксън, верният кавалер, верният служител на Христос, който се притече при зова на ваше величество.

Чарлз склочи ръце; той позна д'Ербле, остана смаян, съсипан пред тия хора, чужденци, които без всяка подбуда, освен гласа на съвестта си, се бореха така упорито срещу волята на един народ, срещу орисията на един крал.

– Вие – каза той, – вие! Как достигнахте тук? Боже мой, ако ви познаят, вие сте изгубен!

Пари стоеше прав; цялата му външност изразяваше наивно и дълбоко възхищение.

– Не мислете за мене, всемилостиви господарю – продължи Арамис, като все още правеше знак на краля да

мълчи, – мислете само за вас; вие виждате, вашите приятели бдят; аз още не зная какво ще направим, но четирима решителни мъже могат да извършат много. Между другото не затваряйте очи през нощта, не се учудвайте на нищо и бъдете готов на всичко. Чарлз поклати глава.

– Приятелю – каза той, – знаете ли, че нямате време за губене и че ако искате да действувате, трябва да бързате? Знаете ли, че утре в десет часа трябва да умра?

– Всемилостиви господарю, дотогава ще се случи нещо, което ще попречи на екзекуцията.

Кралят погледна учудено Арамис.

В същия миг под прозореца на краля се чу необикновен шум, сякаш разтоварваха кола с дърва.

– Чувате ли? – попита кралят. След тоя шум се разнесе вик от болка.

– Чувам – отговори Арамис, – но не разбирам какъв е тоя шум и особено тоя вик.

– И аз не зная какъв е тоя вик – каза кралят, – но веднага ще ви обясня шума. Знаете ли, че трябва да бъде екзекутиран под тоя прозорец? – прибави Чарлз и протегна ръка към мрачния и пуст площад, по който ходеха само войници и часови.

– Да, всемилостиви господарю, зная – отвърна Арамис.

– Е добре, тоя дървен материал, който докарват, са гредите и дъските за моя ешафод. Навярно някой работник се е наранил при разтоварването.

Арамис изтръпна неволно.

– Виждате ли – продължи Чарлз, – безполезно е да упорствувате повече; аз съм осъден, предоставете ме на участта ми.

– Всемилостиви господарю – каза Арамис, като си възвърна смутеното за момент спокойствие, – те могат да издигнат ешафода, но няма да намерят палач.

– Какво искате да кажете? – попита кралят.

– Искам да кажа, всемилостиви господарю, че в тоя час палачът е отвлечен или подкупен. Утре ешафодът ще бъде готов, но няма да се намери палач; тогава ще отложат екзекуцията за други ден.

– Е, и после? – каза кралят.

– Утре през нощта ние ще ви отвлечем.

– По какъв начин? – извика кралят, по лицето на когото неволно блесна радост.

– о, господине – промърмори Пари със заключени ръце, бъдете благословени, вие и всички ваши близки.

– По какъв начин? – повтори кралят. – Трябва да зная за да ви помагам, ако стане нужда.

– И аз сам не зная, всемилостиви господарю – отговори Арамис. – Но най-ловкият, най-храбрият и най-преданият от нас четиримата ми каза, като се разделяхме: „Кавалере, кажете на краля, че утре в десет часа вечерта ще го отвлечем.“ А щом каза това, той ще го извърши.

– Кажете ми името на тоя великодушен приятел – рече кралят, – за да му бъде вечно благодарен независимо

от това дали ще успее или не.

– Д'Артанян, всемилостиви господарю, същият, който насмалко щеше да Ви спаси, когато полковник Харисън влезе тъй не навреме.

– Вие сте наистина удивителни хора! – каза кралят. – И ако някой ми беше разказал такива неща, не бих му повярвал.

– А сега, всемилостиви господарю – продължи Арамис, – изслушайте ме. Не забравяйте нито за миг, че ние се грижим за вашето спасение. Следете всичко, слушайте всичко, мъчете се да разберете всичко – най-малкото движение, най-малката мелодия, най-малкия знак на тия, които се приближават до вас.

– О, кавалере! – извика кралят. – Какво мога да ви кажа? Никаква дума, дори и излязла от дъното на сърцето ми, не може да изрази моята признателност. Ако успеете, аз няма да ви кажа, че спасявате крал; пред ешафода, както виждам, кралската власт е нещо нищожно, заклевам

ви се; но вие ще върнете един мъж на жена му, един баЩа на деца-та му. Кавалере, вземете ръката ми, тя е ръката на приятел, който ще ви обича до последния си дъх. Арамис поиска да целуне ръката на краля, но кралят! Улови ръката му и я притисна към сърцето си.

В тоя миг влезе един човек, без дори да почука на вратата. Арамис поиска да отдръпне ръката си, но кралят, я Задържа.

– Какво искате, господине? – го попита кралят.

– Желая да зная дали се свърши изповедта на Чарлз Стюърт – каза влезлият.

– Какво ви интересува това? – забеляза кралят. – Ние не сме от едно вероизповедание.

– Всички хора са братя – отвърна пуританът. – Един от братята ми ще умре и аз идвам да го напътя към смъртта.

– Стига – каза Пари, – кралят няма нужда от вашите напътствия.

– Всемилостиви господарю – прошепна Арамис, – не го дразнете: това е навярно някой шпионин.

– След преподобния епископ ще ви изслушам с удоволствие, господине – рече кралят.

Подозрителният човек се оттегли, като погледна внимателно Джъксън, което не се изплъзна от краля.

– Кавалере – каза кралят, когато вратата се затвори, – мисля, че имате право и че тоя човек дойде с лоши намерения. Когато си отивате, пазете се да не ви се случи някое нещастие.

– Всемилостиви господарю – отвърна Арамис, – благодаря ви, но

ваше величество може да бъде спокоен: под това расо имам ризница и нож.

– Вървете, господине, и бог да ви закриля със светата си десница, както казвах, когато бях крал.

Арамис излезе. Чарлз го изпрати до прага. Арамис даде благослови-ята си, при което часовите наведоха глави, мина величествено през пълните с войници чакални, качи се в каретата си, където го последваха двамата му пазачи, и се върна отново в епископията – където те го оставиха.

Джъксън го чакаше с мъчителна тревога.

– Е, какво? – попита той, като видя Арамис.

– Е, всичко стана така, като желях; шпиони, часови, спътници, всички ме взеха за вас и кралят ви благославя, като очаква и вашата благословия.

– Бог да ви закриля, сине мой, защото вашият пример ми вдъхна едновременно надежда и бодрост.

Арамис облече отново дрехите си, сложи си мантията и излезе, като предупреди Джъксън, че ще прибегне още веднъж до помощта му.

Щом измина десетина крачки по улицата, той забеляза че след него върви един, човек с голяма мантия. Веднага извади ножа си и се спря. Човекът се приближи направо до него. Беше Портос.

– Мили приятелю! – каза Арамис и му протегна ръка.

– Виждате ли, мили мой – отвърна Портос, – всеки от нас си имаше задача; моята беше да ви пазя и аз ви пазех. Видяхте ли краля?

– Да; и всичко е наред. А де са нашите приятели?

– Определихме си среща в единайсет часа в странноприемницата.

– Тогава нямаме време за губене – рече Арамис. Действително на черквата Сейнт Пол удари десет и половина часа.

Двамата приятели побързаха и пристигнаха първи. След тях влезе Атос.

– Всичко е наред – каза той, без да дочака приятелите му да го запитат.

– А какво направихте? – попита Арамис.

– Наех една малка фелука, тясна като пирога, лека като ластовица; тя... ни чака в Грийнуич, срещу Кучешкия остров; екипажът и се състои от собственика ѝ и четирима души; срещу петдесет лири стерлинги те ще бъдат изцяло на наше разположение три нощи подред. Като седнем заедно с краля в нея, ние ще се възползуваме от прилива, ще се спуснем по Темза и след два часа ще излезем в открито море. Тогава като

истински пирати ще заплуваме покрай брега, ще се крием зад скалите или ако морето е свободно, ще поемем към Булон. Ако бъда убит, запомнете, че собственикът се казва капитан Роджър, а фелуката – „Светкавица“. Като знаете това, ще ги намерите лесно. Носна кърпичка с четри възли на краищата е условният знак.

След една минута влезе и д'Артанян.

– Изпразнете джобовете си – каза той. – Трябва да се съберат сто лири стерлинги. Що се отнася до моите ...

И д'Артанян обърна съвсем празните си джобове. Сумата се събра за миг. Д'Артанян излезе и след малко Се върна.

– Готово! – каза той. – Свърши се. Уф, не беше лесно! – Палачът напусна ли Лондон? – попита Атос.

– Как не! Това не беше много сигурно. Той можеше да Излезе през едната врата и да влезе през другата.

– А де е? – Попита Атос.

– В избата.,

– В каква изба?!

– В избата на нашата странноприемница. Мускетон седи на прага, а ето ключа от нея.

– Браво! – каза Арамис. – Но как убедихте този човек да се скрие?

– Както се убеждава на този свят – с пари; това ми излезе скъпо, но той се съгласи.

– А колко ви излезе, приятелю? – попита Атос. – Вие разбирате, сега ние не сме вече съвсем бедни мускетари, голи като пушка, и всичките разноски трябва да бъдат

обща.

– Това ми излезе дванайсет хиляди лири – отвърна д'Артанян.

– Че отде ги намерихте? – продължи да разпитва Атос. – Нима имавте такава сума?

– А знаменитият диамант на кралицата? – каза д'Артанян с въздишка.

– Ах, наистина – рече Арамис, – познах го, като го видях на пръста ви.

– Значи вие го откупихте от господин дезЕсар? – попита Портос.

– Е, боже мой, да! – отвърна д'Артанян. – Но писано е там горе да не бъде мой. Какво да се прави? Разправят, че диамантите като хората

си имат своите симпатии и антипатии. Изглежда че тоя ме мрази.

– Добре – забеляза Атос, – да речем, че работата е уредена със самия палач; но за нещастие всеки палач има помощник, слуга, доколкото зная.

– Да, и тоя имаше; но ние имаме късмет.

– Как така?

– В момента, когато си мислех, че ме чака втора работа, донесоха моето гълъбче със счупено бедро. От престараване е той придружил до прозорците на краля колата с гредите и дъските; една от гредите паднала на крака му и го счупила.

– А, значи той извика, когато бях в стаята на краля! – забеляза Арамис.

– Сигурно – каза д'Артанян. – Но тъй като е здравомислещ човек, той обещал да изпрати вместо себе си четирима опитни и сръчни работници, за да помогнат на тия, които вече работят; и като се върнал при господаря си, ранен, за да изпълни обещанието си, написал веднага писмо на Том Лоу, един от приятелите си дърводелци, да отиде в Уайтхол. Ето писмото, което той изпрати със специален човек за десет пенса и което тоя човек ми продаде за един луидор.

– Че за какво ни е това писмо? – попита Атос.

– Не се ли досещате? – каза д'Артанян с хитра усмивка.

– Не, честна дума!

– Е, мили Атос, вие говорите английски като самия Джон Бул! Вие сте Том Лоу, а ние сме вашите трима другари. Разбирате ли сега?

Атос извика от радост и възхищение, изтича до гардеробната и извади оттам работнически дрехи, които четиримата приятели облякоха веднага. След това те излязоха от странноприемницата: Атос носеше трион, Портос – клеци, Арамис – брадва, а д'Артанян – чук и гвоздеи.

Писмото от помощника на палача удостоверяваше пред главния дърводелец, че това са наистина очакваните хора.

VII. РАБОТНИЦИТЕ

Посред ноц Чарлз чу силен, шум под прозореца си: удари на чук и брадва, скърцания на клеци и стържения на трион.

Той лежеше съвсем облечен в кревата си и започваше да заспива, но изведнъж скочи, събуден от шума. Освен физическия отзвук тоя шум намери ужасен отзвук и в душата му и вчерашните страшни мисли

нахлуха отново в него. Сам в мрака и самотата, той не можа да понесе това ново мъчение, което не влизаше в програмата на наказанието му, и изпрати Пари да каже на часовоя да помоли работниците да не чукат тъй силно и да имат милост към последния сън. на този, който им беше крал.

Часовоят не поиска да напусне поста си, но пусна Пари да мине.

Като обиколи целия дворец и се приближи до прозореца, Пари забеляза наравно с балкона, желязната ограда на който бяха премахнали, широк незавършен ешафод, който започваха да обковават с червен плат.

Тоя ешафод, издигнат до височината на прозореца, тоест на двадесетина фута, имаше два вътрешни етажа. Пари

колкото и да му беше отвратителна тая гледка, затърси с очи кои от осемте или десетте работници, строещи тая мрачна машина, безпокоят най-много краля с шума си, и на втората площадка забеляза двама души, които вадеха с клещи последните остатъци от желязния балкон. Единият от тях, истински великан, изпълняваше службата на древен таран, който събаря крепостни стени. При всеки удар на инструмента му камъкът се разпръскваше на парчета. Другият, на колене, изтегляше към себе си разклатените камъни.

Ясно беше, че те вдигат шума, който безпокоеше краля.

Пари се покачи по стълбата и се приближи до тях.

– Приятели – каза той, – моля ви се, работете малко по-тихо! Кралят спи и има нужда от сън.

Човекът, който работеше с клещи и желязен, лост, се спря и се полюбърна; но тъй като той беше прав, Пари не можа да види лицето му, скрито в мрака, който беше по-гъст близо до площадката.

Човекът на колене се обърна също; но тъй като стоеше по-ниско от другаря си, лицето му беше осветено от фенера и Пари можа да го види.

Тоя човек го погледна втренчено и сложи пръст на устните си. Пари отстъпи смаян.

– Добре, добре – каза работникът на чист английски език, – върви кажи на краля, че ако тая нощ спи лошо, следната нощ ще спи по-добре.

Тия груби думи, които имаха такъв ужасен смисъл, взети буквално, бяха посрещнати от работниците по страните и в долния етаж с шумен смях.

Пари се оттегли, като мислеше, че сънува.

Чарлз го очакваше с нетърпение.

В момента, когато влизаше, часовоят на вратата си промъкна любопитно главата през отвора, за да види какво прави кралят.

Кралят стоеше облакътен на леглото си. Пари затвори вратата, приближи се до краля със светнало от радост лице и каза тихо:

– Всемиловичиви господарю, знаете ли кои са тия работници, които вдигат толкова шум?

– Не – отговори Чарлз и поклати меланхолно глава. Отде ще знаа това? Познавам ли тия хора?

– Всемиловичиви господарю – каза Пари още по-тихо, като се наведе към Леглото на господаря си, – всемиловичиви господарю, те са граф дьо Ла Фер и другарят му.

– Те строят ешафода ми? – учудено каза кралят.

– Да, и като го строят, пробиват дупка в стената.

– Шт! – рече кралят и с ужас погледна около себе си. – Ти видя ли ги?

– Говорих с тях. Кралят склучи ръце и вдигна очи към небето; после,

след къса и гореща молитва, той скочи от леглото си приближи се до прозореца и отдръпна завесите; часовите На балкона бяха все още там, а отвъд балкона се простираше мрачна платформа, по която те минаваха като сенки. Чарлз не можа да различи нищо, но почувствува под краката си сътресението от ударите на приятелите си. И сега всеки от тия удари отекваше радостно в сърцето му. Пари не се излъга, той позна добре Атос: наистина той с помощта на Портос пробиваше дупка в стената за закрепване на една от напречните греди.

Тая дупка се съобщаваше с празното пространство под самия под в стаята на краля. Като се проникнеше в него, можеше с помощта на клеци и на здрави рамене (а това беше работа на Портос) да се избие част от паркета; тогава кралят можеше да се промъкне през тоя отвор, да излезе със спасителите си в едно от отделенията на ешафода, цялото покрито с черно сукно, да навлече на свой ред приготвените за него работнически дрехи и спокойно, без страх да слезе с четиримата си другари.

Нищо не подозиращите часови шяха да пропуснат работниците.

Както казахме, фелуката беше напълно готова. Планът беше забележителен, прост и лесен като всичко, което се поражда от смело решение.

И така Атос не жалеше хубавите си бели, фини ръце, като измъкваше камъните, откъртвали от Портос. Той можеше вече да провере главата си под украшенията на балкона. След два часа щеше да провере и цялото си тяло. Преди да се съмне, дупката ще бъде свършена и ще изчезне под гънките на вътрешните тапети, които ще постави

д'Артанян. Д'Артанян се представяше за френски работник и забиваше гвоздеи с ловкостта на опитен, тапицер.

п Арамис изрязваше излишния плат, който висеше до земята и скриваше скелета на ешафода. Зората освети върховете на къщите. Голям огън от тор и

въгЛИща помогна на работниците да прекарат тая тъй студена нощ срещу 30 януари. Всяка минута най-усърдните от тях прекъсваха работата и отиваха да се гроят. Само Атос и Портос не напуснаха работата си. Ето защо при първите проблясъци на утрото дупката беше готова. Атос влезе в нея с дрехите на краля, завити в черен плат. Портос му подаде лоста, а д'Артанян закова отвътре голям разкош, но много полезен) един тапет от плат, зад който изчезваха и дупката, и влезлия в нея.

На Атос оставаха само два часа работа, за да стигне до краля; а четиримата приятели бяха предвидели, че ще имат на разположение цял ден, защото, като го няма палача, пуританите ще бъдат принудени да изпатят за другия в Бристол.

Д'Артанян отиде да облече отново кафявия си костюм, а Портос – червената си дреха. Арамис пък се упъти към Джъксън, за да проникне заедно с него, ако е възможно, при краля.

Тримата си дадоха среща на пладне на Уайтхолския площад, за да видят какво ще стане.

Преди да напусне ешафода, Арамис се приближи до дупката, в която се скри Атос, за да му каже, че ще се помъчи да види отново Чарлз.

– И така сбогом и на добър час! – каза Атос. – Разкажете на краля как стои работата; кажете му, когато остане сам, да почука на паркета, за да мога да продължа спокойно работата си. Ако Пари ми помогне, като свали предварително долната плоча на камината, която навярно е мраморна, това би ме улеснило много. Вие, Арамис, помъчете се да не напускате краля. Говорете високо, много Високо, защото ще ви подслушват зад вратата. Ако вътре в стаята има часовой, убийте го, без да му мислите; ако са Двама, нека Пари убие единия, а вие другия; ако са трима загинете сам, но спасете краля.

– Бъдете спокоен – отвърна Арамис, – ще взема два ножа и ще дам единия на Пари. Това ли е всичко?

– Да, вървете! Само убедете краля да не проявява безполезно великодушие. Докато вие се биете, ако има как нека той бяга; ако дъската на паркета се постави на Мястото ѝ над главата му, а вие, жив или мъртъв останете върху нея, ще минат най-малко десет минути, докато Намерят отвора, през който е избягал. През тия десет Минути, ние ще бъдем вече

далеч и кралят ще бъде спасен

– Всичко ще направя, както казвате, Атос. Дайте ръката, защото може би няма да се видим вече.

Атос прегърна Арамис и го целуна.

– Това е за вас – каза той. – А ако умра, кажете на д'Артанян, че го обичам като собствен син, и го прегърнете за мене. Прегърнете също нашия добър и храбър Портос. Сбогом!

– Сбогом – рече Арамис. – Сега съм също тъй уверен., че кралят ще се спаси, както съм уверен, че държа и стискам най-честната ръка в света.

Арамис остави Атос. слезе от ешафода и отиде в странноприемницата, като си подсвиркваше една песен в чест на Кромуел. Той завари двамата си други приятели край хубав огън, заети с бутилка порто и студено пиле. Портос ядеше, като ругаше силно подлите членове на парламента. Д'Артанян ядеше мълчаливо и кроеше наум най-смели планове.

Арамис му разказа всичко, за което се беше уговорил с Атос. Д'Артанян одобри плана, а Портос извика:

– Bravo! Впрочем ние ще бъдем там в минутата на бягството му: под тоя ешафод можем да се скрием много добре и можем да стоим там. Д'Артанян, аз, Гримо и Мускетон ще убием свободно осем души: не говоря за Блезоа – той е добър само да пази конете. По две минути на човек – прави четири минути; Мускетон ще се забави една минута повече – стават пет. През тия пет минути вие можете да изминете четвърт левга.

Арамис изяде бързо късче месо, изпи чаша вино и се преоблече.

– Сега – каза той – аз ще отида при негово преосвещенство. Пригответе оръжието, Портос; пазете добре палача си, д'Артанян.

– Бъдете спокоен, Гримо замести Мускетон и сега т седи пред вратата на избата. .

– Няма значение, усилете надзора и нито за миг не оставайте без работа.

– Без работа? Мили мой, попитайте Портос: аз не живея, непрекъснато съм на крака като някой танцьор. Пусто да остане! Колко обичам сега Франция! Колко е хубаво да си имаш отечество, когато си тъй зле в едно чуждо отечество!

Арамис се раздели с тях също тъй, както с Атос, тоест прегърна ги. След това отиде у епископа Джъксън и му предаде желанието си Джъксън се съгласи сравнително лесно да го вземе със себе си, защото беше

предупредил вече, че ще има нужда от свещеник, ако кралят поиска да се причасти и особено ако пожелае да чуе една литургия.

Облечен, както вчера бе облечен Арамис, епископът се качи в каретата си. Арамис, изменен още повече от бледината и тъгата си, отколкото от дяконските си дрехи, се качи при него. Каретата се спря пред вратата на Уайтхол; беше към девет часа сутринта. Сякаш нищо не се беше изменило; чакалните и коридорите бяха пълни с войници. Двама часови стояха пред вратата на краля, двама други се разхождаха пред балкона по площадката на ешафода, където вече бе поставен дръвникът.

Кралят беше пълен с надежда; когато видя отново Арамис, надеждата му се превърна в радост. Той прегърна Джъксън и стисна ръката на Арамис. Епископът заговори високо и пред всички за вчерашното им свиждане. Кралят отговори, че думите, казани от него при това свиждане, са донесли своя плод и че желае още един такъв разговор. Джъксън се обърна към присъстващите и ги помоли да го оставят сам с краля. Всички излязоха.

Щом вратата се затвори, Арамис каза бързо:

– Всемиловичиви господарю, вие сте спасен! Лондонският палач изчезна; помощникът му си счупил вчера бедрото Под прозорците на ваше величество. Тоя вик, който чухме, бил неговиет. Без съмнение изчезването на палача е вече забелязано; но друг палач може да се намери само в

Ристол, а трябва време, за да се доведе оттат. Значи ние имаме на разположение цял ден.

– А граф дьо Ла Фер? – попита кралят.

– Той е на две крачки от вас, всемиловичиви господарю.

Вземете ръжена от камината и ударете три пъти в пода. ще чуете отговора му.

Кралят взе с разтреперана ръка ръжена и удари три пъти с равни интервали. В отговор аа тоя сигнал веднага под пода се чуа глухи и предпазливи удари.

– Значи – каза кралят – човекът, който ми отговаря там ...

– Е граф дьо Ла Фер, всемиловичиви господарю – Довърши Арамис. – Той приготвя пътя, по който ваше величество може да бяга. Пари от своя страна ще повдигне тая мраморна плоча и проходът ще бъде съвсем свободен.

– Но аз нямам никакви инструменти – се обади Пари.

– Вземете тоя нож – рече Арамис. – Само внимавайте да не се при-тъпи много, защото може да ви дотрябва и за друга работа.

– О, Джъксън – обърна се кралят към епископа и го улови за двете ръце, – Джъксън, не забравяйте да се помолите за този, който бе ваш крал

...

– Който е и ще бъде винаги – каза Джъксън и целуна ръката на краля.

– Молете се цял живот за този благородник, когото виждате, за този там, когото чувате под краката ни, и за другите двама, които, където и да са, се грижат, уверен съм в това, за моето спасение.

– Всемиловичиви господарю – отговори Джъксън, – подчинявам се на това, което казвате. Докато съм жив, всеки ден ще произнасям молитва към бога за тия верни приятели на ваше величество.

Човекът долу продължи известно време работата си и звуците от нея ставаха все по-ясни. Но изведнъж в галерията се разнесе неочакван шум. Арамис грабна ръжена и даде сигнал да се прекъсне работата.

Шумът се приближаваше: бяха еднакви и правилни стъпки на няколко души. Четиримата мъже останаха неподвижни; всички очи се впериха във вратата, която се отвори бавно и с известна тържественост.

Часовите се строиха в шпалир в съседната стая. Един комисар на парламента, целият в черно, влезе със зловеща важност, поклони се на краля, разви един пергамент и му прочете присъдата, както се прави обикновено с осъдените, които отиват на ешафода.

– Какво значи това? – се обърна Арамис към Джъксън.

Джъксън показа със знак, че знае не повече от Арамис.

– Нима е за днес? – попита кралят с вълнение, забележимо само за Джъксън и Арамис.

– Нима не ви предупредиха, господарю, че това ще бъде тая сутрин? – отговори човекът с черните дрехи.

– И така – продължи кралят – аз трябва да загина като обикновен престъпник от ръката на лондонския палач?

– Лондонският палач изчезна, господарю – каза комисарят на парламента, – но вместо него друг човек си предложи услугите. Изпълнението на смъртната присъда ще се отложи само толкова, колкото ви е необходимо, за да приведете в ред вашите земни работи и да се примирите с бога.

Лека пот в корена на косите беше единственият признак на вълнение у Чарлз при тая новина.

Но Арамис побледня. Сърцето му престава да бие; той затвори очи и облегна ръка на масата. Като видя тая дълбока скръб, Чарлз сякаш забрави своята.

Той се приближи до него, улови го за ръката и го прегърна.

– Хайде, приятелю – каза с кротка и тъжна усмивка, – горе главата!

След това се обърна към комисаря и прибави:

– Готов съм, господине. Желая само две неща, които, мисля, няма да ви задържат дълго: първото е да се причестя, а второто е да прегърна децата си и да се сбогувам с тях за последен път. Ще ми се позволи ли това?

– Да, господарю – отговори комисарят на парламента. И излезе.

Дошъл на себе си, Арамис заби нокти в собственото си тяло и изстена силно.

– О, ваше преосвещенство – извика той и улови ръцете на Джъксън, – де е бог? Де е бог?

– Сине мой – твърдо отговори епископът, – вие не го виждате, защото земните страсти го скриват.

– Дете мое – каза кралят на Арамис, – не се отчайвай така. Ти питаш какво прави бог? Бог гледа твоята

преданост и моето мъченичество и повярвай ми, и едното, и другото ще получи своята награда. Обвинявай за всичко случило се хората, а не бога. Хората ме лишават от живот, хората те карат да плачеш.

– Да, Всемиловичиви господарю – рече Арамис, – да, вие имате право, трябва да се обвиняват хората и аз ще потърся сметка от тях.

– Седнете, Джъксън – каза кралят и падна на колене, – защото ви остава само да ме изслушате, а на мен – да се изповядам. Останете, господине – обърна се той към Арамис, който искаше да излезе. – Останете, Пари. Онова, което ми е на душата, мога спокойно да го кажа пред всички. Останете; съжалявам само, че цял свят не може да присъствува с вас на изповедта ми.

Джъксън седна, а кралят, коленичил пред него като най-смирена верующ, започна изповедта си.

VIII. REMEMBER²

След като се изповяда, Чарлз се причести и поиска да види децата си. Удари десет часът; както каза кралят, забавянето не беше дълго.

Народът вече се събра; той знаеше, че екзекуцията е определена за десет часа, и се трупаше в съседните на двореца улици. Кралят чуваше вече тоя далечен шум на тълпата, развълнувана от страсти, който

---

2. Remember (англ.) – помнете.

толкова напомня шума на морето през време на буря.

Децата на краля пристигнаха: най-напред принцеса Чарлът, после херцог Глостърски, тоест едно малко русо момиче, хубаво и със сълзи на очите, после едно осем-деветгодишно момче, сухите очи и презрително вдигнатата устна на което издаваха вродена гордост. Детето плака цяла нощ, но пред всички тия хора не плачеше.

Чарлз почувствува, че сърцето му се свива, когато видя тия две деца една минута преди смъртта си, след двегодишна раздяла. Сълзи се появиха в очите му, но той се обърна, за да ги изтрие, защото искаше да бъде твърд пред тях, на които завещаваше, такова тежко наследство от страдания и нещастия.

Най-напред заговори с дъщеря си; привлече я към себе си и я посветва да бъде благочестива, смирена и да обича майка си; след това се обърна към другото дете; взе младия херцог Глостърски и го сложи на коляното си, за да може едновременно да го притисне към сърцето си и да го целуне по лицето.

– Сине мой – му каза, – вие видяхте по улиците и в предните стаи много хора, когато идвахте тук; тия хора ще отсекаат главата на баща ви, никога не забравяйте това. Може би един ден, като ви имат под ръка и в своя власт, те ще поискат да ви направят крал, като отстранят принц Уелски и херцог Йоркски, по-големите ви братя, от които единият е във Франция, а другият не зная де; но вие не сте крал, сине мой; вие можете да станете крал само след смъртта им. Закълнете ми се, че не ще позволите да сложат на главата ви корона, без да имате законно право на това; защото, слушайте внимателно, сине мой, ако направите това, един ден те ще ви свалят и главата, и короната и в тоя ден вие не ще можете да умрете спокоен и без гризене на съвестта, както умирам аз. Закълнете се, сине мой.

Детето протегна ръчичката си и каза:

– Всемиловичиви господарю, заклевам се на ваше величество ...

Чарлз го прекъсна.

– Хенри – рече той, – наричай ме татко.

– Татко – продължи момчето, – заклевам ви се, че те по-скоро ще ме убият, отколкото да ме направят крал.

– Добре, сине мой – каза Чарлз. – Сега прегърнете ме, и вие също, Чарлът, и не ме забравяйте.

– О, не, никога, никога! – извикаха двете деца и обвиха с ръце шията на баща си.

– Сбогом – рече Чарлз, – сбогом, деца мои. Изведете ги, Джъксън;

техните сълзи ще ми отнемат смелостта да умра.

Джъксън изтръгна горките деца от прегръдките на баща им и ги предаде на тия, които ги бяха довели.

Когато си отидоха, вратите се отвориха и всички можаха да влязат.

Виждайки се сам сред тълпата войници и любопитни, които започваха да нахлуват в стаята, кралят си спомни, че граф дьо Ла Фер беше много близо, под паркета на стаята, че не го вижда и че все още може би не губи надежда.

Той трепереше при мисълта, че най-малкият шум може да се стори сигнал на Атос, че той ще се залови отново на работа и сам ще се предаде. Ето защо остана неподвижен и задържа с примера си всички присъстващи да не мърдат.

Кралят не се излъга. Атос беше наистина под краката му: слушаше, изпаднаше в отчаяние, че не чува сигнал; понякога в нетърпението си започваше да дълбае отново камъка, но веднага прекъсваше, като се страхуваше да не го чуят.

Това ужасно бездействие продължи два часа. Гробно мълчание царуваше в стаята на краля.

Тогава Атос реши да узнае причината на това мрачно и нямо спокойствие, нарушавано само от безкрайния шум на тълпата. Той приповдигна завесата, която скриваше отвора в стената, и слезе в първия етаж на ешафода. Над главата му, само на четири пръста, беше подът, наравно с площадката, който всъщност представляваше ешафодът.

Тоя шум, който досега се чуваше само глухо и който сега достигна до слуха му, мрачен и заплашителен, го накара да подскочи от ужас. Той отиде до края на ешафода, открихна черното сукно на височината на окото си и видя около ужасната машина конници, зад тях редица копиеносци, зад копиеносците. мускетари, а зад мускетарите първите редици на народа, който кипеше и реवेशе като бурен океан.

„Какво се е случило? – се запита Атос, като трепереше по-силно от сукното, гънките на което мачкаше. Народът се натиска, войниците са въоръжени и между зрителите, вперили погледи в прозореца, виждам д'Артанян. Какво чака? Какво гледа? Велики боже! Дали не са изпуснали палача?“

Изведнъж на площада глухо и зловещо заби барабан. Шум от тежки и бавни стъпки се разнесе над главата му-

Стори му се, че по паркетите на Уайтхол минава някакво дълго шествие; скоро чу как запращаха дъските на ешафода. Той хвърли последен поглед на площада и държането на зрителите му подсказа всичко,

за което не му позволяваше да се досети последната надежда, спотаена в дъното на сърцето му.

Глухият шум на площада затихна напълно. Всички очи бяха впере-ни в прозореца на Уайтхол; полуотворените уста и спрялото дишане показваха, че се чака някакво страшно зрелище.

Шумът от стъпки, чут от Атос, когато беше под паркета На кралската стая, се възобнови на ешафода, който се огъна под тежестта така, че дъските се допряха почти До главата на нещастния благородник. Очевидно войниците се строяха в две редици.

В същия миг добре познат на Атос благороден глас изрече тия думи над главата му:

– Господин полковник, желая да кажа няколко думи на народа.

Атос се разтрепера от главата до краката: на ешафода говореше кралят.

Наистина след като изпи няколко капки вино и хапна малко хляб, Чарлз, уморен от чакането на смъртта, реши изведнъж да я ускори и да-де знак да започне шествието.

Веднага се отвори широко прозорецът, гледащ към площада, и народът видя как от дъното на огромната стая се появи мълчаливо най-напред един маскиран човек; по секирата в ръката народът позна, че той е палачът. Тоя човек се приближи до дръвника и сложи секирата си на него.

Това беше първият шум, чут от Атос.

След него излезе Чарлз Стюърт; той беше бледен, разбира се, но спокоен и вървеше твърдо, между двама свещеници; след него няколко висши чиновници, натоварени да присъствуват на екзекуцията; най-после две редици копиеносци, които се наредиха от двете страни на ешафода.

Появата на маскирания човек предизвика дълги разговори. Всеки любопитствуваше да узнае кой е тоя неизвестен палач, който беше дошъл толкова навреме, за да може да се състои ужасното зрелище, обещано на народа, когато народът мислеше вече, че зрелището ще се отложи за следния ден. Всички го изяждаха с очи; но можаха само да забележат, че е човек със среден ръст, целият облечен в черно и навярно възрастен, защото под маската се подаваше прошарена брада.

Но когато се показа кралят тъй спокоен, тъй благороден, тъй важен, тишината се възстанови веднага, така че всички можаха да чуят желанието му да говори на народа.

Този, към когото беше отправена тая молба, навярно отговори

утвърдително, защото кралят заговори с твърд и звучен, глас, който разтърси Атос до дъното на сърцето.

Той обясни на народа поведението си и му даде съвети за благо на Англия.

О – си мислеше Атос, – нима наистина чувам и виждам всичко това? Възможно ли е господ да изостави своя представител на земята и да допусне той да умре от такава жалка смърт? И аз не го видях, не се сбогувах с него! Чу се шум, като че ли някой премести смъртоносното оръжие. Кралят се спря.

– Не пипайте секирата – каза той. И продължи речта си.

Когато свърши, настъпи ледено мълчание над главата на графа. Той се улови за челото, но между ръката и челото му се стичаха капки пот въпреки силния студ.

Това мълчание показваше, че се правят последните приготовления.

След речта кралят изгледа състрадателно тълпата, откачи от себе си диамантения орден, изпратен му от кралицата, и го предаде на свещеника, който придружаваше Джъксън. После свали от гърдите си един също диамантен малък кръст, който беше също подарък от кралица Анриет.

– Господине – обърна се той към свещеника, който придружаваше Джъксън, – аз ще държа тоя кръст в ръката си до последния миг. Вземете го, когато умра.

– Добре, всемилостиви господарю – отговори глас, в който Атос позна гласа на Арамис.

Тогава Чарлз, който досега не беше гологлав, свали шапката си и я хвърли край себе си; после разкопча едно по едно всички копчета на дрехата си, съблече я и я хвърли край шапката. Беше студено; той помоли за халата си и го получи.

Всички тия приготовления бяха направени със страшно спокойствие.

Можеше да се помисли, че кралят се готви да си легне в кревата, а не в ковчега.

Сетне повдигна с ръка косата си и каза на палача:

– Ще ви пречи ли, господине? В такъв случай може да се привърже с лента. –

Чарлз придружи думите си с поглед, който сякаш искаше да проникне под маската на непознатия. Тоя тъй благороден; тъй спокоен и тъй твърд поглед накара палача

да обърне глава. Но зад дълбокия поглед на краля той срещна огнения поглед на Арамис. Като не получи отговор, кралят повтори въпроса

си.

– Достатъчно е да я отстраните от шията – отговори палачът с глух глас.

Кралят раздели косата си с двете ръце, погледна дръвника и каза:

– Тоя дръвник е много нисък. Няма ли друг, по-висок?

– Това е обикновен дръвник – отговори маскирания човек.

– Смятате ли, че ще ми отсечете главата само с един удар? – попита кралят.

– Надявам се – отвърна палачът.

Тия думи „надявам се“ бяха изречени толкова особено, че всички изтръпнаха с изключение на краля.

– Добре – каза кралят. – А сега слушай, палачо. Маскираният човек направи крачка към краля и се облегна на брадвата си.

– Не искам да ме изненадаш – продължи Чарлз. – Ще коленича да се помоля, но ти не удрай още.

– А кога да ударя? – попита маскираният човек.

– Когато сложа шията си на дръвника и кажа с протегната ръка Remember, тогава удрай смело.

Маскираният се поклонил леко.

– Настъпи минута да напусна света – каза кралят на хората около себе си. – Господа, оставям ви сред буря и отивам преди вас в тая родина, където няма бури. Сбогом!

Той погледна Арамис, направи му особен знак с главата и продължи:

– Сега се отдалечете, моля ви се, и ме оставете да се помоля тихо. Отдръпни се и ти – каза той на маскирания човек, – само за минута; аз зная, че съм твой; но помни, не удрай, преди да ти дам сигнал.

Чарлз коленичи, прекръсти се, приближи устата си до дъските, сякаш желаше да целуне площадката, опря се с едната ръка на пода, а с другата на дръвника, и каза на френски:

– Граф дьо Ла Фер, тук ли сте и мога ли да говоря?

Тоя глас се заби в сърцето на Атос като студено желязо.

– Да, ваше величество – отговори той разтреперан.

– Верни приятелю, благородно сърце – заговори кралят, – не можахте да ме спасите, не ми било писано това. Сега, дори и да върша светотатство, ще ти кажа, че говорих на хората, говорих на бога и с тебе говоря последен. За да поддържам една кауза, която смятах за свещена, аз изгубих трона на бащите ми и прахосах наследството на децата ми. Остана ми един милион; в злато; закопах го в подземие на Нюкасълския

замък, когато напусках града. Само ти знаеш за съществуването на тия пари; употреби ги, когато намериш за най-добре, в полза на най-големия ми син. А сега, граф дьо Ла Фер, кажете ми сбогом.

– Сбогом, ваше величество, кралю светец и мъченик – промърмори Атос, смръзнал се от ужас.

Настъпи една минута мълчание, през която, както се стори на Атос, кралят стана и промени положението си.

След това със силен и звучен глас, така че го чуха не само на ешафода, но и на площада, кралят каза:

– Remember!

Щом произнесе тая дума, един страшен удар разтърси пода на ешафода; посипа се прах от сукното и заслепи нещастния Атос. После, когато несъзнателно вдигна очи и глава, топла капка падна на челото му. Благородникът отстъпи, разтреперан от ужас, и в същия миг капките се превърнаха в черна струя, която потече по пода.

Атос падна на колене и остана известно време в това положение, сякаш изгуби сили и разум. Скоро той разбра по стихващия говор, че тълпата се разотива; остана още една минута неподвижен, ням и обзет от ужас. След това се обърна и натопи края на кърпичката си в кръвта на краля. Тълпата редеше все повече и повече. Той слезе, скъса сукното, промъкна се между два коня, смеси се с народа, облеклото на който носеше, и пристигна пръв в странноприемницата.

Когато се качи в стаята си, той се погледна в едно огледало и видя на челото си широко червено петно. Пипна го с ръка, разбра, че това е кръвта на краля, и припадна.

IX. ЧОВЕКЪТ С МАСКАТА

Макар че беше само четири часа след обяд, навън цареше пълен мрак; валеше гъст и сух сняг. Арамис се върна също и намери Атос ако не в безсъзнание, поне крайно отпаднал.

При първите думи на приятеля си графът излезе от полулетаргията, в която беше изпаднал.

– И така – започна Арамис, – съдбата ни победи!

– Победи ли! – отговори Атос. – Благороден и нещастен крал!

– Ранен ли сте? – попита Арамис.

– Не, това е неговата кръв. Графът си изтри челото.

– Де бяхте?

- Там, където ме оставихте, под ешафода.
- И всичко ли видяхте?
- Не, но всичко чух. Да ме пази бог от друг такъв час, какъвто преживях! Косата ми не е ли побеляла?
- Тогава вие знаете, че не го напуснах, нали?
- Чувах гласа ви до последната минута.
- Ето орденa, който той ми даде – каза Арамис, – ето и кръста, който взех от ръката му. Той желаше да бъдат предадени на кралицата.
- А ето и кърпичка, за да се завият – прибави Атос. И извади от джоба си кърпичката, която беше натопил в кръвта на краля.
- А какво направиха сега с тоя нещастен труп? – попита Атос.
- По заповед на Кромуел ще му отдадат кралски почести. Поставихме трупа в оловен ковчег; лекарите балсамират тия нещастни останки и когато свършат работата си, – кралят ще бъде изложен в придворната черква с непрекъснато горящи свещи. –
- Подигравка! – мрачно каза Атос. – Кралски почести на тоя, когото-убиха.
- Това доказва, че кралят умира, но кралската власт – не – забеляза Арамис.
- Уви! – продължи Атос. – Това е може би последният кралрицар на земята.
- Хайде, не се отчайвайте, графе – каза един мощен глас от стълбата, където се разнасяха широките крачки на Портос, всички сме смъртни, клети приятели.
- Пристигате късно, мили Портос – забеляза граф дьо Ла Фер-
- Да – отвърна Портос, – по пътя ми имаше хора, които ме задържаха. Те танцуваха, негодниците! Улових един за шията и струва ми се, че го позадуших. В тая минута минаваше патрул. За щастие тоя, с когото имах работа, не можа да говори няколко минути. Възползувах се от това и се спуснах в една малка улица. Тая малка улица ме отведе в друга, още по-малка. Тогава се изгубих. Не познавам Лондон, не зная английски и вече мислех, че никога няма да намеря пътя; но най-после съм тук.
- А де е д'Артанян? – попита Арамис. – Не го ли видяхте? Да не му се е случило нещо?
- Тълпата ни раздели – отговори Портос – и въпреки всичките ми усилия не можах да се съединя с него.

– О, аз го видях! – огорчено каза Атос. – Той стоеше в първия ред на тълпата, на чудесно място, за да не изпусне нищо; и тъй като, не може да се отрече, зрелището беше интересно, той е поискал да го догледа до края.

– О, граф дьо Ла Фер – чу се един спокоен глас, макар и запъхтян от бързото ходене, – вие ли клеветите отсъстващите?

Тоя укор се заби в сърцето на Атос. Но тъй като впечатлението, което му бе направил д'Артанян в първите редици на тоя глупав и кръвожаден народ, беше много силно, той се задоволи да отговори:

– Не ви клеветя, приятелю. Тук се безпокояха за вас и аз казах де бяхте. Вие не познавахте краля Чарлз, той беше чужд човек за вас и вие не бяхте длъжен да го обичате.

Казвайки това, той протегна ръка на приятеля си. Но Д'Артанян се престори, чене забелязва това движение, и продължи да държи ръката си под мантията.

Атос отпусна бавно протегнатата ръка.

– Ух, уморих се! – каза д'Артанян и седна.

– Изпийте чаша порто – посъветва го Арамис, като взе бутилка от масата и напълни една чаша. – Пийте, Това ще ви подкрепи.

– Да, да пием – рече Атос, който почувствува, че е Засегнал гасконеца, и желаше да се чукне с него, – да пием и да напуснем тая отвратителна страна. Фелуката ни чака, както знаете; да заминем още довечера, няма какво повече да правим тук.

– Много бързате, господин графе – забеляза д'Артанян

– Тая кървава почва ми пари краката – отвърна Атос

– А на мене снегът не ми ги пари – спокойно каза гасконецът.

– Но какво искате да правим тук сега, когато кралят не е жив? – запита Атос.

– И така, господин графе – небрежно отвърна д'Артанян, – вие мислите, че няма вече какво да правите в Англия?

– Абсолютно нищо – отговори Атос, – освен да се съмнявам в божествената добрина и да презирам собствените си сили.

– Е, а аз – каза д'Артанян, – аз, окаяникът, кръвожадният зяпач, който се настани на трийсет крачки от ешафода, за да види по-добре как пада главата на тоя крал, когото не познавах и който, както изглежда, ми беше безразличен, аз не мисля като господин графа ... Аз оставам!

Атос побледня страшно. Всеки укор на приятеля му се забиваше дълбоко в сърцето му.

– Вие оставате в Лондон? – попита Портос, Като се обърна към д'Артанян.

– Да. А вие?

– Ех – каза Портос, малко смутен от присъствието на Атос и Арамис, – ех, ако вие оставате, аз дойдох с вас и ще си отида само с вас; няма да ви оставя сам в тая отвратителна страна.

– Благодаря, прекрасни приятелю. Тогава ще ви предложи да участвувате в едно малко предприятие, което заедно ще приведем в изпълнение, когато господин графът си замине. Тая мисъл ми хрумна, когато гледах известното ви зрелище.

– Какво е то?

– Да узнаем кой е тоя маскиран човек, който тъй усърдно си предложи услугите да отсече главата на краля.

– Маскиран човек! – извика Атос. – Значи вие не сте изпуснали палача?

– Палачът? – каза д'Артанян. – Той и сега е долу в избата, където, предполагам, приказва с бутилките на съдържателя. Добре че ми напомнихте... И Той се приближи до вратата и извика:

„Мускетон!“

– Какво обичате, господине? – отговори един глас, който сякаш излизаше от земята.

– Пуснете пленника, всичко се свърши.

– Но кой е тоя окаяник, който се е осмелил да вдигне ръка срещу краля си? – попита Атос.

– Палач любител, който впрочем си служи сръчно със секирата, защото, както той се надяваше, достатъчен беше само един удар – каза Арамис.

– Не видяхте ли лицето му? – запитва Атос.

– Той беше с маска – отвърна д'Артанян.

– Но вие бяхте край него, Арамис?

– Видях само прошарена брада, която се подаваше под маската.

– Значи възрастен човек? – попита Атос.

– О, това няма никакво значение – забеляза д'Артанян. – Когато си слагаш маска, лесно е да си сложиш и брада.

– Яд ме е, че не го проследих – рече Портос.

– Е, мили Портос, а пък на мене точно тая мисъл ми хрумна – каза д'Артанян.

Атос разбра всичко и стана.

– Прости ми, д'Артанян – каза той. – Аз се усъмних в бога, можех

да се усъмня и в тебе. Прости ми, приятелю.

– След малко ще видим това – полуусмихнато рече д'Артанян.

– И после? – се обади Арамис.

– После – продължи д'Артанян, – докато гледах не краля, както мисли господин графът (аз зная как умират хора и тия сцени ме разстройват винаги, макар че би трябвало да свикна вече с тях), а палача с маската, хрумна ми тая мисъл, както ви казах, да узная кой е той. А тъй като сме свикнали да действуваме заедно и да се викаме на помощ едни други, както се вика едната ръка на помощ на другата, аз погледнах не съзнателно около себе

си, за да видя дали и Портос не е там, защото вас, Арамис, видях край краля, а вие, графе, както знаех, трябваше да бъдете под ешафода. Затова ви и прощавам – прибави той и протегна ръка на Атос, – защото навярно сте страдали много. И така аз погледнах около себе си и видях отдясно една разцепена глава, превързана криво-ляво с черна тафта. „Ай да му се не види – си помислих, – струва ми се, че тая превръзка е моя и че някъде аз съм кърпил тоя череп“. Действително това беше нещастният шотландец, братът на Пари, над когото, спомняте ли си, Грослоу беше решил да изпитва силите си и който имаше само половин глава, когато го намерихме.

– Отлично си спомням – каза Портос, – човекът с черните кокошки.

– Именно, същият; той правеше знаци на друг човек, който стоеше от лявата ми страна; обърнах се и познах честния Гримо, който като мене изяждаше с очи маскирания палач. „О!“ – му рекох аз. И тъй като господин графът употребява тоя звук, когато говори с него, Гримо разбра повикването и се обърна, сякаш движен от пружина; той ме позна от своя страна, посочи с пръст маскирания човек и каза: „А?“ Това значеше: „Видяхте ли?“ – „Дявол да го вземе!“ – отговорих. Разбирахме се отлично един други. Обърнах се отново към нашия шотландец: погледите му бяха също много красноречиви. Накъсо казано, всичко се свърши по най-зловещ начин, както знаете. Народът се разотиде; постепенно почна да се мръква; аз се отдръпнах в един ъгъл на площада заедно с Гримо и шотландеца, на когото дадох знак да остане с нас, и гледах оттам как палачът се върна в кралската стая и почна да се преоблича; сигурно дрехите му бяха окървавени. След това той си сложи черна шапка на главата, зави се с мантия и изчезна. Сетих се, че ще излезе, и изтичах при вратата. Наистина след пет минути видяхме, че слиза по стълбата.

– Тръгнахте ли след него? – извика Атос.

– Да, дявол да го вземе! – каза д'Артанян. – Но това не беше тъй

лесно. На всяка крачка той се обръщаше и ние трябваше да се крием или да вземаме равнодушен вид. Лесно можех да го убия, но аз не съм егоист и запазих това удоволствие за вас, Арамис, и за вас, Атос, за да ви

утеша малко. Най-послед след половин час ходене по най-криволичещите улици в старата част на града той се приближи до една самотна къщичка, съвсем тиха и неосветена, сякаш никой нямаше вътре. Гримо извади пистолет от широките си панталони. „А?“ – рече той, като ми го показа. „Още не“ – му казах и спрях ръката му. Казах ви, че ми беше хрумнала една мисъл. Човекът с маската се спря пред една ниска врата и извади ключ; но преди да го мушне в ключалката, той се обърна отново да види дали не го следят. Аз се скрих зад едно дърво. Гримо зад един стълб. Шотландецът, който нямаше да се скрие, се просна по корем на пътя. Без съмнение преследваният от нас не ни забеляза, защото чух, скърцането на ключа; вратата се отвори и той изчезна.

– Мръсникът му! – извика Арамис. – Когато вие сте идвал натука, той е избягал навярно и няма да го намерим вече.

– Хайде де, Арамис – прекъсна го д'Артанян, – вие като че ли не ме познавате.

– Но през вашето отсъствие ... – започна Атос.

– Е, през моето отсъствие не можеха ли да ме заместят Гримо и шотландецът? Преди той да направи десет крачки навътре, аз обиколих цялата къща. На едната врата, тая, през която влезе, поставих нашия шотландец и му обясних със знаци, че ако човекът с черната маска излезе, той трябва да го последва, където и да отиде, а Гримо ще го следва отдалече и после ще се върне да ни чака на мястото, където бяхме. На втория изход поставих Гримо със същата заповед и ето ме. Зверът е обграден; сега кой иска да участвува в залавянето му?

Атос се спусна да прегърне д'Артанян, който си триеше челото.

– Приятелю – каза той, – наистина вие бяхте много Добър, като ми простихте; аз съм виновен, сто пъти виновен, все пак трябваше да ви познавам; но дълбоко у нас има нещо лошо, което непрекъснато ни кара да се съмняваме.

– Хм! – се обади Портос. – Дали случайно палачът не е господин Кромвел, който, за по-голяма сигурност е решил сам да извърши тая работа?

– И дума да не става! Господин Кромвел е дебел и

нисък, а тоя е тънък, строен и по-скоро висок, отколкото нисък.

– Някой осъден войник, който е помилван за това – каза Атос. – Така също направиха и с нещастния Шале.

– Не, не – продължи д'Артанян, – той няма отмерения вървеж на пешотинец, няма разкращения вървеж на кавалерист. Има изящен крак, във вървежа му има нещо не просто. Или аз се лъжа много, или имаме работа с благородник.

– Благородник! – извика Атос. – Невъзможно! Това би било безчестие за цялото благородническо съсловие

– Чудесен лов! – извика Портос със смях, от който затрепераха стъклата на прозорците. – Чудесен лов, дявол да го вземе!

– Все още ли мислите да заминавате, Атос? – попита д'Артанян.

– Не, оставам – отговори благородникът със заплашително движение, не обещаващо нищо добро на тоя, за когото се отнасяше.

– Тогава вземайте шпагите! – извика Арамис. – Вземайте шпагите! И да не губим нито миг.

Четиримата приятели облякоха бързо благородническите си дрехи, опасаха шпагите си, повикаха Мускетон и Блезоа и им заповядаха да платят на съдържателя и да бъдат готови за заминаване, защото вероятно още тая нощ ще напуснат Лондон.

Нощта стана още по-тъмна, снегът продължаваше да вали и сякаш огромен саван покри града цареубиец; беше около седем часа вечерта, по улиците рядко се срещаха минувачи; всички разговаряха тихо по домовете си за страшните събития през тоя ден.

Завити с мантиите си, четиримата приятели преминаха всички площи и улици в старата част на града, тъй оживени през деня и тъй пус-ти тая вечер. Д'Артанян ги водеше, като опитваше да се ориентира от време на време по кръстовете, които бе направил с ножа си по стените; но нощта беше тъй тъмна, че тия знаци едва можеха да се различат. Обаче д'Артанян помнеше тъй добре всеки стълб, всяка чешма, всяка фирма, че след половин час ходене стигна с тримата си спътници до самотната къща.

За миг д'Артанян помисли, че братът на Пари е изчезвал; но се излъга: здравият шотландец, свикнал на студовете в планините си, се беше изтегнал край един стълб като статуя, паднала от пиедестала си, безчувствена към студа на годишното време, бе оставил да го покрие снегът; но при приближаването на четиримата приятели той стана.

– А, ето още един добър служител – каза Атос. – Праведни боже, добрите хора не са тъй редки, както се мисли; това е утешително.

– Няма защо да бързаме с похвалите към нашия шотландец – рече д'Артанян. – Аз мисля, че тоя хубостник е тук по своя лична работа.

Слушал съм, че тия господа, които са се родили от другата страна на Ту-ийд, са много злопапетни. Пазете се, капитан Грослоу! Няма да видите добро, ако се срещнете с него.

Като се отдели от приятелите си, той се приближи до шотландеца и му се обади. След това направи знак на другите да дойдат.

– Е какво? – попита Атос на английски.

– Никой не излезе – отговори братът на Пари.

– Добре; останете с тоя човек, Портос, а и вие, Арамис. Д'Артанян ще ме заведе при Гримо.

Не по-малко ловък от шотландеца, Гримо се беше заврял в хралупата на една върба, от която си бе направил будка. За миг д'Артанян си помисли същото, каквото си помисли за другия часовой, а именно, че човекът с маската е излязъл и че Гримо е отишъл след него.

Изведнъж се показа една глава и подсвирна леко. .

– О! – каза Атос.

– Да – отговори Гримо.

Те се приближиха до върбата.

– Е, излезе ли някой? – попита д'Артанян.

– Не, но някой влезе – отвърна Гримо.

– Мъж или жена?

– Мъж.

– Аха, значи са двама.

– Бих искал да бъдат четирима – забеляза Атос. – Поне играта ще бъде равна.

– Може би са четирима – каза д'Артанян.

– Как така?

– Преди да дойдат тия, нима не е Могло да има други хора в къщата, които да ги чакат?

– Може да се види – се обади Гримо и показа един прозорец, през капациите на който проникваха няколко лъча светлина.

– Наистина – рече д'Артанян, – да повикаме другите Те заобиколиха къщата и дадоха знак на двамата Си приятели да дойдат.

Портос и Арамис дотичаха веднага.

– Видяхте ли нещо? – попитаха те.

– Не, но ей сега ще видим – отговори д'Артанян и по каза Гримо, който, залавяйки се за издатините на стената, се беше изкачил вече на пет-шест фута от земята.

Четиримата се приближиха. Гримо продължаваше да се изкачва с

ловкостта на котка; най-после успя да се улови за една от тия железни куки, за които се закачат капациите, когато са отворени; в същото време напипа с крак някакъв издаден корниз, който му се стори достатъчно сигурна опорна точка, защото направи знак, че е достигнал целта си. След това долепи око до цепнатината на капака.

– Е какво? – попита д'Артанян. Гримо показва два пръста.

– Говори – каза Атос, – знаците ти не се виждат. Гримо направи усилие над себе си.

– Двама – рече той, – единият е с лице към мене, а другият – с гръб.

– Добре. А кой е тоя, който е с лице към тебе?

– Човекът, когото видях да минава.

– Познаваш ли го?

– Май че го познах и не съм се излъгал: дебел и нисък.

– Кой е? – едновременно запитаха тихо четиримата приятели.

– Генерал Оливър Кромуел.

Четиримата приятели се спогледаха.

– А другият? – попита Атос... – Слаб и строен...

– Това е палачът – едновременно казаха д'Артанян и Арамис.

– Виждам само гърба му – продължи Гримо. – Но чакайте, той се движи, обръща се; и ако е свалил маската, ще мога да видя... Ах!

Сякаш поразен в сърцето, Гримо изпусна железната кука с глух стон, се отдръпна назад и полетя надолу. Портос го улови с ръце.

– Видя ли го? – попитаха четиримата.

– Да – отговори Гримо с настръхнала коса и с потно чело.

– Слабия и строен човек? – запита д'Артанян.

– Да.

– Палача, нали? – попита Арамис.

– Да.

– И кой е? – запита Портос.

– Той, той! – измънка Гримо, бледен като смърт, и с разтреперани ръце улови ръката на господаря си.

– Кой той? – попита Атос.

– Мордаунт! ... – отговори Гримо.

Д'Артанян, Портос им Арамис подвикнаха от радост. Атос направи крачка назад, прекара ръка по челото си и промърмори:

– Съдба!

Х. КЪЩАТА НА КРОМУЕЛ

Това беше наистина Мордаунт, когото д'Артанян бе проследил, без да го познае.

Като влезе в къщата, той си махна маската, свали прошарената брада, която си бе сложил, за да не го познаят, изкачи се по стълбата, отвори една врата и влезе в стая с тъмни тапети, осветявани от лампа. Тук край писмената маса седеше един човек и пишеше.

Тоя човек беше Кромуел.

Известно е, че Кромуел имаше в Лондон дветри тайни Убежища, неизвестни дори на по-голямата част от приятелите му с изключение на най-близките. Мордаунт, както си спомняме, беше от числото на последните.

Когато той влезе, Кромуел вдигна глава.

– Вие ли сте, Мордаунт? – му каза той. – Идвате късно.

– Господин генерал – отговори Мордаунт, – исках да видя церемонията докрай и затова закъснях.

– А, не предполагам, че сте толкова любопитен – забеляза Кромуел.

– Аз съм винаги любопитен, когато пада някой от неприятелите на ваше превъзходителство, а този не беше от най-малките. Но вие не бяхте ли в Уайтхол, господин генерал?

– Не – отговори Кромуел. Настъпи минутно мълчание.

– И не знаете подробности? – запита Мордаунт.

– Никакви. Тук съм от сутринта. Зная само, че е имало заговор с цел да се спаси кралят.

– А, вие знаете ли това?

– Дребна работа. Четирима души, преоблечени като работници, искали да отвлекат краля от затвора и да го заведат в Грийнуич, където ги чакала една фелука.

– И знаейки всичко това, ваше превъзходителство стоеше тук, спокоен и бездеен?

– Спокоен, да; но кой ви каза, че съм бил бездеен?

– Но ако заговорът беше успял?

– Желаях това.

– Аз мислех, че ваше превъзходителство смята смъртта на Чарлз I за нещастие, необходимо за благо на Англия.

– Точно така, и сега съм на това мнение – каза Кромуел. – Той трябваше да умре, нищо повече; но може би щеше да бъде по-добре, ако

беше умрял не на ешафода.

– Защо, ваше превъзходителство? Кромуел се усмихна.

– Извинете – рече Мордаунт, – но вие знаете, господин генерал, че съм ученик в политиката и при всеки случай желая да се възползувам от уроците на учителя ми.

– Защото тогава биха казали, че съм го осъдил в името на правосъдието, а съм го оставил да избяга от милосърдие.

– Но ако беше наистина избягал? –

– Невъзможно.

– Невъзможно ли?

– Да, бях взел предпазни мерки.

– и познава ли ваше превъзходителство четиримата заговорници, които искаха да спасят краля?

– Те са тия четирима французи, от които двама изпрати кралица Анриет при мъжа си, а двама – Мазарини при мене. – А как мислите, господин генерал, дали Мазарини не им е възложил тая работа?

– Възможно е, но той ще се отрече от тях.

– Мислите ли?

– Сигурен съм в това.

– Защо?

– Защото не постигнаха целта си.

– Ваше превъзходителство ми даде двама от тия французи, когато бяха виновни само, че са защищавали Чарлз I. Сега са виновни в заговор срещу Англия. Желаете ли ваше превъзходителство да ми ги даде и четиримата?

– Вземете ги – каза Кромуел.

Мордаунт се поклонил с усмивка на тържествуваща злоба.

– Но ако обичате – продължи Кромуел, като видя, че Мордаунт се готви да му благодари, – да се върнем на голямата нещастен Чарлз. Викаше ли народът?

– Много малко, и то повечето: „Да живее Кромуел!“

– Де стояхте вие?

Мордаунт погледна за миг генерала, като се опитваше да прочете в очите му дали пита случайно или пък знае всичко.

Но пламенният поглед на Мордаунт не можа да проникне в мрачните дълбочини на Кромуеловия поглед.

– Стоях на такова място, откъдето виждах и чувах всичко – отговори Мордаунт.

Сега пък Кромуел погледна втренчено Мордаунт и Мордаунт се

помъчи да бъде непроницаем. След като го погледа няколко секунди, той отвърна очи равнодушно.

– Изглежда – каза Кромуел, – импровизираният палач е извършил много добре работата си. Ударът, както Ми доложиха, бил майсторски.

Мордаунт си спомни казаното от Кромуел, че не знае никакви подробности, и от тая минута се убеди, че генералът е присъствувал на езекуцията, скрит зад някоя За @веса или някой капак на прозорец.

– Действително – каза той със спокоен глас и безстрастно лице – всичко се свърши с един удар.

– Може би това е било занаятът му – забеляза Кромуел.

– Така ли мислите, господин генерал?

– Защо не?

– Тоя човек не приличаше на палач.

– А кой друг, освен палач, би поискал да упражни тоя страшен занаят? – попита Кромуел.

– Но може би – възрази Мордаунт – някой личен неприятел на краля Чарлз, който се е зарекъл да му отмъсти и му е отмъстил. Може би някой благородник, който е имал важни причини да мрази сваления крал и който, знаейки, че той се готви да бяга и ще му се изплъзне, е застанал на пътя му с маска на лицето и секира в ръката, не като палач, а като пратеник на съдбата.

– Възможно е и това – съгласи се Кромуел.

– А ако е така – продължи Мордаунт, – ваше превъзходителство ще осъди ли постъпката му?

– Не е моя работа да го съдя – отговори Кромуел. – Нека го съди бог.

– Но ако ваше превъзходителство познаваше тоя благородник?

– Не го познавам, господине, и не желая да го познавам – каза Кромуел. – Има ли значение за мене, че това е тоя или оня? Щом Чарлз бе осъден, не човек е отсякъл главата му, а секира.

– И все пак, ако не беше тоя човек, кралят щеше да се спаси – забеляза Мордаунт.

Кромуел се усмихна.

– Без съмнение – продължи Мордаунт – вие сам казахте, че са искали да го отвлекат.

– И щяха да го заведат до Грийн уич. Там той трябваше да се качи с четиримата си спасители на една фелука Но на фелуката се намираха четирима мои хора и пет бъчви барут, собственост на народа. В морето тия четирима души щяха да се прехвърлят в лодката и вие сте вече

доста изкусен политик, Мордаунт, за да ви обяснявам останалото.

– Да, в морето те щяха да хвъркнат във въздуха.

– Точно така. Взривът щеше да извърши това, което секирата не бе поискала да извърши. Кралят Чарлз щеше да изчезне завинаги. Щяха да кажат, че, избягнал човешко правосъдие, той е бил застигнат от божие наказание; щяхме да бъдем само негови съдии, а сам бог щеше

да му бъде палач. Ето от какво ме лиши вашият маскиран благородник, Мордаунт. Сега виждате добре, че с пълно основание не искам да го познавам; наистина, въпреки най-добрите му намерения аз не мога да му бъда благодарен за тая работа.

– Господин генерал – каза Мордаунт, – както винаги аз се прекланям смирено пред вас. Вие сте дълбок мислител и – продължи той – вашата идея за минираната фелука е превъзходна.

– Глупава – възрази Кромуел, – защото излезе безполезна. В политиката са превъзходни само тия идеи, които дават плод; всяка пропаднала идея е глупава и безплодна. И така, идете довечера в Грийнуич, Мордаунт – каза Кромуел и стана, – намерете собственика на фелуката „Светкавица“ и му покажете бяла кърпичка с четири възли на краищата – това е условният знак; заповядайте на хората да се върнат на брега, а барута да занесат обратно в арсенала, ако само ...

– Ако само ... – повтори Мордаунт, лицето на когото светна от дива радост, докато Кромуел говореше.

– Ако само тази фелука с цялото си снаряжение не може да послужи на вашите лични интереси.

– О, милорде, милорде! – извика Мордаунт. – Бог, когато ви е правил свой избраник, ви е дал поглед, от който нищо не може да се изплъзне.

– Струва ми се, че ме нарекохте милорд? – каза Кромуел със смях. – Насаме то е нищо, но пазете се тая дума да не излезе от устата ви пред нашите простаци пуритани.

– Нали така ваше превъзходителство ще бъде наричан скоро?

– Надявам се – отговори Кромуел, – но сега е още рано.

Кромуел стана и взе мантията си.

– Отивате ли си, господин генерал? – попита Мордаунт.

– Да – отвърна Кромуел, – аз спях тук вчера и завчера, а вие знаете, че нямам обичай да спя три пъти под ред в едно легло.

– И така ваше превъзходителство ми дава пълна свобода тая нощ? –

осведоми се Мордаунт.

– И дори утре цял ден, ако е необходимо – каза Кромуел. – От снощи – прибави той усмихнато – вие се потрудохте доста за мене и ако имате да оправяте някои лични работи, справедливо е да ви дам време за това.

– Благодаря, господин генерал; надявам се, че ще го употребя добре.

Кромуел кимна с глава на Мордаунт, след това се обърна и попита:

– Вьоръжен ли сте?

– Шпагата е с мене – отговори Мордаунт.

– И никой ли не ви чака на вратата?

– Никой.

– Тогава елате с мене, Мордаунт.

– Благодаря, господин генерал; заобиколките, които сте принуден да правите, като минавате по подземния проход, ще ми отнемат много време, а след това, което ми казахте, страхувам се, че изгубих твърде много време. Ще изляза през другата врата.

– Добре, вървете – каза Кромуел.

И натисна едно скрито копче. Отвори се врата, тъй изкусно замаскирана в тапицерията, че и най-набитото око не би могло да я различи.

Тая врата, движена от пружина, се затвори отново след него.

Това беше един от тия тайни изходи, които, както ни разказва историята, са се намирали във всички тайни къщи на Кромуел.

Той минаваше под пустата улица и извеждаше в дъното на една пещера, в градината на друга къща, на сто крачки от тая, от която излезе бъдещият протектор.

Именно през тая последна част от сцената Гримо видя през отвора на зле дръпнатата завеса двамата мъже и последователно разпозна Кромуел и Мордаунт.

Видяхме как подействува тая новина на приятелите.

Д'Артанян се опомни пръв.

– Мордаунт? – извика д'Артанян. – О, небе! Сам бог нИ го изпраща!

– Да – потвърди Портос. – Да изкъртим вратата и да го нападнем.

– Напротив – каза д'Артанян, – да не къртим нищо, да не вдигаме шум. Шумът ще привлече хора; ако той е тук, както каза Гримо, с достойния си господар, сигурно на петдесетина крачки от тука се намира отряд войници. Ей, Гримо, елате тук и се помъчете да стоите на краката си.

Гримо се приближи. Яростта му се беше възвърнала заедно с чувствата, но той беше твърд.

– Добре – продължи д'Артанян. – Сега се качете отново на балкона и ни кажете дали още има някой с Мордаунт, дали се готви да излезе или да ляга; ако има някой, ще почакаме да остане сам; ако излезе, ще го уловим на изхода; ако остане, ще издъним прозореца. Все пак това не е тъй шумно и тъй мъчно, както да се кърти врата.

Гримо се закатери мълчаливо към прозореца.

– Пазете другия изход, Атос и Арамис. Ние с Портос оставаме тук.

Двамата приятели се подчиниха.

– Е какво, Гримо? – попита д'Артанян.

– Сам е – отговори Гримо.

– Сигурен ли си?

– Да.

– Не видяхме другаря му да излиза.

– Може би е излязъл през друга врата.

– Какво прави?

– Слага си мантия и ръкавици.

– Сега е наш ред! – прошепна д'Артанян.

Портос улови ножа си и несъзнателно го извади от ножницата.

– Сложи го обратно на мястото му, приятелю Портос – Рече д'Артанян. – Тук не става въпрос да се удря веднага. Той е в ръцете ни и ние трябва да действваме, както му е редът. Най-напред трябва да си поговорим, това ще заприлича на сцената в Армантиер; само да се надяваме.

че тоя няма да има потомство и че като го смажем, ще смажем с него всичко.

– Шт! – каза Гримо – Той се готви да излиза. Приближава се до лампата. Духа я. Нищо вече не виждам.

– Слизай тогава, слизай!

Гримо скочи назад и падна на краката си. Снегът заглуши шума. Не се чу нищо.

– Иди предупреди Атос и Арамис да застанат от двете страни на вратата, както ще направим ние с Портос; ако го заловят, нека плеснат с ръце; ние ще направим същото.

Гримо изчезна.

– Портос, Портос – каза д'Артанян, – прикрийте някак широките си рамене, мили приятелю; не трябва да ги види, когато излиза.

– Стига само да излезе от тука!

– Шт! – рече д'Артанян.

Портос се притисна така до стената, сякаш искаше да влезе в нея. Д'Артанян направи същото.

От скрипящата стълба се чува стъпките на Мордаунт. Незабележимо прозорче заскърца в жлеба си. Мордаунт надзърна, но не видя нищо благодарение на предпазните мерки, взети от двамата приятели. Тогава мушна ключа в ключалката; вратата се отвори и той се показа на прага.

В същия миг се намери лице срещу лице с д'Артанян.

Поиска да хлопне вратата. Портос се спусна и я отвори широко. Той плесна три пъти с ръце. Атос и Арамис дотичаха.

Мордаунт побледня, но не изпусна нито вик, не извика за помощ.

Д'Артанян отиде право към него и почти бутайки го с гърдите си, го накара да се изкачи заднешката обратно по стълбата, осветена от лампа, която позволяваше на гасконецата да не губи от очи ръцете на Мордаунт. Но Мордаунт разбра, че ако убие д'Артанян, ще трябва после да се разправя с трима други неприятели. Ето защо той не направи ни най-малък опит да се защити, никакво заплашително движение. Стигнал до вратата, почувствува се притиснат до нея и навярно си помисли, че тук ще бъде краят; но се излъга. Д'Артанян протегна ръка и отвори вратата. Двамата се намериха в стаята, в която преди десет минути младият човек приказваше с Кромуел.

Портос влезе след него. На стълбата той беше протегнал ръка и бе откачил лампата от тавана; сега с нея запали лампата в стаята.

Атос и Арамис влязоха също и заключиха вратата след себе си.

– Седнете, ако обичате – каза д'Артанян, като подаде стол на младия човек.

Той взе стола от ръцете на д'Артанян и седна, бледен, но спокоен. На три крачки от него Арамис постави три стола за себе си, д'Артанян и Портос.

Атос седна в най-далечния ъгъл на стаята, сякаш беше решил да остане неподвижен зрител на това, което щеше да се разиграе.

Портос седна от лявата страна на д'Артанян, а Арамис – от дясната.

Атос изглеждаше смазан. Портос си търкаше дланите с трескаво нетърпение.

Арамис си хапеше усмихнато устните до кръв.

Само д'Артанян се въздържаше, поне наглед.

– Господин Мордаунт – каза той на младия човек, – понеже след толкова дни, изгубени в тичане едни след други, случаят ни събра най-после, да поприказваме малко, ако обичате.

XI. РАЗГОВОР

Мордаунт беше нападнат толкова неочаквано, изкачи се по стълбата под влиянието на такова смътно чувство, че не можа да събере напълно мислите си; всъщност първото му чувство беше пълно смущение, учудване и непобедим ужас, който обзема всеки човек, заловен от своя смъртен и превъзхождащ го по сила неприятел в същото време, когато той го мисли на друго място и зает с други работи.

Но щом седна, щом видя, че му се дава отсрочка с каквото и да е намерение, той събра всичките си мисли и сили.

Вместо да го уплаши, огненият поглед на д'Артанян го наелектризира, тъй да се каже, защото тоя поглед, колкото и да блестеше от разлялата се в него заплаха, беше

откровен в омразата и гнева си. Мордаунт, готов да се възползува от всеки представил се случай, за да се отърве, било със сила, било с хитрост, се сви, както прави мечката, застигната в леговището си, когато следи с неподвижен наглед поглед всички движения на ловеца, който я преследва.

Но тоя поглед се плъзна бързо по дългата и здрава шпага, която висеше на бедрото му; той сложи непринудено лявата си ръка на дръжката, премести шпагата по-близо до дясната ръка и седна, както го покани д'Артанян.

Д'Артанян чакаше навярно някоя предизвикателна дума, за да започне един от тия подигравателни или вдъхващи ужас разговори, които умееше да води с такова изкуство. Арамис си казваше съвсем тихо: „Сега ще чуем баналности“. Портос си хапеше мустака и мърмореше: „Колко церемонии, пусто опустяло, за да се смаже това змийче!“ Атос се спотайваше в ъгъла на стаята, неподвижен и бледен като мраморен барелеф, и чувствуваше, въпреки неподвижността си, че челото му се покрива с пот.

Мордаунт не казваше нищо; само когато се увери напълно, че шпагата му е под ръка, той кръстоса невъзмутимо крака и зачака.

Мълчанието не можеше да се продължи по-дълго време, без да стане смешно. Д'Артанян разбра това и тъй като той покани Мордаунт да седне, за да поприказват, сметна, че пръв трябва да започне разговора.

– Струва ми се, господине – започна той с убийствена учтивост, – че вие си променяте дрехите почти също тъй бързо, както италианските мимични комедианти, които господин кардинал Мазарини повика от

Бергамо и които без съмнение ви е показвал през време на пътуването ви във Франция.

Мордаунт не отговори нищо.

– Преди малко – продължи д'Артанян – вие бяхте преоблечен, искам да кажа облечен, като убиец, а сега ...

– А сега, напротив, съм в дрехи на човек, когото се готвят да убият, нали? – отговори Мордаунт със спокоен и рязък глас.

– О, господине – възрази д'Артанян, – как можете да говорите такива неща, когато се намирате в обществото на благородници и когато имате отстрани такава хубава шпага!

– Няма такава хубава шпага, господине, която да устои срещу четири шпаги и четири ножа; без да смятаме шпагите и ножовете на вашите съучастници, които ви чакат на вратата.

– Извинете, господине – продължи д'Артанян, – вие се заблуждавате; тия, които ни чакат на вратата, не са наши съучастници, а наши слуги. Аз държа на строгата истина.

Мордаунт отговори само с усмивка, която сви иронично устните му.

– Но не е там работата – продължи д'Артанян – и аз се връщам на моя въпрос. Имах голямата чест да ви попитам, господине, защо си променихте външността? Струва ми се, че маската ви беше много подходяща; прошарената брада ви седеше чудесно, а пък секирата, с която нанесохте такъв знаменит удар, също щеше да подхожда сега на лицето ви. Защо я оставихте?

– Защото си спомних сцената в Армантиер и си помислих, че ще срещна четири секири срещу една, като се намеря между четири палачи.

– Господине – отговори д'Артанян с най-голямо спокойствие, макар лекото движение на веждите му да показваше, че започва да се разгорещява, – господине, макар че сте крайно порочен и развратен, вие сте извънредно млад, за да обърне внимание на лекомислените ви думи. Да, лекомислен, защото това, което току-що казахте за Армантиер, няма никаква връзка със сегашното положение. Действително ние не можехме да предложим шпага на госпожа майка ви и да я помолим да се дуелира с нас. Но на вас, господине, на един млад кавалер, който си играе с ножа и пистолета, както видяхме, и който носи такава дълга шпага, всеки има право да предложи дуел.

– Аха! – каза Мордаунт. – Значи вие желаете дуел?

И той стана с искрящ поглед, сякаш беше готов да отговори веднага на предизвикателството.

Портос стана също така, свикнал вече на такива приключения.

– Извинете, извинете – каза д'Артанян със същото хладнокръвие, – да не бързае, защото всеки от нас желае, разбира се, да се действа по всички правила. Седнете мили Портос, и вие, господин Мордаунт, бъдете тъй добри да запазите спокойствие. Ще свършим тая работа колкото се може по-добре и аз ще бъда откровен с вас. Признайте, господин Мордаунт, че имате голямо желание да ни убиете? Поне някого от нас?

– Всички! – отговори Мордаунт. Д'Артанян се обърна към Арамис и му каза:

– Много голямо щастие е, съгласете се с това, мили Арамис, че господин Мордаунт познава тъй добре тънкостите на френския език; поне няма да има недоразумения между нас и чудесно ще уредим всичко.

След това се обърна към Мордаунт и продължи:

– Драги господин Мордаунт, трябва да ви кажа, че тия господа изпитват към вас същите добри чувства и биха били очаровани да ви убият също така. Ще ви кажа нещо повече: вероятно те ще ви убият, но като честни благородници; и ето най-доброто доказателство за това.

С тия думи д'Артанян хвърли шапката си на килима, отмести стола си до стената, даде знак на приятелите си да направят същото и се поклониха на Мордаунт с чисто френска учтивост.

– На ваше разположение съм, господине – продължи той. – Ако нямате нищо да възразите срещу честта, която искам от вас, тогава да започнем, ако обичате. Моят шпага е по-къса от вашата, наистина, но няма значение. Надявам се, че ръката ще попълни тоя недостатък.

– Стой! – каза Портос и се приближи. – Аз ще започна пръв; и без риторика!

– Позволете, Портос – намеси се Арамис.

Атос не направи никакво движение, сякаш беше статуя; дори дишането му като че ли спря.

– Господа, господа, успокойте се – каза д'Артанян, – ще дойде и вашият ред. Погледнете очите на господина и прочетете в тях благотворната омраза, която му вдъхваме; вижте как сръчно изтегли шпагата си от ножницата; вижте с какво внимание се озърта, да не би нещо да му попречи. Е добре, не доказва ли всичко това, че господин Мордаунт умее да върти шпагата и че много скоро ще ме смените, ако допусна това? Останете спокойно на местата си като Атос, от който ви препоръчвам да вземете пример, и ми оставете инициативата, която взех. Впрочем – продължи той и изтегли шпагата си с ужасно движение – аз имам лична сметка с господина и ще започна пръв. Аз желая, аз искам това!

За първи път д'Артанян употреби тая дума, като говореше с приятелите си. Дотогава той се задоволяваше да я мисли.

Портос отстъпи. Арамис сложи шпагата си под мишница. Атос оставаше неподвижен в тъмния си ъгъл, но не спокоен, както каза д'Артанян, а, напротив, задушаваше се, едва дишаше.

– Сложете обратно шпагата си в ножницата, кавалере – каза д'Артанян на Арамис, – господинът може да ви заподозре в намерения, каквито нямате.

След това се обърна към Мордаунт.

– Господине – му каза той, – чакам ви.

– А аз, господа, ви се чудя. Вие спорите кой да започне дуел с мене, без да поискате мнението ми, а струва ми се, че това ме засяга отчасти и мене. Аз ви мразя четиримата, това е вярно, но в различна степен. Надявам се да ви убия четиримата, но имам по-голям шанс да убия първия, отколкото втория, втория, отколкото третия и третия, отколкото последния. Затова искам да ми дадете правото да си избира противника. Ако ми откажете това право, убийте ме, убийте ме, но няма да се бия.

Четиримата приятели се спогледаха.

– Това е справедливо – казаха Портос и Арамис, като се надяваха, че изборът ще падне на тях.

Атос и Арамис мълчаха; но мълчанието им изразяваше съгласие.

– И така – рече Мордаунт сред дълбокото и тържествено мълчание, което царуваше в тая тайнствена къща, – и така аз избирам за пръв свой противник този от вас, който, не смятайки се повече за достоен да носи името граф Дьо Ла Фер, се е нарекъл Атос.

Атос скочи от стола си, сякаш някаква пружина го изправи на крака. Но за голямо учудване на приятелите си, след като постоя малко неподвижен и мълчалив, поклати глава и каза:

– Господин Мордаунт, всеки дуел между нас двама е невъзможен. Направете на някой друг тая чест, с която ме удостоихте.

И седна отново.

– А, ето вече един се уплаши – рече Мордаунт.

– Гръм и мълния! – извика д'Артанян, като скочи към младия човек. – Кой каза тук, че Атос се е уплашил?

– Нека си говори, д'Артанян – продължи Атос с тъжна и презрителна усмивка.

– Това ли е решението ви, Атос? – попита гасконецът.

– Неотменимо.

– Добре, да не говорим повече за това.

След това се обърна към Мордаунт и продължи:

– Чухте, господине, граф дьо Ла Фер не иска да ви направи честта да кръстоса шпагата си с вас. Изберете някого от нас вместо него.

– Щом не се бия с него, все ми е едно с кого ще бъде – отвърна Мордаунт. – Сложете имената си в една шапка и ще изтегля наслуки.

– Добра идея – каза д'Артанян.

– Действително това средство решава всичко – забеляза Арамис.

– Как не се сетих за това – рече Портос, – а пък е толкова просто!

– Хайде, Арамис – каза д'Артанян, – напишете имената ни с тоя хубав ситен почерк, с който пишехте на Мари Мишон, за да я предупредите, че майката на господина възнамерява да убие милорд Бъкингам.

Мордаунт понесе тая нова атака, без да му трепне окото; той стоеше прав, със скръстени ръце и изглеждаше толкова спокоен, колкото може да бъде човек в неговото положение. Това беше гордост, ако не смелост, а тя прилича много на смелостта.

Арамис се приближи до писалищната маса на Кромуел, откъсна три еднакви листчета, написа на първото името си, а на двете останали имената на другарите си и ги показа на Мордаунт, който, без да ги чете, направи знак с глава, че напълно му вярва. След това ги сви на тръбички, сложи ги в една шапка и ги подаде на младия човек.

Мордаунт бръкна в шапката, извади едно от трите листчета и го хвърли презрително на масата, без да го чете.

– А, змийче! – измърмори д'Артанян. – Бих дал всичките си шансове за чина мускетарски капитан, само на това листче да бъде моето име!

Арамис разви листчето; но колкото и да се мъчеше да изглежда спокоен и хладнокръвен, виждаше се, че гласът МУ трепере от омраза и желание за дуел.

– Д'Артанян.! – прочете той с висок глас.

Д'Артанян извика от радост.

– А! Значи има небесно правосъдие! – извика той.

След това се обърна към Мордаунт и прибави:

– Надявам се, господине, че сега нямате никакво възражение, нали?

– Никакво, господине – отвърна Мордаунт, като изтегли на свой ред шпагата си и опря върха ѝ на ботуша си.

Щом се увери, че желанието му ще се изпълни и че неговият човек няма да се изплъзне, д'Артанян си възвърна цялото спокойствие и хладнокръвие и дори бавността, с каквата обикновено се приготвяше за тая важна работа, която се нарича дуел. Той засука бързо маншетите си и

изтърка подметката на десния си крак в паркета, което не му попречи да забележи, че Мордаунт хвърли повторно около себе си особен поглед, забелязан вече веднъж от него. – Готов ли сте, господине? – попита той най-после.

– Аз ви чакам, господине – отговори Мордаунт, като вдигна глава и обгърна д'Артанян с поглед, изразът на който не може да се опише.

– Тогава пазете се, господине – каза гасконецът, – защото много добре владее шпагата.

– И аз също – отвърна Мордаунт.

– Толкова по-добре; съвестта ми ще бъде по-спокойна. Защищавайте се!

– Минутка! – спря го младият човек. – Дайде ми дума, господа, че няма да ме нападате вкупом, а подред.

– Ти искаш това само за да си направиш удоволствието да ни обидиш, малка змийо! – извика Портос.

– Не, за да ми бъде спокойна съвестта, както преди малко каза господинът.

– Това е с друга цел – промърмори д'Артанян, като поклати глава и погледна с известно безпокойство около себе си. .

– Честна дума на благородник! – казаха заедно Арамис и Портос.

– В такъв случай, господа – рече Мордаунт, – отдръпнете се в някой ъгъл като господин граф дьо Ла Фер, който, макар че не пожела да се дуелира, знае, изглежда, правилата на дуела. Направете ни място, то ни е необходимо.

– Добре – каза Арамис.

– Колко церемонии! – забеляза Портос.

– Отдръпнете се, господа – рече д'Артанян; – не трябва да даваме на господина нито най-малкия повод да се държи лошо, което той, струва ми се, желае много, въпреки цялото ми уважение към него.

Тая нова подигравка не промени безстрастното лице на Мордаунт.

Портос и Арамис се отдръпнаха в най-близкия ъгъл до тоя, където седеше Атос, така че двамата противници останаха посред стаята, осветени от пълната светлина на двете лампи, които бяха поставени върху писалищната маса на Кромуел. От само себе си се разбира, че светлината отслабваше, колкото повече се отдалечаваше от осветения център.

– Хайде, господине, готов ли сте най-после? – каза д'Артанян.

– Готов съм – отвърна Мордаунт.

Двамата направиха едновременно крачка напред и благодарение на това движение шпагите им се кръстосаха.

Д'Артанян беше извънредно добър фехтовчик, за да си позволи да се забавлява, както се казва на академичен език, да опипва противника си. Той нанесе бляскав и бърз лъжлив удар, Мордаунт го отби.

– Аха! – извика той с доволна усмивка.

И без да губи време, мислейки, че вижда пролука, нанесе прав и бърз като светкавица удар.

Мордаунт отби и тоя удар с едва забележимо движение на върха на шпагата.

– Започвам да мисля, че само се забавляваме – каза д'Артанян.

– Да – промърмори Арамис, – но забавлявайте се предпазливо.

– Пусто да остане! Внимавайте, приятелю – обади се Портос.

Мордаунт се усмихна на свой ред.

– А, господине, каква отвратителна усмивка! – извика д'Артанян. – Дяволът ви е научил да се усмихвате така, нали?

Мордаунт отговори само с опит да избие шпагата на д'Артанян. Гасконецът не очакваше да срещне толкова сила в това слабо наглед тяло. Но той също тъй ловко отби удара на Мордаунт и шпагата на противника му се

плъзна по дължината на неговата шпага, без да засегне гърдите му. Мордаунт направи бързо крачка назад. – А, вие отстъпвате – каза д'Артанян, – вие завивате? Както обичате, аз печеля от това: не виждам злата ви усмивка. Ето съвсем съм на сянка. Толкова по-добре! Не можете да си представите, господине, какъв лъжлив поглед имате, особено когато ви е страх. Погледнете в очите ми и ще видите това, което вашето огледало няма да ви покаже никога: честен и откровен поглед. г Мордаунт не отговори нищо на тоя поток от думи, не много изящен, но присъщ на д'Артанян, който имаше за принцип да занимава противника си. Той отстъпваше, като продължаваше да завива, и най-после успя да си размени мястото с д'Артанян.

Усмихваше се все повече и повече. Тая усмивка започна да безпокои гасконецата.

„Хайде, хайде, трябва да свършим – помисли си д'Артанян. – Тоя проклетник има железни крака. Напред!“ И на свой ред нападна Мордаунт, който продължи да отстъпва, но очевидно с някаква цел, без да направи нито една грешка, от която д'Артанян да може да се възползува, и без да сваля нито за миг шпагата си от линията. Но тъй като дуелът се водеше в стая и дуелиращите се имаха малко място, Мордаунт допря, крак до стената и се опря с лявата ръка на нея.

– А! – каза д'Артанян. – Сега вече няма къде да отстъпвате, драги

приятелю! Господа – продължи той, като стисна устни и се намръщи, – виждали ли сте някога скорпион, закован на стена? Не? Е добре, сега ще видите...

В една секунда д'Артанян нанесе три ужасни удара на Мордаунт. Но и трите го засегнаха съвсем леко. Д'Артанян не можеше да разбере каква е тая работа. Тримата приятели гледаха със затаен дъх и с пот на челото.

Най-после д'Артанян, приближил се твърде много, отстъпи на свой ред крачка назад, за да подготви или по-скоро да нанесе четвърти удар; за него дуелът, като шахматната игра, беше обширна комбинация, на която всички подробности произтичаха една от друга. Но в тоя миг, когато след бързо лъжливо движение той нападна със светкавична бързина, стената сякаш се разцепи на две: Мордаунт изчезна в зиналия отвор и шпагата на д'Артанян, попаднала между двете стени, се счупи, като че ли беше от стъкло.

Д'Артанян направи крачка назад. Стената се затвори.

Докато се защищаваше, Мордаунт отстъпваше към тайната врата, през която, както видяхме, излезе Кромуел. Щом я достигна, той потърси с лявата ръка копчето и го натисна; след това изчезна, както в театъра изчезват злите духове, които могат да минават през стените.

Гасконецът избълва страшно проклятие, на което от другата страна на стената отговори див смях, зловещ смях, който смръзна кръвта дори на скептика Арамис.

– Тук, господа! – викна д'Артанян. – Да издъним тая врата.

– Това е дяволът в човешки образ! – извика Арамис, като дотича при зова на приятеля си.

– Той ще ни се изплъзне, пусто да остане, ще ни се изплъзне! – изрева Портос, като налегна с широкото си рамо вратата, която не се помръдна дори, задържана от някаква тайна пружина.

– Толкова по-добре! – глухо промърмори Атос.

– Подозирах това, пусто опустяло! – каза д'Артанян, като се изтощаваше в напразни усилия. – Подозирах го. Когато тоя мръсник почна да се върти по стаята, предвиждах някоя безчестна маневра, досегах се, че крои нещо. Но кой можеше да очаква това?

– Това е страшно нещастие, което ни изпраща дяволът, приятелът му! – извика Арамис.

– Това е явно щастие, което ни изпраща сам бог! – каза Атос с нескривана радост.

– Наистина вие се излагате, Атос! – отвърна д'Артанян, като сви

рамене и изостави вратата, която решително не искаше да се отвори. – Как можете да говорите такива неща на хора като нас, пусто опустяло? Значи вие не разбирате положението?

– Какво има? Какво положение? – попита Портос.

– В тая игра който не убие, ще бъде убит – отговори д'Артанян. – Позволете да узная сега, мили мой, влиза ли във вашите изкупителни обряди господин Мордаунт да ни принесе в жертва на синовната си любов? Ако е такова мнението ви, кажете го откровено.

– О, д'Артанян, приятелю мой!

– Може ли да се гледат нещата от тая гледна точка? Тоя подлец ще ни изпрати сто войници, които ще ни скълцат на прах в тоя хаван на господин Кромуел. Хайде, приятели, на път! Ако останем тук само пет минути, свършено е с нас.

– Да, имате право, на път! – казаха Атос и Арамис.

– А къде ще отидем? – попита Портос.

– В странноприемницата, мили приятелю, да дигнем пъртушините и конете си; а оттам, ако е рекъл господ, право във Франция, където поне зная как са построени къщите. Нашата фелука ни чака; бога ми, това е голямо щастие за нас.

И превръщайки думите в дела, д'Артанян сложи счупената си шпага в ножницата, вдигна шапката си, отвори вратата към стълбата и слезе бързо, последван от тримата си другари.

На вратата бегълците срещнаха слугите си и ги попитаха за Мордаунт: те не бяха видели да излиза никой.

XII. ФЕЛУКАТА „СВЕТКАВИЦА“

Д'Артанян не се излъга: Мордаунт нямаше време за губене и не го изгуби. Той знаеше с каква бързина неприятелите му вземат решения и ги изпълняват и реши да постъпи като тях. Тоя път мускетарите бяха срещнали достоен противник.

След като затвори грижливо вратата след себе си, Мордаунт се спусна в подземие, сложи безполезната си вече шпага в ножницата, отиде в съседната къща и се спря, за да се опипа и да си поеме дъх.

– Добре – каза си той, – нищо, почти нищо! ... Просто драскотини: две на ръката и една на гърдите. Аз нанасям по-добри рани. Нека попитат Бетюнския палач, чичо ми лорд Уинтър и краля Чарлз! А сега не

трябва да се губи нито секунда, защото една изгубена секунда може да ги спаси, а те трябва да умрат четиримата заедно, наведнъж, поразени от човешкия огън, щом божият огън не ги поразява. Те трябва да изчезнат тъй, че и следа да не остане от тях. И така, да тичам, докато краката ми държат, докато сърцето ми не се пръсне в гърдите, но да стигна преди тях.

И Мордаунт тръгна бързо, но равномерно към първата кавалерийска казарма, която се намиреше на около четвърт левга. Той измина тая четвърт левга за четирипет минути.

Щом стигна в казармата, каза името си, взе най-добрия кон от конюшната, скочи на него и се спусна на път. След четвърт час беше в Грийнуич.

– Ето пристанището – промърмори той. – Тая тъмна точка там в далечината е Кучешкият остров. Добре! Пристигнал съм половин час преди тях... може би и цял час. Какъв съм глупак! Едва не се задуших от безумното си бързане. А сега – прибави той, като се надигна на стремената, за да види по-добре въжетата и мачтите, – сега как да намерим „Светкавица“? Де е „Светкавица“?

В същия миг, когато си казваше мислено тия думи, някакъв човек, който лежеше на свитък от въжета, стана, сякаш в отговор на мисълта му, и направи няколко крачки към Мордаунт.

Мордаунт извади носна кърпичка от джоба си и я размахна. Човекът го загледа внимателно, но остана на мястото си, без да направи крачка напред или назад.

Мордаунт върза възел на всеки край на кърпичката. Човекът се приближи до него. Това беше, както знаем, условният знак. Морякът беше с широк ямурлук, който скриваше фигурата и лицето му.

– Господине – каза морякът, – не идвате ли случайно от Лондон, за да се поразходите по море?

– Точно така – отговори Мордаунт, – към Кучешкия остров.

– Тъй, тъй. И навярно господинът има известно предпочитание? Желаете ли какъвто и да е кораб,? Искате ли бързоходен кораб, бърз ...

– Като светкавица – отговори Мордаунт.

– Добре. Тогава господинът търси моя кораб, аз съм шкиперът, който му е необходим.

– И аз мисля така – каза Мордаунт, – особено ако не сте забравили знака, по който мога да ви позная.

– Ето го, господине – рече морякът и извади от джоба на ямурлука си кърпичка с възли на четирите краища.

– Отлично, отлично! – извика Мордаунт и скочи от коня си. – Сега няма време за губене. Изпратете коня ми в най-близката странноприемница и ме заведете на кораба си.

– А другарите ви? – попита морякът. – Аз мислех, че сте четирима, без да се смятат слугите.

– Слушайте – каза Мордаунт и се приближи до моряка, – аз не съм той, когото чакате, а и вие не сте той, когото те се надяват да срещнат тук. Вие сте заместили капитан Роджър, нали? Вие сте тук по заповед на генерал Кромуел и аз идвам от негово име.

– Действително аз ви познавам – рече шкиперът. – Вие сте капитан Мордаунт.

Мордаунт потрепера.

– О, не се плашете – прибави шкиперът, като свали капюшона си и си откри главата, – аз съм приятел.

– Капитан Грослоу! – извика Мордаунт.

– Същият. Генералът си спомни, че едно време бях морски офицер, и ми възложи тая експедиция. Има ли някаква промяна?

– Не, никаква. Напротив, всичко остава в същото положение.

– За миг помислих, че смъртта на краля...

– Смъртта на краля само ускори бягството им; след четвърт час, след десет минути може би те ще бъдат тук.

– Тогава защо дойдохте?

– За да отплувам с вас.

– Аха! Да не би генералът да се съмнява в моето усърдие?

– Не. Но искам да присъствувам лично на отмъщението ми. Няма ли кой да вземе коня ми?

Грослоу свирна. Появи се някакъв моряк.

– Патрик – каза Грослоу, – закарайте тоя кон в конюшната на най-близката странноприемница. Ако ви попитат чий е, кажете, че е на един ирландски благородник.

Морякът се отдалечи, без дума да продума.

– А не се ли страхувате, че ще ви познаят? – попита Мордаунт.

– Няма никаква опасност в тоя костюм, под тоя ямурлук и в тая тъмна нощ. Впрочем вие сам не ме познаяте, а те ще ме познаят още по-малко.

– Наистина – рече Мордаунт, – освен това те няма и да помислят за вас. Всичко е готово, нали?

– Да.

– Товарът е на кораба?

– Да.

– Пет пълни бъчви?

– И петдесет празни.

– Точно така.

– Караме порто в Анверс.

– Чудесно. Сега ме заведете на борда и се върнете на поста си, защото те могат да пристигнат всеки момент.

– Готов съм.

– От голямо значение е никой от вашите хора да не ме види, когато се качвам.

– Целият ми екипаж се състои от един човек и аз съм сигурен в него като в самия себе си. При това той човек не ви познава и подобно на другарите си е готов да се подчини на заповедите ни, но той не знае нищо.

– Добре. Да вървим.

Те се спуснаха към Темза. Една малка лодка беше привързана с желязна верига за брега. Грослоу притегли лодката, задържа я, докато Мордаунт се качваше на нея, след това скочи на свой ред вътре, улови греблата и почна да гребе така, че да докаже истината на казаното преди малко, тоест, че не беше забравил морската си служба.

След пет минути те се измъкнаха от тоя свят от кораби, които още по онова време задръстваха крайбрежието на Лондон, и Мордаунт видя малката, фелука, която като черна точка се клатушкаше на котвата на около осемстотин метра от Кучешкия остров.

Като се приближиха до „Светкавица“, Грослоу свирна по особен начин и веднага над борда се показа една човешка глава.

– Вие ли сте, капитане? – попита той човек.

– Да, хвърли стълбата.

Грослоу приближи лодката до самата фелука.

– Качвайте се! – каза той на другаря си.

Без да отговори, Мордаунт улови въжето и се покатери по него с ловкост и самоувереност, необичайни за неморяк; но жаждата за отмъщение заместваше у него навика и го правеше способен на всичко.

Както предвидя Грослоу, морякът, който караулеше на „Светкавица“, сякаш не забеляза дори, че капитанът му се върна не сам.

Мордаунт и Грослоу се приближиха до капитанската каюта. Тя беше временна кабина, построена от дъски върху палубата.

Почетната каюта беше отстъпена от капитан Роджър на пътниците

му.

– А те? ... Де ще бъдат те? – попита Мордаунт.

– На другия край – отговори Грослоу.

– И няма какво да правят тук, нали?

– Абсолютно нищо.

– Чудесно! Ще се скрия у вас. Върнете се в Грийнуич и ги доведете.

Имате ли лодка?

– Тая, с която дойдохме.

– Тя ми се видя лека и бърза.

– Истинска пирога.

– Привържете я към кърмата с конопено въже, сложете ѝ гребла, за да плува след кораба и за да можем да отрежем само въжето, когато стане нужда. Снабдете я с ром и сухари. Ако случайно морето се развълнува, вашите хора ще бъдат много доволни, когато намерят с какво да се подкрепят.

– Всичко ще бъде направено, както казвате. Искате ли да посетите барутното помещение?

– Не, после, когато се завърнете. Искам сам да сложа фитила, за да бъде сигурен, че няма да гори дълго. Само крийте добре лицето си, за да не ви познаят.

– О, бъдете спокоен!

– Вървете, ето че в Грийнуич бие десет часът. Действително десетте удара на една камбана долетяха

печално по въздуха, под огромните облаци, които се носеха по небето като безшумни вълни

Грослоу хлопна вратата, която Мордаунт затвори отвътре, заповяда на караулещия моряк да пази най-внимателно и се спусна в лодката. Тя се понесе бързо: вълните се запениха под греблата.

Духаше студен вятър и на пристанището нямаше никой, когато Грослоу пристигна в Грийнуич; много лодки бяха тръгнали, възползвайки се от прилива. Точно когато слизаше на брега, Грослоу чу конски тропот по пътя, настлан с обли камъни.

– Охо! – каза той. – Мордаунт беше прав, като ме караше да бързам. Нямало е време за губене. Ето ги.

Действително това бяха нашите приятели или по-скоро авангардът им, който се състоеше от д'Артанян и Атос. Щом пристигнаха до мястото, където стоеше Грослоу, те се спряха, сякаш се досетиха, че именно с него ще имат работа. Атос слезе от коня, спокойно извади кърпичка с четири възела на ъглите и я размаха, докато д'Артанян, предпазлив

както винаги, остана полунаведен на коня си с ръка в кобура на пистолета.

В началото Грослоу не знаеше дали това са очакваните от него хора и се скри зад един от тия железни колове, забити в земята, които служат за връзване на корабните въжета; но като видя условния знак, той стана и тръгна право към благородниците. Беше добре завит с ямурлука си и не можеше да се види лицето му. Но нощта беше тъй тъмна, че тая предпазна мярка ставаше излишна.

Все пак проникателният поглед на Атос откри веднага, въпреки мрака, че това не беше Роджър.

– Какво искате? – запита той Грослоу, като направи крачка назад.

– Искам да ви кажа, милорде – отговори Грослоу с ирландски изговор, – че вие търсите капитан Роджър, но го търсите напрасно.

– Защо? – попита Атос.

– Защото тая сутрин той падна от една мачта и си счупи крака. Но аз съм негов братовчед; той ми разказа цялата работа и ми поръча да срещна вместо него и да заведе, където пожелаят, благородниците, които ми покажат кърпичка с възли на четирите ъгли като тая, която държите в ръка, и като тая в джоба ми.

И с тия думи Грослоу извади от джоба си кърпичката, която беше показал вече на Мордаунт.

– Това ли е всичко? – попита Атос.

– Съвсем не, милорде; обещани са още седемдесет и пет ливри, ако ви закарам здрави и читави в Булон или в друго място на Франция, което ми посочите.

– Какво ще кажете за това, д'Артанян? – попита Атос на френски.

– Какво казва, най-напред? – отговори гасконецът.

– А, наистина – рече Атос, – забравих, че не разбирате английски.

И предаде на д'Артанян разговора си с капитана.

– Това ми се струва много правдоподобно – каза гасконецът.

– И на мен също – прибави Атос.

– При това – продължи д'Артанян, – ако тоя човек ни мами, винаги ще можем да му пръснем мозъка.

– И кой ще ни кара?

– Вие, Атос; вие знаете много неща и не се съмнявам, че знаете да карате и кораб.

– Бога ми – отговори Атос с усмивка, – вие се шегувате, приятелю, а при това почти налучкахте истината: баща ми искаше да служи във

флотата и аз имам смътни познания по управление на кораб.

– Виждате ли! – извика д'Артанян.

– И така, идете за приятелите ни, д'Артанян, и ги доведете; сега е единадесет часа, нямаме време за губене.

Д'Артанян се приближи към двамата конници, които с pistolети в ръка стояха на стража при най-близките къщи и поглеждаха назад по пътя: малко по-далече, под един навес, трима други конници дебнеха и сякаш също чакаха.

Двамата пазачи на пътя бяха Портос и Арамис.

Тримата конници под навеса бяха Мускетон, Блезоа и Гримо; само че погледнат по-отблизо, Гримо изглеждаше двоен, защото на седлото зад него седеше братът на Пари, който трябваше да закара обратно в Лондон конете на благородниците и на слугите им; те бяха дадени на съдържателя срещу дълговете, направени през време на престоя им у него. Благодарение на тая търговска сделка четиримата приятели можаха да се сдобият с не много голяма сума, но достатъчна за покриване на неочакваните разходи, които можеха да се случат по пътя.

Д'Артанян повика Портос и Арамис, а те дадоха знак на хората си да слязат от конете и да отвържат багажа от седлата.

Братът на Пари се раздели не без съжаление с приятелите си; предлагаша му да дойде във Франция, но той отказа решително.

– Това е много просто – каза Мускетон. – Той все още мисли за Грослоу.

Читателят си спомня, че капитан Грослоу беше чупил главата му.

Малкият отряд отиде при Атос. Но д'Артанян бе обзет отново от обичайната си недоверчивост; струваше му се, че кеят е много пуст, нощта много тъмна, а шкиперът много сговорчив.

Той разказа на Арамис за злополуката с Роджър. Арамис, също тъй недоверчив, усили още повече подозренията му.

По лекото цъкване с език Атос разбра, че гасконецът се безпокои.

– Нямаме време да бъдем недоверчиви – каза той. –

Лодката ни чака, да се качваме.

– При това – прибави Арамис – кой ни пречи да бъдем недоверчиви и все пак да се качим? Само няма да откъсваме очи от шкипера.

– И ако не върви право, ще го убия. Туйто.

– Добре го каза, Портос – рече д'Артанян. – Да се качим. Върви

напред, Мускетон.

Д'Артанян спря приятелите си, като остави слугите да минат първи, за да види дали е здрава дъската, прехвърлена между брега и лодката. .,

Тримата слуги минаха благополучно.

След тях тръгна Атос, после Портос, после Арамис. Д'Артанян мина последен, като продължаваше да клати глава.

– Какво ви е, приятелю мой? – попита Портос. – Честна дума, вие можете да уплашите самия Цезар!

– Какво ли? – отговори д'Артанян. – Не виждам на пристанището нито надзирател, нито часовой, нито митничар.

– Какво се оплаквате! – продължи Портос. – Всичко върви по мед и масло.

– Всичко върви много добре, Портос. Най-последно няма значение, добър е господ.

Щом вдигнаха дъската, шкиперът седна край кормилото и даде знак на един моряк, който, въоръжен, с дълъг прът, започна да маневрира, за да прекара лодката през този лабиринт от кораби, в който се намираще.

Другият моряк седеше от лявата страна с гребло в ръка.

Когато стана възможно да си служат с греблата, другарят му се присъедини към него и лодката тръгна по-бързо.

– Най-последно заминаваме – каза Портос.

– Уви, заминаваме сами! – прибави граф дьо Ла Фер.

– Да, но заминаваме заедно, четиримата, и без нито една драскотина; това е утешение.

– Още не сме пристигнали – обади се д'Артанян. – Пазете се от срещи!

– Е, мили мой – рече Портос, – вие сте като гарваните: вечно грачите за нещастие. Кой може да ни срещне в такава тъмна нощ, когато на двамайсет крачки не се вижда нищо?

– Да, но утре сутринта? – възрази д'Артанян.

– Утре сутринта ще бъдем в Булон.

– От все сърце желая това – каза гасконецът – и признавам слабостта си. Слушайте, Атос, вие ще се смеете, но докато бяхме на пушечен изстрел от насипа и от корабите, все чаках, че някакъв страшен залп от мускети ще ни унищожи всичките.

– Но това е невъзможно – забеляза Портос с присъщия си здрав смисъл, – защото заедно с нас биха убили шкипера и моряците.

– Хайде де, голяма работа за господин Мордаунт! Мислите ли, че

това ще го спре?

– Най-после – рече Портос, – много съм доволен, дето д'Артанян си признава, че го е страх.

– Не само си признавам, но се и хваля с това. Не съм носорог като вас. Ей, какво е това?

– „Светкавица“ – отговори шкиперът.

– Значи пристигнахме? – попита Атос на английски.

– Пристигаме – отвърна капитанът. Действително след три удара с греблата се намериха при фелуката.

Морякът чакаше, стълбата беше готова; той позна лодката.

Атос се качи с ловкостта на истински моряк; Арамис – с Дългогодишния навик към въжени стълби и към други Повече или по-малко сполучливи изобретения, които съществуват за преминаване на забранени пространства.

д'Артанян – като ловец на различни диви кози; Портос – с помощта на силата си, която заместваше всички други способности у него.

Със слугите тая операция беше по-мъчна. Съвсем не за Гримо, тънък и дълъг като котка, който намираще винаги начин да се промъкне навсякъде, но за Мускетон и за Блезоа: моряците бяха принудени да ги повдигнат на ръце, след което Портос ги улови за яката на дрехата и ги постави право на палубата.

Капитанът заведе пътниците си до каютата, предназначена за тях; тя се състоеше от една стая, в която трябваше да живеят заедно; след това той поиска да се отдалечи под предлог, че трябва да даде някои заповеди.

– Една минута – каза д'Артанян. – Колко души имате на борда, капитане?

– Не разбирам – отговори запитаният на английски.

– Попитайте го на езика му, Атос. Атос повтори въпроса на английски.

– Трима – отговори Грослоу, – без да броя себе си, разбира се.

д'Артанян разбра отговора, защото капитанът показа три пръста.

– О, трима – каза д'Артанян, – започвам да се успокоявам. Няма значение, докато се нареждате, аз ще обиколя фелуката.

– А аз ще се заема с вечерята – обади се Портос.

– Това е хубаво и великодушно намерение, Портос, приведете го в изпълнение. А вие, Атос, дайте ми Гримо, който в компанията на приятеля си Пари се научи да дърдори малко английски; той ще ми служи за

преводач.

– Идете, Гримо – заповяда Атос.

На палубата се намираще един фенер. Д'Артанян го повдигна с едната ръка, взе пистолет в другата и каза на шкипера:

– Come1.

Тая дума и Goddam2 беше всичко, което може да запомни от английския език.

—

1 Come (анг.) – Елате.

2 Goddam (анг.) – Дявол да го вземе.

Д'Артанян слезе през люка на долната палуба.

Тя беше разделена на три отделения: това, в което слезе д'Артанян, се простираше от третата мачта до края на кърмата и се намираще следователно под пода на стаята, в която Атос, Портос и Арамис се готвеха да прекарат нощта; второто заемаше средната част на кораба и беше предназначено за слугите; третото се намираще под носовата част, тоест под кабината, стъкмена набързо от капитана, в която Мордаунт се скри.

Д'Артанян слезе по стълбата, протегнал напред ръката си с фенера, и каза:

– Охо, колко бъчви! Също като в пещерата на Али Баба.

Приказките „Хиляда и една нощ“ току-що бяха преведени за първи път и бяха много на мода по това време.

– Какво казвате? – попита капитанът на английски. Д'Артанян го разбра по интонацията на гласа.

– Искам да зная какво има в тия бъчви – рече д'Артанян и постави фенера си на едно от буретата.

Шкиперът направи движение да се изкачи назад по стълбата, но се удържа и отговори:

– Порто.

– А, вино порто? – каза д'Артанян. – Чудесно, значи няма да умрем от жажда.

След това се обърна към Грослоу, който си триеше едрите капки пот по челото, и попита:

– И пълни ли са? Гримо преведе въпроса.

– Някой са пълни, а някои са празни – отговори Грослоу с глас, който въпреки усилията му издаваше неговото безпокойство.

Д'Артанян почука с пръст по бъчвите и разбра, че пет от тях са пълни, а другите празни; след това, за най-голям ужас на англичанина,

вмъкна фенера си между бъчвите, видя, че там няма нищо, и каза:

– Хайде, можем да вървим нататък!

Той се приближи до вратата, която водеше във второто отделение.

– Чакайте – рече останалият назад англичанин, все още обзет от току-що описаното вълнение, – чакайте, ключът на тая врата е у мене.

Той мина бързо пред д'Артанян и Гримо и с разтреперана ръка мушна ключа в ключалката. Те влязоха във второто отделение, където Мускетон и Блезоа се готвеха да вечерят.

Тук очевидно нямаше какво да се търси и гледа: виждаха се всички ъгли и кътчета при светлината на лампата, която осветяваше достойните другари.

Преминаха в третото отделение.

Тук беше помещението на моряците.

Цялата мобилировка се състоеше от три-четири хамака, закачени на тавана, една маса, поддържана с въжета от всяка страна, и две гнили и изкривени пейки. Д'Артанян повдигна дветри стари платна, които висяха на стените, не видя нищо подозрително и се изкачи на горната палуба.

– А тая каюта? – попита д'Артанян.

Гримо преведе на английски думите на мускетаря.

– Тая каюта е моята – отговори шкиперът. – Искате ли да влезете?

– Отворете вратата – каза д'Артанян. Англичанинът се подчини. Д'Артанян протегна ръката

си с фенера, мушна главата през полуотворената врата и като видя, че стаята прилича на килия, рече:

– Добре, ако има армия на фелуката, тя не е скрита тук. Хайде сега да видим дали Портос е намерил вечеря.

Като поблагодари на шкипера с кимване на главата, той се върна в почетната каюта, където бяха приятелите му.

Навярно Портос не беше намерил нищо или ако бе намерил нещо, умората беше надделяла над глада, защото, завит с мантията си, той спеше дълбоко, когато влезе д'Артанян.

Люлени от меките движения на първите морски вълни, Атос и Арамис започваха също да задремват; те отвориха очи, когато чуха, че влезе другарят им.

– Е какво? – попита Арамис.

– Всичко е наред – отговори д'Артанян. – Можем да спим спокойно.

Като чу тия успокоителни думи, Арамис отпусна отново

глава. Атос кимна приветливо. А д'Артанян, който, подобно на Портос, имаше още повече нужда от сън, отколкото от ядене, освободи Гримо и легна на мантията си с гола шпага, и то така, че не можеше да се влезе в каютата, без да го блъснат.

XIII. ВИНТО ПОРТО

След десетина минути господарите заспаха; но не и слугите, измъчвани от глад и особено от жажда.

Блезоа и Мускетон си приготвиха легло, което се състоеше от една дъска и един куфар, докато на една маса, висяща като в съседната каюта, се клатушкаха в такт с морските вълни кана с бира и три чаши.

– Проклето клатушкане! – каза Блезоа. – Чувствувам, че с мене ще стане същото, което изкарах, когато идвахме натука.

– И против морската болест – прибави Мускетон – имаме само ечемичен хляб и питие от хмел! Пфу!

– А де е вашата бутилчица, господин Мускетон? – попита Блезоа; той беше приготвил вече леглото си и сега със залитане се приближаваше до масата, край която седеше Мускетон и където успя да седне. – Де е вашата бутилчица? Изгубихте ли я?

– О, не – отговори Мускетон, – Пари я взе. Тия проклети шотландци все са жадни. А вие, Гримо – се обърна той към другаря си, който току-що се беше върнал от огледа с д'Артанян, – жаден ли сте?

– Като шотландец – лаконично отговори Гримо.

Той седна край Блезоа и Мускетон, извади бележник от джоба си и започна да прави сметките на господарите си, на които беше домакин.

– О-ох! – изпъшка Блезоа. – Повръща ми се!

– Ако ви се повръща – наставнически рече Мускетон, – хапнете нещо.

– От това ли ме карате да хапна? – каза Блезоа с жален вид, като показва презрително с пръст ечемичения хляб и каната с бира.

– Блезоа – продължи Мускетон, – не забравяйте, че хлябът е истинската храна на французина, а и не винаги той я има. Попитайте Гримо.

– Да, но бирата – възрази Блезоа с бързина, която правеше чест на находчивостта му, – бирата също ли е истинското питие на французина?

– Колкото за това – каза Мускетон, уловен натясно, като не знаеше какво да отговори, – трябва да призная че не е и че бирата му е също тъй

противна, както виното на англичанина.

– Как, господин Мустон – рече Блезоя, усъмнил се тоя път в дълбоките познания на Мускетон, към които изпитваше безгранично учудване в обикновените случаи на живота, как, господин Мустон, англичаните не обичат ли виното?

– Не могат да го търпят.

– Но аз съм виждал как го пият.

– За наказание. И ето ви доказателство – продължи Мускетон надут: – един английски принц умрял веднъж, защото го поставили в бъчва с малвазия. Чух с ушите си да разказват това на господин абата д'Ербле.

– Простак! – каза Блезоя. – Ех, защо не съм на неговото място!

– Можеш да бъдеш – обади се Гримо, като подреждаше числата си.

– Как така мога? – запита Блезоя.

– Така – отговори Гримо, като пренесе четири наум в следващия ред.

– Мога ли? Обяснете си, господин Гримо.

Мускетон мълчеше, докато Блезоя разпитваше, но по израза на лицето му се виждаше, че мълчи не от равнодушие.

Гримо продължи смятането си и записа общия сбор.

– Порто – каза той тогава, като посочи с ръка първото отделение, което беше посетил с д'Артанян и капитана.

– Как! Тия бъчви, които видях през полуотворената врата?

– Порто – повтори Гримо и започна ново аритметично действие.

– Чувал съм, че портото е отлично испанско вино – обърна се отново Блезоя към Мускетон.

– Безподобно е – каза Мускетон, като се облиза, – безподобно. В избата на господин барон дьо Брасьо има такова вино.

– А ако помолим тия англичани да ни продадат една бутилка? – предложи Блезоя.

– Да ни продадат! – каза Мускетон, в когото се пробудиха старите инстинкти към грабителство. – Ясно се вижда, млади човече, че още нямате опит в живота. Защо ще купуваме, когато можем да вземем и така?

– Да вземем – възрази Блезоя, – да пожелаваме благо на ближния! Това е забранено, струва ми се.

– Де е забранено? – попита Мускетон.

– В божите или черковните, заповеди, не помня вече кои. Но спомням си, че е казано: „Не пожелавай имота на ближния си, нито жена му“.

– Ето още един детински довод, господин Блезоя – с най-

покровителствен тон каза Мускетон. – Да, детински, повтарям думата. Питам ви, де сте видели в писанието, че англичаните са наши близни?

– Наистина никъде го няма това – отговори Блезоза, – или не си го спомням.

– Детински довод, повтарям го – продължи Мускетон. – Ако бяхте воювали десет години като Гримо и мене, драги ми Блезоза, щяхте да знаете да правите разлика между имота на близния и имота на неприятеля. Ами един англичанин е неприятел, мисля, а това вино порто принадлежи на англичани. Значи то ни принадлежи, защото сме французи. Не знаете ли пословицата: „Каквото докачиш от неприятеля, все е добро“?

Тая реч, подкрепена от целия авторитет, който Мускетон черпеше от дългия си опит, смая Блезоза. Той наведе глава, сякаш да събере мислите си, но изведнъж вдигна чело като човек, въоръжен с необоримо доказателство, и каза

– А господарите ще се съгласят ли с вашето мнение, господин Мустон?

Мускетон се усмихна презрително:

– Значи трябва – каза той – да наруша съня на тия прочути господари, за да им кажа: „Господа, вашият слуга Мускетон е жаден, ще благоволите ли да му позволите да пие?“ Питам ви, какво го интересува господин дьо Брасьо дали съм жаден или не?

– Това вино е много скъпо – забеляза Блезоза, като поклати глава.

– Дори ако златото се пиеше, господин Блезоза, нашите господари пак нямаше да се лишат от това удоволствие. Знайте, че само господин барон дьо Брасьо е толкова богат, че може да изпие цяла бъчва порто, дори ако е принуден да плати по един пистол за всяка капка. Ето защо не виждам причина – продължи Мускетон, като все повече и повече се въодушевяваше от гордост – защо слугите трябва да се лишават от това, от което господарите не биха се лишили.

Мускетон стана, взе каната с бирата, изля я зад борда до последната капка и тръгна величествено към вратата, която водеше в съседното отделение.

– Аха, заключена! – каза той. – Тия проклети англичани са страшно недоверчиви!

– Заключена! – повтори Блезоза не по-малко разочаровано. – А, пусто да остане! Много жалко! А пък усещам как червата ми просто се обръщат.

Мускетон се обърна към Блезоза със съвсем жално лице, от което се

виждаше, че споделя напълно разочарованието на добрия момък.

– Заключена! – повтори той.

– Но – реши се да опита Блезоа – аз чух, господин Мустон, как разказахте, че веднъж, когато сте били млад, в Шантии, струва ми се, вие сте хранили вашия господар и себе си, като сте ловил яребици с примка, шарани с въдица и бутилки с ласо.

– Така е – отговори Мускетон, – това е самата истина и ето Гримо може да го потвърди. Но избата имаше отдушник и виното беше в бутилки. Не мога да хвърлям ласото през тая преграда, нито да изтеглям с връв бъчва с вино, която тежи може би сто килограма.

– Не, но можете да извадите дветри дъски от преградата и да пробиее със свредел дупка на една от бъчвите – забеляза Блезоа.

Мускетон облещи кръглите си очи и погледна Блезоа като човек, учуден, че вижда в друг човек качества, за които дори не е подозирал.

– Наистина това е възможно – отговори той. – Но отде да вземем длето, за да махнем дъските, и свредло, за да пробием бъчвата?

– От връзката с инструментите – каза Гримо, като правеше баланс на сметките си.

– А, да, от връзката с инструментите – рече Мускетон, – аз и не помислих за нея.

Действително Гримо беше не само домакин на групата, но и неин оръжейник; освен прихода-разходната книга той имаше връзка с инструменти. А тъй като Гримо беше крайно предвидлив човек, тая връзка, грижливо скрита в пътническата му чанта, съдържаше всички инструменти от първа необходимост.

Следователно в нея имаше свредел с достатъчни размери.

Мускетон го взе.

Колкото за длетото, не стана нужда да го търси много далеч: ножът, който висеше на пояса му, можеше да го замести успешно. Мускетон потърси място, където дъските не бяха прилепнали, което не бе трудно да се намери, и веднага се залови за работа.

Блезоа го гледаше с възхищение, смесено с нетърпение, и от време на време се осмеляваше да прави умни и полезни забележки как да се извади гвоздей или да се натисне дъската с ножа.

След една минута Мускетон изкърти три дъски.

– Готово! – забеляза Блезоа.

Мускетон съвсем не приличаше на оная жаба в баснята, която си въобразявала, че е по-голяма, отколкото е всъщност. За нещастие той не можа да намали корема си, както беше успял да намали името си с една

трета. Опита се да мине през отвора, но видя със съжаление, че трябва да извади най-малко още дветри дъски, за да може да се промъкне.

Той въздъхна и се залови отново за работа.

Но Гримо свърши сметките си, стана и с най-голям интерес към извършваната работа се приближи до двамата другари; видя как напразно Мускетон се мъчеше да достигне обетованата земя.

– Аз – каза той.

Тая единствена дума струваше цял сонет, който, както е известно, струва цяла поема. Мускетон се обърна.

– Какво, вие? – попита той.

– Да, аз ще мина.

– Наистина – съгласи се Мускетон, като погледна дългото и тънко тяло на приятеля си, – вие ще минете, и дори лесно.

– Вярно, той знае пълните бъчи – забеляза Блезоа, – тъй като ходи вече в избата с господин кавалера д'Артанян. Позволете на господин Гримо да мине, господин

Мустон.

– И аз ще мина също тъй добре като Гримо – слабо засегнат отговори Мускетон.

– Да, но ви трябва много повече време, а аз умирам от жажда. Усещам, че червата ми се обръщат все повече и повече.

– Тогава минете, Гримо – рече Мускетон и подаде каната от бирата и свредлото на тоя, който предприемаше експедицията вместо него.

– Изплакнете чашите – каза Гримо.

След това кимна приятелски на Мускетон, сякаш желаше да се извини, че той завършва експедицията, тъй бляскаво започната от друг, пропълзя като змия през зеещия отвор и изчезна.

Блезоа изглеждаше възхитен, във възторг. От всичките подвизи, извършени в Англия от необикновените хора, на които те имаха честта да служат, тоя му се струваше безспорно най-чудният.

– Ще видите – рече тогава Мускетон, като гледаше Блезоа с превъзходство, което младежът не се и опита дори да оспори, – ще видите, Блезоа, как ние, старите войници, прием, когато сме жадни.

– Мантията – се обади Гримо от дъното на избата.

– Вярно – каза Мускетон.

– Какво желае? – попита Блезоа.

– Да запуши отвора с мантия.

– Защо?

– Ей че сте прост! – рече Мускетон. – А ако влезе някой?

– А, наистина! – извика Блезоя с все по-явно възхищение. – Но там нищо няма да види.

Гримо вижда винаги денем и нощем.

– отговори Мускетон.

– Щастливец! – каза Блезоя. – А аз без свещ не мога да направя две крачки, без да се блъсна в нещо.

– Защото не сте служили – отвърна Мускетон. – Иначе щяхте да се научите да намирате игла в пещ. Но тихо! Някой идва, струва ми се.

Мускетон подсвирна тихо в знак на тревога, както правеха слугите в дните на младостта си, седна край масата и махна на Блезоя да направи същото.

Блезоя се подчини.

Вратата се отвори. Показаха се двама души, завити с мантии.

– Охо! – каза единият от тях. – Единайсет и четвърт и още не сте легнали? Това е против правилника. След четвърт час всичко да се угаси и всички да хъркат.

Двамата мъже отидоха към вратата на отделението, в което се вмъкна Гримо, отключиха я, влязоха вътре и я затвориха след себе си.

– Ах – прошепна Блезоя разтреперан, – той е изгубен!

– Гримо е хитра лисица – промърмори Мускетон. Те зачакаха, наострили уши и спрели да дишат. Минаха десет минути; не се чу никакъв шум, който да

покаже, че Гримо е открит.

След това Мускетон и Блезоя видяха, че вратата се отвори отново; двамата мъже с мантии излязоха, заключиха вратата също тъй грижливо, както когато влязоха, и си отидоха, като повториха заповедта да се ляга и да се угасят светлините.

– Да се подчиним ли? – попита Блезоя. – Всичко това ми се струва много съмнително.

– Те казаха „след четвърт час“; имаме още пет минути – отговори Мускетон.

– Да предупредим ли господарите?

– Нека почакаме Гримо.

– Но ако са го убили?

– Гримо щеше да вика.

– Вие знаете, че той е почти ням.

– Тогава щяхме да чуем удара.

– Но ако не се завърне?

– Ето го.

Действително в същата минута Гримо махна мантията и промъкна през отвора бледото си лице; очите му; разширени от ужас, показваха малка зеница в широк бял кръг. Той държеше в ръка каната от бирата, пълна с някакво вещество, приближи я До светлината на пушещата лампа и изпусна само тоя къс звук: „О!“ с израз на такъв силен ужас, че Мускетон отстъпи уплашено, а Бледоа едва не припадна.

Все пак двамата погледнаха с любопитство в каната: им беше пълна с барут.

След като се убеди, че фелуката е натоварена с барут, а не с вино, Гримо се спусна към люка и с един скок се намери при стаята, в която спяха четиримата приятели Той бутна леко вратата, която при отваряне-то си събуди веднага д'Артанян, легнал зад нея.

Щом видя разстроено лице на Гримо, той разбра веднага, че се е случило нещо необикновено, и поиска да извика; но Гримо, по-бързо от мисълта, сложи пръст на устните и със силно духване, каквото не можеше да се очаква от такъв слаб човек, угаси малката нощна лампа, която гореше на три крачки от него.

Д'Артанян се надигна на лакът, Гримо сложи коляно на земята и така, с протегнатата шия, силно възбуден, му разказа на ухото нещо, което наистина беше твърде драматично, за да може да се предаде само с мимика.

През време на тоя разказ Атос, Портос и Арамис спяха като хора, които не са мигвали от осем дни; на долната палуба Мускетон се стягаше за всеки случай, а Блезоа, обзет от ужас, с настръхнала коса, се опитваше да прави същото.

Ето какво се беше случило.

Щом изчезна през отвора и се намери в първото отделение, Гримо се залови да търси и се натъкна на една бъчва. Той почука по нея: тя беше празна. Премина към друга, тя бе също празна; но третата, върху която повтори опита си, издаде такъв тъп звук, че не можеше да има никакво съмнение: с положителност беше пълна.

Гримо се спря пред тая бъчва, потърси де да я пробие и през време на търсенето напипа кран.

– Добре! – каза той. – Това ми спестява работата.

Подложи каната от бирата, завъртя крана и усети, че съдържанието минава съвсем бавно от единия съд в Другия.

След като затвори крана, Гримо се готвеше да приближи каната до устните си (беше толкова добросъвестен, че не можеше да занесе вино на другарите си, без да го опита), когато чу тревожния сигнал на

Мускетон; помисли си, че е някой нощен обход, вмъкна се между две бъчви и се скри.

Наистина миг след това вратата се отвори и затвори, след като пропусна двамата мъже с мантии, които видяхме, когато минаваха край Мускетон и Блезоа и им заповядаха да угасят светлините.

Единият от тях носеше фенер със стъкла, грижливо затворен и толкова висок, че пламъкът не можеше да достигне горния му край. Освен това самите стъкла бяха облепени с бяла хартия, която смекчаваше или по-скоро поглъщаше светлината и топлината.

Тоя човек беше Грослоу.

Другият държеше в ръка нещо дълго, гъвкаво и навито като белезникаво въже. Лицето му се скриваше под шапка с широки краища. Гримо помисли, че тия хора бяха привлечени в избата от същото чувство като неговото и че като него идваха за виното порто, и се сгуши още повече зад бъчвата. Впрочем той се утешаваше с мисълта, че ако го открият, престъплението му не беше много голямо.

Като стигнаха до бъчвата, зад която се криеше Гримо, двамата мъже се спряха.

– У вас ли е фитилът? – попита на английски тоя, който носеше големия фенер.

– Ето го – отговори другият.

При гласа на втория Гримо потрепера и се смръзна до мозъка на костите си. Той се надигна бавно, погледна над бъчвата и под широката шапка разпозна бледото лице на Мордаунт.

– Колко време ще гори тоя фитил? – попита той.

– Ами... около пет минути – отвърна първият.

И тоя глас се стори познат на Гримо. Очите му преминаха от единия на другия и след Мордаунт той позна Грослоу.

– В такъв случай – каза Мордаунт – предупредете хората си да бъдат готови, без да им казвате за какво. Лодката върви ли след фелуката?

– Като куче след господаря си, вързана със здраво конопено въже.

Тогава когато часовникът удари петнадесет минути след полунощ, съберете хората си, слезте безшумно в лодката...

– След като се запали фитилът, нали? Това ще направя аз. Искам да бъда уверен в успеха на отмъщението ми. Греблата в лодката ли са?

– Всичко е приготвено.

– Добре.

– Значи разбрахме се.

Мордаунт коленичи и закрепил единия край на фитила към крана, за

да остане само да се запали другият му край.

След като свърши тая работа, извади часовника си.

– Чухте ли? Петнадесет минути след полунощ – каза той и стана, – тоест...

Погледна часовника си.

– След двадесет минути.

– Отлично, господине – отговори Грослоу. – Само че за последен път трябва да ви забележа, че тая работа е много опасна и че по-добре е да възложим на един от хората ни да запали фитила.

– Драги ми Грослоу – каза Мордаунт, – вие знаете френската пословица: „Вълкът има дебел врат, защото сам си върши работата“. Ще я приложа на практика.

Гримо чу всичко, макар да не разбра всичко, но зрението му замести недостига от свършено познаване на езика Той видя и позна двамата смъртни неприятели на мускетарите; видя как Мордаунт закрепил фитила; чу пословицата, която за негово най-голямо удобство Мордаунт каза на френски. Най-после пипаше и опипваше съдържание то на каната, която държеше в ръка, и вместо виното, очаквано от Мускетон и Блезоа, между пръстите му хрущеше прост барут.

Мордаунт се отдалечи заедно с шкипера. На вратата се спря, заслуша се и каза:

– Чувате ли как спят?

Наистина през пода долиташе хъркането на Портос.

– Сам бог ги предава в ръцете ни! – каза Грослоу.

– И тоя път – прибави Мордаунт – сам дяволът няма Да ги спаси!

И двамата излязоха.

XIV. ВИНОТО ПОРТО (Продължение)

Гримо почака, докато извадиха ключа от ключалката, и когато се убеди, че е сам, изправи се бавно по дължината на стената.

– Ах! – каза той, като триеше с ръкава си едрите капки пот, избили на челото му. – Какво щастие е, че Мускетон ожадня!

Побърза да мине през дупката си, като все още мислеше, че сънува; но видът на барута в бирената кана му доказа, че тоя сън беше страшен кошмар.

Д'Артанян, както лесно можем да си представим, изслуша всички тия подробности с нарастващ интерес и без да дочака края на разказа,

стана безшумно, приближи уста до ухото на Арамис, който спеше от лявата му страна, и в същото време се допря до рамото му, за да предотврати някое рязко движение.

– Кавалере – му каза той, – станете, но колкото се може по-тихо.

Арамис се събуди. Д'Артанян повтори казаното, като му стисна ръката. Арамис се подчини.

– Атос спи от лявата ви страна – рече той. – Направете с него същото, каквото направих с вас.

Арамис събуди лесно Атос, който спеше леко като всички слабо-нервни хора. Много по-мъчно беше да се събуди Портос. Той се готвеше да разпитва за причините на това нарушаване на съня му, което му се стори крайно неприятно, но вместо обяснения д'Артанян му затисна устата с ръка.

След това нашият гасконец прегърна приятелите си и сближи главите им така, че образуваха най-тесен кръг.

– Приятели – зашепна той, – трябва да напуснем веднага тая фелука или всички сме загинали.

– Хайде де! – каза Атос. – Пак ли?

– Знаете ли кой е капитан на фелуката?

– Не.

– Капитан Грослоу.

Потреперването на тримата приятели показа на д'Артанян, че думите му започваха да правят известно впечатление на приятелите му.

– Грослоу! – повтори Арамис. – Дявол да го вземе!

– Кой е тоя Грослоу? – попита Портос. – Не го помня.

– Тоя, който счупи главата на брата на Пари и сега се готви да счупи нашите.

– Охо!

– А знаете ли кой е помощникът му?

– Помощникът му? И таз добра? – възрази Атос. – На една фелука, екипажът на която се състои от четири души, няма помощник.

– Да, но господин Грослоу не прилича на другите капитани; той си има помощник и тоя помощник е господин Мордаунт.

Тоя път мускетарите не само потрепераха, но едва не извикаха. Тия непобедими хора се подчиниха на тайнственото и гибелно влияние, което това име упражняваше върху тях, и се ужасиха, като го чуха.

– Какво да правим? – попита Атос.

– Да завладеем фелуката – предложи Арамис.

– И да го убием – допълни Портос.

– Фелуката е минирана – каза д'Артанян. – Тия бъчви, които мислех, че съдържат порто, са пълни с барут. Когато види, че е открит, Мордаунт ще вдигне всичко във въздуха, приятели и неприятели ... А бога ми, той е толкова неприятен човек, че нямам никакво желание да ида заедно с него нито в рая, нито в ада.

– Значи имате някакъв план? – попита Атос.

– Да.

– Какъв?

– Имате ли доверие в мене?

– Заповядайте – отговориха заедно тримата мускетари.

– Тогава елате.

Д'Артанян се приближи до един прозорец, нисък като отвор за изтичане на водата, но достатъчен, за да се провере човек, отвори го тихо и каза:

– Ето пътя.

– Дявол да го вземе! – рече Арамис. – Много е студено, мили приятелю!

– Останете тук, ако искате, но предупреждавам ви, че след малко тук ще бъде много горещо.

– Но ние не можем да доплуваме до брега.

– Отзад върви лодка, вързана с въже, ние ще стигнем до нея и ще отрежем въжето. Това е всичко. Хайде, господа!

– Една минута – каза Атос. – А слугите ни?

– Ние сме тук – се обадиха Мускетон и Блезоа, които Гримо беше довел, за да съсредоточи всички сили в каютата, и които бяха влезли незабелязано през люка, който се намираще почти до вратата.

Все пак тримата приятели останаха неподвижни пред страшната гледка, която им показа д'Артанян, вдигайки капака, и която виждаха през този тесен отвор.

Наистина всеки, който е видял веднъж тая гледка, знае, че няма нищо по-ужасно от бурно море, което с глухо бучене блъска черните си вълни при бледата светлина на зимната луна.

– Ай да му се не види – каза д'Артанян, – ние се колебаем, струва ми се! Ако ние се колебаем, какво остана до слугите?

– Аз не се колебая – заяви Гримо.

– Господине – рече Блезоа, – аз зная да плувам само в реки, предупреждавам ви.

– А аз съвсем не зная да плувам – прибави Мускетон. През това време д'Артанян изпълзя през отвора.

– Значи вие се решихте, приятелю? – попита Атос.

– Да – отговори гасконецът. – Хайде, Атос, вие сте съвършен човек, заповядайте на духа да надделее над плътта. Вие, Арамис, принудете слугите. Вие, Портос, убийте всеки, който се опита да ни попречи.

След като стисна ръката на Атос, д'Артанян се възползува от минутата, когато фелуката се наведе и потопи задната си част, и се спусна във водата, която го обви до пояс.

Атос го последва, преди фелуката да се изправи; след като тя се изправи, въжето, за което беше вързана лодката, се опъна и излезе от водата.

Д'Артанян заплува към въжето, достигна го и го улови с ръка.

Там зачака увиснал, при което само главата му се подаваше от водата.

След секунда Атос се присъедини към него.

После над водата се показаха две други глави. Те бяха главите на Арамис и на Гримо.

– Блезоа ме безпокои – каза Атос. – Нали чухте, д'Артанян, той каза, че знае да плува само в реки?

– Ако знаеш да плуваш, можеш да плуваш навсякъде – отговори д'Артанян. – В лодката! В лодката!

– Но Портос? Не го виждам.

– Портос ще дойде, бъдете спокоен; той плува като самия левиатан!

Наистина Портос не се появяваше, защото между него, Мускетон и Блезоа се разиграваше полусумешна, полудраматична сцена.

Уплашени от шума на водата, от свиренето на вятъра, смаяни от гледката на тая черна вода, която клокочеше в бездната, Мускетон и Блезоа отстъпиха, вместо да вървят напред.

– Хайде, хайде! – викаше им Портос. – Във водата!

– Но аз не зная да плувам, господине – повтаряше Мускетон. – Оставете ме тука.

– И аз също, господине – пригласяше му Блезоа.

– Уверявам ви, че ще ви притеснявам в тая малка лодка – продължи Мускетон.

– А аз сигурно ще се удавя, преди да стигна до нея – прибави Блезоа.

– Е, ще ви удуша двамата, ако не излезете – каза Портос, като ги улови за гърлото. – Напред, Блезоа!

Блезоа отговори с изохкване, което замря под желязната ръка на

Портос, защото великанът го улови за врата и за краката, плъзна го като дъска през прозореца и го хвърли в морето с главата надолу.

– Сега, Мустон, надявам се, че няма да изоставиш господаря си – рече Портос.

– О, господине – измърмори плачевно Мускетон, – защо постъпихте отново на служба? Ние бяхме тъй добре в замъка Пиерфон!

—
1 Левиатан – гигантска риба в библейските предания. – Б. пр.

И без по-нататъшни укори, превърнал се отново в мълчалив и покорен слуга, било от действителна преданост, било от примера с Блезоа, Мускетон се хвърли презглава в морето. Велик подвиг, във всеки случай, защото Мускетон смяташе, че отива на сигурна смърт.

Но Портос не беше човек, който да изостави така верния си другар. Господарят последва толкова бързо слугата си, че двете тела плеснаха едновременно във водата. По такъв начин, когато се показа отново на повърхността, заслепеният Мускетон беше подхванат от широката ръка на Портос и можа, без да се движи никак, да се приближи до въжето с величието на морски бог.

В същото време Портос видя, че нещо се мята край него. Той улови това нещо за косата: беше Блезоа, към когото вече плуваше Атос.

– Върнете се, върнете се, графе – каза Портос, – нямам нужда от вас.

Наистина с един удар на силния си крак Портос се издигна като великана Адамасор над морската вълна и с три удара достигна другарите си.

Д'Артанян, Арамис и Гримо помогнаха на Мускетон и Блезоа да се качат в лодката; после дойде ред на Портос, който за малко щеше да се обърне, когато сложи крака си на борда.

– А Атос? – попита д'Артанян.

– Ето ме! – обади се Атос, който като генерал, прикриващ отстъпленieto, искаше да се качи в лодката последен и се държеше за борда ѝ. – Всички ли са тук?

– Всички – отговори д'Артанян. – А ножът у вас ли е, Атос?

– Да.

– Тогава отрежете въжето и елате.

Атос извади остър нож от пояса си и преряза въжето; фелуката се отдалечи, а лодката остана на същото място, като се люлееше на вълните.

– Елате, Атос! – каза д'Артанян.

И подаде ръка на граф дьо Ла Фер, който на свой ред седна в лодката.

– Време беше – рече гасконецът. – Ей сега ще видите нещо интересно.

XV. СЪДБА

Наистина едва д'Артанян успя да изговори тия думи, когато на фелуката, която започваше да изчезва в мъглата и мрака, се чу изсвирване.

– Добре разбирате – продължи гасконецът, – че това означава нещо.

В същата минута на палубата се показа фенер и зад него се очертаха сенки.

Внезапно страшен вик, вик на отчаяние се разнесе над морето; и сякаш тоя вик изгони облаците, булото, което закриваше луната, се отдръпна и на бледоосветеното небе се очертаха сивите платна и черните въжета на фелуката.

По палубата се мятаха сенки и тия безумни тичания нагоре-надолу се придружаваха с плачевни викове.

Сред тия викове на кърмата се появи Мордаунт с факел в ръка.

Сенките, които се мятаха по палубата, бяха Грослоу и моряците му, които той събра в посочения от Мордаунт час. В същото време Мордаунт подслуша край вратата на каютата дали мускетарите още спят и следе в трюма, успокоен от мълчанието им.

Действително кой можеше да подозира това, което се беше случило?

Мордаунт отвори вратата и се спусна към фитила; разгорещен като човек, жаден за отмъщение, и самоуверен като всички, които господ заслепява, той запали фитила.

През това време Грослоу и моряците му се събраха на кърмата.

– Дръпнете въжето – заповяда Грослоу – и изтеглете лодката към нас.

Един моряк прекрачи борда, улови въжето и го дръпна към себе си: то се придвижи без всякаква съпротива.

– Въжето е отрязано! – извика той. – Лодката я няма!

– Как! Няма ли я лодката? – запита Грослоу и се спусна на свой ред към борда. – Не може да бъде!

– И все пак е така – отговори морякът, – вижте сам. Върху водата

няма нищо, а ето и краят на въжето.

Именно тогава Грослоу извика така, че дори мускетарите го чуха.

– Какво има? – извика Мордаунт, който излезе на палубата и на свой ред се спусна с факел в ръка към борда,

– Ах, неприятелите ни се изплъзнаха от ръцете!... Отрязали са въжето ... Избягали са с лодката.

Мордаунт се намери с един скок при каютата и с удар на крака издъни вратата.

– Няма никой! – извика той. – О, дяволите!

– Ще ги преследваме – каза Грослоу. – Те не могат да бъдат далеч и ние ще ги потопим, като минем отгоре им.

– Да, но аз запалих ... – почна Мордаунт.

– Какво?

– Фитила.

– Гръм и мълния! – изрева Грослоу и се спусна към люка. – Може би още не е късно.

Мордаунт му отговори със страшен смях; и с разкривено лице повече от омраза, отколкото от ужас, издигнал обезумял поглед към небето, за да му отправи последно проклятие, той хвърли най-напред факела си в морето, а след това сам се хвърли в него.

В същия миг, когато Грослоу стъпваше върху стълбата на люка, корабът се разтвори като кратера на вулкан; огнена струя се издигна към небето с гръм, подобен на залп от сто оръдия; въздухът се нажежи, целият избразден от горящи останки. После страшната светлина изчезна, останките паднаха една след друга, съскайки в бездната, където угаснаха, и след минута, с изключение на едно трептене във въздуха, можеше да се помисли, че нищо не се беше случило.

Само фелуката изчезна от морската повърхност и заедно с нея загинаха Грослоу и тримата му моряци:

Четиримата приятели видяха всичко това. нито една подробност от страшната драма не им се изплъзна. Когато върху тях падна ярката светлина, която заля морето на повече от една левга, можеше да се види, че всеки от тях стоеше в особено положение, изразяващо ужас, който те не можеха да не чувствуват въпреки бронзовите си сърца. Скоро огненият дъжд се изсипа около тях; след това вулканът угасна, както казахме вече, и всичко потъна в мрак – и плаващата лодка, и бурното море.

Около минута те стояха мълчаливи и потресени. Портос и д'Артанян седяха, конвулсивно стискаха греблата и несъзнателно продължаваха да ги държат над водата, навели се с цялото си тяло напред.

– Бога ми – каза Арамис, като прекъсна пръв гробното мълчание, – тоя път, струва ми се, всичко е свършено.

– Помощ, милорди! На помощ! Спасете ме! – долетя до ушите на четиримата приятели жален вик, който сякаш излизаше от някакъв морски дух.

Всички се спогледаха. Атос потрепера и каза:

– Той е, това е неговият глас!

Всички мълчаха, защото подобно на Атос всички познаха гласа. Само разширените им от ужас очи се обърнаха към страната, където изчезна фелуката, като правеха неимоверни усилия да проникнат през мрака.

След една минута почна да се различава един човек; той се приближаваше, като плуваше енергично.

Атос протегна бавно ръка и го показа с пръст на другарите си., – Да, да – каза д'Артанян, – добре го виждам.

– Пак той! – забеляза Портос, пухтейки като ковашки мях. – Е, но той от желязо ли е?

– О, боже мой! – прошепна Атос. Арамис и д'Артанян си шепнеха на ухото.

Мордаунт преплува още няколко крачки, вдигна ръка над водата в знак на отчаяние и извика:

– Съжалете се, господа, съжалете се, за бога! Чувствувам, че силите ме напускат... Загивам!

Гласът, който молеше за помощ, беше тъй отчаян, че събуди състрадание в сърцето на Атос.

– Нещастник! – прошепна той.

– Хайде де, само това липсваше: да го съжалявате! – каза д'Артанян. – Наистина, струва ми се, че той плува

към нас. Нима си мисли, че ще го вземем? Гребете, Портос, гребете! И давайки пример, д'Артанян спусна греблото си в морето; две гребания отдалечиха лодката на двадесет разтега.

– О, вие няма да ме изоставите! Няма да ме оставите

Да загина! Няма да бъдете безсърдечни! – извика Мордаунт.

– Аха! – каза Портос на Мордаунт. – Най-после май че ви пипнах-ме, драги мой; сега няма друго спасение за вас освен през вратата на ада.

– О, Портос! – прошепна граф дьо Ла Фер.

– Оставете ме на мира, Атос. Наистина вие ставате смешен с вашето вечно великодушие! Впрочем ако той се приближи още на десетина крачки към лодката, заявявам ви, че ще му счупя главата с греблото.

– О, за бога ... не ме оставяйте, господа ... за бога ... съжалете се над мене! – викаше младият човек, над който, когато главата му изчезваше под вълната, ледената вода клокочеше от запъхтяното му дишане.

Д'Артанян, който следеше с очи всяко движение на Мордаунт, свърши разговора си с Арамис и стана.

– Господине – каза той на плувеца, – отдалечете се, моля ви се. Вашето разкажание е много скорошно, за да изпитваме що-годе доверие към него. Обърнете внимание, че корабът, в който искахте да ни изпечете, дими още на няколко крачки под водата и че сегашното ви положение е розово в сравнение с това, в което искахте да ни поставите и в което поставихте Грослоу и другарите му.

– Господа – продължи Мордаунт с още по-отчаян глас, – кълна ви се, че разкажанието ми е искрено. Господа, аз съм още млад, едва съм на двадесет и три години! Господа, увлякох се от съвсем естествено чувство, исках да отмъстя за майка си; всеки от вас би постъпил също така на моето място.

– Ех! – възрази д'Артанян, като видя, че Атос омеква все повече и повече. – Зависи от случая.

На Мордаунт оставаха да направи само три-четири загребвания, за да достигне лодката, защото приближаването на смъртта сякаш му придаваше свръхестествена сила.

– Уви! – отново почна той. – Значи аз ще умра! Значи вие ще убие сина, както убихте майката! И все пак аз не съм виновен. По всички закони, божествени и човешки, един син трябва да отмъсти за майка си. Впрочем – прибави той, – ако това е престъпление, трябва да ми се прости, щом се разкайвам, щом искам прошка.

В тая минута силите като че ли му измениха. Той сякаш не можа да се задържи над водата; една вълна мина над главата му и заглуши гласа му.

– О, сърцето ми се къса! – каза Атос. Мордаунт се показа отново.

– А аз смятам, че трябва да свършим с това – отвърна д'Артанян. – Господин убицецо на чичо си, господин палачо на краля Чарлз, господин подпалвачо, предлагам ви да отидете на дъното; или ако се приближите само още малко до лодката, ще ви счупя главата с греблото.

Сякаш обзет от отчаянието, Мордаунт се приближи още малко. Д'Артанян повдигна греблото с две ръце. Атос стана.

– Д'Артанян! Д'Артанян! – извика той. – Д'Артанян, сине мой, моля ви се! Нещастникът загива, а ужасно е да оставим един човек да умре, без да му подадем ръка, когато достатъчно е да му протегнем ръка, за да

го спасим. О, сърцето ми не позволява да постъпя тъй! Не мога да понеса това, той трябва да живее!

– Пусто да остане! – отговори д'Артанян. – Защо не се предадете веднага с вързани ръце и крака на тоя подлец? Така по-скоро ще се свърши всичко. Ах, граф дьо

Ла Фер, вие искате да загинете от неговите ръце. Е, аз, вашият син, както ме наричате, не искам това.

За първи път д'Артанян не изпълни молбата, с която Атос се обръщаше към него, като го наричаше свой син.

Арамис изтегли хладнокръвно шпагата си, която държеше със зъбите си, когато плуваше към лодката.

– Ако сложи ръката си на борда – заяви той, – ще му я отсека като на цареубиец, какъвто е.

– А аз – почна Портос, – чакайте...

– Какво искате да правите? – попита Арамис.

– Ще се хвърля във водата и ще го удуша.

– О, господа – извика Атос с неудържимо чувство, – да бъдем хора, да бъдем християни!

Д'Артанян изпусна въздишка, която приличаше на стон, Арамис отпусна шпагата си, Портос седна отново.

– Вижте – продължи Атос, – вижте, смъртта се е отпечатала вече на лицето му, силите му го напускат, още една минута ... и той ще изчезне в бездната. Ах, не оставяйте да ме гризе тъй страшно съвестта, не ме карайте да

умра от срам! Приятели мои, подарете ми живота на тоя нещастник, ще ви благославям, ще ...

– Умирам! – слабо извика Мордаунт. – На помощ!... На помощ!...

– Да спечелим една минута – каза Арамис, като се наведе наляво към д'Артанян. – Дръпнете веднъж с греблото – прибави той, като се наведе надясно към Портос.

Д'Артанян не отговори нито с движение, нито с дума. Той започваше да се трогва отчасти от молбите на Атос, отчасти от гледката пред очите му. Портос единствен загреба, от което лодката се изви и приближи Атос до давящия се.

– Господин граф дьо Ла Фер! – извика Мордаунт. – Господин граф дьо Ла Фер, към вас се обръщам, вас ви моля, съжалете се над мене! ... Де сте, господин граф дьо Ла Фер? Вече не виждам... Умирам! ... На помощ! На помощ!

– Тук съм, господине – отговори Атос, като се наведе; протегна

ръка към Мордаунт с това благородство и достойнство, които му бяха присъщи, – тук съм. Хванете ръката ми и се качете на лодката ни.

– Предпочитам да не гледам – каза д'Артанян. – Тая слабост ми е противна.

Той се обърна към двамата си приятели, които от своя страна се притискаха, към другия край на лодката, сякаш се страхуваха да се допрат до тоя, на когото Атос не се страхуваше да подаде ръка.

Мордаунт направи последно усилие, повдигна се, улови протегнатата му ръка и се вкопчи в нея като в последна надежда.

– Добре – каза Атос, – сложете другата си ръка тук. Той подложи рамото си така, че главата му почти се

допря до главата на Мордаунт и тия двама смъртни неприятели се прегърнаха като двама братя.

Мордаунт стисна със свитите си пръсти яката на Атос.

– Добре, господине – рече графът, – сега сте спасен, успокойте се.

– О, майко! – извика Мордаунт с горящ поглед и неопишуема омраза. – Мога да ти принеса само една жертва, но поне тя ще бъде тая, която сама би избрала!

И докато д'Артанян изпускаше един вик, Портос издигаше греблото, Арамис търсеше място, за да нанесе удар, едно страшно разтърсване на лодката завлече Атос във водата, а в това време Мордаунт изпусна тържествуващ вик, стисна врата на жертвата си и като змия обви краката ѝ със своите крака, за да парализира движенията ѝ.

Най-напред мълчаливо, без да вика за помощ, Атос се опита да се задържи на морската повърхност, но тежестта го завличаше надолу и той изчезна постепенно; скоро над водата се видя само дългата му коса. После всичко изчезна в разширяващ се воден кръг, който на свой ред се изгуби, като показваше само мястото, където двамата бяха потънали.

Онемели от ужас, неподвижни, задушени от негодувание и отчаяние, тримата приятели останаха с отворени уста, разширени очи и протегнати ръце; те приличаха на статуи и все пак, въпреки неподвижността им, можеше да се чуе как бият сърцата им. Портос се опомни пръв и започна да си скубе косата.

– О! – извика той със стон. особено сърцераздирателен у такъв човек. О, Атос, Атос! Благородно сърце! Тежко ни, тежко ни на нас. които те оставихме да умреш!

– О, да, тежко ни! – повтори д'Артанян.

– Тежко ни! – прошепна Арамис.

В тая минута сред широкия кръг, осветен от лъчите на луната, на

четри-пет разтега от лодката, се появи също такъв воден кръг, който придружи изчезването на двете тела; от него изплува най-напред коса, после бледо лице с отворени очи, но вече мъртви, сетне тяло, което се издигна до пояс над водата и се обърна леко на гръб от люлеенето на вълните.

В гърдите на трупа стърчеше нож с блестяща златна дръжка.

– Мордаунт! Мордаунт! Мордаунт! – завикаха тримата приятели. – Това е Мордаунт!

– А Атос? – попита д'Артанян.

Изведнъж лодката се наведе наляво от нова неочаквана тежест и Гримо изрева от радост. Всички се обърнаха и видяха Атос бледен и с безжизнен поглед; той си почиваше, като се беше уловил с треперещата си ръка за борда на лодката. Осем силни ръце го вдигнаха веднага и го сложиха в лодката, където след минута Атос се стопли, съживи и възстанови под милувките и в прегръдките на приятелите си, обезумели от радост.

– Не сте ли ранен? – попита д'Артанян.

– Не – отговори Атос. – А той?

– О, слава богу, тоя път той е мъртъв с положителност! Виджте!

Д'Артанян принуди Атос да погледне натам, накъдето му сочеше, и му показа трупа на Мордаунт, който се носеше по вълните и който ту затъваше, ту се появяваше и сякаш още преследваше четиримата приятели с предизвикателен поглед, пълен със смъртна омраза.

Най-после той потъна. Атос го беше следил с меланхолен и съжалителен поглед.

– Bravo, Атос! – каза Арамис с увлечение, на което се предаваше рядко.

– Чудесен удар! – извика Портос.

– аз имам син – отвърна Атос, – искам да живея.

– Най-после – рече д'Артанян – господ си каза думата.

– Не аз го убих – прошепна Атос, – а съдбата.

XVI. В КОЯТО, СЛЕД КАТО ИЗБЯГНА ОПАСНОСТТА ДА БЪДЕ ИЗПЕЧЕН, МУСКЕТОН СЕ ИЗЛОЖИ НА ОПАСНОСТТА ДА БЪДЕ ИЗЯДЕН

Дълбоко и дълго мълчание се възцари в лодката след ужасната сцена, която току-що описахме. Луната надзърна за минута, като че ли съдбата искаше нито една подробност от това събитие да не остане скрита от очите на зрителите, и се потули зад облаците; всичко потъна отново в мрак, тъй страшен във всички пустини и особено в тая водна пустиня, която се нарича океан; чуваше се само свиренето на западния вятър по гребените на вълните.

Портос пръв наруши мълчанието.

– Много неща съм видял в живота си – каза той, – но нищо не ме е потрисало като това, което току-що видях. И все пак, колкото и да съм смутен, заявявам ви, че съм

безкрайно щастлив. Като че ли някаква тежест падна от гърдите ми и най-после мога да дишам свободно.

Наистина Портос въздъхна тъй силно, че не можеше да не се възхиტი човек от силата на дробовете му.

– Не мога да кажа същото за себе си – обади се Арамис, аз и сега още треперя. Дори не вярвам на собствените си очи, съмнявам се в това, което видях, търся с очи около лодката и всяка минута очаквам, че той негодник ще се появи отново, стиснал тоя нож, който стърчеше в гърдите му.

– О, аз съм спокоен – продължи Портос. – Ударът е нанесен до шестото ребро и ножът е забит до дръжката. Не ви укорявам, Атос, напротив, хваля ви. Когато се удря, така трябва да се удря. Ето защо сега дойдох на себе си, дишам свободно, весел съм.

– Не бързайте да възпявате победата, Портос! – каза д'Артанян. – Никога досега не сме били в такава страшна опасност, както сега; човек може да победи човек, но не и стихията. Ние сме в открито море, нощем, без водач, в несигурна лодка; ако вятърът преобърне лодката, ние сме загубени.

Мускетон въздъхна дълбоко.

– Вие сте неблагодарен, д'Артанян – заговори Атос, – да, неблагодарен, щом се съмнявате в providението тогава, когато то ни спаси по

такъв чудесен начин. Нима си мислите, че то ни преведе през толкова опасности, за да ни изостави след това? О, не! Когато тръгнахме на път, духаше западен вятър; той духа и сега.

Атос се ориентира по полярната звезда.

– Ето Голямата мечка – продължи той, – следователно там е Франция. Да се оставим на вятъра и ако не се промени, той ще ни закара към бреговете на Кале или Булон-. Ако лодката се преобърне, ние сме достатъчно силни и достатъчно добри плувци, за да я изправим отново или да се уловим за нея, ако това превишава силите ни. Впрочем ние сме на пътя на всички кораби, които отиват от Дувър към Кале и от Портсмут към Булон; ако върху водата оставаха следите им, те биха издълбали цяла падина тук, на същото място, където сме. Значи невъзможно е да не срещнем на разсъмване някоя рибарска лодка, която Ще ни прибере.

– А ако не срещнем никого например и ако задуха северен вятър?

– Тогава работата е друга – отговори Атос, – тогава ще видим суша само отвъд Атлантическия океан.

– Това значи, че ще умрем от глад – прибави Арамис.

– Това е повече от вероятно – отвърна граф дьо Ла Фер, Мускетон въздъхна втори път, още по-тежко от първия.

– Е, Мустон – обърна се към него Портос, – какво ви е и защо все въздишате? Това става досадно.

– Студено ми е, господине – отговори Мускетон.

– Не може да бъде – рече Портос.

– Как не може да бъде? – запита Мускетон учуден.

– Разбира се. Тялото ви е покрито с пласт сланина, който не пропуска въздуха. Има нещо друго, говорете откровено.

– Е да, господине... Именно той пласт сланина, който възхвалявате, ме плаши.

– А защо, Мустон? Говорете смело, тия господа ви позволяват.

– Защото, господине, си спомних, че в библиотеката на замъка Брасьо има много книги за пътешествия и между тях са книгите на Жан Моке, прочутия пътешественик на крал Анри IV.

– Е та?

– Та в тия книги, господине, се разказва много за морски приключения и за случаи като този, който сега ни заплашва.

– Продължавайте, Мустон, това сходство е много интересно.

– Е, господине, в такива случаи изгладнелите пътници, както разказва Жан Моке, имат страшния навик да се ядат едни други и започват от ...

– От най-глъстия! – извика д'Артанян, който не можа да се въздържи да не се засмее въпреки сериозността на положението.

– Да, господине – отвърна Мускетон, смаян малко от тая веселост, – и позволете ми да ви кажа, че не виждам тук нищо смешно.

– Тоя добър Мустон е олицетворение на предаността! – каза Портос. – Обзалагам се, че ти се виждаше вече нарязан на парчета и изяден от господаря ти, нали?

– Да, господине, макар че тая радост, която отгатвате у мене, е смесена отчасти, признавам си, с известна тъга. Все пак аз няма да съжалявам много за себе си, господине, ако, умирайки, съм убеден, че съм ви още полезен.

– Мустон – рече трогнатият Портос, – ако някога видим отново замяка ми Пиерфон, ще ви подаря за вечно владение, за вас и за наследниците ви, лозето над фермата.

– И ще го наречете лозето на Предаността, Мустон – прибави Арамис, – за да предадете на следващите поколения спомена за вашето самопожертвуване.

– Кавалере – каза д'Артанян, като се смееше, – вие бихте хапнали от Мустон, без да се гнусите много, нали, особено след два-три дни диета?

– О, честна дума, не! – отвърна Арамис. – Бих предпочел Блезоа, защото отскоро го познаваме.

Ясно е, че през време на тия шеги, които имаха за цел да накарат Атос да забрави току-що разигралата се сцена, слугите не бяха съвсем спокойни, с изключение на Гримо: той знаеше, че опасността, колкото и да е голяма, няма да го засегне.

Ето защо Гримо не вземаше никакво участие в разговора, мълчеше както винаги и работеше усърдно с двете гребла.

– Ти все гребеш? – обърна се към него Атос. Гримо кимна утвърдително.

– А защо?

– За да се стопля.

Действително, докато другите корабокрушенци трепереха от студ, от мълчаливия Гримо падаха едри капки пот.

Изведнъж Мускетон извика от радост и издигна над главата си бутилка.

– О! – каза той и подаде бутилката на Портос. – О, господине, спасени сме! В лодката има припаси!

И бъркайки бързо под пейката, откъдето извади скъпоценния

предмет, той изкара последователно още дузина такива бутилки, хляб и къс осолено говеждо месо.

Безполезно е да казваме, че това развесели всички с изключение на Атос.

– Дявол да го вземе! – извика Портос, който, както си спомняме, беше гладен още когато се качваше на фелуката. – Чудно е колко се отваря апетитът от вълненията!

Той изпи наведнъж една бутилка и изяде сам почти една трета от хляба и осоленото говеждо месо.

– Сега – каза Атос – спете или се помъчете да спите, господа. Аз ще бдя.

За други хора, не като нашите смели търсачи на приключения, това предложение би било подигравка. Наистина те бяха мокри до костите, духаше леден вятър и току-що преживените вълнения като че ли трябваше да им попречат да затворят очи. Но при тия избрани хора с железен характер, при тия тела, свикнали на всякаква умора, сънят идваше при всички обстоятелства в определения час, без да става нужда някога да го викат.

И тъй след малко всеки от тях, имайки пълно доверие в кормчията, се облегна колкото се може по-удобно и се опита да се възползува от съвета на Атос, който, седнал при кормилото и с очи вперени в небето, където без съмнение търсеше не само пътя за Франция, но и лицето божие, остана сам, както обеща, замислен, без да спи, насочвайки малката лодка по определения ѝ път.

След няколко часа със пътниците бяха събудени от Атос.

Първите отблясъци на зората осветиха синкавото море и отпред, приблизително на десет мускетни изстрела, се показа черна маса, над която беше разперено триъгълно платно, тясно и дълго като крилото на ластовица.

– Кораб! – в един глас извикаха четиримата приятели, докато от своя страна слугите изразяваха различно радостта си.

Наистина това беше транспортен кораб от Дюнкерк, който отиваше към Булон.

Четиримата господари, Блезоа и Мускетон сляха гласовете си в един общ вик, който се понесе по гъвкавата повърхност на вълните; а в това време Гримо, без дума да продума, сложи шапката си на края на греблото и го издигна, за да привлече вниманието на тези, които ще чуят вика.

След четвърт час лодката на транспортния кораб ги изтегли; те се

качиха на палубата. Гримо даде двадесет гвиней на шкипера от името на господаря си и в девет часа

сутринта, при попътен вятър, нашите французи стъпиха на родната земя.

– Дявол да го вземе, колко силен се чувствуваш тук! – каза Портос, като заби широките си крака в пясъка. – Нека дойде сега някой да се скара с мене, да ме погледне накриво или да ме подразни, ще види с кого има работа! Дявол да го вземе, готов съм да се бия с цяло кралство!

– А аз ви моля да не се хвалите толкова високо, Портос – забеляза д'Артанян. – Струва ми се, че ни оглеждат доста.

– Пусто опустяло! – не спираше Портос. – Възхищават ни се.

– Е, в дадения случай съвсем не съм самолюбие, заклевам ви се, Портос! Само забелязвам хора с черни дрехи, а в нашето положение хората с черни дрехи ме плашат, признавам си.

– Те са пристанищни митничари – рече Арамис.

– При другия кардинал, при великия – забеляза Атос, – биха обърнали повече внимание на нас, отколкото на стоките. Но при тоя, успокойте се, приятели, ще обърнат повече внимание на стоките, отколкото на нас.

– Не вярвам на това – отговори д'Артанян – и ще вървя в дюните.

– Защо да не вървим в града? – попита Портос. – Аз бих предпочел хубава странноприемница пред тия страшни пясъчни пустини, които бог е създал само за зайците. При това съм гладен.

– Правете каквото искате, Портос! – отговори д'Артанян. – Но аз съм убеден, че за хора в нашето положение най-безопасно място е равното поле.

И д'Артанян, сигурен, че мнозинството е на негова страна, навлезе в дюните, без да чака отговора на Портос.

Малката група го последва и скоро всички изчезнаха зад пясъчните хълмчета, без да привлекат вниманието на някого.

– А сега да поговорим – каза Арамис, когато извървяха около четвърт левга.

– Не, не, да бягаме – отвърна д'Артанян. – Ние се избавихме от Кромуел, от Мордаунт, от морето – три

бездни, които искаха да ни погълнат; но няма да се избавим от господин Мазарини.

– Имате право, д'Артанян – забеляза Арамис, – и аз предлагам, за по-голяма сигурност, да се разделим.

– Да, да, Арамис – потвърди д'Артанян, – да се разделим.

Портос поиска да възрази срещу това решение, но д'Артанян му стисна ръката и му даде да разбере, че трябва да мълчи. Портос се подчиняваше винаги на знаците на другаря си, защото с присъщото си добродушие признаваше умственото му превъзходство. Той преглътна думите, които бяха готови да излязат от устата му.

– Но защо да се разделим? – попита Атос.

– Защото – отвърна д'Артанян – ние, Портос и аз, бяхме изпратени при Кромуел от господин Мазарини и вместо да служим на Кромуел, служихме на краля Чарлз I,

– което съвсем не е едно и също нещо. Ако се завърнем с граф дьо Ла Фер и господин д'Ербле, престъплението ни ще бъде явно; ако се завърнем сами, то ще остане съмнително, а при съмнение работата може да се върти всякак. Впрочем аз искам да поразиграя господин Мазарини.

– Да, вярно е! – се обади Портос.

– Вие забравяте – започна Атос, – че ние сме ви пленници, че все още сме свързани с честна дума и че ако ни заведете като пленници в Париж ...

– Наистина, Атос – прекъсна го д'Артанян, – яд ме е, как вие, умен човек, можете да говорите такива неща, от които би се изчервил дори един ученик. Кавалере – продължи д'Артанян, като се обърна към Арамис, който, гордо облегнат на шпагата си, се присъедини към мнението на другаря си, макар че в началото говореше съвсем противното, – кавалере, разберете, че в дадения случай, както винаги, моят недоверчив характер взема връх. В края на краищата Портос и аз не рискуваме нищо. Но ако случайно се опитат да ни арестуват пред вас, няма да арестуват тъй лесно седем души, както трима; шпагите биха изскочили от ножниците и работата, лоша за всички, би добила такива размери, че би ни погубила и четиримата. При това ако на двама от нас се случи нещастие, не е ли по-добре другите двама да бъдат на свобода, за да измъкнат загазилите, за да пълзят, да дълбаят, да подкопават, да ги освободят най-после? А и кой знае дали поотделно няма да добием прошка: вие от кралицата, ние от

Мазарини? Ако се явим обаче заедно, сигурно няма да ни простят. Хайде, Атос и Арамис, вървете наядно, а вие, Портос, елате с мене наляво; нека тия господа се измъкнат през Нормандия, а ние ще идем в Париж по най-късия път.

– Но ако бъдем заловени по пътя, как да се предупредим тайно за катастрофата? – попита Арамис.

– Това е много лесно – отговори д'Артанян. – Ще си начертаем пътя

и ще го спазваме твърдо. Вървете в Сен Валери, после в Диеп, после по правия път от Диеп до Париж, ние ще минем през Абвил, Амиен, Перон, Компьен и Санлис и във всяка странноприемница, във всяка къща, където ще спираме, ще пишем на стената с върха на ножа или на стъклото с диамант сведение, от което могат да се ръководят в търсенията си останалите на свобода.

– Ах, приятелю мой – каза Атос, – как бих се възхищавал от неизчерпаемия ви ум, ако можех да боготворя по-малко вашето сърце!

И подаде ръка на д'Артанян.

– Гениална ли е лисицата, Атос? – каза гасконецът, като сви рамене. – Не, тя знае да лови кокошки, да мами

овците и да намира пътя си дено и ноще, нищо повече...

така, решено ли е?

– Решено.

– В такъв случай да разделим парите – продължи

'Артанян. – Трябва да ни остават около двеста пистола Колко останаха, Гримо?

– Сто и осемдесет полулуидора, господине.

– Точно така. А, ура, ето и слънцето. Добро утро.

Миличко слънце! Макар че ти не приличаш на нашето, гасконското, аз те познавам или се преструвам, че те познавам. Добро утро. Отдавна не бях те виждал.

– Стига, стига, д'Артанян – каза Атос, – не се преструвайте на безчувствен, сълзите ви са на очите. Да бъдем винаги откровени помежду си, дори ако тая откровеност излага на показ нашите добри качества.

– Ах, Атос – отговори д'Артанян, – нима си мислите,

че могат да се напуснат хладнокръвно в минута на опасност двама приятели като вас и Арамис?

– Не – каза Атос. – Затова елате в прегръдките ми, сине мой!

– Пусто да остане! – рече Портос, като хълцаше. – Струва ми се, че плача. Колко е глупаво това!

И четиримата приятели се прегърнаха. В тая минута, събрани в обща братска прегръдка, тия четирима мъже наистина имаха само една душа.

Блезоа и Гримо трябваше да отидат с Атос и Арамис.

Мускетон беше достатъчен на Портос и д'Артанян.

Парите бяха разделени братски както винаги се правеше това. Сетне четиримата благородници си стиснаха поотделно ръка, повториха

взаимно уверенията във вечно приятелство и се разделиха, за да тръгнат по уговорения път, като се обръщаха често и си изпращаха сърдечни пожелания, които се повтаряха от ехото на дюната.

Най-после те се изгубиха от погледа.

– Пусто да остане, д'Артанян – каза Портос, – трябва да ви кажа това веднага, защото не мога да крия нищо от вас в сърцето си. В този случай не ви познах.

– Защо? – попита д'Артанян с хитрата си усмивка.

– Ето защо: ако Атос и Арамис са наистина в опасност, както казвате, не трябваше да ги изоставяме. Признавам си, че аз бях готов да ги последвам, а и сега ще се присъединя към тях въпреки всички мазариновци на този свят.

– Ако беше така, вие щяхте да бъдете прав, Портос: но узнайте едно съвсем дребно обстоятелство, което, колкото и да е дребно, ще промени хода на мислите ви: не тия господа са в най-голяма опасност, а ние, ние се разделихме с тях не за да ги изоставим, а за да не ги zlepоставим.

– Така ли? – каза, Портос, като облещи очи от учудване.

– Да, разбира се: ако те бъдат арестувани, чака ги най-много бастията; а ако ние бъдем заловени, чака ни площадът Грев.

– Охо! – извика Портос. – Колко е далеч оттам до баронската корона, която ми обещахте, д'Артанян!

– Е, може би не е тъй далеч, колкото си мислите, Портос. Вие знаете пословицата: „Всички пътища водят за Рим“.

– Но защо да сме в по-голяма опасност от Атос и Арамис? – попита Портос.

– Защото те само изпълняваха поръчението на кралица Анриет, а ние изменихме на поръчението, дадено ни от Мазарини; защото заминахме като пратеници при Кромуел, а станахме защитници на краля Чарлз, защото, вместо да съдействуваме за падането на кралската глава, осъдена от тия мръсници, които се наричат господа Мазарини, Кромуел, Джойс, Придж, Ферфакс и др., ние за малко щяхме да го спасим.

– Бога ми, така е – рече Портос. – Но нима вие си въобразявате, мили приятелю, че сред тия големи грижи генерал Кромуел е имал време да мисли ...

– Кромуел мисли за всичко, Кромуел има време за всичко; и повярвайте ми, мили приятелю, ние също не бива да губим нашето, то е скъпо. Ще бъдем в безопасност само след като се видим с Мазарини, и то ...

– Дявол да го вземе! – каза Портос. – А какво ще кажем на Мазарини?

– Оставете ме да действавам, имам си план; най-добре се смее тоя, който се смее последен. Господин Кромвел е много силен, господин Мазарини е много хитър, но все пак предпочитам да имам работа с тях, отколкото с покойния господин Мордаунт.

– Ах, колко е приятно да се каже покойният господин Мордаунт! – забеляза Портос.

– Да, много е приятно – отвърна д'Артанян. – А сега на път!

И без да губят нито минута, двамата тръгнаха по пътя за Париж, последвани от Мускетон, който, след като беше зъзнал цяла нощ, само след четвърт час потъна в пот.

XVIII. ЗАВРЪЩАНЕ

Атос и Арамис тръгнаха по пътя, посочен от д'Артанян, бързаха, доколкото им позволяваха силите. Струваше им се, че ще бъде по-изгодно за тях, ако бъдат арестувани близо до Париж, отколкото далеч от него.

Всяка вечер, страхувайки се, че ще ги арестуват през нощта, те поставяха уговорените знаци или на стената или по стъклата на прозорците. Но всяка сутрин, за свое най-голямо учудване, се събуждаха свободни.

Колкото повече се приближаваха до Париж, толкова повече големите събития, на които бяха присъствували и които бяха потресли Англия, изчезваха като сън; напротив, тия, които през тяхното отсъствие бяха развълнували Париж и цялата страна, се приближаваха към тях.

През шестседмичното им отсъствие във Франция бяха станали толкова много и дребни работи, че те образуваха почти едно голямо събитие. Осъмнали без кралица, без крал, парижаните се разтревожиха много; и дори отсъствието на Мазарини, тъй силно желано, не замести липсата на двамата височайши бегълци.

Когато узнаха за бягството на кралицата и краля в Сен Жермен (ние разказахме вече на читателите как се случи това), парижаните се уплашиха като деца, събудили се през нощта или пък самички. Парламентът се развълнува; беше решено една депутация да иде при кралицата и да я помоли да не лишава по-дълго Париж от кралското си присъствие.

Но кралицата беше още под двойното впечатление на победата при

Ланс и гордостта от тъй сполучливо извършеното бягство. Депутатите не само нямаха честта да бъдат приети, но дори ги накараха да чакат на пътя, където канцлерът – същият канцлер Сегие, когото видяхме в романа „Тримата мускетари“ да търси тъй настойчиво едно писмо едва ли не в корсета на кралицата – им връчи ултиматума на двора, който гласеше, че ако парламентът не се смири пред величието на кралската власт и не прекрати всички въпроси, довели до разногласие, Париж ще бъде обсаден още утре; че за тая цел херцог д'Орлеан е заел вече моста Сен Клу и че господин принцът, озарен още от славата на победата си при Ланс, държи Шарантон и Сен Дени.

За нещастие на двора, който може би щеше да спечели доста привърженици, ако исканията му бяха по-умерени, той заплашителен отговор подеждаше съвсем не тъй, както се очакваше. Той засегна силно гордостта на парламента. Разбрал, че го подпомага средното съсловие, което почувствува цялата си сила след помилването на Брусел, парламентът отговори, че кардинал Мазарини е безспорен виновник за всички тия безредици, обявяваше го за враг на краля и на държавата и му заповядваше да напусне двора още същия ден, а Франция – до осем дни. Ако кардиналът не замине след изтичането на тоя срок, парламентът дава право на всеки поданик да прави с него, каквото си иска.

Тоя енергичен отговор, който съвсем не се очакваше от двора, поставяше едновременно Париж и Мазарини извън закона. Оставаше само да се чака кой ще надвие – парламентът или дворът.

Тогава дворът почна да се готви за нападение, а Париж – за защита. Гражданите се занимаваха с обикновената си работа, с каквато се занимаваха винаги през време на смут, тоест опъваха вериги и разтуряха настилката на улиците, когато коадюторът им доведе на помощ господин принца дьо Конти, брат на господин принца дьо Конде, и господин херцог дьо Лонгвил, негов зет. От тая минута те се успокоиха, защото към тях се бяха присъединили два кръвни принца и освен това те бяха повече на брой. Беше 10 януари, когато тая неочаквана помощ пристигна на парижаните.

След бурни спорове господин принцът дьо Конти беше назначен за генералисимус на кралските войски извън Париж заедно с херцог д'Елбьоф, херцог дьо Буйон и маршал дьо Ла Мот като генераллейтенанти. Херцог дьо Лонгвил без специално назначение се задоволяваше с длъжността да подпомага шурей си.

Колкото за господин дьо Бофор, той пристигна от Вандомоа, като донесе, според думите на хрониката, знатния си вид, хубава и дълга

коса и тая популярност, която му спечели господството на престолюдието.

Тогава парижката армия се организира с тая бързина, която гражданите се превръщат във войници, когато са подтикнати от някакво чувство. На 19 януари тая импровизирана армия се опита да направи излаз, по-скоро за да се увери и да увери другите в собственото си съществуване, отколкото да направи нещо сериозно. Носеше знаме с тоя необикновен девиз: „Ние търсим нашия крал“.

През следващите дни станаха няколко незначителни военни действия, които завършиха с отвлечането на няколкото стада и опожаряването на дветри къщи.

Така настъпиха първите дни на февруари, а на първи тоя месец нашите четирима другари бяха слезли в Булон и бяха потеглили за Париж, разделени на две групи.

Към края на четвъртия ден Атос и Арамис заобиколиха грижливо Нантер, за да не попаднат на някой отряд на кралицата.

Всички тия предпазни мерки не се харесваха много на Атос, но Арамис му забеляза правилно, че те нямат право да бъдат безразсъдни, че им е дадено от краля Чарлз последно и свещено поръчение и че това поръчение, получено в подножието на ешафода, ще завърши само в кратката на кралицата.

Ето защо Атос отстъпи.

В предградията нашите пътници намериха силна охрана – цял Париж беше въоръжен. Часовоят отказа да пропусне двамата благородници и повика сержанта си.

Сержантът излезе веднага и с крайно важен вид, който обикновено вземат гражданите, когато имат честта да облекат военната униформа, попита:

– Кои сте вие, господа?

– Двама благородници – отговори Атос.

– Откъде идвате?

– От Лондон.

– Какво ще правите в Париж?

– Имаме поръчение до нейно величество английската кралица!

– Я гледай! Днес всички отиват при английската кралица! – отвърна сержантът. – В караулното помещение има вече трима благородници, на които проверяват пропуските и които също отиват при нейно величество. Де са вашите?

– Нямаме пропуски.

– Как, нямате пропуски?

– Не, ние пристигаме от Англия, както вече ви казахме; съвсем не знаем в какво положение са политическите работи, защото напуснахме Париж преди заминаването на краля.

– А – лукаво каза сержантът, – вие сте мазаринисти и искате да се промъкнете при нас, за да ни шпионирате.

– Драги приятелю – намеси се Атос, който дотогава беше оставил Арамис да отговаря, – ако бяхме мазаринисти, тогава, напротив, щяхме да имаме всички възможни пропуски. Повярвайте ми, във вашето положение не трябва да се доверявате именно на тия, които са съвсем редовни.

– Влезте в караулното Помещение – каза сержантът. – Обяснете се с началника.

Той даде знак на часовая; часовоят се отдръпна; сержантът мина пръв, а двамата благородници го последваха.

Караулното помещение беше натъпкано с хора от средното съсловие и от простолудиято; едни играеха, други пиеха, трети ораторствуваха.

В един ъгъл, почти неизпускани от очи, стояха тримата благородници, които бяха пристигнали първи и на които офицерът проверяваше пропуските. Тоя офицер седеше в съседната стая – неговият чин му даваше право на отделно помещение.

Първото движение на новодошлите и на тримата в ъгъла беше да се изгледат бързо и изпитателно едни други. Тримата в ъгъла бяха с дълги мантии и се криеха грижливо в тях. Единият, по-нисък от другарите си, стоеше назад в сянката.

Когато сержантът влезе и обяви, че по всяка вероятност е довел двама мазаринисти, тримата благородници наостриха уши. Ниският, който излезе две крачки напред, отскочи назад и се намери отново в сянката.

Като узнаха, че новодошлите нямат пропуски, всички в караулното помещение завикаха, че не трябва да влязат в столицата.

– Напротив – каза Атос, – много е вероятно, че ще влезем защото имаме работа, струва ми се, с разумни хора. Много лесно е да се разреши целият въпрос: достатъчно е да се предадат имената ни на нейно величество английската кралица; и ако тя отговаря за нас, надявам се, че няма да имате вече повод да ни спирате.

При тия думи вниманието на скрития в сянката благородник се удвои и дори той направи такова движение на изненада, че шапката му,

бутната от мантията, с която се зави още по-грижливо отпреди, падна. Той бързо се наведе и я вдигна.

– О, боже мой! – каза Арамис, като побутна Атос с лакът. – Видяхте ли?

– Какво? – попита Атос.

– Лицето на niskия благородник?

– Не.

– Стори ми се... Но не, това е невъзможно...

В тая минута сержантът, отишъл да получи заповеди в стаята на началника, излезе, посочи тримата благородници, на които предаде някакъв лист, и каза:

– Пропуските са в ред. Пуснете тия трима господа да минат.

Благородниците кимнаха с глава и побързаха да се възползват от позволенията и от пътя, който след заповедта на сержанта се отваряше пред тях.

Арамис ги проследи с очи и силно стисна ръката на Атос, когато niskият минаваше пред него.

– Какво ви е, мили мой? – попита Атос.

– Аз... навярно е въображение.

След това Арамис се обърна към сержанта и запитва:

– Кажете ми, господине, познавате ли тримата благородници, които току-що излязоха?

– Познавам ги по пропуските: те са господа дьо Фламаран, дьо Шатийон и дьо Брюи, трима благородницифрондъори, които отиват при господин херцог дьо Лонгвил.

– Чудно – рече Арамис, като отговори по-скоро на собствената си мисъл, отколкото на сержанта, – стори ми се, че познах самия Мазарини.

Сержантът избухна в смях и каза:

– Той да се осмели да дойде при нас, за да го обесят? Не е толкова глупав!

– А, може да съм се излъгал – промърмори Арамис. – Нямам безпогрешното око на д'Артанян.

– Кой говори тук за д'Артанян? – попита офицерът, който в същата минута се показва върху прага на стаята си.

– О! – извика Гримо и облещи очи.

– Какво? – попитаха едновременно Арамис и Атос.

– Планше! – продължи Гримо. – Планше със значка!

– Господа дьо Ла Фер и д'Ербле! – извика офицерът. – Вие се

върнахте в Париж! О, колко се радвам, господа! Няма съмнение, че вие идвате да се присъедините към господа принцовете!

– Както виждаш, драги Планше – отговори Арамис, докато Атос се усмихваше, като виждаше какво важно място в гражданската войска заема бившият другар на Мускетон, Базен и Гримо.

– А господин д'Артанян, за когото говорихте преди малко, господин д'Ербле, смее ли да ви попитам дали имате известия от него?

– Ние се разделихме с него преди четири дни, драги ми приятелю, и всичко ни кара да вярваме, че е пристигнал в Париж преди нас.

– Не, господине, уверен съм, че не е влизал в столицата; може би е останал в Сен Жермен.

– Не вярвам, ние имаме среща в „Козичка“.

– Днес се отбих там.

– И хубавата Мадлен нямаше ли известия от него? – попита Арамис с усмивка.

– Не, господине, дори няма да скрия от вас, че тя изглеждаше много обезпокоена.

– Всъщност – каза Арамис – още имаме време, защото бързахме много. И така, позволете ми, мили Атос, без да разпитвам повече за нашия приятел, да поднеса поздравленията си на господин Планше.

– Ах, господин кавалер! – отвърна Планше с поклон.

– Вече лейтенант! – каза Арамис.

– Лейтенант, но ми е обещан чин капитан.

– Много хубаво – продължи Арамис. – А как се посипаха тия почести върху вас?

– Най-напред знаете ли, господа, че аз спасих господин дьо Рошфор?

– Да, разбира се! Той ни разказа това.

– При тоя случай Мазарини за малко щеше да ме обеси, а естествено, това ме направи още по-популярен.

– И благодарение на тая популярност...

– Не, благодарение на нещо по-добро. Вие знаете, господа, че служих в пиемонския полк, където имах честта да бъда сержант.

– Да.

– Е, един ден, когато никой не можеше да строи тълпа въоръжени граждани, защото едни започваха да маршируват с левия крак, а други с десния, аз успях да ги накарам да тръгнат с един и същ крак. И ме произведеха лейтенант още на маневреното поле.

– Това е обяснението – каза Арамис.

– Така че сега много благородници са с вас, нали? – попита Атос.

– Разбира се! С нас, първо, както навярно ви е известно, са господин принц дьо Конти, господин херцог Дьо Лонгвил, господин херцог дьо Бофор, господин херцог д'Елбьоф, херцог дьо Буйон, херцог дьо Шеврьоз, господин дьо Брисак, маршал дьо ла Мот, господин дьо Люин, маркиз дьо Витри, принц дьо Марсийак, маркиз дьо Ноармутие, граф дьо Фиеск, маркиз дьо Лег, граф дьо Моитрезор, маркиз дьо Севинье и още много-много други.

– А господин Раул дьо Бражелон? – развълнувано попита Атос. – Д'Артанян ми каза, че ви го препоръчал при тръгването си, добри ми Планше.

– Да, господин граф, като собствен син, и мога да ви кажа, че нито за минута не съм го губил от очи.

– Тогава добре ли е? – извика Атос с разтреперан от радост глас. – Нищо ли не му се е случило?

– Нищо, господине.

– Де живее?

– Все там, в странноприемницата „Гран Шарлеман“.

– И прекарва времето си...

– Ту у английската кралица, ту у госпожа дьо Шеврьоз. Той и граф дьо Гиш са неразделни.

– Благодаря, Планше, благодаря! – каза Атос и си подаде ръката.

– О, господин графе! – рече Планше, като се допря до ръката му с върха на пръстите си.

– Какво правите, графе? – забеляза Арамис. – На бивш слуга!

– Приятелю – отвърна Атос, – той ми дава известия за Раул.

– А сега, господа – запита Планше, който не беше чул забележката на Арамис. – какво смятате да правите?

– Ще се върнем в Париж, ако обаче вие ни дадете разрешение, драги господин Планше – отговори Атос.

– Как! Ако ви дам разрешение! Вие се подигравате с мене, господин граф! Аз съм само ваш покорен слуга.

Той се поклони.

След това се обърна към хората си и каза:

– Пуснете тия господа да минат, познавам ги: те са приятели на господин дьо Бофор.

– Да живее господин дьо Бофор! – извика целият пост в един глас, като направи път на Атос и Арамис.

Само сержантът се приближи до Планше и попита тихо:

– Как, без пропуск?

– Без пропуск – отговори Планше.

– Обърнете внимание, господин капитан – продължи той, като величаеше предварително Планше с обещаната му титла, – обърнете внимание, че един от тримата мъже, които излязоха преди малко, ми каза съвсем тихо да не се доверявам на тия господа.

– А аз – отвърна Планше с величие, – аз ги познавам и отговарям за тях.

След това той стисна ръката на Гримо, който сякаш стана много доволен от тая чест.

– И така довиждане, господин капитан – каза Арамис с насмешливия си тон. – Ако ни се случи нещо, ще кажем, че се познаваме с вас.

– Господине – отговори му Планше, – и тогава, и във всички други случаи съм ваш покорен слуга.

– Тоя хитрец е умен, и то много – каза Арамис, като се качваше на коня си.

– Как няма да е умен – забеляза Атос, като също сядаше на седлото, – след като толкова дълго време е четкал шапките на господаря си?

XVIII. ПОСЛАНИЦИТЕ

Двамата приятели потеглиха веднага на път и се спуснаха по стръмния наклон на предградието; но когато стигнаха долу, те видяха с голямо учудване, че улиците на Париж се бяха превърнали в реки, а площадите – в езера. След проливните дъждове през месец януари Сена излезе от бреговете си и заля половината столица.

Атос и Арамис навлязоха смело с конете си във водата; но скоро тя стигна до гърдите на бедните животни: двамата благородници се видяха принудени да се разделят с конете и да се качат на лодка, което и направиха, след като заповядаха на слугите да ги чакат при Халите.

И така те стигнаха с лодка до Лувър. Беше вече съвсем тъмно и Париж, гледан така при светлината на няколко бледи фенера, трептящи сред тия блата, с лодки, в които седяха патрули с блестящо оръжие, с нощните провиквания между постовите, Париж представляваше такава гледка, че просто поразя Арамис – човека, който се поддаваше необикновено лесно на войнствени настроения.

Те пристигнаха у кралицата; казаха им да почакаат, защото в същата минута нейно величество давала аудиенция на благородници, които

носели известия от Англия.

– Но и ние! – рече Атос на лакея, който му съобщи това. – Ние не само носим известия от Англия, но и сами пристигахме оттам.

– Как се казвате, господа? – попита слугата.

– Господин граф дьо Ла Фер и господин кавалер д'Ербле – отговори Арамис.

– А, в такъв случай, господа – каза слугата, като чу тия имена, които толкова пъти кралицата беше произнасяла в минути на надежда, – в такъв случай работата е съвсем друга и мисля, че нейно величество няма да ми прости, ако ви накарам да чакате дори една минута. Последвайте ме, моля ви се.

И тръгна напред, последван от Атос и Арамис. Щом стигнаха до стаята, в която беше кралицата, той им даде знак да почакаат, отвори вратата и каза:

– Всемиловита господарке, надявам се, че ваше величество ще ми прости, задето наруших заповедите ви, когато благоволите да узнаете, че тези, за които ви докладвам, са господа граф дьо Ла Фер и кавалер д'Ербле.

Като чу тия две имена, кралицата изпусна вик от радост, който долетя дори до мястото, където се бяха спрели нашите двама благородници.

– Клетата кралица! – прошепна Атос.

– О, нека влязат! Нека влязат! – извика на свой ред младата принцеса, като се спусна към вратата.

Клетото дете не се отделяше нито за минута от майка си и с нежните си грижи се опитваше да я накара да забрави за отсъствието на двамата си братя и на сестра си.

– Влезте, влезте, господа! – каза принцесата, като отваряше сама вратата.

Атос и Арамис злязоха. Кралицата седеше в едно кресло, а пред нея стояха прави двама от тримата благородници, които нашите приятели срещнаха в караулното помещение.

Те бяха господа дьо Фламаран и Гаспар дьо Колини, херцог дьо Шатийон. брат на тоя Колини, който преди седем-осем години беше убит на дуел на площад Роял заради госпожа дьо Лонгвил.

Като чуха имената на нашите двама приятели, те отстъпиха една крачка и неспокойно, шепнешката си размениха няколко думи.

– А, вие, господа? – извика английската кралица, като видя Атос и Арамис. – Ето ви най-послед, верни приятели! Но държавните куриери са

още по-бързи от вас. Дворът е бил осведомен за лондонските произшествия, когато вие сте влизали в Париж, и ето господа дьо Фламаран и дьо Шатийон, които ми носят последни сведения от страна на нейно величество кралица Ана Австрийска.

Арамис и Атос се спогледаха; спокойствието и радостта дори, които светеха в погледа на кралицата, ги смаяха.

– Моля, продължавайте – каза тя, като се обърна към господа дьо Фламаран и дьо Шатийон. – И така, вие казвахте, че негово величество Чарлз I, моят височайши съпруг, е бил осъден на смърт против желанието на по-голямата част от английските поданици, нали?

– Да, всемилостива господарке – измънка Шатийон. Атос и Арамис се спогледаха все повече и повече учудени.

– И че когато го повели към ешафода – продължи кралицата, – към ешафода ... о, него, моя повелител, моя крал! ... и че когато го повели към ешафода, възмутеният народ го спасил, нали?

– Да, всемилостива господарке – отвърна Шатийон тъй тихо, че Атос и Арамис, които слушаха много внимателно, едва можаха да чуят тоя утвърдителен отговор.

Кралицата скръсти ръце на гърдите си с гореща благодарност, а дъщеря ѝ я прегърна с една ръка и я целуна, просълзена от радост.

– Сега ни остава само да поднесем на ваше величество нашите най-дълбоки почитания – рече Шатийон, на когото тая роля сякаш тежеше и който явно се червеше под втренчения и пронизателен поглед на Атос.

– Още една минута, господа – каза кралицата, като ги задържа със знак. – Една минута, за бога! Ето господа дьо Ла Фер и д'Ербле пристигат от Лондон, както вече чухте, и като очевидци ще ни съобщят може би подробности, които вие не знаете. Вие ще предадете тия подробности на кралицата, моята добра сестра. Говорете, господа, говорете, слушам ви. Не скривайте нищо от мене; не смекчавайте нищо. Щом негово величество е още жив

кралската чест е спасена, всичко останало ми е безразлично. Атос побледня и сложи ръка на сърцето си.

– Хайде, господин граф – продължи кралицата, която видя това движение и тая бледина, – говорете, моля ви се.

– Извинете, всемилостива господарке – отговори Атос, – но аз не искам да прибавя нищо към разказа на тия господа, докато не си признаят, че може би са се излъгали.

– Излъгали! – извика кралицата, като едва поемаше дъх. – Излъгали! ... Но какво има? О, боже мой!

– Господине – каза Фламаран на Атос, – ако ние сме се излъгали, въведени сме в заблуда от самата кралица и вие, предполагам, нямате намерение да изправяте тая заблуда, защото това би значило да противоречите на нейно величество.

– От кралицата ли, господине? – попита Атос със спокойния си и звучен глас.

– Да – прошепна Фламаран и наведе очи. Атос въздъхна тъжно.

– Не идва ли по-скоро тая заблуда от този, който ви придружаваше и когото видяхме заедно с вас в караулното помещение на бариерата дю Рул? – запита Арамис с обидната си учтивост. – Защото ако не се лъжем, граф дьо Ла Фер и аз, вие бяхте трима, когато влязахте в Париж.

Шатийон и Фламаран потрепераха.

– Но обяснете се, господин граф! – извика кралицата, тревогата на която растеше с всяка минута. – По челото ви чета отчаяние, устата ви не смее да ми съобщи някаква ужасна новина, ръцете ви треперят... О, боже мой, боже мой! Какво се е случило?

– Господи, съжали се над нас! – каза младата принцеса, като падна на колене край майка си.

– Господине – рече Шатийон, – ако носите злокобна новина, много жестоко ще бъде да я съобщите на кралицата.

Арамис се приближи до Шатийон толкова, че почти се допря до него.

– Господине – му каза той със свити устни и святкащи очи, – вие нямате намерение, предполагам, Да учите господин граф дьо Ла Фер и мене какво трябва да кажем тук?

През време на това спречкване Атос, все още с ръка на сърцето и с наведена глава, се приближи до кралицата и ѝ каза с развълнуван глас:

– Всемиловита господарке, коронованите личности, които по своето естество се издигат над другите хора, са получили от небето сърце, способно да понася по-големи нещастия от нещастията на простолюдие-то; защото сърцето им е част от тяхното превъзходство. Затова, струва ми се, с една велика кралица като ваше величество не трябва да се постъпва по същия начин, както с една жена от нашата среда. Кралице, предопределена за всички страдания на тая земя, ето резултата от поръчението, с което ни удостоихте.

Атос коленичи пред разтрепераната и изстинала от ужас кралица, извади от пазвата си кутията, в която се намираха диамантеният орден, даден от кралицата на лорд Уинтър преди заминаването му, и венчалният пръстен, даден на Арамис от Чарлз I преди смъртта му. Откак ги

получи, той не се разделяше нито за миг с тия предмети.

Той отвори кутията и ги подаде на кралицата с няма и дълбока скръб.

Кралицата посегна, взе пръстена, притисна го конвулсивно към устните си и без да въздъхне, без дори да изстене, побледня и припадна в ръцете на дамите си и на дъщеря си.

Атос целуна роклята на нещастната вдовица, стана с величие, което направи дълбоко впечатление на присъстващите, и каза:

– Аз, граф дьо Ла Фер, благородник, който никога не е лъгал, се кълна най-напред пред бога, а после пред тая нещастна кралица, че в Англия направихме всичко, което беше възможно да се направи, за да спасим краля. Сега, кавалере – прибави той, като се обърна към д'Ербле, – да вървим, ние си изпълнихме дълга.

– Не още – отговори Арамис. – Остава ни да кажем няколко думи на тия господа.

Той се обърна към Шатийон и прибави:

– Господине, ще благоволите ли да излезете, само за минута, за да чуете тия няколко думи, които не мога да кажа пред кралицата?

Шатийон се поклони мълчаливо в знак на съгласие. Атос и Арамис тръгнаха напред. Шатийон и Фламаран ги последваха. Те минаха през вестибюла, без дума да продумат. Но когато стигнаха до една усамотена тераса, Арамис излезе на нея, обърна се към херцог дьо Шатийон и му каза:

– Господине, преди малко вие си позволихте, струва ми се, да се отнесете не съвсем учтиво с нас. Това не беше никак прилично, още повече от страна на хора, дошли при кралицата като посланици на лъжец.

– Господине! – извика Шатийон.

– Но какво направихте с господин дьо Брюи? – подигравателно попита Арамис. – Да не би да е отишъл случайно да промени лицето си, което много прилича на Мазарини? Известно е, че в Пале Роял има голям запас от резервни италиански маски, като се почне от Арлекино, та чак до Панталоне.

– Струва ми се, че ни предизвиквате! – каза Фламаран.

– Ах, само ви се струва ли, господа?

– Кавалере! Кавалере! – обади се Атос.

– Ех, не се бъркайте – раздражено отговори Арамис, – добре знаете, че не обичам незавършените работи.

– Тогава свършвайте, господине – каза Шатийон с високомерие,

което ни най-малко не отстъпваше на Арамисозото.

Арамис се поклони.

– Господа – каза той, – друг на мое място или на мястото на господин граф дьо Ла Фер би заповядал да ви арестуват, защото имаме приятели в Париж; но ние ще ви предложим много лесно средство да си отидете спокойно. Елате да поприказваме пет минути с шпаги в ръка на тая усамотена тераса.

– С удоволствие – отвърна Шатийон.

– Един момент, господа! – извика Фламаран. – Зная, че предложението е много съблазнително, но сега е невъзможно да го приемем.

– А защо? – подигравателно попита Арамис? – Да не би съседството на Мазарини да ви прави тъй предпазливи?

– О. чувате ли. Фламаран? – рече Шатийон. – Да не отговоря, би значило да опетня името и честта си.

– И аз мисля така – забеляза Арамис.

– Все пак няма да отговорите и уверен съм, че ей сега тия господа ще се съгласят с мене

Арамис поклати глава с крайна дързост. Шатийон забеляза това и улови дръжката на шпагата си.

– Господин херцог – продължи Фламаран, – вие забравяте, че утре командувате крайно важна експедиция. Вие сте назначен от господин принца, утвърден сте от кралицата и до утре вечер не принадлежите на себе си.

– Така да бъде. Тогава други ден сутринта – каза Арамис.

– Други ден сутринта! – повтори Шатийон. – Това е много дълго, господа!

– Не аз определям това време – рече Арамис, – не аз искам тая отсрочка. Впрочем, струва ми се – прибави той, – можем да се срещнем през време на тая експедиция.

– Да, господине, имате право – извика Шатийон, – и с голямо удоволствие, ако си направите труда да дойдете на Шарантонската врата

– Как, господине! За да имам честта да се срещна с вас, готов съм да отида на край света и за тая цел, разбира се, ще измина една-две левги.

– И така, до утре, господине.

– Надявам се. Вървете сега при вашия кардинал. Но преди това се закълнете в честта си, че няма да му кажете нищо за нашето връщане.

– Условия!

– Защо не?

– Защото условията се предлагат само от победителите, а вие, господа, още не сте победители.

– В такъв случай да извадим шпагите веднага. Все ни е едно. Утре ние не командуваме експедиция.

Шатийон и Фламаран се спогледаха. В думите и движенията на Арамис имаше такава ирония че особено

Шатийога едва можа да обуздае гнева си. Но се въздържа по съвета на Фламаран.

– Добре, така да бъде! – каза Шатийон. – Нашият спътник, който и да е той, няма да узнае нищо за случилото се. Но вие ми обещавате, господине, че ще ви намеря утре в Шарантон, нали?

– А, бъдете спокойни, господа – отговори Арамис. Четиримата благородници се поклониха едни на други,

но тоя път Шатийон и Фламаран излязоха първи от Лувър, а Атос и Арамис ги последваха.

– На кого ви е толкова яд, Арамис? – попита Атос.

– Е, дявол да го вземе, на тия, с които съм се заловил!

– Какво са ви направили?

– Как! Не видяхте ли?

– Не.

– Те се подсмиваха, когато се кълняхме, че сме изпълнили дълга си в Англия. И така, или са повярвали, или не са повярвали; ако са повярвали, значи се подсмиваха, за да ни обидят; ако не са повярвали, обиждаха ни още повече и трябва да им докажем, че ни бива за нещо. Впрочем не ме е яд, че отложиха тая работа до утре, защото мисля, че довечера имаме да правим нещо по-добро от въртенето на шпаги.

– Какво именно?

– Е, дявол да го вземе, да уловим Мазарини. Атос изви презрително устни.

– Тия походи не са ми по вкуса, добре го знаете, Арамис.

– Защо?

– Защото приличат на засади.

– Наистина, Атос, вие бихте били много особен пълководец, бихте се сражавали само на открито поле, бихте предупреждавали противника си за часа, в който ще го нападнете, и навярно никога нищо не бихте предприемали срещу него нощем, за да не ви обвини, че сте се възползували от мрака.

Атос се усмихна.

– Вие знаете, че характерът не може да се промени – каза той. –

При това знаете ли в какво положение са работите ни? Може би арестуването на Мазарини ще ни

причини повече зЛО, отколкото добро, повече затруднения, отколкото тържество.

– Кажете направо, Атос, че предложението ми не ви харесва.

– Съвсем не; напротив, мисля, че то е честно, но...

– Но какво?

– Мисля, че не трябваше да карате тия господа да се кълнат; щом те се заклеха, че няма да кажат нищо на Мазарини, то и вие поехте задължението да не вършите нищо.

– Аз не съм поел никакво задължение, кълна ви се; смятам се за напълно свободен. Хайде, Атос, да вървим, да вървим!

– Къде?

– У господин Дьо Бофор или у господин дьо Буйон; ще им разкажем всичко.

– Добре, но с едно условие: ще започнем с коадютора. Той е духовно лице и е вещ по съмнителните за съвестта въпроси – ще поискаме мнението му.

– Ах, той ще провали всичко, всичко ще си присвои – възрази Арамис. – Не да започнем, а да свършим с него.

Атос се усмихна. Виждаше се, че таи в душата си някаква мисъл, която не иска да изкаже.

– Добре, така да бъде – каза той. – С кого да започнем?

– С господин дьо Бофор, ако нямате нищо против; той е първият по пътя ни.

– Сега ще ми позволите едно нещо, нали?

– Какво?

– Да се отбия в странноприемницата „Гран Шарлеан“, за да прегърна Раул.

– О, разбира се! И аз ще дойда с вас, ще го прегърнем заедно. Двата седнаха отново в лодката, с която дойдоха и която сега ги отведе до Халите. Там намериха Гримо и ледоа, които държеха конете им, и четиримата тръгнаха към улица Генего.

Но Раул не беше вече в странноприемницата; през деНя той получи заповед от господин принца и замина някъде заедно с Оливен.

XIX. ТРИМАТА ЛЕЙТЕНАНТИ НА ГЕНЕРАЛИСИМУСА

Като излязоха от странноприемницата „Гран Шарлеман“, Атос и Арамис, както се бяха условили предварително, се упътиха най-напред към двореца на господин херцог дьо Буйон.

Нощта беше тъмна и макар че настъпваше време за сън и почивка, навсякъде се чуваха хиляди шумове, както е обикновено в обсаден град. На всяка крачка се срещаха барикади, на всеки завой на улиците имаше опънати вериги, на всеки кръстопът – биваци; патрули се срещаха и си разменяха пароли; куриери, изпратени от различни началници, кръстосваха площадите; най-последно се завързваха оживени разговори, показващи възбудата на умовете, между мирните жители, които стояха по прозорците, и войнствените съграждани, които ходеха из улиците с копие на рамо или аркебуза в ръка.

Атос и Арамис не бяха изминали и сто крачки, когато бяха спрени от часовите при барикадите, които ги запитаха за паролата; но те отговориха, че отиват при господин дьо Буйон с много важно известие; задоволиха се да им дадат водач, който, под предлог че ги придружава и им улеснява пътя, трябваше да ги следи. Водачът тръгна пред тях и запя:

Добрият господин Буйон подагратата го газе днес.

Това беше най-новата песничка и се състоеше от не зная колко куплета, в които се осмиваха всички герои на деня.

Почти край двореца Буйон нашите приятели срещнаха малък отряд от трима конници, които знаеха всички пароли, защото вървяха без водач и без охрана; а щом стигнеха до барикадите, те само разменяха няколко думи с часовите, които ги пропускаха с почит, дължимата сигурно на ранга им.

Като ги видяха, Атос и Арамис се спряха.

– Охо! – каза Арамис. – Виждате ли, графе?

– Да – отговори Атос.

– Как ви се струват тия трима конници?

– А на вас, Арамис?

– Но това са нашите хора.

– Не сте се излъгали; много добре познах господин дьо ламаран.

– А аз познах господин дьо Шатийон.

– А конникът с тъмната мантия?...

– Това е кардиналт., – Лично.

– Дявол да го вземе, как смеят да се показват край двореца Буйон?
– попита Арамис.

Атос се усмихна, но не отговори. След пет минути те чукаха на вратата на херцога.

Пред входа стоеше часовой, както се полага на хора с високо обществено положение; на двора стоеше пост, готов да изпълни заповедите на лейтенанта на господин принц дьо Контти.

Както се казваше в песента, господин херцог дьо Буйон страдаше от подагра и беше на легло; но въпреки тежката болест, която му пречеше да язди от един месец, тоест откак започна обсадата на Париж, той заповяда да кажат, че е готов да приеме господа граф дьо Ла Фер и кавалер д'Ербле.

Двамата приятели бяха въведени при господин херцог дьо Буйон. Болният лежеше в стаята си, но в най-войнствена обстановка. Навсякъде по стените висяха шпаги, пистолети, ризници и аркебузи и лесно беше да се види, че щом оздравее, господин дьо Буйон щеше да се разправи както трябва с враговете на парламента. А засега за негово най-голямо съжаление, казваше той, подаграта го задържаше в леглото.

– Ах, господа – извика той, като видя двамата посетители и се опита да се понадигне, при което лицето му се изкриви от болка, – вие сте много щастливи! Можете да се качите на кон, да яздите насам-натам, да се сражавате за каузата на народа. А аз, виждате, съм закован за леглото. Ах, проклета подагра! – прибави той, като направи отново гримаса. – Проклета подагра!

– Ваше височество – каза Атос, – ние пристигаме от Англия и щом стъпихме в Париж, сметнахме за свой пръв дълг да се осведомим за здравето ви.

– Много ви благодаря, господа, много ви благодаря! – отговори херцогът. – Със здравето съм зле, както виждате... Проклета подагра! А, вие пристигате от Англия? Кралят Чарлз е здрав, както току-що ми казаха, нали?

– Той умря, ваше височество – отвърна Арамис.

– Хайде де! – учудено рече херцогът.

– Умря на ешафода, осъден от парламента.

– Не може да бъде.

– Екзекутираха го пред очите ни.

– А какво ми казваше господин дьо Фламаран?

– Господин дьо Фламаран ли? – повтори Арамис.

– Да, той току-що излезе от тука. Атос се усмихна.

– С двама другари, нали? – каза той.

– Да, с двама другари – отговори херцогът. След това прибави с известно безпокойство: – Срещнахте ли ги?

– Но да, на улицата, струва ми се. – отвърна Атос. И погледна усмихнато Арамис, който също го погледна с известно учудване.

– Проклетата подагра! – завика херцогът явно обезпокоен.

– Ваше височество – рече Атос, – наистина необходима е цялата ваша преданост на парижката кауза, за да останете при такава тежка болест начело на армията, и тая твърдост буди у господин д'Ербле и у мене най-голямо възхищение.

– Какво да се прави, господа! Трябва да се жертвуваме за благо на народа. И пример за това сте вие, тъй храбри и предани, вие, на които моят мил другар херцог дьо Бофор дължи свободата си, а може би и живота си. И вие виждате, аз се жертвувам; но признавам си, силите ми се изчерпват. Сърцето е в ред, главата също, но тая проклета подагра ме убива. И признавам си, ако дворът задоволи исканията ми, напълно справедливи искания, защото искам само обезщетение, което ми обеща предишният кардинал за отнетото ми Седанско херцогство, да, признавам си, ако ми дадяха имения за също такава стойност, ако ми изплатяха доходите, които не съм получавал, откак ми го отнеха, тоест от осем години; ако ми дадяха титлата принц на дома ми и ако брат ми дьо Тюрен бъдеше назначен отново за главнокомандуващ, аз бих

се оттеглил веднага в именията си и бих оставил двора и парламента да уреждат сами работите си, както намерят за добре.

– И бихте били напълно прав, ваше височество – каза Атос.

– Така ли мислите, господин граф дьо Ла Фер?

– Точно така. – И вие ли също, господин кавалер д'Ербле?

– И аз също.

– В такъв случай уверявам ви, господа – продължи херцогът, – по всяка вероятност ще се спра на това решение. Сега дворът ми прави предложения; от мене зависи да ги приема. Досега ги отблъсвах, но щом хора като вас ми казват, че греша, щом проклетата подагра не ми дава възможност да служа на парижката кауза, бога ми, имам голямо желание да последвам съвета ви и да приема предложението, което току-що ми направи господин дьо Шатийон.

– Приемете го, господин принце – рече Арамис, – приемете го.

– Бога ми, ще го приема. Дори ме е яд, че тая вечер го почти отхвърлих... но утре ще има съвещание и ще видим. Двата приятели се сбогуваха с херцога.

– Вървете, господа, вървете – им каза той, – навярно много сте се уморили от пътя. Клетият крал Чарлз! Но все пак и той е малко виновен и едно нещо трябва да ни утешава: в тоя случай Франция не може да се укори за нищо; тя направи всичко, което можа, за да го спаси.

– О, за това ние можем да бъдем свидетели – рече Арамис. – Особено господин Мазарини ...

– А, много съм доволен, че сте справедливи към него! Кардиналтът не е лош човек и ако не беше чужденец... е, щяха да бъдат по-благоклонни към него. Ой, проклетата подагра!

Атос и Арамис излязоха, но виковете на господин дьо Буйон ги придружаваха до чакалнята; виждаше се, че клетият принц страда като грешник.

На външната врата Арамис запита Атос:

– Е, какво мислите?

– За кого?

– За господин дьо Буйон, пусто опустяло!

– Приятелю мой, мисля за него същото, което мисли песничката на нашия водач – отговори Атос:

Клетият господин Буйон подаграта го гази днес.

– И вие виждате – каза Арамис, – аз не му загатнах дори за целта на нашето посещение.

– И постъпихте много разумно, щяхте да му докарате нов пристъп на подагра. Да вървим у господин дьо Бофор.

И двамата приятели поеха към двореца Вандом.

Биеше десет часът, когато пристигнаха.

Дворецът Вандом имаше не по-малка охрана и не по-малко войнствен вид от двореца Буйон. Около него часови, на двора пост, пушки на пирамиди, оседлани коне, привързани за халките. Когато Атос и Арамис влизаха, от @дво ра излизаха двама конници, които трябваше да задържат конете си, за да направят път на новите гости.

– Аха, господа, това е положително ноц на срещите! – каза Арамис. – Признавам си, че ще бъдем крайно огорчени, ако след като се срещаме тъй често тая вечер, не се срещнем утре.

– О, колкото за това, господине – отвърна Шатийон (защото той

излизаше с Фламаран от херцог дьо Бофор), – можете да бъдете спокоен; ако се срещаме нощем, без да се търсим, сигурно ще се срещнем и денем, когато се търсим.

– Надявам се, господине – рече Арамис.

– А аз съм уверен в това – отговори херцогът. Господа дьо Фламаран и дьо Шатийон продължиха пътя си, а Атос и Арамис слязоха от конете.

Но едва подадоха поводите на лакеите и свалиха мантиите си, един човек се приближи до тях. След като ги изгледа при мъждивата светлина на един фенер, който висеше сред двора, той извика от учудване и се хвърли в прегръдките им.

– Граф дьо Ла Фер! Кавалер д'Ербле! – извика той. – Вие сте тук, в Париж?

– Рошфор! – извикаха двамата приятели в един глас.

– Да, аз съм. Ние пристигнахме, както знаете, от Ван дом Преди четйрипет Дни и се готвим да отворим работа на Мазарини. Вие сте все още от нашите, предполагам?

– Повече отвсякога. А херцогът?

– Той е страшно озлобен срещу кардинала. Вие знаете успехите на нашия мил херцог! Той е истински крал на Париж. Не може да излезе навън: веднага го заобикалят и го душат в прегръдките си.

– А, толкова по-добре! – каза Арамис. – Но кажете ми, нали господа дьо Фламаран и дьо Шатийон излязоха ей сега от тука?

– Да, те бяха на аудиенция при херцога. Навярно идваха от страна на Мазарини, но намерили са с кого да говорят, отговарям за това.

– Прекрасно! – каза Атос. – А не може ли да имаме честта да видим негово височество?

– Моля ви се, още сега! Вие знаете, че за вас той е винаги в къщи. Последвайте ме, искам да имам честта да ви представя.

Рошфор тръгна напред. Всички врати се отваряха пред него и пред двамата приятели. Те завариха господин дьо Бофор, когато сядаше на трапезата. Непрекъснатите занимания му бяха попречили да вечеря порано; но въпреки важната процедура принцът, щом чу двете произнесени от Рошфор имена, стана веднага от стола си, който се готвеше да се приближи до масата, тръгна бързо към двамата приятели и каза:

– О, дявол да го вземе, добре дошли, господа! Вие дойдохте да разделите вечерята с мене, нали? Боажоли, предупреди Ноармон, че имам двама гости. Вие познавате Ноармон, нали, господа? Той е моят домоуправител, наследникът на дядо Марто, който прави известните ви

чудни баници. Боажоли, нека ни изпрати една баница, но не такава, с каквато нагости Ла Раме. Слава богу! Нямаме вече нужда нито от въжени стълби, нито от ножове, нито от железни круши.

– Ваше височество – каза Атос, – не безпокойте заради нас вашия знаменит домоуправител, многобройните и разнообразни таланти на които ни са известни. Тая вечер, с позволението на ваше височество, ще имаме само честта да се осведомим за здравето ви и да получим заповеди от вас.

– О, колкото за здравето ми, вие виждате, господи, то е отлично. Здраве, устояло на пет години Бастилия при господин дьо Шавини, е способно на всичко. Колкото за заповедите ми, ей богу, признавам си, много се затруднявам в това отношение; сега тук всеки раздава заповеди, каквито му хрумнат; ако продължава така, ще свърша с това, че съвсем ще престана да ги давам.

– Наистина ли? – попита Атос. – А аз мислех, че парламентът разчита на вашето взаимно съгласие.

– Да, нашето съгласие! Добро съгласие! С херцог дьо Буйон още се кара някак: той има подагра и не става от леглото си. Но с господин д'Елбьоф и с неговите слонове

– синове ... Знаете ли триолета за херцог д'Елбьоф, господи?

– Не, ваше височество.

– Наистина ли? Херцогът запя:

Д'Елбьоф със своите синове посред площад Роял вилнее: заплашва, перчи се, реве – д'Елбьоф със своите синове. Но рог ли в бой ги призове, духът им борчески немее. Д'Елбьоф със своите синове посред площад Роял вилнее.

– Но с коадютора, надявам се, не е така, нали? – попита Атос.

– Ех, с него е още по-лошо! Да ви пази бог от бунтуващи се прелати, особено когато носят ризница под расото си! Вместо да седи спокойно в епископията си и да пее думи за победи, които не печелим, или за победи, в които ни бият, знаете ли какво прави той?

– Не.

– Формира един полк и му дава името си – коринтски¹ полк. Произвежда лейтенанти и капитани като истински маршал на Франция и полковници като крал.

– Да, но когато трябва да се бие – каза Арамис, – навярно се крие в архиепископията си?

—

¹ Кoadюторът носел почетната титла „Коринтски архиепископ“.

Б. пр.

– Съвсем не. Тук именно Грешите, мили ми д'Ербле. Когато трябва да се бие, той се бие. При това смъртта на неговия чичо му дава право да заседава в парламента, така че сега се бърка навсякъде: в парламента, в съвета, в Сражението. Принц дьо Конти е генерал само по име, и то какъв генерал ... гърбав! Ах, лошо, господа, много лошо!

– Следователно ваше височество е недоволен? – попита Атос, като размени поглед с Арамис.

– Недоволен! Кажете по-добре, че съм вбесен. Работата е стигнала дотам – казвам го на вас, на други не бих го казал, – работата е стигнала дотам, че ако кралицата признае грешките си към мене, ако върне майка ми от изгнание и ако ми даде адмиралски чин, който принадлежи на баща ми и който ми е обещан след смъртта му – о, аз може би бих дресирал кучета, които да казват, че във Франция има по-големи крадци от господин Мазарини.

Тоя път Атос и Арамис не само размениха погледи, но се усмигнаха; ако дори не бяха срещнали господа дьо Шатийон и дьо Фламаран, те биха отгатнали, че тия господа са минали от тука. Ето защо дума не продумаха за присъствието на господин Мазарини в Париж

– Ваше височество – каза Атос, – сега сме напълно задоволени. Когато дойдохме при вас в тия късни часове, ние имахме само една цел: да ви докажем нашата преданост и да ви заявим, че сме на ваше разположение като най-верни служители.

– Като най-верни приятели, господа, като най-верни приятели. Вие доказахте това; и ако някога се помиря с двора, ще ви докажа, надявам се, че и аз съм останал ваш приятел, както и приятел на ония господа... как ги наричахте, д'Артанян и Портос?

– Д'Артанян и Портос.

– Да, да, точно така. И така, вие разбирате, граф дьо Ла Фер, вие разбирате, кавалер д'Ербле, изцяло и винаги съм ваш.

Атос и Арамис се поклониха и излязоха.

– Мили ми Атос – каза Арамис, – вие, струва ми се, се съгласихте да ме придружите, господ да ми прости, само за да ми дадете един урок, нали?

– Почакайте, мили мой – отговори Атос, вие ще видите това, когато излезем от коадютора.;

– Тогава да вървим в архиепископията – рече Арамис. И двамата тръгнаха към старата част на града. Като се приближиха до люлката на

Париж, Атос и Арамис видяха, че улиците са наводнени; стана нужда да вземат отново лодка.

Минаваше единадесет часа, но всички знаеха, че коадюторът приема по всяко време; невероятната му дейност, в случай на нужда, превръщаше нощта в ден и деня в нощ.

Архиепископският дворец беше заобиколен с вода и по многото лодки, привързани към него от всички страни, човек можеше да помисли, че се намира не в Париж, а във Венеция. Тия лодки сновяха по всички посоки, като навлизаха в лабиринта от улици на стария град или като се отдалечаваха по посока на арсенала или на кея Сен Виктор, и тогава плаваха като по езеро. Някои от тях бяха безмълвни и тайнствени, други – шумни и осветени. Двамата приятели се промъкнаха през всички тия лодки и спряха на свой ред пред двореца.

Целият долен етаж на архиепископията беше наводнен, но до стениите бяха изправени стълби; и наводнението причини само една промяна: в сградата се влизаше не през вратите, а през прозорците.

По тоя начин влязоха и двамата приятели в преддверието на прелата. То беше пълно с лакеи, защото дванадесетина големци се намираха в чакалнята.

– Боже мой! – каза Арамис. – Погледнете, Атос. Нима тоя суетен глупак, коадюторът, ще ни накара да чакаме заедно с другите?

Атос се усмихна.

– Мили приятелю – му рече той, – трябва да се съобразяваме с положението на хората, с които имаме работа. В тоя момент коадюторът е един от седемте или осемте крале, които господствуват в Париж. Той си има също двор.

– Да – отвърна Арамис, – но ние не сме придворни.

– И затова ще накараме да му доложат за нас и ако той не ни даде приличен отговор, ще го оставим да се занимава с работите на Франция и със собствените си работи.

Сега трябва само да повикаме един лакей и да му сложим половин пистол в ръката.

– А, вижте – извика Арамис, – не се лъжа ... да, разбира се, това е Базен... Елате тук. хубостнико!

Базен, който в тая минута минаваше през чакалнята, величествено облечен в черковните си дрехи, се обърна намръщено, за да види кой смее да го вика така дръзко. Но щом позна Арамис, той се превърна от тигър в агънце, приближи се до двамата благородници и каза:

– Как! Вие ли сте, господин кавалер? Вие ли сте, господин граф?

Вие двамата сте тук в същата минута, когато толкова се безпокояхме за вас! О, колко съм щастлив, че ви виждам отново!

– Добре, добре, приятелю Базен – отвърна Арамис. – Без комплименти. Ние дойдохме да видим господин коадютора, но бързаме, трябва да го видим веднага.

– Как! – рече Базен. – Веднага, разбира се. Такива големи благородници като вас не могат да стоят в чакалнята. Само че в тая минута той има тайно съвещание с някой си господин дьо Брюи.

– Дьо Брюи! – едновременно извикаха Атос и Арамис.

– Да. Аз доложих за него и много добре запомних името му. Познавате ли го, господине? – прибави Базен, като се обърна към Арамис.

– Струва ми се, че го познавам.

– А аз не мога да кажа същото – продължи Базен. – Той беше тъй добре завит в мантията си, че въпреки всичките си старания не можах да видя нито крайче от лицето му. Но ще отида да доложя за вас и може би тоя път

ще бъда по-щастлив.

– Няма нужда – рече Арамис, – отказваме се тая вечер да видим господин коадютора, нали, Атос?

– Както обичате – отвърна графът.

– Да, той трябва да обсъди много важни въпроси с тоя господин дьо Брюи.

– А да му съобща ли, че сте благоволили да дойдете в архиепископията?

– Не, няма смисъл – отговори Арамис. – Да вървим, Атос.

И като си пробиха път през тълпата от лакеи, двамата приятели излязоха от архиепископията: Базен ги изпращаше с ниски поклони и по тоя начин показваше, че са

важни хора.

– Е какво – запита Атос, когато Арамис и той седнаха в лодката, – започвате ли да вярвате, приятелю, че бихме направили много лоша услуга на всички тия господа, като заловим господин Мазарини?

– Вие сте олицетворение на мъдростта, Атос – отговори Арамис.

Особено поразени останаха двамата приятели, че френският двор съвсем не обърна внимание на страшните събития, станали в Англия, макар че според тях тия събития трябваше да привлекат погледите на цяла Европа.

Действително освен клетата вдовица и осиротялата принцеса, които

плачеха в един ъгъл на Лувър, никой сякаш не знаеше, че е съществувал крал Чарлз I и че тоя крал току-що е загинал на ешафода.

Двамата приятели си дадоха среща на другия ден сутринта в десет часа; макар че беше вече много късно, когато стигнаха до вратата на странноприемницата, Арамис каза, че трябва да направи още няколко важни посещения, и остави Атос да влезе сам.

На другия ден, точно в десет часа, те се срещнаха. Атос от своя страна беше излязъл още от шест часа сутринта.

– Е, някакви новини? – попита Атос.

– Никакви; никъде не са видели д'Артанян, а и Портос още не се е появявал. А вие научихте ли нещо?

– Нищо.

– Дявол да го вземе! – рече Арамис.

– Наистина – каза Атос, – това закъснение съвсем не е естествено; те тръгнаха по най-прекия път и следователно трябваше да пристигнат преди нас.

– Прибавете към това – забеляза Арамис, – че познаваме д'Артанян като най-подвижен човек и че няма да изгуби дори час, като знае, че го чакаме ...

– Ако си спомняте, той се надяваше да бъде тук на пети.

– А днес сме девети. Довечера изтича срокът.

– Какво смятате да правим – попита Атос, – ако довечера не получим известия?

– Пусто да остане! Ще тръгнем да ги търсим.

– Добре – рече Атос.

– А Раул? – попита Арамис.

Лек облак засенчи лицето на графа.

– Раул ме безпокои много – каза Атос. – Вчера той получил писмо от принц дьо Конде, отишъл при него в Сен Клу и до сега не се е връщал.

– Не видяхте ли госпожа дьо Шеврьоз?

– Не я заварих в къщи. А вие, Арамис, струва ми се, трябваше да се отбиете у госпожа дьо Лонгвил?

– Наистина се отбих.

– И какво?

– Също не я заварих; но поне ми беше оставила адреса на новото си жилище.

– Де беше тя?

– Отгатнете, сигурен съм, че няма да улучите.

– Как мога да отгатна де е посред нощ – защото, предполагам, вие отидохте при нея вчера, след като се разделихте с мене, – как мога, казвам, да отгатна де е посред нощ най-хубавата и най-дейната от всички фрондъорки?

– В кметството, мили мой!

– Как, в кметството? Нима са я избрали за старейшина на търговците?

– Не, но тя е станала временно кралица на Париж и тъй като не е посямля да се премести веднага в Пале Роял или в Тюйлери, настанила се е в кметството, където скоро ще даде наследник или наследница на милия херцог.

– Не сте ми говорили нищо за това обстоятелство, Арамис – забелязавате Атос.

– Наистина ли? ... Е, забравил съм. Извинете.

– А сега какво ще правим до довечера? – попита Атос. – Май че нямаме никаква работа.

– Вие забравяте, приятелю, че имаме неотложна работа.

– Де?

– В Шпрантон, дявол да го вземе! Там се надявам да срещна – така поне той ми обеща – някой си господин дьо Шатийон, когото отдавна мразя

– Защо?

– Защото е брат на някой си господин дьо Колини.

– А, наистина, забравих... който се домогваше до честта да бъде ваш съперник. Той беше жестоко наказан за тая си дързост, мили мой. и наистина би трябвало да се задоволите с това.

– Да, би трябвало, но какво да правя, като не мога да се задоволя. Аз съм злопаменен и това е единственото, което имам от църквата. Впрочем разбирате, Атос, вие съвсем не сте задължен да ме придружавате.

– Хайде де, вие се шегувате!

– В такъв случай, мили мой, ако сте решили да дойдете с мене, няма време за губене. Барабанът би. срещнах топовете, които тръгваха, и видях гражданите, които се строяваха за бои на площада пред кметството; сигурно те се сражават край Шарантон, както вчера каза херцог дьо Шатийон.

– Аз мислех, че съвещанията през тая нощ са променили отчасти войнственото настроение.

– Да, без съмнение, но все пак ще се бият – най-малко за да прикрият по-добре тия съвещания.

– Горките французи! – каза Атос. – Те ще се бият и ще умрат, за да се върне Седан на господин дьо Буйон, за да се даде адмиралски чин на господин дьо Бофор и коадюторът да стане кардинал.

– Хайде, хайде, мили мой – забеляза Арамис, – признайте си, че нямаше да философствувате толкова много, ако вашият Раул не трябваше да участва в цялата тая бъркотия.

– Може би не грешите, Арамис.

– Тогава да отидем там, където се бият; това е сигурно средство Да Измамерим отново д'Артанян, Портос, и Може би дори Раул.

– Уви! – прошепна Атос.

– Добри ми приятелю – рече Арамис, – сега, когато сме в Париж, трябва, повярвайте ми, да изоставите навика да въздишате непрекъснато. Дявол да го вземе, трябва да се съобразяваме с обстоятелствата, Атос! Нима не сте вече военен и сте станал духовно лице? Гледайте, ето минават парижани ... Ей богу, просто съблазнително! ... А вижте оня капитан, осанката му е почти военна!

– Те излизат от улица дьо Мутон.

– С барабан начело, като истински войници! Но погледнете тоя юначага, как се клатушка, как се пъчи!

– Охо! – извика Гримо.

– Какво? – попита Атос.

– Планше, господине.

– Вчера лейтенант – каза Арамис, – днес капитан, а утре сигурно полковник; след една седмица тоя юначага ще стане маршал на Франция.

– Да го поразпитаме – каза Атос.

Двамата приятели се приближиха до Планше. Той беше извънредно горд, че са го видели, когато командува, и благоволи да обясни на двамата благородници, че получил заповед да заеме позиция на площад Роял с двеста души, като образува ариергард на парижката армия, и оттам, в случай на нужда, да потегли към Шарантон.

Атос и Арамис отиваха в същата посока и придружиха Планше до площада.

Планше направи много изкусно няколко маневри с хората си на площад Роял и ги строи зад дълга редица от граждани, разположила се в улицата и предградието Сент Антоан в очакване на бойния сигнал.

– Днес ще падне бой – каза Планше с войнствен тон.

– Да, без съмнение – отговори Арамис. – Но оттук до неприятеля е далеч.

– Господине, скоро разстоянието ще се съкрати – забеляза един десетник.

Арамис кимна с глава, а след това се обърна към Атос и каза:

– Съвсем нямам намерение да лагерувам на площад
роял с тия хора. Искате ли да вървим напред? Ще видим всичко по-
добре.

– При това господин дьо Шатийон няма да дойде да ни търси на
площад Роял, нали? Да вървим напред, приятелю мой.

– А и вие, струва ми се, трябва да си видите сметките с господин
дьо Фламаран?

– Приятелю мой – каза Атос, – аз реших твърдо да не вадя шпагата,
ако не ме принудят да направя това.

– А откога?

– Откак извадих ножа.

– Ах, пак спомен за господин Мордаунт! Е, мили мой, липсваше ви
само угризението на съвестта, задето сте го убили!

– Шт! – каза Атос и сложи пръст на устните си с присъщата само на
него тъжна усмивка. – Да не говорим повече за Мордаунт, това ще ни
докара нещастие.

И Атос препусна към Шарантон, най-напред през предградието, а
после по Феканската долина, почерняла от въоръжени граждани.

От само себе си се разбира, че Арамис не изоставаше.

XX. БИТКАТА ПРИ ШАРАНТОН

Докато се придвижваха напред и задминаваха различните военни
части, разположени по пътя, Атос и Арамис виждаха, че ръждясалото
въоръжение се заместваше от излъскани и блестящи ризници, а пъстри-
те копия – от блестящи мускети.

– Струва ми се, че тук е истинското бойно поле – каза Арамис. –
Виждате ли тоя кавалерийски корпус край моста с пистолети в ръце? Е,
пазете се! Натук идва топ.

– Слушайте, мили мой, къде ме доведохте? – попита Атос. – Струва
ми се, че около нас виждам само офицери от кралската армия. Онзи,
който се приближава с двама бригадири, не е ли самият господин
Шатийон?

И Атос извади шпагата, а Арамис, който мислеше, че

наистина е преминал границите на парижкия лагер, сложи ръка на

кобуриите.

– Добър ден, господа – каза херцогът, като се приближи, – виждам, че не разбирате нищо от това, което става тук. но една дума ще ви обясни всичко. За момента сме в примирие; има съвещание: господин принцът, господин дьо Рец, господин дьо Бофор и господин дьо Буйон приказват сега за политика. И тъй. едно от двете: или работите няма да се уредят и ние ще се видим отново, господин кавалер, или ще се уредят и тъй като ще се освободя от командуването, пак ще се видим отново.

– Чудесно, господине – отговори Арамис. – Позволете ми да ви задам един въпрос.

– Моля, господине.

– Де са пълномощниците?

– В самия Шарантон, във втората къща надясно, като се влиза откъм Париж.

– И това съвещание не е ли било уговорено предварително?

– Не, господа. Както изглежда, то е резултат от новите предложения, които снощи господин Мазарини е направил на парижаните.

Атос и Арамис се погледаха и се засмяха; те знаеха най-добре какви бяха тия предложения, на кого бяха направени и кой ги беше направил.

– А къщата, в която са пълномощниците, на кого принадлежи? – попита Атос.

– На господин дьо Шанльо¹, който командува вашите отряди в Шарантон. Казвам вашите отряди, защото предполагам, че сте фрондъори.

– Да ... почти – отвърна Арамис.

– Как почти?

– Е, разбира се, господине, и вие знаете това по-добре от всеки друг; сега никой не може да каже с увереност към коя партия принадлежи.

– Ние сме за краля и за господа принцовете – каза Атос.

– Обаче трябва да се разберем – възрази Шатийон. –

—

1 Грешка в оригинала. Всъщност К л а н л ъ о. – Б. пр.

Кралят е с нас и неговите генералисимуси са господа д'Орлеан и дьо Конде.

– Да – отвърна Атос, – но неговото място е в нашите редици с господа дьо Конти, дьо Бофор, д'Елбюф и дьо Буйон.

– Не спора – рече Шатийо – всички знаят, че нямам голяма

симпатия към господин Мазарини; дори интересите ми ме свързват с Париж: там имам голям процес, от който зависи цялото ми благосъстояние, и аз току-що се съветвах с моя адвокат.

– В Париж?

– Не, в Шарантон ... Той е господин Виол, когото познавате по име, прекрасен човек, но малко упорит, не току-така принадлежи към парламента. Надявах се да го видя снощи, но нашата среща ми попречи да се заема със собствените си работи. А тъй като те не търпят отлагане, възползувах се от примирието и затова се намирам сред вас.

– Значи господин Виол дава съветите си на открито? – попита Арамис със смях.

– Да, господине, и дори на кон. Днес той командува отряд от петстотин души и за да му направя чест, аз го посетих с тия два малки топа, които толкова ви учудиха. Признавам си, че най-напред не го познах; върху адвокатската си тога носи дълга шпага, а на пояса му са загъкнати пистолети; всичко това му придава страшен вид, който би ви направил удоволствие, ако имахте щастието да го срещнете.

– Ако е толкова любопитно да се види, можем да си направим труда да го потърсим – каза Арамис.

– Тогава побързайте, господине, защото съвещанието ще свърши навярно скоро.

– А ако свърши без резултат, ще се опитате да завладеете Шарантон, нали? – попита Атос.

– Имам такава заповед. Аз командувам нападателните отряди и ще направя възможното да успея.

– Господине – каза Атос, – тъй като вие командувате кавалерията

...

– Извинете, аз командувам и кавалерията, и пехотата.

– Толкова по-добре! ... Вие трябва да познавате всички ваши офицери, искам да кажа всички, които са забележителни.

– Да, разбира се, почти всичките.

– Тогава бъдете тъй добър да ми кажете дали Не е под командата ви господин кавалерът д'Артанян, лейтенант на мускетарите.

– Не, господине, той не е с нас; преди повече от шест седмици той напусна Париж и разправят, че е изпратен с поръчение в Англия.

– Знаех това, но мислех, че се е върнал.

– Не, господине, и доколкото ми е известно, никой не го е виждал. Мога да ви отговоря на това с пълна увереност, защото мускетарите са с нас и господин дьо Камбон замества временно господин д'Артанян.

Двамата приятели се спогледаха.

– Виждате – каза Атос.

– Чудно – отговори Арамис.

– Сигурно им се е случило нещастие по пътя.

– Днес сме осми, довечера изтича определенният срок. Ако до довечера не получим известие, утре сутринта ще заминем.

Атос кимна утвърдително с глава, а след това се обърна и запита почти смутен, че изказва бащинската си загриженост пред скептика Арамис:

– А господин дьо Бражелон, млад човек на петнадесет години, аташиран към господин принца, има ли честта да ви е познат, господин херцог?

– Да, разбира се – отговори Шатийон, – тая сутрин пристигна при нас заедно с господин принца. Очарователен млад човек! Той е от вашите приятели, господин граф?

– Да, господине – отговори Атос леко развълнуван. – И толкова близък, че бих желал дори да го видя. Възможно ли е това?

– Напълно възможно, господине. Благоволете да ме придружите и аз ще ви заведа в главната квартира.

– Ехей – каза Арамис, – зад нас се чува голям шум, струва ми се!

– Наистина към нас идва кавалерийски отряд – рече Шатийон.

– Познавам господин коадютора по фрондърската му шапка.

– А аз познавам господин дьо Бофор по белите му пера.

– Те се носят в галоп. Господин принцът е с тях. Ах, ето че той ги напуска.

– Бият сбор – извика Шатийон. – Чувате ли? Трябва да узнаем какво става.

Действително войниците тичаха към оръжията си, кавалеристите се качваха бързо на конете си, тръбите тръбяха, барабаните биеха. Господин дьо Бофор изтегли шпагата си.

От своя страна господин принцът даде сигнал за сбор и всички офицери от кралската армия, смесили се временно с парижките отряди, дотичаха при него.

– Господа – каза Шатийон, – очевидно е, че примирието е свършило. Предстои сражение. Върнете се в Шарантон, защото ей сега ще започна атака. Господин принцът ми дава вече сигнал.

Действително един знаменосец издигна три пъти знамето на господин принца.

– Довиждане, господине кавалере! – извика Шатийон. И препусна в

галоп, за да се присъедини към своите. Атос и Арамис обърнаха конете си на другата страна и

отидоха да поздравят коадютора и господин дьо Бофор. Що се отнася до господин дьо Буйон, към края на съвещанието той получи такъв ужасен пристъп на подагра, че се видяха принудени да го занесат на носилка в Париж.

Затова пък господин херцог д'Елбьоф, заобиколен от четиримата си синове като от щаб, обикаляше редиците на парижката армия.

През това време между Шарантон и кралската армия се образува дълго празно пространство, което сякаш се готвеше да послужи за последно легло на труповете.

– Тоя Мазарини е наистина позор за Франция – каза коадюторът, като затягаше колана на шпагата си, който носеше върху архиепископските си одежди по обичая на древните военнлюбиви прелати. – Тоя подлец иска да управлява Франция като чифлик. Ето защо Франция може да се наслаждава на щастие и спокойствие само когато го махне от тука.

– Изглежда, че не са се разбрали за цвета на шапката – рече Арамис.

В същата минута господин дьо Бофор вдигна шпагата си.

– Господа – каза той, – нашата дипломация не доведе до нищо. Ние искахме да се избавим от голя мръсник Ма зарини, но влюбената кралица иска непременно да го има за министър; по такъв начин ни остава само едно сред : да го натупаме, както трябва.

– Е, това е обикновеното красноречие на господин дьо Бофор! – забеляза коадюторът.

– За щастие – прибави Арамис – гой поправа граматическите си грешки с върха на шпагата си.

– Чудо голямо! – презрително рече коадюторът. – Кълна ви се, че в цялата тая война той е твърде незначителен.

И изтегли на свои ред шпагата си.

– Господа – извика той, – неприятелят идва към нас; надявам се, че ще му спестим половината от пътя.

И без да се грижи дали го следват или не, препусна напред. Полкът му, който се наричаше коринтски, по името на архиепископството му, тръгна веднага след него и влезе в бой.

От своя страна господин дьо Бофор насочи кавалерията си, под началството на господин дьо Ноармутие, към Етамп, където трябваше да срещне продоволствен обоз, нетърпеливо очакван от парижаните.

Господин дьо Бофор се готвеше да го защитава.

Господин дьо Шанльо, който командуваше в Шарантон, се готвеше да отблъсне нападението с най-силния си отряд и ако неприятелят отстъпи, да го преследва.

След половин час боят пламна по всички точки. Кoadюторът, подбуждан от славата за храбростта на господин дьо Бофор, се спусна напред и показваше лично чудеса от храброст. Както е известно, той обичаше много войната и се смяташе за щастлив всеки път, когато можеше да изтегли шпагата безразлично за кого и за какво. В този случай обаче се показа само добър войник, но излезе лош пълководец. Със седемстотин-осемстотин души той се спусна срещу трихиляден корпус, който от своя страна потегли изведнъж вкупом и отхвърли войниците на коадютора – те избягаха в безредие към градските укрепления. Огънят, открит от артилерията на Шанльо, спря отведнъж кралската армия и я обърка. Но това не продължи дълго, тя се скри зад група къщи и една горичка и се преустрои. Шанльо сметна момента за благоприятен и се спусна на чело на два полка да преследва кралската армия. Но както казахме, тя успя вече да се преустрои и премина отново в настъпление, водена лично от господин дьо Шатийон. Нападението се извърши тъй бързо и тъй изкусно, че Шанльо и хората му бяха почти заобиколени. Шанльо даде заповед за отстъпление, което започна бавно, крачка по крачка. За нещастие след една минута Шанльо падна смъртно ранен.

Господин дьо Шатийон видя как той падна и съобщи високо за смъртта му: това удвои храбростта на кралската армия и обезсърчи напълно двата полка, с които Шанльо излезе от града. Ето защо всеки вече мислеше само за спасението си и се мъчеше да стигне до укрепленията, край които коадюторът се опитваше да преустрои разбития си полк.

Изведнъж един кавалерийски ескадрон излезе срещу победителите, които влизаха безразборно в укрепленията заедно с бегълците. Атос и Арамис препусаха начело: Арамис с шпага и пистолет в ръце, Атос с шпага в ножницата и пистолет в кобура. Атос беше спокоен и хладнокръвен като на парад, само хубавите му и благородни очи се натъжаваха като виждаха как се колят едни други толкова хора, принасяни в жертва от неотстъпчивостта на кралицата и користолюбието на принцовете. Напротив, Арамис убиваше и постепенно се опияняваше, както винаги. Живите му очи горяха: фино очертаната му уста се усмихваше зловещо; издутите му ноздри вдишваха мириса на кръвта: всеки удар на шпагата му отиваше точно в целта си, а дръжката на пистолета му довършваше, убиваше ранения, който се опитваше да стане.

От другата страна, в първия ред на кралската армия, се сражаваха двама конници, единият с позлатена ризница, а другият с прост кожен нагръдник, изпод който се подаваха ръкави от синьо кадифе. Конникът с позлатената ризница се спусна към Арамис и му нанесе удар с шпагата си. но Арамис го отблъсна с обикновената си ловкост.

– А. вие сте. господин дьо Шатийон! – извика кавалерът. – добре дошъл, чаках ви

– Надявам се. че не съм ви накарал да чакате дълго, господине – отговори херцогът. – Във всеки случай ето ме тук.

– Господин дьо Шатийон – каза Арамис, като извади от кобура си втори пистолет, запазен за тоя случай, – вие сте загинал, ако пистолетът ви не е зареден.

– Слава богу – отвърна Шатийон, – той е зареден! Херцогът вдигна пистолета си, прицели се и гръмна. Но

Арамис наведе глава в същия миг, когато видя, че херцогът натиска спусъка, и куршумът изсвири над главата му.

– О, вие не улучихте! – извика Арамис. – Но аз, кълна се в бога, ще ви улуча.

– Ако ви дам време да стреляте! – отговори господин дьо Шатийон, като пришпори коня си и се спусна с високо вдигната шпага.

Арамис го чакаше със страшна усмивка, която му беше присъща в такива случаи. И Атос, който виждаше как господин дьо Шатийон лети към Арамис със светкавична бързина, отвори вече устата, за да извика: „Стреляйте, стреляйте по-скоро!“ Но в същата минута се чу гърмеж. Господин дьо Шатийон разпери ръце и падна назад върху коня си.

Куршумът прониза гърдите му през изреза на ризницата му.

– Умирам! – прошепна херцогът. И падна от коня на земята.

– Казах ви това, господине, и сега съжалявам, че удържах тъй добре думата си. Мога ли да ви бъда полезен с нещо?

Шатийон направи знак с ръка и Арамис се готвеше да слезе вече от коня си, когато изведнъж почувствува силен удар в слабината: беше удар с шпага, попаднал, за щастие, в ризницата.

Той се обърна бързо, улови новия противник за китката и изведнъж извика едновременно с Атос:

– Раул!

Младежът позна едновременно лицето на кавалера д'Ербле и гласа на баща си и отпусна шпагата си. В същия миг няколко конници от парижката армия се спуснаха върху Раул, но Арамис го прикри с шпагата

си.

– Той е мой пленник! Назад! – извика той.

През това време Атос улови коня на сина си за юздата и го изведе от мястото на боя.

В тая минута господин принцът, който поддържаше господин дьо Шатийон на втора линия, се появи сред сражаващите се; веднага го познаха по орловия му поглед и по страшните му удари.

Като го видя, полкът на коринтския архиепископ, когото въпреки всичките си усилия коадюторът не можа да преустрои, се хвърли сред парижките отряди, събори всичко и избяга в Шарантон, през който премина, без да се спира. Увлечен от него, коадюторът мина отново край Атос, Арамис и Раул.

– Аха! – каза Арамис, който в завистта си не можеше да не се радва на поражението, претърпяно от коадютора. – Като архиепископ, ваше преосвещенство, вие трябваше да знаете светото писание.

– Че какво общо има светото писание с това, което ми се случва? – попита коадюторът.

– Днес господин принцът постъпи с вас като апостол Павел в първото послание към коринтяните.

– Хайде, хайде, това е духовито, но не е време за духовитости! – каза Атос. – Напред, напред, или по-скоро назад, защото, струва ми се, че фрондърите изгубиха сражението.

– Все ми е едно – отговори Арамис. – Аз дойдох тук само за да се срещна с господин дьо Шатийон. Срещнах го и съм доволен; дуел с един Шатийон е ласкателно нещо!

– И отгоре на това пленник – рече Атос, като показа Раул.

Тримата конници продължиха пътя си в галоп.

Младежът потрепера от радост, като видя отново баща си. Те препускаха един до друг: лявата му ръка лежеше в дясната ръка на Атос.

Когато се отдалечиха от бойното поле, Атос запита младежа:

– Защо бяхте в първите редици на сражаващите се, приятелю мой? Струва ми се, че не ви беше мястото там, защото не бяхте добре въоръжени.

– Да, не трябваше да участвам в боя, господине. Беше ми възложено поръчение до кардинала и тръгнах за Рюей, когато видях господин дьо Шатийон, готов за бой, и почувствувах желание да се бия заедно с него. Тогава

той ми съобщи, че двама конници от парижката армия ме търсят, и ми спомена името на граф дьо Ла Фер.

– Как, вие знаехте, че сме там, и поискахте да убиете вашия приятел кавалера?

– Аз не познах господин кавалера под доспехите му – отговори Раул, като се изчерви, – но трябваше да го позная по ловкостта и хладнокръвието му.

– Благодаря за комплимента, млади приятелю – каза Арамис, – личи си кой ви е учил на учтивост. Но вие казвате, че отивате в Рюей?

– Да.

– При кардинала?

– Именно. Нося писмо от господин принца за негово високопреосвещенство.

– Трябва да го занесе – рече Атос.

– О, почакайте, няма нужда от лъжливо великодушие, господин графе! Дявол да го вземе! Нашата участ и което е по-важно, участта на нашите приятели е може би в това писмо.

– Но младежът трябва да изпълни дълга си – възрази Атос.

– Преди всичко, господин графе, вие забравяте, че тоя младеж е пленник. Следователно ние действваме по всички правила на войната. При това победените не трябва да бъдат много придирчиви в избора на средствата. Дайте писмото, Раул.

Раул се поколеба и погледна Атос, сякаш искаше да прочете в очите му какво трябва да прави.

– Дайте писмото, Раул – каза Атос. – Вие сте пленник на кавалера д'Ербле.

Раул се подчини с неудоволствие. Но Арамис, не тъй добросъвестен като граф дьо Ла Фер, грабна бързо писмото, прочете го и като го подаде на Атос, каза:

– Вие, който сте вярващ, прочетете и помислете върху това, което е написано тук. Ще видите, че самото провидение ни даде в ръцете това писмо, за да знаем съдържанието му.

Атос взе писмото и сбърчи хубавите си вежди, но мисълта, че в писмото става дума за д'Артанян, му помогна да надвие отвращението си към четене на чужди писма.

Ето съдържанието на писмото:

„Ваше високопреосвещенство, довечера ще ви изпратя, за да подсилите отряда на господин дьо Коменж, исканите от вас десет души. Те са храбри войници и могат да се справят с двамата опасни противници, от ловкостта и решителността на които се страхува ваше високопреосвещенство“.

– Охо! – прошепна Атос.

– Е, какво ще кажете за тия двама противници, които не може да опази отрядът на Коменж, а са необходими още десет храбри войници? – попита Арамис. – Не приличат ли като две капки вода на д'Артанян и Портос?

– Ще употребим целия ден за търсене в Париж – каза Атос – и ако до довечера не научим нищо, ще тръгнем по пътя за Пикардия. Сигурен съм, че благодарение на д'Артаняновата изобретателност ще намерим някое указание, което ще разпръсне всичките ни съмнения.

– И тъй, да претърсим Париж и преди всичко да запитаме Планше дали не е чул нещо за бившия си господар.

– Бедният Планше! Лесно ви е да говорите така, Арамис, той навярно е загинал в сражението. Всички войнствени граждани трябва да са излезли и сигурно са ги изпозаклали.

Тъй като това беше много вероятно, двамата приятели се върнаха не много спокойни в Париж през вратата Тампл и тръгнаха към площад Роял, където се надяваха да научат нещо за клетите граждани. Но двамата приятели останаха крайно учудени, когато видяха, че те като по-предди пият и се шегуват на площад Роял заедно с капитана си, докато семействата им навярно ги оплакваха, като чуваха бумтенето на топовете в Шарантон и си мислеха, че те се сражават.

Атос и Арамис запитаха отново Планше, но той не знаеше нищо за д'Артанян. Те поискаха да го вземат със себе си, но той заяви, че не може да напусне поста си без заповед отгоре.

Едва в пет часа те се завърнаха по домовете си, като казваха, че се връщат от бойното поле; всъщност те не бяха изгубвали от погледа си бронзовия кон на ЛуиХІІІ.

– Гръм и мълния! – каза Планше, когато се върна в магазинчето си. – Направиха ни на пух и прах. Никога няма да се утеша!

XXI. ПЪТЯТ ЗА ПИКАРДИЯ

Атос и Арамис, в пълна безопасност в Париж, знаеха много добре, че се излагат на най-големи опасности, ако излязат от него. Но какво значение имаше опасността за такива хора? При това те чувстваха, че разврзката на тая втора одисея приближава и че трябва да се направи, както се казва, едно последно усилие.

Впрочем и Париж не беше спокоен; припасите започваха да се изчерпват и ако някой генерал на господин принц дьо Конти имаше нужда да придобие отново влияние, той повдигаше малък смут и след това го потушаваше, което за късо време му даваше предимство над другарите му.

В един такъв смут господин дьо Бофор позволи да се разграби къщата и библиотеката на господин Мазарини, за да даде, казваше той, нещо на клетия народ да гложга.

Атос и Арамис напуснаха Париж след тоя разгром, който стана вечерта на същия ден, когато парижаните претърпяха поражение при Шантон.

Двамата оставиха Париж в немотия и почти без хляб, треперещ от страх и разкъсван от междуособни ежби. Като парижани и фрондъори, те си въобразяваха, че ще намерят същата немотия, същите опасения, същите интриги в неприятелския лагер. Ето защо останаха силно изненадани, когато на минаване през Сен Дени узнаха, че в Сен Жермен се смеят, пеят и водят весел живот.

Двамата благородници тръгнаха по околни пътища, първо, за да не паднат в ръцете на мазаринистите, пръснати по Ил дьо Франс, и второ, за да избягнат фрондъорите, които държеха Нормандия и които непременно щяха да ги заведат при господин дьо Лонгвил, за да разреши въпроса приятели ли са или врагове. Избягнали тая двойна опасност, те излязоха на пътя от Булон за Абвил и тръгнаха по него, като го претърсваха крачка по крачка.

Но известно време не можаха да попаднат на никаква следа; разпитаха двама-трима съдържатели на странноприемници, без да получат ни най-малко указание, което да разпръсне съмненията им или да насочи търсенията им. И изведнъж в Монтръой, като пипаше масата, Атос почувствува нещо грапаво Под нежните си пръсти. Той вдигна покривката и прочете на дървото следните йероглифи, издълбани дълбоко с острието на нож:

Порт ... – д'Арт ... – 2 февруари.

– Чудесно! – каза Атос, като показа надписа на Арамис. – Ние искаме да преношуваме тук, но вече няма смисъл. Да вървим по-нататък.

Те се качиха отново на конете и препуснаха към Абвил. Там се спряха силно озадачени поради големия брой странноприемници. Невъзможно беше да посетят всичките. Как да отгатнат в коя бяха отседнали двамата им приятели?

– Поважвайте ми, Атос – каза Арамис, – няма смисъл да търсим в

Абвил. Ако ние сме затруднени, нашите приятели са били в същото положение. Ако Портос беше сам, той щеше да отседне в най-скъпата странноприемница; и като поискаме да ни я покажат, можем да бъдем сигурни, че ще намерим следа от минаването му. Но д'Артанян е далеч от тия слабости. Колкото и да го уверява Портос, че умира от глад, той ще продължи пътя си, неумолим като съдбата; трябва да го търсим на друго място.

И така те продължиха пътя си, но не попаднаха на никакви следи. Задачата, с която се бяха заели Атос и Арамис, беше крайно тежка и особено крайно неприятна. И ако не ги поддържаше тройният глас на честта, приятелството и благодарността, нашите двама пътници биха се отказали сто пъти да се ровят в праха, да разпитват минавачите, да тълкуват знаците, да се вглеждат в лицата.

Така стигнаха до Перон.

Атос започваше да се отчайва. Тоя благороден и особен човек укоряваше себе си за неизвестността, в която се намираше заедно с Арамис. Навярно те търсеха зле, навярно не разпитваха достатъчно усърдно, не влагаха достатъчно прозорливост в издирванията си. Те бяха готови да се върнат по стъпките си, когато изведнъж, като минаваха през предградията, водещо за градските врати, Атос видя на една бяла стена черна рисунка, наивен детски опит, която представляваше двама лудо препускащи конници; единият от конниците държеше в ръка лист, на който беше написано по испански:

„Преследват н и“.

– Охо! – каза Атос. – Това е ясно като бял ден. Мас ни преследван, д'Артанян се е спрял тука за пет минути. Това доказва обаче, че преследвачите не са били по петите му. Може би е успял да избяга.; Арамис поклати глава.

– Ако е успял да избяга, ние щяхме да го видим отново или най-малко щяхме да чуем нещо за него.

– Имате право, Арамис, да вървим по-нататък.

Не може да се опише безпокойството и нетърпението на двамата благородници. Безпокойството измъчваше нежното и приятелско сърце на Атос; нетърпението беше овладяло силния и лекомислен ум на Арамис. Затова в продължение на три-четири часа те препускаха лудо като двамата конници, нарисувани на стената. Изведнъж в една теснина между два склона видяха огромен камък, който заемаше половината от пътя. На мястото, където камъкът е лежал по-рано, на единия от склоновете се виждаше дупка, която доказваше, че той не се е отърколил сам, а

тежината му показваше, че е бил поместен от ръката на един Анселад или един Бриаре¹.

Арамис се спря.

– О! – каза той, като погледна камъка. – Това е работа на Аякс Теламонски или на Портос. Моля ви се, господин графе, да слезем от конете и да разгледаме тая скала.

Двамата слязоха от конете. Камъкът беше преместен с очевидната цел да прегради пътя на конниците. Най-напред той е лежал на сред пътя; след това конниците са видели това препятствие, слезли са от конете и са го отместили.

Двамата приятели разгледаха камъка от всички страни, които се виждаха, но не откриха нищо необикновено. Тогава повикаха Блезоа и Гримо. Четиримата успяха да обърнат скалата. На долната страна беше написано:

„Осем души от леката кавалерия ни преследват. Ако стигнем до Компьен, ще отседнем в «Коронования паун»; съдържателят е наш приятел.“

—

¹Анселад и Бриаре – великани от античната митология. – пр.

– Ето нещо положително – каза Атос, – и в двата случая знаем какво да правим. Да вървим в „Коронования паун“.

– Да – рече Арамис, – но ако искаме да стигнем там, трябва да дадем почивка на конете си; те са грохнали от умора.

Арамис казваше истината. Спряха се в първата пивница; дадоха на конете двойна порция овес, натопен във вино, оставиха ги да починат три часа и след това тръгнаха отново на път. Конниците сами бяха капнали от умора, но надеждата ги крепеше.

След шест часа Атос и Арамис влязоха в Компьен и попитаха за „Коронования паун“. Показаха им една фирма, на която беше нарисуван бог Пан с корона на главата.¹

Двамата приятели слязоха от конете, без да се спират много пред глупашката фирма, която в друго време Арамис би разкритикувал здравата. Те намериха съдържателя, добър човечец, плешив и шишкак – истинска грозотия, и го запитаха дали по-отдавна или наскоро не са спирали у него двама благородници, преследвани от кавалеристи. Без дума да продума, съдържателят извади от един сандък къс от счупена на две шага и попита:

– Знаете ли какво е това? Атос погледна и отговори:

- Шпагата на д'Артанян.
- На големия или на малкия? – запита съдържателят.
- На малкия – отвърна Атос.
- Виждам, че сте приятели на тия господа.
- Е, какво им се е случило?
- Щом влязоха в двора ми с грохнали от умора коне и преди да имат време да затворят отново голямата врата, осем кавалеристи, които ги преследваха, се втурнаха след тях.
- Осем! – повтори Арамис. – Много ме учудва, че двама такива храбреци като д'Артанян и Портос са се предали на осем души.
- Това е истина, господине, и тия осем души не биха направили нищо, ако не бяха повикали на помощ

—
1 На френски думите раоп (паун) и Рап (Пан) се произнасят еднакво. – Б. пр.

двадесетина войници от кралския италиански полк, който е на гарнизон в града; така че вашите двама приятели бяха буквално смазани от численото превъзходство.

- Задържани! – каза Атос. – А знае ли се защо?
- Не, господине, отведоха ги веднага и те не успяха да ми кажат нищо; едва когато вече заминаха, намерих Ей това парче от шпага на бойното поле, като помагах да се Дигнат двамата убити и петте или шестте ранени.
- А те самите не бяха ли ранени?
- Май че не, господине.
- Е, и това е утешително – обади се Арамис.
- А знаете ли къде ги отведоха? – попита Атос.
- Към Лувър.
- Да оставим тук Блезоа и Гримо – каза Атос. – Те ще се върнат утре в Париж с конете, които могат да паднат от умора нейде по пътя; ще вземем пощенските.
- Добре, да вземем пощенските – съгласи се Арамис.

Изпратиха за конете. През това време двамата приятели обядваха набързо; те искаха, ако получеха някакви сведения в Лувър, да продължат незабавно пътя си.

Пристигнаха в Лувър. Там имаше само една странноприемница. В нея се пиеше ликьор, който е прочут и в наши дни и който се правеше още тогава.

– Да се отбием тук – рече Атос, – д'Артанян сигурно не е изпуснал случая не да изпие чаша ликьор, а да ни остави някакво указание.

Те влязоха и поискаха две чаши ликьор край тезгяха, както трябва-ше да направят д'Артанян и Портос. Тезгяхът беше покрит с тенекия. На нея беше надраскано с върха на голяма игла: „Р ю е й, Д.“

– Те са в Рюей! – каза Арамис, който пръв видя написаното.

– Тогава да вървим в Рюей – рече Атос.

– Но това значи да се хвърлим в устата на вълка – възрази Арамис.

– Ако бях приятел на Йон, както съм приятел на д'Артанян – каза Атос, – аз бих го последвал дори в търбуха на кита, а и вие бихте направили същото, Арамис.

– Положително, мили графе, вие ме мислите за по-добър, отколкото съм. Ако бях сам, не зная дали бих отишъл в Рюей, без да взема сериозни предпазни мерки; но с вас ще отида навсякъде.

Те се качиха на конете и заминаха за Рюей.

Без сам да подозира, Атос даде на Арамис най-добрия възможен съвет. Депутатите на парламента току-що бяха пристигнали в Рюей за знаменитите съвещания, които продължиха три седмици и доведоха до жалкия мир, резултат от който бе арестуването на господин принца. Рюей беше наводнен, от страна на парижаните, с адвокати, председатели, съветници и разни писарушки, а от страна на двора, с благородници, офицери и гвардейци; значи човек можеше лесно да остане незабелязан в тая тъпканица. При това през време на съвещанията се сключи примирие и да се арестуват в тая минута двама благородници, дори най-големи фрондьори, би значило да се нарушат гражданските права.

Двамата приятели смятаха, че всички са обзети от мисълта, която ги измъчваше непрекъснато. Те се смесиха в тълпата, като се надяваха да чуят нещо за д'Артанян и Портос; но всички се занимаваха само с условията и измененията на мирния договор. Атос беше на мнение да отидат направо при министъра.

– Приятелю мой – възрази Арамис, – това, което казвате, е много хубаво, но пазете се: ние сме в безопасност само защото никои не ни познава. Ако се издадем по един или друг начин, веднага ще ни изпратят при нашите приятели в някоя дълбока влажна подземна килия, откъдето и дяволът не може да ни извади. Да се помъчим да се свържем с тях по друг начин. Арестувани в Компьен, те са били заведени в Рюей, както с положителност узнахме в Лувър; отведени в Рюей, те са били разпитани от кардинала, който след това или ги е оставил при себе си, или ги е изпратил в Сен Жермен. Те не са в Бастилията, защото сега

Бастилията е в ръцете на фрондъорите и там командува синът на Брусел. Те не са умрели, защото смъртта на д'Артанян би вдигнала много шум. Що се отнася до Портос, мисля, че той е безсмъртен като бог, макар и да не е тъй търпелив. Да не се отчайваме, да почакаме и да останем в Рюей, защото съм убеден, че те са тук. Но какво ви е? Вие побледняхте!

– Спомних си – отговори Атос с почти разтреперан

глас, – че в тукашния замък господин дьо Ришельо нареди да построят ужасен подземен затвор ...

– О, бъдете спокоен – каза Арамис, – господин дьо Ришельо беше благородник, равен на всички ни по рождение и по-високо от нас по положение. Той можеше като крал да посяга към главите на най-знатните от нас. А Мазарини е издигнал се дебелак, който най-много може да ни улавя за яката като полицаи. Успокойте се, приятелю, уверявам ви, че д'Артанян и Портос са в Рюей, живи и здрави.

– Все едно – рече Атос, – трябва да получим от коадютора разрешение да участвуваме в съвещанията и по тоя начин ще можем да останем в Рюей.

– С всички тия ужасни писарушки? Какво говорите, мили мой? Нима си мислите, че на тия съвещания ще обсъждат ат въпроса за свободата и затворничеството на д'Артанян и Портос? Не, според мене, трябва да потърсим друго средство.

– Тогава – продължи Атос – връщам се на първата и мисъл; смятам, че е най-добре да действуваме открито и честно. Ще отида не при Мазарини, а при кралицата

ще ѝ кажа: „Ваше величество, върнете ни вашите двама служители и нашите двама приятели“. Арамис поклати глава.

– Това е последното средство, от което можете да се възползвате винаги, Атос. Но послушайте ме: употребете

го само в краен случай. Винаги има време за него. А засега да продължим търсенията си.

Те продължиха да търсят и така усърдно събираха сведения, разпитваха толкова хора и под такива остроумни предлози, че най-послед попаднаха на един кавалерист, който си призна, че е бил в отряда, отвел д'Артанян и Портос от Компьен в Рюей. Ако не бяха кавалеристите, никой не би знаел дори, че нашите храбреци бяха докарани тук.

Атос се връщаше постоянно на идеята си да се види с кралицата.

– За да се види кралицата – възразяваше Арамис, – трябва да се види най-напред кардинала. А щом видим кардинала – Атос, запомнете добре това, което казвам, – ще ни съберат с нашите приятели, но не

така, както искаме. Признавам си, че не ме блазни много тоя начин да се съберем с тях. Да действваме на свобода, ако искаме да действваме добре и бързо.

– Ще се видя с кралицата – каза Атос.

– Е добре, приятелю мой, ако сте решили да извършите това безумие, предупредете ме, моля ви се, един ден по-рано.

– Защо?

– Защото ще се възползувам от случая, за да направя едно посещение в Париж.

– На кого?

– Ех, отде да зная! Може би на госпожа дьо Лонгвил. Тя е всемогъща там; ще ми помогне. Само съобщете ми чрез някого, ако ви арестуват; тогава ще направя всичко, което е по силите ми.

– Защо не рискувате да бъдете арестуван заедно с мене, Арамис? – попита Атос.

– Не, благодаря.

– Арестувани четиримата и всички заедно, мисля, че не рискуваме нищо. След двадесет и четири часа ще бъдем и четиримата свободни.

– Мили мой, откак убих Шатийон, идола на сенжерменските дами, заобиколих личността си с такъв блясък, че двойно повече трябва да се страхувам от затвор. В тоя случай кралицата е способна да последва съвета на Мазарини, а Мазарини ще я посъветва да ме даде под съд.

– Нима мислите, Арамис, че тя обича тоя италианец толкова силно, както разправят?

– Тя обичаше и един англичанин.

– Е, мили мой, тя е жена

– Не, не! Вие се лъжете, Атос, тя е кралица!

– Мили приятелю, аз се принасям в жертва и ще поискам аудиенция от Ана Австрийска.

– Сбогом, Атос, аз ще събера армия.

– Защо?

– За да обсадя Рюей.

– Де ще се срещнем?

– Под бесилката на кардинала.

И двамата приятели се разделиха: Арамис се върна в Париж, а Атос отиде да търси път до кралицата.

XXII. БЛАГОДАРНОСТТА НА АНА АВСТРИЙСКА

При намирането на достъп до Ана Австрийска Атос срещна много по-малко затруднения, отколкото очакваше: напротив, още при първата постъпка всичко се уреди и желаната аудиенция му се назначи за следната сутрин, веднага след ставането от сън, на което неговият произход му даваше право да присъствава.

Голяма тъпна изпълваше дворцовите стаи на Сен Жермен; никога в Лувър или в Пале Роял Ана Австрийска не беше имала толкова поклонници и ласкатели; само че цялата тая тъпна се състоеше от второстепенни аристократи, докато всички първи благородници на Франция бяха при господин дьо Конти, господин дьо Бофор и коадютора.

Впрочем голяма веселост царуваше при тоя двор. Характерна особеност на тая война беше, че се пускаха повече куплети, отколкото топовни изстрели. Дворът пееше куплети за парижаните, които пееха куплети срещу двора, и раните, макар и не смъртоносни, бяха не по-малко болезнени, защото се нанасяха с оръжието на присмеха.

Но сред това общо веселие и привидно лекомислие всички умове бяха заети сериозно с една мисъл: ще остане ли Мазарини министър и любимец, или Мазарини, дошъл от юг като облак, ще си отиде, отнесен от вятъра, който го е довел? Всички се надяваха на това, всички желаеха това; и министърът чувствуваше, че всички изрази на почитание, всички угодничества около него прикриваха омраза, зле замаскирана от страха и користта. Той не се чувствуваше добре, като не знаеше на какво да се надява, на кого да се опре.

Дори господин принцът, който се сражаваше за него, не изпускаше никога случая или да го подиграе, или да го унизи. И два-три пъти, когато Мазарини поиска да покаже силата си пред победителя при Рокроа, принцът му даде да разбере с поглед, че ако го защитава, това не е нито от убеждение, нито от ентузиазъм.

Тогава кардиналт се обръщаше към кралицата, неговата единствена опора. Но два-три пъти му се бе сторило, че и тая опора се клати под ръката му.

Когато настъпи часът за аудиенцията, на граф дьо Ла Фер съобщиха, че ще бъде приет непременно, но че трябва да почака няколко минути, защото кралицата се съвещава с министъра.

Това беше вярно. Париж бе изпратил нова депутация. която

трябваше най-после да се помъчи да даде някакъв обрат на работите, и кралицата се съвещаваше с Мазарини как да приеме тия депутати.

Всички висши правителствени лица бяха силно загрижени. Атос не можеше да избере по-лоша минута, за да говори за приятелите си – нищожни пращинки, загубени в тоя развилнял се вихър.

Но Атос беше непреклонен човек, който не изменяше никога взето решение, когато му се струваше, че това решение е излъчено от съвестта му и. продиктувано от дълга му. Той настоя да го приемат, като каза че макар да не е пратеник нито на господин дьо Конти, нито на господин дьо Бофор, нито на господин дьо Буйон, нито на господин д'Елбьоф, нито на коадютора, нито на госпожа дьо Лонгвил, нито на Брусел, нито на парламента, а е дошъл по лична работа, все пак трябва да съобщи крайно важни неща на нейно величество.

Щом свърши съвещанието, кралицата заповяда да го поканят в кабинета ѝ.

Атос бе въведен и си каза името. Това име се разнасяше толкова пъти в ушите на кралицата и звучеше толкова пъти в сърцето ѝ, че Ана Австрийска не можеше да не си го спомни. Но тя остана равнодушна, като се задоволи да погледне тоя благородник съвсем втрещено, което е позволено само на жените кралици, било по хубост, било по кръв.

– Значи вие предлагате да ни направите услуга, господин граф? – попита Ана Австрийска след късо мълчание.

– Да, всемилостива господарке, още една услуга – отговори Атос, засегнат от това, че кралицата сякаш не го позна.

Атос беше чистосърдечен човек и следователно лош придворен.

Ана се намръщи. Мазарини, който седеше край една маса и прелистваше книжа като обикновен държавен секретар, вдигна глава.

– Говорете – каза кралицата.

Мазарини почна да прелиства отново книгата си. .... – Всемилостива господарке – почна Атос, – двама от нашите приятели, двама от най-безстрашните служители на ваше величество, господин д'Артанян и господин дю Валон изпратени в Англия от господин кардинала, изчезнаха изведнъж в минутата, когато стъпиха на френска земя, и никой не знае какво е станало с тях.

– И после? г попита кралицата.

– И аз прибягвам към доброжелателството на ваше величество, за да узная какво е станало с тия двама благородници, като си запазвам правото да прибягна и към вашето правосъдие, ако стане нужда.

– Господине – отговори Ана Австрийска с надменност, която

спрямо някои хора се превръщаше в грубост, – значи ето за какво ни безпокоите сред големите грижи, които ни вълнуват? За полицейско дело! Е, господине, вие знаете добре или трябва да знаете, че нямаме вече полиция, откак не сме в Париж.

– Аз мисля – възрази Атос, като се поклони със студено уважение, – че ваше величество няма нужда да се обръща към полицията, за да узнае какво е станало с господата д'Артанян и дю Валон; и ако ваше величество благоволи да запита господин кардинала за това, господин кардиналът би могъл да отговори само като се обърне към паметта си.

– Но, да ме прости господ – каза Ана Австрийска с презрително движение на устните, което беше присъщо само на нея, – струва ми се, че вие сам го питате.

– Да, всемилостива господарке, и аз почти имам право на това, защото става въпрос за господин д'Артанян, за господин д'Артанян, разбирате ли, всемилостива господарке? – повтори той така, че челото на кралицата да се сведе пред спомените на жената.

Мазарини разбра, че беше време да се притече на помощ на Ана Австрийска.

– Господин граф – каза той, – моля, аз ще ви кажа онова, което нейно величество не знае, тоест какво е станало с тия двама благородници. Те изказаха неподчинение и са под арест.

– Моля коленопреклонно ваше величество – каза Атос все още спокоен, без да отговори на Мазарини, – освободете от арест господата д'Артанян и дю Валон.

– Това е въпрос на дисциплина и съвсем не ме засяга, господине – отговори кралицата.

– Господин д'Артанян не отговаряше никога така, когато трябваше да служи на ваше величество – рече Атос, като се поклони с достойнство. х

И отстъпи две крачки назад по посока на вратата. Мазарини го спря.

– Вие също идвате от Англия, нали, господине? – попита той и направи знак на кралицата, която явно побледня и се приготви да даде строга заповед.

– И присъствувах при последните минути на крал Чарлз I – отвърна Атос. – Нещастен крал! Провинил се най-много в слабост, а наказан много строго от поданиците си. Сега тронове се разклатиха и за преданите сърца стана опасно да служат на кралските интереси. Господин д'Артанян отива за втори път в Англия: първия път отиде за честта на

една велика кралица, а втория – за живота на един велик крал.

– Господине – обърна се Ана Австрийска към Мазарини с тон, истинският смисъл на който не можа да прикрие въпреки навика си да се преструва, – вижте дали може да се направи нещо за тия благородници.

– Всемилоствива господарке, аз ще направя всичко, каквото е угодно на ваше величество – отговори Мазарини.

– Изпълнете молбата на господин граф дьо Ла Фер. Нали така се казват, господине?

– Аз имам и друго име, всемилоствива господарке. Казвам се Атос.

– Всемилоствива господарке – каза Мазарини с усмивка, която показваше колко лесно разбираше загатванията, – вие можете да бъдете спокойни, желанията ви ще бъдат изпълнени.

– Чухте ли, господине? – каза кралицата на Атос.

– Да, всемилоствива господарке, това и очаквах от правосъдието на ваше величество. И така, аз ще се видя с приятелите ми, нали, всемилоствива господарке? Вярно ли разбрах думите на ваше величество?

– Да, ще ги видите, господине. Но между другото, вие също сте фрондър, нали?

– Всемилоствива господарке, аз служа на краля.

– Да, по свой начин.

– Моят начин е тоя, който е възприет от всички истински благородници, и не зная друг – отговори Атос високомерно.

– И така, вървете си, господине – каза кралицата, като отпусна Атос с движение на ръката. – Вие получихте, каквото желяхте да получите, а ние узнахме всичко, което желяхме да знаем.

Когато завесата пред вратата се спусна, кралицата се обърна към Мазарини и каза:

– Кардинале, заповядайте да арестуват тоя дързък благородник, преди да излезе от двореца.

– Аз мислех за това – отвърна Мазарини – и съм щастлив, че ваше величество ми заповядва нещо, за което сам се готвех да ви помоля. Тия луди глави, които пренасят в нашата епоха традициите на миналото царуване, ни затрудняват много; и тъй като двама са вече арестувани, да присъединим и третия към тях.

Кралицата не успя да измами напълно Атос. В тона ѝ беше нещо, което го поразя и което му се стори заплашително въпреки обещанието ѝ. Но такъв човек като него не можеше да отстъпи поради просто подозрение, особено когато му се каза ясно, че ще види приятелите си. И така той зачака в една от стаите до кабинета, като смяташе, че сега ще

доведа при него д'Артанян и Портос или ще дойдат за него, за да го заведат при тях.: Докато чакаше, той се приближи до прозореца и загледа несъзнателно в двора. Видя как влязоха депутатите на парижаните, които идваха да определят окончателно мястото на съвещанията и да поднесат почитанията си на кралицата. Тук имаше съветници на парламента, председатели, адвокати, между които се бяха загубили няколко военни. Внушителна свита ги чакаше зад железната врата. Атос загледа с по-голямо внимание, защото му се стори, че вижда познато лице в тълпата; в тая минута някой се допря леко до рамото му. Атос се обърна.

– А, господин дьо Коменж! – каза той.

– Да, господин графе, аз същият, и с поръчение, за което много ви моля да ме извините.

– Какво е то, господине – попита Атос.

– Бъдете тъй добър да ми дадете шпагата си, господин графе.

Атос се усмихна, отвори прозореца и извика:

– Арамис!

Един благородник се обърна: същият, който се стори познат на Атос. Тоя благородник беше Арамис, Той поздрави приятелски графа.

– Арамис – каза Атос, – арестуват ме.

– Добре – флегматично отговори Арамис.

– Господине – рече Атос, като се обърна към Коменж и му подаде учтиво шпагата си с дръжката напред, – ето шпагата ми; бъдете тъй добър да я пазите грижливо, за да ми я върнете, когато изляза от затвора. Държа много на нея; тя е била дадена на прадядо ми от краля Франсоа I. По неговото време са въръжавали благородниците, не са ги обезоръжавали. А сега къде ще ме заведете?

– Но... в стаята ми най-напред – отговори Коменж. – По-късно кралицата ще определи местопребиваването ви.

Атос последва Коменж, без да прибави нито дума.

XXIII. ГОСПОДИН МАЗАРИНИ В РОЛЯТА НА КРАЛ

Арестуването на Атос не вдигна никакъв шум, не причини никакъв скандал и дори мина почти незабелязано. То не спъна с нищо хода на събитията; на депутацията, изпратена от град Париж, беше обявено тържествено, че ще бъде допусната при кралицата.

Кралицата я прие, мълчалива и високомерна като винаги; тя

изслуша оплакванията и молбите на депутатите; но когато те свършиха речите си, никой не можеше да каже дали тя ги е чула – толкова лицето ѝ остана равнодушно.

В замяна на това Мазарини, който присъствуваше на аудиенцията, разбра много добре какво искаха депутатите: те искаха чисто и просто неговото изгонване.

Когато речите се свършиха, а кралицата продължаваше да мълчи, той заговори:

– Господа, аз се присъединявам към вас и моля нейно

величество да прекрати страданията на поданиците си. Направих всичко, което можах, за да смекча бедите; но всички мислят, казвате вие, че те идват от мене. нещастния чужденец, който не успя да се хареса на французите. Уви, не ме разбраха, и то е съвсем естествено: аз наследих най-великия човек, който някога е поддържал скиптъра на френските крале. Спомените за господин дьо Ришельо ме правят нищожен. Ако бях честолюбив, напразно бих се опитвал да се боря срещу тия спомени; но аз не съм честолюбив и искам да дам доказателство за това. Обявявам се за победен. Ще изпълня желанието на народа. Ако парижаните са виновни донейде – а сега кой не е виновен, господа? – Париж е достатъчно наказан; достатъчно се проля кръв, достатъчно изтегли столицата, останала без крал и без правосъдие. Не бива аз, обикновено частно лице, да ставам причина за раздор между кралицата и кралството ѝ. Тъй като вие изисквате да се оттегля, е добре, аз ще се оттегля.

– В такъв случай – каза Арамис на ухото на съседа си, – мирът е сключен и съвещанията са безпредметни. Остава само да се изпрати господин Мазарини до най-далечната граница под добър конвой и да се следи да не се завърне нито през нея, нито през някоя друга.

– Почакайте, господине, почакайте – отвърна чиновникът, с когото заговори Арамис. – Пусто да остане! Как бързо решавате работите! Ясно се вижда, че сте военен. Трябва да се уговорят вредите и загубите.

– Господин канцлер – каза кралицата, като се обърна към Сегие, нашия стар познат, – вие ще откриете съвещанията; те ще бъдат в Рюей. Господин кардиналът каза неща, които ме развълнуваха силно. Ето защо ви отговарям така накъсо. Аз съм толкова признателна на господин кардинала, че му оставям пълна свобода на действията: той може да остане или да замине. Господин кардиналът ще постъпи така, както намери за добре.

Минутна бледина покри умното лице на първия министър. Той погледна неспокойно кралицата. Лицето ѝ беше толкова безстрастно, че и

той, като другите, не можа да прочете какво става в сърцето ѝ.

– Но – прибави кралицата – докато се чака решението на господин Мазарини, каквото и да е то, моля ви се, съвещавайте се само за краля. Депутатите се поклониха и излязоха.

– Как – каза кралицата, когато последният от тях напусна стаята, – вие отстъпвате на тия чиновничета и адвокати?

– За щастието на ваше величество – отговори Мазарини, като впери острия си поглед в кралицата – аз съм готов да принеса всички възможни жертви.

Ана наведе глава и се замисли, което често се случваше с нея. Тя си спомни за Атос. Смелото му обръщение, твърдят му и едновременно благороден език, сенките, които призова с една дума, ѝ напомниха миналото, пълно с упоителна поезия: младостта, хубостта, блясъка на любовта на двадесет години, тежките борби на привържениците ѝ, кръвения край на Бъкингам, единствения човек, когото наистина обичаше, и героизма на неизвестните ѝ защитници, които я спасиха от двойната омраза на Ришелю и на краля.

Мазарини я гледаше и сега, когато тя мислеше, че е сама и че няма нужда да се крие от шпиониращите я неприятели, четеше мислите по лицето ѝ, както в прозрачните езера се вижда отражението на минаващите по небето облаци.

– Значи трябва да се отстъпи пред бурята, да се купи мирът и търпеливо, смирено да се чакат по-добри времена? – прошепна Ана Австрийска.

Мазарини се усмихна горчиво, като чу думите ѝ, които показваха, че тя е взела предложението на министъра за сериозно.

Ана седеше с наведена глава и не видя тая усмивка; но като забеляза, че не последва отговор на въпроса ѝ, тя вдигна глава.

– Е, вие не ми отговаряте, кардинале! За какво мислите?

– Мисля, че тоя дързък благородник, когото заповядахме на Коменж да арестува, ви загатна за Бъкингамския херцог, когото оставихте да убият; за госпожа дьо Шеврьоз, която оставихте да бъде заточена; за господин дьо Бофор, когото заповядахте да затворят. Но ако загатна за мене, то е, защото не знае какво съм за вас. .

Ана Австрийска потрепера, както винаги, когато засягаха гордостта ѝ; тя се изчерви и за да не отговори, заби острите си нокти в хубавите си ръце.

– Той е добър съветник, честен и умен човек, и при това решителен. Вие знаете това, нали, ваше величество? Аз искам да му кажа – и с това

ще му направя особена чест – в какво се лъже по отношение на мене. Предлага ми се почти абдикация, а клм една абдикация заслужава да се помисли.

– Абдикация! – повтори Ана. – Аз мислех, господине, че само кралете абдикират.

– Е добре – продължи Мазарини, – не съм ли почти крал, и то крал на Франция? Уверявам ви, ваше величество, че нощем министерската ми дреха, хвърлена край кралското легло, прилича много на кралска мантия.

Това беше едно от униженията, на които най-често я подлагаше Мазарини и пред които всеки път тя навеждаше глава. Само Елизабет Английска и Екатерина II оставаха едновременно метреси и кралици за любовниците си. И така Ана Австрийска погледна с известен страх заплашителното лице на кардинала, което в такива минути ставаше дори величествено.

– Господине – рече тя, – нима не казах и нима не чухте какво казах на тия хора, че ще постъпите, както намерите за добре?

– В такъв случай – отговори Мазарини – аз намирам, че е най-добре да остана. Това го изисква не само моят интерес, но, смея да кажа, и вашето спасение.

– Останете, господине, и самата аз желая това; но само не позволявайте да ме обиждат.

– Вие навярно говорите за исканията на бунтовниците и за тона, с който ги изказват? Търпение! Те избраха почва, върху която аз съм много по-изкусен боец от тях – преговорите. Ще ги бием само с протакане. Те са вече гладни; след една седмица ще бъде още по-лошо.

– Е, боже мой! Да, господине, зная, че ще се свърши с това. Но става дума не за тях; не те ми нанасят най-тежките обиди.

– А, разбирам ви. Вие навярно говорите за спомените, които събуждат у вас тия трима-четирима благородници. Но те са в ръцете ни и се провиниха достатъчно, за да ги

държим в затвора, колкото намерим за добре. Само един не е още във властта ни и не иска да знае за нас. Но ще успеем да го изпратим при другарите му. Ние извършихме, струва ми се, по-мъчни неща от това. Най-напред, за по-голяма сигурност, аз заповядах да затворят двамата най-упорити в Рюей, тоест до мене, пред очите ми, под ръката ми. Днес и третият ще се присъедини към тях.

– Всичко това е добре, докато те са в затвора – каза Ана Австрийска, – но някой ден ще излязат оттам.

– Да, ако ваше величество ги освободи.

– Ах! – продължи Ана Австрийска, като отговори на собствената си мисъл. – Сега именно трябва да съжаляваме за Париж.

– Защо?

– Заради Бастилията, господине, която е тъй здрава и тъй мълчалива!

– Всемиловита господарке, с преговорите ще получим мир; с мира ще получим Париж; с Париж ще получим Бастилията! Нашите четирима смелчаги ще изгният в нея.

Ана Австрийска се намръщи леко, а Мазарини ѝ целуна ръката, за да се сбогува с нея.

След тоя израз на полупокорност, полуучтивост Мазарини излезе. Ана Австрийска го изпрати с поглед и докато той се отдалечаваше, на устните ѝ се появи презрителна усмивка.

– Аз отхвърлих – прошепна тя – любовта на един кардинал, който никога не казваше „Ще направя“, а „Направих“. Той знаеше по-сигурни убежища от Рюей, още по-тъмни и по-мълчаливи от Бастилията. О, светът се изражда!

XXIV. ПРЕДПАЗНИ МЕРКИ

След като се раздели с Ана Австрийска, Мазарини тръгна към дома си в Рюей. През тия смутни времена той пътуваше със силна охрана и дори често се преобличаше. Както вече казахме, във военни дрехи кардиналът беше много хубав благородник.

В двора на стария замък той се качи в карета и стигна до Сена в Шату. Господин принцът му даде конвой от петдесет души лека кавалерия не толкова за да го пазят, колкото за да покаже на депутатите, че генералите на кралицата се разпореждат самовластно с войските и че могат да ги изпрашат, където си искат.

Атос, под бдителния надзор на Коменж, на кон и без шпага, следваше кардинала, без дума да продума. Гримо, оставен при вратата на замъка от господаря си, научи за арестуването му, когато Атос извика на Арамис; по знак на графа, без дума да продума, той застана при Арамис, сякаш нищо не се беше случило.

Наистина от двадесет и две години, откак служеше на господаря си, Гримо го беше виждал да се измъква от толкова приключения, че вече нищо не го безпокоеше.

Веднага след аудиенцията депутатите тръгнаха за Париж, тоест превариха кардинала с около петстотин крачки. И така, като гледаше пред себе си, Атос можеше да вижда гърба на Арамис, който със златния си колан и гордата си осанка се отделяше рязко от тълпата; той го гледаше не само защото се надяваше на приятеля си да го освободи, но и от чисто приятелско чувство.

Напротив, Арамис сякаш никак не мислеше дали Атос върви след него. Той се обърна само веднъж, в минутата, когато пристигнаха в замък. Предполагаше, че може би Мазарини ще остави новия си пленник в малкия укрепен замък, който пазеше моста и се управляваше от един капитан на кралицата. Но това не се случи. Атос мина през Шату след кардинала.

При разклонението на пътя от Париж за Рюей Арамис пак се обърна. Тоя път предчувствието му не го измами. Мазарини зави надясно и Арамис видя как пленникът изчезна зад дърветата. В същата минута, движен от същата мисъл, Атос погледна назад. Двамата приятели си кимнаха с глава и Арамис приближи пръст към шапката си, сякаш да го поздрави. Само Атос разбра, че приятелят му е намислил нещо.

След десет минути Мазарини влизаше в двора на замък, който другият кардинал, предшественикът му, беше построил в Рюей за себе си.

Когато кардиналът слизаше от каретата, Коменж се приближи до него.

– Ваше високопреосвещенство, де ще заповяdate да настаним господин дьо Ла Фер? – попита той.

– В оранжерийния павилион, срещу павилиона, дето е караулното помещение. Искам да се оказва чест на господин граф дьо Ла Фер, макар че е пленник на нейно величество кралицата.

– Ваше високопреосвещенство – осмели се да каже Коменж, – той моли да го настанят при господин д'Артанян, който се намира, съгласно заповедта на ваше високопреосвещенство, в ловджийския павилион, срещу оранжерията.

Мазарини се позамисли.

Коменж видя, че той обсъжда положението.

– Караулът е много силен – прибави той. – Четиридесет сигурни, изпитани войници; почти всички са немци и следователно нямат никаква връзка с фрондорите, нито имат никакъв интерес във фрондата.

– Ако поставим тия трима души заедно, господин дьо Коменж – каза Мазарини, – ще трябва да удвоим караула, а ние не сме толкова

богати със защитници, за да си позволим такова разточителство.

Коменж се усмихна. Мазарини видя тая усмивка и я разбра.

– Вие не ги познавате, господин Коменж, а аз ги познавам и по това, което видях сам, и по предания. Аз им поръчах да помогнат на крал Чарлз и те извършиха чудеса, за да го спасят; само силата на съдбата попречи на милия крал Чарлз да бъде сега сред нас, в пълна безопасност.

– Но ако те са ви служили тъй добре, защо тогава ваше високопреосвещенство ги държи в затвор?

– В затвор? – повтори Мазарини. – А откога Рюей е затвор?

– Откак в него има затворници – отговори Коменж.

– Тия господа не са мои затворници, Коменж – каза Мазарини с лукавата си усмивка, – те са мои гости, толкова скъпи гости, че заповядах да поставят решетки на прозорците и заключалки на вратите в помещенията, в които живеят – толкова се страхувам да не им дотегне да

ми правят компания. И макар че на пръв поглед изглеждат затворници, аз ги уважавам много; като доказателство за това желая да посетя господин граф дьо Ла Фер, за да поприказвам насаме с него. И така, за да не попречат на разговора ни, ще го заведете, както ви казах вече, в оранжерийния павилион; вие знаете, че обикновено се разхождам там. Е, като се разхождам, ще вляза при него и ще поприказваме. Макар че всички го смятат за мой неприятел, чувствавам разположение към него и ако е благоразумен, може би ще се разберем двамата.

Коменж се поклони и се върна при Атос, който чакаше неспокойно резултата от разговора, макар да изглеждаше спокоен.

– Е, какво? – запита той гвардейския лейтенант.

– Изглежда че е невъзможно, господине – отговори Коменж.

– Господин дьо Коменж – каза Атос, – цял живот съм бил войник, следователно зная какво значи заповед; но вие бихте могли да ми направите услуга, без да нарушавате тая заповед.

– С най-голямо удоволствие, господине – отговори Коменж. – Откак узнах кой сте вие и какви услуги сте направили в миналото на нейно величество, откак узнах

колко ви е близък тоя младеж, който тъй храбро ми се притече на помощ при арестуването на тоя стар обесник Брусел, аз съм изцяло на ваше разположение – само не мога да наруша получената заповед.

– Благодаря, господине, повече и не желая; ще ви помоля за нещо, което ни най-малко няма да ви злепостави.

– Дори и да ме злепостави малко, господине – усмихнато каза

господин дьо Коменж, – все пак кажете. Аз обичам господин Мазарини толкова, колкото и вие; аз служа на кралицата, което съвсем естествено ме задължава да служа и на кардинала; но аз служа на нея с радост, а на него против волята си. И така говорете, моля ви се; чакам и слушам.

– Щом няма нищо неудобно да зная, че господин д'Артанян е тук, тогава, предполагам, също така няма нищо неудобно и той да знае, че аз съм тук, нали? – попита Атос.

– За това не съм получил никаква заповед, господине.

– В такъв случай направете ми удоволствието да му поднесете моите почитания и да му кажете, че съм му съсед. Съобщете му също така и това, което ми съобщихте преди малко, тоест, че господин Мазарини ме е настанил в оранжерийния павилион, за да може да ме посети. Кажете му, че ще се възползувам от тая чест, за да смекча малко нашето пленничество.

– Което не може да продължава – прибави Коменж. – Господин кардиналът ми каза лично, че тук няма затвор.

– Но има подземни килии – усмихнато възрази Атос.

– О, това е друга работа! – отговори Коменж. – Да, зная, че има предания за тях; но един човек от низък произход като кардинала, един италианец, дошъл във Франция да търси щастие, не би се осмелил да вземе такива крайни мерки спрямо хора като нас; това би било безобразие. Всичко това беше възможно при предишния кардинал, който беше истински благородник. Но Мазарини! Хайде де! Подземните килии са кралско отмъщение, към което не трябва да прибегва едно нищожество като него. Знае се, че сте арестуван, скоро ще се узнае за арестуването на приятелите ви и цялото френско благородство ще му поиска сметка за изчезването ви. Не, не, успокойте се, от десет години подземните килии на Рюей съществуват само в приказките за деца. Не се тревожете в това отношение. От своя страна аз ще предупредя господин д'Артанян за пристигането ви тук. Кой знае, може би след две седмици и вие ще ми направите подобна услуга!

– Аз ли, господине?

– Е, разбира се! Нима не мога на свой ред да стана пленник на господин коадютора?

– Повярвайте ми, господине – каза Атос, като се поклони, – в тоя случай ще се постарая да ви угодя.

– Ще ми направите ли честта да вечеряте с мене, господин графе? – попита Коменж.

– Благодаря, господине, в лошо настроение съм и само ще

прекарате лошо вечерта. Благодаря.

Тогава Коменж заведе графа в една стая на приземния етаж, в един павилион, който беше продължение на оранжерията. В тая оранжерия можеше да се влезе от един голям двор, пълен с войници и придворни. Дворът имаше формата на конска подкова. В центъра му бяха

апартаментите на господин Мазарини; от едната им страна се намираще ловджийският павилион, където беше д'Артанян, а от другата страна се намираще оранжерийният павилион, където заведоха Атос. Зад павилионите се простираще паркът.

Като влезе в определената му стая, Атос видя през прозореца, грижливо закрит с решетка, само стени и покриви.

– Каква е тая сграда? – попита той.

– Задната страна на ловджийския павилион, където са затворени вашите приятели – отговори Коменж. – За нещастие прозорците, които гледат на тая страна, са зазидани още при предишния кардинал, защото тия сгради са служили много пъти за затвор; и господин Мазарини, като ви затвори тук, само върна първото им предназначение. Ако прозорците не бяха зазидани, вие бихте имали утехата да говорите със знаци с приятелите си.

– А вие сигурен ли сте, господин дьо Коменж, че кардиналтът ще ми направи честта да ме посети? – попита Атос.

– Така поне той сам ми каза, господине.

Атос въздъхна, като погледна железните решетки на прозорците.

– Да, наистина – рече Коменж, – това е почти затвор; всичко има, дори решетки на прозорците. Впрочем каква странна мисъл ви е хрумнала и на вас, на вас, цветът на благородническото съсловие: да проявявате вашата храброст и честност сред всички тия гъби на фрондата! Наистина, графе, ако бих се надявал да имам някога приятел в редовете на кралската армия, бих се спрял само на вас. Вие – фрондър! Вие, граф дьо Ла Фер, в партията на един Брусел, на един Бланменил, на един Виол! Пфу! От това човек би си помислил, че госпожа майка ви е била жена на някой писарушка. Вие – фрондър!

– Бога ми, драги господине, трябваше да бъда мазаринист или фрондър – каза Атос. – Аз съпоставях дълго тия две думи и най-послед се спрях на последната: тя поне е френска дума. И освен това аз съм фрондър не с господин Брусел, с господин Бланменил и с господин Виол, но с господин дьо Бофор, господин дьо Буйон и господин д'Елбьоф, тоест с принцовете, а не с председателите, съветниците и писарушките. Впрочем приятен е резултатът

От служенето на Господин кардинала! Погледнете Тая стена без прозорци, господин дьо Коменж, тя е красноречив свидетел за благодарността на Мазарини.

– Да – разсмя се Коменж, – особено ако можеше тя Да повтори всички проклетия, с които господин д'Артанян обсипва кардинала от една седмица.

– Горкият д'Артанян! – каза Атос с тая очарователна меланхолия, която беше присъща на характера му. – Колко храбър, колко добър, колко страшен за тия, които не обичат приятелите му! Вие имате двама опасни затворници, господин дьо Коменж, и аз ви съжалявам, ако са ви поверили тия двама неукротими мъже.

– Неукротими! – усмихна се на свой ред Коменж. – Е, господине, вие искате да ме сплашите. В първия ден на затворничеството си господин д'Артанян, н викаше на дуел всички войници и всички младши офицери, сигурно за да се сдобие с шпага; това продължи и на другия ден, и дори на третия; но после стана тих и кротък като агне. Сега пее гасконски песни, които ни карат да умираме от смях.

– А господин дю Валон? – попита Атос.

– О, той е съвсем друго. Признавам, че е опасен благородник. В първия ден издъни всички врати само с рамото си и аз мислех, че ще излезе от Рюей, както Самсон е излязъл от Газа. Но след това настроението му се промени като на д'Артанян. Сега не само свикна със затворничеството си, но се и шегува с него.

– Толкова по-добре – каза Атос, – толкова по-добре.

– Нима очаквахте нещо друго? – попита Коменж. Той сравни казаното от Мазарини за затворниците му

с казаното от граф дьо Ла Фер и почувствува известно безпокойство.

От своя страна Атос помисли, че сигурно тая промяна в настроението на приятелите му се дължи на някой план, замислен от д'Артанян. И тъй като не искаше да им навреди, като ги превъзнася, той отговори:

– От тях ли? Те са буйни глави; единият е гасконец, другият – пикардиец; двамата пламват лесно, но гаснат скоро. Вие сам видяхте това и разказаното от вас само потвърждава мнението ми.

Така мислеше и Коменж. Ето защо той се оттегли успокоен и Атос остана сам в просторната стая, където, според заповедта на кардинала, се отнасяха с най-голямо уважение към него.

Впрочем за да добие пълна представа за положението си, той очакваше прословутото посещение, обещано лично от Мазарини.

XXV. УМЪТ И СИЛАТА

Сега да преминем от оранжерията в ловджийския павилион.

В дъното на двора, където зад портик с йонийски колони се виждаха кучкарниците, се издигаше продълговата сграда, която сякаш протягаше ръка към другата ръка, оранжерийния павилион, и образуваше с нея полукръг, обхващащ парадния двор.

Именно в тоя павилион, в приземния етаж, бяха затворени Портос и д'Артанян, като споделяха дългите часове на пленничеството си, еднакво омразно и на двамата.

Д'Артанян се разхождаше като тигър, с неподвижен поглед, и от време на време ръмжеше глухо, като минаваше покрай решетката на един широк прозорец, който гледаше към задния двор.

Портос седеше мълчаливо, все още под впечатлението на разкошния обяд, остатъците на който току-що бяха прибрани.

Единият сякаш не беше с ума си, а размисляше; другият наглед размисляше дълбоко, а всъщност спеше. Само че сънят му бе кошмарен, което можеше да се забележи по тежкото му прекъслено хъркане.

– Ето денят преваля – каза д'Артанян. – Навярно е към четири часа. Скоро ще станат сто осемдесет и три часа, откак сме тук.

– Хм! – промърмори Портос вместо отговор.

– Чувате ли, вечен сънливец? – каза д'Артанян, раздразнен, че някой може да спи денем, когато самият той едва можеше да заспи нощем.

– Какво? – попита Портос.

– Това, което казах.

– А какво казахте?

– Казвам, че скоро ще станат сто осемдесет и три часа, откак сме тук – повтори д'Артанян.

– Сам сте виновен за това – каза Портос.

– Как? Аз ли съм виновен?

– Да, предлагам ви да си отидем.

– Като махнем едно от железата на решетката или издъним някоя врата?

– Разбира се.

– Портос, хора като нас не си отиват просто и обикновено.

– Бога ми – каза Портос, – аз бих си отишъл просто и обикновено, макар че вие презирате много тая простота и обикновеност.

Д'Артанян сви рамене.

– И после – рече той – не е достатъчно само да излезем от тая стая.

– Мили приятелю – каза Портос, – днес май че сте в малко по-добро настроение от вчера. Обяснете ми защо не е достатъчно само да излезем от тая стая?

– Защото, като нямаме оръжие, като не знаем паролата, няма да направим и петдесет крачки в двора, без да се сблъскаме с някой часовой.

– Е, какво? Ще убием часовой и ще вземем оръжието му.

– Да, но преди да умре (швейцарците не умират лесно), той ще извика или най-малкото ще изохка, което ще привлече войниците от караулното помещение; ще ни преследват и ще ни уловят като лисици, нас, лъвовете, и ще ни хвърлят в някой подземен затвор, където дори няма да имаме утехата да виждаме това ужасно сиво небе на Рюей, което толкова прилича на тарбското небе, колкото луната на слънцето. Дявол да го вземе! Ако имахме някой човек навън, който да ни даде сведения за нравствената и физическата топография на тоя замък, за това, което Цезар наричал „нрави“ и „местности“, както са ми разказвали ... Е, като си помисли човек, че в продължение на цели двайсет години, през които не знаех какво да правя, не ми хрумна нито веднъж да употребя малко от свободното си време за изучаване на Рюей!

– Какво от това? – каза Портос. – Все пак можем да си отидем.

– Мили мой, знаете ли защо майсторите сладкари не работят никога собственоръчно?

– Не – отговори Портос, – но ще ми бъде драго да узная.

– Защото се страхуват да не би пред чираците си да препекат някои торти или да развалят някои кремове. После? – После ще станат за подигравка, а майсторите сладкари не трябва да стават никога за подигравка.

– А какво общо имат майсторите сладкари с нас?

– Това, че в нашите приключения ние не трябва да претърпяваме никога неуспех и да даваме повод за подигравки. Последния път в Англия се провалихме, бяхме разбити и това е петно за доброто ни име.

– А кой ни разби? – попита Портос.

– Мордаунт.

– Да, но ние удавихме господин Мордаунт.

– Зная го добре и това ще ни реабилитира малко в очите на потомството, ако обаче потомството се заеме с нас. Но слушайте, Портос: маркиз че господин Мордаунт не беше за пренебрегване, господин

Мазарини ми се струва много по-силен от господин Мордаунт и ние няма да го удавим толкова лесно. Следователно да си отваряме очите на четири и да пипаме здраво, защото – прибави д'Артанян с въздишка – ние двамата струваме може би колкото осем други, но не струваме колкото ония четирима, които познавате.

– Така е – потвърди Портос, като отговори с въздишка на д'Артаняновата въздишка.

– И така, Портос, правете като мене, разхождайте се надлъж и нашир, докато получим известие от приятелите ни или ни хрумне някоя добра идея. Но не спете вечно, както правите: нищо не затъпява ума така, както сънят. Колкото за това, което ни чака, то може би не е тъй

лошо, както мислехме в началото. Не вярвам, че господин Мазарини смята да ни отсеке главите, защото не могат да ни отсекат главите без процес, а процесът ще вдигне

шум, шумът ще привлече нашите приятели и тогава те ще спрат плановете на господин Мазарини.

– Колко добре разсъждавате! – каза Портос с възхищение.

– Да, не лошо – отговори д'Артанян. – И после, знаете, ако не ни дадат под съд, ако не ни отсекат главите, трябва да ни пазят тук или да ни преместят на друго място.

– Да, непременно трябва – рече Портос.

– В такъв случай невъзможно е тая опитна хрътка Арамис и тоя умен благородник Атос да не открият убежището ни; тогава, бога ми, ще бъде време да действваме.

– Да, още повече, че тук не е съвсем лошо; с изключение на едно нещо обаче.

– Какво?

– Забелязахте ли, д'Артанян, че три дни подред ни дават овнешко печено?

– Не, но ако това се случи четвърти път, ще се оплача; бъдете спокоен.

– А понякога ми е жал, че не съм си у дома; доста отдавна не съм виждал замъците си.

– Ех, забравете ги временно; после ще ги намерим, само ако господин Мазарини не заповяда да ги сринат.

– Мислите ли, че е способен на тая тирания? – разтревожено попита Портос.

– Не, такива неща можеше да прави само предишният кардинал. Сегашният е много малодушен, за да се реши на такова нещо.

– Вие ме успокоявате, д'Артанян.

– В такъв случай помъчете се да изглеждате весел като мене; да се шегуваме с пазачите; да заинтересуваме войниците, щом не можем да ги подкупим; ласкайте ги повече, Портос, когато се приближат до решетките ни. Досега вие им показвахте само юмука си и колкото по-внушителен е той, Портос, толкова по-малко е привлекателен за тях. Ах, всичко бих дал, за да имам само петстотин луидора!

– И аз бих дал сто пистола – каза Портос, като не желаше да остане назад от д'Артанян по щедрост.

Точно на това място в разговора влезе Коменж, предшествуван от един сержант и двама души, които носеха вечерята в една кошница, пълна със съдове и чинии.

XXVI. УМЪТ И СИЛАТА (Продължение)

– Ето на! – рече Портос. – Пак овнешко!

– Драги господин дьо Коменж – каза д'Артанян, – трябва да знаете, че приятелят ми, господин дю Валон, е решил да прибегне до крайни мерки, ако господин Мазарини упорствува да го храни с такова месо.

– Заявявам дори – прибави Портос, – че няма да ям и другите яденета, ако не изнесат това месо.

– Изнесете овнешкото – рече Коменж, – искам господин дю Валон да вечеря сладко, още повече, че имам да му съобщя една новина, която, уверен съм, ще му отвори апетита.

– Да не би господин Мазарини да е починал? – попита Портос.

– Не, дори за мое крайно съжаление трябва да ви кажа, че се радва на чудесно здраве.

– Толкова по-зле – каза Портос.

– А каква е тая новина? – запита д'Артанян. – В затвора новината е тъй рядък плод, че вие, надявам се, ще извините нетърпението ми, нали, господин дьо Коменж? Още повече като ни дадохте да разберем, че новината е хубава.

– Ще ви бъде ли приятно да узнаете, че господин граф дьо Ла Фер е добре? – попита Коменж.

Малките очички на д'Артанян се отвориха до немай-къде.

– Ще ми бъде ли приятно! – извика той. – Ще ми бъде нещо повече от приятно, ще бъда щастлив!

– Е добре, той ми поръча да ви поднеса почитанията си и да ви

кажа, че се радва на добро здраве.

Д'Артанян едва не подскочи от радост. Бърз поглед предаде мисълта му на Портос: „Ако Атос знае де сме – казваше тоя поглед, – ако ни поднася почитанията си, тогава той ще започне скоро да действува“.

Портос не беше голям майстор в разбирането на погледите; но тоя път разбра, защото при името на Атос си помисли същото, като д'Артанян.

– Но вие казвате, че господин граф дьо Ла Фер ви поръча да поднесете почитанията му на господин дю Валон и на мене – попита гасконецът нерешително.

– Да, господине.

– Значи го видяхте?

– Разбира се.

– Де... ако това не е нескромнен въпрос?

– Много близо оттук – отговори Коменж с усмивка.

– Много близо оттук! – повтори д'Артанян и очите му заблестяха.

– Толкова близо, че ако прозорците към оранжерията не бяха заздани, вие бихте могли да го видите от мястото, на което стоите.

„Той обикаля в околностите на замъка“ – помисли си д'Артанян.

И прибави гласно:

– Срецнахте го на лов? Може би в парка?

– Не, по-близо, много по-близо. Ето тук, зад тая стена – рече Коменж, като удари по стената.

– Зад тая стена? А какво има зад тая стена? Тук ме доведоха през нощта, така че, дявол да ме вземе, ако, зная де се намирам.

– Е добре, предположете едно нещо – каза Коменж.

– Ще предположа всичко, каквото желаете.

– Предположете, че на тая стена има прозорец.

– Е. тогава?

– Тогава от тоя прозорец вие бихте видели господин граф дьо Ла Фер на неговия прозорец.

– Значи господин граф дьо Ла Фер живее в замъка?

– Да.

– Като какъв?

– Също като вас.

– Атос е затворник?

– Както знаете – каза Коменж със смях, – в Рюей няма затворници, защото няма затвор.

– Шегата настрана, господине! Значи Атос е арестуван?

– Вчера, в Сен Жермен, когато излизаше от кралицата. Ръцете на д'Артанян се отпуснаха безсилно. Сякаш го

удари гръм.

Бледина премина като бял облак по мургавото му лице и почти веднага изчезна.

– Затворник! – механично каза той.

– Затворник! – повтори след него отчаяно Портос. Изведнъж д'Артанян вдигна отново глава и в очите му

блесна мълния, която не забеляза дори Портос. След тоя бегъл блясък последва предишното отчаяние.

– Стига, стига – рече Коменж, който чувствуваше истинска привързаност към д'Артанян, откак гасконецът го

изтръгна от ръцете на парижаните в деня, кога го арестуваха Брусел. – Хайде, не се отчайвайте, съвсем не исках да ви донеса тъжна новина. В сегашната война всички ние не сме много сигурни за свободата си. Вместо да се Отчайвате, смейте се на слепия случай, който приближава приятеля ви до вас и до господин дю Валон.

Но тия думи не подействуваха никак на д'Артанян, който остана мрачен.

– А как изглеждаше? – попита Портос, който заговори, като видя, че д'Артанян престана да поддържа разговора.

– Много добре – отговори Коменж. – Най-напред изглеждаше силно отчаян като вас; но когато узна, че господин кардиналт се готви да го посети довечера ...

– А! – извика д'Артанян. – Господин кардиналт се готви да посети граф дьо Ла Фер?

– Да, той поръча да го предупредя за това и господин граф дьо Ла Фер, щом научи новината, ме натовари да ви кажа, че ще се възползува от тая милост на кардинала, за да защити вас и себе си.

– Ах, милият граф! – извика д'Артанян.

– Хубава работа – промърмори Портос, – голяма милост! Пусто да остане! Господин граф дьо Ла Фер, родът на който е в роднински връзки с родовете Монморанси и Роан, стои по-високо от господин Мазарини.

– Все едно – възрази д'Артанян с най-гальовен глас, – ако поразмислим добре, мили дю Валон, това е голяма чест за граф дьо Ла Фер и особено това ни дава големи надежди. Едно посещение! И дори според мене това е тъй голяма чест за един затворник, щото мисля, че господин дьо Коменж се лъже.

– Как? Аз се лъжа?

– Ме господин Мазарини ще посети граф дьо Ла Фер, а граф дьо Ла Фер ще бъде повикан от господин Мазарини.

– Не, не, не – възрази Коменж, който желаше да предаде нещата в истинския им вид. – Чух много добре какво ми каза кардиналтът. Той лично ще посети граф дьо Ла

Фер.

Д'Артанян се опита да улови погледа на Портос, за да узнае дали другарят му разбира цялата важност на това посещение, но Портос дори не гледаше към него.

– Значи господин кардиналтът има навик да се разхожда в оранжерията си? – попита д'Артанян.

– Всяка вечер се затваря в нея. Навярно там обмисля държавните работи.

– В такъв случай – каза д'Артанян – започвам да мисля, че негово високопреосвещенство ще удостои граф дьо Ла Фер с посещение; при това навярно той ще отиде там

не сам.

– Не, не сам, а с двама войници.

– И ще говори по работа пред две външни лица?

– Войниците му са швейцарци от малки кантони и разбират само немски. Но по всяка вероятност те ще го чакат на вратата.

Д'Артанян заби ноктите в дланите на ръцете си, за да запази на лицето си само израза, който в дадения момент смяташе за подходящ.

– Все пак нека господин Мазарини се предпазва малко и нека не влиза сам при граф дьо Ла Фер – каза д'Артанян, – защото граф дьо Ла Фер е навярно силно разярен.

Коменж се разсмя.

– Хайде де, може да се помисли, че сте човекоядци! – рече той. – Господин граф дьо Ла Фер е учтив, при това няма оръжие; при първия вик на негово високопреосвещенство двамата войници, които го придружават непрекъснато, ще се притекат.

– Двама войници – повтори д'Артанян, сякаш се мъчеше да си спомни нещо, – двама войници, да ... Значи ето защо всяка вечер чувам да викат двама души и виждам как понякога те по половин час се разхождат под прозореца ми.

– Точно така: те чакат кардинала или по-скоро Бернуен, който ги вика, когато кардиналтът излезе.

– Снажни мъже, бога ми! – забеляза д'Артанян.

– Те са от полка, който беше при Ланс, и господин принцът ги даде

на кардинала в знак на уважение.

– Ах, господине – каза д'Артанян, сякаш желаше да предаде какъ-то целия тоя дълъг разговор, – дано негово високопреосвещенство се умилостиви и ни върне свободата по молба на господин дьо Ла Фер!

– От все сърце желая това – рече Коменж.

– В такъв случай, ако той забрави за това посещение, вие не бихте видели никакво неудобство да му напомните, нали?

– Никакво, напротив.

– А, ето това ме успокоява малко.

Тая ловка промяна на разговора би се видяла великолепно маневра на всеки, който би можал да проникне в душата на гасконецца.

– Сега – продължи той – една последна молба, драги господин дьо Коменж.

– Цял съм на услугите ви, господине.

– Ще видите ли господин граф дьо Ла Фер?

– Утре сутринта.

– Ще бъдете ли тъй добър да го поздравите от нас и да му кажете да ми издействува същата милост, с която ще бъде удостоен?

– Вие желаете господин кардиналт да дойде тук?

– Не, аз зная кой съм и съвсем не съм тъй взискателен. Нека негово високопреосвещенство ми направи честта да ме изслуша: това е всичко, което желая.

– О! – прошепна Портос и поклати глава. – Никога не очаквах това от негова страна! Как нещастieto смазва човека!

– Ще бъде изпълнено – отговори Коменж.

– Предайте също така на графа, че аз съм отлично и че сте ме видели тъжен, но покорен на съдбата.

– От все сърце се радвам да чуя това, господине.

– Кажете същото и за господин дю Валон.

– За мене? О, не! – извика Портос. – Аз съвсем не съм покорен на съдбата.

– Но ще се покорите, приятелю.

– Никога!

– Той ще се покори, господин дьо Коменж. Познавам го по-добре, отколкото сам се познава, и зная, че има хиляди отлични качества, които дори и не подозира. Мълчете, мили дю Валон, и се покорете на съдбата.

– Сбогом, господа! – каза Коменж. – Лека нощ!

– Ще се постарая да е така.

Коменж се поклони и излезе. Д'Артанян го изпрати с очи в същото смирено положение и със същото покорно лице. Но щом вратата се затвори след гвардейския капитан, той се спусна към Портос и го стисна в прегръдките си с непресторена радост.

– Охо! – извика Портос. – Какво има? Да не сте полудял, нещастни приятелю?

– Ние сме спасени! – отговори д'Артанян.

– Съвсем не виждам това – възрази Портос. – Напротив, виждам, че всички сме заловени, с изключение на Арамис, и че надеждите ни да излезем се намалиха, откак още един от нас влезе в мишеловката на господин Мазарини.

– Съвсем не, Портос, приятелю мой, тая мишеловка беше достатъчна за двама, но е много слаба за трима.

– Нищо не разбирам – рече Портос.

– А и няма нужда – каза д'Артанян. – Да седнем край масата и да подкрепим силите си: те ще ни потрябват през нощта.

– А какво ще правим тая нощ? – попита Портос все повече и повече озадачен.

– Навярно ще пътуваме.

– Но ...

– Да седнем край масата, мили приятелю, мислите ми идват през време на ядене. След вечеря, когато мислите ми се съберат, ще ви го съобщя.

Портос имаше силно желание да узнае плана на д'Артанян, но знаеше характера на приятеля си. Затова, без да настоява повече, той седна край масата и заяде с апетит, който правеше чест на доверието му към изобретателността на д'Артанян.

XXVII. СИЛАТА И УМЪТ

Вечерята премина мълчаливо, но не печално, защото от време на време по лицето на д'Артанян пробягваше една от тия тънки усмивки, които обикновено се показваха само в минути на добро настроение. Портос не пропускаше нито една от тия усмивки и при всяка от тях възкликваше различно, което показваше на приятеля му, че макар и да не я разбира, той не престава да следи с поглед врящата в главата му мисъл.

След десерта д'Артанян се изтегна на стола си, метна крак върху

крак и се заклати с вид на човек, съвсем доволен от себе си.

Портос се облакът на масата, сложи брадичката на ръцете си и загледа д'Артанян с доверчив поглед, който придаваше на тоя колос такъв чуден израз на добродушие.

– Е? – каза д'Артанян след малко.

– Е? – повтори Портос.

– Вие казвахте, мили приятелю ...

– Аз? Нищо не съм казвал.

– Не, вие казвахте, че имате желание да си отидете от тук.

– А, колкото за това, да, не ми липсва желание.

– И казвахте още, че за това е достатъчно да се издъни една врата или една стена.

– Наистина, казвах това, а и сега го казвам.

– А аз ви отговарях, Портос, че това средство е лошо и че преди да изминем сто крачки, ще ни заловят и ще ни убият, ако нямаме дрехи да се преоблечем и оръжие да се защитим.

– Наистина, трябват ни дрехи и оръжия.

– Е добре – каза д'Артанян и стана, – сега ние ги имаме, приятелю Портос, и дори нещо по-добро.

– Де са? – рече Портос и погледна около себе си.

– Не търсете, нищо няма да намерите; всичко ще се появи в нужната минута. Към колко часа се разхождаха вчера двамата швейцарци под прозореца ни?

– Май че един час след като се мръкна.

– Ако днес излязат по същото време, значи ни остава четвърт час да чакаме удоволствието да ги видим.

– Да, най-много четвърт час.

– Ръката ви е все още достатъчно яка, нали, Портос?

Портос разкопча ръкава си, запретна го и погледна с удоволствие мускулестата си ръка, голяма колкото бедро то на обикновен човек.

– Да, достатъчно силна – отговори Портос.

– Така че без голям труд ще извиете като обръч тая машина и ще навие на тръба тая лопата, нали?

– Разбира се.

– Да видим.

Великанът взе посочените два предмета и извънредно леко, без някакво видимо усилие извърши това, което желаше другарят му.

– Ето! – каза той.

– Великолепно! – каза д'Артанян. – Наистина вие сте богато

надарен от природата, Портос.

– Чувах – каза Портос, – че някой си Милон Кротонски¹ вършел съвсем необикновени неща: връзвал въже около главата си и го разкъсвал с напъване, убивал вол с един удар на юмрука и го занасял у дома си на раменете, спирал кон за задните крака и други, и Други. Разказвах ми всичките му подвизи, там в Пиерфон, и аз направих всичко, което е правел той: само не можах да скъсам въже с главата си.

– То е, защото вашата сила не е в главата ви, Портос – каза д'Артанян.

– Не, тя е в ръцете и в раменете ми – отговори Портос простодушно.

– Е добре, приятелю, да се приближим до прозореца. Възползвайте се от силата си и извадете една от железните пръчки. Почакайте да угася лампата.

—
Милон Кротонски – прочут атлет в древна Гърция. – Б. пр.

XXVIII. СИЛАТА И УМЪТ (Продължение)

Портос се приближи до прозореца, улови една пръчка с две ръце, притегли я към себе си и я изви като лък така, че двата края излязоха от каменните си гнезда, където от тридесет години седяха циментирани.

– Ето, приятелю мой – каза д'Артанян, – ето какво никога няма да направи кардиналът, колкото и да е гениален.

– Да извадя ля и други? – попита Портос.

– Не, не, една е достатъчно; сега може да мине човек. Портос опита и изкара бюста си навън.

– Да – каза той.

– Наистина отворът е много добър. Сега промъкнете ръката си.

– Къде?

– В тоя отвор.

– Защо?

– Ще узнаете след малко. Хайде, промъкнете я! Портос се подчини с нямото послушание на войник и

промъкна ръката си между железните пръчки.

– Чудесно! – каза д'Артанян.

– Значи работата върви?

– Като по мед и масло, мили приятелю.

– Добре. Сега какво трябва да правя?

– Нищо.

– Значи всичко е свършено?

– Още не.

– Все пак бих искал да разбера каква е работата – рече Портос.

– Слушайте, мили приятелю, и с две думи ще разберете всичко.

Виждале, вратата на караулното помещение се отваря.

– Да, виждам.

– В нашия двор, през който преминава господин Мазарини, за да отиде в оранжерията, сега ще изпатят двамата придружаващи го войници.

– Ето ги, излизат.

– Дано затворят вратата на караулното помещение. Добре! Те я затварят,

– После?

– Мълчете! Те могат да ни чуят.

– Тогава нищо няма да узная.

– Не, не, докато изпълнявате, ще разберете всичко.

– Все пак бих предпочел ...

– Всичко това ще бъде приятна изненада за вас.

– Да, наистина – каза Портос.

– Шт!

Портос млъкна и не се помръдна.

Действително двамата войници тръгнаха към прозореца, като потриваха ръце, защото, както казахме, беше месец февруари и бе студено.

В тая минута вратата на караулното помещение се отвори и някой повика единия от войниците. Войникът остави другаря си и се върна в караулното помещение.

– Работата все още ли върви добре? – попита Портос.

– По-добре отвсякога – отговори д'Артанян. – Сега слушайте. Ще повикам тоя войник и ще го заприказвам, както направих вчера с един от другарите му, спомняте ли си?

– Да, само че не разбрах нито дума от това, което казваше.

– Вярно е, че той говореше много лошо френски. Но не изпускайте нито дума от това, което ще ви кажа: всичко зависи от изпълнението, Портос.

– Добре, аз съм майстор по изпълнението.

– Да, да, зная; ето защо се надявам на вас.

– Говорете.

- Значи ще повикам войника и ще го заприказвам.
- Казахте вече това.
- Ще се обърна наляво, така че той ще бъде от дясната ви страна, когато се качи на пейката.
- А ако не се качи?
- Ще се качи, бъдете спокоен. В момента, когато се качи на пейката, ще протегнете страшната си ръка и ще го уловите за шията. После ще го вдигнете, както Товий е вдигнал рибата за хрилете, и ще го вмъкнете в стаята ни, като имате грижата да го стискате много силно, за да не може да вика.
- Да – каза Портос, – но ако го удуша?
- Е, ще има един швейцарец по-малко; но надявам се, че няма да го удушите. Ще го сложите съвсем предпазливо тук, ще му запушим устата и ще го завържем някъде. Така ще си набавим една униформена дреха и една шпага.
- Чудесно! – каза Портос, като гледаше д'Артанян с най-голямо възхищение.
- Е! – рече гасконецът. – Да – продължи Портос, – но една униформена дреха и една шпага са малко за двама. – Е, а другарят му за какво е? – Наистина – каза Портос. – Значи когато се закашлям, дротегнете ръка и ловецете.
- Добре!
- Двамата приятели заеха определените места. Така, както стоеше, Портос беше скрит напълно в ъгъла на прозореца.
- Добър вечер, другарю! – каза д'Артанян с най-мил и най-любезен глас.
- Топър фешер, коспошне – отговори войникът.
- Сега не е много топло за разходка – продължи д'Артанян.
- Бррррр! – рече войникът.
- И мисля, че една чаша вино няма да ви бъде неприятна?
- Етна шаша фино ще пъте топре тошла.
- Рибата кълве! Рибата кълве! – прошепна д'Артанян на Портос.
- Разбирам – каза Портос.
- Аз имам една бутилка – продължи д'Артанян.
- Една пудилга!
- Да.
- Бълна пудилга?
- Цяла; и тя е ваша, ако искате да пиете за мое здраве.
- Ехе! Ас изка мноко – отвърна войникът и се приближи.

– Тогава елате да я вземете, приятелю – каза д'Артанян.

– С утофолстфие. Струфа ми се, ще туг има пейга.

– О, боже мой, сякаш нарочно е поставена за вас. Качете се на нея ... Така, добре, приятелю.

И д'Артанян се покашля.

В същия миг връхлетя ръката на Портос; железният му юмрук, бърз като светкавица и як като клещи, стисна войника за шията, вдигна го почти задушен, вмъкна го през отвора с риск да му одере кожата и го сложи на пода. където д'Артанян, оставяйки му само време да си поеме дъх, му запуши устата с шарфа си и почна да го разсъблича с бързината и ловкостта на човек, който е научил занаята си на бойното поле.

След това нашите приятели свързаха здраво войника и го сложиха в камината, където предварително бяха угасили огъня.

– Ето все пак една шпага и една дреха.

– Ще ги взема аз – каза д'Артанян. – Ако искате друга дреха и друга шпага, трябва да повторим всичко това. Гледайте! Ето и другият войник излиза от караулното помещение и идва насам.

– Аз мисля, че е опасно да повторим същата маневра – забеляза Портос. – Едно средство, както твърдят, не успява два пъти. Ако не сполуча всичко ще се провали. По-добре ще слеза долу, ще го уловя, когато най-малко очаква това, и ще ви го подам със запушена уста.

– Така е по-добре – отговори гасконецът.

– Бъдете готов – рече Портос и се мушна през отвора. Всичко стана тъй, както обеща Портос. Великанът се

скри на пътя му и когато войникът мина край него, той го улови за шията, запуши му устата, пхна го като мумия през отвора между железата и след това го последва. Съблякоха втория пленник като първия. Проснаха го на кревата, вързаха го с ремъци; и тъй като креватът беше от масивен дъб, а ремъците бяха двойни, нашите приятели можеха да бъдат също тъй спокойни за втория пленник, както и за първия.

– Така – каза д'Артанян, – всичко се нарежда чудесно. Сега опитайте се да облечете дрехата на тоя юнак, Портос. Съмнявам се да пи стане; но ако ви е много тясна.

не се безпокойте: достатъчно е да си сложите колана за шпагата и главно шапката с червени пера.

За щастие, вторият войник беше швейцарец с огромен ръст, така че Портос можа да облече дрехата му: само на някои места шевове се пропукаха.

В продължение на няколко минути се чуваше шумоленето на

сукното. Портос и д'Артанян се обличаха бързо.

– Готово – казаха те едновременно. – Колкото за вас, другари – прибавиха те, като се обърнаха към двамата войници. – нищо лошо няма да ви се случи, ако се държите добре; но ако се помръднете, чака ви смърт.

Войниците кротуваха. По юмука на Портос те разбраха, че работата е крайно сериозна и че съвсем не е време за шега.

– А сега – каза д'Артанян – вие не бихте имали нищо против да разберете всичко докрай, нали, Портос?

– Да, абсолютно нищо.

– Е добре, ще слезем в двора.

– Така.

– Ще заемем мястото на тия двама юнаци.

– Добре.

– Ще се разхождаме надлъж и нашир.

– И това няма да бъде зле, защото сега не е горещо.

– След една минута камердинерът ще повика войниците, както вчера и завчера.

– Ние ще отговорим.

– Не, напротив, ние няма да отговорим.

– Както искате. Не държа да отговорим.

– Значи ние няма да отговорим. Само ще нахлупим още повече шапките на главите си и ще придружим негово високопреосвещенство.

– Къде?

– Където отива, при Атос. Мислите ли, че ще му бъде неприятно да ни види?

– О! – извика Портос. – О, разбирам!

– Не бързайте да викате, Портос, защото, честна дума, вие още не знаете всичко – каза гасконецът с присмехулно-самодоволен тон.

– Какво ще стане по-нататък? – попита Портос.

– Вървете след мене – отговори д'Артанян. – Който е жив, ще види.

И като мина през отвора, той се спусна леко в двора. Портос го последва по същия път, но с по-голям труд и не тъй бързо.

Зъбите на вързаните войници тракаха от страх.

Щом д'Артанян и Портос стъпиха на земята, една врата се отвори и гласът на камердинера извика:

– Дежурни!

В същото време вратата на караулното помещение се отвори на свой ред и се чу друг глас:

– Ла Брюйер и дю Бартоа, вървете!

– Навярно аз се наричам Ла Брюйер – каза д'Артанян.

– А аз дю Бартоа – прибави Портос.

– Де сте? – попита камердинерът, очите на когото, заслепени от светлината, не можеха да различат нашите двама герои в мрака.

– Ето ни – отговори д'Артанян. И като се обърна към Портос, прибави:

– Какво ще кажете за това, господин дю Валон?

– Бога ми, ако все така върви, ще кажа, че не е лошо!

Двамата новоизпечени войници тръгнаха важно след камердинера; той ги въведе в преддверието, след това в един салон, който навярно беше чакалня, посочи им две табуретки и каза:

– Заповедта е съвсем проста: ще пуснете тук само едно лице. Чува-те ли? Никой друг. Ще се подчинявате във всичко на това лице. Колкото за връщането, не можете да се излъжете, ще чакате да ви освободя.

д'Артанян познаваше много добре този камердинер: той не беше друг, а Бернуен, който го беше въвеждал десетина пъти при кардинала през последните шест или осем месеца. Затова, вместо да отговори, д'Артанян измърмори „ja“ колкото се може по-малко по гасконски и по-прилично на немски.

Колкото до Портос, д'Артанян поиска и получи обещание от него да не говори в никакъв случай. Ако го изкараха от търпение, позволяваше му се вместо всякакъв отговор да изрече прословутото и тържествено tarteiflel.

Бернуен затвори вратата и си отиде.

—

I D c f Г e u f e I (нем.) – Дявол. – Б. пр.

– Охо! – Каза Портос, като чу завъртането Ма ключа в ключалката. – Изглежда, че тук е на мода да затварят хората. Ние, струва ми се, само сменихме затвора, с тая разлика, че сме затворници не там долу, а в оранжерията. Не зная дали спечелихме с това.

– Портос, приятелю – съвсем тихо рече д'Артанян, – не се съмнявайте в провидението и оставете ме да мисля и обмислям.

– Тогава мислете и обмисляйте – отговори Портос, изпаднал в лошо настроение от това, че работите взеха такъв обрат.

– Ние извървахме осемдесет крачки – прошепна д'Артанян, – изкачихме шест стъпала, следователно тук е, както каза преди малко моят знаменит приятел дю Валон, този друг павилион, успореден на нашия,

наричан оранжериец. Граф дьо Ла Фер сигурно не е далеч; само вратите са заключени.

– Ама че затруднение! – рече Портос. – Едно натискане с рамото...

– За бога, Портос, приятелю, пазете необикновените си сили или в случай на нужда те ще изгубят цялото си значение. Нима не чухте, че ей сега ще дойде някой.

– Чух.

– Е, тоя човек ще ни отвори вратите.

– Но, мили мой – възрази Портос, – ако тоя човек ни познае, ако след това завика, ние сме загубени, защото, надявам се, вие не ще ме накарате да убия или да удуша това духовно лице. Тия похвати са добри само спрямо англичаните и немците.

– О, да ме пази бог от това, а и вас също! Младият крал може би ще ни бъде благодарен за тая работа; но кралицата няма да ни прости никога, а именно с нейните чувства трябва да се съобразяваме; после такова проливане на кръв е безполезно и затова никога няма да се съглася на него, никога! Аз си имам план. Оставете ме да действам и ние ще се посмеем.

– Толкова по-добре – каза Портос, – чувствавам нужда да се посмея.

– Шт! – прошепна д'Артанян. – Ето че иде тоя, за когото ни съобщиха.

Леки стъпки се чува в съседната зала, тоест в преддверието. Вратата скръцна и се Показа един човек в кавалерски дрехи, загърнат в тъмна мантия, с широкопола шапка, нахлупена до очите, и с фенер в ръка.

Портос се притисна до стената, но все пак човекът с мантията го видя, подаде му фенера и каза:

– Запалете лампата на тавана.

След това се обърна към д'Артанян и запита:

– Знаете ли заповедта?

– Да – отговори гасконецът, решил да се ограничи с тоя образец от немския език.

– Tedesco – рече кавалерът, – va vepe!

И като се приближи до вратата срещу тая, през която влезе, той я отвори, излезе и я затвори след себе си.

– А сега какво ще правим? – попита Портос.

– Сега ще си послужим с рамото ви, ако вратата е заключена, приятелю Портос. Всяко нещо на времето си и всичко е винаги добре дошло за она, който знае да чака. Но най-напред да залостим здраво първата

врата, а после ще отидем след кавалера.

Двамата приятели се заловиха веднага за работа и задръстиха вратата с всички мебели, които се намираха в залата, така че не можеше да се влезе, още повече, че вратата се отваряше навътре.,

– Така – каза д'Артанян, – сега можем да бъдем сигурни, че няма да бъдем нападнати откъм тила. Хайде, напред!

XXIX. ПОДЗЕМИЯТА НА ГОСПОДИН МАЗАРИНИ

Приблжиха се до вратата, през която изчезна Мазарини: тя беше заключена. Д'Артанян се опита напразно да я отвори.

– Ето сега му дойде времето на вашето натискане с рамото – каза д'Артанян. – Бутайте, приятелю Портос, но полека, без шум; не изкъртайте вратата, само раздвоете крилата, нищо повече.

—
'Tedesco, va vepе (итал.) – Немец, добре е. – Б. пр.

Портос натисна с мощното си рамо едната половинка, която се огъна. Д'Артанян пхна върха на шпагата си между езичето и отвора на бравата; езичето се отмести и вратата се отвори.

– Казвал съм ви, приятелю Портос, че от жените и от вратите може да се добие всичко, ако се действа полека.

– Безспорно, вие сте голям моралист – отговори Портос.

– Да влезем – каза д'Артанян.

Влязоха. Зад една стъклена преграда, при светлината на фенера, оставен от кардинала на земята, наред галерията, се виждаха портокаловите и наровите дървета на замъка Рюей, които бяха подредени в дълги редици и образуваха три алеи, една голяма и две странични, по-малки.

– Кардинала го няма, останал е само фенерът му – рече д'Артанян. – Дявол да го вземе, де ли е?

Той почна да разглежда едната странична алея, като направи знак на Портос да разгледа другата, и изведнъж от лявата си страна видя изместена каца с посадено в нея дърво, а на старото ѝ място зееше дупка.

Десет души едва биха могли да помръднат тая каца, но някакъв механизъм я беше изместил заедно с плочата, на която стоеше.

Както казахме вече, на това място д'Артанян видя дупка и в нея стъпала на спираловидна стълба.

Той повика Портос с ръка и му показа дупката и стъпалата.

Двамата мъже се спогледаха смяно.

– Ако искахме само злато – прошепна д'Артанян, – бихме постигнали целта си и бихме се обогатили за цял живот.

– Как?

– Нима не разбирате, Портос, че тая стълба води навярно при знаменитото съкровище на кардинала, за което се говори толкова много? Достатъчно е само да слезем, да изпразним един сандък, да заключим в него кардинала, да излезем, като вземем колкото можем да носим злато, да поставим кацата с портокаловото дърво на мястото ѝ и никой на тоя свят не би ни попитал откъде е дошло богатството ни, дори и кардиналът.

– Тая работа е добра за нехранимайковци – отговори

Портос, – но не прави чест, струва ми се, на Двама благородници.

– И аз мисля така – рече д'Артанян. – Затова и казах: „Ако искахме само злато...“ Но ние искаме нещо ДРУГО.

В същия миг д'Артанян наведе глава над ямата, за да послуша, и чу сух металически звук, сякаш някой раздвижи чувал със злато. Той трепна. След това се затвори някаква врата и на стълбата се показа слаба светлина.

Мазарини беше оставил фенера си в оранжерията, за да помислят, че се разхожда. Но със себе си носеше восъчна свещ за разглеждане на тайнствената си каса.

– Ехе! – каза той на италиански, като се изкачваше обратно по стъпалата и разглеждаше една натъпкана торба с реали. – Ехе, с това ще купя пет съветници в парламента и двама парижки генерали. Аз също съм велик пълководец, само че воювам, както си зная...

Д'Артанян и Портос се бяха спотаили в страничните алеи, зад каците с дървета, и чакаха.

Мазарини се приближи на три крачки от д'Артанян и натисна една пружина, скрита в стената. Плочата се завъртя и кацата с портокаловото дърво зае отново предишното си място.

Тогава кардиналът угаси свещта, сложи я в джоба си и взе фенера.

– Хайде да видим господин дьо Ла Фер – каза той. „Добре, това е и нашият път – помисли си д'Артанян. – Ще идем заедно.“

Тримата тръгнаха, господин Мазарини по средната алея, а Портос и д'Артанян по страничните. Нашите двама приятели избягваха грижливо дългите светли линии, които на всяка крачка се явяваха между каците от фенера на кардинала.

Мазарини се приближи до втора стъклена врата, без да забележи, че

вървят по петите му; мекият пясък заглушаваше шума от стъпките на спътниците му.

След това зави наляво и тръгна по един коридор, на който Портос и д'Артанян още не бяха обърнали внимание; но преди да отвори вратата, се замисли.

– Ах, *diavolo!* – гласно каза той. – Забравих съвета на Коменж. Трябва да взема войниците и да ги поставя на тая врата, за да не падам в ръцете на тоя безумец. Хайде!

Той се обърна с нетърпеливо движение и тръгна назад.

– Не си правете труда, ваше високопреосвещенство – рече д'Артанян, като излезе напред с шапка в ръка и с най-любезен вид. – Ние следвахме ваше високопреосвещенство крачка по крачка и ето ни тук.

– Да, ето ни тук – повтори Портос. И се поклони също тъй любезно.

Мазарини погледна уплашено единия, после другия, позна двамата, изпъшка от ужас и изпусна фенера.

Д'Артанян го вдигна; за щастие той не беше угаснал при падането.

– О, какво неблагоприятие, ваше високопреосвещенство! – каза д'Артанян. – Тук е опасно да се ходи без светлина! Ваше високопреосвещенство може да се блъсне в някоя каца с дърво или да падне в някоя дупка.

– Господин д'Артанян! – прошепна Мазарини, който не можеше да дойде на себе си от учудване.

– Да, ваше високопреосвещенство, лично аз, и имам честта да ви представя господин дю Валон, този мой искрен приятел, за когото по-преди ваше високопреосвещенство беше тъй любезен да се интересува живо.

И д'Артанян освети с фенера веселото лице на Портос, – който започваше да разбира и се гордееше с това.

– Вие отивахте при господин дьо Ла Фер – продължи д'Артанян. – Ние не искаме да ви пречим, ваше високопреосвещенство. Благоволете да ни покажете пътя и ние ще ви последваме.

Мазарини почна да идва полекалека на себе си.

– Отдавна ли сте в оранжерията, господа? – попита той с разтреперан глас, като си помисли за посещенияето, което бе направил на съкровището си.

Портос отвори уста, за да отговори, но д'Артанян му направи знак и устата на Портос се затвори постепенно.

– Току-що дойдохме, ваше високопреосвещенство – отговори д'Артанян.

Мазарини въздъхна с облекчение: той не се страхуваше вече за съкровището си, страхуваше се само за себе си. Нещо като усмивка се мярна на устните му.

– Няма що, господа – каза той, – вие ме уловихте и аз се признавам за победен. Вие желаете да ми поискате свободата си, нали? Давам ви я.

– О, ваше високопреосвещенство, колко сте добър! – възрази д'Артанян. – Но ние си върнахме вече свободата и сега искаме да получим от вас нещо друго.

– Вие сте си върнали свободата? – уплашено попита Мазарини.

– Разбира се, а, напротив, вие, ваше високопреосвещенство, изгубихте своята и сега – какво да се прави, ваше високопреосвещенство, такъв е законът на войната – вие трябва да я откупите.

Мазарини се разтрепера цял. Напразно проникателният му поглед се спря върху насмешливото лице на гасконеца и върху безстрастното лице на Портос. Те двамата стояха в сянката и дори Кумската сибилата не би могла да прочете нищо по лицата им.

– Да откупя свободата си! – повтори Мазарини.

– Да, ваше високопреосвещенство.

– И колко ще ми струва това, господин д'Артанян?

– Ех, ваше високопреосвещенство, още не зная. Ще попитаме граф дьо Ла Фер за това, ако ваше високопреосвещенство благоволи да позволи. Бъдете тъй добър да отворите вратата, която води при него, и след десет минути ще узнаете всичко.

Мазарини потрепера.

– Ваше високопреосвещенство – продължи д'Артанян, – вие виждате, че ние се мъчим да водим работата колкото се може по-учтиво; но все пак сме принудени да ви предупредим, че нямаме време за губене; отворете, ваше високопреосвещенство, ако обичате, и благоволете да запомните, веднъж завинаги, че при най-малкия ви опит за бягство, при най-малкия ви вик ще се видим принудени да прибягнем до крайност и вие не трябва да ни се сърдите за това, тъй като положението ни е изключително.

—
' Една от легендарните гадателки в древния свят. – Б. пр,

– Бъдете спокойни, господа – отговори Мазарини. – няма да направя нищо, давам ви честната си дума.

Д'Артанян направи знак на Портос да си отваря очите на четири, а след това се обърна към Мазарини и каза:

– А сега, ваше високопреосвещенство, да влезем, ако обичате.

XXX. ПРЕГОВОРИ

Мазарини вдигна мандалото на една двойна врата, край която стоеше Атос, готов да приеме знаменития си посетител, както го беше предупредил Коменж.

Като видя Мазарини, той се поклони и каза:

– Ваше високопреосвещенство нямаше нужда да идва с конвой. Честта, която ми се прави, е много голяма, за да я забравя.

– Ето защо, мили графе – обади се д'Артанян, – негово високопреосвещенство не желаше никак да ни вземе със себе си. Но дю Валон и аз настояхме, може би не достатъчно учтиво – толкова много ни се искаше да ви видим.

При тоя глас, при тоя насмешлив тон, при това тъй познато движение, което придружаваше тоя тон и тоя глас, Атос подскочи от изненада.

– Д'Артанян! Портос! – извика той.

– Лично, мили приятелю.

– Лично – повтори Портос.

– Какво значи това? – попита графът.

– Това значи – отговори Мазарини, като се опитваше отново да се усмихне и като си хапеше устните при това, – това значи, че ролите се промениха: сега не тия господа са мои пленници, а аз съм пленник на тия господа, и не аз диктувам условията, а ми се диктуват. Но предупреждавам ви, господа, ако не ме умъртвите, вашата победа ще бъде кратка; ще настъпи моят ред, ще дойдат...

– Ах, ваше високопреосвещенство – каза д'Артанян, – не ни заплашвайте, това е лош пример. Ние сме тъй кротки и тъй мили с ваше високопреосвещенство! Хайде, да

оставим настрана недоволствата си, да престанем да се сърдим и да поприказваме приятелски.

– Нямам нищо против това, господа – отговори Мазарини. – Но като пристъпваме към обсъждане на откупа ми, не искам да смятате положението си за по-добро, отколкото е. Като ме уловихте в клопката, вие и сами се уловихте заедно с мене. Как ще излезете от тука? Вижте решетките, вижте вратите, спомнете си за часовете, които стоят зад тия врати и тия решетки, спомнете си войниците, които изпълват двора, и

преценете положението. Ето, аз ще ви покажа, че действувам благородно.

„Добре – помисли си д'Артанян, – да внимаваме, той ще ни изиграе някой номер“.

– Аз ви предлагам свободата – продължи министърът – и ви я предлагам отново. Искате ли я? Най-много след един час вие ще бъдете открити, заловени, ще бъдете принудени да ме убие, а това ще бъде ужасно престъпление, недостойно за такива благородници като

вас.

„Той е прав“ – помисли си Атос.

И като всяка мисъл, изникнала в тая благородна душа, мисълта му се отрази в очите му.

– Ето защо – каза д'Артанян. за да убие надеждата, която мълчаливото съгласие на Атос вдъхна на Мазарини – ние ще припомним към това насилие само в краен

случай.

– Ако, напротив – продължи Мазарини, – вие ме пуснете да си отида, като приемете свободата си

– Как можем да приемем свободата си – прекъсна го д'Артанян, – когато сте в състояние да ни я отнемете (вие сам казвате това) пет минути след като ни я дадете? И доколкото ви познавам, ваше високопреосвещенство – прибави той, – вие ще ни я отнемете.

– Не, честна дума на кардинал... Не ми ли вярвате?

– Ваше високопреосвещенство, не вярвам на кардинали, които не са свещеници.

– Тогава честна дума на министър!

– Вие не сте вече министър, ваше високопреосвещенство, вие сте пленник.

– Тогава честна дума на Мазарини! Надявам се, че съм и ще бъда винаги Мазарини.

– Хм – рече д'Артанян, – чувах за един Мазарини, който не държал много на клетвите си, и се страхувам да не би той да е някой от прадедите на ваше високопреосвещенство.

– Господин д'Артанян – каза Мазарини, – вие сте много умен и аз крайно съжалявам, че се скарах с вас.

– Ваше високопреосвещенство, да се помирим, нищо повече не желая.

– Е добре – продължи Мазарини, – ако ви осигуря свободата по очевиден, несъмнен начин? ...

– А, това е друга работа – обади се Поргос.

– Да видим! – каза Атос.

– Да видим! – повтори д'Артанян.

– Най-напред приемате ли? – попита кардиналът.

– Обяснете ни плана си, ваше високопреосвещенство, и ще видим.

– Не забравяйте, че сте затворени, пленници.

– Вие знаете добре, ваше високопреосвещенство – каза д'Артанян, – че винаги ни остава едно последно средство.

– Кое?

– Да умрем заедно. Мазарини потрепера.

– Слушайте – каза той, – в края на коридора има врата, ключът от която е у мене; тая врата води в парка. Вземете ключа и вървете. Вие сте ловки, силни, въоръжени. На сто крачки, като завиете наляво, ще видите стената на парка; прекачете се през нея и след минута ще бъдете на пътя и свободни. Сега ви познавам достатъчно и съм уверен, че ако ви нападнат, това няма да попречи на бягството ви.

– А, бога ми, ваше високопреосвещенство – каза д'Артанян, – чудесно, това са умни приказки. Де е ключът, който благоволявате да ни предложите?

– Ето го.

– Ах, ваше високопреосвещенство, ще бъдете ли тъй добър да ни заведете лично до тая врата? – попита д'Артанян.

– С най-голямо удоволствие – отговори министърът, – ако това е необходимо за вашето успокоение.

Мазарини, който не се надяваше да се отърве тъй евтино, тръгна със сияещо от радост лице по коридора и отключи вратата.

Тя водеше наистина в парка и тримата бегълци се убедиха в това по нощния вятър, който нахлу в коридора и засипа със сняг лицата им.

– Ах, дявол да го вземе! – извика д'Артанян. – Каква ужасна нощ, ваше високопреосвещенство! Ние не познаваме местността и никога няма да намерим пътя. Щом ваше високопреосвещенство беше тъй любезен да ни доведе до тука, направете още няколко крачки... заведете ни до стената.

– Така да бъде – отговори кардиналът.

И с бързи крачки тръгна по права линия към стената; след минута четиримата се намериха при нея.

– Доволни ли сте, господа? – попита Мазарини.

– Не ще и дума! Иначе бихме били много придирчиви! Пусто да остане! Каква чест! Трима бедни благородници, съпровождани от един

кардинал! А, тъкмо се сетих, ваше високопреосвещенство, вие казахте преди малко, че сме храбри, ловки и въоръжени, нали?

– Да.

– Вие се лъжете: въоръжени сме само двама, господин дю Валон и аз. Господин графът няма оръжие, а ако срещнем някой патрул, ще трябва да се защитаваме.

– Много право.

– Но отде да вземем шпага? – попита Портос.

– Негово високопреосвещенство ще отстъпи на графа своята, от която няма нужда – отговори д'Артанян.

– С голямо удоволствие – каза кардиналът. – Дори ще помоля господин графа да я задържи за спомен от мене.

– Надявам се, че това е любезно, господин графе! – рече д'Артанян.

– Ето защо – отговори Атос – обещавам на негово високопреосвещенство да не се разделям никога с нея.

– Добре – прибави д'Артанян, – размяна на учтивости, колко е трогателно това! Не се ли просълзихте, Портос?

– Да, просълзих се – отговори Портос, – но не зная дали е от това или от вятъра. Май че е от вятъра.

– Сега качете се, Атос – рече д'Артанян, – и по-бързо.

Атос с помощта на Портос, който го вдигна като перце, отиде горе на стената.

– Сега скочете, Атос.

Атос скочи и изчезна от другата страна на стената.

– Сkochихте ли? – попита д'Артанян.

– Да.

– Благополучно?

– Здрав и читав съм.

– Портос, наблюдавайте господин кардинала, докато се качвам; не, нямам нужда от вас, ще се кача и сам. Наблюдавайте господин кардинала, нищо повече.

– Наблюдавам го – отговори Портос. – Е, какво?

– Имате право, това е по-мъчно, отколкото си мислех. Подложете си гърба, но без да изпускате господин кардинала.

– Не го изпускам.

Портос подложи гръб и с тая помощ д'Артанян за миг възседна стената. Мазарини се мъчеше да се смее.

– Качихте ли се? – попита Портос.

– Да, приятелю, а сега...

– Сега какво?

– Сега подайте ми господин кардинала и ако гъкне само, удушете го.

Мазарини поиска да извика, но Портос го стисна с две ръце и го подаде на д'Артанян. Гасконецът го улови на свой ред за яката и го сложи да седне край себе си. След това му каза със заплашителен тон:

– Господине, скочете веднага долу, при граф дьо Ла Фер, или ще ви убия, честна дума на благородник!

– Господине, господине – извика Мазарини, – вие нарушавате обещанието си.

– Аз? Кога съм ви обещавал нещо, ваше високопреосвещенство?

Мазарини изпъшка.

– Вие сте свободен чрез мене – каза той. – Вашата свобода беше моят откуп.

– Съгласен съм. А откупът на това неизброимо съкровище, скрито в галерията, при което може да се слезе, като се натисне една тайна пружина в стената, пружина, която измества каца с дърво и открива стълба, кажете, ваше високопреосвещенство, нима не заслужава да се поприказва и за него?

– Исусе Христе! – задъхано извика Мазарини, като склочи ръце. – Господи Исусе Христе! Аз съм загубен.

Но без да обръща внимание на охканията му, д'Артанян го улови подръка и го спусна полекичка в ръцете на Атос, който стоеше невъзмутимо долу при стената.

След това се обърна към Портос и каза:

– Хванете се за ръката ми: аз се държа за стената. Портос направи усилие, от което стената се разклати, и на свой ред се изкачи горе.

– Не разбирах напълно – рече той, – но сега разбирам; много е смешно.

– Намирате ли? – попита д'Артанян. – Толкова по-до-бре! Но за да бъде смешно докрай, да не губим време.

И скочи при другите. Портос го последва.

– Придружавайте господин кардинала, господа – рече д'Артанян. – Аз ще изследвам местността.

Гасконецът извади шпагата си и тръгна в авангард.

– Ваше високопреосвещенство, накъде трябва да завием, за да излезем на главния път? – попита той. – Помислете добре, преди да отговорите, защото ако се излъжете, това може да има тежки последици не

само за нас, но и за ваше високопреосвещенство.

– Вървете покрай стената, господине, и няма да се загубите – отговори Мазарини.

Тримата приятели ускориха крачките си, но след няколко минути се видяха принудени да тръгнат по-бавно; въпреки най-доброто си желание кардиналт не можеше да ги следва.

Изведнъж д'Артанян се натъкна на нещо топло, което се раздвижи.

– Я, кон! – каза той. – Господа, намерих кон!

– И аз също – рече Атос.

– И аз също – се обади Портос, който помнеше получената заповед и продължаваше да държи кардинала подръка.

– Но това се казва щастие, ваШе високопреосвещенство – каза д'Артанян. – Точно когато се оплакахте, че сте принуден да вървите пеша ...

Но преди да довърши, до гърдите му се допря дуло на пистолет и някой каза заплашително:

– Не мърдайте!

– Гримо! – извика той. – Гримо! Какво правиш тук? Небето ли те изпраща?

– Не, господине – отговори честният слуга, – господин Арамис ми каза да пазя конете. – Значи Арамис е тук?

– Да, господине, от вчера.

– И какво правите?

– Дебнем.

– Как! Арамис е тук? – повтори Атос.

– При малката врата на замъка. Там е неговият пост.

– Значи сте много?

– Шейсет души.

– Кажи да го повикат.

– Веднага, господине.

И като мислеше, че никой по-добре от него няма да изпълни поръчката, Гримо затича колкото му държеха краката, а тримата приятели зачакаха, като се радваха, че най-послед се бяха събрали.

От цялата група само господин Мазарини беше в много лошо настроение.

XXXI. В КОЯТО ПОЧВА ДА СЕ ВЯРВА, ЧЕ НАЙ-ПОСЛЕ ПОРТОС ЩЕ СТАНЕ БАРОН, А Д'АРТАНЯН – КАПИТАН

След десет минути пристигна Арамис, придружен от Гримо и от десетина благородници. Той сияеше от радост и се хвърли в прегръдките на приятелите си.

– Значи вие сте свободни, братя! Свободни без моята помощ! Значи не можах да направя нищо за вас въпреки всичките си усилия!

– Не се отчайвайте, мили приятелю. Което е отсрочено,

Не е загубено. Ако не можахте да направите нищо сега, ще направите друг път.

– Все пак взех добри мерки – каза Арамис. – Получих шестдесет души от господин коадютора; двадесет пазят стените на парка, двадесет – пътя от Рюей за Сен Жермен и двадесет са пръснати из гората. Благодарение на тия стратегични разположения залових двама куриери на Мазарини до кралицата.

Мазарини наостри уши.

– Но надявам се – каза д'Артанян, – че честно ги изпратихте обратно на кардинала, нали?

– А, да, толкова ще се церемоня с него! – отговори Арамис. – В едно от тия писма кардиналът обявява на кралицата, че сандъците са празни и че нейно величество няма вече пари; в другото съобщава, че ще премести затворниците си в Мелън, защото Рюей му се струва недостатъчно сигурно място. Разбирате, приятелю, последното писмо ми вдъхна голяма надежда. Устроих засада с моите шестдесет души, заобиколих замъка, приготвих конете за бягство, поверих ги на интелигентния Гримо и зачаках да ви изведат; смятах, че това ще стане не по-рано от утре сутринта, и не се надявах да ви освободя без бой. Вие сте свободни тая вечер, свободни сте без кръвопролитие, толкова по-добре! Но как успяхте да се измъкнете от тоя подлец Мазарини? Вие навярно имате много основания да се оплаквате от него.

– Не, не много – отговори д'Артанян.

– Наистина ли?

– Ще кажа нещо повече: дори трябва да се похвалим от него.

– Не може да бъде!

– Да, да, наистина; благодарение на него сега сме

свободни.

– Благодарение на него?

– Да, той заповяда на камердинера си Бернуен да ни заведе в оранжерията и оттам отидохме заедно с него при граф дьо Ла Фер. Там той ни предложи да ни върне свободата; ние приехме и той стигна в своята любезност дотам, че сам ни показа пътя и ни доведе до стената на парка; прехвърлихме се благополучно през нея и срещнахме Гримо.

– А, добре, това ме примирява с него – каза Арамис. – И бих искал да бъде тук, за да му кажа, че не го смятах за способен на такава хубава постъпка.

– Ваше високопреосвещенство – рече д'Артанян, като не можа да се съдържи повече, – позволете да ви представя господин кавалера д'Ербле, който, както сам чухте, желае да ви поздрави най-почтително.

Той се отдръпна и смутеният Мазарини застана пред смаяния поглед на Арамис.

– Охо! – извика Арамис. – Кардиналът? Чудесна плячка! Хей, хей, приятели! Конете! Конете!

Долетяха няколко конници.

– Дявол да го вземе! – продължи Арамис. – Значи все пак съм полезен с нещо. Ваше високопреосвещенство, благоволете да приемете моите почитания! Обзалагам се, че всичко това е извършено от Портос, нали? Тъкмо навреме, бях забравил ...

И съвсем тихо даде заповед на единия от конниците.

– Смятам, че е благоразумно да тръгнем – каза д'Артанян.

– Да, но чакам един човек ... един приятел на Атос.

– Приятел? – попита графът.

– Ето той пристигна в галоп през храстите.

– Господин графе! Господин графе! – завика един младежки глас, от който Атос затрепера.

– Раул! Раул! – извика граф дьо Ла Фер.

За миг младежът забрави обикновената си почит; той се хвърли на шията на баща си.

– Виждате ли, господин кардинал, не е ли жалко да се разделят хора, които се обичат един друг като нас? Господа – продължи Арамис, като се обърна към конниците, които все повече и повече се събираха около него, – господа, заобиколете негово високопреосвещенство, както подобава на сана му; той ни удостоява с особената чест да пътува с нас; надявам се, че ще му бъдете благодарни за това. Портос, не сваляйте очи от негово високопреосвещенство.

Арамис се присъедини към д'Артанян и Атос, които се съвещаваха, и взе участие в разговора им.

– Хайде,, на път! – каза д'Артанян след пет минути.

– А къде отиваме? – попита Портос.

– У вас, мили приятелю, в Пиерфон. Вашият прекрасен замък може да предложи достойно гостоприемство на негово високопреосвещенство. При това има отлично местоположение: нито е много близо, нито е много далеч от Париж; оттам лесно ще могат да се установят връзки със столицата. Заповядайте, ваше високопреосвещенство, там ще живеете като крал.

– Свален крал – каза Мазарини жално.

– Войната е нещо превратно, ваше високопреосвещенство – отвърна Атос. – Но бъдете сигурен, че няма да злоупотребим с положението.

– Няма, но ще се възползуваме от него – прибави

д'Артанян.

Цяла нощ похитителите препускаха с неуморна бързина, както в миналото; мрачен и замислен, Мазарини сякаш не забелязваше това бясно препускане.

Призори бяха изминали дванадесет левги без спиране; половината от конвоя капна от умора, няколко коне паднаха.

– Днешните коне не са като едно време – каза Портос. – Всичко се изражда.

– Изпратих Гримо в Дамартен – рече Арамис. – Той трябва да доведе пет отморени коня: един за негово високопреосвещенство и четири за нас. Главното е да не напускаме господин кардинала; останалите от конвоя ще се присъединят по-късно към нас; щом минем Сен Дени, няма вече от какво да се страхуваме.

Действително Гримо доведе пет коня; собственикът на замъка, към когото се обърнаха, беше приятел на Портос и не поиска да ги продаде, както му предлагаша, а просто ги даде така. След десет минути конвоят се спря в Ерменонвил; но четиримата приятели продължиха с нов жар да препускат, като конвоираха господин Мазарини.

По пладне те влязоха в алеята, която водеше към замъка на Портос.

– Ах! – рече Мускетон, който яздеше до д'Артанян и през целия път не беше продумал нито дума. – Ах, ако щете ми вярвайте, господине, но сега за първи път дишам свободно, откак напуснах Пиерфон.

И пусна коня си в галоп, за да съобщи на другите слуги за пристигането на господин дю Валон и на приятелите му. – Ние сме четирима – каза д'Артанян на приятелите си, – ще се сменяме, за да пазим негово

високопреосвещенство, и всеки от нас ще караули по три часа. Атос ще прегледа замъка и ще се помъчи да го направи непревземаем в случай на обсада; Портос ще се погрижи за продоволствието, а Арамис за съставянето на гарнизона. С други думи, Атос ще бъде старши инженер, Портос – главен интендант, а Арамис – комендант на крепостта. През това време Мазарини беше настанен в най-хубавото помещение на замъка.

– Господа – каза той, когато го отведоха там, – надявам се, че нямате намерение да ме държите тук дълго време скрит, нали?

– Не, ваше високопреосвещенство – отговори д'Артанян, – напротив, смятаме да обявим много скоро, че сте в ръцете ни.

– Тогава ще ви обсадят.

– Имаме това предвид.

– И какво ще правите?

– Ще се защитаваме. Ако покойният господин кардинал дьо Ришельо беше жив, той щеше да ви разкаже една история за бастион Сен Жерве, в която ние четиримата с четирите ни слуги и една дузина мъртъвци се държахме срещу цяла армия.

– Такива подвизи се вършат веднъж, господине, и не се повтарят.

– Ето защо сега нямаме нужда от такова геройство; утре парижката армия ще получи писмото ни, а други ден ще бъде тук. Сражението ще стане не при Сен Дени или Шарантон, а край Компиеи или Вале Котре.: – Господин принцът ще ви разбие, както винаги ви е разбивал.

– Възможно е; но преди сражението ще закараме ваше високопреосвещенство в друг замък на нашия приятел дю Валон, а той има три замъка като тоя. Ние не искаме да излагаме ваше високопреосвещенство на опасностите на войната.

– Хайде, виждам, че трябва да капитулирам – каза Мазарини.

– Преди обсадата?

– Да, може би условията ще бъдат по-добри.

– А, ваше високопреосвещенство, що се отнася до условията, ще видите колко сме умерени.

– Е, какви са вашите условия?

– Най-напред си починете, ваше високопреосвещенство, а ние, ние ще помислим.

– Няма нужда от почивка, господа, имам нужда да зная дали съм в ръцете на приятели или неприятели.

– Приятели, ваше високопреосвещенство, приятели!

– Е добре, тогава кажете ми веднага какво искате, за Да видя дали е

възможно спогодба между нас. Говорете, господин граф дьо Ла Фер.

– Ваше високопреосвещенство – отвърна Атос, – лично на мене нищо не ми трябва, а за Франция бих поискал много. Затова се отказвам и давам думата на господин кавалера д'Ербле.

Атос се поклони, направи крачка назад, облегна се на камината и остана като прост зрител на съвещанието.

– Тогава говорете, господин кавалер д'Ербле – каза кардиналът. – Какво желаете? Без заобикалки, без двусмислия... ясно, кратко и точно.

– Ваше високопреосвещенство, аз ще играя с открити карти.

– Добре, открийте ги.

– В джоба си – почна Арамис – имам програмата на условията, предложени ви завчера в Сен Жермен от депутацията, в която участвах и аз. Да вървим по ред; вие Ще се съгласите на всички условия в тая програма.

– Ние почти се съгласихме на тия общи условия – отговори Мазарини, – следователно да преминем на частните условия.

– Значи вие мислите, че ще има и такива? – попита Арамис усмихнато.

– Мисля, че не всички ще бъдете така безкористни като господин граф дьо Ла Фер – каза Мазарини, като се обърна към Атос и му се поклони.

– Ах, ваше високопреосвещенство, имате право – отговори Арамис – и съм щастлив, като виждам, че най-после отдавате справедливост на графа. Господин дьо Ла Фер е възвишен дух, който витае над обикновените желания и

човешките страсти; той е древна и горда душа. Господин графът е изключителен човек. Имате право, ваше високопреосвещенство, ние не струваме колкото него и ние първи го признаваме заедно с вас.

– Арамис – се обади Атос, – подигравате ли се?

– Не, мили графе, не, казвам това, което мислим, и това, което мислят всички, които ви познават. Но вие имате право, сега става дума не за вас, а за негово високопреосвещенство и за недостойния му слуга кавалера д'Ербле.

– И така какво желаете, господине, освен общите условия, на които ще се върнем отново?

– Желая, ваше високопреосвещенство, да се даде Нормандия на госпожа дьо Лонгвил, с пълно и цялостно опрощение, и петстотин хиляди ливри. Желая негово величество кралят да благоволи да стане кръстник на сина й, който току-що се роди; после ваше

високопреосвещенство, след като присъствува на кръщението, да отиде да се поклони на негово светейшество папата.

– Тоест, искате да се откажа от длъжността министър, да напусна Франция, сам да се пратя в изгнание, нали?

– Искам ваше високопреосвещенство да стане папа, щом се открие ваканция, и тогава ще му поискам пълни индулгенции за мене и за приятелите ми.

Мазарини направи неповторима гримаса.

– А вие, господине? – обърна се той към д'Артанян.

– Аз, ваше високопреосвещенство – отговори гасконецът, – съм напълно съгласен във всичко с господин кавалера д'Ербле, с изключение на последната точка, по която се различаваме напълно. Аз не само не искам ваше високопреосвещенство да напусне Франция, но искам да остане в Париж; не само не желая да стане папа, но желая да остане пръв министър, защото негово високопреосвещенство е голям политик. Дори ще се постарая, доколкото зависи от мене, да се справи с цялата фронда; но при условие че ще си спомни поне малко за верните слуги на краля и ще даде първата рота мускетари на онзи, когото му посоча. А вие какво искате, дю Валон?

– Да, сега е ваш ред, господине – каза Мазарини. – Говорете.

– Аз – отговори Портос – бих искал господин кардиналът, за да почете дома ми, който му даде подслон, да

благоволи, за спомен от това събитие, да издигне владението ми в баронство и да обещае орден за един от приятелите ми при първото производство на кавалери от страна на негово величество.

– Вие знаете, господине, за да се получи орден, трябва да се заслужи.

– Тоя приятел ще го заслужи. Впрочем, ако това е абсолютно наложително, ваше високопреосвещенство ще му каже как да избегне тая формалност.

Мазарини си прехапа устните – ударът беше нанесен право в него. Той продължи съвсем сухо:

– Всичко това, струва ми се, че не съгласува много, господа; ако задоволя едните, непременно ще бъдат недоволни другите. Ако остана в Париж, не мога да отида в Рим; ако стана папа, не мога да остана министър; а ако не бъда министър, не мога да направя господин д'Артанян капитан, а господин дю Валон барон.

– Това е вярно – каза Арамис. – Ето защо, тъй като съм малцинство, аз оттеглям предложението си за пътуването в Рим и за оставката на

ваше високопреосвещенство.

– Значи оставам министър? – попита Мазарини.

– Вие оставате министър, това е решено, ваше високопреосвещенство – каза д'Артанян. – Франция има нужда от вас.

– И аз се отказвам от моите искания – продължи Арамис. – Ваше високопреосвещенство ще остане пръв министър и дори любимец на нейно величество, ако се съгласи да ми даде, на мен и на приятелите ми, онова, което искаме за Франция и за нас.

– Занимавайте се само със себе си, господа, и оставете Франция да се спогажда с мене, както знае – възрази Мазарини.

– Не, не! – отвърна Арамис. – На фрондъорите е необходим договор и ваше високопреосвещенство ще благоволи да го състави и да го подпише пред нас, като се задължи да издействува ратифицирането му от кралицата.

– Аз мога да отговарям само за себе си – възрази Мазарини, – не мога да отговарям за кралицата. А ако нейно величество откаже?

– О! – каза д'Артанян. – Ваше високопреосвещенство знае много добре, че нейно величество не му отказва нищо.

– Заповядайте, ваше високопреосвещенство – рече Арамис, – ето договора, предложен от депутацията на фрондъорите; благоволете да го прочетете и да го изучите.

– Зная го – заяви Мазарини.

– Тогава го подпишете.

– Помислете си, господа, ако подпиша при сегашните обстоятелства, може да се сметне, че сте ме принудили със сила на това.

– Тогава вие ще кажете, че сте подписали доброволно.

– А ако откажа да подпиша?

– Тогава – каза д'Артанян – нека ваше високопреосвещенство се сърди на себе си за всички последици от тоя отказ.

– Ще се осмелите ли да вдигнете ръка срещу един кардинал?

– А вие, ваше високопреосвещенство, се осмелихте да вдигнете ръка срещу мускетарите на нейно величество!

– Кралицата ще отмъсти за мене, господа!

– А, не вярвам, макар и да има доста голямо желание да направи това; но ние ще идем в Париж с ваше високопреосвещенство, а парижани-те са способни да ни защитят,

– Как ли се безпокоят сега в Рюей и в Сен Жермен! – каза Арамис. – Как ли се питат де е кардиналът, какво стана с министъра, де изчезна любимецът? Как ли търсят негово високопреосвещенство във всички

ъгли и потайни кътчета! Какви ли коментари се правят! И ако фрондата знае за изчезването на ваше високопреосвещенство, как ли тържествува!

– Ужасно! – прошепна Мазарини.

– Тогава подпишете договора, ваше високопреосвещенство – рече Арамис.

– Но ако подпиша, а кралицата откаже да го ратифицира?

– Аз се наемам да отида при нейно величество и да получа подписа й – отговори д'Артанян.

– Пазете се – възрази Мазарини, – в Сен Жермен съвсем няма да ви приемат така, както очаквате.

– Хайде де! – каза д'Артанян. – Аз ще наредя така, че да ме приемат добре; зная средство за това.

– Какво?

– Ще занеса на нейно величество писмото, с което ваше високопреосвещенство й съобщава, че финансите са напълно изчерпани.

– После? – попита Мазарини, като побледня.

– После, когато видя, че нейно величество е в крайно затруднено материално положение, ще я заведа в Рюей, ще я въведа в оранжерията и ще й покажа една пружина, която измества каца с портокалово дърво.

– Достатъчно, господине – промърмори кардиналтът, – достатъчно! Де е договорът?

– Ето го – каза Арамис.

– Виждате колко сме великодушни – продължи д'Артанян. – Бихме могли да извлечем по-голяма полза от такава тайна.

– И така, подписвайте – каза Арамис и му подаде перото.

Мазарини стана и се поразходи няколко пъти из стаята, като изглеждаше по-скоро замислен, отколкото поразен. След това изведнъж се спря и попита:

– А когато подпиша, господа, какво ще ми бъде гаранцията?

– Моята честна дума, господине – отговори Атос. Мазарини потрепера, обърна се към граф дьо Ла Фер,

погледна благородното му и честно лице, взе перото и каза:

– Това ми е достатъчно. След това подписа.

– А сега, господин д'Артанян – прибави той, – пригответе се да заминете за Сен Жермен и да занесете едно писмо от мене до кралицата.

XXXII. КАК С ПЕРО И ЗАПЛАХА СЕ ВЪРШИ РАБОТА ПО-БЪРЗО И ПО-ДОБРЕ, ОТКОЛКОТО С ШПАГА И С ПРЕДАНОСТ

Д'Артанян имаше своя митология: вярваше, че благоприятният случай има на главата си само един кичур коса, за който може човек да се улови, а гасконецът не беше от тия, които да го пропуснат, без да го уловят. Той организира бързо и сигурно пътуване, като изпрати предварително коне за смяна в Шайтии, така че за пет-шест часа можеше да пристигне в Париж. Но преди да замине, размисли, че за един умен и опитен човек положението

му е много особено: да отива към несигурното, като оставя зад себе си сигурното.

„Наистина – помисли си той, когато се готвеше да се качи на коня си, за да изпълни опасното поръчение, – Атос със своето великодушие е герой от роман. Портос е превъзходен човек, но лесно се поддава на влияние. Арамис е йероглифно лице, тоест нищо не може да се прочете на него. Какво ще извършат тия трима души, когато ме няма, за да ги свързвам помежду им? ... Може би ще освободят кардинала. Но освобождението на кардинала ще разруши всичките ни надежди, а надеждите ни досега са единствената награда за двадесетгодишния ви труд, пред който подвизите на Херкулес са пигмейски дела“. Той отиде при Арамис и му каза:

– Мили ми кавалере д'Ербле, вие сте въплъщение на фрондата. Не се доверявайте на Атос, който не иска да оправя личните работи, дори и своите. Особено не се доверявайте на Портос, тъй като за да угоди на графа, на когото гледа като на земно божество, той е способен да му помогне да устрои бягството на Мазарини, ако Мазарини се сети да заплаче или да се покаже рицар.

Арамис се усмихна с тънката си и едновременно решителна усмивка.

– Не се плашете от нищо – каза той, – аз предявявам свои условия. Работя не за себе си, а за другите. За мене е въпрос на честолубие тия други да получат това, на което имат право.

„Добре – помисли си д'Артанян, – от тая страна съм спокоен.“

Той стисна ръката на Арамис и отиде при Портос.

– Приятелю – му каза, – вие толкова работихте с мене за изграждането на нашето щастие, че сега, когато дойде време да берем плодовете

на нашия труд, би било смешно да се поддадете на влиянието на Арамис, чиято хитрост (между нас казано, не винаги лишена от егоизъм) ви е известна, или на влиянието на Атос, който е благороден и безкористен, но едновременно и преситен човек: самият той не желае нищо за себе си и затова не разбира,

че другите могат да имат някакви желания. Какво бихте казали, ако единият или другият от двамата ни приятели ви предложат да освободите Мазарини?

– Ще кажа, че с голям труд го заловихме, за да го пуснем току-така.

– Браво, Портос! И ще бъдете напълно прав, приятелю мой, защото заедно с кардинала ще изпуснете вашето баронство, което вече държите в ръцете си, без да смятаме, че щом се измъкне от тука, Мазарини ще заповяда да ви обесят.

– Хайде де, така ли мислите?

– Уверен съм в това.

– Тогава по-скоро ще го убия, отколкото да го оставя да избяга.

– И ще бъдете напълно прав. Разбирате, заедно с нашите работници не трябва да уреждаме работите на фрондборите, които впрочем разбират политическите въпроси не като нас, старите войници.

– Не се страхувайте, мили приятелю – отговори Портос. – Аз ще гледам през прозореца как ще се качите на коня и ще ви следя с очи, докато изчезнете. После ще се върна и ще седна край вратата на кардинала, край тая стъклена врата, която води в стаята му. Оттам ще виждам всичко и при най-малкото подозрително движение ще го убия.

„Браво! – помисли си д'Артанян. – Уверен съм, че и от тая страна кардиналът ще бъде пазен добре“.

След това стисна ръката на владетеля на Пиерфон и отиде при Атос.

– Мили ми Атос – каза той, – аз заминавам. Искам да ви кажа само едно: вие познавате Ана Австрийска, единствената гаранция на живота ми е пленничеството на господин Мазарини; ако го изпуснете, аз съм загинал.

– Само това съображение, мили ми д'Артанян, е напълно достатъчно, за да ме превърне в бдителен тъмничар. Давам ви думата си, че ще намерите кардинала там, където го оставяте.

„Ето това ме успокоява повече от всички кралски подписи – помисли си д'Артанян. – Сега, когато Атос ми даде думата си, мога да замина“.

Д'Артанян замина наистина сам, само с шпагата си вместо конвой и

с прост пропуск от Мазарини, който трябваше да му даде достъп до кралицата.

Шест часа след заминаването си от Пиерфон той беше в Сен Жермен.

Там още никой не знаеше, че Мазарини е изчезнал; за това знаеше само Ана Австрийска, която криеше безпокойствието си дори от най-близките. В стаята на д'Артанян и Портос намериха двамата войници, вързани и със запушени уста. Веднага ги развързаха и им отпусиха устата, но те не можаха да кажат нищо освен това, което знаеха, тоест как ги бяха вмъкнали, свързали и съблекли. Но какво бяха направили Портос и д'Артанян, след като излязоха през отвора навън, войниците не знаеха също тъй, както и другите жители на замъка.

Само Бернуен знаеше малко повече от другите. Като видя, че господарят му не се връща, и като чу, че бие полунощ, той реши да проникне в оранжерията. Първата врата, барикадирана с мебели, събуди известни подозрения у него. После той излезе в коридора и видя, че всички врати са отворени. Същото видя и в стаята на Атос, отворена беше и вратата на парка. Оттук му беше лесно да върви след стъпките по снега; той видя, че стъпките свършват при стената; от другата ѝ страна намери същите следи, после следи от копита, после следи от цял кавалерийски отряд, който се отдалечаваше по посока на Ангиен. Тогава у него изчезна и последното съмнение, че кардиналът е отвлечен от тримата затворници, защото затворниците бяха изчезнали заедно с него. Бернуен изтича веднага в Сен Жермен да предупреди кралицата за изчезването на кардинала.

Ана Австрийска му заповяда да мълчи и Бернуен изпълни точно заповедта ѝ. Тя повика при себе си господин принца и му разказа всичко. Господин принцът изпрати веднага петстотин-шестстотин конници със заповед да претърсят всички околности и да доведат в Сен Жермен всички подозрителни отряди, които се отдалечават от Рюей, в каквато и посока да пътуват.

А тъй като д'Артанян не образуваше отряд, защото пътуваше сам, и тъй като не се отдалечаваше от Рюей, а отиваше в Сен Жермен, никой не му обърна внимание и той можа да извърши безпрепятствено пътуването си.

Когато влезе в двора на стария замък, първото лице, което нашият пратеник видя, беше все същият Бернуен, застанал на прага и очакващ известия за изчезналия си

господар.

Като видя д'Артанян, който влизаше на кон в почетния двор, Бернуен си потърка очите и си помисли, че се лъже. Но д'Артанян му кимна приятелски с глава, скочи на земята, хвърли поводите на минаващия лакей и се приближи до камердинера с усмивка на уста.

– Господин д'Артанян! – извика Бернуен като човек, който бълнува под влиянието на кошмар. – Господин д'Артанян!

– Лично той, господин Бернуен.

– А защо идвате тук?

– Да донеса известия за господин Мазарини, и то последни.

– Какво стана с него?

– Добре е като вас и мене.

– Значи нищо лошо не му се е случило?

– Абсолютно нищо. Само почувствува нужда да прескочи до Ил дьо Франс и ни помоли, господин граф дьо Ла Фер, господин дю Валон и мене, да го придружим. Ние като предани слуги не можахме да му откажем на такава молба. Снощи заминахме и ето ни тук.

– Ето ви тук.

– Негово високопреосвещенство имаше да предаде нещо тайно и строго поверително на нейно величество; такава поръчение можеше да се даде само на сигурен човек и затова той ме изпрати в Сен Жермен. Така че, драги господин Бернуен, ако искате да доставите удоволствие на вашия господар, доложете на нейно величество, че съм пристигнал, и й кажете по какъв повод.

Без да разсъждава дали гасконецът говори сериозно или се шегува, Бернуен разбра, че при сегашните обстоятелства само д'Артанян може да премахне безпокойствието на Ана Австрийска. Ето защо камердинерът отиде веднага да доложи за това особено посланичество и както предвидя, кралицата заповяда да въведат незабавно господин д'Артанян.

Д'Артанян се приближи до господарката си с всички знаци на най-дълбоко уважение.

Спря се на три крачки от нея, подгъна коляно и й подаде писмото.

То беше, както казахме вече, просто писмо, полупрепоръчително, полупълномощно. Кралицата го прочете, позна почерка на кардинала, макар написан с малко трепереща ръка, и тъй като в писмото не се говореше нищо за станалото, почна да пита за подробности.

Д'Артанян й разказа всичко с тоя наивен и простоват вид, който умееше да си придава при известни обстоятелства.

Докато той говореше, кралицата го гледаше с нарастващо учудване; тя не разбираше как може един човек да се осмели на такава

предприятие и още по-малко разбираше как той се осмелява да разказва за него на тази, на която интересът и почти дългът диктуваше да го накаже.

– Как, господине! – извика кралицата, почервеняла от негодуване, когато д'Артанян свърши разказа си. – Вие се осмелявате да ми признаете престъплението си! ... Да ми разкажете за предателството си!

– Извинете, всемилостива господарке, но струва ми се, че или аз се изразих зле, или ваше величество сте ме разбрали зле; тук няма нито престъпление, нито предателство. Господин Мазарини ни държеше в затвор, господин дю Валон и мене, защото не можахме да повярваме, че ни е изпратил в Англия, за да гледаме спокойно как ще отсекат главата на краля Чарлз I, зет на покойния ви съпруг, съпруг на кралица Анриет, ваша сестра и ваша гостенка, и че там направихме всичко, което можахме, за да спасим живота на краля мъченик. Ето защо ние бяхме убедени, моят приятел и аз, че тук има някакво недоразумение, на което сме станали жертва, и че е необходимо едно обяснение между нас и негово високопреосвещенство. А за да бъде от полза това обяснение, то трябваше да стане спокойно, далеч от досадните хора. Затова отведохме господин кардинала в замъка на приятеля ми и там се обяснихме. И ето, всемилостива господарке, както мислехме, така и излезе: станало недоразумение. Господин Мазарини мислел, че сме помагали на генерал Кромуел, а не на крал Чарлз, позор, който щеше да падне от нас на него, а от него и на ваше величество, подлост, която щеше да

опетни започващото царуване на вашия славен син. Ние доказахме противното на господин кардинала и същото ще докажем и на ваше величество, призовавайки за свидетел височайшата вдовица, която плаче в Лувър, където я настани вашата кралска щедрост. Той остана толкова доволен от тия доказателства, че в знак на задоволство ме изпрати, както ваше величество може да види, да приказвам с вас по удовлетворенията за нанесената ни обида, каквито естествено следва да се дадат на зле оценени и несправедливо преследвани благородници.

– Слушам ви и ви се чудя, господине – каза Ана Австрийска. – Наистина рядко съм виждала такова безочие.

– Ето – отговори д'Артанян, – сега и ваше величество се лъже отнотно намеренията ни, както се лъжеше господин Мазарини.

– Заблуждавате се, господине – възрази кралицата, – и аз се лъжа тъй малко, че след десет минути ще бъдете арестуван, а след един час сама ще замина начело на армията ми, за да освободя моя министър.

– Уверен съм, че ваше величество няма да извърши такова

неблагоразумие – каза д'Артанян, – най-напред защото е съвсем безполезно и може да доведе до тежки последици. Преди да бъде освободен, господин кардиналът ще бъде убит и негово високопреосвещенство е толкова уверен в това, че настойчиво ме помоли, ако забележа такива намерения у ваше величество, да направя всичко възможно, за да ви отклоня от тоя план.

– В такъв случай ще се задоволя с арестуването ви.

– И това е невъзможно, всемилостива господарке, защото арестуването ми е предвидено също така, както и освобождението на кардинала. Ако утре в определен час не се върна, други ден сутринта господин кардиналът ще бъде заведен в Париж.

– Вижда се, господине, че по положението си вие живеете далеч от хората и събитията; иначе щяхте да знаете, че господин кардиналът беше пет-шест пъти в Париж, след като го напуснахме, че там се видя с господин дьо Бофор, господин дьо Буйон, господин коадютора, господин д'Елбьоф и че нито един от тях не помисли дори да го арестува.

– Извинете, всемилостива господарке, зная всичко това; ето защо приятелите ми ще заведат господин кардинала не при господин дьо Бофор, не при господин дьо Буйон, нито при господин коадютора, нито при господин д'Елбьоф, защото всички тия господа воюват само за лични облаги и господин кардиналът ще се отърве евтино от тях, като им даде това, което желаят; ще го предадат на парламента. Наистина членовете на парламента могат да се подкупят поотделно, но самият господин Мазарини не е достатъчно богат, за да подкупи всичките изведнъж.

– Струва ми се – каза Ана Австрийска, като хвърли на д'Артанян поглед, презрителен у жена, но страшен у кралица, – струва ми се, че заплашвате майката на вашия крал.

– Всемилостива господарке, аз заплашвам, защото съм принуден на това – възрази д'Артанян. – Издигам се, защото трябва да се издигна на висотата на събитията и на действащите в тях лица. Но повярвайте ми, всемилостива господарке (това е също тъй вярно, както и че в тия гърди бие едно сърце за вас), повярвайте ми, че вие бяхте постоянен идол на живота ни, който – както знаете добре, боже мой – рискувахме двадесет пъти за ваше величество. Нима, всемилостива господарке, нима ваше величество няма да се съжали над слугите си, които от двадесет години живеят в сянка, без да издадат дори с въздишка светите и тържествени тайни, които имаха щастието да споделят с вас? Погледнете ме мене, който ви говоря, всемилостива господарке, мене, когото обвинявате, че съм повишил глас и че говоря заплашително. Какво съм?

Нещастен офицер без богатство, без подслон, без бъдеще, ако погледът на кралицата ми, който тъй дълго търсех, не се спре за миг върху мене. Погледнете господин граф дьо Ла Фер, тип на благородство, цвят на рицарство-то; той въстана срещу кралицата си, или по-скоро срещу министъра ѝ, но той не иска нищо, доколкото зная. Вижте най-последно господин дю Валон, тая вярна душа, тая желязна ръка: от двадесет години вече той чака от устата ви една дума, която да го направи по герб онова, което е по чувствата и безстрашието си. Вижте най-последно вашия народ, който е много нещо за една кралица, вашия народ, който ви обича и все пак страда., когото обичате и който

все пак гладува, който иска само да ви благославя и който все пак ви ... Не, греша, никога вашият народ не ще ви, проклина, всемилостива господарке. И така, кажете една дума, и всичко ще се свърши: мирът ще замести войната, сълзите ще отстъпят място на радостта, бедствията – на щастието.

Ана Австрийска погледна с известно учудване войнственото лице на д'Артанян, което изразяваше особено умиление.

– Защо не ми казахте всичко това, преди да действувате? – попита тя.

– Защото, всемилостива господарке, трябваше да докажа на ваше величество едно нещо, в което се съмнявахте, струва ми се: че още прищеждаме известна храброст и че заслужаваме известно внимание.

– И тая храброст не би отстъпила пред нищо, както виждам, нали? – попита Ана Австрийска.

– В миналото тя не отстъпи пред нищо – отговори д'Артанян. – Защо ще се изменя в бъдеще?

– И тая храброст, в случай на отказ и следователно в случай на борба, ще стигне дотам, че да ме отвлече мен самата от двореца ми и да ме предаде на фрондъорите, както искате да предадете моя министър?

– Никога не сме мислили за това, -, всемилостива господарке – каза д'Артанян с това гасконско самохвалство, което беше у него само простодушие. – Но ако ние четиримата бихме решили това, сигурно щяхме да го изпълним.

– Трябваше да зная това – прошепна Ана Австрийска. – Те са желязни хора.

– Уви, всемилостива господарке – въздъхна д'Артанян, – това ми доказва, че едва днес ваше величество има ясна представа за нас.

– Добре, но ако имам най-последно такава представа ...

– Ваше величество ще ни признае заслугите. Признавайки ни

заслугите, ваше величество ще престане да се отнася с нас като с обикновени хора. Ще види в мене посланик, достоен да се съвещава за важните интереси, които ми възложиха да обсъдя с вас.

– Де е договорт?

– Ето го.

XXXIII. КАК С ПЕРО И ЗАПЛАХА СЕ ВЪРШИ РАБОТА ПО-БЪРЗО И ПО-ДОБРЕ, ОТКОЛКОТО С ШПАГА И С ПРЕДАНОСТ (Продължение)

Ана Австрийска прегледа договора, подаден ѝ от д'Артанян.

– Тук виждам само общи условия – каза тя. – Изложени са исканията на господин дьо Конти, господин дьо Бофор, господин дьо Буйон, господин д'Елбьоф и господин коадютора. Но де са вашите?

– Ние си отдаваме справедливост, всемилостива господарке, но се поставяме на мястото, което ни се следва. Решихме, че имената ни не са достойни да фигурират при тия велики имена.

– Но вие, мисля, не сте се отказали от желанието си да ми предадете лично исканията си?

– Смятам, че вие сте велика и могъща кралица, всемилостива господарке, и че би било недостойно за вашето величие и вашето могъщество да не възнаградите както трябва храбрите хора, които ще доведат негово високопреосвещенство в Сен Жермен.

– Това е намерението ми – отговори кралицата. – Хайде, говорете.

– Този, който уреди работата (извинете, че започвам със себе си, но по неволя трябва да си придам важността, която ми придадоха събитията), този, който уреди работата за откупването на господин кардинала, трябва, струва ми се, за да бъде наградата достойна за ваше величество, трябва да бъде назначен за командир на гвардията, например капитан на мускетарите.

– Вие искате от мене мястото на господин дьо Тревил!

– Това място не е заето от никого, всемилостива господарке; от една година господин дьо Тревил го напусна и още не е заместен.

– Но това е една от първите военни длъжности при кралския двор!

– Господин дьо Тревил беше прост гасконски благородник като мене, всемилостива господарке, и все пак заемаше тая длъжност в продължение на двадесет години.

– Вие имате отговор за всичко, господине – каза Ана Австрийска.

Тя взе от масата един указ, попълни го и го подписа.

– Разбира се, всемилостїва господарке – каза д'Артанян, като взе указа и се поклони, – това е една хубава и благородна награда. Но на тоя свят няма нищо трайно и човек, изпаднал в немилост пред ваше величество, още утре би загубил тая длъжност.

– Тогава какво искате? – попита кралицата, като се изчерви от това, че тїй добре я разгада тоя човек, също тїй проникателен като нея.

– Сто хиляди ливри, които трябва да бъдат изплатени на тоя беден капитан на мускетарите, когато услугите му престанат да се харесват на ваше величество.

Ана се поколеба.

– А тия дни – продължи д'Артанян – парижаните предлагаха с постановление на парламента шестстотин хиляди ливри на онзи, който им предаде кардинала жив или мъртъв: жив – за да го обесят, мъртъв – за да го влачат по улиците!

– Добре – каза Ана Австрийска, – вие сте умерен, защото искате от една кралица само една шеста част от това, което предлага парламентът.

И подписа задължение за сто хиляди ливри.

– После? – каза тя.

– Всемилостїва господарке, моят приятел дю Валон е богат и следователно не ламти за пари; но спомням си, че между него и господин Мазарини ставаше дума да се превърне владението му в баронство. Дори, доколкото си спомням, това му беше обещано.

– Той не е от знатен произход! – възрази Ана Австрийска. – Ще му се смеят.

– Може би – отговори д'Артанян. – Но уверен съм в едно: който се смее веднъж, няма да се смее втори път.

– Съгласна съм и за баронството – каза Ана Австрийска.

И подписа.

– Сега остава кавалерът или абатът д'Ербле, както желае ваше величество.

– Епископ ли иска да стане той?

– Не, всемилостїва господарке, желанието му е по-просто.

– Какво е то?

– Кралят да благоволи да стане кръстник на сина на госпожа дьо Лонгвил.

Кралицата се усмихна.

– Господин дьо Лонгвил е от кралска кръв, всемилостїва

господарке – каза д'Артанян.

– Да – отвърна кралицата. – Но синът му?

– Синът му, всемилостива господарке... трябва да е също от кралска кръв като мъжа на майка си.

– И приятелят ви не иска нищо повече за госпожа дьо Лонгвил.

– Не, всемилостива господарке, защото се надява, че негово величество кралят, благоволявайки да стане кръстник на това дете, не може да не подари на майка му, по случай черкуването ѝ след раждането, най-малко петстотин хиляди ливри, като предостави, разбира се, на баща му управлението на Нормандия.

– Що се отнася до управлението на Нормандия, мисля, че мога да се съглася – каза кралицата. – Но нищо не мога да кажа за тия петстотин хиляди ливри: господин кардиналът ми повтаря непрекъснато, че вече няма пари в държавното съкровище.

– Ние заедно с него ще потърсим пари, всемилостива господарке, ако ваше величество позволи, и сигурно ще намерим.

– После?

– После ли, всемилостива господарке?...

– Да.

– Това е всичко.

– Нима нямате четвърти другар?

– Имаме, всемилостива господарке: господин граф дьо Ла Фер.

– Какво иска той?

– Нищо не иска.

– Нищо ли?

– Точно така.

– Нима има на света човек, който не иска нищо, когато може да иска?

– Има, всемилостива господарке: господин граф дьо Ла Фер. Господин граф дьо Ла Фер не е човек.

– А какво е?

– Господин граф дьо Ла Фер е полубог.

– Няма ли той син, младеж, роднина, племенник, за който Коменж ми говори като за храбър момък и който донесе с господин дьо Шати-йон знамената, взети при Ланс?

– Той има, както ваше величество каза, един възпитаник, който се казва виконт дьо Бражелон.

– Ако на тоя младеж се даде един полк, какво ще каже настойникът му?

– Може би ще се съгласи.

– Може би?

– Да, ако ваше величество лично го помолите.

– Вие казахте истината, господине, той е особен човек. Добре, ще помислим и може би ще го помолим. Доволен ли сте сега, господине?

– Да, ваше величество. Но има още едно нещо, което кралицата не е подписала.

– Кое?

– То е най-важното.

– Предварителното съгласие за договора ли?

– Да.

– Каква полза? Утре ще подпише договора.

– В едно мога да уверя ваше величество – каза д'Артанян: ако ваше величество не подпише това съгласие днес, по-късно няма да намери време за това. Коленопреклонно ви моля, благоволете да пишете под тая програма, изцяло написана от ръката на господин Мазарини, както виждате:

„Съгласна съм да утвърдя договора, предложен от парижаните“.

Ана се намери натясно, не можеше да отстъпи и подписа. Но щом подписа, накърненото ѝ високомерие избухна като буря и тя се разплака.

Д'Артанян трепна, като видя тия сълзи. И по онова време кралиците плачеха като обикновени жени.

Гасконецът поклати глава. Сълзите на кралицата сякаш пареха сърцето му.

– Всемилостива господарке – каза той, като коленичи, – погледнете нещастния благородник, който е в нозете ви, той ви моли да вярвате, че по един знак на ваше величество е готов да се хвърли в огъня. Той вярва в себе си, вярва в приятелите си, иска също така да вярва и в кралицата си; и за доказателство, че не се страхува от нищо, че не спекулира с нищо, той ще върне господин Мазарини на ваше величество без всякакви условия. Ето, всемилостива господарке, заповядайте свещените подписи на ваше величество; ако мислите, че трябва да ми ги върнете, върнете ги. Но от тоя миг те не ви задължават с нищо.

И д'Артанян, все още на колене, с поглед, пламтящ от гордост и мъжествена неустрашимост, връчи вкупом на Ана Австрийска всички книжа, които беше изтръгнал поотделно и с толкова труд.

Има минути (защото на тоя свят ако не всичко е добро, не и всичко е лошо), има минути, когато в най-закоравелите и най-студените сърца

кълни, оросено от сълзите на силното вълнение, великодушно чувство, което се задушава от пресметливостта и гордостта, ако друго чувство не го завладее в минутата на раждането му. Ана преживяваше такава минута. Отстъпвайки на собственото си вълнение, еднакво с вълнението на кралицата, д'Артанян извърши най-изкусен дипломатически ход; и веднага получи награда за ловкостта си или за безкористието си – според това дали на ума или на сърцето ще се припише причината за постъпката му.

– Имате право, господине – каза Ана, – аз не ви познавах. Ето ви подписаните книга, връщам ви ги доброволно; вървете и ми доведете кардинала колкото се може по-скоро.

– Всемиловитва господарке – рече д'Артанян, – преди двадесет години (паметта ми е добра) имах честта зад една портиера в кметството да целуна една от тия прекрасни ръце.

– Ето ви и другата – каза кралицата, – и за да не бъде лявата по-малко щедра от дясната (тя свали от пръста си един диамант почти като първия), вземете тоя пръстен и го пазете за спомен от мене.

– Всемиловитва господарке – заяви д'Артанян, като стана, – сега аз имам само едно желание: първото нещо, което поискате от мене, да бъде животът ми.

И с присъщата си походка излезе от стаята.

– Аз не ценях тия хора – промълви Ана Австрийска, като гледаше след отдалечаващия се д'Артанян, – а сега е много късно, за да ги използвам: след една година кралят ще бъде пълнолетен!

Петнадесет часа по-късно д'Артанян и Портос доведоха Мазарини при кралицата и получиха, единият – указа за чин капитан на мускетарите, другият – грамота за титлата барон.

– Е, доволни ли сте? – попита Ана Австрийска. Д'Артанян се поклонил. Портос въртеше грамотата в ръцете си и гледаше Мазарини.

– Какво има още? – попита министърът.

– Ами, ваше високопреосвещенство, липсва още орден.

– Но вие знаете, господин барон – възрази Мазарини, – че за получаване на орден са необходими специални заслуги.

– О! – каза Портос. – Аз искам синята лента не за себе си, ваше високопреосвещенство.

– А за кого? – попита Мазарини.

– За приятеля ми, господин граф дьо Ла Фер.

– О, това е друго нещо! – рече кралицата. – Той се е отличил достатъчно.

– Значи ще я получи?

– Непременно.

В същия ден парижкият договор беше подписан: оповестиха навсякъде, че кардиналт не е излизал три дни, за да го изработи по-добре.

Ето какво печелеше всеки от тоя договор:

Господин дьо Конти получи Данвиле и доказал способностите си като генерал, издействува да остане военен и да не става кардинал. Освен това заговориха с него за брак с една племенница на Мазарини; принцът прие благосклонно това предложение: на него му беше все едно за коя ще го женят, стига само да го женят.

Господин херцог дьо Бофор се върна в двора, като получи всички удовлетворения за нанесените му обиди и всички почести, подобаващи на ранга му. Обещаха му, че ще опростят всички, които му помагаша в бягството; дадоха му адмиралски чин, по наследство от баща му, херцог дьо Вандом, и освен това парично обезщетение за къщите и замъците му, разрушени по заповед на Бретанския парламент.

Херцог дьо Буйон получи имения, равни по стойност на Седанско-то му херцогство, обезщетение за неполучаване на доходите от това херцогство в продължение на осем години и титлата принц както за него, така и за цялото му семейство.

Господин херцог дьо Лонгвил получи управлението на Пон дьо л'Арш, петстотин хиляди ливри за жена си и честта синът му да бъде кръстен от младия крал и младата Анриет Английска.

Арамис издействува освен това Базен да служи при тая церемония, а Планше да достави бонбоните.

Херцог д'Елбьоф получи изплащане на сумите, на които имаше право жена му, сто хиляди ливри за най-големия си син и по двадесет и пет хиляди за всеки от останалите трима.

Само коадюторът не получи нищо; обещаха му да му издействуват кардиналска шапка от папата; но той знаеше колко може да се надява на такива обещания, дадени от кралицата и от Мазарини. Обратно на господин дьо Конти, коадюторът, не можейки да стане кардинал, се видя принуден да остане военен.

Ето защо когато цял Париж ликуваше по случай връщането на краля, което трябваше да стане след два дни, само Гонди сред общото веселие беше толкова раздражен, че веднага изпрати за двама души, които обикновено викаше, когато беше в лошо настроение.

Тия двама души бяха: граф дьо Рошфор и просякът от Сент Йосташ.

Те дойдоха с обикновената си точност и коадюторът прекара с тях една част от нощта.

XXXIV. В КОЯТО СЕ ДОКАЗВА, ЧЕ ПОНЯКОГА КРАЛЕТЕ МОГАТ ДА ВЛЯЗАТ ПО-МЪЧНО В СТОЛИЦАТА НА КРАЛСТВОТО СИ, ОТКОЛКОТО ДА ИЗЛЯЗАТ ОТ НЕЯ

Докато д'Артанян и Портос отвеждаха кардинала в Сен Жермен, Атос и Арамис, които се бяха разделили с тях в Сен Дени, се върнаха в Париж.

Всеки от тях трябваше да направи по едно посещение.

Едва пристигнал, Арамис отиде бързо в кметството, където живееше госпожа дьо Лонгвил. Като чу за мира, хубавата херцогиня се развика. Войната я правеше кралица, мирът я караше да абдикира; тя заяви, че никога няма да подпише договора и че иска вечна война.

Но когато Арамис ѝ представи тоя мир в истинската му светлина, тоест с всичките му облаги, когато вместо несигурното ѝ и оспорвано кралство в Париж той ѝ показва вицецралството на Пон дьо л'Арш, тоест на цяла Нормандия, когато подрънка край ушите ѝ петстотин хиляди ливри, обещани от кардинала, когато заслепи очите ѝ с честта, че сам кралят ще бъде кръстник на сина ѝ, госпожа дьо Лонгвил продължи да възразява само за лице, както правят обикновено всички хубави жени, и да се защитава само с намерение да се предаде.

Арамис се престори, че вярва на съпротивата ѝ, и не поиска да се лиши от удоволствието да я убеди.

– Херцогиньо – ѝ каза той, – вие искахте да победите господин принца, вашия брат, тоест най-великия пълководец на нашето време. Вие успяхте, господин принцът е победен, защото не може да продължава войната. Сега го привлечете на наша страна. Откъснете го незабелязано от кралицата, която той не обича, и от господин Мазарини, когото презира. Фрондата е комедия, в която изиграхме само първото действие. Да видим господин Мазарини, когато настъпи развързката, тоест когато господин принцът, благодарение на вас, се обърне срещу двора.

Госпожа дьо Лонгвил се преклони пред доводите му. Фрондиращата херцогиня беше толкова силно уверена в могъществото на очарователните си очи, че не се съмняваше ни най-малко във влиянието им

дори върху господин дьо Конде; и скандалната хроника от онова време гласи, че тя не се беше излъгала.

Атос, след като се раздели с Арамис на площад Роял, отиде при госпожа дьо Шеврьоз. Тя също беше фрондърка за убеждаване, но с нея това не беше тъй лесно, както с младата ѝ съперница; в договора не бе включено нито едно условие в нейна полза. Господин дьо Шеврьоз не се назначава за управител на някоя провинция и ако кралицата се съгласеше да стане кръстница, тя би могла да кръсти само внук или внучка на херцогинята.

Ето защо при първите думи за мир госпожа Дьо Шеврьоз се намръщи; и въпреки цялата логика на Атос, който се мъчеше да ѝ докаже, че по-нататъшната война е невъзможна, тя настоя да се продължат неприятелските действия.

– Прелестна приятелко – каза Атос, – позволете ми да ви кажа, че всички са уморени от войната, че с изключение на вас и на господин коадютора може би, всички желаят мир. Ще направите да ви заточат, както стана при крал Луи XIII. Повярвайте ми, за нас вече мина времето на интригите и вашите очарователни очи не са създадени да угаснат в сълзи за Париж, където винаги ще има две кралици, докато вие сте тук.

– О! – извика херцогинята. – Аз не мога да воювам сама, но мога да си отмъстя на тая неблагоприятна кралица и на тоя честолюбив любимец и... честна дума на херцогиня, ще си отмъстя!

– Херцогиньо – каза Атос, – коленопреклонно ви се моля, не убивайте бъдещето на господин дьо Бражелон; ето той напредва, господин принцът му желае доброто, той е млад, нека оставим младия крал да се затвърди! Уви, простете слабостта ми, херцогиньо: идва време, когато човек оживява и подмладява в децата си.

Херцогинята се усмихна полунежно, полунасмешливо.

– Графе – каза тя, – много се страхувам, че сте купени от придворната партия. Да не би да сте получили някоя синя лента?

– Да, херцогиньо – отговори Атос, – получих лентата на Жартиерата, която крал Чарлз I ми даде няколко дни преди смъртта си.

Графът казваше истината: той не знаеше за молбата на Портос, не знаеше, че има и друга синя лента.

– Няма що, ще трябва да се запиша при старите жени! – замислено рече херцогинята.

Атос улови ръката ѝ и я целуна. Тя го погледна, въздъхна и каза:

– Графе, Бражелон трябва да е прелестно имение. Вие сте човек с вкус; там навярно има вода, гори, цветя.

Тя въздъхна отново и подпря очарователната си глава на кокетно свитата ръка, все още възхитителна по форма и по белота.

– Херцогиньо, какво говорите? – попита графът. – Никога не съм ви виждал тъй млада и тъй хубава.

Херцогинята поклати глава.

– Господин дьо Бражелон остава ли в Париж? – запита тя.

– Какво мислите?

– Оставете ми го.

– О, не, херцогиньо! Ако вие сте забравила историята на Едип, аз си я спомням.

– Наистина, вие сте много мил, графе, и бих желала да прекарам един месец в Бражелон.

– Не се ли страхувате, че ще ми навлечете много завистници, херцогиньо? – любезно попита Атос.

– Не, графе, ще дойда инкогнито, под името Мари Мишон.

– Вие сте очарователна, херцогиньо.

– Но не задържайте Раул при себе си.

– Защо?

– Защото е влюбен.

– Той... едно дете!

– Затова и обича едно дете! Атос се замисли.

– Имате право, херцогиньо, един ден тая необикновена любов към седемгодишно дете може да го направи много нещастен. Започва война във Фландрия; той ще отиде там.

– А когато се върне, изпратете ми го; аз ще му дам броня против любовта.

– Уви, херцогиньо! – отвърна Атос. – Днес любовта е като войната: и в двата случая бронята е безполезна.

В тая минута влезе Раул; той идваше да съобщи на графа и на херцогинята, че тържественото влизане на краля, на кралицата и на министъра е определено за следния ден – така му казал приятелят му граф дьо Гиш.

Наистина на другия ден, още призори, дворецът се приготви да напусне Сен Жермен.

В навечерието кралицата повика д'Артанян при себе си.

– Господине – каза му тя, – уверяват ме, че Париж не е спокоен. Страхувам се за краля; вървете край дясната вратичка на каретата ни.

– Ваше величество може да не се тревожи – отговори д'Артанян. – Отговарям за краля.

И като се поклони на кралицата, излезе. Когато излезе от покоите на кралицата, Бернуен му доложи, че кардиналът иска да го види по важна работа. Той отиде веднага при кардинала.

– Господине – му каза Мазарини, – разправят, че в Париж се готви бунт. Аз ще бъда отляво на краля и тъй като бунтът е насочен главно срещу мене, вървете край лявата вратичка на каретата ни.

– Ваше високопреосвещенство може да бъде спокоен – му отговори д'Артанян. – Косъм няма да падне от главата ви.

„Дявол да го вземе! – помисли си той, когато излезе в чакалнята. – Как да се измъкна от това положение? Не мога да бъда едновременно и от лявата, и от дясната страна на каретата. А, ето: аз ще пазя краля, а Портос ще пази кардинала“.

Това решение се хареса на всички, което се случва много рядко. Кралицата вярваше в храбростта на д'Артанян, която тя познаваше, а Мазарини вярваше в силата на Портос, която беше изпитал.

Шествието тръгна за Париж в предварително установен ред. Гито и Коменж, начело на гвардията, вървяха първи; след тях се движеше кралската карета, от дясната страна на която яздеше д'Артанян, а от лявата – Портос; след това идваха мускетарите, стари приятели на д'Артанян от двадесет и две години, техен лейтенант от двадесет години и техен капитан от вчера.

Когато Кралската карета пристигна на барьерата, чуха се силни викове: „Да живее кралят!“ и „Да живее кралицата!“ Няколко гласове завикаха: „Да живее Мазарини!“ , но никой не ги подкрепи.

Поеха към Нотър Дам, където трябваше да се изпее един *Te Deum*.

Цялото население на Париж беше по улиците. Швейцарците бяха строени по целия път, но пътят беше толкова дълъг, че те бяха поставени по един в ред и на шест-осем крачки един от друг. Следователно тая стена беше доста несигурна; тя често се пробиваше от вълните на народа и с голяма мъка се възстановяваше.

Всеки път, когато народната тълпа се приближаваше, с най-добри чувства, от желание да види по-отблизо краля и кралицата, които парижаните не бяха виждали цяла година, Ана Австрийска поглеждаше неспокойно д'Артанян, но той я успокояваше с усмивка.

Мазарини, който беше похарчил хиляда луидора, за да викат: „Да живее Мазарини!“ , и който оценяваше чутите викове на двадесет пистолета, поглеждаше Портос също така неспокойно, но великанът телохранител отговаряше на погледите му с такъв внушителен бас: „Бъдете спокоен, ваше високопреосвещенство“, че Мазарини наистина почти се

успокои.

Когато пристигнаха в Пале Роял, тълпата стана още по-голяма; тя нахлу на площада от всички съседни улици; и цялата тая народна вълна приличаше на широка бурна река, която течеше шумно към кралската карета по улица Сент Оноре.

Когато шествието стигна на площада, разнесоха се силни викове: „Да живеят техни величества!“ Мазарини надзърна пред вратичката. Два-три гласа поздравиха появата му с вика: „Да живее кардиналт!“ Но почти веднага бяха заглушени безмилостно от свиркания, и дюдюкания. Мазарини побледня и се отдръпна бързо назад.

– Мръсници! – промърмори Портос.

Д'Артанян не каза нищо, но засука мустака си с особено движение, което показваше, че хубавото му гасконско настроение се засили още повече.

Ана Австрийска се наведе, към ухото на младия крал и му каза ниско:

– Сине мой, кимнете любезно на господин д'Артанян и му кажете няколко думи.

Младият крал се наведе към вратичката.

– Аз още не съм ви казал добро утро, господин д'Артанян – рече той, – и все пак ви познах. Вие стояхте зад завесите на леглото ми, когато парижаните искаха да видят как спя.

– И ако кралят позволи – отговори д'Артанян, – аз ще бъда винаги край него, когато го заплашва някаква опасност.

– Господине – обърна се Мазарини към Портос, – какво ще направите, ако цялата тая тълпа се нахвърли върху нас?

– Ще убия колкото се може повече, ваше високопреосвещенство – отговори Портос.

– Хм! – промърмори Мазарини. – Колкото храбър и силен да сте, вие не можете да убиете всичките.

– Наистина – рече Портос, като се надигна на стрemenата, за да огледа по-добре тълпата, – наистина, много са.

„Май че бих предпочел другия“ – помисли си Мазарини. И се отпусна в дъното на каретата.

Кралицата и министърът ѝ се безпокояха ненапрасно, особено министърът. Тълпата започваше да се вълнува бурно, макар че все още запазваше външните признаци на уважение и дори на обич към краля и към регентката. Чу се глух шум, който, когато се носи над вълни, предсказва буря, а когато се носи над тълпа, предсказва бунт.

Д'Артанян се обърна към мускетарите и с очи им направи знак, незабележим за тълпата, но много разбираем за тия храбри воини.

Редиците на конете се сгъстиха и лек трепет мина сред хората.

При бариерата де Сержан шествието се видя принудено да спре. Коменж, който яздеше начело на шествието, се обърна назад и се приближи до каретата на кралицата. Кралицата запита д'Артанян с поглед. Той ѝ отговори по същия начин.

– Вървете напред – каза кралицата.

Коменж се върна на предишното си място. Направиха усилие и живата преграда бе пробита.

В тълпата се разнесе ропот, който се отнасяше голя път не само за министъра, но и за краля.

– Напред! – извика д'Артанян със силен глас.

– Напред! – повтори Портос. Но тълпата сякаш чакаше само тая демонстрация, за да

избухне; всички враждебни чувства, спотаени в нея, избухнаха едновременно. От всички страни се чува викове: „Долу Мазарини!“ „Смърт на кардинала!“

В същото време по улиците Гренел Сент Оноре и дю Кок нахлу двойна вълна, проби слабата стена на швейцарската гвардия и стигна до конете на д'Артанян и Портос.

Тая нова вълна беше по-опасна от другите, защото се състоеше от въоръжени хора, и то въоръжени тъй, както обикновено не се въоръжава простолудието. Виждаше се, че това последно движение не е дело на случая, събрал група недоволни на едно място, а комбинация на враждебен дух, организиран нападение.

Всяка от тия две групи имаше свой водач. Единият явно принадлежеше не само към народа, но дори към почетното съсловие на просящите; в другия лесно можеше да се познае благородник въпреки старание му да се държи като човек от простолудието.

Двамата действаха очевидно по едно и също внушение.

Тук стана такова сблъскване, че то се усети дори в кралската карета; после се чува хиляди викове, които се сляха в един общ рев, пресечен от два-три гърмежа.

– Мускетари, при мене! – извика д'Артанян. Конвойт се построи в две редици: единият от дясната,

другият от лявата страна на каретата, единият на помощ на д'Артанян, другият на Портос.

Тогавата стана схватка, която беше толкова по-страшна, защото

нямаше цел, толкова по-гибелна, защото не знаеха нито за какво, нито за кого се бият.

XXXV. В КОЯТО СЕ ДОКАЗВА, ЧЕ ПОНЯКОГА КРАЛЕТЕ МОГАТ ДА ВЛЯЗАТ ПО-МЪЧНО В СТОЛИЦАТА НА КРАЛСТВОТО СИ, ОТКОЛКОТО ДА ИЗЛЯЗАТ ОТ НЕЯ (Продължение)

Както всички народни движения, първото нападение на тая тълпа беше ужасно. Малобройни и зле строени, мускетарите не можеха да управляват свободно конете си в това множество и започнаха да разстройват редовете си.

Д'Артанян поиска да спуснат завеските на каретата, но младият крал протегна ръка и каза:

– Не, господин д'Артанян, искам да видя.

– Ако ваше величество иска да види, добре, нека гледа! – рече д'Артанян.

И като се обърна с тая ярост, правеща го толкова страшен, д'Артанян подскочи към водача на бунтовниците, който с пистолет в едната ръка и с широка сабя в другата се опитваше да си пробие път до вратичката на каретата и воюваше с двама мускетари.

– Назад, дявол да го вземе! – извика д'Артанян. – Назад!

При тоя глас човекът с пистолета и широката сабя вдигна глава: но беше много късно: д'Артанян беше нанесъл удара си и шпагата му прониза гърди @ге на противника.

– А, пусто да остане! – извика д'Артанян, като се опитваше много късно да задържи удара. – Какво правите тук, графе?

– Дойдох да довърша предопределението на съдбата – отговори Рошфор, като падна на едното коляно. – Аз се оправих от три удари на шпагата ви, но от четвъртия няма да се оправя.

– Графе – каза д'Артанян с известно вълнение, – аз ударих, без да зная, че сте вие. Ще бъда много огорчен, ако трябва да умрете, и умрете с чувство на омраза към мене.

Рошфор протегна ръка на д'Артанян.

Д'Артанян я улови. Графът поиска да каже нещо, но думите се задушиха от бликналата кръв. Той се обтегна конвулсивно и издъхна.

– Назад, нехранимайковци! – викна д'Артанян. – Водачът ви умря и

сега няма какво повече да правите тук.

Действително като че ли граф дьо Рошфор беше душата на нападението от тая страна на кралската карета: тълпата, която вървеше след нето и му се подчиняваше, побягна веднага, щом видя, че той падна. Д'Артанян се спусна с двадесетина мускетари в улица дю Кок и тая част от бунтовниците изчезна като дим, като се пръсна по площада Сен Жермен л'Оксероа и се отправи към кейовете.

Д'Артанян се върна назад, за да помогне на Портос, ако Портос има нужда. Но Портос, от своя страна, беше свършил работата си също тъй добросъвестно – като д'Артанян. Лявата страна на каретата беше почистена не по-зле от дясната и сега вдигаха завеската, която Мазарини, не тъй войнствен като краля, бе заповядал да спуснат.

Портос имаше много меланхолен вид.

– Какво ви стана, Портос? Победител сте, а имате такъв особен израз на лицето!

– Но и вие сам ми изглеждате силно развълнуван! – отговори Портос.

– Има защо, дявол да го вземе! Току-що убих един стар приятел.

– Наистина ли? – рече Портос. – Кого?

– Клетия граф дьо Рошфор! ...

– Е, също като мене! И аз току-що убих един човек, чието лице ми се стори познато; за нещастие ударих го по главата и за миг кръвта заля лицето му.

– И нищо ли не каза, като падаше?

– Да, каза: Уф!

– Разбирам – рече д'Артанян, като не можа да се въздържи да не се засмее, – щом не е казал друго нещо, от това нищо не сте разбрали.

– Какво става, господине? – попита кралицата.

– Всемилостива господарке – отговори д'Артанян, – пътят е напълно свободен и ваше величество може да продължи пътуването си.

Действително шествието пристигна благополучно до катедралата Нотър Дам, под портала на която цялото духовенство, начело с коадютора, чакаше краля, кралицата и министъра – по случай щастливото им завръщане щеше да се изпее *Te Deum*.

През време на службата, точно когато тя вече завършваше, едно силно уплашено момче влезе в катедралата, изтича в сакристията, бързо се облече като четец, проби си път през тълпата в храма благодарение на одеждата си и се приближи до Базен, който, в синьото си расо и с пръчицата си за палене на свещи в ръка, стоеше важно срещу черковния

пазач пред подиума за хора.

Базен почувствува, че някой го дърпа за ръкава. Той наведе към земята очите си, издигнати набожно към небето, и позна Фрике.

– Е, какво има, хубостнико? – попита той. – Как смееш да ме безпокоиш при изпълнение на службата ми?

– Ами това, господин Базен – отговори Фрике, – че господин Майяр, когото познавате добре, раздавачът на светена вода в Сент Йосташ

...

– Да, после? ...

– Та той, през време на схватката, получи удар с шпага по главата; удари го ей оня великан, виждате ли го, който е с бродерии по всички шевове.

– Така ли? В такъв случай трябва да е много зле.

– Толкова зле, че умира и че преди смъртта си иска да се изповяда пред господин коадютора, който, както разправят, има власт да опрощава най-тежките грехове.

– И той си въобразява, че господин коадюторът ще се обезпокои за него?

– Да, сигурно, защото изглежда господин коадюторът му е обещал.

– А кой ти каза това?

– Самият господин Майяр.

– Значи си го видял, а?

– Разбира се, аз бях там, когато падна.

– А какво правеше там?

– Ами виках: „Долу Мазарини! Смърт на кардинала! На бесилката италианецът!“ Нали това ми казахте да викам?

‘Сакристия – Отделение в католически храм за църковни одежди и утвари. – Б. пр.

– Ще млъкнеш ли, обеснико! – рече Базен, като се озърна неспокойно.

– Така че клетият господин Майяр ми каза: „Иди намери господин коадютора, Фрике, и ако ми го доведеш, ще те направя мой наследник“. Представете си, отче Базен, наследник на господин Майяр, раздавача на светена вода в Сент Йосташ, а? Ще си живея със скръстени ръце! Но все едно, бих искал да му направя тая услуга. Какво ще кажете?

– Ей сега ще предупредя господин коадютора – рече Базен.

Наистина той се приближи почтително и бавно до прелата и му

прошепна няколко думи на ухото. В отговор на това прелатът кимна утвърдително с глава.

Базен се върна също тъй бавно на предишното си място и каза на Фрике:

– Иди кажи на умирация да потърпи малко. Негово преосвещенство ще бъде у него след един час.

– Добре! – рече Фрике. – Ето ме богат.

– Тъкмо се сетих, къде го занесоха? – попита Базен.

– В кулата Сен Жак ла Бушри.

Във възторг от успеха на посланичеството си, Фрике дори не съблече дрехата си на четец, която впрочем му даваше възможност да се движи по-лесно, излезе от катедралата и затича с най-голяма бързина към кулата Сен Жак ла Бушри.

Наистина щом Те Деум-ът се свърши, коадюторът, както беше обещал и дори без да свали свещеническите си одежди, се упъти на свой ред към старата кула, която познаваше толкова добре.

Той пристигна навреме. Раненият още не беше умрял, макар че отслабваше от минута на минута.

Отвориха му вратата на стаята, където просякът агонизираше.

След минута от нея излезе Фрике с голяма кожена торба в ръка. Момчето я развърза веднага и за свое най-голямо учудване видя, че е пълна със злато.

Просякът съдържа думата си и го направи свой наследник.

– Ах, майко Нанет! – извика Фрике, като едва поемаше дъх. – Ах, майко Нанет!

Той не можа да каже нищо повече. Но ако нямаше сили да говори, имаше сили да действа. Той хукна по улицата колкото му държеха краката; и както Маратонският грък падна на атинския площад с лавров венец в ръцете, така и Фрике падна, когато стигна до прага на съветника Брусел, като разпиля по пода луидорите от торбата си.

Майка Нанет вдигна най-напред луидорите, а после вдигна Фрике.

През това време шествието влезе в Пале Роял.

– Господин д'Артанян е много храбър човек, мамо – каза младият крал.

– Да, сине мой, той е правил много големи услуги на баща ви. Имайте го предвид в бъдеще.

– Господин капитан – обърна се младият крал към д'Артанян, като слезе от каретата, – кралицата ми поръча да ви покания днес на обяд, вас и вашия приятел барон дю Валон.

Това беше голяма чест за д'Артанян и за Портос; ето защо Портос беше във възторг. Но през време на обяда нашият благородник изглеждаше много замислен.

– Какво ви е, бароне? – го попита д'Артанян, като слизаха по стълбата на Пале Роял. – През време на обяда имахте много загрижен вид.

– Мъчех се да си спомня де съм виждал тоя просяк, когото май че убих.

– И не можете ли да си спомните?

– Не.

– Е, мислете, приятелю, мислете. Когато си спомните, ще ми кажете, нали?

– Не ще и дума! – отговори Портос.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като се върнаха у дома си, двамата приятели намериха писмо от Атос, който им определяше среща на следния ден сутринта в страннотиелницата „Гран Шарлеман“.

Двамата си легнаха рано, но нито единият от тях не можа да заспи. Когато човек постигне всичките си желания, радостта пропъжда съня му, поне през първата нощ.

На следния ден, в определения час, двамата отидоха у Атос. Намериха графа и Арамис в пътнически дрехи.

– Я, значи всички заминаваме? – каза Портос. – Тая сутрин и аз се приготвих за пътуване.

– О, боже мой, да! – отговори Арамис. – В Париж няма вече какво да се прави, щом няма вече фронда. Госпожа дьо Лонгвил ме покани да прекарам няколко дни в Нормандия и ми поръча, докато кръщават сина ѝ, да ѝ приготвя квартира в Руан. Отивам да изпълня поръчката ѝ, след това, ако няма нищо ново, ще се закопая отново в манастира в Ноази льо Сек.

– А аз се връщам в Бражелон – каза Атос. – Вие знаете, мили д'Артанян, че сега съм само добър и честен селски жител. Горкият Раул няма друго богатство освен моето! Трябва да се грижа за имота, щом съм само един вид управител.

– А какво ще направите с Раул?

– Ще ви го оставя, приятелю мой. Започва война във Фландрия; вземете го там със себе си; страх ме е, че пребиваването му в Блоа може да бъде опасно за младата му глава. Вземете го със себе си и го научете да бъде храбър и честен като ес.

– Ще се разделя с вас, Атос, но поне ще ми остане милият Раул – каза д'Артанян. – И макар да е още дете, тъй като цялата ви душа е преминала в него, мили Атос, ще си мисля винаги, че вие сте с мене, че ме придружавате и подкрепяте.

Четиримата приятели се прегърнаха със сълзи на очите.

След това се разделиха, без да знаят дали ще се видят някога отново.

Д'Артанян се върна на улица Тиктон заедно с Портос, който беше все още замислен и все още се мъчеше да си спомни кой е тоя човек, когото уби. Като пристигнаха до

странноприемницата „Козичка“, те видяха, че каретата на барона е готова и че Мускетон седи вече на коня.

– Слушайте, д'Артанян – каза Портос, – разделете се с шпагата и елате с мене в Пиерфон, Брасьо или Валон. Ще остареем заедно, като си спомняме за нашите приятели.

– Не, не! – отговори д'Артанян. – Пусто да остане! Отваря се война и аз искам да участвувам в нея. Надявам се да изкарам още нещо.

– Какво се надявате да станете?

– Маршал на Франция, дявол да го вземе!

– Аха! – извика Портос, като гледаше, д'Артанян, към гасконските хвалби на когото все още не беше свикнал напълно.

– Елате с мене, Портос – каза д'Артанян. – Ще ви направя херцог.

– Не – отвърна Портос, – Мустон не иска вече да воюва. Освен това у дома са ми приготвили тържествено посрещане, което ще накара всичките ми съседи да се пукнат от яд.

– На това няма какво да отговоря – рече д'Артанян, който познаваше суетността на новия барон. – И така, довиждане, приятелю мой.

– Довиждане, мили капитане – отвърна Портос. – Вие знаете, че когато поискате да ме видите, винаги ще бъдете добре дошъл в баронските ми владения.

– Да – каза д'Артанян, – като се върна от похода, ще дойда.

– Каретата на господин барона чака – доложи Мускетон.

Двамата приятели се разделиха, като си стиснаха ръка. Д'Артанян остана на вратата, като гледаше с меланхолен поглед отдалечаващия се Портос.

Но след двадесет крачки Портос се спря внезапно, удари се по челото и се върна.

– Спомних си! – каза той.

– Какво? – попита д'Артанян.

– Кой е тоя просяк, когото убих.

– А, наистина! Кой е той?

– Оня нехранимайко, Бонасьо.

И във възторг, че му е олекнало на главата, Портос настигна Мускетон и се скри заедно с него зад ъгъла на улицата.

Д'Артанян остана една минута неподвижен и замислен; след това се обърна и видя хубавата Мадлен, която стоеше права на прага, обезпокоена от новото величие на д'Артанян.

– Мадлен – каза гасконецът, – дайте ми помещение на първия етаж. Сега трябва да се държа на съответната висота, защото съм капитан на

мускетарите. Но все пак ми запазете стаята на петия етаж.
Не се знае какво може да се случи.

КРАЙ

© 1970 Любен Велчев, превод от френски

Alexandre Dumas
Vingt ans après, 1845

Източник: <http://dubina.dir.bg>
Сканиране и обработка: Сергей Дубина, 26 декември 2006

Публикация:

БИБЛИОТЕКА „ПРИКЛЮЧЕНИЯ, НАУЧНА ФАНТАСТИКА“
Александър Дюма ДВАДЕСЕТ ГОДИНИ ПО-КЪСНО
Редактор Иван Иванов. Илюстрации Ф. дьо Ла Незиер. Корица и обложка Петър Петров. Художествен редактор Тончо Тончев. Технически редактор Катя Бижева.
Коректор Елена Иванова
Дадена за печат на 15.VII.1970 година. Излязла от печат на XI.X 1970 година.
Издателски коли 46,89. Цена 2,49 лева
„Народна младеж“ – издателство на ЦК на ДКМС. Държавен полиграфически комбинат „Д. Благоев“
София 1970

Alexandre Dumas Vingt ans apres
Paris, Calmann Levy, editeur

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2324>]